ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՄԱՐՏ

MARDI 1 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7610 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3021

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱՇՈՒՆՉ ԿԻՐԱԿԻ ՄԸ

•

Կիրակի օր, Սորպոնի փառաւոր ամփիթատրոնը նորէն կը յորդէր հայկական բազմութեամբ, դարձեալ ի փառս հայրենի մշակոյթին :

Անցեալ կիրակի, սրահին կամարները կը թնդային հարիւրաւոր նորաւարժ աշակերտներու եւ աշակերտուհիներու երգերով, պարերով եւ արտասանութիւններով :

Այս կիրակի, երկու համազգային հաստատութեանց 25ամեայ վաստակն էր որ կը փառաբանուէր, նոյն կամարներուն տակ :

Մթնոլորտը կազդուրիչ էր, երկու պարագաներուն մէջ ալ :

Նոյն օրը չարժման մէջ դրուած էին ուրիշ բազմութիւններ, քաղաքին եւ արուարձաններու մէջ, մասնակցելու համար տեղական տօնակատարութեանց :

Բոլոր բազմութեանց մէջ ուշագրաւ տեղ մը կը բռնէր երիտասարդութիւնը, չափահաս կամ նորահաս :

Թերեւս շատ քիչերը բան կը հասկնան ճառերէն կամ երգերէն : Բայց եւ այնպէս կ՚ազդուին մթնոլորտէն, ուղղակի կամ անուղղակի :

Ուրիշ նշանակելի պարագայ մը,— թէ կրթական փառատօնին եւ թէ Համազգային ընկ. եւ ճեմարանի յոբելեանին առթիւ Սորպոնի մէջ համախմբուած բազմութիւնը կը բաղկանար ժողովուրդի բոլոր խաւերէն :

Գաղտնիք չէ որ տարագրութեան դղեակը խորապէս ազդած է շատերուն վրայ :

Առածի կարգ անցած է սա խօսքը. — «Մենք ո՞վ ենք որ...» :

Այս տեսակ արտայայտութեանց հետեւանքը այն կ՚ըլլայ որ ձեր առջեւ կ՚ունենաք նկուն, գլուխը կախ հասարակութիւն մը :

Ուրիշ բան է մնապարծութիւնը, ամուլ յաւակնութիւններով, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ ինքնավստահ կեցուածք մը՝ որ կը բխի սեփական արժանիքներու գիտակցութենէն :

Ո՞վ պիտի կրնար մեղադրել, եթէ արդար հպարտութեամբ հաստատէինք թէ այս կամ այն չինարար, ստեղծագործ աշխատանքը կատարած ենք, դարերու ընթացքին :

Օտարները իրենք ալ ներքին պրպտումներ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարած են, ապացուցանելով հայկական մշակոյթին արժէքը :

Ներելի՞ է որ մենք անգիտանանք, մէկդի դնենք մեր վաստակը, չյանալով ուրիշներու ակնախտիղ լոյսերէն :

Մարդկային քաղաքակրթութեան մէջ ամէն ժողովուրդ տեղ մը կը գրաւէ համաձայն իր ինքնուրոյն արժանիքներուն եւ ստեղծագործութեանց :

Եւ իր դիրքը կ՚ամրանայ, երբ նոր ճիգեր կը փորձէ, քայլ մը աւելի յառաջ երթալու համար :

Այս ժողովուրդը այդ ձգտումը ունեցած է դարերով, ամէնէն դժոխային պայմաններուն մէջ :

Պատճառ չկայ որ ընկրկի այսօր, վհատելով օտարութեան խոչընդոտներուն առջեւ :

Եւ կամ դոհանայ հանդիսաւոր, կիրակնօրեայ պարծանքներով, առանց նոր նուաճումներ կատարելու :

Երկու հայկաշունչ կիրակիներու խանդավառութիւնը թող դառնայ խրախոյս, աւելի ամուր կապուելու համար ազգային մշակոյթին, որ պիտի մնայ մեր յաւիտենական փառքը, հայրենիքէն ներս թէ դուրս :

Տարագիր բազմութիւնները չունին աւելի հաստատուն ապաւէն քան իրենց սեփական մշակոյթը : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ՍԱՐԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ

•

ՊԱՌԱԿՏՈՒՄ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՋ

Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը Փետր. 27ին (Կիրակի) երրորդ ընթերցումով վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները եւ Սարի պայմանագիրը : Այս առթիւ ալ բուռն տեսարաններ պարզուեցան, խոր պառակտում ստեղծելով նոյնիսկ դահլիճին մէջ : Վերջին պահուն ուժգին յարձակողականի մը ձեռնարկեց ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդը, Օլէնհաուըր : Բայց վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, ապահոված էր յաջողութիւնը : Ժողովին դրեթէ երկու երրորդը վաւերացուց երկրին վերազինումը եւ գերիշխանութեան վերահաստատումը (320 թեր, 150 դէմ) : Սարի պայմանագիրն ալ վաւերացուեցաւ 202ի դէմ 263 ձայնով, ինչ որ կարեւոր մեծամասնութիւն մը կը համարուի, նկատի առնելով ընդդիմադիրներուն բուռն պայքարը :

Այս քուէարկութեան առթիւ ալ հաստատուեցաւ թէ խոր պառակտում կը տիրէ մեծամասնութեան շարքերուն մէջ, վտանգելով դաշինքին կացութիւնը : Վիճաբանութեանց ընթացքին սուր ալաքներ արձակեցին Ազատ ռամկավարներու առաջնորդը, Թոմաս Տեհլէր եւ ընկերվարական ներկայացուցիչը : Առաջինը Տոքթ. Ատընաուըրը քննադատեց մասնաւորաբար Սարի պայմանագրին առթիւ : Իր ճառը անթիլով ալ հագորդուեցաւ ունկնդիրներուն : Տեհլէր բուռն լեզու մը գործածեց այդ պայմանագրին դէմ, զայն համարելով պարզապէս անձնատուութիւն Ֆրանսայի : Ըստ թէ ծրագրուած հանրաքուէն խեղկատակութիւն մը պիտի ըլլայ : Ընդունելով հանդերձ Ֆրանսայի հետ հաշտուելու անհրաժեշտութիւնը, ըսաւ թէ Ֆրանսան եթէ անկեղծօրէն կ՚ուզէ Գերմանիոյ վերամիացումը, կրնայ ապացուցանել արտօնելով որ Սարի գերմանախօս ժողովուրդը վերադառնայ արեւմտեան Գերմանիոյ : Այս առթիւ մեղադրեց վարչապետը թէ նեղը դրած է խորհրդարանը, որպէսզի վաւերացնէ Սարի անիրաւ պայմանագիրը, իբրեւ լրացուցիչ մասը Փարիզի համաձայնութեանց : Եւ բացագանչեց.— «Ի՞նչ տեսակ դիւանագիտութիւն է այս» : Հետզհետէ զայրանալով եւ յուզուելով, ծանր մեղադրանք մը ըրաւ ուղղակի Տոքթ. Ատընաուըրի դէմ : Ըսաւ թէ անչատականներ են անոնք որ կը պաշտպանեն Գերմանիոյ մէկ մասին անջատումը : Միջանկեալ ջերմապէս պաշտպանեց ազատ ռամկավար երեսփոխան մը, Մաքս Պեքէր, զոր Տոքթ. Ատընաուըր անխնայ ծաղրած էր ուրբաթ օր, իբրեւ թթու ազգայնական : Յետոյ շարունակեց, — Արտասահմանի մէջ այն սխալ գաղափարը տարածուած է թէ Տոքթ. Ատընաուըր ախոյեանն է գերման ժողովրդապետութեան, իսկ միւս բոլոր Գերմանները ազգայնական խառնակոյտ մը կը կազմեն : Ես այլեւս չեմ կրնար հանդուրժել այս քաղաքական խաղերուն» :

Տեհլէրի կուսակցութեան անդամներէն չորսը նախարար են եւ հեռացան կառավարական նստարաններէն, երբ ճառը կը շարունակուէր : Վարչապետը նախ կը ժպտէր, բայց յետոյ դէմքը մռայլ երեւոյթ մը ստացաւ : Բուռն ժխոր մը ծագեցաւ Տեհլէրի ճառէն ետք : Արտակարգ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ, ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ, ՍՈՐՊՈՆԻ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

•

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

Կիրակի օր, մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Համազգային ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան ճեմարանին 25ամեայ յոբելեանը, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ, որ լեցուած էր հոծ բազմութեամբ :

Ներկայ էին Լիբանանի ընդհ. հիւպատոսը, Պ. Նուաէր, յարանուանութեանց պետերը, քահանաներ եւ ծանօթ անձնաւորութիւններ :

Մուրատեան վարժարանէն եւ Դպրոցասէրէն ալ բաւական թիւով աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ եկած էին :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Իմ հեռաւոր Հայրենիքս»ով, զոր երգեց Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, առաջնորդութեամբ իր նոր խմբավարին, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի : Հանդէսին կը նախագահէր կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, որ բացումը կատարեց խանդավառ բանախօսութեամբ մը, փառաբանելով հայկական մշակոյթը եւ ներբողելով Համազգային ընկերութեան եւ Փալանճեան ճեմարանին կատարած գործը 25 տարիներու ընթացքին : Այս առթիւ ջերմագին կոչ մը ուղղեց, որպէսզի ամէնքն ալ իրենց օժանդակութիւնը՝ բերեն, երկու հաստատութեանց բարգաւաճման համար :

Յետոյ Ֆրանսերէն ուղերձ մը կարդաց մեր հայրենասէր բարեկամը, Պ. Ֆրեսերիք Ֆէյտի (պիտի հրատարակենք առանձին) :

Ցանուն յոբելենական յանձնաժողովի տեղեկագիր մը կարդաց Պ. Մ. Պարսամեան, մանրամասնութիւններ հաղորդելով Համազգային ընկերութեան եւ ճեմարանին գործունէութեան մասին : Այս առթիւ աւետեց թէ ազգասէր Հայ մը, Պ. Յ. Միթէվէլեան մէկ միլիոն ֆրանք նուիրած է ճեմարանին (բուռն ծափեր) :

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը, ճոխ եւ այլազան : Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդենք յաջորդով : Միջանկեալ ըսենք թէ ջերմապէս ծափահարուեցաւ Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը, որ վերակազմուած է առաջնորդութեամբ երիտասարդ երաժշտագէտ մը, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի :

✕ Համազգային ընկերութեան Կեդր. վարչութիւնը հետեւեալ հեռագիրը ուղղած էր Փարիզի մասնաճիւղին եւ «Յառաջ»ի խմբագրութեան, մէկ միլիոն ֆրանքի նուիրատուութեան առթիւ. —

«Կը շնորհաւորենք Պ. Միթէվէլեանը եւ ջերմապէս շնորհակալութիւն կը յայտնենք իր հայրենասիրական առատաձեռնութեան համար որ անշուշտ բարի օրինակ պիտի հանդիսանայ ուրիշներու :— Ի դիմաց՝ Համազգային ընկերութեան կեդր. վարչութեան Յ. Տէր Մելքոնեան

✕ Յոբելեանին առթիւ գրաւոր ուղերձ մը ղրկած էր, նաեւ, Բարեգործականի Փարիզի վարչութիւնը (պիտի հրատարակենք առանձին) :

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ԵԳԻՊՏՈՍ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Եգիպտոսի Ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ, որ Դամասկոս կը գտնուի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

—Այլեւս համարաշխական ապահովութեան դաշինք չկայ. մենք կ՚առաջարկենք նոր մը կազմել, տնտեսական, քաղաքական եւ զինուորական բովանդակութեամբ : Այս առթիւ պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, շարունակեց.

— «Սուրիոյ կառավարութեան հետ պիտի քննենք նոր բանաձեւ մը որ համապատասխանէ արաբական շահերուն : Խորհրդաժողով մը պիտի պատրաստենք այս առաջադրութեամբ, Գահիրէ հրաւիրելով արաբական երկիրներու վարչապետները : Պիտի այցելեմ Յորդանան, յետոյ պիտի երթամ Պէյրութ, որովհետեւ Լիբանան կը սպասէ Սուրիոյ հետ կատարուած բանակցութեանց արդիւնքին : Լիբանանի վարիչները միաձայնութեամբ կ՚ընդունին գործակցիլ արաբական պետութեանց հետ, համարաշխական նոր զինակցութիւն մը կնքելու համար :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարները ժողով մը պիտի գումարեն Անգարայի մէջ, այս օր, երեքշաբթի, քննելու համար պալքանեան զինակցութեան զօրացումը : Ժողովը պիտի տեւէ երկու օր : Կը կարծուի թէ այս առթիւ պիտի կազմուի պալքանեան ընդհ. ժողով մը, քսան երեսփոխան առնելով իւրաքանչիւր երկրէ :

✕ Թուրքիոյ Ազգ. ժողովը փետր. 27ին միաձայնութեամբ վաւերացուց Իրաքի հետ կնքուած դաշինքը : Արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, ազդարարեց այս առթիւ.— Երրորդ միջանկեալ ճակատ մը կազմել ներկայ երկու ճակատներուն միջեւ— նախայարձակման եւ քաղաքակրթութեան ու խաղաղութեան ճակատներուն միջեւ— կը նշանակէ ծառայել նախայարձակման ճակատին :

Վարչապետ Մենտերէս ալ յայտարարեց թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը բաց է բոլոր արաբական ազգերուն, ինչպէս եւ Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Իրանի առջեւ : «Այս երեք ազգերուն ընդունելութիւնը կարելի է համաձայն այն յօդուածին որ կը նախատեսէ անդամակցութիւնը ոչ միայն արաբական երկիրներու, այլեւ այն պետութեանց որոնք շահագրգռուած են աշխարհի այս մասին պաշտպանութեամբ : Դաշինքը զինուորական յանձնառութիւն չի տրամադրեր մեքենաբար : Կառավարութիւնը իրաւունք ունի քննելու զինուորական հարցը Իրաքի կառավարութեան հետ : Խաղաղութեան եւ պատերազմի վճիռը կախում ունի Ազգ. ժողովէն, ինչպէս կը տրամադրէ Սահմանադրութիւնը :

✕ Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Երեսփ. ժողովը եւ Ծերակոյտը վաւերացուցին Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշինքը : Վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա զեկուցում տալով Ծերակոյտին առջեւ անգամ մը եւս յոյս յայտնեց թէ Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգները, Փաքիստան եւ Իրան պիտի յարին այս դաշինքին :

✕ Իսրայէլի արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը «Թշնամական է եւ կրնայ քաջալերել նախայարձակումը Իսրայէլի դէմ, վնասելով Միջին Արեւելքի ապահովութեան» :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Թագաւորը, որ քսան տարեկան է, պիտի ամուսնանայ իշխանուհի Տինայի հետ (Եգիպտացի, 24 տարեկան եւ ուսուցչուհի անգլերէնի) :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Բ.

Փալանճեան Ճեմարանին ընդհանուր հաշուեկշիռներէն մեր քաղած թիւերը կրնան ընդհանուր գաղափար մը տալ միայն այս հաստատութեան նիւթական գործառնութեան յարաճուն զարգացման մասին:

Փորձենք կատարել այդ թիւերը՝ ճշդելու համար հայապահպանման այս մեծ ձեռնարկին ի սպաս դրած զոհաբերութեան աղբիւրներն ու չափերը:

Ըսինք, որ Ճեմարանը իր հիմնադրութենէն մինչեւ անցած դպրոցական տարեշրջանին, այսինքն 1930 Մարտէն մինչեւ 1954 Յունիս, ունեցած է կլոր հաշուով 342 հազար լ. ո.-ի գործառնութիւն:

Միշտ համաձայն մեր ձեռքին տակ եղած աղբիւրներուն, «մուտքերու հազիւ 1/4 կը կազմեն ինքնավճար աշակերտներու թոշակները, մնացեալ 3/4ը գոյացած է արտաքին օժանդակութեամբ», ուրիշ խօսքով, աշխարհի չորս կողմ ցրուած մեր հանրային կազմակերպութիւններու եւ անհատներու նուէրներով:

Ճեմարանին հիմնադրութենէն ետք, որոշ շրջանի մը, մասնաւորապէս առաջին տասնամեակին առանց հանրային այս լայն օժանդակութեան կրթարանը պիտի չկրնար պահել իր գոյութիւնը:

Անարդար պիտի ըլլար այս ընդհանուր արտայայտութեան մէջ անտեսել այն գլխաւոր օժանդակները, որոնք իրական նեցուկներն եղան Ճեմարանի ապահովութեան գործին:

Միշտ եւ բոլոր պարագաներուն մէջ զոհաբերութեան առաջին տեղը կը գրաւեն ամերիկահայութիւնը եւ իր կազմակերպութիւնները:

Ճեմարանի առաջին տասնամեակի եկամուտի յիսուն առ հարիւրէն աւելի գոյացած է Հ. Կ. Խաչի, զանազան միութիւններու եւ անհատներու նուէրներէն: Այս համեմատութիւնը, գրեթէ շատ աննշան փոփոխութեամբ, կը մնայ մինչեւ այսօր, առանց հաշուելու Ճեմարանի շէնքի գնման փոնտին յատկացուած մեծ գումարները:

Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան օժանդակութիւնը երկրորդ տեղը կը բռնէ առաջին տասնամեակի եկամուտներուն մէջ:

Թերեւս աւելորդ չըլլայ յիշել թէ Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան մուտքի գրեթէ միակ աղբիւրը կը հանդիսանար Եգիպտոսի իր մասնաճիւղերէն եւ նուիրատուներէն ստացած հասոյթը: Լիբանանը՝ աւելի վերջն է, որ իր նիւթական օժանդակութիւնը կը բերէ Ճեմարանին, միշտ աւելի մեծ չափերով:

Կարեւորը մեզի համար այն է, որ Համազգայինի զոյգ կեդրոնները, ամերիկահայ մեր կազմակերպութիւններէն ետք, երկրորդ տեղը կը բռնեն Ճեմարանի նիւթական ապահովութեան գործին մէջ:

Առաջին տասնամեակին ընդհանուր մուտքի 17 առ հարիւրը կը կազմէ Համազգայինի տուրքը: Յաջորդական տարիներուն այս տուրքը կը բարձրանայ մինչեւ 19 առ հարիւրի:

Չհաշուելով մասնակի եկամուտները՝ որոնք իրենց յատուկ տեղն ունին ներկայացած հաշուետախտակներու մէջ, վստահաբար կարելի է ըսել թէ ամերիկահայութեան եւ Համազգային ընկերութեան բաժինը Ճեմարանի ընդհանուր մուտքին մէջ կը կազմէ ոչ նուազ 75 առ հարիւր:

Ընդգծելով այս պատուաբեր երեւոյթը, մեղանչած պիտի ըլլայինք հայապահպանման այս հոյակապ գործին մէջ անտեսելով զոհաբերութեան ուրիշ աղբիւր մը, որ աւա՜ղ, ինչպէս միշտ, շուքին մէջ կը մնայ ոսկիներու գումարման ժխորին մէջ:

Մեր խօսքը կը վերաբերի հայ ուսուցչութեան զոհաբերութեան:

Աւելորդ է կրկնել այն տագնապալի շրջաններու մանրամասնութիւնները, որոնք ամբողջական մասը կը կազմեն Ն. Փալանճեան Ճեմարանի քսանհինգամեայ պատմութեան:

Յիշենք երկու դէպքեր միայն:

«Ճեմարանը երրորդ տարուան սկիզբը ինքզինքը գտաւ նիւթական դժուարին կացութեան մը առջեւ: Այս դժուարութեան գլխաւոր պատճառը Ֆրանքի անկումն էր»:

Ճեմարանի աշակերտներուն թիւը բարձրացած էր 81ի: Առաջին շէնքը անբաւարար ըլլալով, վարձուած էր նորը, աւելի ընդարձակ եւ համեմատաբար յարմար: Կը բացուէր լսարանը՝ գրական եւ գիտական ճիւղերով: Վերջապէս, նոր ձեռնարկներ, նոր յառաջդիմութիւն բոլոր մարզերուն մէջ: Բայց, ինչպէս ըսինք, անտեսական տագնապը կը սպառնար խափանել ձեռք բերուած յառաջդիմութեան ընթացքը: Համազգային Ընկերութեան Կեդրոնը զգալապէս ազդուած էր տնտեսական ընդհանուր տագնապէն: Կ. Խաչի վճարումներու կրճատումը՝ մտահոգիչ հաւանականութիւն մըն էր: Մէկ խօսքով, Ճեմարանի գոյութիւնը՝ վտանգուած էր լրջօրէն:

Բոլոր այս իրողութիւնները հաշուելով, Ճեմարանի երկու վարիչներն ու մնայուն հինգ ուսուցիչները, 1933 Յուլիս ամսի 3ին, Հայ «Ճեմարանի շէնքին մէջ» կը ստորագրեն չորս կէտերէ կազմուած համաձայնագիր մը, որ տեսակ մը երաշխաւորագրի բնոյթ ունի, ամէն գնով դպրոցը բաց պահելու վճռականութեամբ: Եւ որովհետեւ տագնապը հետեւանք էր եկամուտներու նուազման, հայ կրթական մշակը, մեր աննման «հայ վարժապետը» կը դիմէր իր զոհաբերութեան առասպելական միջոցին:

Հայ Ճեմարանի վարիչներն ու հինգ մնայուն ուսուցիչները կ'որոշեն — «... Հ. Ճեմարանի գոյութիւնը չվտանգելու համար՝ մենք մեր ստանալիք ռոճիկները տարուան մը համար կը յարմարցնենք այդ տարուան ըլլալիք իրական մուտքին»:

Նոյնիմաստ համաձայնութիւն մըն ալ կը ստորագրուի 1942 Յունիս 10ին, երբ նորէն անձուկ կացութեան մը մատնուած էր Ճեմարանը, այս անգամ, [illegible] իբրեւ հետեւանք պատերազմական դէպքերու:

Այս պարագային ալ ուսուցչական կազմին հիմնական մտահոգութիւնը կ'ըլլայ ամէն գնով ապահովել Ճեմարանին գոյութիւնը: Կ'որոշուի ռոճիկներու միօրինակ չափ մը եւ ստացուելիք եկամուտներու բաշխման եղանակը, հետեւեալ կարգով.—

«Բոլոր աղբիւրներէն ստացուած գումարներով նախ պէտք է վճարուին դպրոցի շէնքին, մաքրութեան, լոյսի, ջուրի եւ ուրիշ ոչ-ուսուցչական վճարումները, ինչպէս եւ մեր հինգ ուսուցիչներէն զատ (երկու վարիչներ եւ 7 մնայուն ուսուցիչներ) միւս բոլոր ուսուցիչներուն ռոճիկները, որոնք բոլորն ալ ինը ամսով են վարձուելու ու մեր կողմէն երաշխաւորուած, որով ենթակայ չեն ռիսքի»:

Մեկնեցէք այս տողերու իմաստը, եթէ քաջութիւն ունիք ոսկիի արժէքով գնահատելու հայ մտաւորականին յատուկ այս զոհաբերութիւնը ...

Պատմութեան համար արձանագրենք նաեւ այն փաստը, որ այս երկու պարագաներուն ալ, Ճեմարանին մնայուն ուսուցչական կազմը պատուաւոր կերպով իրականացուց իր հանդիսաւոր յանձնառութիւնները:

Յիշատակե՞լ, որ այս շրջաններուն, մեր ուսուցիչները բաւականացան միայն «չոր հացով» ապահովող ռոճիկներով..

Եւ այս գնով, ծանր բայց քաղցր զոհաբերութեան գնով, Հայ Ճեմարանին մնայուն ուսուցչական կազմը, ամերիկահայութեան եւ Համազգայինի հետ, կը հանդիսանայ այն գլխաւոր երեք աղբիւրները, որոնք իրենց առատելագոյնը տուին, ապահովելով Ճեմարանին գոյութիւնը:

Դեռ չսպառեցինք մեր նիւթը:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԻՆՉՊԷՍ ԳՐՈՂ ԴԱՐՁԱՅ

90ի վերջերը օր մը իմացայ, որ Լեւոն Բաշալեան խոյս տուած է Պոլսէն, ձերբակալուելու վախով, և իր տեղը բաց կը մնայ «Արեւելք»ի խմբագրութեան մէջ: Յանդգնութիւնը ունեցայ խորհելու թէ արդեօք կարելի չէ՞ր, որ ես անցնէի իր տեղը:

«Արեւելք» վարչական խորհուրդով մը կը կառավարուէր, եւ Յարութիւն Նորատունկեան անոր ատենապետն ըլլալով կարող էր ուզածը պաշտօնի կոչել: Նամակ մը գրեցի իրեն, առանց յաջողութեա՜ն որեւէ յոյսի: Յանկարծ կանչուեցայ իր գրասենեակը. Ճանչցաւ զիս, պահ մը մտածեց, պա տարաւ վերի յարկը, խմբագրութեան սենեակը, ուր տեսայ, մէյ մէկ գրասեղանի առջեւ նստած, Բիւզանդ Քէչեանը իր ամեհի ճակատով, Տիգրան Արփիարեանն ու Արթաքի Սմտալճեանը: Չորրորդ անկիւնը պարապ գրասեղան մը կար:

— Հոս նստէ, ըսաւ Յար. Նորատունկեան ինծի:

Ետոյ դառնալով միւսներուն.

— Պարոն Երուանդը հոս պիտի աշխատի, ըսաւ, եթէ օգտակար ըլլայ, կը մընայ:

Եւ առաւ քալեց.

Դրախտը եթէ բացուած ըլլար առջեւս, այնքան պիտի չշլանայի, որքան երբ նստայ այդ սենեակին մէջ: Հպարտութիւն մը — ո՛վ մարդկային ունայնամտութիւն — ուռեցուց կուրծքս եւ պահ մը ինքզինքս կարծեցի արժէքաւոր մարդ մը, գրականութեան հերոս մը, շատ կարեւոր անձ մը, որուն համբաւը կայծակի արագութեամբ պիտի տարածուէր ամէնկողմ:

Աւաղ, շատ պիտի չանցնէր, հազիւ կէս ժամ մը, այս եռեւեփող տրամադրութեանս վրայ սառուցիկ ջուր մը պիտի սրսկէր Թերթին խմբագրապետը:

Արդարեւ, ընտելանալէ ետք դէմքիս, որ շատ աղէկ տպաւորութիւն մը ձգած ըլլալու չէր պաշտօնակիցներուս վրայ, Քէչեան քովը կանչեց զիս:

— Խմբագի՞ր ըլլալ կ'ուզես, տղաս, հարցուց:

— Այո, ըսի:

— Կ'ուզե՞ս որ օգտակար խորհուրդ մը տամ քեզի, աւելցուց, քանի դեռ ուշ չէ, ձգէ այս ասպարէզը, փորձառաբար կ'ըսեմ քեզի ասիկա: Ուրիշ որեւէ ասպարէզ աւելի աղէկ է: Ես չարաչար զղջացած եմ խմբագրութեան ասպարէզը մտած ըլլալուս: Այսուհանդերձ դուն գիտես:

Ամպերէն վար կ'իյնայի թաւալգլոր: Ես, որ քաջալերանքի խօսքերու կը սպասէի, ահա յուսահատութեան պատը կը տեսնէի դիմացս ցցուած: Եւ հայ լրագրութեան իշխանն էր, որ այդ տխուր վճիռը կը նետէր երեսիս, առանց որեւէ թաքնամտութեան:

Բայց այս անգամ որոշեցի հաստատ մնալ. դժբախտ ըլլալ, բայց տոկալ, թիզ մը չընկրկիլ: Ու եղայ խմբագիր:

Կ'ուզէ՞ք, որ առաջին քայլէն իսկ դժուարութեան եւ յուսահատութեան մատնուիմ: Ես կը կարծէի, որ բաւական բան գիտեմ, Ֆրանսերէն գիտեմ, այդ լեզուով Հոմերոս եւ Հերոդոտոս կարդացեր ու հասկցեր էի: Որքան կը սխալիմ եղեր: Որովհետեւ աշխատիլ կ'ուզէի, խնդրեցի Արփիարեանէն, որ գործ մը տայ ինծի,

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԷՆ)

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԻՆ

— Անփա է ... Յարութիւն Տէրոյենց Ջամուռճեան, պատուելի Բրուսացի ...— անքօղ հեգնանքով ասաց Սվաճեանը.

— Նա ինչո՞ւ է այստեղ:

— Նոյնպէս եկել է ձեզ «դիմաւորելու»:

— Հապա ինչո՞ւ չմօտեցաւ:

— Հասկցնել կ'ուզէ, թէ հարկ է, որ դուք մօտենաք եւ ձեր յարգանքի հաւաստիքը մատուցէք պատուելի աստուածաբանին, — երկիմաստ մեկնաբանեց Սվաճեանը:

Նալբանդեան անտարբեր մի հայեացք գցեց կարծես ասեղների վրայ նստած Ջամուռճեանի կողմը եւ անցաւ նրա մօտից: Սվաճեանը գոհ այդ վերաբերմունքից՝ նկատեց.

— Առաջին իսկ քայլին ոխերիմ թշնամի մը վաստակեցաք:

— Իսկ եթէ մօտենայի, պիտի մեկնաբանուէր դաշինք մի խաւար ամոլի հետ, որ ձեր երդուեալ հակառակորդն է, — պատասխանեց Նալբանդեանը:

— Խաւարամոլ ըսելով սպառած չպիտի ըլլաք անոր «արժանիքները», — աւելացրեց Սվաճեանը, բոլոր դեսպանատները ազատ ելումուտ ունի ...

— Ի՞նչ գործ ունի դեսպանատներում..

— Խեղճն ազգի շահերով կը տապակուի ... Ոսկի կը շահէ ... — ակնարկելով Ջամուռճեանի լրտես լինելը՝ ասաց Սվաճեանը:— Այժմ ալ, հարկաւ, նաւահանգիստ եկեր է իւր տէրերու ապսպրանքով ...

— Անցաւ Ջամուռճեանի կառքը: Նա կծկուել էր ցատկելու պատրաստուող մարդի նման: Երեւացին թիւրք ոստիկաններ: Մինչեւ կառք նստելը՝ Նալբանդեանի հետ մի քանի խօսք փոխանակեցին նաեւ Շիշմանեանն ու Օտեանը:

— Ցիրաւի, Պարոն Նալբանդեան, մեծ բախտ է մեզի համար ձեր Պոլիս գալը, — ասաց Շիշմանեանը, որ չնայած պոլսեցի էր, բայց Կովկասում ապրած լինելու պատճառաւ, որոշ չափով գիտէր ռուսահայերէն:

— Հաւանօրէն դուք ալ ինքզինքնիդ երջանիկ պիտի համարէք, որ սանկ տեղի մը զուգադիպեցաւ ձեր գալուստը, ուր ազգը Սահմանադրութեան հովանու տակ կը գտնուի եւ ընդհանուր շարժում մը սկսած է դէպի յառաջդիմութիւն, — աւելացրեց Գրիգոր Օտեանը:

Նալբանդեանը ոչինչ չպատասխանեց:

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

Յարութիւն Սվաճեանի Սկիւտարում գտնուող համեստ բնակարանում, ի պատիւ Նալբանդեանի, կազմակերպուած էր հանդիսաւոր ճաշկերոյթ: Ճաշի երկար սեղանի շուրջը նստած էին Սվաճեանը Միքայէլի հետ, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը, Գրիգոր Օտեանը, Յովսէփ Շիշմանեանը, Արուսեակ Փափազեանը եւ նրա թախծոտ աչքերով ընկերուհին՝ Ազանի Կիւմբիւճեանը, բժշկական ակներեւ շնորհքով օժտուած պարոն Կիւլլիւեանը, որը սիրում էր ներկայանալ Տքթ. Սէն Վայֆէ անունով: Սեղանի ծայրին, գրեթէ անկիւնում նստած էր անբարետես մի երիտասարդ, որի հիւանդոտ դէմքը ծածկուած էր առատ աղուամազով եւ ճաշի ընթացքում գրեթէ բան չէր ուտում: Նրա անունը Սրապ — Մանաս էր եւ ներկայացրել էին Նալբանդեանին որպէս թատերագիր: Սերոբ Թաղւորեանը կառավարում էր սեղանը:

Նալբանդեանին բոլորովին դուր չէր գալիս ճաշկերոյթի պաշտօնականութիւնն ու զգուշաւորութիւնը, արտնեղում էր: Բոլորն աշխատում էին քիչ խօսել. յարգանքի եւ ակնածանքի արտայայտութիւնները աւելի շատ հեռաւոր, անմերձենալի մի մարդու դիմելու, քան մտերմութիւն հաստատող խօսքեր էին: Ներկաների մեծ մասը պատեհանաւորուած էր. դժուար էր թափանցել խոհերի ու զգացումների մէջ, որոշել թէ ինչ է որոճում նրանց միտքը:

Եւ Միքայէլը բաժակաճառերին ու գովասանքներին պատշաճ վերաբերմունք ցոյց տալու հարկադրութեամբ, ստիպուած էր նոյնպէս կցկտուր պատասխաններ տալ, շնորհակալութիւն յայտնել եւ համբերութեամբ սպասել համեմուած օղու ներգործութեանը: Ցիրաւի, որոշ ժամանակից յետոյ բերանները բացուեցին: Օտեանը դիմեց Պէշիկթաշլեանին եւ խնդրեց, որ կարդայ իր բանաստեղծութիւնները: Բոլորը խրախուսեցին այդ առաջարկը: Պէշիկթաշլեանի երկար ու նուրբ դէմքը շառագունեց, պատառաքաղը ձեռքից ինկաւ, որ աւելի շփոթեցրեց նրան: Օրիորդ Փափազեանը մեկնելով նրան իր սպիտակ ու գեղեցիկ ձեռքը՝ աւիւնով ասաց.

— Կ'աղաչե՛նք, կ'աղաչե՛նք ...

Պէշիկթաշլեան իր ծաւի աչքերով այնպէս նայեց օրիորդին, կարծես նա մատնել էր մի շատ նուիրական գաղտնիք: Բանաստեղծը համաձայնեց ընդհանուրի խնդիրը կատարել միայն Նալբանդեանի դիմումից յետոյ:

Պէշիկթաշլեանի արտասովոր լայն ճակատը մի պահ կնճռոտուեց, ապա նրա մինչ այդ հանդարտ լճակի նման ծփացող աչքերը ալեկոծուեցին:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

«շատ աղէկ» ըսաւ եւ իբրեւ սկզբնաւորութիւն դիւրին բան մը տուաւ, որ թարգմանեմ :

Ֆրանսերէն ծանուցում մըն էր, հազիւ տասը տող: Առի այդ «դիւրին բան»ը եւ սկսայ կարդալ: Բայց առաջին նախադասութիւնը հազիւ կարդացած, ամօթէ՞ս թէ բարկութենէս, արիւնս գլուխս խուժեց: Գարդապէս չէի հասկնար: Հաւատացէք, որ չէի հասկնար: Քրտինքը կաթիլ կաթիլ սկսաւ վազել ճակատէս: Բառարան փնտռելու համար շուրջս նայեցայ. Նորայր մը տեսայ, բայց չէի համարձակեր առնել նայիլ, պզտիկութիւն կը սեպէի: Վերջապէս սակայն, առի բառարանը եւ սկսայ պրպտել չհասկցած բառերս: Գրեթէ չկրցայ հայերէնի վերածել այդ փոքրիկ ծանուցումը, եւ Արփիարեան ժպտելով սրբագրեց սխալներս :

— Հոգ չէ, կը վարժուիս, ըսաւ :

Արդարեւ, քիչ ժամանակուան մէջ վարժուեցայ: Թերթօնին թարգմանութիւնը ինծի յանձնուեցաւ: «Աստի անտի»ն ես կը գրէի: Կը սկսէի ճլտորիլ: Բայց իմ ուզածս այդ չէր. գրականութեան խառնուիլ կ'ուզէի, գրել ու ճանչցուիլ :

Չորս հինգ ամիս հազիւ անցած՝ նորավէպ մը գրեցի «Պապուկը» խորագրով. Տիգրանին յանձնեցի զայն խնդրելով, որ դնէ թերթին մէջ:

— Վայ, գրականութի՞ւն ալ կ'ընես, — ըսաւ հեգնութեամբ :

Եւ նեղը մնացած մէկ օրը Տիգրան «քշեց» այդ ձեռագիրս: «Պապուկը» երեւցաւ «Արեւելք»ի երկրորդ երեսը, ծանուցումներէն անմիջապէս առաջ: Գոնէ ես այն օրը լմբոշխնեցի «Պապուկ»ս, տասն անգամ կարդալով զայն: Բնաւ չէի յուսար, որ մէկուն ուշը պիտի գրաւէր ան, իմ գոհունակութիւնս ինծի պիտի բաւէր:

Սակայն բոլորովին տարբեր բան մըն էր, որ պատահեցաւ :

Հետեւեալ առտուն խմբագրատունէն ներս մտաւ մեծ Արփիարը :

— Տիգրան, երէկուան «Արեւելք»ին մէջ «Պապուկ»ը գրողը ո՞վ էր, հարցուց իր եղբօրը :

— Մեր Երուանդը, ըսաւ Տիգրան :

— Պաղ քրտինք մը ողողեց մարմինս : Ի՞նչ պիտի ըսուէր արդեօք այդ հեղինակութեան կողմէ :

— Բայց ատիկա պարզապէս սքանչելի էր, ըսաւ Արփիար ինծի դառնալով :— Իրա՞ւ դուն գրած ես, Երուանդ, հարցուց :

— Այո, ըսի շլացած երջանկութենէս գրեթէ նուաղելու մօտ :

— Բայց դուն գրող մը կ'ըլլաս, վճռեց հայրական մարդը, մօրուքը դզելով :

Շատ չանցած ներս մտաւ Հրանտ Ասատուր :

— Տիգրան, ո՞վ էր երէկուան «Պապուկ»ը գրողը:

— Երուանդը :

ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ
(1929 – 1954)
Ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար կատարուած աշխատանքին վրայ:

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ ԼՈՒԻ ՄԱՌԷՆԻ ՄԱՍԻՆ

•

ԽՄԲ.— Փետր. 20ի փառատօնին առթիւ, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ Պ. Ս. Քարխան, յանուն Փարիզի եկեղեցւոյ ընկերակցութեան, ներկայացնելով օրուան նախագահը, Պ. Լուի Մառէն: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը .—

Կորովի, ու խանդավառ, իր երիտասարդ հասակէն սկսեալ, այնինչ այն տարիքէն երբ մարդիկ կը կարծեն թէ պիտի կրնան աշխարհը վերանորոգել ու լուսաւորել իրենց գաղափարի շունչովը, Պ. Լուի Մառէն զմայլելի ջանքեր թափեց ի նպաստ բոլոր արդար դատերուն, մանաւանդ ի նպաստ հայ ժողովուրդին : ԺԹ. դարու վերջերը, երբ զանգուածային ջնջումներն ու հալածանքները սկսած էին ահաւոր չափերու հասնիլ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ Պ. Լուի Մառէն ամէնէն երիտասարդն էր այն փաղանգին, Փիէր Քիյեար, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, Տընի Քոչէն, Ժան Ժոռէս, Ժորժ Քլեմանսօ եւ ուրիշներ, որ բուռն կերպով ձաղկեց այդ վայրենի արարքները :

Անկէ ի վեր, ամէն անգամ որ առիթը ներկայացած է, Պ. Լուի Մառէն չէ դադրած իր թանկագին ու բարեացակամ աջակցութիւնն ընծայել մեզի: Սակայն ինչ որ մեզմէ շատերը չեն գիտեր, այն է, որ Պ. Լուի Մառէն բազմաթիւ Հայերէ աւելի լաւ կը ճանչնայ Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը :

Մենք առհասարակ Արեւմտեան Հայաստանէն եկած հաստատուած ենք Ֆրանսայի հիւրընկալ հողերուն վրայ: Արդ, մեզմէ քանի հոգի՞ կրնայ ըսել թէ տեսած է Արարատը՝ վեհափառ լեռը, որ եղած է ու կը մնայ միշտ խորհրդանշանը հայ ժողովուրդին ապրելու, դիմադրելու եւ տեւելու անխորտակելի կամքին : Մեզմէ քանի՞ հոգի կրնայ ըսել թէ այցելած է Արարատեան դաշտը, ուր պատմական շատ մը եղերական դէպքեր եւ փառաւոր քաջագործութիւններ դարբնած, ամրապնդած եւ նուիրագործած են հայ ժողովուրդին ճակատագիրը :

Պ. Լուի Մառէն եղած է այդ երկրամասին վրայ: Ճանչցած է հայ ժողովուրդը ոչ թէ գրքերով եւ ճառերով, ոչ թէ ազգային զարհուրելի նահատակութեան մը բեկորներով, այլ իր նախահայրերու հողին վրայ: Տեսած է, սքանչացումով դիտած է այն լեռը, ուր խորհուրդներն ու գեղեցկութիւնները յաւերժօրէն կը խառնուին ու կը նոյնանան: Աստիճան առ աստիճան բարձրացած է, հասնելու համար գագաթը, եւ այդ բարձունքէն դիտած է հայկական կանանչագեղ դաշտերն ու կապոյտ լիճերը :

Ահա թէ ինչո՞ւ համար, երբ Պ. Լուի Մառէն կը խօսի Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի մասին, անկեղծութեան սրտագրաւ խոյանքով մը, կը պարզուին միաժամանակ իր սրտին ազնուականութիւնը, իր հոգիին մեծութիւնը եւ իր մտքին հարստութիւնները:

Պ. Լուի Մառէն սիրելի է մեզի նաեւ անոր համար, որ ինք ներկայացուցչական ամենափայլուն դէմքերէն մէկն է Ֆրանսայի եւ անոր մեծ ժողովուրդին զորս սիրած ենք մեր հոգիին բոլոր ուժովը :

Առենօք, երբ հայ ընտանիք մը յաջողէր իր զաւակը Ֆրանսա ղրկել, որպէս զի իր ուսումը շարունակէ եւ կատարելագործուի, այդ ընտանիքը եւ այդ տղան բախտաւոր կը նկատուէին :

Զարաբաստիկ դէպքերու հետեւանքով, Հայերը զանգուածօրէն եկան եւ հաստատուեցան Ֆրանսայի մէջ: Հայ ընտանիքներն ու հայ տղաքը կրնան այն բախտաւոր ընտանիքն ու տղան ըլլալ: Որովհետեւ եւ բոլոր դպրոցներուն, համալսարաններուն եւ ուսումնական հաստատութիւններուն դռները լայնօրէն բաց են մեր առջեւ: Կրնանք օգտուիլ որքան որ ուզենք ֆրանսական արուեստէն, գիտութենէն եւ մշակոյթէն: Մեզմէ կախում ունի օգուտներ քաղել անլուր դժբախտութենէ մը, որ մեզ հարուածեց անգթօրէն :

Այսպէս ընելով, պիտի կրնանք մեղմացնել մեր պակասները եւ ճշտել մեր առաւելութիւնները. Որովհետեւ հասարակութիւններն ալ, ինչպէս անհատները իրենց ինքնայատուկ թերութիւններն ու արժանիքներն ունին: Հայ ժողովուրդը չի կրնար բացառութիւն կազմել այս ընդհանուր օրէնքէն: Այսպէս ընելով, ուրեմն, պիտի կրնանք զարգացնել մեր ցեղային ձիրքերը »:

Վերջացնելով, բանախօսը մեր երախտագիտութիւնը յայտնեց Պ. Լուի Մառէնի եւ յաւիտենական Ֆրանսային :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏՕՆԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

•

Փետրուար 18ի, 34րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ 19 Փետրուար, շաբաթ գիշեր, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Բացումը կատարուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով, որ յոտնկայս երգուեցաւ ներկաներու կողմէ: Օրուան նախագահը ընկեր Աշոտ Իսահակեան, իր բացման խօսքին մէջ յայտարարեց.— «Դարեր շարունակ հայ ժողովուրդը ունեցած է խոյանքներ եւ պիտի ունենայ ապագային: Ինչ որ տեղի ունեցաւ 1921 Փետրուար 18ին, միակ կուսակցութեան մը գործը չէր, պոռթկումը ժողովրդական էր, ամբողջ հայութիւնը առանց դասակարգի խտրութեան ոտքի ելաւ պաշտպանելու իր ազատութիւնը : Հազիւ ստեղծուած էր դարերէ ի վեր երազուած՝ Հայրենիքը երբ երկու թշնամիներ, Թուրքն ու բոլշեւիկը ձեռք ձեռքի տալով ուզեցին խեղդել զայն : ժողովուրդներու ազատութեան անունէն խօսող վարչակարգ մը չեղելով իր կոչումէն, պատճառ եղաւ որ խեղդուի նորածին հայկական հանրապետութիւնը » :

Պարզելէ ետք Փետրուար 18ի գլխաւոր դէպքերը, բանախօսը աւելցուց. «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, —պատիւ իրեն— միշտ եղած է եւ պիտի մնայ հայ ժողովուրդի ազատութեան պաշտպանը, մինչեւ որ ազատութեան արեւը ծագի Հայաստան աշխարհի վրայ»:

Օր. Դաշնակեանի մեներգէն ետք, Օր. Լիւսի Յակոբեան, յաջողութեամբ պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր, ընկերակցութեամբ Պ. Գարեգինի (թառ) եւ ընկեր Բենոյի: Օր. Յարէթնապովեան արտասանեց յուզումով, իսկ Օր. Ա. Քէօսէեան երգեց յաջողութեամբ քանի մը երգեր :

Օրուան բանախօսը, ընկ. Խ. Մկրտիչեան խօսք առնելով ըսաւ.

— « Հայոց պատմութեան մէջ սրբազան նշանախօսք մը կայ, որ կը կոչուի Ուխտ Մամիկոնէից: Դարերու ստրկութիւնը չկրցաւ ջնջել Մամիկոնէից այդ ուխտը, որ կը նշանակէ ազատութեան պայքար : «Փետրուար 18ին, հայ ժողովուրդը թռիչք մը կատարեց, ցոյց տալով աշխարհին ,թէ քաջութեամբ կը մեռնի, բայց թոյլ չի տար որ եկուոր բռնակալը տիրապետէ իր երկրին, դարձնէ զինքը ստրուկ, ոտնահարելով իր տարրական իրաւունքներն ու ազատութիւնը : Մեր փոքրիկ ժողովուրդին անհուն մեծութեան ապացոյցն է այս : Հայ զինուորը պարտուեցաւ Փիւռոսապէս, ռուս համայնավար սուինէն բայց հոգիով յաղթական ելաւ: Շատերու համար, այսօր, աննշան դէպք մըն է Փետրուար 18ը, բայց պիտի գայ ժամանակ, երբ պատմութիւնը պիտի արձանագրէ անոր մեծութիւնը, ինչպէս եղաւ Վարդանանց պատերազմին առիթով : Յորչափ մեր երկրին մէջ նստած է եկուոր համայնավարը, ոտքի տակ առնելով մարդկային բոլոր սրբութիւնները եւ օրն ի բուն հայհոյելով հայ ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, մենք, այդ կուսակցութեան անդամներս, պիտի մնանք միշտ գաղափարական պայքարողի դիրքին մէջ, մինչեւ որ հայ ժողովուրդը գտնէ իր իսկական անկախութիւնը եւ տէր դառնայ իր տարրական իրաւունքներուն»:

Ապա Գարեգին թառի վրայ նուագեց քանի մը կտորներ, եւ ներկայացուեցաւ Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»էն տեսարան մը, Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ, խոր տպաւորութիւն ձգելով :

Գ. ՊԱՐԳԵՒ

ՊԵԼՃԻՔԱՅ երեսփ. ժողովին մէջ առաջարկուեցաւ փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնել Ֆրանսայի դէմ, աւելցնելով մաքսատուրքերը: Առեւտրական նախարարը պատասխանեց թէ եթէ Պելճիքա մէկ յաւելում կատարէ, Ֆրանսա կրնայ տասը պատասխանել: « Հետեւաբար պէտք է խոհեմութեամբ շարժինք, բանակցութիւններ կատարելով »:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ, Դիքրանիկ Դէմիրճեանի (կենսագրականով եւ գրախօսականներով): Չորս պատմուածքը 94 էջ : Հրատ. «Արամազդ»: Պէյրութ : 1955 Գին հարիւր լիբ. դահեկան :

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, թիւ 11–12 (1954 Նոյեմբեր–Դեկտեմբեր):

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ, գրական հանդէս, Զ. տարի թիւ 5, Թեհրան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

Երեք տղաներ բանտարկեցին մեր գիւղում, ոչ թէ իմ, այլ ուրիշների ցուցմունքով: Իմ յանցանքը այն եղաւ, որ կարող էի նրանց կաշառքով ազատ արձակել տալ, բայց անտարբեր գտնուեցայ: Վերջին խիղճս ինձ տանջեց : Գիւղացիները ինձ կը մեղադրէին: Այդ անտարբերութեանս պատճառով ինձ «մատնիչ» , «դաւաճան» կոչեցին: Այդ երեք բանտարկուած ֆետայի տղաներից մէկն էր, դժբախտաբար, Սեպուհը, որ թէեւ այսօր ձեզի հետ չէ, բայց Սասնոյ կռիւների ժամանակ ձեզ հետ էր: Այնուհետեւ շատ անգամներ տեսել եմ նրան, խօսել ու խոստովանել իմ «յանցանքը», եւ նա ներել է ինձ: Իսկ այսօր խիղճս արդէն հանգիստ է: Լիուլի կատարեցի իմ ազգիս հանդէպ իմ զինուորական եւ մարդկային պարտականութիւնս: Կը հաւատամ, որ իմ արձակած գնդակներից գոնէ մէկը այդ արիւնկզակներից մէկին սիրտը ծակած կը լինի: Այժմ ինչ կ'ուզեն, թող անեն ինձ կամ իմ գիւղին: Կուրավու անունը անմահացաւ այսօր: Նրա վրայից սրբուեց այն «արատ»ը, որի մասին տարիներից ի վեր ժողովուրդը կը լսէր :

« Անդրանիկը իր ընկերների հետ լսում էր Ռէս Օհանի ասածները եւ իրաւունք տալիս նրան ու մխիթարում :

« Մինչ այդ հետախուզող տղաները լուր բերին, որ մի խումբ ֆետայիներ Խասի եւ Կայծակ Առաքէլի հետ անցել են գետը: Կ'իմացնէին, որ ճանապարհը ապահով է: Գետը այնքան խորունկ չէ : Եւ ծանծաղ տեղերէն հանգիստ անցնիլ կարելի է :

« Անդրանիկը դարձաւ Ռէս Օհանին .

— « Ռէս Օհան, այժմ դու պիտի գաս մեզ հետ: Մենք ուր լինինք, դուն էլ այնտեղ կը լինիս: Այսօրուան կռուից յետոյ, քո կեանքն էլ միշտ վտանգի տակ է: Այսուհետեւ, ոչ Մշեցի «զապթիէ»ները, ոչ քաղաքի միւթեսարիֆը, ոչ էլ Բաղէշի վալին կրնան քեզ փրկել :

— «Այս բոպէիս նրանք գիտեն, որ դու զէնք առած՝ եկեղեցիի տանիքից կռուել ես եւ քո գնդակը մի շատ գլուխ պայթեցրել է: Թէ ինչպէս տեղեկացած են, այդ չգիտենք, բայց եթէ իրենց ձեռքը անցնիս, առաջին զոհը կը լինես :

« Տեղեկագիրը պատրաստելէ յետոյ, խօսեցինք Ռէս Օհանի հետ: Այդ տեղեկագրով նա պիտի ներկայանար Վարդան վարդապետին եւ անձամբ էլ բացատրէր ինչ որ գիտէր եւ տեսած էր: Ով գիտէ, թերեւս Վարդան վարդապետը ստեղծէր այնպիսի միջոցներ, որ կարելի լինէր տեսնել եւրոպական հիւպատոսները: Եթէ յաջողէր, այն ատեն ինքը կը խնդրէր անձամբ, որ գնան եւ տեսնեն գիւղերի վիճակը :

« Ասինք իրեն, որ ինքը Մուշ երթայ եւ այդ առթիւ տեղեկութիւնները հասցնէ Վարդան վարդապետին: Իր ապահովութեան համար խոստացանք ամէն միջոց ձեռք առնել :

« Երբ ընդհանուր գործը այդ կը պահանջէ, ես սիրով կ'երթամ, ասաց նա, Ես ձեր բերանից յաճախ լսել եմ՝ «Ամէնայն տեղ մահը մի է, մարդ մի անգամ պիտի մեռնի, բայց երանի, որ իր ազգի ազատութեան կը զոհուի»: Ես կը գնամ աներկիւղ եւ կը գործեմ աներկիւղ, թէկուզ Թուրքը ինձ բռնէ ու կախաղան բարձրացնէ :

« Անվախ էր Տարօնի քաջը: Իր պապերի նման՝ ծառացել էր թշնամու դէմ :

«Տեղեկագրի հետ մի նամակ էլ պատրաստեցինք :

« Այդ նամակին մէջ երկար բացատրութիւններ տուինք Ռէս Օհանի անձի եւ նրա կռուի օրը կատարած քաջութիւնների մասին: Յիշեցինք, որ նա խոստովանած էր իր անցեալի մէջ արած արարքները եւ դուրս եկած իբր մաքրամաքուր մի Հայ: Հետեւաբար կրնային վստահիլ նրան: Նոյնիսկ գրուեցաւ, որ եթէ կրնան, թող միջոցներ ստեղծեն, եւ ինքը տեսակցի հիւպատոսների հետ եւ բացատրութիւններ տայ անձամբ: Իսկ մեր մասին գրեցինք, որ կը մտածէինք առժամաբար թողնել Մշոյ Դաշտը եւ անցնիլ Վանի շրջանը: Այդ մասին կ'ուզէինք նաեւ վարդապետի եւ Տարօնի կարծիքները :

«Ամէն ինչ պատրաստ էր: Կը սպասէինք Անդրոյի, Խուրշուտի եւ Խմբապետի գալուն, որպէսզի վարանները պահանջէնք, եւ Ռէս Օհանը կարողանայ ապահով Մուշ հասնիլ :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

յարձակում մըն էր որ տեղի կ'ունենար իրեն դէմ։ Բանախօսը վերջին հարուած մը եւս փորձեց, հետեւեալ հարցումն ուղղելով Տօքթ. Ատենաւըրի.

— Չէ՞ք վխտեր թէ ի վերջոյ ի՞նչ կ'ըլլան այն երկիրները որ կ'իյնան Ֆրանսայի մշակութային եւ տնտեսական շրջանակին մէջ։ Ցիշեցէք Նասարն, Ալզասը, նոյնպէս Լիւքսէմպուրկը »։

Իրազեկներ կը կարծեն թէ ազատ ռամկավարներուն հետ ուրիշ կուսակցութիւններ ալ պիտի քաշուին դահլիճէն որ պիտի կղզիանայ, երբ սկսի գործադրել վաւերացուած համաձայնութիւնները։ Տարակոյս չկայ թէ խորհրդարանին մեծամասնութիւնը համաձայն է Տեհլէրի, Սարի հարցին մէջ եւ թէ շատերը թեր քուէարկեցին պարզապէս փրկելու համար Փարիզի համաձայնութեանց ամբողջութիւնը։ Ուրիշ խօսքով, վէճը չէ փակուած տակաւին։

Ընկերվարական կուսակցութեան վարիչն ալ բացատրեց թէ Փարիզի դաշնագիրները պիտի չիրականացնեն գերման ժողովուրդին տրուած խոստումները, թէ ապահովութիւն պիտի չբերեն Արեւմտեան Գերմանիոյ, թէ ոչ միայն պիտի չյաջողցնեն Գերմանիոյ վերամիացումը, այլ պիտի խափանեն զայն, թէ արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորները պիտի հանեն արեւելեան Գերմանիոյ զինուորներուն դէմ եւ վերջապէս պիտի աւելցնեն պատերազմի վտանգը։

× Ատլանտեան 14 զինակիցներէն ցարդ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուցած են ութը անդամներ։ Իսկ երեք Մեծերէն միայն Անգլիան վաւերացուցած է։ Ֆրանսայի ծերակոյտը դեռ նոր պիտի սկսի համաձայնութեանց քննութիւնը եւ կը սպասուի որ վաւերացնէ մինչեւ Զատիկ։ Մ. Նահանգներուն խորհրդարանը դեռ չէ սկսած վիճաբանութիւնը։ Իտալիոյ ծերակոյտն ալ պիտի սկսի յառաջիկայ Մարտին։ Հոլանտա կը սպասէ Ֆրանսայի վաւերացման, թէեւ մեծամասնութիւն մը ապահոված է արդէն։ Պելժիոյ երեսփ. ժողովը վաւերացուց, կը մնայ ծերակոյտը։ Քանատա, Նորվեկիա, Ցունաստան, Թուրքիա, Փորթուկալ եւ Իսլանտա ընդունած են արեւմտեան Գերմանիոյ մուտքը Ատլանտեան կազմակերպութեան մէջ։

×Արեւմտ. Գերմանիոյ երեսփ.ժողովին վաւերացումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ, իբրեւ նոր քայլ մը դէպ ի միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ դեր-վարչապետը, Պլուխըր, հրաժարեցաւ, Սարի մասին ծագած վէճին առթիւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ իր ջրածին ռումբին փորձը պիտի կատարէ Հարաւ. Թեւեռին մօտ։ Անգլիական մարտանաւեր եւ օդանաւեր պիտի պահեն յարմարագոյն տեղը, միեւնոյնատեն հսկելով որ օտար աչքեր չտեսնեն փորձերը։

ԳԱՀԻՐԷԻ զինուորական ատեանը սկըսաւ դատել վեց սիոնական լրտեսներ, որոնց հինգը Ֆրանսական հպատակ են։ Դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ դռնփակ։

ՓԱՐԻԶԻ Օփերայի պարախումբին թեկնածուներէն մին, Ժաքլին Փօժի, որ ձախողած էր քննութեանց մէջ, անհետացած է հինգ օրէ ի վեր։— Ուրիշ պրուեստագէտ մը, Միշէլ Միշէլ, որ անհետացած էր անցեալ ուրբաթ օր, ուշաթափ գտնուեցաւ պանդոկի մը մէկ սենեակին մէջ։ Քննարկեր գեղ առած էր անձնասպան ըլլալու համար։ Դործազուրկ թենոր մը, Ռոժէ Քոնթ, քսան տարեկան, ինքզինքը կախեց հինգերորդ յարկի միակ սենեակին մէջ, ուր կը բնակէր կնոջը եւ երեք զաւակներուն հետ։

ՀԱՐԱՒ. ԹՈՒՆՈՒԶԻ հունձքերը փճացած են երկարատեւ երաշտութեան հետեւանքով։ Հողմէկական շրջանէն մնացած շատ մը ջրհորներ ցամքած են։ Միւս կողմէ մարախներն ալ ահագին աւերներ գործած են։ Ֆրանսական կառավարութիւնը վերջերս 700 միլիոն ֆրանքի վարկ մը բացաւ հանրօգուտ շինութեանց համար։

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ

Գ. Գ. ՄԻՐԶԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին ,Գ.ՖՈՒՐՆԷՕԼԻ (Հիւսիէ) հսկողութեան տակ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սըրահին մէջ։

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին։

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 Ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին։

Գոմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ Գ. ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ։

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ։

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէչհուրեան։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ

ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ցառաջիկայ երեկոյթը նուիրուած է Փետրուար 18ի ապստամբութեան պատմական դէպքին պարզաբանութեան։ Կը խօսին ՍԴ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ եւ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան դպրոցի հոգաբարձութեան, մարտ 3ին, հինգշաբթի ժամը 20.30ին Մատուռի սրահին մէջ։ Պիտի դասախօսէ ուսուցիչ Գ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ։

Նիւթը՝ «Ապրիլ 11/24ը, պատմական փաստերով»։

Պիտի խօսի նաեւ Պէյրութի Հայկ. դպրոցներու Ֆրանսերէնի նախկին դասախօս Գ. տը Պօնվիլ։ Մուտքը ազատ է։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Ազգ. դպրոցի հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է տասը հազար ֆրանք, Օր. Ժիւլիէթ Քիւրքճեանի եւ Գ. Ռուբէն Սահակեանի ամուսնութեան առթիւ։ Նուիրատուներն են.— Գ. Ժ. Քիւրքճեան հինգ հազար, Գ. Գ. Վ. Սահակեան եւ Ռուբէն Սահակեան երկու հազարական Ֆր.։ Գ. Յ. Գարատիկեան հազար ֆրանք։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Մեծ անակնկալ մը եղաւ Շաբաթ օրուան ֆրանսական ըռկպիի խումբին յաղթանակը անգլիականին վըրայ 9ի դէմ 16 կէտով։ Մրցումը (ըռկպի 15) մեծ խանդավառութիւն պատճառեց Ֆրանսական բոլոր շրջանակներուն մէջ եւ վարչապետն անգամ շնորհաւորութեան հեռագիր ուղղեց Թուիքընհէմ (Անգլիա), ուր տեղի կ'ունենար հանդիպումը։ Կիրակի օրուան Ֆութպոլի ախոյեանական ազգային բաժակի մրցումներու արդիւնքէն վերջ Ռէնս միշտ կը մնայ գլուխը 39 կէտով, հինգ կէտի բարձրացնելով իր տարբերութիւնը երկրորդին վրայ՝ Թուլուզ (34 կէտ)։

× Անգարայի մէջ Թրքական բանակի ֆութպոլի խումբը յաղթեց Ֆրանսական բանակի խումբին 2ի դէմ 4 կէտով։

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16էն ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

« Պ Ա Ր Ա Հ Ա Ն Դ Է Ս Ը »

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre P E P E N U N E Z

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՌԱ 54-48:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան։

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ։

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խոր հուրդի)

եւ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ։

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի)։

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Գ. Օդաէն Հայրութեանի, Փրօ.82-38 եւ կամ Բարեգործականի դրասենեակը, Թրօ. 03-18։

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն։

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն։

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ։ Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ։ Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ։

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն Հայնրէն Մոլիէռի «Մէսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը։

Մուտք 500 եւ 300 Ֆրանք։

Ճոխ պիւֆէ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Գանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ Էնժէնիէօր տը Ֆրանսի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժոն Փարիզ (8)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Գանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդի պարախումբին։

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Գ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ)։

Ցայտնի նուագախումբ ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆԻ։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Մուտք 300 Ֆրանք։

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԻԹռւայ 47 - 45։

« ՅԱՌԱՋ » Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Գ. Թուրիկեանէ (Քլամառ) հազար ֆրանք։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Արսէն Տըր Զաքարեանէ հինգ հազար ֆրանք, իր ապաքինման առթիւ, Ընկերուհի Տիկին Արաքսի Տօնապետեանէ երկու հազար Ֆր. իր չորրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ (էքս)։

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը Անտիյիի ծերանոցին համար

Խիստ նպաստաւոր պայմաններով

Դիմել ամէն օր ժամը 14.30էն 18, Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ։

Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱԶԴՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

Հաւաքուած Պիվէռի մէջ (Կարտան)

Փ. Կիւրճեան 2100 Ֆրաք, Ս. Սեդրակեան, Աղատ Անտոնեան, Ա. Մաթոեան, Ցովակիմեան, Բէյտօեան, Թովմասեան, Մանուկ Ցովհաննէսեան, Սարգիս Ազատեան, Պետրոսեան հազարական, Մ. Մաթոսեան, Վերժին Տօնապետեան, Ցարութիւն Տէմուրճեան, Հայկազ Պօյաճեան, Մրմրեան, Աստուրեան, Նշան Նաքաշեան, Գ. Գասպարեան, Պօղոս Հեպօյեան, Ստեփան Գինոսեան, Զ. Մարտիրոսեան, Նշան Գինօսեան, Կարապետ Գինոսեան, Օսկեան Գէորգեան, Մարտիրոս Գիրէճեան, Զ. Հերոյեան, Սիմոն Անթօեան, Գոլէճեան 500ական, Պետրոսեան, Ե. Աբրահամեան, Գասպարեան, Խաչատուր Գինօսեան 300ական, Մանուկ Մարտօեան, Ցակոբ Պօլոյեան 200ական։ Գումար 21.700 Ֆրանք։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՁԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16bis, Bd. Sébastopol, Paris (4)

52, Rue de Chalon, Paris (12)

4bis, Rue Vaillant Couturier, Argenteuil

10, Ave. de Gennevilliers, Villeneuve-la-Garenne

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հաճելի և ջերմ մթնոլորտ, իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ։

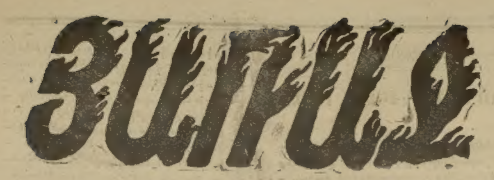

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՐՏ * MERCREDI 2 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7611 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3022

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ «ՄՈԲԻԼԻԶԱՑԻԱ»

●

Վերջերս առիթ ունեցանք պարզելու Խ. Միութեան նոր արշաւը,— հազարաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ հաւաքել եւ ղրկել դէպի Սիպերիա, Ղազախստան, մինչեւ Սախալին կղզին, խոպան հողերը մշակելու եւ արմտիք հասցնելու համար։

Այն ատեն կ'ըսէին թէ «կամաւոր» արձանագրուած են հարիւր հազար երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ։

Հրամանին ենթակայ են բոլոր հանրապետութիւնները եւ ինքնավար շրջանները։

Ուրեմն ամէն տեղ ալ ժողովներ գումարուեցան, ընթացք տալու համար Կեդր. Կոմիտէի հրահանգին։

Մեր մինուճար հայրենիքին Երիտ. Միութիւններն ալ (Կոմսոմոլ) անմիջապէս ասպարէզ իջան։ Եւ «Սովետական Հայաստան» կը գրէր թէ առաջին առթիւ արձանագրուած են 1300 հոգի,—300 հոգի Լենինականի, աւելի քան 100 Գորիսի եւ Արթիկի մէջ եւն.։ (21 Յունուար)։

Մոսկուայէն հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, յարդ գոյացած արդիւնքը բաւարար չի համարուիր, եւ նորէն ժողովներ կը գումարուին, երկրորդ հարիւր հազար մը եւս ճարելու համար։

Ֆրանսական գործակալութեան Մոսկուայի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ, Փետր. 23 թուականով.—

Երիտ. Միութեանց Կեդր. Կոմիտէն վերջերս ժողով գումարելով Մոսկուայի մէջ, որոշեց նոր «մոբիլիզացիա» մը կատարել, գործադրելու համար անցեալ յունուարին մշակուած հողագործական ծրագիրը։

Ժողովի ընթացքին Կեդր. Կոմիտէն հաստատեց թէ «երիտասարդական կազմակերպութիւնները կ'ուշանան գործադրել կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէին 1953 Սեպտեմբերի պատուէրները՝ հողագործութեան զարգացման պայքարին մէջ»։

Յետոյ յիշելով թէ 1954ին աւելի քան հարիւր հազար երիտասարդներ մեկնած են մշակելու կոյս հողերը եւ թէ երկու հարիւր հազար երիտասարդներ ղրկուած են անասնապահութեան զարկ տալու համար, Կոմսոմոլներու Կեդր. Կոմիտէն անհրաժեշտ կը գտնէ ստիպողաբար ղրկել հարիւր տասներկու հազար հոգի եւս, խոպան հողերը մշակելու եւ արմտիքի արտադրութեան ծրագրին յաջողութիւնը ապահովելու համար։

Այդ ծրագիրը կը նախատեսէ տարեկան 163 միլիոն թոն հունձք, սկսելով 1960էն։ Կեդր. Կոմիտէն իր կոչին մէջ կը յիշեցնէ թէ անհրաժեշտ է զարկ տալ նաեւ անասնապահութեան եւ աւելցնել կենդանիներու խոտի մթերքը։

Երբ հեռագիրը այսքան տեղեկութիւն կը հաղորդէ, կրնաք երեւակայել թէ ինչ յաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններ կը հրատարակուին սովետական մամուլին մէջ։

Վերջերս ամբողջ էջեր գրուած էր Խրուշչեւի մանրամասն զեկուցումը՝ անասնապահութեան մասին։ Զեկուցման թիածոյ թարգմանութիւնը կ'երեւար, նաեւ, Երեւանի, Թիֆլիսի եւ Բաքուի հայերէն թերթերուն մէջ, պարզելով ոչխարներու, եզներու, կովերու, հորթերու դլխաքանակին զգալի նուազումը, կաթի կամ խոտի արտադրութեան անբաւականութիւնը եւն.։

Այդ բոլորը կը հաստատեն թէ ծանր տագնապ մը կը տիրէ հողագործական ճակատին վրայ. հետեւաբար ստիպուած են արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել։

Ամէն պարագայի մէջ, տխուր է պատկերը

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ ԲԱՆԱ՞Կ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ

Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ, որ Դամասկոս կը գտնուի, մանրամասնօրէն պարզած է իր ծրագիրը, դիմադրաւելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքը եւ ուրիշ դինակցութիւններ որոնց առանցքը կը կազմէ Թուրքիան։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, եգիպտական ծրագիրը կը տրամադրէ միացնել արաբական զինեալ ուժերը եւ ապառազինութիւնները, (դուրս ձգելով Իրաքը), միջարաբական տնտեսական միութիւն մը կազմել եւ դիւանագիտական գործակցութիւն հաստատել։ Կարճ խօսքով, ստեղծել արաբական Դաշնակցութիւն մը որուն պիտի անդամակցին Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Յորդանան եւ Արաբիա։ Գնդ. Սալահ Սալեմ Դամասկոս գացած է համոզելու համար Սուրիան, որուն նոր կառավարութիւնը տրամադիր կ'երեւայ ընդունելու եգիպտական ծրագիրները, առ այժմ յետաձգելով իր վերապահումները։ Լիբանան չուզեր չեղիլ իր չէզոքութենէն, իսկ Յորդանանի դիրքը կախում ունի Լոնտոնէն։ Անգլիական կառավարութիւնը տրամադիր է յաբելու պաշտպանողական ցանցի մը որուն հիմ պիտի կազմէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը։ Լոնտոն միեւնոյն ատեն կ'ուզէ ապահովութիւն ներշնչել Իսրայէլի։ Իրդ, եգիպտական ծրագիրը մասնաւորապէս նկատի ունի Իսրայէլը։ Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն հաշտ աչքով չեն դիտեր համարաբական միութեան մը ստեղծումը՝ եգիպտական կազապարով։

ՍՈՒՐԻԱ ՀԱԻԱՆԱԾ Է

Դամասկոսէն հասած հեռագիրներ կը հաստատեն թէ Եգիպտոս իրապէս առաջարկած է համարաբական դաշնակցութիւն մը հաստատել առանց Իրաքի։ Այդ ծրագրին առաջին կէտերն են.— 1. Միացնել անդամակից պետութեանց բանակները.— 2. Ճանչնալ եւ երաշխաւորել արաբական պետութեանց ներկայ դոյավիճակը.— 3. Կազմել Դաշնակցային Խորհուրդ մը որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ միացնել անդամակից պետութեանց քաղաքական, ելմտական եւ մշակութային քաղաքականութիւնը։

Արաբական միացեալ բանակի մը գաղափարը արդէն իսկ ընդունած էր Սուրիոյ սպարապետին՝ զօր. Շաւքէթ Շուքէյրիի կողմէ, ի պատիւ Սալահ Սալեմի տրուած կոչունքի մը առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Սպաներու Ակումբին մէջ։ Յոյս յայտնելէ ետք թէ սուրիական, եգիպտական եւ միւս արաբական բանակները պիտի ձուլուին, «կազմելով արաբական միացեալ բանակ մը միակ հրամանատարութեամբ», զօր. Շուքէյր կատարեալ յաջողութիւն մաղթեց գնդ. Սալահ Սալեմի։ Եգիպտոսի նախարարը պատասխանելով մասնաւորապէս շեշտեց.

— «Եկած եմ ձեզի առաջարկելու այս միութիւնը եւ միացեալ հրամանատարութիւնը։ Աւելի յառաջ երթալով կ'ըսեմ.— «Մեր միջեւ բաժնենք ինչ որ ունինք, զէնք եւ ռազմանիւթ»։

Գնդ. Սալահ Սալեմ այցելելով քանի մը կուսակցութեանց կեդրոնները, դատապարտեց Թուրքեւիրաքեան դաշինքը եւ կրկնեց թէ եգիպտական ծրագիրը պիտի հաստատուի հետեւեալ հիմերուն վրայ,— 1. Միակ զինուորական հրամանատարութիւն, խնդիր չէ թէ կեդրոնը ըլլայ

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՈՒՍՏԵԼԻՔ ՋՈՒՆԻՆ

Տիկին Աննա Տէր Մինասեան, ողբացեալ Ռուբէնի այրին, որ վերջերս Աթէնք հանգիստած էր, սրտանմլիկ պատմութիւն մը պատմեց առջի օր։

Ֆիւսի ազգային դպրոցներու աշակերտները գէշ-աղէկ սնունդ կը ստանան շնորհիւ Օր. Լ. Գարակէօզեանի կարգադրութեան, որով Բարեգործականի մասնաճիւղը կը հոգայ ծախքերը։

Անդին, Զաւարեան վարժարանին մէջ կան առ նուազն 35 չքաւոր աշակերտներ, որոնք օրը իրիկուն կ'ընեն քանի մը ձիթապտուղով եւ չամաք հացով։

Իրական թշուառներ, այս տղաքը դեղնած են, կը դողան ցուրտէն եւ անօթութենէն։ Այն ատենն որ, տեսնողին աչքերը կը թրջին։

— Այդքան դժուա՞ր է օրապահիկ մը ճարել եւ փրկել այս դժբախտ պատանիները։

= Երբե՛ք։ Տասնըվեց ֆրանսական ֆրանքով բաւարար ուտեստ կը ճարուի, ամէն օր։ Ահա ձեզի հինգ հազար ֆրանք, այդ նպատակին համար։

— Ո՞վ կը նուիրէ այս գումարը։

= Երբ այս խտմնելի թշուառութիւնը կը նկարագրէի, քովս էր Ռուբէնի քրոջ թոռնուհին, Տիկին Մուրատ, որ Ամերիկայէն եկած է իր տասնամեայ մանչուն հետ։ Տղան իր գանձանակին մէջ հաւաքած դրամները բերաւ յանձնեց մայրիկին, որպէս զի Աթէնք ղրկուի...

Օրական տասնըվեց ֆրանքէն 35 թշուառ պատանիներուն սնունդի ծախքը պիտի ըլլայ 560 ֆրանք։

Ուրեմն Ամերիկայէն եկած մանչուկը, Գրիգոր, իր հինգ հազար ֆրանքով հոգացած կ'ըլլայ մօտաւորապէս տասը տղու մէկ օրուան ճաշը։

Ձեզի կը ձգեմ խորհրդածել մնացեալին մասին։

Ի՞նչ կ'արժէ 16 ֆրանքը, Փարիզի կամ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Ոչ իսկ սուրճի մը դրամը։ Կամ երկու տուփ լուցկի։

Ամէն մէկս, տասն անգամ 16 ֆրանքն ալ բանի տեղ չենք դներ, եւ կը ծախսենք այնպէս ինչպէս երբեմն տասնոց մը կը նետէինք գանձանակին մէջ։

Սպասելով լրացուցիչ մանրամասնութեանց, կը կարծեմ թէ կրնանք գոնէ վեց ամիս հոգալ այս 35 թշուառներուն ամենօրեայ ճաշը, մինչեւ որ կարելի ըլլայ տեւական կարգադրութեան մը յանգիլ Բարեգործականի կամ ՀՕՄի (Կ. Խաչ) միջոցաւ։

Դիտեցէք ձեր գաւակներուն կայտառ դէմքերը, թուաբանական հաշիւ մը փորձեցէք օրական 16 ֆրանքով, եւ պիտի տեսնէք որ կոչն անգամ աւելորդ է։

ՎԱՀԷ

Ա. ՓՈԽ-ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՏՆԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

●

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ երեք առաջին փոխ-վարչապետներ նշանակուած են — Ա. Միկոյեան, Մ. Սաբուրով եւ Մ. Պերվուխին։ Ուրեմն Քականովիչի եւ Մոլոթովի հետ, կառավարութիւնը կ'ունենայ հինգ Ա. փոխ-վարչապետներ։ Այս առաջարկը ներկայացուցած էր նոր վարչապետը, մարաջախտ Բուլկանին։ Միեւնոյն ատեն հաղորդուեցաւ թէ չորս փոխ-վարչապետներ եւս նշանակուած են։ Զեկոյցը չի ճշդեր թէ պաշտօնի վրայ կը մնա՞ն միւս փոխ-վարչապետները, մէջն ըլլալով նախորդ վարչապետը, Մալենկով։ Նոր փոխանորդները բաղդատաբար անծանօթ անձեր են,— Զաւէնեակին, Կուչերենկօ, Լոբանով եւ Խրունիչեւ։

Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ պաշտօնէն արձակուած է Մալիշեւ, մեքենաշինական նախարարը, որ ծանրաբեռնուած է ուրիշ պաշտօններով։

× Պ. Անաստաս Միկոյեան, որ անցեալ ամիս հրաժարեցաւ ներքին առեւտուրի նախարարութենէն, այժմ աւելի բարձր պաշտօն մը կը ստանայ։ Կարծողներ կան թէ միեւնոյն ատեն պիտի վարէ պետական ծրագրի գործերը։ Հայազգի նախարարը անցեալ շաբթու Գերլին գնաց, մասնակցելու համար Լայփցիկի տօնավաճառին։ «Ն. Ե. Հէրըլտ», ո Միկոյեանի լուսանկարն ալ հրատարակած էր երէկ, կը գրէ թէ առաջին անգամ ըլլալով ան առաջին շարքը նստած էր Մոսկուայի Մեծ Թատրոնի կառավարական օթեակին մէջ, երբ ժողովրդական արուեստի ներկայացում մը տեղի կ'ունենար։

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ

ԳԱՀԻՐԷ, 1 Մարտ (պաշտօնական).— Եգիպտացի սպայ մը եւ 35 ենթասպաներ եւ զինուորներ սպաննուեցան, ուրիշ 30 հոգի ալ վիրաւորուեցան Գազայի հիւսիսարեւելեան սահմանին վրայ, իսրայէլեան զօրամասի մը հետ պատահած ընդհարման մը միջոցին։

Հեռագիրը կ'աւելցնէ թէ իսրայէլեան զօրամասը կը բաղկանար քանի մը հարիւր զինուորներէ եւ գիշերանց յարձակեցաւ եգիպտական կայանին վրայ։

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը սկսաւ քննել զինուորական պաշտպանութեան խնդիրը, որուն առթիւ պարտաւորքի բանաձեւ մը առաջարկած են ընդդիմադիրները։ Չըրչիլ որոշած է ուժգնօրէն պաշտպանել կառավարութեան տեսակէտը։ Միեւնոյն ատեն Ազգաժողովին մասնաւոր յանձնախումբը կը շարունակէ իր աշխատանքները Լոնտոնի մէջ։ Արեւմտեան պետութեանց պատուիրակները կը դանգատին թէ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Կրոմիքօ, խախտած է գաղտնապահութեան որոշումը, լուրեր հաղորդելով Լոնտոնի բոլշեւիկեան օրաթերթին։

Հինգ վայրկեան տեւած էր ժողովին բացման արարողութիւնը եւ թղթակիցները ու լուսանկարիչները անմիջապէս ճամբուած էին, այն հասկացողութեամբ թէ ամէն բան գաղտնի պիտի պահուի։ Բայց առաջին նիստին յետաձգումէն անմիջապէս ետք, շաբաթ օր բոլշեւիկեան թերթը կը հրատարակէր ժողովին բոլոր մանրամասնութիւնները։ Այսպէս կը գրէր թէ Պ. Կրոմիքօ առաջարկած է ոչնչացնել հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու մթերքը, հիւլէական ուժը գործածել խաղաղասիրական նպատակներու համար եւն.։ Յետոյ կ'աւելցնէր թէ միւս պատուիրակները առաջարկնային յետաձգել նիստը։ Նկարագրութիւնը ճիշդ էր, ուրեմն հաղորդուած էր իրազեկ աղբիւրէ։

× Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարութիւնը Փետր. 28ին Մոսկուայի անգլիական դեսպանատան յանձնեց նոր ծանուցագիր մը որով կ'ըսէ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը պիտի խզէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշինքը։ Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Դեկտ. 20ին Խ. Միութիւնը ազդարարած էր թէ չեղեալ պիտի նկատէ 1942ի անգլեւխորհրդային դաշինքը, եթէ արեւմտեան Գերմանիան վերազինուի։ Գերմանիոյ երեսփ. ժողովը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց մաս կը կազմէ նաեւ վերազինումը։

ՓԱՐԻԶԻ համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ, կարգ մը որոշումներ տրըուած էին Արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, Սարի մասին։ Փարիզի քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան թէ միայն կնքուած պայմանագիրը արժէք ունի Ֆրանսայի համար։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Գ.

ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀՈՒՆՁՔԸ.—

1930 Մարտ 3ին կը բացուէր Համազգային Ընկերութեան Ճեմարանը միայն մէկ նախապատրաստական դասարանով: Աշակերտներու թիւն էր 15 (5 աղջիկ, 10 տղայ): Աւելին կարելի չէր ակնկալել, նկատի ունենալով, որ դպրոցական տարեշրջանի երրորդ եռամսեակին կը զուգադիպէր Ճեմարանին բացումը:

Այսպէս, ուսումնական կանոնաւոր տարին սկսաւ 1930 Հոկտեմբերին միայն:

Ճեմարանի վարիչներու նախնական ծրագիրն էր կազմել միջնակարգ վարժարանի վերին հինգ կարգերը, եւ ի հարկին նախապատրաստական դասարան մը՝ ազգային դպրոցներէն եկած աշակերտներու թերիները լրացնելու համար: «Իրականութիւնը սակայն ցոյց տուաւ, որ բաւարար չափով պատրաստուած աշակերտներ չկային եւ Ճեմարանը ինքը պէտք էր հասցնէր իր բարձր կարգերու աշակերտութիւնը: Այս պատճառով Լ. Շանթ եւ Ն. Աղբալեան ստիպուեցան եօթը տարուան ծրագիր մշակել, տարի մըն ալ նախապատրաստական դասարանով»:

Առաջին տարին չափով մը միայն իրականացաւ այս ծրագիրը: Ճեմարանը ունեցաւ երեք հիմնական դասարաններ եւ մէկ նախապատրաստական: Աշակերտներուն թիւը՝ 64, (38 տղայ, 26 աղջիկ):

1931 – 1932 տարեշրջանին կը կազմուի չորրորդ դասարանն ալ, որով կը լրանար բարձրագոյն նախակրթարանի բաժինը: Աշակերտներուն թիւը 64էն կը բարձրանար 81ի:

1932 Հոկտեմբերին կը բացուի Ճեմարանին առաջին լսարանը՝ գրական եւ գիտական ճիւղերով: 1934 – 35 տարեշրջանին կ'ամբողջանան բոլոր դասարանները՝ երրորդ լսարանի կազմութեամբ:

Այս տարեշրջանին աշակերտներու թիւը հասած էր 94ի, 74 տղայ, 20 աղջիկ: Մընայուն եւ այցելու ուսուցիչներու թիւն էր 13, որոնց երկուքը օտարներ (ֆրանսերէնի եւ արաբերէնի):

Կարեւոր է յիշել, որ ուսուցչական այս կազմէն զատ, ութ ճեմարանականներ, բոլորն ալ Երրորդ լսարանէն, դասեր կ'առնէին նախապատրաստական կարգերուն, գործնապէս վարժուելով ուսուցչութեան ասպարէզին:

1935 Յունիսին, Ճեմարանը կուտայ արդէն առաջին հունձքը՝ 8 շրջանաւարտներ.— հինգ գրական եւ երեք գիտական ճիւղէն:

Այսպէս, Ճեմարանը տարուէ տարի իր իրական կերպարանքը ստանալով, իր առաջին տասնամեակի վերջերուն կ'ամբողջացնէր տարրական նախակրթարանի եւ լսարանի կազմը: «Մանկապարտէզ աւարտող փոքրիկ մը կրնար Ճեմարան մտնել եւ 11 տարուան ուսումէ ետքը ստանալ » հայկական երկրորդական վարժարանի մը վկայականը:

Աշակերտներուն թիւը եւս աստիճանական բարձրացումով հասած էր 125ի: Մինչեւ 1949 – 50 տարեշրջանին այս թիւը կը հասնի 299ի, 180 տղայ, 119 աղջիկ: Իսկ 1950 – 54 տարեշրջանին կը բարձրանայ արդէն 350ի, 197 տղայ, 153 աղջիկ:

Քիչ առաջ յիշեցինք, որ Ճեմարանը իր առաջին հունձքը տուաւ 1935ին: Անկէ ետք, ամէն տարի, միջին հաշուով եօթը հոգի կը ստանան ճեմարանական վկայական:

1935էն մինչեւ 1954ը շրջանաւարտներու ընդհանուր թիւն է 155, 102ը տղայ, 53ը աղջիկ:

« Ասոնցմէ մօտ 40 – 50ը ցրուած են աշխարհի չորս կողմը, իսկ հարիւրէ աւելի կը մնան ու կը գործեն Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ:

« ... Ասոնց մէջ ունինք գրողներ՝ որոնք յայտնի դէմքեր են արդէն որպէս բանաստեղծ, գրագէտ կամ խմբագիր, ունինք ազատ ասպարէզի նուիրուածներ՝ փաստաբաններ եւ երկրաչափներ, բժիշկներ, դեղագործներ, ատամնաբոյժներ որոնցմէ ոմանք կը պաշտօնավարեն պետական հաստատութիւններու մէջ: Ունինք օտար ընկերութիւններու մէջ բարձր դիրքի տէր պաշտօնեաներ, իսկ մօտ 40 հոգի նուիրուած են հայ մանուկին դաստիարակման գործին, ընդգրկելով ուսուցչական ասպարէզ, ուղղակի քալելով իրենց մեծ ուսուցիչներու շաւիղէն»:

Մեր այս Ճեմարանաւարտները, իրենց տարբեր ասպարէզներուն գաղթաշխարհի զանազան վայրերուն մէջ իրենց լայն մասնակցութիւնը կը բերեն մեր հանրային կեանքին, յիշելով իրենց տնօրէնին՝ Լ. Շանթի պատգամը.— «Տղաս, ինչ որ ունիս հոգեկան, մտային արժանիք կամ նիւթական հարստութիւն՝ կը պատկանի քու ժողովուրդին. անոր վերադարձնես պիտի»:

Աւելորդ է որեւէ նոր մեկնութիւն մեր ազգային կեանքին մէջ իրենց գրաւած պատուաւոր դիրքի մասին: Այս արդիւնքը ինքնին վեր է ամէն գնահատութենէ:

Այլապէս, տակաւին ուրիշ արտասովոր իրողութիւններ ալ չեն պակսիր:

Պէյրութի Ճեմարանը իրապէս համազգային եղած է նաեւ այն իմաստով, որ իր աշակերտներուն մէջ ներկայացուցիչներ կան գրեթէ մեր բոլոր գաղութներէն:

Հասկնալի է, որ աշակերտներու ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը լիբանանեան հայ քաղաքացիներու զաւակներն են: Սուրիան՝ կը բռնէ երկրորդ տեղը: Իրան, Իրաք, Պաղեստին, Եգիպտոս եւ Յունաստան աշակերտներ ունեցան զանազան շրջաններուն:

Ճիշտ է, որ հեռաւոր վայրերէն արձանագրուած աշակերտներու թիւը մեծ չէ եղած մինչեւ հիմա: Արդարացուցիչ պատճառները շատ են: Նկատի ունենալով սակայն Ճեմարանին նոր յարմարութիւնները, մանաւանդ ալ գիշերօթիկներու մասը, կասկած չկայ, թէ աստիճանաբար պիտի բարձրանայ հեռաւոր գաղութներէն եկած աշակերտութեան թիւը:

Քանի՛, քանի՛ ուսումնատենչ, բայց նիւթապէս տկար հայորդիները կրնային ազգային հիմնական դաստիարակութիւն ստանալ կրթական այս փառարանին մէջ, եթէ ունենայինք քանի մը հայ մեկենասներ, որոնք ապահովել ուզէին պահանջուած կրթաթոշակը ...

Ճեմարանը համազգային է նաեւ դաւանական տեսակէտով:

Հայ առաքելականի տղուն հետ, ազգային դաստիարակութիւն կը ստանան Հայ-Կաթոլիկի եւ Բողոքականի զաւակները:

Մխիթարական է հաստատել, որ մեր այս վերջին երկու դաւանանքին պատկանող աշակերտներու թիւը աստիճանական յաւելում մը ցոյց կուտայ: Դպրոցական անցած տարեշրջանին առաքելական 329 աշակերտներու հետ, կային 12 կաթոլիկ եւ 9 բողոքական:

Համեմատութիւնը մեծ չէ անշուշտ:

Կարեւորը այն է, որ այս համեմատութիւնը տարիներու ընթացքին բարձրացած է ի նպաստ փոքրամասնութեան: Եւ այսպէս դաւանական երբեմնի սպառնիչ նեղմտութիւնը՝ աստիճանաբար կը փոշիանայ Համազգայինի կրթական այս կարեւոր հաստատութեան շուրջ:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ...ԲԱՑՑ ԻՐԱՒ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 23 Փետր.— «Նայիրի»: Գըրական շաբաթաթերթէն փոխ կ'առնենք սոյն վերնագիրը, ապաւինելով բանաստեղծ խմբագրին ներողամտութեան:

Մեր Նիւ Եորք քաղաքին մէջ — Փետր. 20ին, կիրակի կէսօրէ ետք, տեղի ունեցան Վարդանանց երկու տօնակատարութիւնները: Մէկը կազմակերպուած էր հակադաշնակցական հատուածին կողմէ, արտաքնապէս փայլուն, սակայն ներքնապէս վարակուած վասակեան հոգեբանութեամբ, որուն պիտի անդրադառնամ քիչ վերջը: Իսկ միւսը — ազգայնական հայութեան կողմէ:

Ընթերցողը շատ լաւ գիտէ որ Հայ. առաքելական Եկեղեցին — իր սուրբերու տօներու շարքը անցուցած է Վարդանանցը եւ իբրեւ այդպիսին կը տօնէ զայն: Սակայն մեր ժողովուրդը Վարդանանցը կը տօնէ նաեւ իր աշխարհական երեւոյթով, տեսակ մը հրապարակային հանդիսութեամբ, դարձեալ իբրեւ ազգային տօն — ինչպէս որ բրած էր — հակառակորդ կողմը:

Մեր ազգային Եկեղեցին, Վարդանանցի եկեղեցական արարողութենէն ետք, խորանին վարագոյրը վար առնուեցաւ եւ սկսաւ աշխարհական մասը, նախագահութեամբ պատարագիչ հօր: Օրուան ատենախօսութիւնը վերապահուած էր հոգաբարձութեան ատենապետին: Չեմ ուզեր անհաճոյ խորհրդածութիւններ ընել ատենապետին անձին հանդէպ, որ ծանօթ է իր համեստութեամբ: Դժբախտաբար բոլորովին անտեսուած էր մեր ազգայնական հատուածին մտաւորականութիւնը որ իր մէջ կը հաշուէ շարք մը մտաւորականներ, — Վ. Ահարոնեան, Յ. Խաչմանեան, Ե. Սահակեան, Ա. Հայկազ, Բ. Նաւասարդեան, Ա. Խորեան, Տոքթ. Ալիխանեան: Ոչ մէկը հրաւիրուած էր բանախօսելու Վարդանանցի տօնին առթիւ:

Վարդանանցը՝ եթէ պիտի տօնուի աշխարհական իմաստով, ապա ուրեմն պէտք է տօնուի որպէս հրապարակային ժողովրդական տօն: Եթէ հակառակորդ կողմը անտեսեց ազգայնական հայութիւնը ու Եկեղեցին — այդ արդելք մը չէ որ հրաւէր կարդային նաեւ միւսներուն, հօգ չէ թէ անոնք — հակառակորդները — մերժէին: Այդպէս պատմութեան առջեւ անգամ մը եւս պիտի դատապարտուէին անոնք:

Չէր բաւեր որ բաժնեցին մեր եկեղեցիները՝ մեր դպրոցները, այժմ ալ կը փորձեն մեր ազգային տօները անջատել:

Այժմ դառնանք իրենց տօնակատարութեան: Գեղեցիկ ու մեծ սրահ մը — մէկ տոլար մուտքով, հովանաւորութեամբ Ամերիկայի Հայոց առաջնորդարանի, մասնակցութեամբ Ս. Խաչ եւ Ս. Գր. Լուս. եկեղեցիներուն, հայ աւետարանական եկեղեցւոյ եւ մշակոյթի տան շինութեան յանձնաժողովին: Ատենախօսութիւնները տեղի ունեցան հայերէն եւ անգլերէն: Ինչպէ՞ս կարելի է փառաբանել Քաջն Վարդան Մամիկոնեանը եւ անտեսել կամ վարկաբեկել ազգայնական տարրը որ իր ծնունդէն մինչեւ այսօր քալած է ու պիտի քալէ Վարդաններու ճամբով: Ո՞վ էր որ ընդվզեցաւ երբ ցարական կառավարութիւնը բռնագրաւեց եկեղեցական եւ դըպրոցական կալուածները: Ո՞վ վարեց ազատագրութեան պայքարը, ո՞վ աւելի զոհեր տուաւ, ո՞վ կերտեց մեր ազատ ու անկախ Հայաստանը — որուն շնորհիւ նաեւ մեր ներկայ խորհրդային հայրենիքը:

Օրօրոցի մանուկներն անգամ կը ծիծաղին իրենց վրայ, երբ անամօթաբար — մեզ կ'որակեն «հակահայաստանեան»:

Փակման խօսքը արտասանեց Մամբրէ արք. Գալֆաեան: Ներկայ էին նաեւ երկու նախկին առաջնորդները, Տիրայր եւ Տիրան արք.ներ:

Հարցում մըն ալ այս եկեղեցականներուն որոնք հովանաւորեցին տօնակատարութիւնը: Ո՞րն է ձեր տեղը, Ղեւոնդ Երեցին քո՞վ թէ... Մինչեւ ե՞րբ այս անկերպարան վիճակը ...

Դ. Յ. ՄԵՐԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԲՈՍՖՈՐԻ ԱՓԻՆ

Կանգնեց, գեղեցիկ գլուխը խրոխտ բարձրացրեց վեր եւ հայեացքն ուղղած գունաւոր ապակիներով լուսամուտին՝ երգեցիկ ձայնով արտասանեց իր բանաստեղծութիւններից մէկը՝ լի անցեալի փառքի կարօտով ու զովերգութեամբ:

Օրիորդ Փափազեանի նուրբ շուրթերն անընդհատ շարժում էին, նա բերանացի գիտէր այդ տաղաւորը: Սրապ – Մանասը աչքերը փակել էր, կարծես չէր լսում: Հէնց որ արտասանութիւնը վերջացաւ, բոլորը ծափահարեցին. առանձին ջանք էր թափում Օտեանը: Յետոյ տիրեց մի այնպիսի լռութիւն, երբ մարդ աշխատում է շնչառութիւնն իսկ անլսելի դարձնել: Պէշիկթաշլեանը ընկճուած նստեց: Բոլորը նայում էին հիւրին՝ ստուգելու համար նրա տպաւորութիւնը:

Յատկապէս Օտեանը եւ Տիժմանեանը, որ անզուսպ կեցցէներ էին գոչել, Նալբանդեանի տարօրինակ սառնութիւնից տարակուսած՝ բացատրութեան էին սպասում: Պէշիկթաշլեանը վատ բան նախազգալով՝ գլուխը կախ խճճում էր լայն մօրուքը:

Նալբանդեանը տեսաւ, որ լռել այլեւս անկարելի է, անաչառութեամբ պիտի յայտնէ իր կարծիքը: Նա մտերմաբար ձեռքը դրեց Պէշիկթաշլեանի ուսին, աչքերը կկոցելով ժպտաց, ապա հոգատարութեան շեշտով ասաց.

— Բարեկամս, ողբ ու կոծով, միայն անցեալի փառքով չպիտի ապրի այսօրուայ Հայը, ոչ... Միթէ՞ մենք մեռելների յիշատակներով պիտի ապրինք ու կռուինք: ... Ոչ ... մեռելներ չեն կարող մեզ կռուի առաջնորդել: Մեր հայեացքն ուղղենք ապագային: Անընդհատ ետ նայողն ընդունակ չէ առաջ քայլելու, որովհետեւ կեանքի հոսանքը միայն մի ընթացք ունի՝ յառաջ... Օրհնեցէք վաղուայ կռիւը, փառաբանեցէք յաղթանակը, սա է հայ բանաստեղծի սրբազան պարտականութիւնը, եթէ նրան Ապոլլոնը քնար է տուել:

Նալբանդեանը չերկարացրեց, զգաց, որ ներկաների մեծ մասը չի ուզում ենթարկուել իր կարծիքին: Բոլորը նայեցին Պէշիկթաշլեանին. վիրաւորուե՞ց, կը պատասխանի՞, կը հեռանա՞յ: Իսկ Սվաճեանն ամբողջովին կլանուած Նալբանդեանով՝ հայեացքով ասում էր նրան. ահա մեր համայնքի կաթիլ մը, զոր քննելով՝ գաղափար պիտի կազմենք ամբողջի վերաբերեալ:

Բոլորովին անսպասելի էր Պէշիկթաշլեանի միջամտութիւնը.

— Պարոն Նալբանդեանն իրաւացի է, — խօսեց նա մեծ յուզմունքով եւ պատանու նման շիկնեց,— եւ եթէ այս մէկ հատիկ տաղաւորը կը զովերգէ անցեալը, շատ տաղաւորներ ունիմ գրած, որոնց ոգին ապագան է... եւ իմ կեանքն այլ նըպատակ մը չունի:

Նալբանդեանն ուրախ ժպտաց եւ գրկեց Պէշիկթաշլեանի նեղ ուսերը:

Օրիորդ Փափազեանը, որ անդրիի նման անհանգիստ էր, ինչ որ բան շշնջաց ընկերուհու ականջին: Օրիորդ Ազնուին վերաբերմունք ցոյց չտուեց: Օտեանն ու Տիժմանեանը բազմախորհուրդ հայեացքներ փոխանակեցին:

Սրապ Մանասը, որ այնքան ժամանակ աչքերը բաց չէր արել եւ ծափահարել էր հէնց այդպէս՝ աչքերը փակ, յանկարծ, ոգեւորուելով վեր կացաւ ու իր երկար, բարակ, յենափայտերի նման ոտները դժուարութեամբ շարժելով՝ մօտեցաւ Նալբանդեանին ու բոլորի ուշադրութիւնը գրաւելու համար իր հիւանդոտ ձայնը բարձրացնելով՝ հարցրեց.

— Պարոն Նալբանդեան, չէ՞ք բարեհաճի քանի մը խօսք ընել ազգային թատրոնի ու թատերագրութեան վերաբերեալ:

Խօսակցութեան նիւթը փոխուեց: Օրիորդներն ու Կիւլլիւեան—Տը Սէն Վայֆը առանձնապէս աշխուժացան: Պէշիկթաշլեանն էլ հետաքրքրուեց. նա թարգմանել էր ֆրանսիական եւ իտալական ողբերգութիւններ եւ պատրաստւում էր թատերգ գրել Հայոց պատմութիւնից: Սրապ – Մանասը գրել էր երկու պիէս: Թատրոնի հարցը, ինչպէս ռուսահայերի, այնպէս էլ թիւրքահայութեան համար դարձել էր կենսական: Զմիւռնիայ. հայ թատրոն կազմակերպելու ուղղութեամբ գործնական քայլեր էին արւում:

Պոլիսը նախապատրաստւում էր բարեգործական ներկայացումների: Դերասանական խմբի մէջ էին Փափազեան քոյրերը, օրիորդ Կիւմիւշճեանը եւ Պարոն Կիւլլիւեանը:

Նալբանդեանը մանրամասն պատմեց Մոսկուայում կազմակերպուած հայկական ներկայացումների, նրանց նշանակութեան եւ կարեւորութեան մասին: Թատրոնը միայն զուարճալիք չէ, նրա էական եւ բուն խորհուրդը մարդկանց զգացումների եւ մտքերի վրայ իշխելն է, ազնիւ, յառաջադէմ գաղափարներ հաղորդելը եւ վատթարագոյն ու ոճիրը դատապարտելը:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԲԵԳԼԱՐԵԱՆ

(Մահուան տարելիցին առթիւ)

●

1954 Փետրուար 24ին Փարիզի մէջ մեռաւ Տիկին Սաթենիկ Բէգլարեան, 84 տարեկան: Կը պատկանէր արեւելահայ բարեկեցիկ դասուն (դուստրն էր Ղուկասեան ընտանիքին, Կովկասի մէջ յայտնի իրենց բարեգործութեամբ. Ղուկասեանները Շուշիի իրենց գեղեցիկ մեծ տունը ամբողջ կահաւորումով եւն. նուիրեցին Օր. Մարիամեան դպրոցին): Տիկին Սաթենիկ իր կեանքի մեծագոյն մասը անցուցած էր Զուիցերիա եւ Ֆրանսա: Բայց միշտ կապուած մնաց հայկական կեանքին:

Կազմակերպիչն ու ոգին էր Փարիզի Ռուսահայ Կանանց Միութեան, որուն նպատակն է օգնութեան հասնիլ իր կարօտ անդամներուն: Հանգուցեալը աւելի քան 25 տարի անխոնջ աշխատեցաւ այս գետնին վրայ: Վերջին տարիները դրեթէ մինակը, իր անմիջական շրջապատի մէջ հաւաքելով տարեկան անհրաժեշտ գումարը՝ Միութեան նպաստընկալներուն համար: Այս աշխատանքին մէջ իրեն թանկագին օգնակից կը հանդիսանար իր անդրանիկ դուստրը՝ Տիկին Զաւրեան:

Փարիզահայ ուրիշ հանրօգուտ կազմակերպութիւններուն ալ երբեք զլացած չէր իր աջակցութիւնը: Այսպէս, ջերմ համակիր էր Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին եւ քանի մը անգամ նախագահած է անոր բարենպատակ վաճառքներուն:

Զարտաճանաչութեան եւ պատասխանատուութեան զգացումը շատ ուժեղ էր իր մէջ: Վերոյիշեալ գթութեան վաճառքներուն առատ կանուխ եկած կ՚ըլլար: Կը հետաքրքրուէր ամենայետին մանրամասնութիւններով, կը մասնակցէր նաեւ աշխատանքներուն իսկ: Տքսակղանի համար միշտ կը բերէր Ղարաբաղի նշանաւոր «Գաթան»: Իր ձեռքով պատրաստած: Իբրեւ մարմնացեալպարտաճանաչութիւն, շրջապատէն ալ կը պահանջէր նոյնը հանրային կեանքի մէջ: Առաջին տպաւորութեամբ խիստ կը թուէր, սակայն մօտէն ճանչնալով, կը տեսնէիք որ կարեկից եւ տաք սիրտ ունէր, կը թափանցէր դիմացինին հոգեբանութեան եւ կարելին կ՚ընէր, օգնելու համար իրեն դիմողներուն: Դիտող աչք ունէր, ամենաչնչին մանրամասնութիւնն իսկ կը նկատէր: Միեւնոյն ատեն զուարթամիտ էր, գիտէր բարեմտօրէն ներկայացնել մարդկային ծիծաղելի կողմերը:

Երիտասարդ տարիքէն սերտ կապ ունենալով հայ մեծ մտաւորական դէմքերու հետ (Աւ. Ահարոնեան, Գարեգին Ա. կաթողիկոս Կիլիկիոյ, եւն.) իր տունը ժամադրավայր էր դարձուցած մտաւորականներու եւ ուսանողներու համար (Զուիցերիա եւ Փարիզ): Մինչեւ իր վերջին օրերը մնաց նոյն հայուհին, գեղեցիկ բացառութիւն կազմելով իր շրջապատին մէջ, ամբողջապէս ապրելով հայկական կեանք մը: Կը կարդար բազմաթիւ հայերէն թերթեր, կը հետեւէր հայկական կեանքին բոլոր մանրամասնութեանց, կ՚ոգեւորուէր, կը յուզուէր, կը բողոքէր:

Ուրթսունը անցած այս Հայուհին, միշտ աշխոյժ, միշտ կոկիկ հագուած, արտակարգօրէն երիտասարդ էր մտքով եւ հոգիով: Մեծ հաճոյք էր իրեն համար Հայոց կեանքին տեղեակ խօսակից մը ունենալ, որուն հետ սիրով կը բաժնէր իր տպաւորութիւնները եւ ապրումները:

Հայութեան համար բաբախող տաք սիրտ մը անհետացաւ յանձին տիկին Ս. Բէգլարեանի:

Այսօր իր մահուան Ա. տարեդարձին առթիւ, զինքը ճանչցողները խորին յարգանքով կը խոնարհին իր յիշատակին առջեւ:

Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՆԱԽԱՔԱՅԼ ՄԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համագործակցութեամբ՝ Հայաստանեայց եւ Աւետարանական եկեղեցիներու, Վարդանանց գոյամարտի յիշատակութիւնը կատարուեցաւ, Պոմոնի «Սահակ – Մեսրոպ» սրահին մէջ՝ ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Մեծ գոհունակութեամբ պէտք է յայտնեմ հոս այն իրողութիւնը որ մեր երիտասարդ սերունդը կը ներկայացնէր ուշագրաւ թիւ մը. յուսադրիչ երեւոյթ մը որ մեծ յոյս կը ներշնչէ: Աւելի ապացոյց մըն է թէ՝ ազգային գետնի վրայ, մեր զաւակներուն մէջ տակաւ ծնունդ կ՚առնէ գիտակցութեան կայծը որ կրնայ շողի մը վերածուիլ:

Բերկրանքով կ՚ողջունենք համերաշխութեան այս օրինակելի քայլը որ կրնայ նախաքայլը նկատուիլ ապագայ գործունէութեանց: Պոմոնի Թաղ. խորհուրդը, ատենապետութեամբ Գ. Յովհ. Գանտիկեանի, ընդառաջ գնաց պատ. Գ. Խայիկեանի որ ծանօթ դէմք մըն է մարսիլահայ ազգային կեանքին մէջ: Քանի մը ամիս առաջ տօնուեցաւ իր քարոզչական, կրթական եւ հանրային գործունէութեան յիսնամեակը: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, կը շարունակէ գործել՝ երիտասարդական աւիւնով: Հեղինակ է եւ ունի նաեւ հրատարակելի երկեր:

Հանդէսին նախագահը, Գ. Յ. Գանտիկեան թուելով համագործակցութեան առաւելութիւնները, մանրամասնօրէն խօսեցաւ՝ Վարդանանց պատերազմին եւ յարակից պատմական դէպքերու մասին:

Դպրաց դասը, առաջնորդութեամբ Գ. Լ. Ճէրահեանի, երգեց՝ «Նորահրաշ» շարականը, «Տէր Կեցո»ն զոր յաջողապէս մեներգեց Գ. Բ. Վարդերեսեան, եւ «Քրիստոս, Աստուած մեր»ը: Մաղթանք՝ առաջ. փոխ. Տ. Մեսրոպ քահանայի կողմէ: Գ. Սարգիս Պօղոսեան յաջողաբար արտասանեց երկու քերթուած՝ Կարմիր Վարդանի մասին եւ Վարուժանի «Անկայծ ճրագը»՝ խոր ապրումով:

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ առաջին բանախօսը, Պատ. Գ. Խայիկեան, ,որվերցնելով Ս. Գիրքը ըսաւ.— Մեր քաջերը, Ղեւոնդ ու Վարդան, այսպէս, խաչ ու սուրով ոգեւորեցին, խանդավառեցին Հայկ. բանակը որ պիտի կռուէր պարսկական բանակին դէմ՝ հաւատքի եւ հայրենիքի պաշտպանութեան համար»: Փառաբանեց Վարդանն իբրեւ քաջամարտիկ զօրավար եւ մեծ տապետ որ կը մարմնացնէր իր ցեղին առաքինութիւնները: Ներկայացուց՝ պատերազմին ընդհ. պատկերը եւ պարզեց Հայոց բանակին ռազմական եւ բարոյական ույժերը: Խօսելով հայ ժողովուրդի մասին, ըսաւ թէ՝ Հայը բոլոր ցեղերուն մէջ ամէնէն պարկեշտն է ու կը կրէ ապետական ոգի:

Տիկին Վեհանուշ Վարդերեսեան յաջողութեամբ արտասանեց Եղիշէ Արք. Դուրեանի «Ա. Բ. Գ.-ի դասը»:

Աւետարանական եկեղեցւոյ երգչախումբը երգեց «Մայր Արաքսի»ն եւ «Կիլիկիա»ն՝ տալով մեզի հայրենի ջուրերուն եւ հողին կարօտը: Օժտուած արտասանող մըն է նաեւ Օր. Վարդուհի Միսթիք, որ արտասանեց «Աւարայրի Ոգին» (տպուած «Յառաջ»ի մէջ) եւ «Բերէք ինձ զայն»ը՝ խոր զգայնութեամբ: Երկրորդ բանախօսն էր Գ. Վ. Միսթիք, որ գեղեցիկ ճառով մը պանծացուց Վարդանանց ճակատամարտը: Երաժշտագէտ Գ. Յակոբ Քիւրքճեանի երգչախումբին լաւագոյն երգչուհին է Օր. Ժանէթ Տէյիրմէնճեան, որ յաջողութեամբ երգեց «Լռեց, ամպերը եկան»ը:

Օր. Մարիցա Տէյիրմէնճեան եւս լաւ արտասանեց Նարեկացիի «Աղօթքը»:

«Հայր Մեր»ով վերջացաւ այս կոկիկ հանդէսը, որ Վարդանանց ոգիէն մասնիկ մը դրոշմեց իւրաքանչիւր հանդիսականի սրտին մէջ:

Կը սպասենք որ համերաշխ գործունէութեան այս գեղեցիկ ձեռնարկն ունենայ իր շարունակութիւնը:

Վ. ՀԱՐԵՆՑ

★

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Անսպասելի յաջողութիւն ունեցաւ Կապոյտ Խաչի այս ձեռնարկը, որուն կազմակերպութեան մասնակցած էին դպրոցական տղաք եւ աղջիկներ: Այսպէս փոքր հասակէն կը վարժուին ծառայել ժողովուրդին եւ գործով ցոյց կուտան թէ հասկցած են իրենց պարտականութիւնը:

Այս աշակերտներուն յանձնուած էր «անակնկալներ» ծախելու եւ սպասարկելու հոգը եւ կատարելապէս յաջողեցան:

Ձեռնարկին գլուխը անցած էին երիտասարդ խաչուհիներէն Տիկին Ազատուհի Կիւմիւշեան, օրիորդներ՝ Սուլթանիկ եւ Գերճուհի Թորոսեան, իրենց օգնական ունենալով Օր. Մաքրուհի Մութաֆեանը, սանուհիներէն Մարտիրոսեան քոյրեր եւն.: Բոլորն ալ Ֆր. Կ. Խաչի պատրաստած երիտասարդուհիներ որոնք եռանդով կ՚աշխատին, կը վազեն, կը վարակեն շրջապատը:

Յաջողութիւնը կատարեալ էր, ժամանակէն առաջ սրահին բոլոր սեղանները եւ աթոռները զրաւուած էին: Այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ սրչելով ժամուն սկսան պարերը եւ շարունակուեցան մինչեւ առաւօտեան ժամը 3:

Դադարի պահուն Տիկին Ա. Կիւմիւշեան, ոգեւորուած յաջողութենէն, խօսեցաւ կարճ ճառ մը: «Սիրելի հայրենակիցներ եւ երիտասարդներ, ինչպէս կը տեսնէք այս պարահանդէսը կազմակերպուած է Կ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ ի նպաստ իր դպրոցին: Վարչութիւնը ամէն ջանք թափեց որ իր շուրջ հաւաքէ հայ երիտասարդութիւնը, որպէսզի ան զուարճանայ հայկ. մթնոլորտի մէջ: Ինչո՞ւ այսքան աշխատանք, Որպէսզի մեր դպրոցը պահենք եւ մեր մանուկները սորվին մայրենի լեզուն: Երիտասարդներ մի մոռնաք որ մայրենի լեզուն ձեր առաջին հարստութիւնն է զոր դուք ալ ժառանգ պիտի ձգէք ձեր զաւակներուն:

Ապա սկսաւ տոմպոլան. գեղեցիկ տաբաղներով մեր ծպտուած զոյգերուն, ոմանք խիստ ու հպարտ, ոմանք ծիծեռնակներ ու քաղցր ժպիտով, ուրիշներ անհամարձակ: Մեծ մասը առաջնութիւն շահեցաւ, ուրիշներ ալ երկրորդ հանդիսացան: Մէջ ընդ մէջ երգեցին Մարտիրոսեան քոյրերը, Գ. Հ. Քիւրքճեան եւ ուրիշներ, իսկ մասնաւորապէս գնահատուեցաւ փոքրիկն Տէյիրմէնճեան իր շնորհալի «պալէ»ով:

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ այն հայրենակիցներուն որոնք նուէրներ տուին եւ բոլոր մեր ընկերներուն եւ ընկերուհիներուն որոնք սիրով յանձն առին ամէն յոգնութիւն:

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց չորս աղջիկներ, 9 — 10 տարեկան, որոնք իրենց տարեկից աղջիկ մը անտառ տանելով, ծեծեր էին կապարէ խողովակով մը, վասն զի աղջնակը մերժած էր... մերկանալ: Ամէնէն փոքր տղջիկը, ինը տարեկան, դանակը աղջնակին կոկորդին մօտեցնելով կը սպառնար սպաննել: Յետոյ չարագործ մանչուկները կ՚ուզէին աղջիկը ծառի մը կապել եւ ծեծել, մինչեւ որ հաղուստները հանէ: Աղջկան ճիչերուն վրայ, իր տարեկից ընկերուհին, որ նոյնպէս ծուղակը ինկած բայց փախած էր, օգնութեան կը հասնի: Կապուած մանչուկները կը քարկոծեն զինք, բայց ոստիկանները հասած էին արդէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

ՃՇԴՈՒՄՆԵՐ

«Արեւմուտքէն յետոյ էր, երբ հասան մեր սպասած անձերը:

« Իրենց հետ բերած էին մեզ համար բաւարար պաշար:

«Հաղորդեցին, որ Թուրք զինուորները բաւական նեղութիւններ տուել էին գիւղին: Հարիւրապետը հարցուցել էր յեղափոխականների մասին: Վարպետ Երանոսը, առանց քաշուելու, պատասխանել էր.

« Հոս ինչո՞ւ կը փնտռէք զանոնք: Երէկ անոնց հրացանների որոտումները կը լըսուէին մինչեւ հոս: Այնպէս չէ՞: Անոնք Մուրատ գետի միւս ափին՝ Կուրավուի մէջ են. Փոխանակ այս տեղերը փնտռելու, գնացէք հոն փնտռեցէք: Թէ մենք կ՚ազատինք, թէ դուք:

= « Կեավուր, անոնք միթէ՞ հաւի ձագեր են որ բռնենք:

— « Ես այդ մասին գաղափար չունիմ: Այդ ձեր գերազանցութիւնը միայն գիտէ, Հարիւրապետ:

= Ձե՞ս գիտեր: Դու շատ լաւ գիտես: Գուցէ նրանք այժմ էլ այս տեղերն են եւ կրնան գետնի տակէն դուրս գալ:

« Մեզ իմացուցին, որ Թուրք զինուորները գացած են դէպի Ցոնան: Այնպէս կը հաւատային, որ երէկ Կուրավուի մէջ կռուող ֆետայիները անպատճառ մօտակայ գիւղերի մէջ թաղնուած էին: Վերջապէս, հեռացած են այդ անիծուածները Բերդակից: Միայն թէ հրդեհել են Զխաուն, Աւրանը եւ Կուրաւուն: Բաւական մարդիկ սպաննել են եւ իրենց «հարիւրաւոր սպաննուածների վրէժը լուծել են»:

— « Որքա՞ն է սպաննուածների թիւը:

= « Ձենք գիտեր:

— « Այժմ մեր գիւղը ազատ է, զինուորները չկան: Փոխանակ գիշերը հոս՝ սարին վրայ մնալու, գիւղ իջնենք:

« Մենք չհամաձայնեցանք՝ նկատի առնելով Կուրաւուի պարագան: Ջէինք կարող մոռնալ, երբ հոն մտանք, այդ գիւղի մէջ եւս թշնամի չկար: Բայց, մի քանի ժամ յետոյ, դժոխքից փախած խժերի նման լեցուեցին գիւղ եւ պատճառ դարձան գիւղի աւերման:

« Եկողներուն ասինք, որ այժմ Երկու ճարպիկ տղաների պէտք ունինք, որոնք կարող լինին Ռէշօ Օհանին հասցնել Տէրքէվանք, Մուշեղին, եւ եա վերադառնան գիշերով:

— « Այդ շատ դիւրին գործ է: Տղաները պատրաստ են, ասին:

« Եւ խմբապետ Յարութիւնը սուլեց ու քիչ յետոյ ներքեւի ժայռերի միջից մի տղայ դուրս եկաւ, մի բարձրահասակ լեռնական:

— «Դաւօ, զուբբան, Ռէշօ Օհանը այս գիշեր պիտի տանիք Տէրքէվանք՝ յանձնելու խմբապետ Մուշեղին: Սապգական կ՚առնէք անկէ եւ անմիջապէս կը վերադառնաք, որ արշալոյսին կրկին հոս լինիք: Այստեղէն կ՚իջնէք Հակատորկայ ձորը, կը բարձրանաք Արարոյի քարը, եւ անկից զառիվարէն կ՚իջնէք ուղղակի Տէրքէվանք: Ամէնից ապահով ճանապարհն այդ է: Այդտեղ՝ Արարոյի քարի սանդարամետեան սատանաներն իսկ գիշերով չեն համարձակիր անցնիլ, այնպէս կը հաւատան, որ Արարոյի հետեւորդ ֆետայիներէն մին միշտ կրնայ հոն պահակ լինել:

« Դաւօն իր հետ առաւ մի ուրիշ ընկեր, եւ Ռէշօ Օհանի հետ անհետացաւ մթութեան մէջ:

« Նրանց մեկնումից յետոյ, Անդրանիկը ասաց.

— « Ընկերներ, կարծեմ մենք մի առանձին սուրհանդակ եւս պէտք է ղրկենք ուղղակի Մուշ, Վարդան վարդապետին՝ յայտնելու թէ Ռէշօ Օհանը Տէրքէվանք մեկնած է: Եթէ անոր քաղաք մտնելը անյարմար կը նկատեն, ինքը եւ Տաորակը (Գեղամբ)Թող խորհրդակցեն եւ որոշեն տեսակցութեան մի վայր Ռէշօ Օհանի հետ:

— « Սուրհանդակը տղամարդ պէտք չէ լինի, ասաց Գէորգ Չաւուշը:

«Որոշեցինք առաւօտ կանուխ ուղարկել այդ սուրհանդակը:

« Մտանք ժայռերի արանքը, մամի լոյսի տակ, մեր ծնկերի վրայ մի նամակ գրեցինք եւ երեքով ստորագրեցինք եւ յանձնեցինք: Ասինք, որ այլեւս մեզ մօտ չմնայ: Նա գնաց գիւղ, մութից օգտուելով:

«Արդէն լոյս – աստղը ելած էր: Կը նշանակէր որ արշալոյսը մօտ էր:

« Մենք տարածուեցինք կանանչ խոտերի վրայ եւ հանգիստ քնացանք՝ վստահ լինելով մեր պահապանների աչալուրջ հսկողութեանը: Մեր պահապանները այնքան փորձառու եւ վարժ էին, որ ձայներէն կը հասկնային թէ՝ մեզ մօտ նեղողները թշնամինե՞ր էին թէ բարեկամներ:

« Այդ գիշերուայ մեր փառօլն էր՝ «ՀԸՐԱՑՐ»:

« Անմահ Հրայրը՝ մեր գտնուած այդ անտառը շատ կը սիրէր: Եթէ ոեւէ գործ չէ չունենար, յաճախ կը գար Սասունից այդ տեղը, կը նստէր ժայռերի մէջ կամ ծառերի հովանիին տակ, կը կատարէր իր գրական աշխատութիւնները:

(Շար.) ԿԵՂՈՒՀ

Դամասկոս, Պէյրութ կամ Ամման. — 2. Միացում արտաքին քաղաքականութեան. — 3. Տնտեսական միութիւն:

× Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ եգիպտական կառավարութիւնը հրաւիրած է Լիբանանը մասնակցիլ արաբ վարչապետներու խորհրդաժողովի մը, որ պիտի գումարուի Գահիրէի մէջ, քննելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքին խնդիրը: Կ'ըսուի թէ Լիբանան առաջարկած է ապրիլ 10ին յետաձգել ժողովը, քանի որ նախագահ Շամուն Իտալիա եւ Թուրքիա պիտի այցելէ: Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Յորդանանի ներկայացուցիչները, երբ գնդ. Սալահ Սալէմ վերադառնայ իր ճամբորդութենէն: Եւ վերջնապէս, հաւանական է որ Ուաշինկթընի լիբանանեան դեսպանը, Պ. Շարլ Մալիք Պէյրութ հասնի շաբաթ օր, մասնակցելու համար հանրապետութեան նախագահին եւ Սըր Էնթընի Իտընի տեսակցութեան:

× Իրաքեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ շաբաթներու, ոչ թէ ամիսներու խնդիր է Մեծն Բրիտանիոյ յարումը Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Արտաքին նախարարը Պաղտատ հանդիպած ատեն մանրամասնօրէն պիտի քննէ այս խնդիրը, ինչպէս եւ 1932ի անգլեւիրաքեան դաշինքին դադրման հարցը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Իրաքէյլ պատճառ չունի վախնալու Թուրքեւիրաքեան դաշինքէն եւ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան յետագայ կազմակերպութենէն: Լոնտոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ երբ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները միանան Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, իրենց մասնակցութիւնը կրնայ աւելի ապահովութիւն ներշնչել Իսրայէլի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ներաշտութեան պատճառած վնասները նկատի առնելով, կառավարութիւնը որոշեց ուտեստ ղրկել եւ վերսկսիլ բանակցութիւնները՝ ներքին ինքնավարութեան մասին: Գլխաւոր ուտեստները պիտի ըլլան արմտիք եւ կարագ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ Գերագոյն Ատեանը մերժեց վերաքննել 13 դատապարտեալ համայնավարներու դատը, հակառակ կառավարութեան վկաներէն Մաթուսովի այն խոստովանութեան թէ սուտ խօսած էր 1953ի դատավարութեան ատեն:

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց տասը առ հարիւր աւելցնել պետական պաշտօնեաներուն թոշակները, Ապրիլ մէկէն սկսեալ: Ամենաքան անբաւական կը գտնէ այս յաւելումը եւ աւելի քան 6000 ուսուցիչներու հաւաքական հրաժարականը ներկայացուց կրթական նախարարութեան:

ՃԱՓՈՆԻ երեսփ. ընտրութեանց մէջ յաղթեց այն հոսանքը որ կը ձգտի զօրացնել երկրին անկախութիւնը, առանց թշնամական դիրք մը բռնելու Մ. Նահանգներուն դէմ:

ԱՆԳԼԻԱՅԻ հիւլէագէտ Փոնթեքարօ, որ Մոսկուա փախած էր, զինաթափութեան կոչ մը կ'ուղղէ արեւմտեանպետութեանց, խորհրդային մամուլին միջոցաւ:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՔԼՈՏԷԼԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Բշ. օր, Նոթր Տամի մէջ, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ: Ծաղկեպսակ մը ղրկած էր նաեւ հանրապետութեան նախագահը: Արարողութենէն ետք դագաղը դուրս հանուելով դրուեցաւ մահարձանի մը վրայ, տաճարին դրան առջեւ: Ցանուն կառավարութեան դամբանական մը խօսեցաւ կրթական նախարարը: Երկրորդ դամբանական մը խօսեցաւ Ակադեմիային ներկայացուցիչը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ. — Հիւմէզ յաղթական յայտարարուեցաւ երկուշաբթի իրիկուն կռփամարտի մեծ մրցումին մէջ, Լանկլուաի դէմ: Միջին ծանրութեան Եւրոպայի եւ Ֆրանսայի ախոյեաններու հանդիպումը մեծ խանդավառութիւն բաւեղծած էր բոլոր շրջանակներուն մէջ քանի մը շաբաթէ ի վեր: Տոմսակներուն գինը երկու հազարէն 7500 ֆրանքի բարձրացած էր, մեծ հասոյթ մը ապահովելով կազմակերպիչներուն: Աւելի քան 26 հազար հոգի խուժած էին Փալէ տէ Սփոր: Մրցման կէսին դատաւորը յաղթական հռչակեց Հիւմէզը: Հինգերորդ շրջանին այնքան ցնցած էր Լանկլուան, որ այս վերջինը ի վիճակի չէր այլեւս ինքզինքը պաշտպանելու: Այս յաղթանակով Հիւմէզ այժմ կրնայ ախոյեանի տիտղոսին համար մրցիլ Օլսընի հետ:

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ

Պ. Պ. ՄԻՐԶԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼԻ (Հիւսիէ) հսկողութեան տ կ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ:

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին:

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

SALLE GAVEAU

45, Rue de la Boëtie, Paris

Շաբաթ ժամը 17·45ին

Ensemble Orchestral de Paris

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր՝

Ouverture Freischutz (Weber)

Concerto No. 2 pour piano (Brahms)

Symphonie No. 7 (Grande symphonie Shubert

Soliste Dyna Auguste

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ. — Ինչպէս ամէն տարի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, համազգային սգատօնը պիտի կատարուի միասնականութեամբ, յառաջիկայ Ապրիլ 24ին, վեցերորդ թաղապետարանի սրահին մէջ, ուր տը Սէզ, ժամը երեքին, իբրեւ 40րդ տարեդարձ գեղարուեստական պանդուխտ վայելչութեամբ:

Կը յանձնարարուի հայ սրճարանապետներու փակել սրճարանները նոյն օրը: ժամը երեքէն վեց:

Ամէն Հայ իբրեւ նուիրական ազգային պարտականութիւն, պէտք է փութայ, ճիշդ ներկայ ըլլալ յարգանքի սոյն արարողութեան: (Դիւան)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին:

Գոմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՓՕԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» Թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ:

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէչհուրեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ երեկոյթը նուիրուած է Փետրուար 18ի ապստամբութեան պատմական դէպքին պարզաբանութեան: Կը խօսին ՍԴ. ՔՈՋԱՐԵԱՆ եւ Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի:

Եղանակի լաւագոյն հայկ. երեկոյթը:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Գլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51, ռիւ Կոփնեան:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Օրքէսթր ՖՐԱՆՍԻՍ ՍՔՕԹ

Տոմսերը առնելու համար դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 250 ֆրանք:

Imp. Araxes - 46, Rue Riche- Paris (9e)

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ»

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՐԱ 54-48:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խոր հուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն. — Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրապետեանի, Փրօ.82-38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03-18:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ - ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10. Av d'Iéna — Métro : Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բագուեան գրատունը:

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն:

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ:

Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ:

Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ:

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն հայերէն Մոլիէրի «Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը:

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք:

Ճոխ պիւֆէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ ողբացեալ Ստեփան Խաչիկեանի մահուան առիթով փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է՝ հազար Ֆր. Պ. Ցովսէփ Մարաշլեանէ, հազար Ֆր. Պ. Աստուր Ալթունեանէ, երեք հազար Ֆր. Պ. Անտէ Ալփունարեանէ եւ հազար Ֆր. ոմնէ:

(ԿՆԻՖ)

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան դպրոցի հոգաբարձութեան, մարտ 3ին, հինգշաբթի ժամը 20·30ին Մասոնի սրահին մէջ: Պիտի դասախօսէ ուսուցիչ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՎԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Ապրիլ 11/24ը, պատմական փաստերով»:

Պիտի խօսի նաեւ Պէյրութի հայկ. դպրոցներու Ֆրանսերէնի նախկին դասախօս Ք. տը Գօնվիլ: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կիրակի, 15 Մայիս:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

«Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն»ը Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԳԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏԷՍԻՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Հ. Յ. Դ. տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Կը հրաւիրուի նաեւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՆՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժոն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ, Վալանսէն Պ. Սուրէն Խաչատուրեանէ փոխան մատաղի հազար ֆրանք:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

Կարճ ժամանակէն ինքնաշարժ վարել սորվելու համար դիմեցէք միակ հայ հաստատութեան

AUTO - ECOLE BEAUMONT

— BERBERIAN —

24,Bd.Vincent Ortusi Marseille(12)

Tél. GA. 72 - 61

Գրեցէք եւ «դպրոց ինքնաշարժը» ձեր ժամադրութեան ներկայ պիտի ըլլայ: (Դիւրասոյց մեթոտ):

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը Անտիպի ծերանոցին համար

Խիստ նպաստաւոր պայմաններով

Դիմել ամէն օր ժամը 14·30էն 18, Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32 Ռիւ տը Թրէվիզ:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՐՏ ★ JEUDI 3 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7612 31e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3023

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՓ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵԱԼՆԵՐ

●

Սորպոնի մէջ սարքուած երկու մեծ հանդիսութեանց առթիւ, պատահաբար յիշուեցաւ կրթական մշակներու անձնուէր աշխատանքը :

Տարակոյս չկայ թէ շատ քիչեր որոշ գաղափար ունին այս մասին :

Ուսուցչութիւնը, ինքնին, տառապանք մըն է : Մանաւանդ փոքր ազգերու մէջ, երբ չունին սեփական հայրենիք եւ պետական կազմակերպութիւն :

Ամէնքդ ալ կը յիշէք թէ որդէն տաժանելի էր ասպարէզը, վերջին պատերազմէն առաջ, երբ հաստատուն բնակութիւն ունէինք :

Ողբերգութիւնը աւելի չեշտուեցաւ երբ հովերը մեզ քշեցին ցամաք ցամաք, ցիրուցան եւ երերուն վիճակի մը մատնելով :

Սախպուած էինք ծայրէն սկսիլ ամէն բան : Հազիւ ապրուստի ճամբայ մը գտած, մտածեցինք դպրոցի մասին :

Ուրեմն բացուեցան ծաղկոցներ եւ նախակրթարաններ : Ապա միջնակարգ վարժարաններ : Եւ պաշտօնի կոչուեցան արամադրելի ուժերը, — ուսուցիչ թէ ուսուցչուհի :

Շատ բան փոխուած էր օտարութեան մէջ, նորացնելով այդ ասպարէզն ալ :

Երէկուան ուսուցիչը դարձած էր բանուոր, պաշտօնեայ կամ առեւտրական : Ասպարէզը, որդէն ապերախտ, պարպուեցաւ տարրերէ ...

Այն աստիճան որ, ամէն վերամուտի թախանձագին կոչեր կ'ուղղուին, ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի ճարելու համար :

Ահա քանի տարի է որ հայերէնի ուսուցիչներ կը փնտռուին նոյնիսկ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր ունինք դպրոցական ցանցեր, հազարաւոր աշակերտներով :

Բնականաբար տաղնապը աւելի սուր է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ :

Այս երկու երկիրները մեր ցիրուցան բազմութեանց համար կը ներկայացնեն ահագին դժուարութիւններ, ամենօրեայ դպրոց պահելու համար :

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ խրիլ, պարզելու համար ամբողջ ողբերգութիւնը :

Բացառութիւնները մէկդի դնելով, իրողութիւն է որ հազիւ շաբաթական կամ երկօրեայ դասընթացքներ կրնանք պահել :

Միւս կողմէ, երկու երկիրներուն մէջ ալ չահաբեր գործեր չեն պակսիր, ամէնէն անճարակին համար իսկ :

Եւ կը տեսնէք որ ափ մը նուիրեալներ մնացած են, իբրեւ ուսուցիչ կամ ուսուցչուհի եղած — չեղած դասընթացքներու :

Ի՞նչ նիւթական շահ կրնայ ապահովել շաբաթական դասընթացքը :

Գալով դաստիարակութեան, հագուադէպ է որ դասարաններու բաժնուած ըլլան այս ծաղկոցները :

Մանուկները իրար խառնուած են միեւնոյն սրահին մէջ : Կան որ դեռ նոր պիտի սորվին Ա. Բ. Գ.-ը : Կան ուրիշներ, քիչ — շատ յառաջ գացած : Ուսուցիչը կամ ուսուցչուհին ստիպուած են դաս տալ անտանելի ժխորի մը մէջ » :

Տարիքներու տարբերութիւնն ալ մեծ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ :

Եւ սակայն, երիտասարդ կամ տարեց նուիրեալներ կը շարունակեն շունչ սպառել, համբերութեամբ եւ յարատեւօրէն :

Անոնք որ ծափերով կը թնդացնէին Սորպոնի ամփիթատրոնը, երբ կը լսէին այստեղ ծնած մանչերու եւ աղջիկներու հայերէն արտասանութիւնը կամ երգը, ապահովաբար շատ բան չեն գիտեր կատարուած աշխատանքին ծանրութեան մասին :

Եթէ այս ափ մը նուիրեալներն ալ չունենայինք, Փարիզի կեդրոնէն մինչեւ ամ-ուարձանները եւ գաւառի խորերը ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

●

ԵԳԻՊՏՈՍ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼ ԻՐԱՐ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԵՆ

ԴԻՄՈՒՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, արիւնալի դէպք մը պատահած է Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի սահմանին վրայ, Կազայի մէջ : Առաջին ծանր ընդհարումն է այս, 1949էն ի վեր : Եգիպտական զեկոյցը կ'ըսէ թէ սպաննուած են 36 զինուորներ եւ երկու քաղաքացիներ, իսկ վիրաւորուած՝ 33 հոգի : Ընդհարումը տեւած է երեք ժամ : Երկու կողմերն ալ իրար կը մեղադրեն եւ բողոքագիրներ ուղղեցին զինադադարի խառն յանձնախումբին : Եգիպտոս միեւնոյնատեն բողոքի հեռագիր մը ուղղեց Ազգաժողովի Ապահովութեան Խորհուրդին, պահանջելով բացառիկ նիստ մը գումարել, լրջօրէն քննելու համար «Իսրայէլի կողմէ գործուած ամենածանր բռնաբարումը» : Կառավարութեան զինուորական բանբերն ալ յայտարարեց թէ նախայարձակման «ամենածանր արարքն է» որ կը գործուի 1949էն ի վեր, երբ ստորագրուեցաւ Պաղեստինի զինադադարի պայմանագիրը : Իսրայէլի կառավարութիւնն ալ կը ծանուցանէ թէ իր զօրամասը շատ մը վիրաւորներ ունեցած է :

Ազգաժողովին զինադադարի յանձնախումբը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց.

— « Փետրուար 28ի գիշերը Իսրայէլի զինեալ ուժերը ուժգնօրէն յարձակեցան Եգիպտոսի զինուորական դիրքին վրայ, Կազայի շոգեկառքի կայարանին մօտ : Առաջին տեղեկութեանց համաձայն գործածուած են ինքնաշարժ զէնքեր, հրասանդներ, ձեռնառումբեր եւ մեծաքանակ պայթուցիկներ » :

ՑՈՅՑԵՐ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԴԷՄ

Ուրիշ տեղեկութիւններ կ'ըսեն թէ պայթած է քաղաքին գլխաւոր ջրամբարը եւ քանդուած է զինուորական կայան մը : Թակարդը ինկան բազմաթիւ եգիպտացի զինուորներ երբ դէպքին վայրը կ'երթային : Պաղեստինի տարագիրները քարկոծեցին զինադադարի յանձնախումբին պաշտօնատունը, իբրեւ բողոքի ցոյց : Ոստիկանութիւնը եւ մղեց ամբոխը : Ցոյցը տեւեց չորս ժամ : Պաշտօնատան պատուհանները խորտակուեցան, յանձնախումբին երկու կառքերը հրկիզուեցան եւ Ազգաժողովին դրօշը վար առնուեցաւ ցուցարարներուն կողմէ :

Կազայի հողաշերտը ծովեզերեայ ցամաքամաս մըն է, մօտ 25 մղոն երկայնութեամբ եւ 5 – 10 մղոն լայնութեամբ, որ Միջերկրականի վրայ կը նայի Եգիպտոսի Սինա լեռնէն : Սպիտակ սահմանաքարեր ցոյց կուտան սահմանագիծը : Պաղեստինի զինադադարի պայմանագրով այս հողաշերտը մաս կը կազմէ Եգիպտոսի, որ 250.000 արաբ տարագիրներ պատսպարած է հոն, մեծամասնաբար վրաններու տակ : Ամայի տարածութիւն մըն է եւ Եգիպտոս կ'ուզէ գաղթավայրի վերածել զայն, ինչպէս որ Իսրայէլացիները կ'աշխատին օգտագործել հանդիպակաց Նեկեւի շրջանը : Եգիպտական զօրամաս մը դիրք բռնած է այս հողաշերտին վրայ : Բուն սահմանագծին երկայնքը կազմուած է չէզոք գօտի մը :

Զինադադարի յանձնախումբին նախագահն է ֆրանսացի հազարապետ մը, որ Ազգաժողովին պաշտօնատունը կը գտնուէր, երբ ամբոխը յարձակում գործեց : Իր պաշտօնակիցներն են Պելժիացի մը, Շուէտացի մը եւ Դանիացի մը :

Հազարապետ Ալպէռ Սըտըը, զինադա-

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ, ԲԱՅՑ ՉԵՆ ՀԱՒԱՏԱՐ

Օտարաբանութեանց հեղեղին դէմ ձայներ կը լսուին ամէն կողմէ :

Զարիքը այնքան ակներեւ է որ, «Հայաստանցիները» անգամ լեզու ելած են :

Անցեալ օր կը կարդայի երկու գրութիւններ, ռամկավարներու Ամերիկայի օրկանին՝ *Պայքարի* մէջ :

Առաջինը գրած էր փարիզաբնակ գիտնական մը, Պ. Յովսէփ Սվաճեան, որ կը դատապարտէր անտեղի օտարաբանութիւնները, փաստեր ալ ներկայացնելով :

Երկրորդը ձայն կուտար Մարսէյլէն :

Յօդուածագիրը, Պ. Ն. Արմէն, տարիներ առաջ բուռն յօդուածաշարք մը հրատարակեց *Յառաջի* մէջ, բողոքելով ե՛ւ անճոռնի ուղղագրութեան ե՛ւ անտեղի օտարաբանութեանց դէմ :

Այդ առթիւ կը պարծենար թէ իր տեսութիւնները մեծ ընդունելութիւն գտած են մինչեւ ... Պաղտատ : Եւ հինգական օրինակ եւս կը խնդրէր յօդուածաշարքը պարունակող թիւերէն :

Օր մըն ալ բոլորովին կծկուեցաւ, եւ հազիւ կը համարձակէր շօշափել այդ հիմնական հարցը :

Եւ ահա նոր ելոյթ մը, — երկու յօդուածներ *Պայքարի* մէջ, կրկնելու համար տարբական գիտելիքներ որոնց մասին տարին տասներկու ամիս մնայուն կը սպառէ *Յառաջը* :

Երկրորդ յօդուածին մէջ յիշելով դէզ մը օտար բառեր եւ ասութիւններ, յօդուածագիրը հետեւեալ եզրակացութեան կը յանգի, արտառո՛ւչ միամտութեամբ.

— « Հաւատալի չէ երբեք որ պետական վերին հրահանգի հետեւանք ըլլայ Հայաստանի մամուլին մէջ օտար բառերու յորդահոսան խուժումը ...

... Հոսանքը անկասկած գործն է գրողներու, որոնք անձնական նախաձեռնութիւնով կը թուին մրցումի ելած ըլլալ զիրար գերազանցելու, գրուածքներու մէջ իրարմէ՞ն աւելի օտար բառեր թխելու մոլուցքէ մղուած, առով թերեւս աւելի «ինտելիգենտ» երեւալու սնրամարգի փառք հետապնդելով : Գոյնզգոյն ուլունքներով պճնազարդուելու չոեսի պչրամոլութեամբ » : (8 Փետր.) :

Ինչպէս կ'երեւայ, պարոնը ջաղացքէն կուգայ : Եւ կամ տակաւին ժամանակը եկած չի սեպեր, թօթափելու համար«դիպլոմատիկան» ծիրանին, որ լրացուցիչ մասը կը կազմէ իր ոչաթ – մոլար հայեվարին :

Ցտեսութիւն :

ՎԱՀԷ

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՒ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

*

Եգիպտոսի պատերազմական նախարարութեան բանբերը կ'ըսէ թէ յարձակումը խնամքով պատրաստուած էր : «Իսրայէլեան ստուարաթիւ զօրամաս մը նախապէս եգիպտական շրջանը մտնելով, պահուած էր անապատին մէջ, ականներ զետեղելով ճամբուն վրայ : Ուրիշ զօրամաս մը նոյնպէս անցած էր զինադադարի սահմանագիծը եւ ճակատէն յարձակեցաւ գիշերանց, բուն զօրակայանին վրայ : Իսրայէլացիները պայթեցուցին ջրամբարը եւ բուռն կրակ մը բացին, ինքնաշարժ զէնքերով, եգիպտական փոքրաթիւ զօրքին վրայ որ կ'ապահովէր դիրքին պաշտպանութիւնը : Եգիպտական զօրախումբին հրամանատարը օգնական զօրք խնդրեց, որ ստիպողաբար ղրկուեցաւ բեռնակառքերով : Առաջին կառքը պայթեցաւ իսրայէլեան ականի մը վրայ : Միւսները պահ մը անշարժութեան դատապարտուեցան : Այդ պահուն պահուած Իսրայէլացիները կրակ բացին եւ գնդացիրներով, յետոյ ձեռնառումբերով սպաննեցին եգիպտացի սպայ մը, 36 ենթասպաներ ու զինուորներ եւ վիրաւորեցին 30 հոգի : Այս նախայարձակումը ամէնէն ծանրը եւ ամէնէն բարբարոսականն է որ կը կատարուի զինադադարէն ի վեր : Կը կարծեմ թէ եգիպտական կառավարութիւնը շատ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ : Միեւնոյն ատեն ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց զինադադարի յանձնախումբին » :

✕ *Իսրայէլի զեկոյցը հաստատելով ընդհարումը, կ'ըսէ թէ իսրայէլեան զօրամաս մը յարձակում կրեց իսրայէլեան հողին վրայ, Կազայի դիմաց եւ թէ բուռն ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ որուն ընթացքին իսրայէլեան զօրամասը եգիպտական զօրքը հետապնդեց մինչեւ Կազայի ներսը : Յետոյ վերադարձաւ իր զօրակայանը : Կորուստները չեն ճշդուած տակաւին :*

✕ *Աւելորդ է ըսել թէ դէպքը մեծ յուզում պատճառեց քաղաքական շրջանակներու մէջ : Անգլիական կառավարութիւնը մտահոգութեամբ կը հետեւի անցուդարձին եւ ի հարկին պիտի միջամտէ, համաձայն 1950ին եղած յանձնառութեան մը : Մ. Նահանգներն ալ շատ ծանր կը գտնեն դէպքը, որ տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ միջոցներ կը խորհուին Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար :*

Ի ՆՊԱՍՏ ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՉՔԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

Ընդառաջ երթալով *Յառաջի* կոչին, Պ. Գրիգոր Ադամեան հինգ հազար ֆրանք կը տրամադրէ Աթէնքի Զաւարեան վարժարանի 35 չքաւոր սաներու ճաշին համար :

Փոքրիկն Գրիգոր Մուրատի գանձանակին գումարով, հինգ հազար ֆրանք, և ունենանք տասը հազար ֆրանք, առաջին օրէն իսկ :

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Պ. Ա. Միկոյեան, որ Խ. Միութեան առաջին փոխ – վարչապետ նշանակուած էր երկու օր առաջ, ճայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ Լայփցիկի տօնավաճառին մէջ, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց մասին : Ըսաւ թէ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիան երբեք պիտի չմիանան, եթէ արեւմտեան Եւրոպան վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները եւ Գերմանիոյ վերազինումը : Վաւերացմա՛ն պարագային «Գերմանիոյ միութեան վերահաստատման խնդիրը պիտի յետաձգուի Յաւիտեանս» : Յետոյ ծանրանալով առեւտրական յարաբերութեանց վըրայ, շարունակեց. — « Չէ՞ք յիշեր Խ. Միութեան հետ եղած բարգաւաճ առեւտուրի օրերը : Օգտակար չէ՞ր երկու կողմերուն համար ալ : Նաւաշինութիւնը, մեքենաշինութիւնը եւն. մեծ շահեր չապահովեցի՞ն : Առեւտուրը օգտակար է երկու կողմերուն համար ալ » :

✕ *« Բոնպա» տեսութիւն մը հրատարակելով Ա. Միկոյեանի գործունէութեան մասին, կը կարծէ թէ հայազգի փոխ – վարչապետը նոր պաշտօն մը պիտի ստանայ, — ներդաշնակել եւ վարել Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներուն պետական ծրագիրներու գործադրութիւնը :*

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ շողարձակումներու դէմ պաշտպանուելու համար պատրաստուած 208 կապարէ աղիւսներ գողցուեցան Շաթիյեանի բերդէն, մեծ յուզում պատճառելով :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւլէական Գ. փորձը տեղի ունեցաւ Մարտ մէկին, Նեւատայի մէջ, փայլուն լոյսեր արձակելով յաջողապար : Ամէնէն զօրաւոր ռումբին պայթիւնը յետաձգուեցաւ :

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ ողողումներու հետեւանքով մեռած են 200 հոգի, խեղդուած են 300.000 ոչխարներ : Անպատսպար կը մընան 44.000 բնակիչներ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Է.

Անհատական շահէն վեր, հաւաքարար ընդհանուր շահի մը լծուիլ, Ամերիկացիին համար սովորութիւն մըն է որուն կ'ընտելանայ ի տղայ տիոց: Գեղին հրամանին հպատակիլը սովորական երեւոյթ է Ամերիկացիին համար: Թէեւ անհատական մակարդակը բարձր է, բայց չեշտուած անձնականութիւնները ցանցառ են Անգլիասաքսոններուն մէջ: Այս է պատճառը որ Անգլիոյ թէ Գերմանիոյ, հետեւաբար եւ Ամերիկայի մէջ, ուր բընակչութեան ստուար մեծամասնութիւնը անգլիասաքսոն է, այնքան զօրաւոր է կարգապահական ոգին: Եւ այս կարգապահութիւնը, որ հետաքրքրական խառնուրդ մըն է ազատական ոգիին եւ դէպի հեղինակութիւն բնածայուած յարգանքի զգացումին, ամէն տեղ է ուր հաւաքական կեանք կայ:

Ամերիկայի տնտեսական վիթխարի գիրքը, որ ներշնչողն է իր արտաքին քաղաքականութեան, եթէ իր բնակչութեան մեծ թիւովը, կազմակերպական բացառիկ ընդունակութեամբ մը եւ երկրին տարածութեամբ կը բացատրուի, բայց դայն պամանաւորողը գլխաւորաբար ամերիկեան այդ ինքնայատուկ կարգապահական ոգին է:

Եթէ արդիւնաւոր է տնտեսական հսկայական այն կազմակերպութիւնը որ հարստութիւնները կ'արտադրէ եւ որով կարելի կ'ըլլայ բովանդակ Եւրոպայի չափ ընդարձակ երկիր մը բնակող միլիոնաւոր բազմութիւններու այլազան պահանջներուն գոհացում տալ, նուազագոյն ժամանակի մը մէջ եւ լաւագոյնս, ի վերջոյ, նոր ժամանակներու այս հրաշքը, ամերիկեան կարգապահական ոգին է որ կը գործէ:

Տնտեսական Ամերիկայի փիլիսոփայութիւնը եթէ գտնել կ'ուզէք, խորհեցէք այն միլիոնաւոր բազմութիւններուն մասին որոնք միլիոնաւոր քառակուսի քիլոմեթրներու վրայ կը բնակին, եւ որոնց կենսական պահանջներուն կը դիմագրաւէ, գործարաններու, առեւտուրի եւ փոխադրական ցանցի կիկլոպեան կազմակերպութեան մը կարգապահական անսխալական ոգի մը:

Հեռապատկերը (Թէլէվիզիօն) որ գրեթէ ամերիկեան բոլոր տուներէն ներս մըտած է այսօր, կրնայ վերիվայր շրջել ամերիկեան կենցաղը վարող արժէքներու ներկայ դասաւորումը: Երեկոյեան ժամը ութին Հօմին մէջ մայր, հայր, հարս, փեսայ, տղայ, աղջիկ եւ հիւր հեռապատկերին առջեւ են արդէն, ուր կրնան տեսնել ութ տեսակ տարբեր յայտագիրներ: Զորեքշաբթի իրիկունները այս յայտագիրներէն մէկը պօքսին յատկացուած է: Եւ միլիոնաւոր գնտասէր Ամերիկացիներ կ'ըմբոշխնեն բիրտ ուժին յաղթանակը, որ կը վարձատրուի հազարաւոր տոլարներով:

Գեղեցիկ արուեստներու հիանալի թանգարան մը ունի Ամերիկան, ինչպէս գրեցի արդէն, որ Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն Միւզէոմն է: Բայց կայ նաեւ Նիւ Եորքի Մեթրոփոլիթըն Օփերան: Անոր մէջ գըլխաւորաբար իտալական «Պէլքանթոյի» գլուխ գործոցները կը ներկայացուին: Ձեռքին հինգ մատերուն վրայ կարելի է համրել անոնք որ կը ճաշակեն Տըպիւսիի մը «Պելէաս է Մէլիզանտը», երբ Օփերային վարչութիւնը քանի մը տարին անգամ մը զայն կը դնէ իր յայտագրին վրայ: Ամերիկացի հասարակութիւնը ընդհանրապէս դիւրին երաժշտութիւնն է որ կը սիրէ: Ան առանց ցոյց տալու ձանձրոյթին յառաջ եկած թմրութեան մը նշանները, խանդավառութեամբ կ'ունկնդրէ անցեալ ժամանակներու պատկանող Ռօսինիներու, Տօնեմէթիներու եւ Վերտիներու ձայնական սխրագործութիւններուն: Անձկութեամբ կը հետեւի այդ հասարակութիւնը, երգչուհիներուն մեղեդիական այն վտանգաւոր խաղերուն զորս անոնք կը կատարեն մշտնջենական «առիա»ներուն ընդմէջէն, ձօնելով անոնց, հնչական գագաթներու վրայ իրագործուած իւրաքանչիւր յաջող «թռիչի» կամ ստոտտուն «աւփէժ»ի յաղթական վերջաւորութիւններէն ետք, ծափերէ հիւսուած որոտընդոստ դեղոններ:

Այս միամիտ ճաշակը սակայն աւելի յատուկ է Մեթրոփոլիթըն Օփերայի հասարակութեան: Կայ նաեւ «մելօման» հասարակութիւնը, որ համաշխարհային հռչակ վայելող Քարնէկի Հօլը կը լեցնէ մինչեւ բերանը, դետնայարկի բազկաթոռներէն մինչեւ չորրորդ յարկի ծայրագոյն օթեակները, ամէն անգամ որ Նիւ Եորքի Ֆիլարմոնիք Սէնֆոնի Օրքէսթրան — Ամերիկայի ամէնէն նշանաւոր նուագախումբը — իր շաբաթական նուագահանդէսը կուտայ հոն:

Նիւ Եորքի Ֆիլարմոնիք Սէնֆոնի Օրքեստրային նուագահանդէսին օրը, երբ Քարնէկի Հօլի մէջ ինծի յատկացուած աթոռը կը մտնէի, դուռին առջեւ հանդիպեցայ Ֆրանսացի համբաւաւոր նուագավար Մոնթէօյին, որուն հետ ծանօթներ էինք Փարիզէն: Ան կեցուց զիս եւ ըսաւ.

— Գիտի տեսնէք, Նիւ Եորքի մէջ բարձր երաժշտութիւնը մտիկ կ'ընեն այնպիսի ներամփոփումով մը, որուն նմանին չէք հանդիպիր աշխարհի վրայ ուրիշ որ եւ է տեղ:

Նուագահանդէսներու յայտագիրները կը պարունակեն, դասականներու կարգին, նաեւ արդիական կտորներ: Նիւ Եորքի «մէլոման»ները նոյնիսկ չեն խորշիր երաժշտական ծայրագոյն արդիականութենէն: Եւ ամերիկեան քննադատները գործի մը արժէքը կը չափեն հոն լսուած «տխսօնանս»ներու տարիքէն եւ քանակէն: Այսպէս իրական գեղեցկութեան մը ճաշակը խաթարող արտառոցութեան առջեւ դուռները լայն բացուած են:

Նիւ Եորքի մէջ, նորոյթին ինչպէս նաեւ գրականութեան, նկարչութեան եւ երաժշտութեան վերջին նուաճումներուն իրագէկ՝ ընտրանի դասակարգի մը գոյութիւնը, գիտողին կուտայ այն տպաւորութիւնը որ եթէ ոչ Ամերիկացիները իրենց ամբողջութեամբ, գէթ, «էլիթ» դասակարգով, Նիւ Եորքցիները, անգլեւսաքսոն մշակոյթի աշխարհին «ոգեկան հրամանդանը» կը ձեւացնեն, որ դուրս խոյանալով այդ աշխարհին սեփական սահմաններէն, թեւերը կը կարկառէ դէպի յոյն – լատին մշակոյթի ներկայ աշխարհը:

Այսպէս է որ երբ Փարիզէն Նիւ Եորք կը հասնիս, ինքզինքդ օտար կամ անծանօթ (տէփէյիզէ) չես զգար բոլորովին:

Նիւ Եորքը Փարիզ մըն է, զոր Փանթէզիստ մը քմայքը յանձնած ըլլալով Իւրպանիսթ — Օրթօփէտիսթ — տէքօ-րաթէօր մէկու մը խնամքին, այս վերջինը անոր նեղ ու ծուռ փողոցները շտկած, մեծցուցած, ամէնքն մէկ իրարու ուղղահեայ դիրքի մէջ դրած պիտի ըլլար, եւ շէնքերուն ճակատներէն ալ հանելով ճաշոյրդ զարդարանքները, շէնքերը, տեղ շահելու համար, իրարու վրայ դրած պիտի ըլլար: Գալով բնակչութեան, այդ նոյն «ֆանթէզիստ»ը զայն յանձնած պիտի ըլլար նախ «Քլինիկ»ի մը խնամքներուն — որ անոր հաղուստները մաքրած ու արդուկած պիտի ըլլար — եւ յետոյ, հոգեփոխի մը՝ որ անոր հոգիին մէջ տնտեսագիտական հակումը իր գագաթնակէտին հասցուցած պիտի ըլլար: Բայց այս կերպարանափոխումներէն վերջը անշուշտ Փարիզի հոգիէն եւ մարմինէն բան մը մնացած պիտի ըլլար:

Այսօրուան Նիւ Եորքին մէջ «Փանթէզիստ»ին այդ Փարիզը կայ:

ՕՆՆԻԿ ԳԻՐԳԻՐԵԱՆ

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ԵՒ Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

●

Ինչպէս հաղորդած էինք Գշ. օր, Համազգային Ընկերութեան եւ Նշան Փալանճեան ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանը համահայկական շուքով տօնուեցաւ կիրակի օր, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ: Ստորեւ՝ լրացուցիչ տեղեկութիւններ.— ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻՆ ՃԱՌԸ

Հանդէսին նախագահը, կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեան իր բանախօսութեան մէջ ըսաւ.

— Այսօր հոս հաւաքուած ենք պանծացնելու եւ փառաւորելու հայ մշակոյթի 25 տարիներու ընթացքին արտասահմանի մեր կեանքին մէջ ամէնէն խրախուսիչ մէկ երեւոյթը: Երբ մեր ժողովուրդը ահաւոր տանջանքներէ ետք ծիծեռնակներու պէս ամէն անգամ ճիւղ մը աւելցնելով իր բոյնը կը շինէ, կը խորհի նաեւ իր մշակոյթը տեւականացնելու միջոցներու մասին:

Այսպէս եղած է հայ ժողովուրդը իր ամբողջ գոյութեան ընթացքին, իբրեւ հիմ ունենալով երեք բան — իր Տունը, իր Հաւատքը եւ իր Դպրոցը: Կարելի չէ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ տարանջատել զանոնք: Եթէ մէկը կամ միւսը չըլլայ, նժարը կ'իջնէ եւ կը խախտի գոյութեան հաւասարակշռութիւնը: Վերջին 25 տարիներուն ժողովուրդը հաւատարիմ մնաց իր նախնիքներուն սկզբունքին:

«Այս երեքէն ամէնէն դժուարը դպրոց հաստատելն է անտարակոյս: Գտնուած եղած են այն գաղութները ուր չենք կըրցած դպրոց հաստատել: Իսկ աւելի կենսունակ է գաղութը ուր եկեղեցիին քով ունեցած ենք դպրոցը:

«Այսօր կը տօնենք Փալանճեան ճեմարանին յոբելեանը: 25 տարի առաջ անմահանուն անձեր հիմը դրին այս հաստատութեան, որ ազգային բարգաւաճման մէջ իր մեծ դերը կատարած է: Թող այս տօնը առիթ մը ըլլայ որ ծաղկի մշակոյթի սէրը մեր յաջորդ սերունդին մէջ: Ամէն մէկը թող մտածէ թէ ինչ ձեւով կրնայ իր բաժինը բերել նիւթապէս եւ բարոյապէս, որպէսզի բարգաւաճի հայ միտքը եւ հայ լեզուն»:

Գ. Ֆրետերիք Ֆէյտի, որուն ճառը պիտի հրատարակենք առանձին, շնորհակալութիւն յայտնեց կրթական նախարարութեան որ կը հովանաւորէր հանդէսը, տրամադրելով Սորպոնի ամփիթատրոնը:

Տաղանդաւոր ջութակահար Ջաւէն Մելիքեան արուեստագէտի շնորհներով եւ զգացումով նուագեց «Միչիլեանօ»ս, Շուպերթի «Մեղուն» եւ Թավէլլի Հապանեան:

Դերասան Գմբէթեան արտասանեց Լ. Շանթի «Հին Աստուածներ» թատերգութենէն քանի մը կտորներ, Մ. Իշխանի «Հայաստանի բանուորներուն» եւ ժողովուրդին խնդրանքին վրայ՝ Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն»ը, թընդացնելով սահը, — «Թէ քո մօրն էլ մոռանաս, Հայոց լեզուն չմոռանաս»:

Ֆրանսական քառեակ մը նուագեց եւրոպական եւ հայկական կտորներ:

Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան ընկերակցութեամբ տաւիղի (Օր. Լիլի Լասքին) եւ սրինգի (Ժագ Քասթանէյի) երգեց Գ. Ալէմշահի «Իղձը», Աշոտ Սաթեանի «Աղբիւրի մօտ»ը, հատուած մը Արա Պարթեւեանի «Տարագրի հարսը» օփերայէն, Պուլպուլէյի «Մանուկի մը երգը» եւ իրբեւ կրկնութիւն ժողովուրդին բուռն ծափերուն վրայ «Մարտիկին երգը», անգամ մը եւս ապացուցանելով իր նուրբ արուեստը: Տիկին Հուրի Իփէկեան-Պուտագեան հիւանդութեան պատճառով չէր կրցած ներկայ ըլլալ խօսելու, անորբա-

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ»

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

— Դժուար գործ է, — աւարտեց խօսքը Նալբանդեանը, — դերասանները եւ մանաւանդ դերասանուհիները պիտի պատրաստին ընդդէմ հասարակութեան թիւր ու սխալ կարծիքի …

Ազատնի Կիւմբիւքճեանը յանկարծ դէմքը թաշկինակով ծածկեց եւ նազելի թեթեւութեամբ սենեակից դուրս սահեց: Արուեստը յուսահատ շարժումներով գընաց նրա ետեւից: Սվաճեանը մտայլուեց եւ Միքայէլին տեղեկացրեց օրիորդ Կիւմբիւքճեանի ծանր վիճակը: Նա հայ թատրոնին նուիրուելու իր բուռն ցանկութեան համար ընդհարուել էր ծնողների հետ ու տանից հեռացել: Նալբանդեանը լռեց, որ նաւամատոյցում օրիորդ Ազատնու արտակարգ տխուր վիճակը գրաւեց իր ուշադրութիւնը:

Օտեանը, որ սկզբից էլ դրդռուած էր Պէշիկթաշլեանի նկատմամբ Նալբանդեանի բռնած դիրքից, մտածում էր. — Ոչ բնաւ այս երիտասարդը մեր համայնքի վրայ ազդելու նպատակ ունի… Աւաց. «Օրհնեցէք վաղուայ կռիւը, փառաբանեցէք յաղթանակը»: Օտեանն իր ծանր մարմնով վեր կացաւ եւ բաժակը բարձրացնելով՝ առաջարկեց խմել Սահմանադրութեան կենացը:

— Երջանիկ ժամանակ կ'ապրի մեր ազգը Սահմանադրական կառավարութեան մը ներքոյ: Մտաւորութեան կը տրուին խոսովութիւններն ու երկպառակութիւնները, ազգակործան վէճերը, ամէնքն ալ ձեռք ձեռքի կուտան ազգային վեհ նպատակներուն ծառայելու համար …

«Ամէն տեղ պատմութեան անիւը եռ քաշելու ցանկութիւն ունեցողներ կան», անցաւ Նալբանդեանի մտքով:

— Հայոց վիճակի բարւոքման բանալին պիտի ըլլայ սահմանադրութիւնը եւ հարկ չպիտի մնայ յեղափոխական կամ ապստամբական շարժումի … Մեր կրթութիւնը պիտի ըլլայ եւրոպական ազգութիւններու անկեղծ համակրութիւնն ու պաշտպանութիւնը: Հարկ է, որ յառաջեւ աշխատութեամբ պատրաստուինք անոնց աղմուկի, առանց շփոթի, մինչեւ այն աստիճան, որ քիչ շատ աչքի զարնող արդիւնք մը ձեռք բերելու պահով ըլլանք …

— Ամիրայի մը պէս ատենաբանեցիր, պարոն Օտեան,— վրայ բերեց Սվաճեանը:

Թագւորեանը գոհ այդ դիպուկ դիտողութիւնից՝ ծիծաղեց: Օտեանը բերանին մօտեցրած բաժակը դժկամ ցած դրեց, ապա նայեց Նալբանդեանի կողմը, սպասում էր, թէ ինչ է ասելու նա:

— Կեցցէ Սահմանադրութիւնը, որ մեր ապագայ ազատութեան առաջին աստիճանն է … — գոչաց Պէշիկթաշլեանը:

— Կեցցէ, կեցցէ … — արձագանգեցին օրիորդ Փափազեանը, Կիւլլիւեանը, Սըրապ – Մանասը: Շիշմանեանը խորհրդաւոր լռութիւն պահպանեց:

Նալբանդեանը Թագւորեանից խօսք խնդրեց եւ դիտմամբ ոչինչ չասաց սահմանադրութեան մասին, թէեւ նրա հետ ծանօթանալուց յետոյ արդէն ունէր իր հաստատուն կարծիքը:

— Մարդկային պատմութեան ընթացքի մէջ մենք գտնում ենք երկու պատասխան միայն՝ այո եւ ոչ: Միջինը չկայ: Կէսկատար հնարները միշտ մնացել են մարդկութեանը, հնից հեռացել, բայց նորին էլ չհասնելով, ապրել մի խեղճուկ վիճակ: Նորը հաստատելու համար վճռական միջոցներ են հարկաւոր: Վախենալու չէ, որ այդ վճռական հնարները բերում են ժամանակաւոր անախորժութիւններ — նրանով է գնւում ապագան: Մենք, բարեկամներ, այդ ապագայի համար, նոյնիսկ այդ ապագային եւ գոչենք՝ այո եւ միայն այո …

— Ամէնքս ալ այդ ապագայի գինովներն ենք,— գոչեց Թագւորեանը:

— Վարդապետները եւ ոչ գինովները, — ասաց Շիշմանեանը:

— Ադ ո՞ւն կ'ըսես, տօքթէօր, որ տեսած ես Ֆրանսացիներու անօգուտ թափած արիւնը, — միջամտեց Պէշիկթաշլեանը՝ ակնարկելով Շիշմանեանի 1848 թուականին Փարիզում լինելը:

— Ազգ մը արիւն թափելու համար նախ պիտի արիւն ունենայ,— վրայ բերաւ Օտեանը՝ հայեացքը չհեռացնելով Նալբանդեանից:

Դերասան Կիւլլիւեանը ձանձրոյթից յորանջեց, օրիորդները վերադարձան եւ ամձուկի պատճառը չհասկացած՝ նայում էին խօսողներին:

— Հարկ է բարձրացնել ողջմտութեան ձայնը: Եթէ «Մեղուն» լսի այդ ձայնը, կը նշանակէ Սվաճեանը յուսալի զինակից է … — մտածում էր Նալբանդեանը:

Նա հնարաւոր չհամարեց երկար նստել ճաշկերոյթում: Անխուսափելիօրէն ճաշկերոյթը կարող էր ընդհարման ասպարէզ դառնալ: Սվաճեանը մեղուօրի նման նայում էր հեռանալու պատրաստուող հիւրին: Կռահելով պատճառը՝ չէր ընդդիմանում: Մինչդեռ Թագւորեանը բողոքում էր.

— Ձեզաւ, չեղաւ, պարոն Նալբանդեան …

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

նաստեղծութիւններէն արտասանեց Օր. Ցովլէթնալովեան զգայունով ֆրանսերէն «Լէ Մուէթը»ը եւ «Թող զան օրերը», նուիրուած Նիկոլ Աղբալեանի յիշատակին։

Այս հանդէսին գեղեցիկ անակնկալներէն մէկն էր խմբավար Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբին վերբերեւումը ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Կ. Ափրիկեանի։ Հաճոյքով լսուեցան Բ. Կանաչեանի «Շուշօ»ն եւ «Թալմիկի երգը» ինչպէս եւ Կոմիտասի «Հիմի է՞լ լռենք»ը։

Հանդէսին խօսնակն էր Գ. Երիմեան։ «Համազգային»ի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան կողմէ Գ.Գ. Զպուղճեան շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին, ըսաւ թէ հանդանակութիւնը պիտի շարունակուի հանդէսէն ետքն ալ։

× Ցոբելեանին առթիւ Պէյրութէն շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղած էր Համազգային ընկերութեան Կեդր. վարչութիւնը։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

*

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԵՐՁԸ

Մեծայարգ Տիար ատենապետ եւ անդամներ Համազգային Ընկերութեան Կեդր. վարչութեան —

Ցարգելի Տեարք, Թոյլ տուէք որ ազգանուէր կազմակերպութեանդ Ցոբելեանին առթիւ ներկայացնենք ձեզի եւ ձեր բոլոր յարգելի անդամներուն մեր սիրալիր եւ ջերմ շնորհաւորութիւնները։

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը ուրախութեամբ կ'ողջունէ ամէն բարի ձեռնարկ, անհատական ըլլայ ան թէ հաւաքական, որ կը ձգտի մեր սիրելի ժողովուրդին բարոյական, իմացական եւ տնտեսական մակարդակին բարձրացման։

Բարեգործականը կը հաւատայ որ ազգային վերելքի չքեղ իտէալին իրականացման ամէնէն ապահով միջոցը հայ մատաղ սերունդին ազգային դաստիարակութիւնն է, անոր մտքին ու սրտին, անոր ձիրքերուն եւ կարողութիւններուն ներդաշնակ զարգացումն է՝ խղճամիտ եւ գիտակից դաստիարակներու խնամքին տակ, արդիական մեթոտներով։

Համազգային Ընկերութիւնը որուն Արծաթեայ Ցոբելեանը կը տօնուի այսօր՝ առհմիկ դաստիարակութեան եւ մշակոյթին նուիրեալ կենսունակ կազմակերպութիւն մըն է, արժանի գնահատանքի եւ քաջալերութեան։

Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը սիրով եւ խնդութեամբ կը բերէ իր մեծարանքի տուրքը բոլոր անոնց՝ որ իբր նախաձեռնարկ, վարիչ ու աջակից՝ բոլորուած են այս երիտասարդ ընկերութեան գաղափարականին շուրջը, կը ծափահարէ քսանըհինգ տարիներէ ի վեր արձանագրուած արտադրողիչ յաջողութիւնները, կը բարեմաղթէ որ ան՝ օրէ օր՝ աւելի եւս զարգանայ եւ զօրանայ, համաձայն իր հիմնադիրներուն եւ վարիչներուն չընդգատուելի երազին»։

Անկեղծ յարգանքով
Ատենապետ՝ Ն. ՖՐԷՆԿԵԱՆ
Ատենադպիր Հ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ

Պ. ՄԱՐԻՈՒՍ ՄՈՒԹԷԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

•

ՎԱԼԱՆՍ.— Ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ», Փետրուար 20ին տօնուեցաւ Տրոմի նահանգին ծերակուտական, նախկին գաղթային նախարար Պ. Մարիուս Մութէի քաղաքական գործունէութեան 40ամեայ յոբելեանը Վալանսի պետական սրահին մէջ։ Կը նախագահէր հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ Պ. Վէնսան Օրիոլ։ Ներկայ էին երեք նախկին վարչապետներ՝ Պ.Պ. Փօլ Ռամատիէ, Փօլ Գոնքուռ եւ Ժիւլ Մոք, Սպանիոյ արտաքին գործերու նախարար Պ. Տէ Վալերա, Մարսէյլի քաղաքապետ՝ Պ. Կասթոն Տէֆէր, Դանիէլ Մայէր եւ ուրիշ ականաւոր անձեր, կուսակցական ներկայացուցիչներ ու պետական պաշտօնեաներ։ Ընկերվարական մասնաճիւղը Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ մասնաւորաբար հրաւիրած էր ընկեր Ժիրայր Դատաւորեանը։ Ցատուկ հրաւիրագիրներով ներկայ էին Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, Տէր եւ Տիկին Անտոնեան, ընկերներ՝ Քիրքէճեան, Մինասեան, Կոչկարեան, Քէչէճեան, Յ. Պօյաճեան եւ տողերուս գրողը։ Առաջին ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ յարակից սրահին մէջ, ըմպելիներով եւ բաժակաճառերով։ Ցոբելեանին բացումը կատարեց Տրոմի ծերակուտական եւ կուսակցութեան նախագահ Պ. Պիք, որ շնորհաւորելով յոբելեարը, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն եւ մասնաւորաբար Պ. Օրիոլին եւ կարդաց շնորհաւորական հեռագիրները։

Վալանսի քաղաքապետ Պ. Քամիյ Վիգնէի ճառէն վերջ խօսք տրուեցաւ ընկեր Ժ. Դատաւորեանի, որ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան շնորհաւորեց Պ. Մութէն իր քաղաքական յոբելեանին առթիւ, մաղթելով առողջ եւ երկար կեանք, աշխատանքի նոր կորով «... իբրեւ անկեղծ մարդասէր եւ աննկուն հետեւորդ՝ Ժ. Ժոռէսի ու մտերիմ ընկեր Լէոն Պլումի, դուք եղաք առաջնորդ մը աշխարհի խաղաղութեան համար,... փառք ձեզ։ Ուր որ եղաք սիրեցին ձեզ։ Մենք Հայ ընկերվարականներս ձեզի հետ ենք, ձեր գաղափարի դրօշակիրը... (ծափեր)։

Ժամը 13ին անցանք ճաշասրահը, որ կը պարունակէր 450 աթոռ։ Սրահը մասնաւոր չքեղազարդուած էր, իւրաքանչիւր սիւնէն կախուած էին ընկերվարական կուսակցութեան եռագոյն դրօշակները։ Բեմին մէջտեղը, ծաղիկներու մէջ թաղուած՝ պատուանդանին վրայ կը բարձրանար Ժ. Ժոռէսի կիսանդրին։

Կատարեալ կարգապահութիւն կը տիրէր սրահին մէջ։ Ցաջորդաբար ճառեր խօսեցան Պ.Պ. նահանգապետ Ս. Թոմազի, Ն. Պէյ, Ժիւլ Մոք, Քարտիէ, Տէֆէր, Դ. Մայէր, Ռամատիէ եւ շատ ուրիշներ, փառաբանելով յոբելեարին քաղաքական ու կուսակցական աշխատանքները։ Կարդացուեցան շատ մը շնորհաւորական հեռագիրներ։ Ի միջի այլոց հեռագիրներ ղրկած էին նաեւ հանրապետութեան նախագահ՝ Պ. Ռընէ Քօթի եւ ազգային ժողովի պատուակալ նախագահ Պ.Էտ.Էռիօ։

Ցոբելեանի կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ նուիրուեցան երկու չքեղ տարբեր հատորներ։

Օրուան նախագահը՝ Պ. Վէնսան Օրիոլ ներկայացուց յոբելեարին կենսագրական գիծերը եւ դրուագներ յիշեց անոր կուսակցական կեանքէն։ Այդ առթիւ յիշեցուց Ֆրանսայի տարբեր կուսակցութեանց թէ ազգային ապահովութիւնը մեր միութեան մէջ կը կայանայ։ Կարելի չէ ապահովութիւն առանց ներքին համաձայնութեան։ Մեր գործունէութիւնը պէտք է ընթանայ այն ուղղութեամբ, ինչպէս կը պահանջեն ազգին եւ հայրենիքին շահերը։ Այս է որ կը մաղթեմ բոլորին ամենայն վստահութեամբ, այլապէս մեր հանրապետութիւնը վտանգուած է» (ծափեր)։

Ամէնէն վերջը խօսք առաւ յոբելեարը, Պ. Մութէն, շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին։ Ցետոյ ժպտելով ըսաւ.— «Ես չէի գիտեր որ այսքան մեծ մարդ եմ եղած, արժանի այսպիսի մեծարանքի... Ես ունեցած եմ մեծ ուսուցիչներ, Ժ. Ժոռէս, եւ Վիքթոր Պաշ, որոնք ինծի սորվեցուցած են թէ՝ մարդասէր ըլլալու համար հարկ է սերտ շփում ունենալ մարդոց հետ։ Ես ջանացած եմ այդ կանոնը գործադրել իմ կեանքիս եւ աշխատանքիս մէջ։ Երբ ես շփման մէջ մտայ գաղթաշխարհի ժողովուրդներուն հետ, անոնց բացորոշապէս ըսի թէ ձեզ կը սիրեմ, այլ այդ զգացին անոնք»։ Ինքն ալ թելադրեց բոլոր կուսակցութեանց որպէս զի համախմբուին, միասնաբար գործելու համար յանուն մեր հայրենիքի ու ժողովուրդի բարօրութեանց» (ծափեր)։ Երեկոյթը վերջացաւ 18.30ին։

ԱՇՈՏ Ա.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՆ ՖՐԱՆՉԻՍՔՕՅԻ նոր եկեղեցիին համար հացկերոյթի մը ընթացքին հաւաքուած է 8000 Ֆրանք։ Պ. Ճորճ Մարտիկեան յայտարարած է թէ ինք պիտի կրկնապատկէ ամէնէն մեծգումարը նուէրներուն մէջ։ Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան նուիրեցին ամէնէն մեծ գումարը, 1000 տոլար, իսկ Պ. Ճորճ Մարտիկեան կրկնապատկելով նուիրեց 2000 տոլար։

Ց. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ծանօթ լուսանկարիչ Գ. Ճօրճեան (Ֆոթօ – Արաքս), վերջնապէս հաստատելով իր եղբօր՝ Ց. Ճ. Սիրունիի ողջ առողջ վերադարձը, հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ խնդակցութեան նամակներ ղրկած եւ հարցումներ ուղղած էին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Համազգայինի հերթական լսարանը նուիրուած՝ Մ. Նալպանտեանի մահուան 125ամեակին, տեղի ունեցաւ 25 Փետր. ուրբաթ գիշեր Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօսն էր Տիկին Շաքէ Սապըզ։

Նախագահ Մ. Գարամեան, լսարանը բանալով յայտնեց թէ աւելի յարմար սրահի մը մէջ պէտք էր տօնուէր Նալպանտեանի նուիրուած այս երեկոն, սակայն դժբախտաբար պայմանները թոյլ չտուին։ Ցետոյ աւելցուց.— «Մ. Նալպանտեանի անունը լսած ենք իր երգերով եւ հեղինակութիւններով։ Ան սովորական դէմք մը չէր մեր մէջ, 1850 թուականներէն սկսեալ մեծ դեր կատարած է հայ իրականութեան մէջ քիչ ժամանակուան ընթացքին, ե իր գործունէութեամբ առաւելագոյնը տուած է հայութեան»։

Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան դասախօս Տիկին Շ. Սապըզին որ շատ խնամուած դասախօսութեամբ մը ներկայացուց Նալպանտեանի կեանքն ու գործը։ Դասախօսութիւնը պիտի հրատարակուի առանձին. ուստի կը գոհանամ քանի մը տեղեկութիւններ քաղելով։

Մ. Նալպանտեան ծնած է 1830ին Նախիջեւանի մէջ։ Համեստ ընտանիքի զաւակ՝ փոքր տարիքէն մեծ ուշիմութիւն ցոյց տուած է։ «Հիւսիսափայլ»ի էջերէն եւ ուրիշ հրատարակութիւններով ան կը հարուածէր բոլոր տեսակի ազգային զեղծումները։ Առոր համար միշտ ալ հալածուեցաւ ալ դասակարգին կողմէ։ Անկարելի է մանրամասնօրէն խօսիլ իր գրական գործունէութեան մասին։ Նալպանտեան հեղինակն է մեզի շատ ծանօթ «Ազատն Աստուած» և «Մեր Հայրենիք» երգերուն։ Իր ազգային, քաղաքական եւ հանրային գործունէութիւնն ալ եղած է շատ բեղուն։ Հմուտ էր բազմաթիւ լեզուներու, որով կրցաւ մօտէն շփում ունենալ ժամանակին երեւելի քաղաքական անձնաւորութիւններու հետ եւ անոնց մեթոտներէն օգտուելով, կիրարկել հայ իրականութեան մէջ։ Ունեցած է նաեւ յեղափոխական գործունէութիւն, ինչ որ որոշապէս կը տեսնուի իր գործերուն մէջ։ Իր հեղինակութիւնները մեծ ազդեցութիւն գործած են ապագայ սերունդներու վրայ։

Տիկին Է. Բիւզանդ եւս խօսք առնելով իբրեւ ականատես նկարագրեց Նախիջեւանի մէջ 1917 թուականին, Մ. Նալպանտեանի տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած ժողովրդային հսկայ ցոյց մը, որ ամբողջ շրջանը ոտքի էր հանած։

Լսարանը փակուեցաւ կէս գիշերին։

Պ. ՊԱՐԳԵՒ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

■

Թող չկարծուի թէ՝ այդ տեղը Սասունի մօտիկ էր։ Ճիշտ մի ամբողջ գիշերուայ ճանապարհ էր Փետայիի արագ քայլերով։

« Առաւօտուն, մեր հեռադիտակով դիտեցինք ամբողջ Մշոյ դաշտը որ ամօթխած հարսի նման մշուշէ թանձր քողով պատել էր իր երեսը։ Արեւը սկսած էր բարձրանալ, եւ մշուշը հետզհետէ կը նօսրանար։ Հեռուէն կ'երեւար Կուրավուն։

Կէսօրի մօտ էր, երբ տղաներից մէկը լուր բերաւ։ Նա ասաց, որ ժայռերին մօտեցրած է իր ականջը եւ հրացանի ձայն է լսած»։

Հեռադիտակով ուշադրութեամբ ամէն կողմ զննեցինք՝ գիւղ, դաշտ, սար։ Բայց մի բան չկարողացանք երեւան հանել։

« Մենք էլ դիմեցինք ժայռերին, ականջ տուինք։ Իսկապէս հեռուէն հրացանի խուլ ձայներ կը լսուէին։ Բայց յայտնի չէր թէ՝ կռիւը ո՞ւր տեղի կ'ունենար։

«Ճիշդ է, որ մեր Փետայիներից մի քանիսը Սասունէ էին, բայց չէինք կարողանում հասկանալ թէ՝ այնտեղից հրացանների որոտման արձագանգները մինչեւ հոս ինչպէ՞ս կարող էինք լսել։ Բոլորս հետաքրքրութեամբ կրկին սկսանք մօտեցնել մեր ականջները ժայռերին եւ մտիկ անել եկած խուլ ձայները։ Մէկն ասաց. «Կռիւը Ձխուրի կողմն է»։ Մի ուրիշը ասաց. «Կռիւը Սասունն է»։ Իսկ Աստուրն եւ Իսօն ասացին թէ կռիւը Աղջանի կողմն է

«Այդ վերջինն էր ճիշդը։ Հետեւեալօրը իմացանք կռուի մանրամասնութիւնները

«Իմացանք, որ Կուրավուի կռուին հետեւեալ օրն իսկ, Թուրք հրամանատարը ջոկատների էր բաժանած իր զինուորները եւ ղրկած հայկական գիւղերը, որպէս զի խուզարկութիւններ անեն եւ բռնեն յեղափոխականներին։ Այդ արտաքին երեւոյթն էր։ Կար նաեւ իրենց քայլերի ծածուկ կողմը։ Ֆետայի փնտռելը՝ միմիայն պատրուակ էր՝ կողոպուտի, թալանի եւ կանանց բռնաբարման համար։

« Մի ջոկատ զինուոր մտել էր Շէյխ-Եուսուֆ գիւղը։ Սանձարձակ ծեծ, չարչարանք, յետոյ՝ ալան-թալան։ Այդ էր Թուրքերի սիրած միջոցը՝ քայքայելու համար Հայի տնտեսութիւնը եւ փճացնելու Հայը։

« Երեք Թուրք բորենիներ, նախ, մտել էին գիւղի ռէսի տունը, բռնել էին ռէսի ջահիլ, բարձրահասակ ու սեւաչեայ հարսը եւ քաշքշել նրան՝ տանելու համար ախոռ։ Ան էգ առիւծի նման մաքառել էր իր գիշատիչների դէմ եւ օգնութիւն աղաղակել։ Քովի մառանի մէջէն Աղջանցի Մարտիկ կը լսէ կնոջ աղիողորմ ճիչերը։ Դուրս կ'ելնէ։ Կը տեսնէ, որ հարսը մինակ կը կռուի այդ երեք Թուրք սրիկաների դէմ։ Արիւնը գլուխը կը զարկէ.

— Ալ բաւական չէ՞, շներ, դուրս կորէք
— կ'ըսէ եւ ձեռքը հրացանին կը նետէ

Ցանկարծակիի եկած Թուրք զինուորները ձեռք կը նետեն իրենց զէնքերին։ Մինչ այդ՝ Աղջանցի կարիճը կը կրակէ եւ շներից մէկը գետին կը ձգէ, յետոյ կը գլորէ նաեւ երկրորդը։ Իսկ երրորդ զինուորը վախից մի կերպ ինքինքը դուրս կը նետէ ու հեւար կը ձգէ.

« Հրացանի ձայներից՝ Աղջանցի երիտասարդ ընկերները դուրս կը գան, թիւով ութը հոգի։ Եւ կռիւը կը սկսի

« Տղաները կը բարձրանան եկեղեցիի տանիքին վրայ։ Ամուր պատնէշներ կը շինեն այնտեղ եւ կը կռուին քաջաբար՝ սարսափ ազդելով թշնամիին։ Գիւղի մնացեալ երիտասարդները, տեսնելով որ կացութիւնը լուրջ է, եւ իրենք էլ պիտի ենթարկուին Թուրք զինուորների գազանային յարձակումներին, կ'առնեն իրենց ունեցած զէնքերը եւ կը մտնեն դիրքերի մէջ։ Կռիւը գնալով կը տաքանայ։ Մարտիկը գիւղացիներին դիրքեր ցոյց կը տայ եւ կը պահանջէ գիւղացիներից որ գրաւեն անմիջապէս Գիւղի Քէօշկը։ Գիւղացիները անմիջապէս կը թռչին դէպի «Քէօշկ»ը, կը ջարդեն դուռը, կը բարձրանան տանիքի վրայ։ «Քէօշկ»ը դատարկ կը լինի, որովհետեւ գիւղի աղան, ըստ սովորութեան, ամառները կը բարձրանայ լեռներ

«Հարեւան գիւղերից օգնութեան կը հասնին զինուորներին թրքական նոր զօրամասեր եւ քիւրտ ցեղեր։ Մի հայ կռուողի դէմ դուրս կը գան 50 – 60 կռուողներ։ Օձի ձագերը ամէն անկիւնից կը կրակեն անխնայ կերպով։

« Գոռում – գոչումները կը դղրդացնեն գիւղը։ Կանանց ճիչը, երեխաների հառաչանքն ու լացը, շների աններդաշնակ կաղկանձումը սուգ ու շիւանով կը լեցնեն ամբողջ գիւղը։ Անհաւասար կռիւը կը շարունակուի մինչեւ կէսօրէ վերջ։ Թուրք զինուորների դիակներով կը լեցուին փողոցները։ Կրօնամոլ խուժանը, չկարողանալով տանիլ այդ մի բուռ քաջերի անվախ կռիւը՝ կ'ուզէ մոլեգնօրէն՝ զանգուածային յարձակում գործել՝ խլելու համար եկեղեցիի եւ քէօշկի դիրքերը։

« Կորիճ տղաները «Կռուեցէք Տղերք» երգով շեշտակի գնդակներ կը տեղան կատաղած խուժանի վրայ։ Շատերը կը սպաննուին։ Այդքան բազմութեան դէմ կռուիլ ձեռքի արագութիւն, անվախութիւն եւ փամփուշտի առատութիւն կը պահանջէր։ Արագութիւն եւ անվախութիւն տղայոց չէր պակսեր, բայց փամփուշտի պաշարը հետզհետէ կը սպառէր եւ յոյս էլ չկար ստանալու ուրիշ տեղից։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

դարի յանձնախումբին եգիպտ. պատուիրակը յայտարարեց թէ առ նուազն 200 զինուորներ մասնակցեցան զինեբային յարձակման, երկու կէտերու վրայ, երկու մղոն դէպի ներս: Հաղորդագրութիւնը ցոյց տուաւ զանազան զէնքերու մնացորդներ: Ըստ թէ գլխաւոր յարձակումը տեղի ունեցաւ ժամը 7ին, երբ Իսրայէլացիները պաշարեցին ջրամբարը եւ փոքր կայան մը Կազայի հիւսիսային — արեւելեան ծայրամասին վրայ, կրակ բանալով: Յարձակումը տեղի ունեցաւ երբ Իսրայէլի զինուորական բանբերը կ'ամբաստանէր թէ Եգիպտացիները լրտեսական ընդարձակ ցանց մը կազմած են Հարաւային Իսրայէլի մէջ: Միեւնոյն ատեն կ'ըսէր թէ եգիպտական գործակալները ոճիրներ, վնասարար ձեռնարկներ եւ գողութիւններ կատարած են:

✕ Ընդհարման լուրը Գահիրէ հասած ատեն, Եգիպտոսի յեղափոխական խորհուրդին անդամները բացառիկ նիստ մը գումարեցին: Ազգաժողովին ներկայացուցիչները, որոնք Երուսաղէմ կը գտնուէին, անմիջապէս դէպքին վայրը մեկնեցան:

ՉԸՐՉԻԼ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԿԸ ԳՏՆԷ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գչ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը պաշտպանելով կառավարութեան քաղաքականութիւնը, ազդարարեց Խ. Միութեան եւ կարմիր Չինաստանի թէ իրենց անծայրածիր տարածութիւնները նոյնքան խոցելի են եւ կրնան կործանիլ ջրածին ռումբերով որքան Անգլիոյ փոքր կղզիները: Իր կարծիքով, ջրածին ռումբի շինութիւնը, որուն ձեռնարկած է Անգլիա եւս, «միակ առողջ քաղաքականութիւնն է, որուն կրնան հետեւիլ արեւմտեան պետութիւնները: Մենք չենք կրնար ծածկել Ռուսիոյ եւ Ատլանտեան դաշինքով կապուած երկիրներու տարակարծութիւնները: Ռուսական հին աւանդութիւններ կ'ընդդիմանան ազատազինութեանց քննութեան: Հետեւաբար անհրաժեշտ է հաւասարակշռութիւն մը հաստատել, որպէսզի կողմերէն մէկը առաւելութիւն մը չվայելէ միւսին վրայ: Ցաւոք, հանրածանօթ իրողութիւն մըն է որ, առանց Մ. Նահանգներուն ուժին, երկաթեայ վարագոյրը հասած պիտի ըլլար մինչեւ Ատլանտեանի ափերը: Միայն մէկ միջոց կը մնայ ազատ աշխարհին համար, — ապահովել իր պաշտպանութիւնը՝ վհատեցնելով նախայարձակը: Այդ գործին աջակցելու համար, Անգլիան պարտաւոր է ջրածին ռումբեր շինել»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ մերժեց ընդունիլ Խ. Միութեան նոր ծանուցագիրը, որ կը սպառնար խզել 1942ի դաշինքը, եթէ վաւերացուէին Փարիզի համաձայնութիւնները:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ սպաննուեցաւ Շէրիֆ Մուլայիտրիս որ ազատ մարդոց կուսակցութիւն մը հիմնած էր: Ուրիշ 5 սպանութիւններ ալ կատարուեցան:

ԱՄԼԱՑԱԾ ԿԱԹԸ (փասթէօրիզէ) հինգ վայկեան եռացնելով խմեցէք, իրբեւ զգուշութիւն: Բժշկական Ակադեմիան այսպէս կը պատուիրէ, նկատի առնելով կարգ մը թունաւորումներ որոնց զոհ գացին երախաներ:

ՓԱՐԻԶԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ 1954 Ապրիլ 9ի նիստին մէջ որոշած էր 20րդ թաղամասի փողոցներէն մին կոչել «Կրուփ Մանուշեան», յաւերժացնելու համար Միսաք Մանուշեանի եւ իր 22 զինակիցներուն Նացիներու կողմէ գնդակահարման տասնամեակը: Այս առթիւ կազմուած է յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ քաղաքապետ եւ Նախարար Տոքթ. Պերնառ Լաֆէի: Կ'իմանանք թէ անուանակոչութեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 10·30ին: Ժամադրավայր Ավրնիւ Կամպէթթայի անկիւնը:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾԻՍԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժոն:

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հազորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի Էնթէռ), Սէնթ Ժան տը Շանթալի եկեղեցիէն: (Մէթրօ՝ Փորթ տը Սէն Քլու):

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն:

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ: Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ: Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ:

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն հայերէն Մոլիէրի

«Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը:

Մուտք 500 եւ 300 Ֆրանք:

Ճոխ պիւֆէ:

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ Պ. Պ. ՄԻՒԶԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

Ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Պ. ՖՈՒՐՆԷՕԼի (Հիւսիէ) հսկողութեան տ. կ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԷԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սըրահին մէջ:

Լիոնի Ազգ. Միութիւնը, Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը, Տիկնանց եւ Երիտ. Օժանդակ յանձնախումբերը կը հրաւիրեն Լիոնի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները այս աննախընթաց եւ շքեղ պարահանդէսին:

Մուտք՝ 200 Ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 Ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22:

SALLE GAVEAU

45, Rue de la Boëtie, Paris

Շաբաթ ժամը 17·45ին

Ensemble Orchestral de Paris

Ղեկավարութեամբ՝

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Յայտագիր՝

Ouverture Freischutz (Weber)

Concerto No. 2 pour piano (Brahms)

Symphonie No. 7 (Grande symphonie
Shubert

Soliste Dyna Auguste

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Գօմոնի մասնաճիւղին:

Գօմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ Պ. ՆԱՓՕԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻՊԸ:

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէչհուրեան:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16էն ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ»

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՌԱ 54-48:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան դպրոցի հոգաբարձութեան, մարտ 3ին, հինգշաբթի ժամը 20·30ին Մատուռի սրահին մէջ: Պիտի դասախօսէ ուսուցիչ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՎԵԱՆ:

Նիւթը՝ «Ապրիլ 11/24ը, պատմական փաստերով»:

Պիտի խօսի նաեւ Պէյրութի հայկ. դպրոցներու ֆրանսերէնի նախկին դասախօս Ց. տը Գօնվիլ: Մուտքը ազատ է:

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար: Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ:

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են: բ) Կը պատկանի Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ: գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին: դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք:

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը:

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Ցակոբեան, Սարգիս Բէօյէեան, Խորէն Գարակէօզեան:

Ց. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին.

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլէն Այրի Տիկին Շահանիկ Զաքարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկին Տաճատ Տողրամաճեան Կապ. Խաչի կայանի շէնքին երկու հազար Ֆրանք, Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար:

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պարտաքճեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար, Շաւիլի Կապ. Խաչին հազար, Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին հազար Ֆրանք:

ԱյրիՏիկին Ալիս Ճուճկուտտայեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին 1500:

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Գրիգորեան Կապ. Խաչի կայանի շէնքին երկու հազար, Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար:

Տէր եւ Տիկին Վաղարշ Կիւրճեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին երկու հազար:

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տէմիրճեան Շաւիլի մատուռ դպրոցին հազար Ֆրանք:

Տէր եւ Տիկ. Կիւրեղ Հուսուսեան Շաւիլի դպրոցին հազար Ֆրանք:

Տէր ե Տիկին Հայկազ Շմաւոնեան Շաւիլի Կապ. Խաչին հազար Ֆրանք:

Պ. Յակոբ Նիկողոսեան Անիէռի Կապոյտ Խաչին երկու հազար Ֆրանք:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Աղբիւր – Սերոբ – Մ. ՆորՆեղքայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը, այս շաբաթ ժամը 20·30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նոռին դիմաց):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԶԱԽԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս շաբաթ, ժամը 9ին:

ԱՐԱՄ խումբը այս շաբաթ ժամը 21ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3·30ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

(Շար.)

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20·30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հըրաւիրէ իր բոլոր ընկերները (Կրընոպլ, Լանսէ եւ Ռընաժ), այս շաբաթ ժամը 8·30ին դպրոցի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Հ. Յ. Դ. տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ եւ վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Կը հրաւիրուի նաեւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի:

Եղանակի լաւագոյն հայկ. երեկոյթը:

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Գլիւպի շքեղ սրահին մէջ, 51, ռիւ Կոլինեան:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Օրքէսթր ՖՐԱՆՍԻՍ ՍՔՕԹ

Տոմսերը առանալու համար դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն:

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 250 ֆրանք:

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ:

Բժիշկներու եւ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալոր)

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՐՏ * VENDREDI 4 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7613 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3024

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ Ի ԳԵՀԵՆԱՄԱՐՏ

●

Միջազգային մամուլը հետզհետէ կը ճոխացնէ նոր բաժին մը,— տեղեկութիւններ եւ տեսութիւններ՝ հիւլէական պէօքերու մասին.

Ամէն օր դէպք մը կը պատահի, կրակին վրայ իւղ թափելու եւ ահուսարսափ տարածելու համար :

Անցեալ շաբթու, Մ. Նահանգներու քաղաքային պաշտպանութեան վերատեսուչը կ'ազդարարէր.—

Եթէ հիւլէական ռումբեր արձակուին 92 գլխաւոր քաղաքներու վրայ, 70 միլիոն Ամերիկացիներ պիտի սպաննուին :

Աւելի առաջ, գերման գիտուն մը, Փրոֆ. Հան, որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած է 1945ին, կը բացատրէր թէ տասը ջրածին ռումբեր «լրջօրէն պիտի վտանգեն մարդկային սեռին գոյութիւնը», թուանշաներով մթնոլորտը :

Ուրիշ գիտնական մը, իտալածին Փոնթեքորվօ, որ Անգլիայէն փախած էր 1950ին, ձայն կուտայ Մոսկուայէն, նոյնիմաստ ազդարարութիւն մը ուղղելով :

Ամերիկացիները վերսկսան իրենց հիւլէական փորձերը Նեւատայի անապատին մէջ, աւելի «փայլուն» արդիւնքներ ստանալու վստահութեամբ :

Եւ անհաւասիկ ութսունամեայ Չըրչիլն է որ բեմ կը բարձրանայ երեսփ. ժողովին մէջ, բացատրելու համար հիւլէական եւ ջրածին զէնքերուն բազմաղան ... առաւելութիւնները :

Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետը այս ճառը կը խօսի ճիշդ այն պահուն երբ Ազգաժողովին կողմէ նշանակուած յանձնախումբ ղոնիակ նիստ կը գումարէ Լոնտոնի մէջ, քննելու համար սպառազինութեանց կրճատման խնդիրը :

Իր նիւթը այնքան բացառիկ էր որ, աշխարհի բոլոր թերթերը սիւնակներ նուիրեցին, իսկ անգլ. թերթերը իրարու հետ կը մրցէին, խոշոր խորագիրներով եւ յաւելեալ խորհրդածութիւններով :

Փորձենք ամփոփել Չըրչիլի տեսութիւնները, իբրեւ ժամանակի նշան,— մանաւանդ որ, ազդարարութիւնը ուղղուած էր Խ. Միութեան («Սովետներուն, ոչ թէ Ռուսներուն», ինչպէս ճշդեց, խօսած ատեն).—

Հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը սահմանուած են վհատեցնելու հաւանական նախայարձակը :

Ի վերջոյ անոնց «անսահման ուժը» կրնայ վինաթափութեան առաջնորդել

Ներկայիս Մ. Նահանգները միակն են որ կրնան գրեթէ վայրկենապէս զանգուածային յարձակում մը կատարել ջրածին ռումբի օգնութեամբ: Հետեւաբար, Սովետները անխոհեմութիւն գործած պիտի ըլլան, եթէ նախայարձակում գործեն, առանց Ամերիկացիներու ստորճանին հասած ըլլալու :

Երեք – չորս տարի ետքը, երբ Կրեմլին բաւարար քանակութեամբ ջրածին ռումբ եւ ամերիկեան խարիսխներուն վրայ յարձակելու միջոցներ ունենայ, հաւասարութիւնը կատարեալ պիտի չըլլայ տակաւին: Բայց, հակառակորդը բաւարար ուժ պիտի ունենայ, մահացու հարուածներ տալու համար :

Եթէ — ինչ որ շատ հաւանական չէ — Մոսկուա փորձէ օգտուիլ անակնկալ յարձակումէ մը, արեւմտեան ճակատը այժմէն իսկ ի վիճակի է շատ աւելի ահարկու հարուածներ տալու, շնորհիւ մանաւանդ ամերիկեան խարիսխներուն որոնք հաստատուած են ի սփիւռս աշխարհի .

Քիչ անգին պիտի կարդաք Այզընհաուըրի յայտարարութիւնը՝ նոյն հարցի մասին :

Կը տեսնէք որ խնդիրը հրատապ հանգամանք ստացած է, խոր մտահոգութեան մատնելով մարդկութիւնը ։

Դեռ ամէն բան պարզած չենք :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԲՈՂՈՔԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԴԷՄ

■

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Եգիպտոս անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովի Ապահովութեան Խորհուրդին, Կազայի մէջ պատահած արիւնալի դէպքին առթիւ: Եգիպտական պատուիրակը, Օմար Լութֆի, իր նամակով կը պահանջէ առնպաղարար նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը, քննելու համար դէպքը.— Փետրուար 28ին իսրայէլեան զինեալ ուժեր յարձակեցան եգիպտական զինեալ ուժերուն վրայ եգիպտական իշխանութեան ենթակայ հողէն ներս, Կազայի մօտ: Ունեցանք բազմաթիւ զոհեր, որոնց 39ը մեռեալ եւ 32ը վիրաւոր, քանդուեցան կարգ մը հաստատութիւններ. Այս դէպքը բռնաբարումն է զինադադարի ընդհանուր պայմանագրին: Եգիպտական կառավարութիւնը համոզուած է թէ անհրաժեշտ է անմիջապէս քննել այս ծանրակշիռ հարցը»:

Նամակին պատճէնը յանձնուած է նաեւ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարութեան: Մասնաւոր յանձնաժողովը երէկ սկսաւ քննել խնդիրը եւ իր եզրակացութիւնը նպաստաւոր կը համարուի Եգիպտոսի համար, քանի որ Ազգաժողովին Երուսաղէմի յանձնախումբն ալ կ'ամբաստանէր թէ իսրայէլեան ուժերը սկսած են յարձակումը :

Իսրայէլի կառավարութիւնն ալ ծանուցագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, բողոքելով զինադադարի յանձնախումբին առաջին գեկուցման դէմ որ պատասխանատու կը նկատէ Իսրայէլը, «առանց իր տեղեկագիրը յանձնախումբի նախագահին հաղորդած ըլլալու»: Իսրայէլի թերթերը Կազայի ճակատամարտը ղալօղական գործողութիւն մը կը համարին, իբրեւ պատասխան «բազմաթիւ սպանութեանց եւ վնասարար ձեռնարկներու» :

Գահիրէի եւ Երուսաղէմի անգլիական, Ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպանները անմիջապէս դիմեցին երկու կառավարութեանց, լրացուցիչ տեղեկութիւններ ըստանալու համար :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն Մարտ 3 թուականով.— Վարչապետը, Մոշէ Շարէթ, այսօր հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Իսրայէլի խորհրդարանին մէջ, սահմանագլուխին վրայ պատահած դէպքի մասին:

— «Եթէ Եգիպտոս շարունակէ պնդել թէ պատերազմական վիճակի մէջ կը գտնուի Իսրայէլի հետ, պէտք է կրէ իր դիրքին հետեւանքները, մէջն ըլլալով արիւնալի ճակատամարտները : Ներկայ կացութենէն կարելի է դուրս ելլել պաշտօնական կամ բարեխղճօրէն յարգելով զինադադարի պայմանագրին տրամադրութիւնները եւ վճռապէս յառաջ քալելով դէպի խաղաղութիւն : Եգիպտոսի կը մնայ երկու ճամբաներէն մին ընտրել» :

Վարչապետը յետոյ ցաւով դիտել տըւաւ թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը կը զօրացնէ արաբական պետութեանց դիրքը, «յամառօրէն մերժելու համար» հաշտութիւն կնքել Իսրայէլի հետ: Իր կարծիքով, այս դաշինքին ժխտական հետեւանքներուն պատասխանատուութիւնը պէտք է վերագրել Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետեւած «վտանգաւոր» քաղաքականութեան :

× Փարիզի եգիպտական դեսպանը նամակ մը ուղղելով տեղական թերթերուն, իր կողմէն կը հաստատէ արիւնալի յարձակումը: Այս առթիւ կանխամտածութիւն կը վերագրէ Իսրայէլի, դիտել տալով թէ դէպքը տեղի կ'ունենայ ճիշդ այն պահուն երբ Իսրայէլի նախորդ վարչապետ, Պէն Կիւրիոն ազգ. պաշտպանութեան նախարար կը նշանակուի :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

Ի ԶՈՒՐ ԿԸ ԿԵՂԾԵՆ

Ի զուր միամիտ կը ձեւանայ Պ. Ե. Արմէն, գրի առնելով հետեւեալ նախադասութիւնը.

— «Հաւատալի չէ երբեք որ պետական վերին հրահանգի մը հետեւանք ըլլայ Հայաստանի մամուլին մէջ օտար բառերու յորդահոսան խուժումը»:

Եւ ի զուր այս բարբարոսութեան ամբողջ մուրը կը քսէ գրողներու ճակտին, անոնց վերագրելով «գոյնզգոյն ոլոռներով պճնազարդուելու պչրամոլութիւն» :

Ողբերգութիւնը շատ աւելի խոր արմատներ ունի, եւ ներելի չէ որ Փարիզի «Հայաստանասէր» աշխատակիցը անգիտանայ .

«Օտար բառերու յորդահոսան խուժումը» իրենց հետ բերին Հայաստանի նոր վարիչները, իրենց թերխաշ գիտելիքներով

Անոնք իրենց թլուածոյ հայերէնը — եւ ուղղագրութիւնը — պարտադրեցին բոլորին, — յայտնի բանասէրներու, հայկաբաններու, գրագէտներու եւ ակադեմականներու .

Պատերազմի ընթացքին, 1941ին, անոնք «դեկրետ» մըն ալ կը հրատարակէին, արգիլելով մօտաւորապէս հառասուն հայերէն բառերու գործածութիւնը :

Այսպէս էր որ հանրապետութիւնը դարձաւ «ռեսպուբլիգա», կուսակցութիւնը՝ «պարտիա», յեղափոխութիւնը՝ «ռեւոլուցիա», հակայեղափոխութիւնը՝ «կոնտրռեւոլուցիա»:

Եւ տակաւին դէլեգատ, դեպուտատ, ասամբլեա, սեսիա, պրեմիեր-մինիստր, լաուրեատ եւն.:

Իբրեւ «օրինապահ» մարդիկ, այս հրամանները կ'արձակեն «Ինստիտուտ»ներու միջոցաւ, ակադեմական ջնարակ մը քսելու համար :

Անշուշտ կան տգէտներ եւ չտեսներ ալ, բայց բուն չարիքը անոնք չեն որ կը գործեն :

Տգէտներ չեն Մանուկ Աբեղեան, Արսէն Տէրտէրեան, Դերենիկ Դեմիրճեան, Աւետիս Իսահակեան, Յակոբ Մանանդեան եւ դեռ ուրիշ բազմաթիւ դէմքեր :

Անոնք ալ նոյնութեամբ կը գործածեն ոչ միայն անտեղի եւ անձոռնի օտարաբանութիւնները, այլ եւ նոյնքան անտեղի եւ յետադիմական, հակագիտական ուղղագրութիւնը :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ ազատ չմնաց այս բռնադատումէն, իբր «Էջմիածին»ով:

Հարթ – հաւասար, ռուս – բոլշեւիկեան կաղապարին վրայ ձուլուած կուլտուրա մըն է որ կը պարտադրուի, վերէն վար :

Եւ լեզուական «Ինստիտուտ»ը շարունակ նոր գիւտեր կը յղանայ, ջարդ տալով մայրենիքի խաթարման :

Իսկ արտասահմանի մէջ գրող – բրոզներ կան, որոնք ոչ միայն չեն ըմբոստանար, այլ եւ կը թելադրեն որ սփիւռ արտասահմանի մէջ ալ հետեւինք այս թուլակաբանութեանց ։

Մարդիկ ի հարկին միամիտ կամ տգէտ ալ կը ձեւանան, որպէս զի...«քաղաքացիութիւնը» չթարկանայ »:

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ

ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Կազայի ոստիկանութիւնը եւ զօրքը Մարտ 2ին կրակ բացին ցրուելու համար հարիւրաւոր արաբ տարագիրներ որոնք բուռն ցոյցեր կատարած էին զինադադարի յանձնախումբին պաշտօնատան դէմ : Ազգաժողովի պաշտօնեաներուն տեղեկութեանց համաձայն, բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուած են: Անկարգութեանց պատճառ կը համարուին 250.000 գաղթականներու ծայրայեղ թշուառութիւնը եւ յուսահատութիւնը : Յանձնախումբին պաշտօնատունէն զատ, պաշտպանութեան տակ առնուած են հինգ անգամներուն եւ անոնց ընտանիքներուն բնակարանները . Օգնական զօրք հասած է Կազա, ուրկէ եգիպտացի կառավարիչը յայտարարեց թէ հասկնալի է տարագիրներուն զայրոյթը եւ թէ անոնց թշուառ կացութեան պատասխանատու են Ազգաժողովը եւ Իսրայէլ: Ցետոյ աւելցուց,— «Իսրայէլ առեղծուեցաւ Ազգաժողովին կողմէ, բայց այս վերջինը ոչինչ կ'ընէ վերջ տալու համար յարձակումներուն եւ կը գոհանայ բանաձեւեր քուէարկելով : Այս տարագիրները թշուառութեան մէջ կ'ապրին եօթը տարիէ ի վեր: Անոնք յուսահատած են եւ պատրաստ են լսելու որեւէ մէկը»:

Ուրիշ եգիպտացի պաշտօնատար մը կը կարծէ թէ համայնավարները դեր ունեցած են անկարգութեանց մէջ :

Կազայէն 25 քիլոմեթր դէպի հարաւ, Խանյունիսի գաղթակայանին մէջ բազմաթիւ ցուցարարներ հրկիզեցին ուտեստի շտեմարան մը որ կը պատկանի Ազգաժողովին: Կառավարիչը յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, ուտելիք ճարելու համար տարագիրներուն: Իսրայէլի զինեալ ուժերուն կողմէ կատարուած յարձակումը գրգռած է տարագիրները որոնք զէնք պահանջած են կռուելու համար, բայց եգիպտական իշխանութիւնները մերժած են :

× Արաբական երկիրներէ, նոյնիսկ Իրաքէն հեռագիրներ հասած են Գահիրէ, համերաշխութիւն յայտնելով Եգիպտոսի, պատահած դէպքին առթիւ ։

ԱԹԷՆՔԻ 35 ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ընկեր Բիւզանդ Աճէմեան հինգ հազար ֆրանք կը տրամադրէ, Աթէնքի Զաւարեան վարժարանի 35 չքաւոր աշակերտներուն անուշ ճարելու համար :

Ընդհանուր գումար՝ 15.000 Ֆրանք :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

ՈՐՔԱՆ ԿՐՆԱՅ ՏԵՒԵԼ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԳԵՐԱԿՇՌՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Այզընհաուըր իր լրագրական ասուլիսին մէջ հաստատեց թէ Արեւմուտքը գերակշռութիւն կը վայելէ, հիւլէական զէնքերու տեսակէտով, ինչպէս կ'ըսէր Չըրչիլ. բայց խնդիր է թէ որքան կրնայ տեւել այդ գերակշռութիւնը: Թղթակից մը հարցուց — «Չըրչիլ երէկ ըսաւ թէ Արեւմուտքը գերակշռութիւն կը վայելէ ջրածին ռումբերու սպառազինութեամբ. հետեւաբար Խ. Միութիւնը պիտի չփորձուի մեծ պատերազմի մը ձեռնարկել մինչեւ երեք չորս տարի : Ձեր տեղեկութեանց համաձայն, կը կարծէ՞ք թէ Ռուսիան Արեւմուտքի պիտի հաւասարի երեք չորս տարիէն»: Նախագահը պատասխանեց թէ ինչ որ ըսէն ենթադրութիւն պիտի ըլլայ : Ամէն պարագայի մէջ, անկարելի է գիտնալ թէ այդ գերակշռութիւնը պիտի պահպանուի առյաւէտ; Խոհեմութիւնը կը պահանջէ վճռական եզրակացութիւններ չհանել :

Ցետոյ խօսելով զինաթափութեան մասին, ըսաւ թէ ամէն բան կախում ունի ուղղամտութենէ: Ասիական խնդիրներն ալ շօշափելով, յայտարարեց թէ արեւմտեան աշխարհը խաղաղութիւն կ'ուզէ Ֆորմոզայի շրջանին մէջ եւ թէ հակառակորդին կողմէ ձեռնարկ մը միայն կրնայ պատճառ ըլլալ ընդհարման : «Մ. Նա–

(Շար.ը կայ. Դ. Էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Դ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ .

— «ԴՊՐՈՑ ԵՒ ԳԻՐՔ» — Ահա այն ներկումիջոցները, «որոնք միայն կրնան փրկարար դեր կատարել, Հայ մնալու պայքարը մղել, հայ հոգիներու մէջ ազգային մակարդակը պատրաստել»:

Համազգայինը իր առաքելութիւնը լրիւ կատարած պիտի չըլլար, եթէ իր գործունէութիւնը կեդրոնացուցած ըլլար միայն դպրոցին վրայ: Հայերէն գրքի հրատարակութիւնը, դասախօսութիւններու եւ ատեաններու մեթոտիկ կազմակերպութիւնը ու թատրոնը, առաւել կամ նուազ յաջողութեամբ մտան իր գործունէութեան ընդհանուր շրջագծին մէջ:

Այս բոլոր ձեռնարկները իրենց առանձին պատմութիւնն ունին: Առնենք նախ՝ հրատարակչականը:

1931ին, Ճեմարանի բացումէն մէկ տարի ետք, կը բացուէր Համազգայինի տպարանը, Պոլսէն եւ Պէյրութի մէջ ճարուած տպագրական տառերով եւ գործիքներով: Կը պակսէին ոչ միայն տպագրիչ մեքենան, այլ եւ պահանջուած քանակութեամբ եւ տեսակներով տառեր: Կը պակսէր նաեւ անմիջական ծախքերու համար պէտք եղած դրամը:

Համազգայինի Վարչութիւնը ազատելու համար այս նոր մտահոգութենէն, Ն. Աղբալեանը «հաշուակցելով Ճեմարանի հետ, տպարանը կը դարձնէր իր սեփականութիւնը»:

Նոր զոհողութիւններով, տպարանը կ'ունենայ իր փոքր մեքենան, որով կարելի կ'ըլլար տպել «չորս փոքր էջեր, կամ մեծադիր երկու էջ»:

Տպարանը Ն. Աղբալեանի կողմէ կը կոչուէր «Ցոյս»: Հոս ըսենք անմիջապէս, որ «1947ին, Ն. Աղբալեանի մահով եւ իր կտակով, տպարանը կը դառնար Համազգայինի սեփականութիւն»: Անկէ ետք, «Կեդր. Վարչութիւնը տպարանը կ'անուանէր տպարան «Համազգային Ընկերութեան »:

Աստիճանաբար տպարանը կը ճոխանայ նոր տառերով եւ կազմածներով: Ու ձեռնարկներ կը կատարուին՝ արդիական սարքաւորումներով օժտելու տպարանը:

Այսքան աղքատ եւ նախնական տպարանը, անցնող 25 տարիներու ընթացքին տուած է պատկառելի արդիւնք: Լոյս տեսած են դասագրքերու ճոխ շարք մը՝ կազմուած առաւելապէս Լ. Շանթի, ինչպէս եւ ուրիշ մասնագէտներու կողմէ:

Լ. Շանթի պատրաստած դասագրքերու շարքը կը բաղկանայ 18 գրքերէ:

Այս շարքին մէջ կը գտնենք մանկապարտէզի վերջին տարուան համար պատրաստուած այբենարանէն ետք, տարրական եւ բարձրագոյն նախակրթարաններու՝ ութ դասարաններու համար անհրաժեշտ հայերէնի դասաւանդութեան բոլոր գիրքերը:

Դպրոցական հրատարակութիւններու շարքին մէջ, կը գտնենք ողբացեալ Արշակ Ցովհաննէսեանի — մէկը Համազգայինի ուխտեալներէն — նախակրթարաններու համար պատրաստուած Թուաբանութեան դասագրքերը:

Գ. Գիւզալեանը — Ճեմարանի հիմնական եւ վաստակաւոր ուսուցիչը — տուած է պատմութեան դասագրքեր:

Համազգայինի հրատարակութեանց շարքին մէջ ան ունի վեց գիրքեր, որոնք արժէքաւոր ձեռնարկներ են ոչ միայն Ճեմարանի բարձրագոյն դասարաններու, այլ եւ ամէն կարգի մտաւորականներու համար:

Կարօ Սասունի — նոյնպէս Ճեմարանի երկարամեայ ուսուցիչ, հայերէնի եւ Հայոց գրականութեան ճիւղին — իր դասերէն պատրաստած է երկու հատորներ:

Համազգայինի հրատարակութեանց ցանկին մէջ կան տարբեր հրատարակութիւններ ալ՝ սահմանուած փոքրերու ընթերցանութեան:

Ն. Աղբալեանի բաժինը — աւա՜ղ, մեծ չէ եղած հրատարակուած գրքերու ցանկին մէջ: «Մէկ լաւ Հայոց գրականութեան պատմութիւն» գրելու իր նպատակը՝ մնաց անիրագործելի: Գրուեցաւ միայն մէկ հատոր, «Պատմութիւն Հայոց Գրականութեան» (Ներածութիւն): Անկէ զատ, իր մահէն ետք, հրատարակուեցաւ հատոր մը՝ դասախօսութիւններ հայ գրականութեան մասին:

Հրատարակութեանց այս շարքին մէջ կը գտնուին, Ն. Աղբալեանի «Բանասէրի Ծուցեր»ու 22 պրակներէն 14ը:

Գ. Իփէկեանը՝ Համազգայինի հրատարակչականի գլխաւոր սիւներէն մէկը, որ մասնաւոր թափ մը տուաւ այս գործին, հրատարակութեանց ցանկը հարստացուցած է 1938 – 52ի այնքան հետաքրքրական Օրացոյց – Տարեգրքերու շարքով, ինչպէս եւ իր երեք տարբեր հրատարակութիւններով:

Կարելի չէ Համազգայինի հրատարակչական գործէն զատել Ն. Փալանճեանի Շրջանաւարտաց Միութեան հրատարակութիւնները, մասնաւորապէս «Ակօս» գրական պարբերաթերթը:

1944ին է, որ կը հրատարակուի այս պարբերաթերթը, առաջին ութ տարիներուն իբրեւ երկամսեայ, իսկ այժմ իբրեւ ամսաթերթ:

« Ակօս »էն առաջ, Շրջ. Միութիւնը հրատարակած է 1936 – 39ին, երեք տարեկան ժողովածուներ՝ գրական եւ պատմական: Համազգայինի հրատարակած գիրքերէն մաս մը նախապէս լոյս տեսած է «Ակօս»ի մէջ, եւ ապա գիրքի վերածուած:

Այս շարքին կը պատկանին Լ. Շանթի՝ «Հոգիները Ծարաւի են» եւ «Հոգեկան Կարողութիւններու Զարգացումը Մինչեւ Մարդ», Ատոնցի՝ « Հայոց Նախարարութեան Ծագումը», Կոկոլի՝ «Քննիչը» (Թարգմանութիւն Ա. Ցովհաննիսեանի), Ե. Չարենցի «Դանդէական Առասպելը» եւայլն:

Համազգայինը, իր սեփական եւ կամ զանազան հեղինակներու ծախքերով հրատարակած է շուրջ 187 գիրքեր եւ գրքոյկներ: Ցիշենք քանի մը օրինակներ միայն. — Սիպիլի՝ «Աղջկան մը սիրտը», Ժ. Վեռնի՝ «Ուղեւորութիւն դէպի երկրի կեդրոնը», Նարդոսի՝ «Սպաննուած Աղաւնին», Հ. Աճառեանի «Պատմութիւն Հայ Նոր Գրականութեան», Վ. Տէրեանի՝ « Մթնշաղի Անուրջները», Դուրեանի՝ « Տաղերը », Վ. Փափազեանի՝ «Իմ Ցոլերը» (Բ. հատոր) եւ «Ծնարհ Հերոսները», Ս. Վրացեանի՝ «Հայաստանը Բոլշեւիկեան մուրճի եւ Թրքական սալի միջեւ», Մ. Իշխանի՝ «Տուներու երգը» եւն:

«Համազգայինը, ինչպէս իր բոլոր ձեռնարկները, հրատարակչական գործն ալ դարձուցած է մեր մշակոյթին ծառայելու եւ մեր ժողովուրդի մտաւոր վիճակը բարձրացնելու միջոց մը՝ առանց նիւթական ակնկալութեան: Ընդհակառակն, աշխատած է իր հրատարակութիւնները տարածել ժողովրդական գիներով, երբեմն աչք առնելով կարեւոր վնասներ »:

Հակառակ այս ցայտուն իրականութեան, Համազգայինի հրատարակութիւնները — ինչպէս ընդհանրապէս հայկական բոլոր հրատարակութիւնները — սահմանափակ սպառում ունին:

Հայ գրքի համար, հայ մարդը՝ ընդհանրապէս միշտ ալ ժլատ է եւ անտարբեր: Բոլորս ալ հայ գրքի տարածումը կը նկատենք ազգապահպանման գլխաւոր միջոցներէն մէկը. բայց անհրաժեշտ ճիգը չենք փորձեր, հայերէն գիրքը պահեստներէն դուրս հանելու եւ տարածելու համար:

Կրնա՞նք անկեղծօրէն ոգեւորուիլ եւ հրճուիլ — Գիրքին եւ գրականութեան ի նպաստ եղած զոհողութիւնները անկորուստ կը մնան դարէ ի դար »:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ...

Սիրելի՛դ իմ «Յառաջ», այս անգամ պիտի տամ մեր տարագրական բազմաթիւ ողբերգութիւններէն կենդանի օրինակ մը:

Սակայն, թոյլ տուր պահիկ մը ետ երթալ, շարժանկարը լրիւ ներկայացնելու համար:

Երկրորդ Աշխարհամարտին լրումի օրերուն էր: Ուրեմն՝ շուրջ տասնեակ մը տարիներ առաջ:

Նորէն Մարսիլիա իջած էի ու կը պտտուէի հայրենակցի մը երդիքին տակ, իբրեւ հիւր:

Օրուան ընթացքին, պահ մը, հիւրընկալներս բոլորը կը բացակայէին, — ընտանիքին հայրը գործի էր: Տանտիկինը դուրս ելած՝ գնումներ ընելու: Տղաքը՝ դպրոց, ու ես մինակ էի այն պահուն ու սեղանին առջեւ գլուխս կախ՝ նամակագրութեամբ զբաղած: Թորասուցուած՝ հայունի քաղցրիկ յիշատակներէն փըլրանքներ թղթիկի մը կը յանձնէի, ղրկելու համար դէպի Նոր Աշխարհ ....:

Երբ գլուխս վեր առի, տեսայ որ տարեց՝ յիսունը հինգ – վաթսուննոց կին մը, անխօս, անշշուկ կեցած էր գլխուս վերեւ: Չէի իմացած, զգացած իր մուտքը: Ամօթ էր ու դուռը բաց՝ վրկըրնկին:

— Բարեւ տղաս, ի՞նչ կ'ընես, գի՞ր կու գրես, խօսեցաւ քնքուշօրէն:

— Այո, մայրիկ, ինչպէս կը տեսնէք:

«Գի՞ր կու գրես»: Բարբառը շատ հարազատ՝ ճիշդ մեր գեղինը: Բայց, բոլորովին անծանօթ մըն էր:

Ահ, ինչ անոյշ հնչեցին ականջիս այդ քանի մը բառերը ու սիրտս ճըզճըզաց ...

— Բայց դուք ո՞վ էք, մայրիկ, ներեցէք, որ ձեզ բնաւ չեմ տեսած ու չեմ ճա՛նչնար:

— Ե՞ս, տղաս, ես ալ ձեր գեղացի եմ..

— Մեր գեղացի՞, ու հոս՝ Մարսիլիա կը բնակիք ու մինչեւ այսօր իրար չենք տեսած:

— Հա, մանչս: Ձեր գեղացի եմ: Ուրիշ հեղ մըն ալ եկած էիր, շատ առաջ: Ինչո՞ւ լուրը առի ելեր գացեր էիր:

— Ի՞նչ ունիք, ամուսին, զաւակներ եւ, ո՞ւրկէ եկած էք:

— Պուլկարիայէն: Երիկս — օրերը ձեզի — քարափին վրայ նաւ բեռցուցած ատեն արկածով մեռաւ: Ունիմ երկու մանչ, երկու աղջիկ: Ես Տ.ենցմէ եմ. Հարգ մարդ կու ճանչնամ, քեզ՝ չէ, պզիկ էիր...

Գիրիս թերթիկը կը հրեմ անդին: Կը նստի ու կը խօսակցինք: Կուտայ իրենց պատմութիւնը՝ համառօտ, կարճ —

Տարագրութենէն առաջ չքաւորութիւնը զիրենք կը նետէ մինչեւ նահանգին կեդրոնը՝ Սեբաստիա: Քանի մը տարի ետք հոնկէ ալ գաղթ՝ մինչեւ Պուլկարիա:

Հոն ալ կը կարգուի ու կեանքը կը կապէ Վասպուրականցիի մը հետ: Զորս զաւակներ: Նորէն չու՝ դէպի Մարսիլիա:

Իմացած էի, բայց մինչ այդ չէի տեսած, հանդիպած

Բաժնուելու պահուն, տեսայ, կ'օրօրուէր, չէր կրնար ազատ քայլ փոխել: Հարցուցի.

— Ի՞նչ ունիս մայրիկ, որ առանկ դժուարաւ վեր կեցար ու չես ալ կրնար ընական քալել:

— Ախ, նաւրօս, ռօմաթիզմա... քուքուրում, քուքուրում եղած եմ:

Ու կը մեկնի, պատուիրելով, որ իրենց ալ հանդիպիմ անպայման:

Քանի մը տարի ալ կեանքը քաշ տալէ վերջ, կ'երթայ, կը միանայ էրկանը օտար հողերանց մէջ:

Ու այսպէս, ահա կ'իջնէ ողբերգութեան առաջին վարագոյրը ու կը բացուի երկ –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՀՈՍԱՆՔՆԵՐ

Նրա ներկայութիւնը, ամէն մի խօսքը Թագւորեանի համար մտքի յափշտակութիւն էր ստեղծում եւ խանդ ու եռանդ ներշնչում: Դեռ երէկ Թագւորեանը Սվաճեանին նկատել էր տուել, որ Նալբանդեանի հայեացքներն ու մտքերը բուրում են գարնանային թարմ օդի նման եւ յախուռն ներխուժում մարդկանց սրտերը, եթէ անգամ նրանց պատուհանները փակ լինեն:

Նալբանդեանին ճանապարհ դնելուց յետոյ, տան շեմի մօտ Թագւորեանը կանգնեցրեց Սվաճեանին ու յանդիմանեց.

— Ես չէ՞ի ըսեր, թէ Օտեանը հրաւիրելու չէ:

— Ինչո՞ւ, թող Նալբանդեանը ծանօթանայ մեր համայնքի հոսանքներուն: Ես աս հրաւէրքը ըրի պարզ նպատակով մը, — պատասխանեց Սվաճեանը:

— Ուրեմն ինչո՞ւ Զամուռճեանն ալ չհրաւիրեցիր:

— Եթէ իրարու երես նայելու գէթ աննշան հնար մը ըլլար, անտարակոյս զինքն ալ պիտի բազմեցնէի սեղանիս քով, — իր մշտական նուրբ հեգնանքով պատասխանեց Սվաճեանը, ապա աւելացրեց ... Կ'ուզէի Նալբանդեանի այցելութիւնը Բարեգործական ընկերութեան եւ ազգային ժողովի շատ պատուելի անդամները պիտի վրդովէ, մանաւանդ կախարդութիւններու եւ դեւերու հաւատոյ քարոզիչ Զամուռճեանին ... է, թող վրդովէ ...

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նալբանդեանն առաջին անգամ էր Ցարութիւն Սվաճեանին տեսնում այդ վիճակում: Նրա մշտախաղաղ դէմքը ենթադրել չէր տալիս այդքան կրակ ու կիրք: Այդ փոքրամարմին երիտասարդը կարծես ամբողջովին բոց է դարձել եւ այրել էր ուզում սենեակի պատերը, յենակաթոռը, որի վրայ հանգիստ նստել չէր կարողանում, սեւ, խաղաղութիւն ներշնչող աչքերն այժմ իրենց ակնակապիճներում խաղում, փայլատակում էին:

— Ի՞նչ է պատահել, սիրելի Ցարութիւն, — այս օրերի ընթացքում բոլորովին մտերմացած՝ հարցրեց Նալբանդեանը:

— Քիչ մ'ալ ուշանայիր, պիտի ճաթէի. — գոչեց Սվաճեանը: Նա սկսեց խօսել ինչ — որ տեղ բորբոքուած բանավէճը շարունակելու եղանակով:

— Կրօնական ժողովը չարագործի, յանցապարտի մը պաշտպան, կրնա՞ս երեւակայել ... Ոհ, ներէ, որ վերջէն ըսկսեցի... Թօքթ Վանայ առաջնորդ Պօղոս վարդապետի, անոր չարագործութիւններուն կը վերաբերի ... Պատմելն ալ սարսափելի է ...

Սվաճեանի դէմքի մկանները կծկուեցին. դա արտայայտում էր նրա խոր վրդովմունքը:

— Այդ վանքի Պօղոսը վաղուց ի վեր կը ճնշէ, կը կեղեքէ ժողովուրդը: Վերջերս ալ այդ չարագործը աղջկայ մը կուսութիւնը պղծելէ ետքը, իր փոքրաւորը եղող տղայի մը հետ կարգեր է ... Տղան քան աղջիկը կրտսեր ըլլալով, աղջիկն անկէ գոհ չէ եղեր եւ ուրիշ էրիկ մը ուզեր է. Պօղոս վարդապետն ալ պսակը լուծելով՝ այդ կինը կրկին ուրիշ մարդու մը հետ կարգեր է: Լուծեր է ան եւ ուրիշ պսակ մը՝ հինգ հարիւր ղրուշի: Ցղի կին մը կապտեր ու այնքան ծեծեր է, որ անկէ ետքը երեխան վիժեր է... Ոհ, ինչ սարսափելի պղծութիւն... Եւ ի՞նչ կրօնական ժողովն այս անօրէն գայթակղիչը փոխանակ կարգազուրկ ընելու, հոգեւորական կոչումէն զրկելու, զրկեր է լոկ քահանայագործելու իրաւունքէն... Իսկ ինքը Պօղոսը փախեր է... Իսկ որո՞նք են պաշտպանները... Ցովհաննէս Տէրոյենց Զամուռճեան Չրուասցի պատուելին...

Սվաճեանի ձայնը խզուեց, երկար հազաց եւ հանդարտացաւ, երբ Նալբանդեանը ջուր տուեց.

— Եթէ ձեր Սահմանադրութիւնն է կրօնական ժողովին յանձնել այդ իրաւասութիւնը, ապա պիտի ջնջել այդ օրէնքը: Եկեղեցականը նախ եւ առաջ քաղաքացի է եւ իր գողութեան, անառակութեան, ըսպանութեան, մատնութեան համար նախ եւ առաջ պիտի դատուի քաղաքական եւ քրէական ատեաններու առջեւ: Ոչ, չպիտի լռել, չպիտի զիջանել, — բորբոքուած ձայնակցեց Սվաճեանին Միքայէլը: Նա Վանեցի Պօղոսի պատմութիւնը գնահատում էր որպէս յարմար առիթ՝ պոլսահայ համայնքի գիտակցութիւնը արթնացնելու եւ Սահմանադրութեան ստեղծած պատրանքը ոչնչացնելու համար:

Սվաճեանին հետաքրքրում էր, թէ ի՞նչ դիրք ունի Մեղուն: Նա արդէն վճռել էր հրատարակել Պօղոս վարդապետին մերկացնող բոլոր փաստերը: Բայց դա բոլորը չէր. ինչպէ՞ս ցոյց տալ ժողովուրդի վերաբերմունքը: Եւ Նալբանդեանն էր որ անմիջապէս գտաւ անբարոյական վարդապետի եւ կրօնական ժողովի անարդար որոշման դէմ հասարակական կարծիքը կազմակերպելու միջոցը:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

բորդը ··· ։

Իրենց չորս զաւակները: Ահա, նոր է, որ, աւելի տխուր, ազգային խորունկ ողբերգութիւնը իր թեւերը — ճերմա՞կ ըսեմ թէ՝ սեւ — կը բանայ սիրելիդ իմ «Յառաջ»: —

Աղջկանը մէկը գերման գերիի մը հիւսը պլլուած ու՝ ալ մնաք բարով ազգ ու ագինք, քոյր ու աղբրտանք ։

Երկրորդ աղջիկը կը նետուի նոյնպէս տեղացիի մը գիրկը ու կը հեռանան ուրիշ քաղաք մը ։

Մեծ մա՞նչը եա պիտի մնար քոյրերուն օրինակէն, — ան ալ Ֆրանսուհիի մը հետ կը կապէ իր կեանքը եւ գլուխը կ՚առնէ կ՚երթայ, մենաւոր ձգելով փոքր եղբայրը ·

Այսպէսով, կ՚իջնէ ողբերգութեան երկրորդ վարագոյրը տխուր, ու կը բացուի··

Երկրորդ եղբայրը, փոքրը, որ քսանըհինգը անց է արդէն, արկածի մը հետեւանքով մտային թեթեւ խախտում մը ունեցած ու դժբախտացած է··· Կը մնայ բոլորովին առանձին, մինակ, երբեմնի վեց հոգինոց ընտանիքէն: Ցերեկները, պայուսակը ուսէն կախ կ՚երթայ դէպի քարափները հանապազօրեայ հացը ճարելու: Իրիկունները կը վերադառնայ տուն ու հոգեկան տուայտանքներով կ՚անցրնէ գիշերները ····:

Կը պատմեն դրացիներ, լսողներ, — երկար ատեն, գիշերները կուլար, կը մղկըտար, ու կը դառնար տան մէջ շարունակ «մամա, պապա» կանչերով ։

Տո՞ւն՝ բնակարա՞ն: Ա՜հ, ես գացի ու անձամբ տեսայ···։ Հազիւ ներս մտած՝ գլուխս պտոյտ եկաւ ու առանց շուրջ բոլորս նայելու ինքզինքս դուրս նետեցի··։

Ես մինակ հատ մը պատմեցի, սիրելիդ իմ «Յառաջ», իբրեւ նմոյշ: Որքա՜ն այսպիսի ողբերգութիւններ մեր տարագիր ժողովուրդին՝ ու ամէն վայրերու մէջ ։ Վէրքեր, որոնք արիւնոտ են ու խորունկ· Ո՞վ կ՚ըսէ թէ՝ Մեծ Եղեռնը վերջացած է: Ոչ, Հայոց Մեծ Եղեռնը չէ վերջացած՝ կը շարունակուի տակաւին ցաւի, վիշտի տարբեր գոյներով ու երանգներով ։ Օտարութիւնը մեզ իր ահռելիկլուչներուն տակ՝ աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր կը տորէ, կը հալեցնէ, կը ձուլէ ու կը փչէ մեզ, բզկտելով՝ արիւնլուայ ։

Ո՞ւր է մեր փրկութեան լաստը:
Մինչեւ ե՞րբ «խարխափէն հեռու »··· ։

ՆԵՐՍԷՍ ՇԻՆԱԿՍ

ԱՄՈՒԽ ՀԱՅ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ — Այս տարի եւս Վալանսի չքաւոր Հայերը կրցան օգտուիլ ողբացեալ Շարլ Լիէնառի հանրօգուտ ձեռնարկէն ։

«Լը Տօֆինէ Լիպէրէ»ի տնօրէնին այրին իր ամուսնոյն յիշատակը յարգելու համար, այս ձիւն – ձմեռ օրերուն ածուխ բաժնեց Վալանսի կարօտեալ ընտանիքներուն: Երեսուներեք հայ ընտանիքներ ալ ստացան յիսունէն հարիւր քիլօ ածուխ, համաձայն իրենց կարօտութեան ։

Չմոռնանք յիշել նաեւ թէ Վալանսի Ազգ· Միութիւնը եւս իր նուէրներով նըպաստեց այս մարդասիրական ձեռնարկին: Մաղթենք որ միշտ նորոգուի այս եղբայրական օգնութիւնը: Շնորհակալութիւն ի դիմաց կարօտեալներուն:— Օ.Մ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ» ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 24 Փետրուար·— Անցեալ շաբաթ իրիկուն (Փետր· 19) Սալ Մագընոյի մէջ, տեղի ունեցաւ Արենոյշներու կազմակերպած երեկոյթը, որուն իրենց եղբայրական մասնակցութիւնը բերած էին նախկին եւ նոր Արինները ։ Սրահը ամբողջապէս լեցուած էր բազմութեամբ, որուն մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմէին երիտասարդները: Կը բացակայէին արժանապատիւ քահանաներ եւ նոր հարուստները ։

Արենոյշներ եւ արիները որոնք սովորութիւն ունին ոգեկոչելու «Վարդանանց»ը, այս տարի ալ ջանք չէին խնայած տօնակատարութեան համար ։ Բեմին ճակատը զարդարուած էր Վարդանի խոշոր եւ խիզանէրկ նկարով, անոր առջեւ՝ աւանդական կանթեղը: Դուրսէն կը գօղանջէր զանգակը եւ Արենոյշ մը կ՚երգէր «Նորահրաշ»ը, երբ թեւիկներ եւ գայլիկներ դափնեպսակներ զետեղեցին Վարդանի նկարին առջեւ ։

Բեմին երկու կողմերը կեցած էին խմբապետուհի Լիւսի Նաղաշեան եւ խմբապետ Կարօն իրենց դրօշակներով: Իսկ պարերու ատեն դաշնակի վրայ կը նուագէր, խմբապետուհի Մառլէն Մարկոսեանը ։

Ընդհանուր կարգապահութեան կը հսկէր խմբապետուհի Քրիստինէ Շաքարեանը, խօսնակը՝ խմբ· Ալիս Յարութիւնեանը, փոխան բացման խօսքի կարդաց Սիոն Եպիսկոպոսի «Յորհուրդ Վարդանանց»ը:

Վարագոյրը գոցուելէ եւ անմիջապէս բացուելէ վերջ, բեմի վրայ էին աւելի հարիւրի չափ Արիներ եւ Արենոյշներ, որոնք երգեցին «Ազատութեան այն վառ սէրը», «Հիմի էլ լռենք» եւ «Հայ ապրինք եղբարք» երգերը: Գայլիկ մը յաջող կերպով արտասանեց «Կարմիր Վարդան, հըգօր Վարդան»: Խմբապետուհի Ալիս Յարութիւնեանը արտասանեց անմահն Եղիշէի «Տիկնայք փափկասունք»ը, ջերմ ծափեր խլելով ։ Խմբ· Եղիսաբէթ Կէօչկէրեան պարեց «Էնզիլի», իսկ արենոյշ Անահիտ Փափազեան «Շամիլի աղօթք» պարէն վերջ, գեղեցիկ կտոր մը արտասանեց:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկերուհի Ն· Քիպրիթճեան, որ յուզուած եւ անխառն հրճուանքով ըսաւ·— «Կը սքանչանամ տեսնելով այս պատանիներուն, աղջիկներուն եւ երիտասարդներու գործունէութիւնը: Քսան տարի շարունակ այս սկաուտական Միութիւնները կը գործեն անվհատ եւ նորանոր նուաճումներ կատարելով: Ինչպէս չհիանալ, երբ գիտենք որ ասոնք բոլորը՝ հոս ծնած ու մեծցած են, գիտեն գրել ու կարդալ իրենց մայրենի լեզուով, կ՚երգեն հայրենաշունչ երգեր եւ կը պահպանեն իրենց նուիրական աւանդութիւնները ։ Կը շնորհաւորեմ միութեան վարիչները եւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթեմ»: (Ծափեր):

Մասիս Շամիրեանի կովկասեան պարէն վերջ, բեմ եկան «Շուշանիկ» ողբերգութեան բոլոր դերակատարները ։ Խօսնակը պարզեց իւրաքանչիւրին դերը:

Առաջին իսկ արարին երկու գլխաւոր դերակատարները՝ նախկին Արի Ժ· Մակարեան (Վազգէն Թագաւոր) եւ Արենոյշ Ալիս Շամիրեան (Շուշանիկ) ապացուցին թէ » խաղարկութիւնը յաջող պիտի անցնի: Ժ· Մակարեան թէ ձայնով, թէ առոգանութեամբ եւ թէ շարժումներով ու դիմախաղերով, կրցաւ յաջողութեամբ տալ վրացի ուրացող Վազգէն Թագաւորի լրիւ պատկերը: Ալիս Շամիրեան Շուշանիկի դերը կատարեց նոյնպէս յաջողութեամբ պատկերացնելով հաւատացեալ հայ կնոջ հաստատամտութիւնը, հոգեկան ապրումները ։ Երկուքն ալ իրենց դերերը այնքան լաւ սորված էին որ կը խաղային առանց յուշարարի ։ Յակոբ Տօլապճեան (նախկին արի) կը կատարէր Յովհան եպիսկոպոսի դերը, նոյնքան յաջող ։ Գրիգոր Կերկերեանը (նախկին արի) յաջող էր Վազգէն Թագաւորի եղբօր՝ Ջոջիկ իշխանի դերին մէջ, իբրեւ խըղճամիտ պաշտպանը Շուշանիկին: Ցայտող էին նոյնպէս պատանի արիներ՝ Սիլվէն Շամիրեանը գթասիրտ բանտապահի, Յարութիւն Շալճեան անձնասէր բանտապետի, Եդուարդ Արպօեանը լրաբերի, Ժիրայր Շալճեանը ուխտաւորի, Մասիս Շամիրեանը Թիկնապահի, Գէորգ Փափազեանը հայ իշխանի, Իսկուհի Տէր Նազարէթեանը վհուկ կնոջ, Մելինէ, Քնարիկ Տիւրկէրեաններ եւ Անահիտ Փափազեանը նաժիշտներու դերերուն մէջ ։

Բոլոր դերակատարները լաւ սերտած էին իրենց դերերը: Լաւ ընտրութիւն կատարուած էր նաեւ հագուստներու եւ դէկորներուն համար ։ Թէեւ հիւանդ, բայց բեմին ետեւէն հանդէսը կը վարէր ընդհ· խմբապետուհի տիկին Մանուշ Մարտիրոսեան – Շամիրեանը ։

Ամէնէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ Միութեանց պատուակալ նախագահը, Գ· Տ· Թէքէեան, որ ըսաւ·— «Երբ փոքր էի եւ Մարսէյլի հայ գաղութը հարիւրէ հարիւր քսան անձերէ կը բաղկանար, մեր մեծերը ամէն տարի կը տօնէին «Վարդանանց»ը: Կը հաւաքուէինք մեծով պզտիկով փոքրիկ սրահի մը մէջ: Հոն կը խօսուէր Վարդանանց պատերազմի մասին, ուրախ երեկոյ մը կ՚անցընէինք եւ կ՚ապրէինք հայրենի յուշերով ։ Մեր հայ Արենոյշներ եւ Արիները խիստ գնահատելի, ազգօգուտ աշխատանք կը կատարեն: Մօտէն կը հետեւիմ իրենց գործունէութեան եւ շնորհաւորելի է իրենց վարիչը՝ տիկին Մանուշը: Սիրելի Արիներ եւ Արենոյշներ, սիրեցէք մեր պատմութիւնը, պահպանեցէք մեր աւանդութիւնները եւ հպարտ եղէք որ Հայ էք: (Բուռն ծափեր):

Խումբ մը Արենոյշներու «Սուրերու պարէն» վերջ, խօսնակը բեմ գալով, շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն եւ հանդէսը փակուած յայտարարեց ։

Հանդիսականները ցրուեցան մեծ գոհունակութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ կրկին պահանջեցին կարմիր Չինաստանէն որ ազատ արձակէ 41 Ամերիկացիներ: Չինաստան կը դժկամակի ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ գրուած նամակէ մը ցաւով կ՚իմանանք թէ մեր սիրելի ընկերը, Արշաւիր Շիրակեան նորէն ինքնաշարժի արկածի մը հանդիպած եւ անկողին ինկած է: Արագ ապաքինում կը մաղթենք ։

«ՆԻՆԻՇ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ» անունով ժողովարան մը բացուած է Թեհրանի Հայ Կանանց Բարեգործական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ: Տիկին Նինիշ Ստեփանեան նախագահուհին էր յիշեալ ընկերութեան: Այսպէս Թեհրանի համայնքը տէր կը դառնայ հանրապատկան նոր շէնքի մը:

ԿՈՄԻՏԱՍ վարդապետի ցիրուցան գործերը հրատարակելու համար, Պոլսոյ իր սաները նախաձեռնարկ եղած են զանոնք հաւաքելու: Հրատարակելի գործին տըպագրութեան հիմնադրամը պիտի ճարուի վարդապետին կենսագրական Ա· հատորին պահեստի օրինակներու ՛ վաճառման հասոյթէն ։

ՀԱՅ ԵՐԻՏ· Դաշնակցութեան Պուրթընի Կեդր· վարչութիւնը յունուար 25ի կոչով մը կը հրաւիրէ հաւաքուիլ իր դրօշին շուրջ, կենդանի պահել արդար պայքարի ոգին, պաշտպանել մեր ազգային իրաւունքները եւ դիմակազերծել ներքին ու արտաքին թշնամիները: Հաւատարիմ մնալ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարականին:

ՏԻՐՈՒՆԻ ·— Տիթրոյիթի մէջ մեռած է ընկեր Պետրոս Սիրունեան, 72 տարեկան: Ծնած էր Քղի: 1904էն ի վեր կ՚անդամակցէր Հ· Յ· Դաշնակցութեան: Կուսակցութեան կողմէ ղրկուած է Ֆիլիպէ Դաշնակցութեան զինուորական վարժարանը ։ Մէկուկէս տարի ուսանելէ ետք կը ղրկուի Կովկաս ֆետայական խումբերուն միանալու, սակայն ռուսական սահմանագլուխը կը ձերբակալուի եւ Օտեսայի մէջ հինգ տարի տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուելով կ՚աքսորուի Սիպերիա: 1912ին Ամերիկա էր եւ 1915ին իբրեւ կամաւոր դարձեալ կը մեկնի Կովկաս, Անդրանիկի բանակին միանալով իբրեւ ջինապետ: 1918ի՛ կը կազմէ հայ կամաւորներու գումարտակ մը Քղի – Կարին ճակատին պաշտպանութեան համար: Կը նահանջեն եւ Հայաստանի հանրապետութեան օրերուն կը միանայ զօր· Սեպուհի բանակին: Հայաստանի անկումէն ետք կը վերադառնայ Ամերիկա, Տիթրոյթ: Ատեն մը գործարան կ՚աշխատի, իսկ 1932ին Ջաւարեան Տան հսկիչ կ՚ընտրուի: Յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներէն գոյացած է 400 տոլար ի նպաստ Պէյրութի Ճեմարանին: Ուրիշ նուէրներ ալ եղած են, համագումար է 583 տոլար, դարձեալ ի նպաստ Ճեմարանին ։

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ «Լը Պալ տը լա Մոնէ»ին մէջ մեր հայրենակիցը, Արման Մասիս ինչպէս անցեալ տարի այս տարի եւս Ա· մրցանակի արժանացաւ: Այս անգամ կը ներկայացնէր Վիքթոր Հիւկոյի «Նօթրտամ տը Փարի»ն վէպին Քազիմօտօն ։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը հատուցում պահանջեց Պերնի դեսպանատան վրայ կատարուած յարձակման վնասներուն համար ։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Կ՚որոշեն քաշուիլ եկեղեցիին եւ քէօքին մէջ եւ այնտեղէն մղել ինքնապաշտպանութեան օրհասական կռիւը: Բայց այդ էլ չէ փրկում նրանց ։

« Փամփուշտները միանգամ ընդ միշտ կը հատնին: Կը նետեն մի կողմ հրացանները, կը քաշեն դաշոյնները՝ սկսելու համար ձեռնակռիւի: Կը սպասեն, որ թշնամին դռները ջարդ ու փշուր անէ եւ ներս մտնէ ։ Բայց թշնամին այդպէս չէ անում ։

« Թուրքերը կը բերեն խոտ եւ կը դիզեն այն եկեղեցիի եւ Քէօշքի շուրջը ու կը հրդեհեն ։

« Տղաները, ծուխի եւ մուխի մէջ չընչահեղձ չլինելու համար, կատաղած առիւծի նման դուրս կը նետուին եւ դաշոյններով կը սկսին աջ ու ձախ հարուածել, մինչեւ որ կ՚ընկնին թշնամու գընդակների տարափին տակ ։

« Ահա այդպէս կը վերջանայ այդ գիւղի կռիւը, որ իր սկզբնական շրջանի մի շքեղ յաղթանակ եղած էր մեր տղայոց համար, բայց յետոյ, փամփուշտի պակասութեան պատճառով դարձած ծանր մի պարտութիւն ։

« Այլեւս չեմ ուզում խօսել այն զարհուրելի խժդժութիւնների մասին, որ Թուրքերը կատարեցին ։

Բազմաթիւ գիւղեր թալանեցին, եւ սպաննեցին աւելի քան հարիւր ծերեր, կիներ եւ աղջիկներ. Ցաւեցինք, ափսոսացինք, բայց ի՞նչ կրնայինք անել: Շէյխ Եուսուֆից մինչեւ մեր սարը մօտաւորապէս ութը ժամ ճամբայ էր: Այնտեղ հասնելու համար՝ մէկ տասնեակ գիւղեր պէտք էր անցնիլ: Այդ էլ հնարաւոր չէր, քանի որ ամէն գիւղի մէջ պահակատուն կար եւ Թուրք զինուորներ ։

« Եթէ նոյնիսկ կարող լինէինք յաղթել այդ խոչընդոտները, մեր օգնութիւնը դարձեալ բաւարար պիտի չլինէր, քանի որ մեր փամփուշտներն արդէն շատ քիչ էին, եւ հազիւ մի քանի ժամ կռուից յետոյ, մենք էլ զոհ պիտի դառնայինք թըշնամիի գնդակներին ։

« Մենք վստահ էինք, որ եթէ Մարտիկը իր ընկերների հետ բաւական ռազմամթերք ունեցած լինէր, պիտի կրնար կռուել մինչեւ իրիկնամուտ, ապա պիտի յաջողէր ճեղքել թշնամու շրջապատող շղթան եւ ազատուել, ինչպէս որ արած էր իրենց գիւղի նախորդ կռուի ժամանակ ։

« Մենք այդ օրը եւս անցուցինք անտառին մէջ: Ստացանք առատ ուտելիք Հալուաճինչէն եւ Հաւատօրիկէն: Հաւատօրիկցի խմբապետ Մարտիկը իրենց գիւղէն՝ մի քանի հարիւր փամփուշտներ եւս բերեց ։

« Գիշերն անցաւ խաղաղ: Առաւօտեան մեր պահապանները լուր բերին հերթապահ խմբապետին միջոցով, որ Բերդակի տղաները վերադարձել էին եւ կ՚ուզէին Անդրանիկի կամ Գէորգ Չաւուշի հետ տեսնուել ։

« Տղաները մօտեցան: Քաղաքից նամակ եւ դրամ բերած էին: Ղրկողը Վարդան վարդապետն էր: Նա գրում էր հետեւեալը ·—

« Անգլիական հիւպատոսի տեղակալը դժգոհ է մ՚ացել անցեալօրուայ ձեր կռուից: Բայց երբ նա տեսնուեցաւ Ռէիս Օհանի հետ, ամէն բան պարզուեցաւ: Խոստացաւ միջոցներ ձեռք առնել, որ Դաշտի մէջ եղած գիւղերի հալածանքներին վերջ դրուի: Դուք գրում էիք, որ կ՚ուզէիք հեռանալ երկրից առժամաբար: Դա ցաւալի հարց է: Ես ի՞նչպէս գրեմ եւ ստորագրեմ ու ըսեմ ձեզի, — Այո, կրնաք գնալ —: Գիտէք, թէ որքան մեծ ցաւ, եւ ծանր պատասխանատուութիւն դնում էք իմ վըրայ: Ո՞վ կրնայ նախատեսել թէ՝ վաղը ի՞նչ պիտի պատահի: Ասէք, եթէ ձեր երթալէն յետոյ ընդհանուր կոտորած լինի՞, ո՞վ պիտի զսպէ այդ անզուսպ գազաններին ։

«Դեռ անցեալ օր գրած էի, թէ ձեր հոս մնալը կարեւոր է գործի տեսակէտէն: Եւ նոյնիսկ խնդրած էի, որ ձեր թիւը շատցնէիք եւ մի տեղ հաւաքուած մնայիք ։

(Շար·) ՍԵՊՈՒՀ

համինները չեն ուզեր մասնակցիլ որեւէ նախայարձակ պատերազմի»։ Գալով Խ. Միութեան հետ եղած յարաբերութեանց, նախագահը գոհունակութիւն յայտնեց որ հողագործական մասնագէտներու պտոյտը յայտնի արդիւնք մը պիտի այցելէ Խ. Միութենէն։ Ամերիկեան կառավարութիւնը առ այժմ միտք չունի արտօնել դրկելու Խ. Միութեան, թէեւ անտարբեր չէ մարդկային թշուառութեանց հանդէպ, ո՛ր երկրին մէջ ալ ըլլայ։ Նախագահը առ այժմ միտք չունի Մ. Նահանգները հրաւիրելու մառեշալ Ժուկովը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց լիազօրութիւն տալ վարչապետին, վստահութեան քուէ պահանջելու համար, ելմտացոյցի վիճաբանութեանց առթիւ։ Վարչապետը միեւնոյն ատեն մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի պահանջէ մինչեւ Ապրիլ 30։ — Գ. Էտկառ Ֆոր լրացուց իր դահլիճին կազմը, վեց օգնական նախարարներ նշանակելով։ Մէկը Նիսի երեսփոխան քաղաքապետն է, Գ. Ժան Մէտըսէն, ծնած 1890ին, երկու անգամ վիրաւորուած եւ չորս անգամ մասնաւոր յիշատակութեան արժանացած 1914–18ի պատերազմին։ Պիտի վարէ վարչապետութեան եւ Ազգ. ժողովին յարաբերութիւնները։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Եուկոսլաւիոյ արտաքին նախարարները վերջացուցին իրենց խորհրդակցութիւնը Անգարայի մէջ։ Որոշուեցաւ պալքանեան ընդհ. ժողով մը կազմել, քանական երեսփոխաններ առնելով իւրաքանչիւր երկրէ։ Այս ժողովը պիտի ըլլայ յարեւնման մէկ ացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ դահլիճին մէջ նոր փոփոխութիւններ կատարուեցան, երեք օրուան ընթացքին։ Պաշտօնէ արձակուեցան, իբրեւ անկարող, ածուխի ճարտարագործութեան նախարարը, Զասիատկօ որ այդ պաշտօնը կը վարէր 1949էն ի վեր, եւ կոլխոզներու նախարարը, Կոզլով։ Երկուքին դէմ ալ խիստ քննադատութիւններ հրատարակուած էին այն օրէն ի վեր որ մառեշալ Բուլկանին վարչապետ նշանակուեցաւ։ Փոխուեցաւ նաեւ հողագործական նախարարը, Բենեդիկտով, կոլխոզներու նախարար նշանակուելով։

ՔԱՄՊՈՃԻ թագաւորը, Նորոտոմ Սիհանուք, որ 32 տարեկան է, հրաժարելով գահը յանձնեց իր հօրը։ Քամպոճ անկախ հռչակուած էր 1949ին, մաս կազմելով Ֆրանսական Միութեան եւ ունի 4.150.000 բնակիչ։

ՆԱԽԿԻՆ ԲՈԼՇԵՒԻԿ Մաթուսով, որ իր ընկերները մատնած էր, հարցաքննուելով Ամերիկեան երեսփ. ժողովի յանձնախումբին կողմէ, հաստատեց թէ սուտ վկայութիւն տուած էր 250 անձերու մասին։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախկին թագաւորը Ֆարուք, դատապարտուեցաւ Քրիսթիան Տիօրի վճարելու 4.550.000 ֆրանքի պարտք մը։ Տանըմէկ շրջազգեստ եւ վերարկուներ ապսպրած էր Թագուհի Նարիմանի համար, դահընկէցութենէն քիչ առաջ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ երկու Ֆրանսացիներ որոնք 208 կապարէ աղիւսներ գողցած էին Շաթիյոնի հիւլէական հաստատութենէն։ Մէկը 24 տարեկան է, միւսը 21։ Մեղսակիցներն ալ կը փնտռուին։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համա-խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի։

Եղանակի լաւագոյն հայկ. երեկոյթը։

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Գլիւսի չքեղ սրահին մէջ, 51, ռիւ Կուինեան։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին։

Օրքէսթր ՖՐԱՆՍԻՍ ՍՔՕԹ

Տոմսերը ստանալու համար դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն։

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Մուտք 250 ֆրանք։

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փարիզի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին ձեզ կը հրաւիրէ իր աւետարանական ժողովներուն որ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի ժամը 20.30ին, 58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ։ Պիտի խօսին վերապատուելիներ՝ ՋԵՓԻԼԵԱՆ եւ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ։

Մեթրօ՝ Նօթր Տամ տէ Շան։

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երգերով, սկաուտներու եւ գայլիկներու։

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն։

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ Գ. Գ. ՄԻՐԶԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textileի

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

ժամը 16էն կէս գիշեր

Պարահանդէսի ընթացքին, Գ. ՅՈՒՐՆԷՕՒ (Հիւսիք) հսկողութեան տակ, պիտի կատարուի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷՆԿԱԹԻՆ՝ որ պիտի ցուցադրուի սրահին մէջ։

Մուտք՝ 200 ֆրանք

Կը յանձնարարուի կանխաւ ապահովել իր սեղանը (300 ֆրանք), հեռաձայնելով BU. 27 - 22։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ ՍէՆ թ'Ուէռի սանաթորիումին

Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի

(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՑԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեհոնական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի խումբերուն։

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆրանք։

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին։

Պոմոնի եկեղեցւոյ կից չքեղ սրահին մէջ։

Ղեկավարութեամբ Գ. ՆԱՓՕԼԷՕՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ։

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻԲԸ։

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէշհուրեան։

Ս. ՅՈՎ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահքի ընթացքին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ Ս. պատարագէն ետք կը կատարուին Արեւագալի արարողութիւնները։

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ պաշտամունքին։ Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին։ Արեւագալը ժամը 11ին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Գ. ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

ՀԱՅՃԱԽԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հագորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի ԷնԹէռ), Սէնթ Ժանն տը Շանթալի եկեղեցիէն։ (Մէթրօ՝ Փորթ տը Սէն Քլու)։

ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ եկեղեցասէր ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, Մեծ Պահքի կիրակի առաւօտները, յետ պատարագի, Արեւագալի հոգեւոր երգեցողութեանց։

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ»

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՐԱ 54–48։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան։

Օթէլ ԺՈՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ։

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ։

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի)։

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Գ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ. 82–38 եւ կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 15 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10. Av d'Iéna — Métro : Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԽԻ ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Մութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տօքթ. Գօլոս Քոլոլեանի ողբացեալ տիկնոջ ՏԻԿԻՆ ՔՈԼՈԼԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

DU 16 AU 25 AVRIL 1955

IMPORTANTES FACILITES DE VOYAGE

Retenez dès à présent votre logement

Renseignement: LYON,

Rue Menestrier, (BU 55 - 05)

MODELES - PATRONS

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԶԳԵՍՏԻ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՆԱՑԻ— Վերարկու, քոյթոր, հագուստ, անամպլ, շմիզիէ։

ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ.— Սփոր, կապարտին, ֆլասիք, կոչի։

ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒ.—Մանչու եւ աղջկան

ARMAND DOGRA

10, Rue de Lancry, Paris (10)

Tél. BOT. 18 - 10

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՇԱՒԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Հմայեակ եւ Նուարդ Տողրամաճեան եւ իրենց պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, եւ բարեկամական միութեանց նուիրատուութեամբ (զոհեան ծաղկեպսակի) մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց մայրիկին ողբացեալ Այրի Տիկին Շահինեկ Զազալեանի մահուան առթիւ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտոսի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Ազբիւր – Սերոբ – Մ. Խորենացի, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նորին դիմաց)։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՁԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս շաբաթ, ժամը 9ին։

ԱՐԱՄ խումբը այս շաբաթ ժամը 21ին։

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3.30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ (Շար.)

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՆԻԷՐ ՍՈՒՐ ՔՈՒԼՈՄԲԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները (Կրընոպլը, Լանսէ եւ Ռընաժ), այս շաբաթ ժամը 8.30ին գալլոցի սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՏԵՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Հ. Յ. Դ. տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ եւ վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։ Կը հրաւիրուի նաեւ գալլոցի հողաբարձութիւնը։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 5 ՄԱՐՏ * SAMEDI 5 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7614 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3025

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՕՐԱՆԱԼ ԵՒ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Ա՛յս է արեւմտեան պետութեանց քաղաքական ուղեգիծը, այն օրէն ի վեր որ կնքուեցաւ Ատլանտեան դաշինքը, այլապէս կազմակերպութիւններով։

Այս ուղղութեան վրայ կը ծանրանար Չըրչիլ, առջի օր, երբ ընդդիմադիրները հարցումներ կ'ուղղէին հիւլէական պատերազմի մասին։

Զափելով երկու կողմերուն ուժերը, ծերունի վարչապետը այն եզրակացութեան կը յանգէր թէ Արեւմուտքը գերակշռութիւն կը վայելէ եւ պիտի վայելէ մինչեւ երեք չորս տարի։

Իսկ անկէ վե՞րջը։

Մինչեւ այն ատեն Խ. Միութիւնն ալ կրնայ «բաւարար ուժ ունենալ, մահացու հարուածներ տալու համար»։

Բայց, «Արեւմտեան ճակատը ի վիճակի է աւելի ահարկու հարուածներ տալու»։

Հետեւաբար, ելքը պիտի ըլլայ կործանում, երկու կողմերուն, եթէ ոչ ամբողջ մարդկութեան համար։

Մէկ օր առաջ, երբ Թղթակիցներ կը հարցնէին Այզընհաուըրի թէ Խ. Միութիւնը պիտի կրնա՞յ հաւասարիլ Արեւմուտքի, երեք-չորս տարիէն, նախագահը խուսափողական պատասխան մը կուտար։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին վիճաբանութեանց ընթացքին, ընդդիմադիրները նեղացուցիչ հարցումներ ուղղեցին Չըրչիլի։ Մանաւանդ այն պահուն երբ կ'ըսէր թէ քանի զօրանան, այնքան աւելի նպաստաւոր դիրքի մը մէջ կը գտնուին, բանակցելու համար Խ. Միութեան հետ։

Միջանկեալ ըսենք որ ընդդիմադիր ճակատը — աշխատաւորական — նոյնպէս համաձայն է հիւլէական սպառազինութեան։ Բայց, մինչ ալ կը պահանջէ բանակցութիւններ կատարել։

Այդ օրն ալ, երբ հարցումները կարկուտի պէս կը տեղային, Չըրչիլ հարկադրուեցաւ կարգ մը խոստովանութիւններ կատարել։

Այսպէս, ըսաւ թէ 1953ին նախագահ Այզընհաուըր հակառակ էր Երեք Մեծերու ժողովի մը գումարման։

Ընդդիմադիրները անմիջապէս եզրակացուցին թէ Մ. Նահանգներն են որ տուն կուտան Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութեան։

Չըրչիլ բողոքեց. բայց յետոյ սկսաւ պատմել.

— «1953ին կ'ուզէի Մ. Նահանգները իրբեւ նախազահ տեսնել, համոզելու համար։ Այն ատեն միասին երթալ պիտի ուղղէինք Երեքներու խորհրդաժողով մը գումարելու համար։ Սակայն յանկարծ բռնուեցայ հիւանդութենէ մը որ բոլորովին անդամալոյծ վիճակի մը մատնեց զիս։ Ուրեմն հարկադրուեցայ յետաձգել այս ծրագիրը»։

Նկատելով որ ընդդիմադիրները կը քրթմնջեն, ծերունի վարչապետը շարունակեց.

— «Անցեալ տարի, վերջին այցելութենէս ետք, կը յուսայի թէ կարելի է երկուքով տեսակցութիւն մը Մալենկովի հետ, Ստոքհոլմի մէջ կամ այլուր. տեսակցութիւն մը որ կրնար նախաքայլը կազմել Երեքով խորհրդաժողովի մը։ Բայց այն ատեն էր որ խորհրդային կառավարութիւնը սկսաւ իր սադրանքները Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին վաւերացման դէմ»։

Ի վերջոյ, Չըրչիլ եզրակացուց թէ՝ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք, որեւէ կառավարութիւն կրնայ վերսկսիլ բանակցութիւնները, արտաքին նախարարներու կամ վարչապետներու միջոցաւ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն էր թէ ան այժմ ինքն ալ յարմար չի դատեր որ եւ է բանակցութիւն։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ.- «ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԲՌՆՈՒԻՆՔ ԴԱՍ ՄԸ ՊԻՏԻ ՏԱՆՔ ԻՍՐԱՅԵԼԻ»

Եգիպտոսի վարչապետը, գնդ. Կամալ Նասըր, պատասխանելով Իսրայէլի վարչապետին յայտարարութեան, զոր հրատարակեր էինք երէկ, ճառ մը խօսեցաւ զինուորական վարժարանի աշակերտներուն առջեւ։ Ահաւասիկ բովանդակութիւնը.

— Բանակը հրաման ստացած է զինուորութեամբ եւ անմիջապէս պատասխանելու իսրայէլեան որեւէ նոր յարձակման։ Եթէ ստիպուինք պատերազմի բռնուիլ, Իսրայէլի պիտի տանք դաս մը զոր երբեք պիտի չմոռնայ։ Մենք երբեք չպարտուեցանք 1948ին, այլ դուհ գացինք Ապահովութեան Խորհուրդին եւ Իսրայէլի զինակիցներուն դաւաճանութեան։ Յաղթականը Իսրայէլը չէր, այլ Ապահովութեան Խորհուրդը՝ Իսրայէլի զինակիցներով։ Մենք այլեւս վստահութիւն չունինք Միացեալ Ազգերուն վրայ։

× Ապահովութեան Խորհուրդը երէկ սկսաւ քննել Կազայի դէպքը։ Եգիպտոսէն ետք, Իսրայէլ եւս բողոքագիր մը ղրկած է Ազգաժողովին, մեղադրելով թէ Եգիպտոս յարձակողական եւ թշնամական դիրք մը բռնած է իրեն հանդէպ։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Իսրայէլ այս ձեռնարկը կատարած է ոչ միայն իր բացատրութիւնը տալու համար Կազայի դէպքի մասին, այլ աւելի ընդլայնելու հարցը, ամբաստանելով թէ Եգիպտոս պատերազմական քաղաքականութիւն մը կը վարէ իրեն դէմ։

Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը ուժ պիտի տայ Եգիպտոսի, առանց սպասելու խառն յանձնախումբի տեղեկագրին։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութիւնը շատ աւելի յառաջ պիտի երթայ, նկատի առնելով միջազգային կացութիւնը, Թուրք-Իրաքեան դաշինքը եւ Եգիպտոսի քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտի պահպանել չէզոքութեան սկզբունքը Միջին Արեւելքի մէջ։

Ապացուցանելու համար թէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը Եգիպտոսի դէմ ուղղուած չէ, Թուրքիա, որ անդամ է Ապահովութեան Խորհուրդին, նոյնպէս պիտի պաշտպանէ եգիպտական տեսակէտը։ Նոյն դիրքը պիտի բռնեն Լիբանան, որ Միջին Արեւելքի ներկայացուցիչն է Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ եւ միւս արաբական երկիրները։

Այս պայմաններուն մէջ, Իսրայէլ դաշնակից պիտի չունենայ եւ պիտի փորձէ ապացուցանել թէ Եգիպտոս շարք մը թշնամական արարքներ կատարած է իրեն դէմ եւ թէ բոլոր մեղքերը իր վրայ չեն իյնար։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ՎԵՐՋ

Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ արտաքին գործերու նախարարները, որոնք ժողովի հրաւիրուած էին Անգարայի մէջ, հետեւեալ որոշումները տուին.—

1. Խորհրդակցական ժողով մը հաստատել, քան երեսփոխան առնելով իւրաքանչիւր երկրէ։ Ժողովը նիստ պիտի գումարէ տարին մէկ անգամ — 2. Յառաջիկային ժողովի հրաւիրել երեք պետութեանց տնտեսական կազմակերպութիւնները, աւելի սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար — 3. Խառն յանձնախումբ մը կազմել, պալքանեան ուսումնասիրութեանց կաճառ մը հաստատելու համար Պլետի մէջ (Եուկոսլաւիա)։

Հրատարակուած զեկոյցը չի ծանրանար դաշինքին զինուորական հանգամանքին վրայ, թերեւս այն պատճառով որ Թիթօ կ'ուզէ պահել չէզոքութեան քաղաքականութիւնը եւ աւելի սերտ կապեր հաստատել Խ. Միութեան հետ։ Զեկոյցը կ'ըսէ թէ «երեք բարեկամները եւ զինակիցները համաձայն են զօրացնելու իրենց պաշտպանողական գործակցութիւնը, բայց ոչ մէկ նոր յանձնառութիւն կը յիշէ։ Լռութիւն կը պահէ նաեւ Իտալիոյ անդամակցութեան մասին։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ մարեշալ Թիթօ հակառակ է Իտալիոյ մասնակցութեան, որովհետեւ պիտի հարկադրուի նոր յանձնառութիւններ ստանձնել։

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Եգիպտոս եւ Սուրիա զինուորական եւ քաղաքական դաշինք մը կնքեցին Մարտ 3ին, ի պատասխան Թուրքեւիրաքեան զինակցութեան։ Մանրամասնութիւնները չեն հրատարակուած տակաւին, բայց իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ միւս բոլոր արաբական պետութիւնները պիտի հրաւիրուին մասնակցելու։ Իրաքն ալ կրնայ մասնակցիլ դաշինքին, «երբ Թօթափէ Թուրքիոյ հետ կնքած ուխտը»։

Կ'ըսուի թէ նոր դաշնագիրը կը նախատեսէ միացեալ հրամանատարութիւն անդամակից պետութեանց բանակներուն համար, առանց քաղաքական դաշնակցութիւն մը հաստատելու։ Դաշինքին առաջարկութիւնը ծանուցուեցաւ Դամասկոսի մէջ, ուր կը գտնուէր Եգիպտոսի Ազգ. ուղղութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ, հինգ օրէ ի վեր։ Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ Ազմ ալ հաստատեց լուրը։ Յետոյ երկուքը միասին Ամման գացին, որպէսզի Յորդանանն ալ համոզեն։ Պիտի մնան երկու օր։ Այս առթիւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցան Յորդանանի վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին հետ եւ ըսին թէ «լաւատես են» արդիւնքի մասին։

Ուրեմն, նոր զինակցութիւն մը կը կազմուի, առաջնորդութեամբ Եգիպտոսի։ Իրաքի հանդէպ վերապահութիւնը կը շարունակուի, ցնոր տնօրինութիւն։

× Մասնագէտներու կարծիքով, միացեալ հրամանատարութեան ծրագրին գըլխաւոր խոչընդոտներէն մէկն է յորդանանեան բանակը որուն ծախքերը կը հոգան Անգլիացիները եւ որ ենթակայ է իրենց։ Սուրիական թերթ մը կ'առաջարկէ որ արաբական երկիրները տարեկան ութ միլիոն ոսկիին տրամադրեն Յորդանանի, անգլիական դրամէն ազատելու համար։ Գնդ. Սալահ Սալեմ Ամման հասած ատեն յայտարարեց.

— Մեր նպատակն է ապահովել արաբական շահերը, ո՛ւր որ ալ գտնուին, որպէսզի կարելի ըլլայ միութիւն հաստատել եւ անկեղծ ու արդիւնաւոր գործակցութեան մը յանգիլ։ Ես մասնաւորապէս լաւատես եմ ցարդ ձեռք բերուած արդիւնքի մասին, մանաւանդ որ մեր պարտականութիւնն է, ներկայ փափուկ պարագաներուն մէջ, երբ Սիոնականները կը շարունակեն իրենց յարձակումները, ամէն կարելի եւ վճռական միջոց ձեռք առնել պաշտպանելու համար արաբական հողերը»։

Յետոյ բացատրեց թէ Սուրիոյ հետ կնքուած համաձայնութիւնը պիտի զօրացնէ հաւաքական ապահովութեան դաշինքը, քաղաքական, տնտեսական թէ զինուորական տեսակէտով։ Ծրագիրը հաւորդուած է նաեւ Սէուտի Արաբիոյ կառավարութեան։ Սուրիոյ հետ կնքուած դաշինքը գործադրելի է անմիջապէս

× Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Կազայի մէջ, ուր արիւնալի յարձակում մը կատարուած էր երկուշաբթի օր։ Զինադադարի յանձնախումբին քննատացի պատուիրակը, զօր. Պըրնս աչքէ անցուց ռազմադաշտը եւ հարցաքննեց տարագիրները որոնք ցոյցեր կատարած էին։ Յետոյ գնաց Երուսաղէմ, իր տեղեկագիրը պատրաստելու համար։

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

50.000 ՖՐԱՆՔ ԵՐԵՔ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Ի՜նչ սրտառուչ տեսարան... Մեր ընթերցողները Մարտ 2ի «Օրը Օրին»ը հազիւ կարդացած, գումարներ կը նուիրեն, նեռածայնով կամ անձամբ։

Ահա մայրիկ մը համեստ եւ բարեպաշտ, հազարնոց մը ձեռքը,— զաւակներուս յիշատակին։

Փոքրիկ Հրայրը, որ Հայկազեան դասընթացքին կը հետեւի, վազելով ներս կը մտնէ եւ հազարնոց մը կը դնէ սեղանին վրայ, «Յունաստանի աղքատիկներուս համար»։

Ետեւէն ալ, ծերունի բարեկամ մը.

— Գրեցէք, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տամլամեան հինգ հազար ֆրանք, իրենց թոռնիկներուն՝ Էտի եւ Արիսի անունով։ (Տես ցանկը)։

Շարժավար մը, Յ. Չըրխեան, կը յանձնէ երկտող մը, 2800 ֆրանքով.

— «Երբ կարդացի Վահէի «Օրը Օրին»ը — «Ուտելիք չունինք», կարծես սիրտս երկուքի պիտի բաժնուէր, աչքերէս արցունք ցայտեց։ Ո՜վ մարդկային անարդարութիւն... Պատերազմի ատեն անգամ ցուցակներ կը կազմէին, ուտելիք ճարելու համար անչափահասներուն։ Ահա ձեզի 2800 ֆրանք, իբրեւ հինգ օրուան ուտելիքի ծախք 35 չքաւոր աշակերտներուն համար։ (Տես ցանկը)։

Ուրիշ նամակ մը՝ «Արաքս» մանկական եւ պատանեկան ամսագրի վարչութենէն.

— Սիրով ընդ առաջ կ'երթանք ձեր կոչին։ Ներփակ՝ 16.800 ֆրանքի չէք մը, 35 աշակերտներու մէկ ամսուան ճաշին համար»—Ն. Յովհաննէսեան։ (Տես ցանկը)։

Եւ վերջապէս Ֆրանսահայ Լսարանին ձեռնարկը, որ շարունակելի է, (ցանկը յաջորդով)։

Զայն մրն ալ զաւառէն.—

ԼԻՈՆ, 2 Մարտ.— Կէս օրին կարդացինք «Օրը Օրին»ը, Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներու մասին։ Իբրեւ նախկին որբ Յունաստանի որբանոցներէն (Քորֆու եւ Կորնթոս), երբ կարդացի ձեր կոչը երկու փոքրիկներուս, Ազատուհին եւ Լեւոնիկը անմիջապէս հազարական ֆր. հանելով իրենց պանձանակէն ինծի յանձնեցին որպէսզի «Յառաջ»ի ղրկեմ։ Եթէ 500 մանուկներ հազարական ֆրանք վճարեն, այդ չքաւորներուն ամենօրեայ ճաշը հոգալէ զատ, անոնց վրայ – գլուխն ալ կարելի է կոկել։ Ղ. Ղազարեան։

×

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Արաքս ամսագրի վարչութենէն	16.800
Ֆրանսահայ Լսարանին միջոցաւ (Գր. Ադամեան)	7.300
Տէր եւ Տիկ. Բ. Տամլամեան	5000
Պ. Յ. Չըրխեան	2.800
Տիկին Հրանդ Սամուէլեան	2000
Մայրիկ մը իր զաւակներու յիշատակին	1000
Փոքրիկն Հրայր Ա. Ուշագլեան	1000
Գումար՝	35.900
Երէկուան գումարը	15.000
Ընդհ. գումար	50.900

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ մեծ զարմանք պատճառեց Չըրչիլի հետեւեալ յայտարարութիւնը, ի պատասխան հարցումի մը, — «Կ'ենթադրեմ թէ երբ Ջրածին ռումբով յանկարծ յարձակում զործուի Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, մեր ամերիկացի զինակիցները կրնան գրեթէ անմիջապէս հակազդել, առանց նախապէս խորհրդակցելու մեզի հետ»։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

Ե.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ.—

Դպրոցի եւ հրատարակութեան գործի կազմակերպութեան հետ, Համազգայինը չէր կրնար անտեսել թատրոնը՝ մշակոյթի անվիճելի եւ արժէքաւոր ճիւղերէն մէկը:

Կազմակերպուած եւ մշակուած թատրոնը, մեր ծանօթ պայմաններուն մէջ, կրնայ թանկագին օժանդակութիւն բերել ազգապահպանման գործին :

« Բեմը ժողովուրդին դպրոցն է : Բեմը հասարակութեան մօտ կ'արթնցնէ ու վառ կը պահէ հայ լեզուի, հայ բարքերու եւ հայ մշակոյթի սէրը, ազգային զգացումները, ազգային հաւատքը: Կը զօրացնէ հանդիսատեսին դատողութիւնը կը նրբացնէ անոր գեղարուեստական ճաշակը եւ որոշ չափով ալ՝ կը բարձրացնէ անոր ընդհանուր կրթութեան մակարդակը »:

Գաղթաշխարհին մէջ սակայն, դժբախտաբար, հայկ. թատրոնը շատ բան կորսնցուցած է իր բովանդակութենէն: Տարիներու ընթացքին, հոս ու հոն կատարուած բազմաթիւ փորձերը, վերջացած են անյաջողութեամբ, ծանօթ դժուարութիւններու եւ յուսախաբութիւններու ենթարկելով թատրոնին կապուած սակաւաթիւ, բայց արժէքաւոր ուժերը :

Համազգայինը փորձեր է թատրոնը դուրս բերել իր այս վիճակէն :

Դեռ 1930ին ձեռնարկներ կը կատարուին կազմակերպելու թատերական գործերը: Գ. Իփէկեանի՝ Համազգայինի հիմնադիր – վարիչներէն, ներկայութիւնը Պէյրութի մէջ, անխուսափելիօրէն պէտք էր ծնունդ տար նաեւ թատերական շարժումի մը»: Ն. Աղբալեանի բնորոշումով «Թատերագիր» Գ. Իփէկեանի համար մեր մեծանուն թատերագիր Լ. Շանթի ներկայութիւնն ու գործակցութիւնը, նոր եւ բացառիկ պատեհութիւն մըն էր թափ տալու իր «թատերամոլութեանը » :

Կարճ ժամանակի մը մէջ, կը մարզէ իր շուրջը հաւաքած ամփոփ ուժերը — գլխաւորաբար տարեցներ եւ կը բեմադրէ մեծ յաջողութեամբ, Լ. Շանթի «Օշին – պայլը», իր տիկնոջ հետ առանձնելով գլխաւոր դերերը: Աւելի վերջ, 1934ին, նոր յաջողութեամբ կը բեմադրէր իր հեղինակած « Արա» եւ «Շամիրամը » :

Ծրախուսիչ էին նախնական այս փորձերը: Պէյրութի մէջ մասնաւորապէս այս ներկայացումները «բացառիկ երեւոյթներ էին այդ շրջանին»: Առաջադրուած նպատակին հասնելու համար, անհրաժեշտ էին, սակայն, նոր ճիգեր, նոր եւ հիմնական ձեռնարկներ:

1941ին, Համազգայինի Թատերասէրներու Միութիւնը կը ստանայ իր կազմութեան նոր եւ ամուր ձեւը: Գ. Իփէկեանի գլխաւորութեամբ՝ կ'ընտրուի նոր վարչութիւն մը, կը մշակուի Միութեան Ծրագիր – Կանոնագիրը, նպատակ ունենալով.— « Զարկ տալ հայ թատերական արուեստին վերակենդանացմանը, տարածմանը եւ բարձրացմանը հայ գաղութներու մէջ եւ ստեղծել պայմաններ ու միջոցներ՝ անոր գոյատեւմանը համար»:

Որպէսզի կազմակերպութիւնը կարենար անշեղօրէն հետապնդել իր այս գլխաւոր նպատակը, իր Ծրագիր – Կանոնագրի մէջ նկատի կ'առնէր հետեւեալ կէտերը. —

1. — Թատերասէրներու Միութիւնը պիտի ունենայ իր բացարձակ անկախութիւնը :

2.— Գոյացած բոլոր հասոյթները ամբողջութեամբ պիտի յատկացուին Միութեան թատերական կարիքներուն :

3.— Համազգայինը ոչ մէկ նիւթական ակնկալութիւն ունի այս գործէն, ընդհակառակն անոր կը շնորհէ իր հովանաւորութիւնը եւ աջակցութիւնը :

Տարիներու ընթացքին ձեռնարկը առողջ հիմնաւորուած էր: Ցամառ եւ հետեւողական աշխատանքով Գ. Իփէկեանը « հիմը դրաւ տեսակ մը թատերական դպրոցի *եւ աւանդեց թատերական արուեստի հիմնական ըմբռնումները »:*

Այս թատերական «Դպրոց»ին մէջ, իր շուրջը համախմբելով երիտասարդ ու կրթուած թատերական արուեստին կապուած ուժերը, Գ. Իփէկեանը նոր եւ նոր յաջողութիւններ կ'արձանագրէ տարիներու ընթացքին :

Դժուար պիտի ըլլար մեզի համար հանգամանօրէն ծանրանալ ձեռնարկի մանրամասնութիւններու վրայ: Եւ մանաւանդ, առանց մոռացութեան յիշելու այն բոլոր արժէքաւոր եւ խոստմնալի նոր ուժերը, որոնք Գ. Իփէկեանի հայրական եւ գորովալից, բայց, միշտ խիստ եւ ընդհանրապէս բծախնդիր արուեստագէտի շունչին տակ պատրաստուելով ու թրծուելով, եղան արժէքաւոր սիւներ՝ Համազգայինի Թատերասէրներու Միութեան ստեղծած թատրոնին :

Բաւականանանք յիշելով թէ շարժումը յաջողեցաւ ժողովրդի մէջ բարձրացնել թատերական արուեստի վայելքը ու սէրը:

Համազգայինի թատերախումբը՝ ստեղծուած եւ հասունցած Պէյրութի մէջ, ներկայացումներ տուաւ նաեւ Գահիրէի եւ Դամասկոսի մէջ: Ժողովրդական բոլոր խաւերէն գտած ջերմ ընդունելութիւնը, հայ եւ օտար մամուլի գնահատութիւնը լաւագոյն ապացոյցներ են ձեռք բերուած յառաջդիմութեան :

Վերջացնելու համար այս մասը, յիշենք թէ Համազգայինի Թատերասէր Միութեան խաղացանկի վրայ արձանագրուած 11 կտորներէն չորսը մեր հայ թատերագիրներուն կը պատկանին (Լ. Շանթ եւ Պարոնեան), իսկ եօթը՝ օտար: Շանթի «Ինկած Բերդի Իշխանուհին» եւ «Հին Աստուածները» ներկայացուած են տասնական անգամ :

Համազգային Թատերասէրներու Միութիւնը, յաւերժացնելու համար իր ղեկավարին յիշատակը, 1952էն ի վեր կը կրէ « Գասպար Իփէկեան» անունը :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՍՈՒԼԻՍՆԵՐ.— Համազգայինի կրթական ձեռնարկներուն մէջ, ուշագրաւ տեղ մը կը բռնեն իր կազմակերպած հրապարակային դասախօսութիւնները, գրական հանդիպումները, յիշատակի եւ յոբելենական հանդիսութիւնները եւ վերջապէս, գրական դատավարութիւններն ու գիշերային դասընթացքները :

Պէյրութի մէջ է, որ ընդհանրապէս, մեթոտիկ ծրագրով տարուած են այս աշխատանքները: Գահիրէի Համազգայինը իր կարգին տեւական աշխատանք կատարած է այս ուղղութեամբ :

Համազգայինի այս այլազան ձեռնարկները, նպաստեր են առաւելապէս դպրոցական տարիքը անցուցած երիտասարդութեան մտաւոր զարգացումին :

Այս ձեռնարկները, հնարաւորութիւն տուած են միաժամանակ՝ ամրապնդելու մտաւորական ուժերու համախմբումը, փոխադարձ ծանօթութիւնը եւ բարեկամութիւնը : Եւ վերջապէս, այս ձեռնարկները նպաստած են «հայ մշակոյթը ժողովրդական լայն զանգուածներուն ծանօթացնելու եւ հասկնալի դարձնելու » :

Երկար պիտի ըլլար թուել դասախօսութիւններու եւ դասախօսներու պատկառելի ցանկը :

Վերջացնելու համար հաստատենք միայն.— « Հաւատարիմ իր ծրագրին Համազգայինը աշխատած է ըլլալ կենդանի գործի կազմակերպութիւն մը»: Հարիւրներու հասնող իր հրապարակային ձեռնարկները «կը բաւեն ինքնին լաւագոյն կերպով վկայելու կատարուած գործին մեծութիւնը »:

Յաջորդով՝ մեր ընդհանուր եզրակացութիւնները :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՓՐ. ՓԷՅՏԻ ՃԱՌԸ «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՄԲ.— Ստորեւ կուտանք ամփոփումը այն ճառին զոր մեր հայագէտ բարեկամը, Պ. Ֆրետերիք Փէյտի կարդաց կիրակի օր, Սորպոնի Ամփիթատրոնին մէջ, Համազգայինի ընկերութեան եւ Փալանճեան Ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանին առթիւ.—

Այսօր հոս հրաւիրուած էք ներկայ ըլլալու կազդուրիչ հանդիսութեան մը, կազդուրիչ գլխաւորաբար հայկական նաեւ ընդհանրապէս, մարդկային տեսակէտով: Ինքնաբեր հակազդեցութիւնն է աննպաստ պայմաններու տակ ցրուած ժողովուրդի մը, որուն բնօրրանին բնաջնջուած էր : Ի՞նչ կը մնար 1914ի աշխարհամարտէն ետք, պահելու համար կապերը Թրքահայերու միջեւ, որոնք ապաստան գտած էին աշխարհի չորս ծագերուն մէջ: Չկար հողային միութիւն, ոչ ալ ընդհանուր կառավարութիւն, չկար տնտեսական կապ : Կը մնար միայն, այս աղէտէն ետք, այն ինչ որ ամէն մէկ ազատուած բերեր իր հետ կը բերէր իր փախուստի միջոցին — վերացականը, գաղափարականը, ընդհանրութիւն մը սովորութեանց, լեզուի պատմական յիշատակներու, գրական եւ գեղարուեստական մշակոյթ մը : Բոլորը սակայն հաւասարապէս տէր չէին ատոնց: Մտաւորական տեսակէտով ամէնէն հարուստ տարրերը ուսուցիչներ, գրագէտներ, գիտուններ եւ լրագրողներ արժանի այս անունին, բնաջնջուեցան 1915ին: Ահաւոր օրէնքի մը համաձայն անշարժ տեւականութիւնը գոյութիւն չունի: Ինչ որ չի յառաջդիմեր, կը նահանջէ, ինչ որ չաճէր, կը նուազի, կ'ումաշուի եւ կերպով մը կ'անհետանայ: Կարելի չէ երկար ապրիլ իր դրամագլուխին վրայ: Որպէսզի Թրքահայ գաղթականները շարունակեն ազգային դիմագիծը պահող ժողովուրդ մը դառնալ, պէտք էր որ հաւաքուէին, հասարակաց դարձնելու ցրուած մտաւորական դրամագլուխը եւ կառավարել զայն կարող վարիչներով, պէտք էր համախմբէին մարդիկը եւ քաջութիւն տային անոնց, հրատարակէին կամ վերահրատարակէին կորսուելու դատապարտուած գործերը, պահելու հին սերունդը իր գիտելիքներու եւ իր յիշատակներուն մէջ, ապահովելու վերելքը գոհացուցիչ մակարդակի մը վրայ եւ վերստեղծելու մտաւորական բնօրրանին :

Արդիական ժողովուրդ մը, որ կազմակերպուած է եւ կ'ապրի իր հողին վրայ ունի դպրոցներ որոնց գոյութիւնը կ'ապահովուի Պետութեան կողմէ, ուր ուսուցումը կը նպաստաւորուի եւ կը տեւականանայ ազգային կեանքով: Հոս չկայ հասարակաց կեանք, բայց փոքրիկ կորիզներէ, մէկը միւսէն անկախաբար կազմուած, չկայ կառավարութիւն որպէսզի ստանձնէր ազգային դաստիարակութեան հոգը: Ամէն բան կախում ունէր գաղափարապաշտներու անհատական նախաձեռնութենէն, որոնք նիւթական միջոցներէ զուրկ էին, չունէին մարմին մը որ ապահովէր յարակցութիւնը : Անտարակոյս գոյութիւն ունէին արտասահմանի մէջ հայկական հաստատութիւններ, Մխիթարեան Միաբանութիւններ որոնք արտասահման հաստատուած էին երկար ատենէ ի վեր, ինչպէս եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանը Անթիլիասի մէջ կը պահէին մշակոյթը, բայց Համազգային Մշակութային ընկերութիւնը, որու 25ամեայ գործունէութեան յոբելեանը կը տօնենք այսօր, կը խորհրդանշէ անհատական

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

■

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— « Մեղուդ » պիտի խնդրէ հասարակական կարծիքը. Թող Պօղոսի պաշտպանները եւ ժողովը իմանան, որ ժողովուրդը չի հանդուրժեր բարոյական այլանդակութիւնները, թէկուզ դրանք թաքնուած լինին վեղարի ու սքեմի տակ. Առաջինը ես կը գրեմ իմ կարծիքը, որ բորբոքեմ սրբապիղծ կրօնաւորի վրայ արդարադատութեան փայլակները :

Սվաճեանը ոգեւորուած գրկեց Նալբանդեանին:

— Աղ նոր քայլ մը կ'ըլլայ, որ « Մեղու»ն պիտի կատարէ ժողովուրդի յառաջդիմութեան գործին մէջ, — ասաց նա :

— Հարկ է ժողովուրդին ցոյց տալ այդ Զամուռճեանի դէմքը: Տրորենք այդ դիւապաշտի ոսկորները …

— Իմ ուզածն ալ աղ է …

★

Վերադառնալով Հիւրանոց՝ Նալբանդեանը սեղանի վրայ գտաւ մի երկտող .

« Յարգոյ պարոն Նալբանդեան, կը հասկնաք, որ ձեզի հիւրանոց այցելելը ինծի համար անկարելի բան մըն է: Ուստի կ'աղաչեմ յարգէք դժբախտութիւնս եւ ժամը երեքին եկէք Այա Սոֆիայի մօտ… Օրիորդ Կիւմրուճեան»:

Երկտողի վրայ երկար խորհելու ժամանակ չկար, որովհետեւ ժամը երեքին մօտ էր եւ հարկաւոր էր շտապել տեսակցութեան .

Այա Սոֆիայի Ֆօնի վրայ Նալբանդեան իսկոյն նկատեց օրիորդ Կիւմրուքճեանի նազելի կերպարանքը: Նա արագ մօտեցաւ եւ ամօթից աչքերը խոնարհած՝ շտապեցրեց առանձնանալ: Դէմքը ծածկուած էր սպիտակ քողով, որի տակից երեւում էին տխուր, տամուկ աչքերը եւ վարդագոյն շուրթերը:

Առանձնացան մզկիթից ոչ հեռու գտնուող փոքրիկ պուրակում, ուրտեղ օրուայ այս ժամին զբօսողները հազուագիւտ էին: Նստելուն պէս օրիորդը քողը ետ գցեց եւ ողբագին հայեացքով նայեց Միքայէլին :

— Դժբախտութի՞ւն է պատահել, օրիորդ, դուք շատ յուզուած էք,— հարցրեց Նալբանդեանը՝ նոր նկատելով Կիւմրուքճեանի քնքոյշ գեղեցկութիւնը, որ աւելի էր զարդարւում նրան համակած տագնապից եւ տխրութիւնից :

— Հայրս տունէն վռնտեց զիս… Ըսաւ՝ կամ տունը, կամ թատրոնն ու խայտառակութիւնը … — Ձեռքերը կոտրատելով խօսեց օրիորդ Աղաւնին :

— Եւ դուք էլ ընտրեցիք թատրո՞նը…

— Ցնորալի համոզմունքի մը մէջ եմ թէ ես ստեղծուած եմ բեմին համար …

— Այդ ցնորք չէ, դուք իրօք ստեղծուած էք բեմը զարդարելու համար : Բայց դա ի հարկէ քիչ է՝ արդարացնելու համար ձեր քայլը …

Զսպուելով, որ Նալբանդեան աւարտի իր խօսքը, օրիորդը յուսահատ հառաչեց եւ մոռանալով հասարակական վայրում գտնուիլը, դէմքը ձեռքերով ծածկած՝ սկսեց արտասուել :

— Լսէք մինչեւ վերջը, օրիորդ Աղաւնի… Դուք ժողովուրդի յառաջդիմութեան ու լուսաւորութեան նուիրաբերելու գաղափարով պիտի արդարացնէք ձեր վարքագիծը: Ձեր հայրը յետադէմ ու դաժան մարդ է երեւում եւ անկարող է ըմբռնել իր դստեր հերոսութիւնը …

Այս խօսքերն առնելս Նալբանդեանը յիշեց Մարիամիկին եւ յանկարծ սրտի մի անսահման կսկիծ ստիպեց աւելի հոգատար, աւելի կարեկից լինել խաւարամոլութեան առջեւ անզօր այս աղջկայ նկատմամբ :

— Կ'երեւակայէ՞ք, թէ ինչ ըսել է հօրենական տունէն արտաքսուած ըլլալ … — ասաց օրիորդը, — բարեկամներս ալ երես կը դարձնեն, կ'ըսեն — հեռու մեզմէ, հեռու, գէշ աղջիկ, խայտառակ:

Օրիորդը մի պահ լռեց, ապա յայտնեց, թէ ինչու համար է դիմում Նալբանդեանին: Նա միակ մարդն է, որին վստահում է: Թող խորհուրդ տայ՝ ի՞նչ անել, ինչպէ՞ս դուրս գալ այս ծանր կացութիւնից, նահանջե՞լ, վերադառնալ տո՞ւն, դառնալ որեւէ վաճառականի կի՞ն, եւ զո՞հ մնալ կեանքից, թէ չզիջել, արհամարհել հասարակական կարծիքը …

Նալպանդեանին թուաց թէ օրիորդ Կիւմրուքճեան այնպիսի վիճակի մէջ է, որ կը գերադասէր լսել նահանջի խորհուրդ: Բայց այնպիսի խորհուրդ Նալբանդեանը չէր կարող տալ. Նա կարող էր խրախուսել, ամրացնել նրա կամքը, հաստատել հասարակական կեանք մտնելու եւ ժողովրդին ծառայելու նրա ձգտումը : Այդպէս էլ արեց, թէեւ զգում էր, որ օրիորդ Աղաւնու պէս երերուն էակը բոլորովին անպատրաստ է մաքառման համար: Այնքանն էլ լաւ էր, որ Կիւմրուքճեանը դուրս եկաւ յուսահատ վիճակից, տխուր ժպտաց եւ թախծոտ աչքերում աղջկային ուրախութեան փայլ երեւաց: Նրանք իրար հրաժեշտ տուեցին որպէս լաւ բարեկամներ:

— Ո՜հ, երանի թէ դուք Պոլիս մնայիք, այլեւս երբեք չպիտի մտահոգուէի… հեռանալիս ասաց օրիորդը:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՏԱՐՕՆՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Վարդանանցի տօնին առթիւ Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը սարքած էր խնճոյք–պարահանդէս մը, գեղարուեստական ընտիր բաժինով մը, կիրակի ժամը 15ին, ժողովրդական սրահի մը մէջ։ Թէեւ նոյն ժամերուն հանդէսներ տեղի կ'ունենային Անիէռի, Ալֆորվիլի եւ Սորպոնի մէջ (Համազգային), բայց սրահը լեցուած էր ամբողջովին :

Օրուան նախագահը, Գ. Խաչիկ Մկրտիչեան, իր բացման խօսքին մէջ ուրուագծեց Վարդանանցին իմաստը եւ Տարօն աշխարհի դերը առ հասարակ հայկական կեանքին մէջ։ Օրուան խօսնակը, Օր. Սաթենիկ Տակաճեան, որ ուխտէի մէջ ալ պարտականութիւններ ունէր, հետզհետէ բեմ հրաւիրեց երգիչները եւ արտասանողները : Յաջողապէս երգեց Ստեփան Գօզոսեան։ Նոյնպէս յաջող արտասանութիւններ ըրին Մուրատ Սարգիսեան (Սիամանթոյէն) «Տարօնի համար», Յովսէփ եւ Անդրանիկ Տօնիկեան Հայաստանի բանաստեղծութիւններէն (Վահագն Դաւթեանէ եւ Սողոմոն Տարոնցիէ)։ Միութեան քարտուղարը, Լեւոն Տօնիկեան պարզեց Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան դերը արտասահմանի մէջ : « Ամերիկայի մեր հեղր. վարչութեան բարերար օգնութեամբ մենք կրցած ենք պահել ուսանողներ, Կիպրոսի Մելքոնեան, Վենետիկի Մխիթարեան, Պէյրութի Համազգայինին եւ Սեւրի Մուրատեան վարժարաններուն մէջ։ Այժմ Միութեան ծախքով կը պահուին երկու տղաք, մէկը Սեւրի վարժարանին, միւսը Փառովայի ճարտարապետական համալսարանին մէջ։ Վերջինը աւարտած էր Վենետիկ, անցեալ տարի» : Այս առթիւ կոչ մը ուղղեց հայրենակիցներուն որ հաւաքուին Միութեան շուրջը, օրինակ առնելով Ամերիկայի մեր հայրենակիցներէն։ Յետոյ անդրադարձաւ մեր ազգային անմխիթար կացութեան, տխուր եզրակացութեան մը յանգելով : Ըստ թէ հայրենիքի կառավարութիւնը եւ արտասահմանի մտաւորականութիւն, վերջ տալու են ժամանակավրէպ վէճերուն, օրինակ առնելով մեր ջարդարար դրացի Թուրքէն։ (Քէմալականները նոյնիսկ չնորհեցին 150ոցներուն, որոնք վերադարձան երկիր, ծառայելու իրենց ժողովուրդին։ Երկրի մէջ սկսած է փչել մեղմիկ ու անուշ զեփիւռ մը, ի պատուի են Րաֆֆին եւ Պատկանեանը, Զարենցի ու Նորենցը։ Տղրուկ Բերիայի զոհերէն ոմանք ազատուեցան։ Դիմանանք մինչեւ որ հայրենիքը տուն կանչէ մեզ »: Օր. Շաքէ Պէնկեան որ Գ. Մեսումենցի ղեկավարութեամբ սորված էր Տարօնի պարերգները, երգեց Մշոյ տարազով, խիստ յաջող ,արժանանալով բուռն ծափերու. Դաշնակով կ'ընկերանար իր վարպետը։ Մեր հարսը, Արաքսի Մուրատեան իր գըլ–ւարթ ձայնով թնդացուց սրահը, իսկ ամուսինը, մեր խոստմնալից Զոհրապը իր կուռ արտասանութեամբ մաղնիսացուց հանդիսականները։ Այդ պահուն խումբ խումբ հասան հիւրեր՝ Սորպոնի հանդէսէն եւ սրահը նեղ կուգար։ Բարեբախտաբար վերնայարկ մը եւս կար որ նոյնպէս լեցուեցաւ : Գ. Աւետիս Քիւփէլեան եւս նոր հասած ըլլալով, իր հաճելի երգեցողութեամբ զուարթութիւն սփռեց սրահին մէջ։ Կազմակերպիչները բեմ հրաւիրեցին նաեւ Գ. Գ. Գմրէթեանը եւ Գրիգոր Վահանը։ Առաջինը երգեց Պոլիս ապրող « Մշեցի պանդուխտին» երգը։ Իսկ Գ. Գ. Վահան՝ Նշան Պէշիկթաշլեանի մէկ բանաստեղծութիւնը, «Աւանակին ուղեղ» »։ Երկուքն ալ ջերմապէս գնահատուեցան : Երիտասարդ Վարուժանի գլխաւորութեամբ (զուռնակ եւ դաշնակ) , քանի մը տղաք պարեցին Մշոյ Քոչարին : Յետոյ հայրենակից Հրաչ Տարօնեան արտասանեց Հայաստանի բանաստեղծներէն Գէորգ Էմինի «Կռունկը», խորապէս յուզելով ներկաները :

Օրուան բանախօսը , Գ. Նշան Պէշիկթաշլեան, աւելի քան կէս ժամ հիպնոսացուց ներկաները։ Լիովին իր սիրոյ եւ հիացման տուրքը տուաւ հանդէպ Տարօնի մարտիրոս ու հերոսական ժողովուրդին ու անոր ծննդավայրին։ Երգիծաբան Նշանը, որ այնքան անողոք է իր սուր սլաքներովը, կարդ մը սին մարդոց հանդէպ, այդ օրը երեւան բերաւ ծայրայեղ հայրենասիրութիւն եւ անտարբերութիւնը խանձող բոցեղէն շունչ։ Բուռն ծափերու մէջ երբ բանաստեղծ բանախօսը վար կ'իջնէր, երախտիքով լեցուած Մշեցի երկու ներկայացուցիչներ համբուրեցին իր ճակատը :

Կարօ Սարեանի համակրելի նուագախումբը զուարճացուց, հանդիսականները մինչեւ գիշերուան ժամը 12·30։ Գիտէն երկու անգամ պարպուեցաւ եւ կազմակերպիչները հայ նկարավաճառներուն քունը խանգարեցին նոր պաշար ճարելու համար, ժողովուրդը ցրուելէն առաջ։ Կազմակերպիչները կը խօսէին յաջորդ տարի «Մէրքլը Միլիթէր» վարձելու մասին ։ Շնորհակալութիւն բոլորին :

ՏԱՐՕՆՑԻ

նախաձեռնութեան յաջողութիւնը :

Բուռ մը մարդիկ — ինը հոգի էին երբ գործի լծուեցան — բերին իրենց մտաւոր դրամագլուխը, կամ նիւթականը, եւ հիմնեցին 1928ին, մշակութային միութիւն մը « Համազգային»ը — այսինքն «ազգային» որուն նպատակը պարզ էր — պաշտպանել եւ յառաջ տանիլ հայկական մշակոյթը — նկատի առնելով այլազան միջոցները համաձայն օրուան պահանջներուն, — դպրոցներ բանալ, դասախօսութիւններ կազմակերպել, փիլիսոփայական եւ գրական հանդէսներ հրատարակել կամ վերհրատարակել։ Այսպիսի ձեռնարկ մը որուն հիմնադիրները ընդհանուր յարգանք կը վայելէին, չէին կրնար չխանդավառել բոլոր Հայերը, որոնց տիրական գիծերէն մէկն է մշակոյթի սէրը :

Այստեղ բանախօսը թուեց «Համազգային» ընկերութեան ծառայութիւնները մշակոյթի դաշտի վրայ։ Եւ շարունակեց.

— Աւելորդ է շեշտել թէ, Փալանճեան ճեմարանի ծրագրին մէջ, ինչպէս եւ դասախօսութեանց նիւթերուն մէջ, շատ կարեւոր տեղ կը գրաւէն, Ֆրանսերէն լեզուն եւ մշակոյթը որոնք ամէն Հայու խորթ չեն, որուն համար եւ մշակոյթը որոնք ամէն Հայու խտէալը կը կազմեն»: Այս պատճառով շնորհակալութիւն կը յայտնէր կրթական նախարարութեան որ իր հովանաւորութեամբ կը պատուէ այս հանդիսութիւնը։ Ու Փարիզի համալսարանին որ սիրով տրամադրեց Սորպոնի Ամփիթատրոնը։ «Կը հրճուիմ ոչ միայն Ֆրանսական մշակոյթի ծաւալումի տեսակէտէն, այլեւ ձեռնարկին մարդկային տեսակէտէն։ Ի՞նչ աւելի կազդուրիչ երեւոյթ մարդկութեան համար։ Ժողովուրդ մը որ ապահովելէ առաջ իր նիւթականը կը մտահոգուի մշակոյթի տեսլականով եւ ամէնէն առաջ անոր կը նուիրէ իր ճիգերը :

Վերջացնելով, Գ. Ցէյտի մաղթեց Համազգային ընկերութեան համար ուրիշ յոբելեաններ, աւելի հանդիսաւոր եւ աւելի կազդուրիչ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— Մեր գաղութը անգամ մը եւս առիթը պիտի ունենայ պատմական օր մը ապրելու վաղը, կիրակի : Նախ տեղի պիտի ունենայ Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան ֆոնտին ի նպաստ կազմակերպուած մեծ վիճակահանութիւնը որ 1954 Դեկտեմբեր 4էն յետաձգուած էր Մարտ 6ին։ Յետոյ եկեղեցաշէն յանձնախումբը հովանաւորութեամբ Ազգ. միութեան սարքած է մեծ պարահանդէս մը վաղը, կիրակի, վեց մարտ, գործակցութեամբ Տիկնանց եւ Երիտասարդաց յանձնախումբերու : Տիկինները արդէն ձեռնարկած են մեղուաջան աշխատանքի մը ճոխ եւ այլազան չքաւեղանի մը պատրաստութեան, որուն սպասարկութիւնը յանձն առած է երկսեռ Երիտասարդաց։ Անշուշտ գաղութը պիտի փութայ խուռներամ լեցնել հանդիսասրահները, ուր պիտի կատարուի նաեւ վիճակահանութիւնը :

Եկեղեցւոյ եւ Ազգ. տան շինութեան ծրագիրը մտած է արդէն գործնական ճամբու մէջ։ Ստորերկրեայ աշխատանքները լրացած են եւ հիմերը կառուցուած : Տաղանդաւոր ճարտարապետ Գ. Ս. Ծէվահիր կարգադրած է բոլոր մանրամասնութիւնները «պեթոն առմէ»ի բաժնին, խորապէս գնահատելով ճարտարապետ Գ. Միւզէի կողմէ։

Օրերու հարց է այլեւս նուագուրդի սործողութիւնը։ Անմիջապէս վերջ կը սկսի պատերուն բարձրացումը, աչուընէն առաջ ողջունելու համար եկեղեցւոյ փառահեղ գմբէթը եւ Ազգ. Տան ցանկալի հանդիսասրահը :

Մեզի կը մնայ յարաճուն խանդավառութեամբ արդիւնաւորել շինարար յանձնախումբի ձեռնարկները, ինչպէս եւ վաղուան պարահանդէսը :

Ամէնուն համար գերագոյն հաճոյք մը պիտի ըլլայ ստտարել շինութեան գործին։ Ուրեմն ժամադրութիւնք վաղը, կիրակի, Փալէ տը լա Ֆուառի հիւսուածեղէնի հոյակապ սրահներուն մէջ ։

Յ. Վ.

★

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԼԻՈՆ. Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն կազմակերպած էր խնճոյք մը, Փետրուար 27ի կիրակի օրը, Յոյներուն սրահին մէջ, Փետրուար 18ի տարեդարձին առթիւ : Ժամը 5ին խնճոյքի պաշտօնական բացումը կատարեց ընկ. Գ. Աճէմեան եւ այս օրը նկատելով «ոգեկոչումի եւ յիշատակի» օր ներկաներէն խնդրեց որպէսզի մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեն յիշատակը բոլոր անոնց, որոնք զոհուեցան հայրենիքի ու ազատութեան համար ․

Նոր Սերունդի անդամները երգեցին « Հայ պարեք եղբարք» խմբերգը : Յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը։ Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Սարգիս Առաքելեան որ Տէսինէն եկած էր խումբ մը ընկերներով։ Տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր Նոր Սերունդի եւ բոլոր ներկաներուն կողմէ, ստեղծելով հաճելի եւ խանդավառ մթնոլորտ մը :

Պահ մը դադար տրուեցաւ երգերուն եւ պարերուն լսելու համար օրուան բանախօսը, ընկեր Ս. Միլտոնեան, որ պարզելով Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումը եւ զարգացումը, ծանրացաւ բոլշեւիկներու հետ կնքուած պայմանագրին վրայ ․
Յետոյ պատմեց թէ ինչպէս դրժուեցան տրուած խոստումները, զանգուածային ձերբակալութիւններով եւ բռնագրաւումներով, ի վերջոյ յանգելու համար ժողովրդային ապստամբութեան։ «Արդարութեան համար տուինք արիւն, քրտինք եւ արցունք : Եւ անշուշտ հատուցումը պիտի գտնենք օր մը »։

Գեղարուեստական բաժինին փայլը աւելցուց մասնաւորապէս փոքրիկն Գրիգոր Պասաեան, իր զուարթ երգերով եւ անոյշ ձայնով։ Շնորհալի պատանի մը, աշակերտ Տէսինի դպրոցին, որ լաւ ապագայ կը խոստանայ ուսուցչուհի Տիկին Միլտոնեանի խնամքին տակ : Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկեր Մ. Միրզէին որ բացատրեց, թէ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ անվհատ կը հետապնդէ հայկ. դատին լուծումը : Խնճոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ կէս գիշեր եւ ժողովուրդը բաժնուեցաւ գոհ տրամադրութիւնով :

Յ. Հ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Փետրուար 20ին Պէյրութի մէջ մեռած է բարերար Յակոբ Ապաճեան : Ազգային փառաշուք յուղարկաւորութիւն կատարուած է Ս. Նշան եկեղեցիին մէջ։ Իր բազմարդիւն կեանքին փառքն ու պսակը կը հանդիսանայ Էշրէֆիէի եկեղեցիին շինութիւնը։ Ցարդ արարողութիւնները կը կատարուէին փայտաշէն եկեղեցիի մը մէջ։ Այս գեղեցիկ նորակառոյց տաճարը կը յաւերժացնէ անոր յիշատակը։ Հանգուցեալը ծնած է 1889ին Կեսարիա։ Ա. Աշխարհամարտի ընթացքին տարագրութեան միջոցին Համայի մէջ կը հիմնէ հիւսուածեղէնի փոքր աշխատանոց մը, ուր կը բանէին գաղթական Հայեր։ Զինադադարէն ետք կ'անցնի Ատանա, ուր կը հաստատէ մեծ վաճառատուն մը։ 1921էն ետք, երբ կը հաստատուի Պէյրութ, կը հասնի բարձր դիրքերու, հանդիսանալով Պէյրութի առաջին հայ վաճառականներէն մէկը : Յակոբ Ապաճեան ճանչցուած էր իբրեւ ազգային իտէալներու տէր մարդ, յեղափոխականի յանդուգն տրամադրութիւններով։ Կ'անդամակցի ազգ. Գաւառ. եւ Քաղաքական ժողովներուն եւ Ազգ. Կեդրոնական վարչութեան, ուր մեծ յարգ ու պատիւ կը վայելէ իբրեւ ուղղամիտ ժողովական եւ ազգանուէր Հայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Այս վերջին դէպքերին բաւական գոհեր տուինք թէեւ շատ մը չնեբ ալ սպաննեցինք։ Ահա երէկ ալ Շէյխ–Եուսուֆի կռիւը, տղաների զոհուիլը եւ գիւղացիների անխընայ կոտորումը սիրտս կտոր–կտոր է անում ։

«Այդ բոլորից յետոյ, մտածում եմ, որ ձեր հայդուկների կուրծքերը փամփուշտներից զատարկուած են, եւ ճնար չեղաւ որեւէ տեղից այդ պակասը լրացնելու։ Որքան աշխատեցայ, դիմեցի մեր բարեկամ չէրքէզներին, առատ դրամ խոստացայ, ոչ մի արդիւնք։

« — Զունինք, չենք կրնար, վտանգաւոր ժամանակ է, ահա տրուած պատասխանները։ Կ'ըսէին. — Հրովարտակ եկած է Սուլթանի կողմից թէ՝ ով որ կեավուրին օգնէ եւ ֆիշեկի պաշտպանէ, գլուխը վրայ կուտայ։ Այդ հրամանը միայն հայ գիւղացիներու համար չէ, ընդհանուր է։ Ով որ հակառակը դործէ, պիտի պատժուի որպէս դաւաճան եւ անհնազանդ կառավարութեան օրէնքներին։

«Այդ պայմաններում մէջ, չէրքէզներից եւ քիւրտերից մի բան յուսալ անկարելի է։ Տաժանելի պայմանների մէջ ենք, եւ դժուար է մի բան անել։ Յակամայից ասում եմ. — Արէք ինչ որ կը մտածէք յարմար։ Ես եւ Գասրակը (Գեղամ Տէր Կարապետեան) համաձայն ենք ձեր անելիքին։ Հաւատում ենք, որ ձեր ծրագիրը կը կազմէք ժողովրդի շահերի եւ Դաշնակցութեան խոհէալի համաձայն։

«Գալիք դժուարութիւնները նկատի առնելով, ձեզ ուղարկեցինք այդ գումարը. Բարի ճանապարհ։ Միայն թէ՝ ուր որ գնաք, կապ պահեցէք մեզ հետ եւ, ի սէր Աստուծոյ, մի խզէք այդ կապը։ Այն օրը որ ձեզանից լուր չստանանք, Մշոյ աշխարհը սեւ խաւար պատած պիտի լինի։ Այնհեր տարիքիս մէջ, բազկատարած, ձեռքերս դէպի երկինք, կ'աղօթեմ, որ Դաշնակցութեան եւ մեր պապերի Աստուածը ազատէ ձեզ ամէն մի փորձանքից եւ յաղթանակով վերադառնաք ու սրբէք արցունքը որբերի եւ այրիացեալ հարսների»։

«Այդպէս կը գրէր Փետայիների նուայի Մարգարէն։ Որոշ էր, որ չէր ուզեր մեր հեռանալը։ Բայց մտաբերելով Շէյխ–Եուսուֆի գիւղի նման մի վախճան՝ ունենալու, կը հրահանգէր մեզ թողնել առժամաբար Երկիրը՝ յետոյ կրկին վերադառնալու եւ տէր կանգնելու համար մեր հայրենի լեռներին։

«Մեզ համար, այլեւս հաշիւ չկար երկար մնալ։

« Հետեւեալ օրը մեզ հաղորդեցին Բերդակից թէ՝ Քէօսէ – Պինպաշին պատրաստութիւններ կը տեսնի չորս կողմից շրջապատելու Մառնիկի, Հալվառինջի եւ Բերդակայ սարերը։ Մառնիչները լուր էին տուել, որ Կուրավլի կուռից յետոյ տղաները անցել են Բերդակայ կողմերը եւ ատոր համար ձեռնարկել էին խուզարկութեանց ամէն մի ժայռի խոռոչում, ամէն մի ծառի տակ :

« Թուրքի լրտեսների արմատը չկարողացանք միանգամընդմիշտ կտրել : Նրանք հոտառու բարակների նման կը հետեւէին մեր ամէն մի քայլին։

« Այդ տեղեկութեանց վրայ, որոշեցինք անմիջապէս փոխադրուել ուրիշ տեղ, գիշերանց մեկնել անորոշ ուղղութեամբ, առանց սեւէ մէկին հաղորդելու։ Միայն Զինուորական Խորհուրդի անդամները գիտէին թէ՝ ուր պիտի մնայինք այդ գիշերէն վերջ :

« Մենք թէեւ Բերդակցիների վրայ այնքան վստահ էինք, որքան մեր վրայ, բայց դարձեալ ճամբու դրինք նրանց, ինչպէս նաեւ Հաւատորիկցի Մարտէին։ Մարտէն կ'ուզէր տանիլ մեզ իրենց անառիկ սարերը : Նա շատ լաւ ծանօթ էր այդ տեղերին։ Գիտէինք, որ կարելի էր առանց նշմարուելու պահուել այդ տեղերուն մէջ եւ խուսափիլ թշնամիին հետ բախում ունենալէ :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Ֆորմոզայի թնճուկը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ մէջ, ուր շատ ալ համաձայն չեն Մ. Նահանգներու կարգ մը ձեռնարկներուն: Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն, Հնդկաստան գնաց, ելք մը գտնելու համար: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարն ալ, Տըլըս, Ֆորմոզա հանդիպեցաւ, նոյն մտահոգութեամբ: Այս առթիւ յայտարարեց թէ ազգայնական Չինաստանի հետ կնքուած դաշինքով, Չինաստան պէտք է մասնակցի որեւէ խորհրդաժողովի որ կապ ունի իրենց հողերուն պաշտպանութեան հետ: Ամերիկա պիտի պաշտպանէ Քուէմօ եւ Մացու կղզիները, եթէ համայնավարներու յարձակումը մեկնակէտ մը դառնայ Ֆորմոզայի դէմ գործելու համար: Ամերիկեան ուժերու գործածութեան որոշումը կ'իյնայ նախագահին, որ պիտի վճռէ համաձայն պարագաներուն եւ իր հայեցողութեան: Մ. Նահանգները ջերմապէս կը յուսան թէ չինացի համայնավարները պատերազմի պիտի չձեռնարկեն, պարտադրելու համար իրենց քաղաքականութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ որոշեց 12ուկէս միլիառ ֆրանքի յաւելուածական վարկ մը տրամադրել, աւելցնելու համար պետական պաշտօնեաներուն եւ նախկին ռազմիկներուն թոշակները: Կառավարութիւնը որոշած է բարեփոխել հարկային օրէնքը, բայց միեւնոյն ատեն յարգել տալ պետութեան հեղինակութիւնը: Այս առթիւ մասնաւոր հրահանգներ տրուած են նահանգապետներուն, մանաւանդ որ դանազան ցոյցեր կը կատարուին, տուրքերը չվճարելու համար: — Որոշուած է նաեւ անյապաղ վերսկսիլ բանակցութիւնները Թունուզի հետ եւ նոր միջոցներ ձեռք առնել, բարելաւելու համար Մարոքի կացութիւնը:

ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻՆ անդամ ընտրուեցան բանաստեղծ եւ վիպագիր Ժան Քոքթօ, որ 65 տարեկան է, Դանիէլ Ռոփս (54 տարեկան), հեղինակ պատմական եւ կրօնական գիրքերու եւ Ալպէռ Ծիւխոն, որ 73 տարեկան է եւ Ակադեմիային դիւանապետը: Տակաւին կան երկու թափուր աթոռներ: Ակադեմիան հաստատուած է 1635ին, կարդինալ Րիշըլիէօյի կողմէ, իբրեւ գլխաւոր նպատակ ունենալով կարգի դնել ֆրանսերէնի քերականութիւնը եւ պահպանել անոր հարազատութիւնը: Մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի պրպէա Քոքթոյի ընտրութիւնը, քանի որ անցեալին մէջ մերժուած են շատ մը գրական հանճարներ, Պալզաք, Ֆլոպէռ, Զոլա, Սթանտալ եւն.:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ դատական նախարարին հրամանով, կրակի կը տրուին Մաքարթիի երկու պաշտօնաթերթերը, «Փրաւտա» եւ «Իզվեստիա» որոնց բաժանորդ են շատ մը Ամերիկացիներ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տօքթ. Պօղոս Քոլոլեանի ողբացեալ տիկնոջ ՏԻԿԻՆ ՔՈԼՈԼԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պուրսալեան եւ Տէր եւ Տիկին Թադէոս Շահինեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց մօր եւ զոքանչ մօր՝ ԱՆԻՑԱ ՏԻԱՐԵԱՆԻ (Իզմիրցի) մահուան քառասունքին առթիւ, Առնուվիլի եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Ս. ՅՈՎ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեծ Պահքի ընթացքին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ Ս. պատարագէն ետք կը կատարուին Արեւագալի արարողութիւնները:

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, այս բացառիկ պաշտամունքին: Պատարագը կը սկսի ժամը 10ին. Արեւագալը ժամը 11ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Մայրերու փառատօնը Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 14.30ին:

× Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի պարանցիկ երեկոյթը Կիրակի 20 մարտ:

24ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԻ

Երէցներուն, սկաուտներուն եւ գայլիկներուն:

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզի Հայ Արենոյշներուն:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ

Կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28bis, Rue St. Dominique, Paris (7)

(Métro Invalides)

Ներկայացումներ, երգեր եւ պարեր, ցուցադրութիւն սկաուտներուն կողմէ: Սկաուտական կեանքէ տեսարաններ: Հայկական պարեր Արենոյշներուն կողմէ:

Հանդէսին երկրորդ մասին սկաուտները եւ արենոյշները կը ներկայացնեն հայերէն Մոլիէռի «Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաք» կատակերգութիւնը:

Մուտք 500 եւ 300 ֆրանք:

Ճոխ պիւֆէ:

ՄԱՐՏ 6ԻՆ

Տեղի կ'ունենայ

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախագահութեամբ ճարտարապետներ

Գ. Գ. ՄԻՒԶԻԻ եւ ՃԷՎԱՀԻՐԻ

FOIRE DE LYON - Pavillon Textile

Ընդարձակ սրահներուն մէջ

Ժամը 16էն կէս գիշեր

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Ե. Դ. Գանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էքօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժօն Փարիզ (8):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Գանեէօ Քաչանի Նոր Սերունդի պարախումբին:

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Գ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ):

Ցայտնի նուագախումբ ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆԻ:

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 300 ֆրանք:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸԲուրդ 47 – 45:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ Է

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 5ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղին:

Գօմոնի եկեղեցւոյ կից շքեղ սրահին մէջ:

Ղեկավարութեամբ Գ. ՆԱՓՈԼԷՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ:

Կարտանի Նոր Սերունդի Վարանդեան «Անդրանիկ» թատերախումբը կը ներկայացնէ ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻԲԸ:

Կը նուագեն Ա. Մաթոյեան, Ս. Շիշմանեան եւ Ա. Մէշհուրեան:

Ֆ. ԿԱԳ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Աղնիւ Գալայճեանէ հինգ հազար ֆրանք, ի նըպաստ կայանի շէնքին, իր ամուսնոյն մահուան 25րդ տարեդարձին առթիւ.

× Մասնաճիւղերէն կը խնդրուի կայանի շէնքին ի նպաստ եղած նուէրները օր առաջ ղրկել չէ՛ փաստալով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Ստեփան Խաչիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Գ. Գ. Ե. Էթմէքճեան 1500 Ֆր. ռմն երկու հազար:

Վարչութիւնը Ա. Ահարոնեանի դամբանին շինութեան կը տրամադրէ երեք հազար ֆրանք: Նոյնպէս Ամերիկայէն Տիկին Սաթենիկ Յակոբեան կը նուիրէ հազար ֆրանք, նոյն նպատակին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

6 ՄԱՐՏ 1955

ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 16էՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

«ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ»

GRAND HOTELի Շքեղ սրահներու մէջ

2 Ռիւ Սքրիպ (Օփերա)

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Orchestre PEPE NUNEZ

(Vedette des disques PACIFIC) avec sa grande formation typique.

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով ՕՓԷՐԱ 54–48:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

ՀԱՅԱԴԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 8.45էն 10 հայածէս պատարագ պիտի հաղորդուի Փարիզի ձայնասփիւռէն (Փառի էնթէռ), Սէնթ Ժանն տը Շանթալի եկեղեցիէն: (Մեթրօ՝ Փորթ տը Սէն Քլու):

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Գ. ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի կը պատարագէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փարիզի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին ձեզ կը հրաւիրէ իր աւետարանական ժողովներուն որ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի ժամը 20.30ին, 58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ: Պիտի խօսին վերապատուելիներ՝ ՉԷՓԻԼԵԱՆ եւ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ:

Մեթրօ՝ Նօթր Տամ տէ Շան:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղը երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ թաղին Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդին:

PEINTRE DECORATEUR

(Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ)

Կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր հեռաձայնին նոր թիւն է

ORNANO 76 - 23

Միեւնոյն ատեն կը խնդրէ որեւէ աշխատանքի համար դիմել 15 օր առաջ:

78, Rue des Rosiers, St. Ouen (Seine)

ԿԱՐՈՒՁԵՒԻ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

45 տարուան փորձառութեամբ եւ լաւագոյն վկայականներով

Académie

DAYDOU

12, RUE LAFAYETTE, Paris (9)

Métro CHAUSSE D'ANTIN

եւ բդրակցութեամբ

— ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. Հ. Ե. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Ռոստոմ, Քրիստափոր, Ագրիլը – Սերոբ – Մ. Նօրնեզբայրեան, Րաֆֆի, Վահան Խորէնի եւ Փոքրիկ խումբերը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սրճարան Պարպօթ (Կառ տիւ Նոռին դիմաց):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ե. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՁԱՒԱՐԵԱՆ ենթակոմիտէն այս շաբաթ, ժամը 9ին:

ԱՐԱՄ խումբը այս շաբաթ ժամը 21ին:

ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3.30ին:

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին:

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշբ. ժամը 21ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

(Շար.)

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Ե. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Ե. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Հ. Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ե. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հըրաւիրէ իր բոլոր ընկերները (Կրընոպլ, Լանսէ եւ Ռընաժ), այս շաբաթ ժամը 8.30ին դպրոցի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիներ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4ին Հ. Ե. Դ. տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ. եւվարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի: Կը հրաւիրուի նաեւ դպրոցի հոգաբարձութիւնը:

ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ բարեպաշտ եկեղեցասէր ժողովուրդը ներկայ ըլլալ, Մեծ Պահքի կիրակի առաւօտները, յետ պատարագի, Արեւագալի հոգեյոյզ երգեցողութեանց:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

(Métro: F. D. Roosevelt)

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարսքի»

★

BAR AMERICAIN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՐՏ
DIMANCHE 6 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7615 31e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3026

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԵՍԱԿԷՏ ԵՒ ԴԻՐՔ

Դժբախտութիւն է որ մեր ուսումնական կոչուած դասը չունի որոշ տեսակէտ՝ հիմնական հարցերու մասին:

Ուրեմն իր դիրքն ալ կը մնայ Թարթափուն :

Իրականին մէջ, քանի մը հատուածներու կը բաժնուի գրող – բրոջներու դասը, նոյն իսկ լեզուական հարցին մէջ :

Եւ այդ խմբակցութիւնները կը ներկայացնեն պատկեր մը որ արժանի է լուրջ մտահոգութեան :

Մեծ մասը բռնած է երկդիմի, ընդվզեցուցիչ դիրք մը:

Կը տեսնէ «օտար բառերու յորդահոսան խուժումը» Հայաստանի մամուլին մէջ :

Եւ սակայն, չըմբռներ հարցին էութիւնը: Չի խորանար: Չի վերլուծեր: Կ'անձրկի, ստոմարանական եզրակացութեան յանգելու համար :

Կարծէք մէկը իր եռեւէն բռնած՝ կը բռնադատէ որ պարտկէ կամ կեղծէ, փոխանակ ազատօրէն գրի առնելու իր մտածումը :

Ուրեմն, հոգեբանական է պատճառը : Տեսակ մը վախ:

Կարելի է քաղաքական դաւանանք փոխել: Կարելի է դառնալ ուղեկից կամ աւելի յառաջ երթալ :

Բայց այդ պարագան չի կրնար պատրուակ ծառայել, պաշտպանելու, արդար դատ մը ժխտելու կամ ձեւափոխելու :

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1954 Նոյ.ի թիւին մէջ, Հանրածանօթ բանաստեղծ մը, Նայիրի Զարեան, իրարու վրայ կը բարդէ հետեւեալ բառերը . .

Էմոցիոնալ պրոցես, անկոնֆլիկտայ – Ռութեան թէորիա, կուլտուրայի ֆրոնտ, տրադիցիաները, ապոլիտիկ պոէզիա, ռիտորիկա, պրոզային, ակտուալ, պասսիվ, ակտիվ, մոմենտ, սիւժէ, լիրիկա, լիրիկական, ժուռնալ, եւն. :

Գոհացուցիչ բանաստեղծը, որ հատորներ հրատարակած է, չի՞ գիտեր այս բառերուն հայերէնը :

Գիտէ: Աւելին ալ գիտէ եւ կրնայ դաս տալ շատ մը ուղեկիցներու :

Եւ սակայն, ահա իր ուսումնասիրութիւնը կը յորդի աւազով եւ յարդով:

Պատճա՞ռը, — իշխանութիւնը կամ «Ինստիտուտը» պատուիրած են լեզու չինել, հետեւելով Թխածոյ կաղապարի մը :

«Եւ չինում են, հա՛ չինում »... քանդելով լեզուին ազատ եւ բնական զարգացման հիմքերը :

Իսկ դուք, ազատ արտասահմանի մէջ, ստիպուած էք հայերէնի վերածել այդ «չինծու»ն, որպէսզի ընթերցողները կարենան հասկնալ:

Մեր ուսումնական դասուն հետ, երկդիմի դիրք մը բռնած են շատ մը թերթեր ալ :

Փոխանակ վճռապէս պայքարելու ակներեւ չարիքին դէմ, անոնք օրինակներ կը լեցնեն նոյն անճոռնի հայերէնով :

Կան ալ որ ուղղագրութիւնն անգամ խրտչեցուցած են, պարտկելու համար իրենց ողբերգութիւնը :

Անոնք շատ բնական կը գտնեն, երբ Հայրենիքի սէրը կը դառնայ սեր, վերածուելով կաթնեղէնի: Կամ երբ քերականօրէն կազմուած «յետոյ»ն կը գրուի հետո ? :

Դեռ չենք խօսիր կարգ մը բրածոներու մասին որոնք միշտ հիւրընկալ էջեր կը գտնեն, նոյն աւերը տարածելու համար գաղութէ գաղութ :

Այդ ինքնահաւան եւ քարացած տիպարներուն չափ յանցաւոր են խմբագրութիւնները որոնք երկփեղկութեամբ տեղ կուտան խանձեհաղանճ չարագրութեանց:

Պարզապէս անոր համար որ ոչ տեսակէտ ունին, ոչ ալ նախաձեռնողութիւն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

*

ԵԳԻՊՏՈՍ ԶԻՆՈՒՈ՞Ր ԿԸ ՀԱՄԱԽՄԲԷ

Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդը Մարտ 4ի նիստին մէջ քննելով Կազայի դէպքը, որոշեց Նիւ Եորք հրաւիրել Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին նախագահը, զօր. Պըրնս, անձամբ զեկուցում տալու համար արիւնալի յարձակման մասին: Նիստին բացումը կատարեց Թրքական դեսպանը, Սելիմ Սարփէր, առաջարկելով քննել օրակարգի առաջին կէտը, Եգիպտոսի բողոքագիրը, որ կը մեղադրէր Իսրայէլը թէ «կանխամտածեալ յարձակում» կատարած է Կազայի շրջանին մէջ :

Առաջին անգամ դօսք առաւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, առաջարկելով Նիւ Եորք հրաւիրել զինադադարի յանձնախումբին նախագահը: Այս առթիւ ներբողեց Եգիպտոսի կառավարութիւնը որ գովելի չափաւորութիւն մը ցոյց տըւած էր «ծանրապէս գրգռիչ արարքի մը հանդէպ»: Եւ յոյս յայտնեց թէ Եգիպտոս պիտի պահէ այդ չափաւոր դիրքը : Ֆըրանսայի ներկայացուցիչն ալ մտահոգութիւն յայտնելով, մեղադրեց Իսրայէլի բիրտ արարքը եւ ջերմապէս շնորհաւորեց Եգիպտոսը, իր չափաւորութեան համար: Ցետոյ ձայնակցեցաւ իր ամերիկացի պաշտօնակցին, առաջարկելով Նիւ Եորք հրաւիրել զօր. Պըրնսը : Նոյն իմաստով խօսեցաւ բրիտանական պատուիրակը: Անսբիւմսեան 3 ներկայացուցիչներուն առաջարկութեամբ, որոշուեցաւ յետաձգել նիստը, սպասելով զօր. Պըրնսի ժամանումին: Ժողովը փակելէ առաջ, խորհուրդը հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեց Իսրայէլի եւ Եգիպտոսի, որպէս զի իրենց կարելին փորձեն անդորրութիւնը պահպանելու համար, զգուշանալով որեւէ բռնութենէ որ կրնայ ծանրացնել կացութիւնը սահմանագլուխին վրայ :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ վիճաբանութեանց ընթացքին բոլոր անդամները դատապարտեցին կատարուած յարձակումը, «անպաշտպանելի» եւ «զինադադարի բացորոշ բռնաբարում» կոչելով զայն: Ձեռնպահ մնաց միայն Խ. Միութեան պատուիրակը: Կարգով խօսեցան Թուրքիոյ, Պելճիոյ, Պրազիլիոյ, ազգայնական Չինաստանի, Նոր Զելանտայի, Փերուի եւ Իրանի ներկայացուցիչները :

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, Նիւ Եորք հրաւիրելու համար զօր. Պըրնսը, միեւնոյն ատեն դիտել տալով թէ «իր ներկայութիւնը կրնայ անհրաժեշտ ըլլալ Պաղեստինի մէջ»:

Եգիպտոսի պատուիրակը, Օմար Լութֆի պատրաստուած էր յայտարարութիւն մը կարդալու, բայց հաւանեցաւ յետաձգել մինչեւ զօրավարին ժամանումը :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Ապահովութեան Խորհուրդին տասնմէկ անդամներէն տասը հետեւեալ եզրակացութեան յանգեցան, –

1. Ըստ երեւոյթին Իսրայէլ կանխամտածեալ արշաւանք մը կատարած է եգիպտական հողին վրայ, ուղղակի խախտելով զինադադարի համաձայնութիւնը եւ Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումը Պաղեստինի մասին:

2. Տասը անդամները կը մերժեն Իսրայէլի այն առարկութիւնը թէ Կազայի դէպքը հետեւանք է Եգիպտոսի կողմէ նախապէս կատարուած բռնութեանց: Բոլորն ալ համաձայն են թէ բաղդատաբար հանդարտութիւն կը տիրէր սահմանագլուխին վրայ, վերջին ամիսներու ընթացքին :

3. Տասը անդամները կը գովեն Եգիպտոսի չափաւորութիւնը «ծայրայեղ գըր –

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՄԻԱՆԱՅ ԹՈՒՐՔԵՒԻՐԱՔԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն, որ պտոյտ մը կը կատարէր Ասիոյ մէջ, Պաղտատ հասաւ Մարտ 4ին եւ անմիջապէս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իրաքի վարչապետին հետ : Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երկու նախարարները որոշեցին բանակցութիւններ կատարել մօտերս, Լոնտոնի մէջ, ջնջելու համար անգլեւիրաքեան դաշինքը, որուն պայմանաժամը կը վերջանայ 1957ին: Փոխան այս զինակցութեան, Մեծն Բրիտանիա պիտի յարի Թուրքեւիրաքեան դաշինքին որ վաւերացուեցաւ Թուրքիոյ եւ Իրաքի խորհրդարաններուն կողմէ եւ որուն հետեւանքով Եգիպտոս անմիջապէս դաշնագիր մը կնքեց Սուրիոյ հետ: Մասնակցելով Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, Անգլիա կը յուսայ պահել իր զինուորական կարեւոր դիրքերը այդ կարեւոր շրջանին մէջ, ուր Ֆրանսան 1946էն ի վեր հեռացած ըլլալով, Մեծն Բրիտանիա կը գտնուի դէմ դիմաց՝ Մ. Նահանգներուն հետ :

Տեղական թերթերը կը կարծեն թէ Լոնտոնի Ֆրանսական դեսպանը ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին, տեղեկութիւններ ստանալով Անգլիոյ կատարած բանակցութեանց մասին: Անցեալ օր Լոնտոն գացած էր արտաքին գործերու նախարարութեան Արեւելքի բաժնին աընօրէնը :

Կը կարծուի թէ Անգլիոյ [illegible] Թուրքեւիրաքեան դաշինքին անդամ պիտի ըլլայ մինչեւ վեց շաբաթ: Հաւանական է որ Փաքիստան եւս միանայ, արդէն դաշնագիր մը կնքած ըլլալով Թուրքիոյ հետ: Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ «նախարարական յանձնախումբ մը» պիտի կազմուի նոր զինակցութեան համար, երբ չորս պետութիւնները վերջնապէս կաղ –

ղութեան հանդէպ»:

× Գահիրէի զինուորական շրջանակներէն քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Եգիպտոս երեք օրէ ի վեր զինուոր կը համախմբէ Կազայի հողաշերտին մօտ, ի նախատեսութիւն իսրայէլեան որեւէ նոր յարձակումի: Տեղեկութիւններ կը պակսին զինուորներու թիւի մասին: Միեւնոյն ատեն զինամթերքի փոխադրութիւններ կը կատարուին, հարուածին հարուածով պատասխանելու համար :

× Ամերիկեան շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Կազայի դէպքին պատասխանատու է Իսրայէլի նախորդ վարչապետը, Պեն Կիւրիոն, որ քաղաքական կեանքէ քաշուած էր, բայց վերադառնալով ազգ. պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ: Ամէն պարագայի մէջ, դէպքը մեծ սրտնեղութիւն պատճառած է Մ. Նահանգներուն, որոնք հետեւեալ նպատակները կը հետապնդեն Միջին Արեւելքի մէջ. —

1. Զինակցութեանց կամ փոխադարձ օգնութեան դաշինքներու ցանց մը հիւսել, պաշտպանելու համար այդ շրջանը եւ իր քարիւղաբեր կեդրոնները համայնավարական սպառնալիքին կամ որեւէ վըտանգի դէմ : — 2. Համերաշխութեան կարգ ու սարք մը հաստատել, անկախ՝ Արաբական Դաշնակցութենէն :

Այդ առաջադրութեամբ, միջոցներ ձեռք առնուած էին, ամրացնելու համար «Միջին Արեւելքի վերնայարկը» (Թուրքիա, Իրաք, Իրան եւ Փաքիստան) : Երկու պարագաներուն մէջ ալ, Իսրայէլը դուրս ձգուած էր. բայց այժմ նոր ելքեր կը փնտռեն, նկատելով որ Մ. Նահանգներու հանրային կարծիքին մէջ զօրաւոր հոսանք մը կը տիրէ ի նպաստ Իսրայէլի :

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Փոքրիկներ՝ Վարդանիկ եւ Ալէն (Քլամառ)	5.000
Միմի, Արմէն եւ Արփիկ (Քլամառ)	5.000
Փոքրիկն Սուրէն Փափազեան (Փարիզ)	1.000
Աղդէ քհնյ. Փայլակեան	1.000
Ղազար Ներկարարեան	2.000
Գումար՝	14.000
Երէկուան գումարը՝	50.900
Ընդհ. գումար՝	64.900

ուին փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրներով :

× Հակասական լուրեր կը շրջին Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան մասին: Կարգ մը թերթեր կ'ըսեն թէ զինակցութիւն կնքուած է, ուրիշներ կը խօսին պաշտպանողական միութեան մը մասին: Սուրիոյ վարչապետը, Սապրի Ասալի հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ. — «Արդարեւ համաձայնագիր մը ստորագրուած է եւ պիտի հրատարակուի երկու – երեք օրէն: Ցայտարարութիւնը կը նախատեսէ խորհրդակցութիւն մը այն խնդիրներու մասին որոնք կրնան ցուցնել արաբական դիրքը»:

Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, Յորդանան տրամադիր չէ միանալու եգիպտական ծրագիրներուն: Այդ երկիրը ենթակայ է Անգլիոյ, որ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Իսկ Լիբանան կը մնայ միշտ վերապահ, այնպէս որ Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախագահը անյաջող մնաց Պէյրութ հանդիպիլ: Բայց եւ այնպէս, իրողութիւն է որ Եգիպտոս եւ Սուրիա կը ջանան Յորդանանը բաժնել Իրաքէն: Թուրքեւիրաքեան դաշինքին մանրամասնութիւնները չեն հրատարակուած, բայց Դամասկոսի մէջ կը կարծեն թէ Արդարանք Մահիկի ճամբան հարթելու փորձ մըն է որ կը կատարուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ուտելիքի տագնապը սաստկացած է: Նախագահ Այզընհաուըր պատրաստակամութիւն յայտնեց 850.000 տոլարի ուտեստ ղրկելու, միջազգային Կարմիր Խաչին միջոցաւ :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ելմտական յանձնախումբը 19ի դէմ 19 ձայնով, ուրեմն հաւասար հաւասար, մերժեց կառավարութեան առաջարկած վարկերը պետական պաշտօնեաներուն թոշակի յաւելման համար, անբաւական գտնելով գումարը :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ծանրութեան դէմ պայքարը կը շարունակուի, նախաձեռնութեամբ գրավաճառ Փուժատի, որ կազմակերպութիւն մը ստեղծած է արդէն: Իր հետեւորդները անցի օր Փարիզի քաղաքապետութեան աճուրդի պաշտօնատունը, Օթէլ Տրուօ խուժեցին, խափանելու համար աճուրդի գործողութիւն մը : Փարիզեան խանութպանի մը կարասիները ծախու հանուած էին, տուրքերը վճարուած չըլլալով: Ցուցարարները սկսան պոռալ – կանչել, աճուրդի գործակալին ձայնը խեղդելու համար : Հարկ եղաւ դադրեցնել աճուրդը, մինչեւ որ ոստիկանութիւնը օգնութեան հասնելով ցրուեց բազմութիւնը :

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ զինուորները 40 մարտանաւերով եւ ուրիշ պզտիկ նաւերով յարձակեցան Մացու կղզեխումբին վրայ, բայց ետ մղուեցան, ինչպէս կը հաղորդէն ազգայնական աղբիւրէ: Եթէ այս կղզեխումբն ալ գրաւեն, արշաւանքը պիտի շարունակուի դէպի Ֆորմոզա:

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ …ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ (*)

Ա.

«Ժողովեցէք զնշխարհսն կոտորած, զի մի՛ ինչ կորիցէ» (Յովհ. Զ. 12):

— Տէ՛ր, եթէ ծովը արգելք չհանդիսանա՛ր այսօր …

Աչխէտ ձին, որ, օրերո՛վ, սուրացեր էր աւազի ամպերուն մէջէն՝ գտնելով Ափրիկեան անապատը արեւելքէն արեւմուտք, արաբ բանաստեղծները կ'աւանդեն թէ ճողփիւն տալով մտեր էր ծով՝ պատրաստ, կարծես, գրոհ տալու ալիքներուն դէմ, որոնք կը նմանէին յովատակի հողմածածան բաշերու:

— Տէ՛ր, եթէ ծովը արգելք չհանդիսանար, այսօր պիտի անցնէի դիմաց, պիտի ցատկէի մի՛ւս ցամաքին վրայ, «Ալլահ էքպէր» կանչելու համար հոն ուր կ'ապրին դեռ քեաֆիր ու քիւֆրան:

Անապատներու յաղթականը, զօրավար Օքպա, այսպէ՛ս կ'ախոսար Ատլանտեան ովկիանոսին առջեւ, աչքերը յառած արեւմտեան հորիզոնին: Ան որ հովի նման անցեր էր Մասրէն ու Կարքեդոնէն, կոտորեր էր Բիւզանդացիները եւ Պէրպէրները, կործաներ էր Գիւքրայի եւ Աւրէսի ամրութիւնները, շղթայի զարկեր էր Ապու Ալ Մուհաճիրը եւ Քոսայլան, հիմա տխրութեամբ կը նայէր երկինքի արեւին եւ ի՛ր արեւին,— տարիքը լեացեր՝ արդէն ծեր, ի՛նչպէս յուսար, աւելի ուշ, անցնիլ չամբուշ ծովէն, յաճախ կատղած, միշտ անվստահելի: Արեւն անգամ, երկնակամարն ի վար խոնարհած, կը յիշեցնէր կարծես թէ ոչ ոք կրնայ երկար մնալ յաղթութեան կամարին վրայ: Օրն ունի առաւօտ, ունի երեկոյ: Արդարեւ, արաբ նոյն ծերունի զօրավարը, որ, պահ մը, մարտահրաւէր կը կարդար ովկիանոսին եւ, ճիշդ ինչպէս Քսերքսէս, որ խարազանեց Միջերկրականը՝ վրէժ լուծելու համար իր անկարողութեան, դէպի Ատլանտեան կ'աշտանակէր ձին, որպէսզի դոփէր ովկիանոսին ալիքները, կարճ ժամանակ մը անդ՝ կը սպաննուէր, ըմբոստներուն դէմ մղած ճակատամարտի մը մէջ:

Մեծ զօրավարնե՛ր են խաղացեր Ափրիկէի աւազներու թաղաւորութեան սահմաններուն մէջ: Հռովմայեցիներ, Բիւզանդացիներ, Արաբներ:

Եւ Հայեր:

Կը զարմանա՞ք: Տարինար առաջ, երախտապետութեան պատմութեան գրքի մը մէջ, որ ձեռքս անցեր էր պատահարար՝ առանց կողքի եւ բազմաթիւ էջեր պակաս,— ուստի չկրցայ ստուգել հեղինակը,— կարդացի զարմանալի վկայութիւն մը թէ Մաւրիտանացիները, անոնք որ ժամանակ մը գարձած էին Հռովմայեցիներուն սարսափը Ափրիկէի մէջ, ծնունդ են հայկական եւ լիբիական անկողիններու(**): Աւելի ետքը, կարդացի Զէլիկմանը, որ նոյնպէս, ցեղանիշերու հիման վրայ, կը հաստատէր թէ հայկական արիւնը ստոգած է մինչեւ Ափրիկէցիներու երակները:

Թէ Հայու կրունկներ կոխոտած են Ափրիկեան տաք հողը, թէ հայ քաջեր կըռուած են Ափրիկեան անապատներուն մէջ՝ ճիշդ կոնակը հոչակաւոր եւ հզօր Կարքեդոնի, որուն մէկ ահեղ դէմքը, Աննիբալ, ըստ աւանդութեան՝ Հայաստան է ապաստանած ժամանակ մը եւ այնտեղ հիմնած բերդաքաղաք մը, կը հաւաստեն երկու հին մատենագիրներ:

Առաջինն է Սալլուստիոս, լատին պատմագիրը, որ գրած է Յուգուրթայի կեանքը եւ Կատիլինայի դաւակցութիւնը, Քըրիստոսէ առաջ Երկրորդ՝ Պրոկոպիոս, Բիւզանդացի պատմագիրը (Ե. դար), որ փառաբանած է Յուստինիանոսը եւ իր դարը, բայց գաղտնօրէն գրած տարբեր պատմութեամբ մը՝ վրէժ լուծած նոյն Յուստինիանոսէն, (Ս. Ժընըվիեւի մատենադարանին մէջ կայ յունարէն հին տիպուտառով օրինակ մը, դժուարըն- թեռնլի, որու կողքին վրայ կ'երեւի հայ Ներսէհ զօրավարին պատկերը):

Նախ տանք Սալլուստիոսի պահպանած աւանդութիւնը.

Հզօր աշխարհակալ մը, զոր փիւնիկեան վիպանագիրքերը կ'անուանեն Հերակլէս, զօրաժողով կը կատարէ եւ Ասիոյ բոլոր ցեղերուն զինուորեալ երիտասարդութենէն բանակներ կազմած՝ կը քալէ դէպի արեւմուտք,— կարծես վիթխարի Ասիան է որ կ'ամպանայ եւ կը թափի Ափրիկէի վրայ: Ասպատակները, մարախի նման, կը ծածկեն ամբողջ Հիւս. Ափրիկէն, Նեղոսէ բերնէն մինչեւ Կարքեդոն ու մինչեւ հոն ուր Ափրիկէ շրթունք կ'երկարէ Եւրոպայի: Աշխարհակալը կ'աճապարէ, նաւեր չինել կուտայ եւ բանակը կ'անցընէ Եւրոպա(***): Բայց կը մեռնի՝ երբ,

(*) Ժամբորդութիւնս այնպէս բերաւ որ ներս մտնեմ Ասիայէն, դուրս՝ ելլեմ… Ափրիկէէն: Ու եթէ այժմ կը սկսիմ պատմել… Ափրիկէէն, պատճառն այն է որ Ասիայէն բերած տպաւորութիւնս շատ ծանր է, տեսայ անարդարութեամբ լեցուն. մինչ Ափրիկէէն բերածս… մանուշակ մը միայն հովուական, յոյժ թեթեւ: Շուտ կը պարպուի:

(**) Նման ակնարկ մըն ալ գտայ Ափրիկեան ցեղերու նկարագրութեան մը մէջ (տես Փարի - Սուար, 1936 Հոկտ. 22):

(***) Ֆրանսացի գրող մը, վէպի մը մէջ. կը մարգարէանայ թէ Ասիան դարձեալ պիտի արշաւէ Եւրոպայի վրայ: Մանաւանդ երբ զօրանան Չինացիները: Այն ատեն, ո՞վ պիտի ըլլայ դատախազը, որ կրկնէ անգլիացի ծանօթ քաղաքագէտին խօսքերը՝ «եւրոպական համերգը» խանգարողներուն դէմ,— չեմ գիտեր: Ըստ ֆրանսացի վիպասանին, աշխարհակալութեան նամբան պիտի ըլլայ, այս անգամ, ոչ թէ Հերակլէսի, այլ Մեծն Միհրդատի գծին:

ՍՐԲԱԶԱՆ ԾԱՌԵՐ

ՆՌՆԵՆԻ

●

Նռնենիին հասակը կարճ է, հազիւ թէ կարելի ըլլայ ծառ կոչել զայն: Կրնաք դիւրութեամբ նուռ քաղել, առանց վրան բարձրանալու: Բունը առհասարակ չիտակ է, ոստերը խիտ են եւ տարածուն: Նուռէն ախորժելի օշարակ կը շինուի: Նռնենիին հայրենիքը եղած են Պաղեստին, Ասորիք ու Պարսկաստան:

Նռնենի կոչուած ծառը, շատ հին դարերէ ի վեր ծանօթ է մարդկութեան: Միբանեզոյն, կարմիր ծաղիկներ կը բանայ, գրաւիչ բան մը ունին իր ծաղիկները, զուարթ եւ խնդուն են, կախարդական ոգեւորութեամբ մը տարածուած: Նուռը նռնօրի մը մեծութիւնը ունի: Կեղեւը աւելի շատ մաշկի կը նմանի, ներսը, մաշկի տակ չարուած նռնահատիկները կարմրագոյն են եւ թաղանթներով իրարմէ զատուած: Մեր ժողովուրդը այս պտուղին համար ունի սա խօսքը. — «Աստծու շարած, մարդու քակած», այսինքն՝ Աստուած հատիկ հատիկ շարած է ու մարդը զայն ուտելու համար պէտք է քակէ:

Նռան կեղեւները ողորկ են: Հայաստանի մէջ նռան հատիկները կ'ուտեն, իսկ կեղեւները ձմրան համար կը չորցնեն, կը պահեն եւ երբ մէկը հազէ բռնուի՝ կը խաշեն ու պտղաջուրը կը խմցնեն: Բայց աւելի շատ կը գործածուի երիկորդները թափել տալու համար:

Նռնենին եւ նուռը, այսինքն՝ ծառն ու պտուղը, քանի մը Արեւելքցի հին ժողովուրդներու մէջ դարձած են խորհուրդ, յարգանքի ու մեծարանքի արժանի, հաւանաբար պաշտուած: Հրէական քահանայապետներու հագուստներուն վրայ նռնաձեւ զարդեր կը գտնուէին: Նռնաձեւ զարդեր գտնուած են մեհեաններու եւ տաճարներու պատերուն վրայ իբրեւ պեղեցկութեան կամ արուեստի դրուագ, անշուշտ նաեւ իբրեւ կրօնական սնոտիծուածքի մը բացայայտութիւն.

Կարելի չէ ստուգապէս ըսել թէ նռնենին Հայաստանի բնիկ ծառերէ՞ն է, ինչպէս ծիրանը, խնձորը եւ խաղողը: Նըռնենին կ'աճի Հայաշխարհի հովիտներու եւ կիրճերու մէջ, լեռներու արեւահայեաց կողերուն վրայ, բայց մեր բոլոր նահանգներու մէջ հաւասարապէս չի գտնուիր, ուրեմն՝ մեր երկրին մէջ, նուռը հասարակաց պտուղ մը չէ: Թերեւս ասոր համար է որ նուռը յարգելի դարձած է մեր ժողովուրդին համար, կամ՝ անոր գուրգուրանքին արժանացած:

Երբեմն, հայկական պարերգներու մէջ կը հանդիպինք նուռի եւ նռան ծաղիկի յիշատակութեան, իբրեւ բաղդատական՝ աղջկան մը դէմքի կարմիրին, երեսի փայլին, աչքերու գրաւիչ զուարթութեան, մորթի ողորկութեան եւ անբծութեան: Հայկական պարերգ մը, ջերմիկ ու սիրավառ, յանդգներ է հայ նախապաշարուած միջավայրէն եւ ամօթխածութեան պատուարէն դուրս ցատկել եւ արտասանել սիրոյ ամէնէն բարբարոս խօսքը.

«Նըռան գինին քեզ հետ խըմեմ,
Սարխոշանամ քո ծոց պառկեմ»:

Արդեօք զարեր առաջ, կամ որեւէ ատեն մեր երկրի անդնդախոր կիրճերն ու ձորերը, գետահովիտներն ու լեռնալանջերը կրցա՞ծ են մեր ժողովուրդին համար արտադրել այնքան նուռ, որ բաւեր թէ ուտելու եւ թէ գինիի վերածելու: Հաւանական չէ:

Նռնենին մեր ժողովուրդին մտքին մէջ գիւթական ծառի մը համբաւն ունի, իրբեւ նուիրական ու խորհրդաւոր ծառ մը: Անոր այս հռչակը մեզի կուգայ անկասկած զարերէ փոխանցուած կրօնական հողերանութենէ մը զղեցած խորհրդաւոր տարազ եւ օծուն՝ պաշտամունքի սրբագնութեամբ:

Նռնենիի ծաղիկներու քաղցր տպաւորութիւնը միացած իր պտուղին հատիկներուն ներդաշնակ շարուածքին՝ գինքը կը դարձնէ Հայերու կողմէ պաշտուած ծառերու կարգին: Հաւանաբար նռնենին նըւիրուած է հռչակաւոր ոգիի մը՝ իբրեւ օթեւան կամ բնակարան, կամ՝ ձօնուած է մեզի անծանօթ դիցուհիի մը:

Իբրեւ պտուղ՝ նուռը բարդ է, իբրեւ կառուցուածք՝ արուեստի հմայք ունի: Նռնենիին եւ իր պտուղին բացառիկ հանդիպումը

Սպանիոյ վրայով, կը բարձրանար դէպի հիւսիս:

Կը քայքայուի բանակը նոյնհետայն եւ կը սկսի նահանջը:

Մարդկային անօրինակ այդ հեղեղին մէջէն կը զատուին հայկական, մարական եւ պարսկական բանակները, կ'իջնեն Սպանիոյ ծովեզերքը, նաւ կը նստին, կ'անցնին Ափրիկէ: Պահ մը կը հաստատուին Հիւս. Ափրիկէ, ծովեզերեայ երկար ժապաւէնի մը վրայ: Ժամանակ մը ետքը, Պարսիկները կ'անջատուին, կը հեռանան դէպի արեւմուտք, դէպի ովկիանոս: Անապատ էր դարձեր երկիրը (Ասիան էր անցեր), որեւէ նիւթ չկար՝ խրճիթ շինելու, ուստի շրջելով իրենց նաւերը, բնակեցան նաւերուն ներքեւ, յետոյ ամուսնացան Գետուլացիներուն հետ, եւ այս միութենէն յառաջ եկաւ նոր ժողովուրդ մը, Նումիդիացիները:

Իսկ Հայերը, Մարերուն հետ, մնալով Հիւս. Ափրիկէի ծովեզերեայ երկար գօտիին վրայ, Միջերկրականի ափը, ամուսնութիւն կնքեցին Լիբիացիներուն հետ: Ծովուն եզերքը հաստատուած՝ նաւերով Սպանիայէն բերին անհրաժեշտ նիւթերը եւ քաղաքներ շինեցին, քաղաքակրթութիւն ստեղծեցին. Լիբիացիներ, բարբարոս ժողովուրդ, Հայերուն ու Մարերուն տուին մաւր (= մօր) անունը, փոխանակ արտասանելու հայկական հընչումով եւ կոչելու մար:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երեկոյեան Սվաճեանն ու Նալբանդեանը նորից հանդիպեցին:

— Այսօր տեսնուե՞լ ես օրիորդ Կիւմրուքճեանի հետ,— խորհրդաւորութեամբ հարցրեց նա:

— Այո: Ինչպէ՞ս իմացար:

— Օրիորդ Փափազեանը յայտնեց.

Նալբանդեանը նոր գլխի ընկաւ, որ Սվաճեանն անտարբեր չէր դէպի օրիորդ Ազատնին, զուգէ եւ աւելին:

— Խեղճը շատ յուսահատ վիճակի մէջ էր, ինձնից խորհուրդ էր հարցնում,— սաաց Միքայէլը:

— Հանելուկային աղջիկ մը … Զի ուզեր գիս իր կեանքի վստահելի նեցուկը տեսնել… ինչո՞ւ, ինչո՞ւ… Միթէ՞ գոյութիւն ունի անձ մը, որ ինձմէ աւելի կը սիրէ զայն …— Սվաճեանն ինքն էլ չըզգաց, թէ ինչպէս առաջին անգամ իր սրտի գաղտնիքը բաց արեց, եւ այսպէս յանկարծ, անսպասելի:

— Իսկ ինքը գիտէ՞ այդ մասին,— հարցրեց Միքայէլը: Սվաճեանը բացասաբար գլուխը շարժեց,— Ուրեմն ինչպէ՞ս ես մեղադրում նրան:

— Եւ չպիտի կրնամ այդ մասին բան մը իսկ թոթովել,— այդ հարցում իր անզօրութեան հետ հաշտուած սաաց Սվաճեանը:

— Գոնէ որեւէ ակնարկ անէիր: Ես կարծում եմ՝ նրա վիճակն այնպէս ծանր է, որ քեզ նման նեցուկ ունենալը կատարեալ փրկութիւն պիտի լինի իր համար,— սաաց Նալբանդեանը:

— Սիրալիրութենէն աւելի ի՞նչ ակնարկ կրնամ ընել … Աղջկայ սիրտը սաւոսն է ինձ հանդէպ, նեցուկ ըլլալս բնաւ պարտաւորութիւն մը չէ …

— Ուզո՞ւմ ես թարգման դառնամ քո զգացմունքներին:

— Կ'աղաչեմ, Միքայէլ, գիս տառապիկ վիրաւորած կ'ըլլաս, եթէ ակնարկ մը իսկ ընես,— կտրուկ սաաց Սվաճեանը եւ այնպէս յուզուեց, որ այլեւս մնալ չկարողացաւ:

▬

Նալբանդեան այցելեց Պոլսի հայ համայնքի լուսաւորական եւ կրթական հիմնարկները: Եղաւ Օրթաքէօյի վերածնութեան թանգարանում, Մեսրոպեան հրատարակչականը, Գում Գափուի ընթերցասէրների միութիւնում, Միւհէնտիսեանի տպարանում, որտեղ հրատարակւում էր «Մեղուն», եղաւ նաեւ Ազգային հիւանդանոցում: Այստեղ Նալբանդեանը հանդիպեց Բարեգործական ընկերութեան խնամակալ տիկիններին, որոնք կարուած սպիտակեղէն էին բերել հիւանդներին եւ իրենց ձեռքով էլ հագցնում էին: Երիտասարդ բժիշկներից մէկը, որ իր արտաքինով անյոյս հիւանդներից ոչինչով չէր տարբերւում, գանգատուեց Նալբանդեանին, որ հարուստները արհամարհում են իրենց հիւանդանոցը եւ գերադասում են բուժուել Ֆրանսիական եւ անգլիական հիւանդանոցներում:

Բացի Պոլսում, Զմիւռնիայում եւ Վենետիկում հրատարակուած մի քանի հայերէն գրքերից, Յաչատուր Էլմասեանի գրավաճառանոցում Նալբանդեանը գնեց Հեգելի, Ռուսոյի, Օուէնի, Վերթէրի, Ֆիխթէի նոր հրատարակութիւնները գերմաներէն ու Ֆրանսերէն: Գնեց նաեւ Շիլլերի «Վիլհելմ Տելլը» եւ Գէօթէի «Ֆաուստը»:

Նալբանդեան այցելեց նաեւ արական ու իգական հայ վարժարանները, լսեց մայրենի լեզուի դասերը, դժգոհ մնաց անկենդան դասաւանդումից: Այդ օրը նա երկար խորհեց կեանքի փաստերով յագեցած ձեռարկներ եւ աշխարհաբարի քերականութեան դասագիրք գրելու մասին:

Ընթերցասէրների միութեան բակում մի պատանի Նալբանդեանին դիմելով՝ ըստ երեւոյթին մեծերի դրդմամբ արտասանեց «Օջախանը», որ նոր էր տպուել «Մեղուում»:

Նալբանդեանը գրկեց պատանուն, համբուրեց նրա ճակատը եւ յուզուած սաաց.

— Նոր սերունդ, մեր յոյս ու ապաւէն..

Նա այդ խօսքերն այնքան բարձր սաաց, որ բակում հաւաքուածները լսեցին: Հնչեց կոչի նման, ու յատկապէս պատանիների ու երիտասարդների միջով սաք հոսանք անցաւ: Նրանցից մէկը գոռաց՝ կեցցէ՛ պարոն Նալբանդեանը … Ու նրան միացան տասնեակ ձայներ, թարմ ձայներ՝ կեցցէ՛, կեցցէ՛..

Հայկական այդ օջախները շրջելուց յետոյ, Նալբանդեանի մէջ տպաւորուեց մարդկանց լաւ, բայց արտայայտիչ մըտավախութիւնը. Սահմանադրութեան ուժով թոյլատրուած լուսաւորական այս հիմնարկները մի օր շատ հեշտութեամբ կարող էին դադարել գոյութիւն ունենալուց: Այդ հեռանկարը շատ գործիչների դարձրել էր երկչոտ եւ ստիպում էր քծնիլ ու անընդհատ սիրաշահիլ Թիւրք իշխանութեան ամենատարբեր պաշտօնեային անգամ: Ջեւական իրաւունքների ապահովութեան վրայ կախուած էր մի ահաւոր սպառնալիք

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ...

— Իմացայ որ ձեր ընկերութիւնը ազ – գին գործերով կը զբաղի եղեր. իրա՞ւ է։

— Սուտ չէ. ի՞նչ ձեւով կրնայինք օգտակար ըլլալ ձեզի, պարոն։

= Լաւ՛. այսօրս աղջիկը ամուսնացուցի սակէ քանի մը տարի առաջ։ Տղան չիտակ էր, սկիզբները, բայց վերջերս չիտակ ճամբէն դուրս ելեր է։ Գիշերները ուշ տուն կ'երթայ, կը խմէ, կը խաղայ եւ կը հայհոյէ. գործին ալ նայած չունի ...

— Մեղք ...

— Դուք կրնա՞ք իրեն խօսք հասկցնել. մենք ալ Հայ ենք ու տէրտէրի տղայ ...

— Կը ցաւիմ ըսելու որ մեր կազմակերպութիւնը ընտանեկան վէճերով զբաղելու ժամանակ չունի։ Դիմեցէք մեր եպիսկոպոսին ...

— Ըսել է թէ դուք ազգին դրամները կ'առնէք, կ'ուտէք, բայց ազգին ցաւերով չէք հետաքրքրուիր։ Օգոստոս հօր հայր խելացի մարդ է եղեր... «Ազգին ընկերութիւններէն հեռու կեցիր, տղաս» կ'ըսէր ամէն առտու... Ամօթ ձեզի ...

— Տանս վերի յարկը օտար ընտանիքի մը վարձու տուած էի։ Անցածները, իրենց լոյս տուն որ ելլեն, որովհետեւ աղջիկս ամուսնացուցի եւ վերջ պիտի բնակի... Մարդը խօսք մտիկ չըներ և տունէն չելլեր։ Ձեր ընկերութիւնը բան մը չի՞ կրնար ընել ... Գարոն Սեդրակէն իմացայ որ դուք ազգի՛ գործերուն հոգ կը տանիք եղեր ...

— Կը ցաւիմ. ձեր ներկայացուցած խնդիրը ազգային հանգամանք չունի։ Շատ չատ կրնանք փաստաբանի մը հասցէն տալ ...

— Էհ, աս ինչի՞ս ազգային ընկերութիւնն է, որ առանձ կարեւոր գործով մը չզբաղիր... Օգոստոս հօր Կարապետ է-

փէնտի մը ունէինք, ժամանակին... «Ազգային ընկերութիւններուն ականջ մի կախէք» կ'ըսէր, կը կենար։ Շատ ճիշդ է եղեր իր ըսածը։ Թելքս չի հասնիր — աս ձեր ժողված փարաները ի՞նչ կ'ընէք ...

— Հալօ, հալօ, ասիկա Ազգասէրներու Միութեան գրասենեա՞կն է ...

— Այո, Տիկին ...

— Ձեզի խնդիրք մը ունիմ ...

— Հրամեցէք ...

— Թարխանային վրայ կարապ կը գըրուի ...

Ներողութիւն, բան չենք հասկնար, Տիկին, չատ կը ցաւինք . .

— Աս ի՞նչ տեսակ Միութիւն է որ ազգային կերակուրներու մասին տեղեկութիւն չի կրնար տալ։ Ան չէ՞, ամա, դուք ազգին փարաները կ'առնէք, ի՞նչ կ'ընէք։ Օգոստոս հօր մեծ հայրիկս կ'ըսէր — «Եղունգ ունիս, գլուխդ դուն քերէ. ազգին ընկերութիւններէն խեր մի սպասեր»։ Մարդը իրաւունք ունի եղեր։ Ցը ...

— Ձեր ընկերութեան մենծը հո՞ս է ...

— Ոչ, տիկին, օդափոխութեան գացած է. խնդրա՞նք մը ունէիք։

— Այո, Եգիպտոս պիտի երթամ, ո՞ր ճամբով երթամ՝ աժան կ'ըլլայ ...

— Ճամբորդական գործակալութեան դիմէցէք ...

— Դժբախտաբար չենք գիտեր .

— Թէլէֆօն մը ըրէք, հասկցէք ...

— Դո՞ւք ինչու չէք ըներ, Տիկին ..

— Ճանըմ աս ինչ խօսք է, դուք աս ազգին խնդիրներով չէ՞ք զբաղիր ...

— Այո, բայց ...

— Բա՞յց որն է։ Հասկցայ, ազգին փարաները առէք, նստէք։ Մեր օգոստոս հօր վարժապետին բառն է — «Ազգին ընկերութիւնները միմիայն իրենց պաշտօնեաներուն մասին կը մտածեն ...» Աս ըրածնիդ չի վայլեր, չիտակը . .

Աստուած համբերութիւն տայ ազգը փարողներուն ...

ՆԻՐՈՊԱՅԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

(Ի՞ՆՉ ԿԸ ԳՐԵՆ ԵՒ ԻՆՉ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ)

★

Բացի այն հեղինակներէն որոնք կը գըրեն ոստիկանական վէպեր, ժողովրդական գիտութեան գիրքեր, եւ փոքրերու յատուկ վէպեր, Մ. Նահանգներու մէջ հազիւ երկու հարիւր հեղինակներ կը չահին իրենց ապրուստը գրելով ինքնատիպ երկեր, կը գրէ Մալքոլմ Քաուլի նոր գրքի մը մէջ («Պատկեր Ամերիկայի գրական վիճակի մասին»)։

Տասնըվեց հազար գրագէտներէն, որոնց վեց հազարը կիներ են, իններուն առ հարիւրը կը չահին միայն տարեկան երեք հազար տոլար, այնքան որքան կը չահի վերելակի մը պաշտօնեան։

Ամերիկայի մէջ այսօր երկու անգամ աւելի վէպ կը հրատարակուի քան յիսուն տարի առաջ (միջին հաշուով ամսական մօտ հարիւր հատ), սակայն անոնցմէ կէսը չի կրնար ծախել հինգ հազար օրինակը, ինչ որ անհրաժեշտ է շահ մը ապահովելու համար թէ հեղինակին եւ թէ հրատարակիչին։

Մ. Թոմփսընի «Ոչ իբրեւ օտարական մը» շատ սպառում ունեցող գիրքը, 175 հազար օրինակի հասաւ եւ դարձեալ Լիլիան Հէլ Սմիթի շատ սպառում ունեցող գիրքը «Տարօրինակ պտուղ»ը տասը տարի առաջ կէս միլիոնի կը հասնէր մէկ տարուան միջոցին։

Գաղափարական կամ պարզապէս նոր եւ ինքնատիպ վէպերու համար ամերիկացի ժողովուրդին հակակրութեան արդիւնքը այն կ'ըլլայ որ հեղինակ մը երջանիկ է եթէ հազար տոլար ստանայ գիրքի մը համար որ պիտի հրատարակուի մէկ կամ երկու տարիէն։ Հեղինակի իրաւունքը քսան առ հարիւրէն իջած է միջին հաշուով տասներկու առ հարիւրի։

Ժողովրդական հեղինակ մը, ինչպէս Հէմինկուէյ կամ Սթէյնպէք աւելի դրամ կը չահին Հոլիվուտի ծախելով իրենց հեղինակութեան իրաւունքը, քան գրքին սպառումէն, մէջն ըլլալով աժան գիրքերը, որոնք միլիոններ ապահովեցին հեղինակներուն։

Ապրելու համար, ամերիկացի գրագէտ մը պէտք է որ երկրորդ արհեստ մը ունենայ, այսինքն նուիրուի ձայնասփիւռին, հեռատեսիլին, արտադրէ «պատմական» կոչուած վէպեր, եւայլն, բայց երբեք բանաստեղծութիւն։ Երկու Ամերիկացիներ կ'ապրին տակաւին իրենց բանաստեղծութիւններով Րոպըրթ Ֆրոսթ եւ Օկտըն Նէշ եւ կ'աւելցնեն իրենց եկամուտը՝ գրելով «Ապսպրանք»ի վրայ, աշխարհիկ պարբերաթերթերու համար։

Հրատարակիչները մէջէն կ'ելլեն շնորհիւ նախ աժան հրատարակութեանց որոնք մեծ սպառում ունին, մէկ սէնթէն (3 Ֆր. 50) աւելի չեն բերեր օրինակ գլուխ։ Այս տարի աւելի եկամուտ պիտի ապահովեն անոնց, չհրատարակուած կամ սպառած գործերը։ 1954ին 340 միլիոն դրպանի գիրք ծախուեցան, ինչ որ մըցանիշ մըն է եւ արտադրութիւնը այնպէս էր (500 միլիոն) որ հրատարակիչները ստիպուեցան այրել չծախուած գիրքերը քան թէ ողողել հրապարակը։

Հրատարակիչին համար ուրիշ արդիւնք մըն է նաեւ գրքի Ակումբը որ ձեռագրին վրայէն կ'առնէ 20 կամ 30 կամ 40.000 օրինակ կանխիկ։ Ամէնէն շատ ծանօթը «Գուք ափ տըր Մընթհ Քլըպ»ը այժմ կը վճարէ քառասուն հազար տոլար իբրեւ երաշխիք (մինչեւ հարիւր հազար տոլար վճարեց քանի մը տարի առաջ) որուն կէսը կ'երթայ հրատարակիչին եւ միւսը հեղինակին։ Ասիկա ապահով հարստութիւն մըն է, որովհետեւ «Ակումբը» չնչին բան մը կը վճարէ գիրք գլուխ եւ կը ցրուէ իր անդամներուն։ Իսկ «Ակումբները» կը նուազին իբրեւ հետեւանք «ընտրութեան» որ հաճելի չէ տարբեր ճաշակի ընթերցողներու։ Միւս կողմէ փոփոխութիւն մը յառաջ եկած է ամերիկեան գրական ճաշակին մէջ։

Ի՞նչ է ուրեմն ընթերցող ժողովուրդին ճաշակը, բացի մտաւորականէն, թէեւ իր պարապ ժամերը բաժնուած են ձայնասփիւռին, հեռապատկերին, թերթերուն եւ պարբերաթերթերու միջեւ։ Ամերիկացին կ'ուզէ 1) Գտնել Աստուածը, 2) Արագօրէն նիհարնալ, նուազագոյն ճիգով, 3) Կորսուիլ պատմական գիրքերու մէջ, 4) Վերանորոգել իր կարասիները քիչ ծախսով։ Եւ մանաւանդ չտնտնալ հարիւրաւոր էջերու մէջ մինչեւ գերագոյն առարկային հասնիլը։ Ասկէ յառաջ կուգայ «խտացումի» եւ ընտրութեան իր ճաշակը։

Հրատարակիչները որոշած են յարմարցնել արդիական յարմարութեան մեթոտները գրական արտադրութեան։ Անոնք գտած են թէ ինչ տեսակ գիրք կ'ուզէ ընդհանուր ապառ մէկ չըջանի մը պատմական գիրք, ճամբորդական յիշատակներ, տուն շտկելու գիտութիւն եւն., այս բոլորը իբրեւ ժողովրդական գործ գլած անցած են բոլոր միւս տեսակի գիրքերը 1954ին, ինչպէս եւ կրօնական գիրքերը։

Երբ հրատարակիչ մը հաշուէ թէ ինչ կրնայ ծախել, կը դիմէ ոչ թէ դժբախտ գրագէտի մը, այլ մասնագէտի մը։

Տեսակ մը գրական գործավարի նոր դասակարգ մը ստեղծուած է, որ կը գրէ յանձնարարութեան վրայ, ինչպէս մասնագէտ մը որու կ'ապսպրեն հարթի խարոված մը։ Հրատարակիչը տեսակ մը նախաձեռն է ուրեմն, որ պէտք է գիտնայ թէ ամառը թեթեւ եւ զուարճացուցիչ ուտելիք կ'անցնի եւայլն։ Փոխանակ ստեղծելու ժողովուրդին մէջ ճաշակ նոր գաղափարներու, արեւելու ժողովուրդին մտաւորական սխորժակը, այս «պատրաստ չինուած» գրականութիւնը գոհացում կու տայ անոր։ Կան նաեւ «Տայճէսթ»ները, ուր ամէն բան նախապէս մարսուած է եւ յարմարցուած ընթերցողին մակարդակին։

Քննութիւն մը բացուեցաւ Ֆիլատելֆիոյ մէջ, հասկնալու համար թէ հեռապատկերը (թէլէվիզիօն) ինչ ազդեցութիւն ունի ժողովուրդի գրական սովորութեանց վրայ, եւ հաստատուեցաւ թէ «պատրաստ չինուածը» կը համապատասխանէ նոր ձգտումին մտաւորական ասպարէզին մէջ։ Հեռապատկերը կը խթանէ ընթերցող ժողովուրդին ճաշակը եւ կարգալ կու տայ անոր։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն։

Խմբագիրը գրաչարը չանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին։

գամանքը անհրաժեշտ էր բարձրանալու համար պաշտուած ծառերու դիրքին։

Նունենին մեր մէջ նկատուած է երջանիկ ու մշտադալար կեանքի մը խորհրդանշանը։ Իսկ նուռը՝ արգասաբերութեան կամ բեղնաւորութեան։ Երբ պսակուած զոյգը եկեղեցիէն հարսնետունը կը բերեն, տան դրան առջեւը հասած պահուն՝ հարսանեկան թափօրը կանգ կ'առնէ։ Հարսին ձեռքը կուտան լեցունկեկ եւ ծանր նուռ մը, եւ կը հրահանգեն նուռը զարնել դըրան ճակտին, այնքան ուժով՝ որ նուռը ջարդ ու փշուր ըլլայ, մաչի պատռուի, նռան հատիկները հոս ու հոն ցրցնուին։

Հարսը կը կատարէ հրահանգը։

Բացատրութի՞ւնը։

— Օրհնեալ ըլլայ հարսի ապագայ մայրութիւնը, այնքան չատ երկունքի նստի, զաւակներ ծնի, որ համրանքը հասնի նուռի հատիկներու գումարին ...

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Բայց միւս կողմէն՝ խոստացել էինք ընկերներին, որ պիտի հեռանայինք։ Իսկ հակառակ մեր խոստումին եթէ չհեռանայինք եւ կռիւի բռնուէինք կամ ուրիշ դըժբախտութեան պատճառ դառնայինք, ընկերների աչքեւ անհերես պիտի լինէինք եւ իբր անպարտաճանաչ պիտի դատապարտուէինք։

« Ուստի Անդրանիկ Մարտոյին էլ ճանապարհի դրաւ։ Միայն պատուիրեց, որ գտնեն Մանուկի Գօզոյին եւ Սպեղանայ Մակարին եւ յայտնեն, որ աւելի վերբեր քաշուին Մանուկի լեռից եւ գնան դէպի Կանիու – Կէօլ, Մովասարի մօտ։

« Մարտոն էլ մեկնեցաւ։ Մենք քալեցինք դէպի դաշտվեր, որպէս թէ կը մեկնէինք դէպի Ալվառինչի սարը։ Բայց կէս ճանապարհին չեղուեցանք, Ծծմակայ Քիթի մօտէն անցանք եւ այդ օրն իսկ հասանք Արքավանք։ Բոլորս 72 տղաներ էինք։ Հիւր եղանք այդ գիւղի կարիճ եւ ամենուէր գիւղացիներին։ Գիւղի տանուտէրն էր Ռէչս Բենօն։

« Երբ գիւղէն ներս մտանք, տասնեակների բաժնեցինք խումբը։ Ընդամէնը՝ 7 տասնեակ։ Ամէն մի տասնեակ՝ ընկերացած իր տասնապետին՝ գնաց որոշուած տեղը։ Պատուիրեցինք, որ ոչ մէկը ըմպելիներից հեռու մնան եւ իրենց մտած տուներից ներս կամ դուրս չերթան, միմիայն վտանգի բոպէին պատրաստ դուրս թռնեն եւ գիւղի տանիքների վրայ դիրք բռնեն, որովհետեւ գիւղը տափարակ դաշտի մէջ էր, եւ միայն գիւղն էր որ յարմարութիւն ունէր կռիւի համար։

« Ես եւ Անդրանիկը մի տասնեակով մնացինք Ռէչս Բենօյի տունը։ Գիւղացիները՝ իրենց պահապանութիւն արին, եւ Ռէչս Բենօն անձամբ հսկեց, որ պահապանները իրենց պաշտօնների մէջ չթերանային։

« Այդ ըմբոստ եւ չարքաշ ժողովուրդի զաւակներին կարելի էր վստահել ոչ թէ մի կեանք, այլ հազար կեանքեր։

« Այդ օրը մինչեւ կէսօր՝ առանց զարթնելու՝ քնացանք։ Այս գիւղի մասին մեր ստացած տեղեկութիւնները խիստ նպաստաւոր էին։

«Գիւղի մէջ լսած էին Կուրավի գիւղի գլխին եկած աղէտի մասին. Գիտէին Շէյխ Եուսուֆ գիւղի կանանց բռնաբարումների մանրամասնութիւնները։ Գիտէին թէ՝ ինչպէս Թուրքերը այրած էին Ավրանը եւ Զխառը։ Սակայն, գիւղի ժողովուրդը, հակառակ իր ստացած սոսկալի տեղեկութիւններին, տրտունջ չյայտնեց, արհամարհեց Թուրք կառավարութեան ծրագրած եւ գործադրած բոլոր զաղանային արարքները եւ հիւրընկալեց մեզ իր նահապետական օճախների մէջ։

«Տարիներ շարունակ, ասում էր Ռէչս Բենօն, տանջուել ենք այդ անօրէնների ձեռքից եւ բեզարել ենք կեանքից։ Իսկ մահը չատ զայ; մեզ սանի, որ չտեսնենք այն դուլումը։ Օտարների վրայ յոյս դնելը յիմարութիւն է։ Եթէ մի բան արինք, այդ էլ մեր ուժին ապաւինելով էր։ Ես միայն առար կը հաւատամ։ Ահա Սասունը մեզ օրինակ։ Այժմ մենք ունինք մեր փոքր ուժը։ Ունինք մեզ հետ ձեր ուժը։ Մեր գիւղն էլ, մեր տուներն էլ մատաղ լինին ձեզի։ Զարկեցէք համբերատ եւ, եթէ մի բան պատահի, բոլորս միասին կը կռուենք, ու անկից յետոյ ալ՝ մնացածին՝ բարի ճանապարհ։

«Այդ օրն էլ խաղաղ անցաւ։ Մինչեւ արեւմուտք սրեւէ նոր բան չպատահեց։

«Հրահանգ տրուեց տղայոց, որ «պատրաստ» լինեն, մէկ ժամէն մեկնելու գիւղից։ Խումբի տասնեակները այդ պատրաստութեանց մէջ էին, երբ երկու սուրհանդակներ եկան եւ ասին. «Բերդակցիներից մեզ իմացուցին, որ դուք մեր լեռան մօտերը կը գտնուիք։ Խնդրեցին որ ձեզի մի կերպով տեղեկացնենք Քէօսէ – Պինպաշիի զինուորների մասին։ Նա բանակ է դրել Առղաց մօտը։ Զինուոր խումբեր պարկուներ ղրկուել են զանազան ուղղութեամբ։ Բերդակցիները մեզ ասում էին, որ եթէ Ֆետայիները ձեր կողմերն են, ասէք նրանց, որ թող քաշուեն մի ուրիշ վայր, ի դերեւ հանելու համար Քէօսէ Պինպաշիի ջանքերը։

«Այդ լուրը հաստատուեցաւ նաեւ մեր ունեցած «գիտողներ»ի եւ Թուրքերի մէջ ունեցած մեր լրտեսների միջոցով։ Այլեւս մեզ կը մնար այդ չըջանից էլ հեռանալ չուտով՝ չպաշարուելու համար։

«Վտանգը ամէն բոպէ մեր ետեւէն կը վազէր։ Մինչեւ որ այդ շարժումների չըջանակէն դուրս չգայինք, պիտի չկարողանայինք ազատիլ։ Մեր ձեռք առած միջոցները բաւարար չէին պատմելու թշնամին.

«Զինուորական խորհուրդը այդ լուրերի վրայ որոշեց՝ ինչ գնով էլ լինի այս չըջանէնմէջ խոյս տալ ընդհարումից, որպէսզի հայ գիւղերի յաւելուածական աւերումների պատրուակ չստեղծուի։

«Արդէն յայտնի էր, որ երկար կռուելու հնարաւորութիւն չունէինք. ռազմամթերքի սակաւութեան պատճառով։

«Խորհեցանք մի ցերեկ էլ հիւր լինել Շանթ քահանային, եւ հետեւեալ գիշերը անցնել Մուշալէն գիւղը՝ Գասպար էֆէնտիի մօտ։

«Զինուորական մարմնի մի քանի անդամները կը պնդէին, որ այդ գիշեր իսկ անպայման կարենք անցնինք Զխուրը եւ հասնինք Նեմրութի սարոտը։

(Շար.) ԱՆԴՈՒՀ

Մառեշալ Ջանկ Քայ Շէք ըսեր է թէ Մացու եւ Քուէմոյ կղզիները պարպուած ատեն, կարմիրները մէկ միլիոն զինուոր տրամադրելի պիտի ունենան։ Անգլիա կը փորձէ միջին ճամբայ մը գտնել, որպէսզի յարձակում չկատարուի Ֆորմոզայի վրայ, բարդացնելով կացութիւնը։

ՀԻՒԼԷԱԳԷՏ Փոնթեքորվօ, որ Իտալացի է բայց անգլիական հպատակ եղած էր, լրագրական ասուլիս մը սարքած է Մոսկուայի մէջ, ուր կը գտնուի 1950էն ի վեր։ Այս առթիւ ըսեր է թէ խորհրդային հպատակ է այժմ։ «Պատերազմի պարագային պատրաստ եմ ամբողջ ուժովս ծառայելու բոլոր խորհրդային ժողովուրդներուն, բոլոր տրամադրելի միջոցներով. բայց կը յիշեցնեմ թէ խորհրդային ժողովուրդը ամբողջութեամբ կը պայքարի խաղաղութեան համար, պահանջելով արգիլել հիւլէական զէնքերը։ Բացէ ի բաց կ'ըսեմ թէ իմ անձնական փորձերս շատ վար կը մնան խորհրդային գիտուններու փորձերէն, թէեւ պատերազմէն անմիջապէս ետք Խ. Միութիւնը կարգ մը յապաղումներ ունէր հիւլէական ասպարէզին մէջ. բայց իրողութիւն է որ հիւլէական ուժի առաջին կեդրոնը հաստատուած է Խ. Միութեան մէջ, խաղաղասիրական նպատակներով։ Խորհրդային բնագիտութիւնը առաջին տեղը կը բռնէ աշխարհի մէջ»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խստօրէն կը քննադատէ Չըրչիլի վերջին ճառը հիւլէական եւ ջրածին ռումբերու գործածութեան մասին, եղեռնական կոչելով զայն։ Եւ կը հերքէ այն պնդումը թէ Խ. Միութիւնը ետ մնացած է այս ասպարէզին մէջ։

ԼԻՈՆԻ քաղաքապետը, Էտ. Էռիօ, որ 82 տարեկան է եւ 1905էն ի վեր կը վարէր այդ պաշտօնը, հրաժարեցաւ տեղական վէճերու հետեւանքով։ Էռիօ երեք անգամ վարչապետ եղած է Գ. Հանրապետութեան օրով, իսկ 11 տարի Նախագահ Ազգ. Ժողովին, պատերազմէն առաջ թէ վերջը։ Հակառակ ըլլալով Ֆրանսայի անձնատուութեան, արգելափակուեցաւ Վիշիի կառավարութեան կողմէ. Յետոյ Գերմանացիները Փոցտամ փոխադրեցին զինքը, մինչեւ ազատագրում։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ համար 500 միլիոն Փրանքի ուտելիք պիտի ղրկուի, եւ ամսական 300 միլիոն Փրանք պիտի տրամադրուի, գործազրկութեան դէմ։

ԿՐՈՒՓ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ ՓՈՂՈՑԻ անուանակոչութեան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այսօր, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10.30ին։ Խօսք պիտի առնեն քաղաքապետ Պ. Պերնար Լաֆէ, նախկին նախարար Ժիւսթէն Կոտար, կուսակցութեանց ներկայացուցիչները եւ ուրիշներ։ Իջնել Մեթրօ Սէն Ֆարժօ։

ՍԹԱԼԻՆԻ մահուան տարեդարձը աննշմար անցաւ Մոսկուայի մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն թերթերը։

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ զեկոյց մը հրատարակեց Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը, գիտել տալով թէ ծրագրուած եւրոպականացումը պէտք է գործադրուի կարելի եղածին չափ շուտ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՏԷՍԻՆ, Ցանձնաժողով.— Մարտ 5ի թատերական ազդը ստացանք ուրբաթ կէսօրին, երբ թերթը լոյս տեսած էր արդէն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Մայրերու փառատօնը Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Մայիս 22ին, կիրակի ժամը 14.30ին։

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի պարանցիկ երեկոյթը Կիրակի 20 Մարտ։

***

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ Մուրատ Ռափայէլեան նախկին աշակերտներու տարեկան հանդէսին, Ապրիլ 3ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

FOURRURES

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Գանձէօ Քաջունի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ Էնժէնիէօր տը լ'Էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն Փարիզ (8):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Գանձէօ Քաջունի Նոր Սերունդի պարախումբին։

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ)։

Ցայտնի նուագախումբ ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆԻ։

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։
Մուտք 300 Փրանք։
Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.
ԼԸՔուռպ 47 — 45։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ (Քաֆէ Ռիշժան)։

Դասախօս՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը։
Մուտքը ազատ է։

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ. Ռըկպի պարի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր։ Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած գերակատարները։ Մուտքը ազատ է

ՄՈՒՐԱՏ — ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Մարսէյլի մասնաճիւղը կը տեղեկացնէ թէ՝

12 ՄԱՐՏԻ

Անմախընթաց պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ՝
VAMPING, Les CATALANS
շքեղ սրահին մէջ։

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի եւ բոլոր սեղաններ թուագրուած պիտի ըլլան։ Կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանները։ Դիմել Միութեան բոլոր անդամներուն

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՆՊԱՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ
Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՏ 27ԻՆ
Կը ներկայացուի Յ. Պարոնեանի
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐԸ
Ծանօթ դերասաններու կողմէ։
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ Չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը կատարուին մտքերու փոխանակութիւն Վ. Մելիքեանի կողմէ, Փետր. 18 մայիսին տրուած պարզաբանութեան եւ Ստեփան Քոչարեանի դասախօսութիւնը նոյն դէպքի մասին։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ։

Կախարդական մթնոլորտի մէջ։

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՈԼ ՄՕՐԻՍ

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օգտակար ըլլալով։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան,
ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ։
Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻ
(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)
եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ։
(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի)։

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ուշադրութիւն.— Ցանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ.82–38 ի կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի։
Մէզօն տը լա Շիմի

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Փարիզի Հայ Աւետարանական Եկեղեցին ձեզ կը հրաւիրէ իր աւետարանական ժողովներուն որ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի ժամը 20.30ին, 58 ռիւ Մատամի սրահին մէջ։ Պիտի խօսին վերապատուելիներ՝ ՋԵՓԻԼԵԱՆ եւ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ։

Մեթրօ՝ Նօթր Տամ տէ Շան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Տօքթ. Պօղոս Քոլոլեանի ողբացեալ տիկնոջ ՏԻԿԻՆ ՔՈԼՈԼԵԱՆԻ յիշատակին, մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գրիգոր Աղամեան, Տէր եւ Տիկին Հր. Սամուէլեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան 10.000ական Փրանք, Ոմն 5000, Մերուժան Հաճիճանեան, Մկրտիչ Գազանճեան, Վրոյր Զիթունի 3000ական, Համբարձում Թօփալեան 1500, Յարութիւն Փափազեան, Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան, Բարսեղ Տամլամեան հազարական, Տէր եւ Տիկին Արամ Գասմաճեան 2000։ Գումար 50.000, նախորդ գումար 65.000։ Ընդհ. գումար 115.500։ (Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Փանոս Փանոսեան, Պ. Պ. Խաչիկ եւ Յարութիւն Փանոսեան՝ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր Թորոս Փանոսեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, Ստեփան Խաչիկեանի մահուան առթիւ, հետեւեալ նուէրները,— Պ. Յ. Էթմէքճեան (Մարսէյլէն) 1500 Փրանք, ոմն (Մարսէյլէն) հազար Փրանք, իրենց ննջեցեալներու յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան, Մարսէյլ Փիւժէթէն հազար Փրանք։

×

Պ. Գարեգին Մեսրոպեան, ի յիշատակ իր ծնողաց, եղբօր՝ Վաղարշակ Մեսրոպեանի եւ քրոջ Վ. Ծիվանեանի՝ հինգ հազար Փրանք կը նուիրէ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին, Կապոյտ Խաչի կազդուրման կայանին նորոգման համար։

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ, ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ (U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու. պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60 (Poste 80)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ԸՆԿ. ՎԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի, ժամը 3.30ին։

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը այս կիրակի ժամը 3ին։

ԹԱԹՈՒԼ խումբը երկուշաբթի ժամը 21ին

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշբ. ժամը 21ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ (Շար.)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ Սէն Ժ'Իլէրի սանաթորիոմին
Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։
Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի
(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՅԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեհական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի եւ սենեկալի խումբերուն։

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 Փրանք։
Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)
Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ։

Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս-բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի։ ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱՏԱՔԵԱՆԻ՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

PREUVES

Revue Mensuelle Littéraire et Politique

1955 Մարտի թիւին մէջ շահեկան յօդուածներ ունին Անտրէ Մալրօ եւ ուրիշ ծանօթ գրողներ օրուան հարցերու մասին (Չինաստանի պատերազմը, խաղաղ կենակցութիւն եւն.)։

Քրոնիկներ քաղաքական, ընկերային, տնտեսական եւ գրական հարցերու մասին։
C. C. P. 178.00 Paris. Adresse 23, Rue de la Pépinière, Paris (8e)

PEINTRE DECORATEUR

(Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ)

Կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր հեռաձայնին նոր թիւն է
ORNANO 76 - 23

Միեւնոյն ատեն կը խնդրէ որեւէ աշխատանքի համար դիմել 15 օր առաջ։

78, Rue des Rosiers, St. Ouen (Seine)

LUCIEN DURAND

ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2). GUT 36-71

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e).

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՄԱՐՏ
*
MARDI
8 MARS
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7616 31e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3027

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՌՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԵՏՔՆ ԱԼ

■

Պոլսոյ թերթերէն քաղելով, այսօր հրատարակած ենք «Եօթանասուն տարեկան Թուրք սպայի մը յիշատակները»:

Այս վկայութեամբ, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ՝ քառասուն տարի ետքն ալ, չզղջացաւ Թուրք մտաւորական մը որ գլխաւոր յայտնէր: Կամ լման պատմէր ամէն բան:

Միշտ Հարեւանցի կ'անցնին: Կողմնակի պատասխանն կ'արձանագրեն կը սանն ու կը խեղաթիւրեն: Եւ ամբողջ պատմութիւնը վեր ի վայր կը շրջեն:

Անշուշտ այս ծերուկն ալ կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ ինքը — արկածէ մը տարբերութիւն չունի եղածը:

Աւելի քան մէկ միլիոն ժողովուրդ քանի մը օրուան մէջ «այլուր փոխադրելու» ձեռնարկելով անխնայ խոշտանգած, խեղդած, խողխողած են:

Հարիւր հազարներ բնաջնջած են դաշոյնով, սրով, մանգաղով, բիրով, քարով, կացինով:

Երկու — երկու, չորս — չորս իրարու կապելով եւ հրացանի բռնելով:

Մթերանոցներու, եկեղեցիներու, ախոռներու մէջ թխելով եւ հրկիզելով:

Հազարաւորներ ողջ ողջ թաղած կամ գետը նետած են:

Բանակին զինուորներն անգամ խմբովին գնդակահարած, կամ ոչնչացուցած են զանազան անլսելի բարբարոսութեամբ:

Ու մէկ խորութիւն գառնակարգի, դաժանութեան, անօթի ու ծարաւի:

Հազարաւոր կիներ, աղջիկներ, նոյնիսկ ծանրուկներ չարաչար լլկած, դիակներու վրայ ծած են լեռնէ լեռ քշելով մինչեւ 60 օրուան ճամբայ: Անօթի ծարաւ:

Անապատէ անապատ քշուելով Տէր Զօրի մէջ ծուարած բազմութիւնն ալ փոչիացուցած են վերջին պահուն, 1916ի գարնան:

Անհաշուելի անհատական եւ հանրային հարստութիւններ յափշտակած, դպրոցներ, եկեղեցիներ, յիշատակարաններ քանդած, փոշիացուցած են, ոչնչացնելու համար ամէն հայկական հետք:

Ցեղասպանութեան ո՞ր մէկ տեսակը պակաս մնաց: Ո՞ր մէկէն հո մնաց ջարդարար պետութիւնը, զինելով եւ ապաբէզ նետելով սանձակոտոր խուժանը:

Թալաման: Սրաման: Հրաման: Ջրաման: Սովաման:

Եւ անշուշտ եօթանասուն տարեկան Թուրք սպան կը գրէ, ամենայն լրբութեամբ.

— «Անկազմակերպ այս գաղթի ընթացքին հայ գաղթականներու միջեւ յոգնութենէ եւ հիւանդութենէ մեռնողներ եղած են: Բայց այն առթնուած հաշիւներուն համաձայն, թուրք բնակչութեան զուլումէ տուած կորուստը Հայերէն շատ աւելի է»:

Կրնայ ըլլալ որ Թուրքերը շատ աւելի կորուստներ կրած ըլլան բուն իսկ պատերազմին պատճառով, — պարտութեան, խուճապահար նահանջի, անօթութեան, համաճարակներու հետեւանքով:

Բայց, կարելի՞ է բաղդատել այս առաւելաբար զուլումը՝ յառկապէս ծրագրուած, պետական ճշդութեամբ մշակուած եւ դաղանային կատաղութեամբ գործադրուած Սպանդին, ամբողջ ժողովուրդի մը բնաջնջումին հետ:

Թուրք սպան կը խօսի «Վանայ լճին ջուրերուն վրայ ծփացող Թուրք դիակներու» մասին:

Այս առթիւ, կը յիշէ «Հայոց համբաւաւոր Պարաթով զօրավարին»:

Կեղծիք մըն ալ այս, բսելու համար թէ Հայերը հազարաւոր Թուրքեր ջարդած են: (Պարաթով ռուս զօրավար մըն է որ մեռաւ Եւրոպայի մէջ):

Դեռ ուրիշ ցնդաբանութիւններ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ

*

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Վերջին լուրերու համաձայն, յարաբերութեանց լարումը կը շարունակուի Միջին Արեւելքի մէջ, իբրեւ հետեւանք անցեալ երկուշաբթի օրուան արիւնալի ընդհարման:

Ինչպէս գրած էինք, Ապահովութեան Խորհուրդը յետաձգեց իր նիստը, սպասելով Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբին զեկոյցման: Մինչ այս մինչ այն, նոր դէպքեր ծագեցան եւ Աղամոդովլին ներկայացուցիչներուն կիները եւ զաւակները Կազայի շրջանէն փոխադրուեցան Երուսաղէմ: Կազայի զինուորական կառավարիչը կը հաստատէ թէ Իսրայէլացիները նորէն կրակ բացին եգիպտական դիրքին վրայ, առանց մարդկային կորուստ պատճառելու: Ամման արաբական գունդն ալ կը ծանուցանէ թէ քանի Իսրայէլացի զինուորներ Յորդանան մտնելով առեւանգեցին վեց Պետուիններ եւ հինգը սպաննեցին: Նոյն աղբիւրին համաձայն յորդանանեան պահակախումբ մըն ալ յարձակում կրած է գնդացիրով եւ հրասանդով: Կազայի շրջանին մէջ երկու եգիպտացի սպաներ բարձրախօսով աղաղակեցին արաբ տարագիրներուն թէ պէտք չէ խուճապի մատնուին: Այդ շրջանին մէջ տեղաւորուած 200 — 250.000 արաբ տարագիրները խուճապի գրգռուած են անցեալ Բշ. օրուան դէպքէն:

Եւրոպացիներուն հրամայուած է դուրս չելլել առանց զինուորական հետեւորդներու: Զինադադարի յանձնախումբը հրամայած է եգիպտական եւ իսրայէլեան ուժերուն չխախտել սահմանագիծը: Իսրայէլեան բանակին բանբերը կը ծանուցանէ թէ Իսրայէլացի մը վիրաւորուած է սուրիական դիրքէ մը կատարուած հրացանաձգութենէն: Իսկ Սուրիոյ կառավարութիւնը բողոքագիր մը ուղղած է զինադադարի յանձնախումբին, գանգատելով թէ իսրայէլեան ուժեր խախտած են զինադադարի պայմանագրին տրամադրութիւնները: Բողոքագիրը կ'ըսէ թէ երկու հարիւր իսրայէլեան զինուորներ յանկարծ ապաստանել շրջանը մտնելով կրակ բացած են սուրիական դիրքի մը վրայ, երեսուն վայրկեան տեւողութեամբ:

× Զինադադարի յանձնախումբը Մարտ 6ին արտակարգ նիստ գումարեց չէզոք վայր մը, փայտաշէն խրճիթի մը մէջ որ նախապէս եգիպտական պահականոց մըն էր: Կը նախագահէր Ֆրանսացի անդամը, զօր. Ժիւքոմաճճի: Ներկայ էին երեք եգիպտացի եւ երեք իսրայէլացի սպաներ: Ժողովին առաջին երեքուկէս ժամը անցաւ օրինական ձեւակերպութեանց քննութեամբ: Յանձնախումբը պաշտպանեց եգիպտական բանաձեւ մը որ կը մեղադրէ Իսրայէլը թէ զինեալ յարձակում գործած է Կազայի եգիպտական դիրքին վրայ եւ թակարդը ձգած է եգիպտական բեռնակառք մը որ օդնական ուժ կը փոխադրէր: Իսրայէլի ներկայացուցիչներն ալ բանաձեւ մը յանձնած էին, գանգատելով թէ եգիպտական պահակախումբը նոյն գիշերը յարձակում գործած է եգիպտական հողին վրայ: Յանձնախումբը չքուէարկեց այս բանաձեւը:

× Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Իսրայէլացիները իրենց բռնած վեց Պետուիններէն հինգը սպաննելով, վեցերորդը ազատ արձակած են հետեւեալ յանձնարարութեամբ, — «Գնա ըսէ ձեր կառավարութեան եւ ցեղախումբի՛ թէ հինգը սպաննեցինք երկու իսրայէլացի

ՀԱԿԱՄԱՐՏ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ, ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԱՐԱԲԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ դիւանագիտական յարաճուն գործունէութիւն մը կը տիրէ Միջին Արեւելքի մէջ: Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Եգիպտոս, Արաբիա եւ Սուրիա համաձայնութիւն մը կնքած են որուն տրամադրութեամբ իւրաքանչիւրը յանձն կ'առնէ.

1.— Չյարել Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, ոչ ալ ուրիշ միջազգային զինակցութեանց, առանց միւս երկուքին հաւանութեան:

2. Միացեալ հրամանատարութեան տակ դնել իր զինեալ ուժերը:

3. Արաբական դրամատուն մը հաստատել, դիւրացնելու համար առեւտրական փոխանակութիւնները եւ դրամական զործառնութիւնները արաբական աշխարհին մէջ:

Համաձայնութեան բնագիրը միւս արաբական երկիրներուն պիտի յանձնուի խորհրդածելու մը մէջ որ պիտի գումարուի այս ամսուան ընթացքին: Իւրաքանչիւր երկիր ազատ պիտի ըլլայ անոր յարելու

Եգիպտոսի արդ. ապաշնորդութեան նախարարը, Սալահ Սալեմ պիտի շարունակէ իր բանակցութիւնները Լիբանանի վարիչներուն հետ, ինչպէս ըրաւ Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Արաբիոյ մէջ, որպէսզի բոլորն ալ յարին համարաբական ապահովական դաշինքին:

Ի... [illegible] Թագաւորը յայտարարեց.

— «Մենք հասարակաց նպատակներ եւ հասարակաց շահեր ունինք. Միացեալ ճակատ կազմելով պիտի կրնանք հարթել բոլոր խոչընդոտները: Միութիւնը ուժ է: Ցորչափ միացեալ մնան արաբ ազգերը, բոլոր Արաբներուն վերաբերեալ գլխաւոր խնդիրը՝ Պաղեստինի հարցը պիտի լուծուի եւ տարագիրները պիտի կրնան իրենց հայրենիքը վերադառնալ»:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար Պաղտատ հասաւ եւ պիտի մնայ հինգ օր: Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Անատոլուի գործակալութեան.

— «Եգիպտոս ապօրէն գործ մը կը կատարէ, համաձայնութիւն մը կնքելով Սուրիոյ հետ, վիժեցնելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքը: Եգիպտոսի վարիչները այնքան ճնշում բանեցուցած են Սուրիացիներուն վրայ որ անոնք հարկադրուած են գլուխ ծռել: Եթէ այդ համաձայնութիւնը ընդարձակուի, դժուար պիտի ըլլայ մտահոգութեան չմատնուիլ, վասնզի Թուրքիա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ որպէսզի եղբայրական յարաբերութիւններ հաստատուին Սուրիոյ հետ»:

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ քննական պտոյտ մը կը կատարէր Հեռաւոր եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Լոնտոն վերադարձաւ երէկ: Նախարարը այցելած է Նոր Տելհի (Հնդկաստան), Սիամ, Գահիրէ, Պաղտատ եւ Պէյրութ: Այդ առթիւ իր համակրանքը յայտնած էր Թուրքեւիրաքեան դաշինքին համար, բնչ որ մեծ զարմանք չպատճառեց: Իրագեկներու կարծիքով, Մեծն Բրիտանիոյ դիւանագիտութիւնը կը ձգտի Միջին Արեւելքի զինակցութիւնները կեդրոնացնել Թուրքիա — Փաքիստան առանցքին վրայ:

երիտասարդներու համար»:

× Նիւ Եորքէն հասած լուրերու համաձայն, Ապահովութեան Խորհուրդին անդամները համոզուած են Իսրայէլի թէ ծանր դատապարտութիւն մը պիտի կրէ, եթէ չկարենայ արդարացնել իր դիրքը Կազայի դէպքին մէջ:

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

*

ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ՃԱՇԱԳԻՆ

Միտք չունէինք նոր ցանկ մը բանալու, մանաւանդ որ հանգամանքութիւնները իբար կը հրմշտկեն, այս միջոցին:

Պարտք սեպեցինք արձանագրել սրտաճմլիկ իրողութիւն մը: Եւ ահա գումարներ կը հոսին ինքնաբերաբար:

Քանի որ սկսանք, պարտաւոր ենք տրամաբանական ելքի մը յանգիլ:

Նախապէս կ'ուզէինք գոնէ վեց ամիս ապահովել Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանին 35 աշակերտներուն ճաշը,— հարիւր հազար ֆրանք, (օրական 16 ֆրանք իւրաքանչիւրին համար):

Մեր նախատեսածէն աւելին եկաւ չորսհինգ օրուան մէջ:

Շնորհակալութիւն յայտնելով բոլորին, որոշեցինք ցանկը փակել 200.000 ֆրանքով: Այսպէս «Ցառաջ»ի ընթերցողները ապահոված կ'ըլլան 35 թշուառ դպրոցականներու տարեկան ճաշագինը, մէկ տարուան համար:

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Մուշեղ Ճիլէրեան, (Մոնթէ Քարլօ)	25.000
Ընկ. Տէր Աբրահամեան	10.000
Դ. Ղազարեան (Լիոն)	2.000
Փոքրիկ Ժիրայր Պալանճեան	1.000
Արմենակ Յակոբեան	2.000
Այրի Տիկին Լուսին Անդրէասեան	2.000
Գումար	42.000
Մարտ 6ի գումարը	64.900
Ընդհ. գումար՝	106.900

«ԿՐՈՒՓ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ» ՓՈՂՈՑ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ «Կրուփ Մանուշեան» փողոցին անուանակոչութեան արարողութիւնը, Փարիզի 20րդ թաղամասին մէջ: Ներկայ էին բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններ, կուսակցութեանց անդամներ, լեհական, ռումանական, հունգարական եւ իտալական գաղութներու ներկայացուցիչներ, Ազատագրութեան կոմիտէի անդամներ եւն.:

Խացման ճառը խօսեցաւ Փարիզի քաղաքապետը, Պ. Պերնառ Լաֆէ, որ միեւնոյն ատեն առողջապահական նախարարն է: Բանախօսը յիշեց ներբողեց 23 հերոսները որոնք մարտնչեցան մինչեւ մահ, միաժամանակ ատելով Թշնամին եւ սիրելով Ֆրանսան: Ետքը խօսք առաւ Պ. Ժի... թէն Կոտա, նախկին նախարար որ այժմ նախագահն է տարագիրներու պաշտպանութեան ֆրանսական կոմիտէին. «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ բանախօսը իր սրտաչարժ ճառին մէջ յիշեց որ Մանուշեան խումբին անդամներէն երկուքը, Կոստանդինեան եւ Մավիեան այժմ հսկողութեան տակ են Քլերմոն Ֆեռանի մէջ: «Արդարութիւնը հատուցինք մեռեալներուն, այժմ պէտք է հատուցանենք նաեւ ողջերուն»: Ետքը խօսեցաւ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, յիշելով 23 զոհերուն քաջագործութիւնները եւ Միսաք Մանուշեանի վերջին խօսքերը — «Մահուան ժամուն, կը յայտարարեմ թէ որեւէ ատելութիւն չունիմ գերման ժողովուրդին հանդէպ»: Բանախօսը մաղթեց որ ժողովուրդները ապրին խաղաղութեամբ եւ եղբայրութեամբ: «Ինչպէս Մանուշեան եւ իր 22 ընկերները, մենք ատելութիւն չունինք գերման ժողովուրդին դէմ զոր պէտք չէ շփոթել նացի եւ հիթլերական վարիչներ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾՆ ՈՒ ՎԱՍՏԱԿԸ

(Զ. եւ վերջին մաս)

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ.— «Ամբողջ 25 տարի «Համազգային»ը ծանր պայմաններու մէջ աշխատեցաւ իր գաղափարները տարածելու եւ կեանքի կոչելու: Հիմնեց հայեցի կրթութեան օճախ մը՝ Ճեմարանը, կազմակերպեց մասնաճիւղեր զանազան գաղութներու մէջ, որոնք ունեցան մշակութային բեղուն գործունէութիւն, հրատարակեց դասագիրքեր, գրական երկեր, մանկական – պատանեկան մատենաշար, հանրութիւնը դաստիարակեց պարբերական դասախօսութիւններով, զարկ տուաւ թատերական շարժումին, քաջալերեց հայ արուեստը եւ արուեստագէտները եւ ամէն ճիգ ի գործ դրաւ որպէսզի վառ պահէ արժէքներու գիտակցութիւնը հայ հոգիներու մէջ: Հասցուց ճեմարանական սերունդ մը, որու մէջ աչքառու տեղ կը գրաւեն գրագէտ – բանաստեղծները, լրագրողները եւ կրթական մշակները»:

Ն. Փալանճեան Ճեմարանը՝ «Զօրս դասարանով սկսած այս հաստատութիւնը ներկայիս ունի մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ քոլէճի բոլոր կարգերը: Հին վարձու շէնքերուն փոխարէն ունի իր սեփական կալուածը՝ երկու մեծ շէնքերով, խաղավայրով, պարտէզով եւ յարակից բոլոր յարմարութիւններով»:

Համազգայինն միայնակ ձգերո՞վ էր, որ ձեռք բերուեցաւ այս հոյակապ արդիւնքը:

— Դժբախտաբար, ոչ:

Մենաւորէն պատահած էինք այս ձեռնարկէն առաջ: Աղբին մէջ, տարբեր տեղեր էինք ցրուեր՝ զանգելով միութեան եւ տեւականացման բոլոր ստորոգելիները...

« Անոնք մեզ չեն հասկնար, իսկ մենք զիրենք» կ'աղաղակէր Լ. Շանթը

Չհասկցանք իրար՝ քաղաքականապէս: Չհասկցանք իրար՝ գաղթահայութեան հաւաքական ապահովութեան կենսական որեւէ խնդրին շուրջ: Եւ [illegible] ժամուած, մեր ընդհանրական հրաշափառ լեզուն, մեր ազգային հարուստ մշակոյթը պահելու եւ զարգացնելու պայքարին մէջ:

Համազգային Հայ Մշակութային Ընկերութեան ստեղծումը, մասամբ հետեւանք մեր այս ողբալի իրականութեան, տարիներ շարունակ բանադրուեցաւ մեր ժողովուրդի մէկ մասէն: Քսանեւհինգ տարուան իր տաղնապալի շրջաններուն, ազգին մէկ մասը միայն օգնութեան հասաւ, զօրավիգ դարձաւ, որպէսզի ապրի եւ ամրապնդուի ազգապահպանման այս մեծ ձեռնարկը:

Այսօր, շատ բան փոխուած է:

Հատուածի մը նախաձեռնութեամբ եւ զոհաբերութեամբ ստեղծուած գործը՝ արժանացած է համազգային, ազգին բոլոր խաւերու գնահատանքին:

Ն. Փալանճեան Ճեմարանը եւ Համազգայինի կրթական միւս ձեռնարկները, այսօր հատուածի մը չեն պատկանիր, այլ բովանդակ հայութեան:

Վկայ, այն ընդհանուր խանդավառութիւնը եւ գործնական զոհաբերութեան նոր փաստերը, որ կը յայտնաբերուին գաղթաշխարհի բոլոր մասերէն:

Այս իրողութիւնը, որ հաճոյքով մոռացնել կու տայ տխուր անցեալը, փառապսակ մըն է հայկ. մշակոյթին եւ յաղթանակ՝ իր անխորտակելի եւ գերազանց ուժին:

Եւ նաեւ Համազգայինի «հիմնադիրներու յաղթանակն է այս, որ տարուէ տարի ամրացաւ, ուռճացաւ եւ այս գեղեցիկ արդիւնքով պսակուեցաւ, անգամ մը եւս հաստատելով այն իրողութիւնը թէ՝ որքան հզօր է գաղափարին ուժը եւ ինչ հրաշքներ կրնայ գործել նուիրումի եւ զոհողութեան ոգին»:

Համազգայինի երկրորդ քսանհինգամեակը կը սկսի նոր պայմաններու մէջ, եւ նոր առաջադրութիւններով:

Հիմնական նպատակը իրականացած է: Նախնական ծրագիրները՝ գործի են վերածուած:

Համազգայինի ղեկավարութեան նոր առաջադրութիւնն է.—

Պահել, զարգացնել, ամրապնդել եւ ընդլայնել Ն. Փալանճեան Ճեմարանը եւ կրթական միւս ձեռնարկները:

Անտարակոյս նոր զոհողութիւններ, տեւական ճիգ եւ աշխատանք կը պահանջեն այս բոլորը:

Ինչպէս տեսանք, անցեալին կատարուած ճիգերն ու զոհաբերութիւնները ծանրացած էին առաւելաբար Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Ամերիկայի համեմատաբար սահմանափակ կազմակերպութիւններու վրայ:

Այսօր ընդարձակուած է այս շրջանակը: Վաղը՝ աւելի եւս պէտք է, որ ընդարձակուի, տարածուելով բոլոր գաղութներուն մէջ:

Լիբանանը, ուր հաստատուած է Ն. Փալանճեան Ճեմարանը եւ Կեդրոնը Համազգային Ընկերութեան, գործնապէս ցոյց տուաւ իր գնահատանքը ընդհանուր գործին: Կեդրոնական Վարչութիւնը կազմուած Համազգայինի հին եւ նոր գործիչներէն, որոշած է շարունակել գործը եւ իր լրիւ կատարելութեան հասցնել:

Եթէ առաջին քսանհինգամեակին, համեմատաբար մեծ չեղաւ Լիբանանի նիւթական զոհաբերութիւնը, այսօր արդէն կը ձգտի առաջնութեան մրցանիշը խլել: Գէյրութի մէջ բացուած հանգանակութիւնը արդէն իսկ հասած է հարիւր հազար լ. ոսկիի, մեր դրամով շուրջ 11ուկէս միլիոն ֆրանք:

Ամերիկան, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս շարժման մէջ է, իր պատուաւոր բաժինը բերելու համար: Հակառակ տեղական բազմապիսի կենսական պահանջներուն, կը կարծուի, թէ հարիւր հազար տոլարի կրնայ հասնիլ գաղութին այս նոր օժանդակութիւնները:

Կասկածէ դուրս է, որ մեր միւս գաղութները նոյնպէս պիտի կատարեն իրենց պարտականութիւնը:

Իսկ Ֆրանսա՞ն, եւ արեւմտեան Եւրոպայի միւս գաղութնե՞րը:

Անցած քսանհինգ տարիներու ընթացքին մեր այս գաղութները, մասնաւորապէս Ֆրանսականը մնացին միշտ անտարբեր Համազգայինի ձեռնարկներուն հանդէպ: Իբրեւ միակ զոհողութիւն այս շրջանին, թող ներուի մեզ ըսել՝ սահմանափակուած է քանի մը կապոց գրքերով եւ 25 հազար ֆրանք հնչուն դրամով...

Համեստ, բայց սրտով հարուստ հայրենակցի մը, Գ. Միւթէվէլեանի մէկ միլիոնի նոր նուիրատուութեամբ, կը յուսանք թէ Ֆրանսահայութիւնը իր տեղը պիտի գրաւէ Համազգայինի երկրորդ քսանհինգամեակ պատմութեան մէջ.

Յաւերժացնելու համար Համազգային Ընկերութեան մեզմէ անդարձ հեռացող մեծ առաքեալներու յիշատակը, պահպանելու եւ զօրացնելու ազգապահպանումի զօրաւոր զէնքերը, եւ վերջապէս փառաւորելու մեր ազգային մշակոյթը՝ կը պարտադրէ բոլորիս նոր ճիգ եւ զոհողութիւն:

Կատարենք մեր պարտքը, հաստատելով, որ «Հայ ժողովուրդը գիտցաւ ըմբռնել Համազգայինի վարիչներու հետապնդած նպատակին բարձր արժէքը եւ բարոյապէս եւ նիւթապէս աջակից հանդիսացաւ անոր»:

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻ ՄԸ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՊԱՆ ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Սոն Փոստա» թերթը կը հրատարակէ «Յօթանասուննոց սպայի մը», Րահմի Արաֆի յիշատակները հայկական ջարդերու մասին (24 Փետր.): Պոլսահայ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ թարգմանութիւնը, որ ամբողջական չերեւար.—

Յօդուածագիրը նախորդ ընդհ. պատերազմի յիշատակները պատմելէ վերջ կը շարունակէ.

— Միատիսէ սկսեալ հայ գաղթականներու հանդիպիլ սկսած էինք: Ասոնք Անատոլուի այլազան շրջաններէն Եփրատի հովիտն ի վեր աքսորուած Հայերն էին: Միատիսի մէջ իսկոյն աշխատիլ սկսեր են, արճարաններ, կաթնարաններ բացեր են: Արաբները այսպիսի բան չեն գիտեր: Անոնց շնորհիւ լաւ նախաճաշ մը ըրի:

Հայ գաղթականներով բերնէ բերան լեցուն էին սենեակները այն խանին, ուր գիշերը իջեւանած էի: Յոգնած ըլլալով ստիպուած էի քնանալ: Բայց անոնք բարձրաձայն այնքան շատ շաղակրատեցին որ չըկցայ քնանալ: Իրենց լքած ծննդավայրերուն ինչքերն ու հարստութիւնները պատմեցին, խրատներ տուին իրարու: Այս աղէտի օրերուն ալ կը սոնքան: Այս վշտակոծ մարդիկը չվշտացնելու համար զանոնք լռելու չհրաւիրեցի: Անքնութեան համակերպեցայ:

Էլպուքէմալի մէջ ալ բաւական Հայեր հաւաքուեր են: Աշխատիլ սկսեր են: Բռնակալաբար բնակարանային տագնապ կը տիրէ: Մէկ մասը Արաբներուն նեղ ու յոռի տուները, մէկ մասն ալ խաները տեղաւորուեր են: Էլպուքէմալէ վերջ Տէր Զօր եկայ: Այն ատեն Մութէսարըֆութիւն էր այստեղ:

Տէր Զօրի եւ Մէսքէնէի միջեւ, ճամբուն աջակողմը եւ ձախակողմը այս գաղթականի կարաւաններէն հիւանդանալով մեռած եւ չթաղուած դիակներ տեսայ: Այն ատեն աչքիս առջեւ գծագրուեցան Վանայ լճին ջուրին վրայ ծփացող խեղդուած Թուրք այրերուն, կիներուն եւ տղոց դիակները: Մեր առաջին արշաւախումբը հետապնդելով Վանայ շրջանը մտած Հայոց համբաւաւոր Գարաթօֆ զօրաբաժինը այս տեղէն հեռանալ ուզող Թուրք բնակչութեան տասը հազարէ աւելին սպաննած էր: Ասոնց մէկ մասը նաւակները եւ փոքր նաւերը լեցուելով լճին մէջտեղը ջուրը նետուած էին: Մայրեր, հայրեր եւ տղաքներ աղիողորմ ճիչեր արձակելով խեղդուած էին: Դատուանի եւ Ախլաթի մէջ մինչեւ լճին ափերը քշուած այս դիակները կը տեսնէինք ու կուլայինք:

Հակառակ այս աղէտին, ցաւեցայ գաղթի ընթացքին հիւանդութենէ մեռած Հայերուն: Ռուսական կայսրութիւնը պատմութեան ընթացքին զիրար խողխողել տուած է Թուրքերը, Հայերը եւ Քիւրտերը: Ռուսերն են որ Հայերը գրգռած են իրենց հայրենակից Թուրքերուն դէմ: Ցարական Ռուսիա Հայաստանի վրայէն Իսկէնտէրուն իջնելու մտօք իբրեւ թէ անկախ Հայաստան մը հիմնելու հետամուտ ու հայ ղեկավարներն ալ գիւղացի ու արհեստաւոր Հայերը Ռուսերուն հաշւոյն թունաւորած են:

Իթթիհատ եւ Թէրաքքըի կառավարութիւնը պատերազմի անհրաժեշտութեանց բերումով կռուադաշտի մօտիկ շրջաններու այս Հայերը հեռացնելու հարկին տակ մնացած է: Անկասկածելիօրէն այս գաղթին ընթացքին հայ գաղթականներու միջեւ յոգնութենէ եւ հիւանդութենէ մեռնողներ եղած են: Բայց այն ատենուան հաշիւներուն համաձայն, Թուրք բնակչութեան զուլումէ տուած կորուստը Հայերէն շատ աւելի է:

Եփրատի հովիտը աքսորուած այս Հայերուն կարեւոր մէկ մասը բանակի հրամանատար Ճէմալ փաշա Սուրիա տարած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նալբանդեանը ոտքի տակ տուեց ամբողջ Պոլիսը: Կառք համարեայ չէր նստում, նախ՝ խորդուբորդ փողոցներով անիւների անցնելը յոգնեցուցիչ ու տանջալից էր, ապա՝ միթէ՞ կառքը կարող էր մտնել ամէն տեղ, ամէն անկիւն, որտեղ մի շունչ կար, կեանքի մի նշոյլ:

Շուկաներում, եկեղեցիների ու մզկիթների մօտ, գերեզմանատներում եւ նաւահանգիստներում վխտում էին ցնցոտիաւոր մուրացկաններ, անօգնական կոյրեր: Հանդիպում էին բոլորովին մերկ, ցնցոտուած մարդիկ, որոնց կեղտոտ մաշկը չորութիւնից ճաքճքած կաւահողի նման էր: Նրանք իրենց կզկզուած, ցից – ցից մազերով, ոտների ու ձեռքերի երկար եղունգներով, կարմրած աչքերով ու շուռ եկած, բորբոքուած կոպերով, հին վէրքի սպիներով եւ մարմնի ու դէմքի վրայ բացուած խոցերով տարօրինակ տպաւորութիւն էին թողնում: Դժուար էր նրանց նոյնիսկ կարեկցելը, այնքան կորցրել էին մարդկային կերպարանքը, այնքան վայրենացել:

— Երեւում է, սրանք մխիթարւում են նրանով, որ զուռանը թոյլ է տալիս շապիկը փոխել մի քանի տարին մէկ անգամ, — դառնութեամբ նկատեց Միքայէլը: Սվաճեանը, որ Վիրգիլիոսի նման ուղեկցում էր Նալբանդեանին, գուցէ աւելի յարմար խօսք չգտնէր ասելու, քան եթէ

Լաւ նայիր այժմ, զի տեսնելու ես բաներ,
Որ խօսքերիս պիտ հաւատիքը լինին..

Փողոցներից մէկում երկար պեխերով, կիսալուսնի եւ աստղի նշան կրող ֆէսերը գլխին թեք դրած, ցուլերի նմանող թիկնեղ ոստիկանները, փողոցի մէջ թաւալելով, քարշ էին տալիս մի Թիւրքի, որը գոռում էր.

— Օսմանլին մեղք չունի՛, ալլահը վըկայ, մեղք չունի...

Նա իրեն գետին էր գլորում ոստիկանների ձեռքից ազատուելու համար, բայց սրանք անողոքաբար ոտնահարելով՝ շարունակում էին փալասի նման քարշ տալ, իրենց վայրենութիւնը համեմելով թունդ հայհոյանքներով:

— Ի՞նչ է այդ մարդու մեղքը, — հետաքրքրուեց Նալբանդեանը:

Սվաճեանի կարծիքով այդ թշուառը մեղք չպէտք է ունենար: Հաւանական է, որ այս Օսմանլին մի ուրիշ, յանցաւոր Օսմանլիի հետ են շփոթել: Դա թուրք ոստիկանութեան հետ յաճախ է պատահում:

— Իսկ ի՞նչ է լինում հետեւանքը:

— Հետքը կորցնելու համար դատ ու դատաստան չպիտի ըլլայ: Բանտին մէջ խեղդամահ ընելէ ետքը կը յայտարարեն, թէ, թուլամորթ գտնուեցաւ եւ ինքզինքը սպանեց, — պարզաբանեց Սվաճեանը:

Բազմաթիւ փակուած արհեստանոցների առջեւ, մռայլ, տրագիկական անտարբերութեամբ նստած էին արհեստաւորներ, որոնք սաղաֆի երկար համրիչները քաշելով՝ երեւի որոշում էին իրենց ճակատագիրը:

— Վաղ թէ ուշ էսնաֆութիւնը մուրացկաններու դասին պիտի խառնուի: Ազգային վաճառականութիւնն ալ մխիթարական վիճակի մէջ չէ: Ամբողջ Թիւրքիան եւրոպական ապրանքներով կը հեղեղուի, — ասաց Սվաճեանը:

Բայց գոյութիւն ունէր եւ մի ուրիշ Պոլիս:

Եւրոպական կաֆէներում, ու պանդոկներում, Ասիայի եւ Եւրոպայի Քաղցր Ջրեր զբօսավայրերում, Իշխանաց կղզիներում, Գէյօքս Տէրէյում, Թէրապիայում եւ Փերայի կեդրոնում տիրում էր անհոգութիւնն ու զուարճութիւնը, խրախճանքն ու զեխութիւնը, կեանքը շամպանյի փրփուրի նման դուրս էր ցայտում, արբեցնում, յոգս ցնդում ու թողնում ծանր զարշելի նստուածք մտքերի ու հոգիների վրայ:

Եւրոպական քաղաքականութիւնը բերել էր իր բարքերը, նորաձեւութիւնները, իր զուանանքը: Ֆրանսիացիներն ու Անգլիացիներն այնպէս էին վարւում, կարծես իրենք էին Պոլսի տէրերը՝ յաւակնոտ եւ ինքնավստահ, ամբարտաւան ու սեթեւեթ:

Հագուստների նորաձեւութիւններին ամէնից առաջ արձագանգում էր Պոլիսը: Մօտայատէր Ֆրանսուհիների հետ մրցում էին նոյնիսկ հայ հարուստների, ազգային գործիչների կանայք: «Մեղու» ծաղրանկարներով յաճախ էր ձաղկում հայ տիկինների կապկումը այլազգիներին: Նալբանդեանը չկարողացաւ ծիծաղը զսպել, երբ ազգային հիւանդանոցում, խնամակալ հայ տիկինների մի քանիսի գլխին տեսաւ «կարնաւալեան» կոչուող վերջին մոտայի գլխարկները:

— Ցատկվել են հայ կանայք, աւել են գլուխներին կպցնում, — Սվաճեանի ականջին ասաց Միքայէլը:

Պահպանողական էին տղամարդիկ: Նրանք իրենց եւրոպական հագուստներով անգամ չէին հրաժարւում տրադիցիոն ֆէսից:

Երեք օր անընդհատ շրջելուց յետոյ, Միքայէլը չափազանց յոգնեց: Վերջին օրը բազմաթիւ տպաւորութիւններից ճնշուած վերադարձաւ հիւրանոց եւ իսկոյն պառկեց հանգստանալու:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ
Մ. ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

★

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Վարդանանց տօնն էր: Ամբողջ վարժարանը իր մթնոլորտով ա–նօրինակ խանդավառութեան եւ եռուզեռի մէջ էր:

Առտուն, վարժարանին մատրան մէջ ձայնաւոր պատարագ: Ամբողջ աշակեր–տութիւնը յուզումով երգեց Եկմալեան պատարագը դաշնամուրի ընկերակցու–թեամբ: Տեսուչը, Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան պերճախօս քարոզ մը խօսեցաւ, ունկն–դիրները փոխադրելով Աւարայրի արիւ–նոտ դաշտը՝ ուր կը մղուէր հերոսական պայքար մը կրօնի եւ հայրենիքի համար:

Որքան սրտառուչ էր «Տէր Ողորմեա»ն որուն մէջ հեռաւոր աշխարհներէ խըմ–բուած պանդուխտ հայորդիները սէր եւ միութիւն կը հայցեն:

Երեկոյեան ժամ 6ին կ'ունենար հանդէսը գրական – երաժշտական ճոխ յայտագրով, վարժարանի դահլիճին մէջ: Բեմին խորը կը բարձրանար Աւա–րայրի դիւցազներուն Ալիշանեան պատ–կերը արիւնագոյն ծիրաններով, իսկ ա–նոր առջեւ բոցավառ ջահեր, կարմիր ծա–ղիկներ, բուրվառ մը խնկարկու անմահ–ներուն որոնց գլխուն վերեւ կը հսկէր հայկական եռագոյնը:

Ամէն ինչ խօսուն էր ու խորհրդաւոր: Հոն էին վարժարանին հայրերը, նախկին սաներ, ամբողջ աշակերտութիւնը եւ քա–ղաքին փոքրաթիւ հայ գաղութը:

Հանդէսը բացուեցաւ Շնորհալիի հոգե–շունչ մարտական «Նորահրաշ» շարա–կանով, զոր երգեց աշակերտներու խում–բը: Յետոյ բարձրագոյն դասարանի աշա–կերտներէն Գալայճեան Յովհաննէս առաջ շունչով գրութիւն մը կարդաց ոգեկոչե–լով օրուան մեծ յիշատակը, հրաւիրելով իր ընկերները նահատակներու կտակին հաւատարիմ մնալ մինչեւ մահ: Փոքրիկ Ժիրայր Թաշճեան արտասանեց Հ. Վահան Յովհաննէսեանի «Վարդանը քաջ զօրավար էր» քերթուածը: Գալէօղեան Ա–րա դաշնամուրի վրայ նուագեց Գ. Հէ–քիմեանի մելամաղձիկ «Արաքսի ալիքնե–րը» ամէնուն սրտերն յուզելով հեռաւոր հայրենիքի կարօտով:

Բեմ բարձրացաւ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան, որ իր պատմաբանի հմտու–թեամբ վերլուծեց Աւարայրի դիւցազնա–մարտը, բացատրելով անոր գաղափարա–կան մեծ նշանակութիւնն եւ արժէքը մեր ազգին գոյութեան համար: Գծեց ու քան–դակեց իրեն յատուկ զօրեղ հռետորու–թեամբ կենդանի պատկերը Վարդանի՝ Մամիկոնեան տան այդ բազմայաղթ պան–ծալի շառաւիղին, որ իր անձնական քաջա–գործութեամբ անմահացաւ հայ սրտերուն մէջ. ու անդին անարդ պատկերը Վասակի որ թոյլի եւ փառքի մոլուցքէն բռնուած դաւաճանեց ազգին: Հ. Սահակ Վ. իր բանախօսութիւնը վերջացուց եզրակա–ցնելով թէ «ի զուր պիտի փնտռեմ շիրիմ ու տապանաքար մեր մեծ նահատակնե–րուն, հայ սրտերն են անոնց իրական ու կենդանի շիրիմները ուր անոնք պիտի խնկարկուին սիրոյ յաւերժական պաշտա–մունքով»:

Լսեցինք ապա վեղեցիկ քերթուածը բա–նաստեղծ Ճէլալեանի՝ Վարդանանց յիշա–տակին ձօնուած ու յետոյ իր ճարտար նուագածը դաշնամուրի վրայ Կոմիտասի եւ Մեսումենցի կտորներով: Շարապ–խանեան Մարգար ուղերձ մը կարդաց նա–հատակներուն նուիրուած. Մարտիկեան Յակոբ կրակոտ արտասանութեամբ ար–բեցուց Վ. Թէքէեանի «Խորհուրդ Վար–դանանց»ը: Հուսկ աշակերտներու խըմ–բերգը երգեց Գ. Ալէմշահի խորհրդաւոր ու մելամաղձիկ «Հաւատարմոյն մահս մերը»:

Յայտագիրը լրացած էր: Տեսուչ Հայրը շնորհակալութիւն յայտնեց հրաւիրեալ–ներուն, քաջալերեց աշակերտները եւ հը–րաւիրեց զանոնք խրատելու կտակին, ու զաղափարական Աւարայրի դիւցազնե–րուն՝ միշտ պատրաստ անոնց պէս պաշտ–պանելու հայրենի սրբութիւնները:

Ու հանդէսը կ'աւարտէր ներշնչելով գո–հունակութիւն ու վերանորոգում:

ՈՒՆԿՆԴԻՐ

Նոյնիսկ Հալէպի շրջանին մէջ կախաղան բարձրացուցած է քանի մը Իթթիհատա–կան Փետայի Թուրքեր, Հայոց դէմ ծայ–րայեղութեան դիմած ըլլալնուն համար եւ կասեցուցած՝ պատժուածը: Կրնամ ըսել որ ձմեռ փուշա մեծ օժանդակութիւն ը–րած է հարիւր հազարաւոր հայ Հալէպի եւ Դամասկոսի շրջանները պատսպարե–լով:

× Յաջորդ համարէն (25 Փետր.) [illegible] է միայն հետեւեալը·

«Բայց մեզ որ երբ պատերազմի յառաջոյն Ճէմալ փաշա բռնեիլ Թուրքա քաշուեցաւ, Թիֆլիզի փողոցներուն մէջ գայն պտտող Հայերը եղան: Բարիք ըրէ չարիք գտիր: Ասկէ մեծ ապերախտու–թիւն կ'ըլլա՞յ: Երբ Մէջքէն հասայ, այս–տեղ հարաւ անցնելու համար հաւաքուած հազարաւոր Հայեր տեսայ: Ասոնց պարե–նաւորումի եւ ճամբորդութեան գործով կը զբաղէր երիտասարդ Հայ պաշտօնի պայ մը որ ինծի գաղտնօրէն գանգատեցաւ իր ցեղակիցներուն անհնազանդութեանը եւ ապերախտութեան դէմ»:

ԽՄԲ.— Տես այսօրուան խմբագրակա–նը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յատուկ).— Միշտ անցեալը կը փնտռենք, անշուշտ աւելի մօտիկ անցեա–լը՝ պատերազմէն առաջ, երբ ամէն շա–բաթ, կամ գեղեցիկ ներկայացում եւ կամ հանդէս մը կը կազմակերպուէր Վիէնի մէջ:

Մեր հայրենակիցները, գիտէին թէ շա–բաթ իրիկուն եւ կամ կիրակի կէս օրէ ետք ո՞ւր պիտի երթային: Հիմա, տեսակ մը անորոշութիւն կը տիրէ: Առ հասարակ տատամսելով կը մօտենանք ծրագրուած ձեռնարկներուն, թէեւ, տեղի կ'ունենան անոնք պարբերաբար:

Իսկ ուրիշներ, վաղուց լուծած են այդ հարցը՝ «քաջաբար» քաշուելով իրենց պատեանին մէջ: Թէեւ խուլ ամէն կանչի ու կոչի, անոնք սրատես եւ ամէնատես են, ոչ մէկ յոգնութիւն կրելով հանդերձ, իրենք զիրենք աւելի աշխոյժ, գործուն–եայ եւ եթէ կ'ուզէք՝ ազգասէր, հայրե–նասէր կը նկատեն:

Դեռ վերջերս, Վիէնէն՝ անցորդ մը, Միջերկրականեան հովերով սնած՝ կը փորձէր արդարացնել, փաստաբանական ճամարտակութեամբ, այդ հիւանդագին երեւոյթը, որուն զոհն են դարձած իրենք եւ իրենց դրացիները՝ դժբախտաբար...

— Փետրուարի ընթացքին, (19 Փետր.) շաբաթ իրիկունը, մեր Տարօնցի հայրե–նակիցները, իրենց ընտանեկան պարագա–ներով հաւաքուեցան Պ. Գ. Ալոյեանի սը–ճարանին մէջ, ոգեկոչելու համար Վար–դանանց յիշատակը: Ընտանեկան ճոխ սեղաններու առջեւ, ուղերձ, երգ եւ ար–տասանութիւններ իրարու յաջորդեցին մինչեւ ուշ գիշեր: Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան առաջին ձեռնարկն էր այդ երեկոյթը:

Հ. Մ. Ը. Մ.— Ինչպէս յիշած եմ ուրիշ անգամներ, մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը այս տարի եռանդով եւ կարգապահու–թեամբ վերջացնելու վրայ են ախոյեանա–կան մրցումներու եղանակը: Երկրորդ դասակարգի խումբերու գլուխը գտնուե–լով Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ստացած էր անպարտելի տիտղոսը եւ պահած էր զայն անաղարտ, երբ փետրուար 20ին, մեր դաշտին վրայ մերինները իրենց առաջին պարտութիւնը կրեցին Ֆէյզէնի ուժեղ խումբէն 3 – 2ով:

Տարակոյս չկայ թէ այդ պարտութիւնը պիտի չազդէ մեր խումբին յառաջապահի դիրքին վրայ, գէթ հիմակուհիմա: Կը մաղթենք որ մնացած երկու ախոյեանական մրցումները՝ Ոսլէնի եւ Շարլէի մէջ, վեր–ջանան փայլուն յաղթանակներով:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ վարչութիւնը երկար ժա–մանակէ ի վեր ծրագրած էր պարահան–դէսի մը կազմակերպումը: Շաբաթ իրի–կունը 26 Փետրուար, քաղաքապետական ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ առաջին պարահանդէսը:

Տեղական թերթերը օրեր առաջ հրա–տարակած էին մեր Խաչուհիներու եւ Սա–նուհիներու խմբանկարները եւ Միութեան գործունէութեան եւ նպատակներու շուրջ տուած էին ընդարձակ ծանօթութիւններ:

Պարահանդէսին հրապարակային հան–դի ւանքը որուն դժուարութիւններ պատ–ճառած է կազմակերպիչ յանձնախումբին: Իսկ հասո՞յթը, ինչպէս կ'իմանամ շատ գոհացուցիչ եղած է:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

★

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Փետրուար 17ին, տեղի ունեցաւ «Արաքս»՝ երգչախումբին երգահանդէսը ի ներկայութեան խուռն բազմութեան: Ներկայ էին նաեւ Վալանսի Գապիկեան քահանան, Հ. Յ. Վ. Լեւոն–եան եւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Անտոնեան:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Բամ Փորոտան»ով ղեկավարու–թեամբ Օր. Ն. Աւճեանի: Գեղարուեստա–կան բաժինը ճոխ էր: Եղան արտասանու–թիւններ եւ երգեր, բոլորն ալ յաջող, մանաւանդ փոքրիկն Աւճեանի եւ Օր. Խաչատուրեանի մեներգներն ու արտասա–նութիւնները կրկնութեան արժանացան:

Գապիկեան քահանայ խօսք առնելով գովեց Փոն տը Շէյրիի Հայերու ազգասի–րութիւնը եւ եկեղեցասիրութիւնը եւ յոր–դորներ ուղղեց: Այս առթիւ շնորհակա–լութիւն կը յայտնենք Օր. Ն. Աւճեանի որ անձնուիրաբար իր սորվեցնէ երգեր եւ արտասանութիւններ:

Ազգ. Միութեան կողմէ հաւ մը եւ շիշ մը շամփանեայ աճուրդի դրուեցաւ: Կնքա–հայրն էր Պ. Յ. Զիտէճեան որ ինչպէս ուրիշ առիթներով այս անգամ եւս նուի–րեց երկու հազար ֆրանք: Աճուրդէն գո–յացաւ 19.000 ֆր. եւ շահեցաւ «Արաքս» երգչախումբը: Երգահանդէսին հասոյթը մասին Ազգ. Միութիւնը նախընթրիք բաժնեց երգչախումբի անդամներուն:

Շնորհակալութիւն նաեւ Պ. Յ. Թիւրք–մանեանի եւ Վ. Վարդանեանի որոնք անձ–նուիրաբար նուագեցին: Բոլոր ներկաները գոհ մեկնեցան հանդէսէն, փափաքելով որ կրկնուին նման հանդէսներ:

Յ. Մ. ՊԻՉԱՔՃԵԱՆ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ ՋՈՒԹԱԿ ՄԸ

Խորհրդային մամուլը կը գրէ թէ Երե–ւանի մէջ երաժշտագէտ մը կայ որ կը կոչուի Տէր Ղազարեան: Այս արուեստա–գէտը վերջերս լսած ըլլալով որ մանրա–նկար ջութակ մը նուիրուած էր համբա–ւաւոր երաժշտագէտ Դաւիթ Օյսթրաքի, որոշեց աւելի լաւը շինել: Խորտոցով մը եւ կարի շատ սուր ասեղով մը երկու ամ–սուան մէջ շինեց «շատ փոքր ջութակ» մը որուն երկայնութիւնը 12 սանթիմեթր է եւ ծանրութիւնը հինգ կրամ: Լարերը, մե–տաքսի թելէ շինուած, հազիւ պարզ աչ–քով կը տեսնուին: Սովորական ջութակի մը կատարեալ նմանութիւնն է պզտիկցած ձեւի մէջ: Տէր Ղազարեան ուրիշ աշխա–տանքներ ալ նկատի ունի, գլխաւորաբար «շատ փոքր մեքենաշարժ արօր մը» որ սովորական մեծութեամբ մետաղեայ ցո–րենի հատիկի մը վրայ պիտի դրուի: Ա–նոր շարժիչ ուժը (մօթէօռ) պիտի կրէ գլուխ մը, որու վրայ պիտի փորագրուի պատգամ մը խորհրդային մշակներուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ
ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

«Սակայն, մինչեւ հոն բաց տարածու–թեան երկայնութիւնն ու ընդարձակու–թիւնը նկատի ունենալով՝ քալելուց բոլո–րովին ուժասպառ կրնայինք ըլլալ: Այդ պատճառով էլ որոշեցինք մնալ մի օր եւս Սիփանում:

«Խումբի յառաջապահներ եւ յետնա–պահներ նշանակեցինք եւ Արքավանքի գիւղացիներին «մնաք բարով» ասելով, անյայտացանք մթութեան մէջ:

«Մեր բախտէն այդ օրերին երկինքը միշտ մութ ամպերով էր ծածկուած, ինչ որ մեզ համար յաջողութիւն եղաւ:

«Գիւղից վալատներ առինք մեզ հետ, թէեւ մեզ մօտ էլ ճանապարհները գիտ–ցողներ կային, մանաւանդ Քղեցի Սար–գիսը, որ եթէ մէկ անգամ նայէր իր շուրջը, անխալ կ'որոշէր տեղը:

«Այդ զարմանալի քղեցի տղայի կեան–քը մի շատ հետաքրքիր պատմութիւն ու–նէր:

«Կ'ըսէին թէ՝ իր մայրը մինչեւ երե–խային երկու եւ կէս տարեկանը ծիծ էր տուել եւ մայրական կաթով սնուցել: Մայրը մի օր անտառն էր գնացել վայրի բանջար քաղելու: Մանուկը մի ծառի տակ էր թողել: Երբ կը վերադառնայ, կը տեսնէ, որ տղան չկայ ծառին տակ: Եր–կար փնտռտուքները ի զուր կ'անցնին: Յուսահատ՝ որդեկորոյս մայրը կը վերա–դառնայ քաղաք եւ կը յայտնէ եղելութիւ–նը իր ամուսնին:

«Եղանակը աշուն էր լինում: Կոր–սուած տղային հայրը եւ իր դրացիները լապտերների լոյսով կը շտապեն դէպի անտառ, մինչեւ լոյս կը փնտռեն ամէն կողմ եւ ձեռնունայն կը վերադառնան տուն: Տան մէջ սուգը կը պատէ: Ձմեռը կուգայ, ձիւնը կը ծածկէ սար ու ձոր, ծառ ու ճիւղ սպիտակ սաւանով կը ծած–կուին, եւ Սարգիսը կը նկատուի որպէս «անդառնալիօրէն կորսուած»: Ոմանք կ'ըսեն թէ՝ «գայլերը տարած ու բզքտած են»: Ուրիշներ տարբեր տարբեր ենթա–դրութիւններ կ'ընեն:

«Ձմեռն էլ կ'անցնի: Քաղաքացիք ի–րենց աւանակներով լեռը կը գնան փայտ բերելու: Այդ փայտահատներից մէկը մի օր յանկարծ մի գայլի կը հանդիպի եւ հաւար կը ձգէ: Իր մօտ եղող բոլոր փայ–տահատները, քարերով եւ փայտերով կը փութան օգնութեան, կ'ազատեն մարդը եւ կը հալածեն գազանը՝ սպաննելու համար այն:

«Կը հետապնդեն գազանին, մինչեւ որ նա կը հասնի մի քարայրի առջեւ, որ իր որջն էր: Կը ջանայ ներս մտնել, բայց տեսնելով հալածողները՝ կը վազէ եա ա–ռաջ: Այդ միջոցին քարայրից դուրս կ'ել–լէ մի փոքրիկ տղայ եւ կը սկսի վազել գազանի ետեւէն: Նա չի ազատուիր հա–լածող մարդկանց ձեռքից: Նրան կը բռնեն: Մանուկը կը սկսի գայլի նման ոռնկել: Այդ շարժումներէն կ'եզրակացը–նեն, որ ամբողջ ութ ամիս՝ այդ գայլին որջը մնացել է եւ անկէ խնամուել:

«Ի հարկէ, վերապահութեամբ պէտք է ընդունել այդ պատմութիւնը: Բայց պէտք է խոստովանիլ, որ նա ունէր շատ տարօրինակ բնաւորութիւն:

«Առաջին՝ նա կը տեսնէր մութին մէջ: Երկրորդ՝ խղճահարութիւն չունէր. կ'ու–զէր միշտ սպաննել, ծեծել, հոգ չէ թէ մէկը անմեղ լինէր:

«Ահա այդ Սարգիսն էլ մեզ հետ էր: Բայց նորից վալատներով կ'երթայինք ա–մէն տեղ, բացի Սասնոյ լեռներից եւ ան–դունդներից, որոնք ծանօթ էին մեզ այ–բուբենի պէս»:

Մուրատ յոգնած էր, կ'ուզէր պառկիլ: Բայց, իմ թախանձանքիս վրայ կրկին շա–րունակեց.

— «Արքավանքից Մկրագոմ շատ հեռու չէր: Բայց կամաց կամաց կը քալէինք: Ժամը չորսի առտուներն էր, երբ Մեղրա–գետն անցանք եւ մի փլի տակ նստեցանք:

«Վալատներ ղրկեցինք «Շանթ»ի մօտ: Խնդրեցինք որ գիւղի մէջ մեզ համար 7 կամ 8 տեղ պատրաստէ եւ յետոյ գայ մեզ մօտ, որպէսզի միասին մտնենք գիւղ:

«Մեր չար բախտէն գիւղի մէջ ոստի–կաններ կը լինեն: Բայց «Շանթը»՝ նրանց բանի տեղ չդնելով՝ պատսպարուելիք տեղերը կ'որոշէ, եւ ապա քօլոզը գլխին փոշին թաթխած իր շուրջը, հրացանը ձեռքին, իբր կատարեալ մի քիւրտ Շէյխ, ճամբայ կ'ելլէ: Այդպէս եկաւ մեզ մօտ: Կը յիշե՞ս առաջին անգամ, երբ միասին տեսանք «Շանթ»ը, դու վիրաւորուած է–իր, նրա ձիու վրայ նստար: Այդ առեն նա քահանայի երեւոյթ ունէր: Մօտեցայ իրեն եւ հարցուցի.

— Այդ ի՞նչ է, Տէր Հայր:

= «Է՜հ, պարոն Մուրատ, մինչեւ հայ քահանան՝ Աւետարանի եւ խաչի փոխա–րէն հրացանը եւ փամփշտակալը ձեռք չառնէ, մեր ժողովուրդը չի փրկուիր:

— «Ինչ որ է, Տէր Հայր, գիւղը ապա–հո՞վ է, հարցուց Գէորգ Չաւուշը, կամ չուն, պէտ չկա՛ն:

= Շուն էլ կայ, գէլ էլ կայ: Մկա զի՞նչ անել: Եկել էք վըր իմ գլխին, վըր իմ աչքին: Մկա մենք զի՞նչ ձեզնից մախուլ ենք: Ուր կորաւ կապը, անիծեմ Տիրոջ պապը: Շատ չատ՝ մեր գիւղն էլ չէն գիւ–ղերին պէս պիտի աւերեն: Դուք ողջ եղ–նիք: Ազգը, Դաշնակցութիւնը ողջ մնան»:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

բուն հետ» : «պա կոչ մը ուղղեց ոլպէսզի պայքարը շարունակուի «վրէժխնդիր Գերմանիայի մը վերազինման դէմ : Այս — պէս հաւատարիմ մնացած պիտի ըլլանք Մանուշեան խումբին հերոսներուն » : Խօսք առին նաեւ ռազմիկներու ներկայա — ցուցիչները եւ քաղաքապետական խոր — հուրդի անդամներ :

« Կրուփ Մանուշեան» փողոցը նախա — պէս կը կոչուէր Էնփաս Ֆլէօրի : (Թոմպա կ'ըսէ . «Էնփաս տիւ Փրէրէ», փոքր լու — սանկար մըն ալ դնելով) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ նոր թղթակցին մը սկսած է Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ, իբրեւ հետեւանք Փարիզի համա — ձայնութեանց վաւերացման : Արեւմտեան Գերմանիոյ կիրակնօրեայ թերթերը ի — րենց առաջին էջերուն վրայ հրատարա — կեցին Ֆրանսայի արտ. գործերու նա — խարարութեան դիտողութիւնը՝ Տոքթ. Ատընաուըրի կողմէ եղած մեկնութեանց առթիւ : Կը կարծուի թէ Գերմանիա կ'ու — զէ դուռ բանալ նոր բանակցութեանց :

Խ . ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախորդ վարչապետին՝ Մալէնկովի դէմ թղթածրար մը կը պատ— րաստուի Մոսկուայի մէջ, համաձայն ա — մերիկեան թերթերու տեղեկութեանց : Մալենկով կը մեղադրուի թէ դաղափա — րական շեղումներ կատարած է : — Նոր վարչապետը, մառէշալ Բուլկանին, սրու — չեց ուժեղութեան ընդունիլ օտար դես — պանները, սկսելով երեսուցն անդամէն որ Շուէտի դեսպանն է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ հանրապետութիւններ վերջացուցին Գե — րագոյն Խորհուրդի ընտրութիւնները (Հայաստան, Ազրպէյճան, Խազախստան, Քըրկըզիստան եւ Ֆիննական Քարելիա) : Միւս 11 հանրապետութեանց ընտրու — թիւնները կատարուած էին անցեալ կի — րակի :

ՄԱՀԱՊԱՐՏ ՏՈՄԻՆԻՋԻ կրկին հարցա — քննուելով, ամբաստանեց իր զաւակներէն Կիւսթաւը եւ մէկ թոռը :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ կափա — մարտիկ Կարպիս Զաքարեան ջախջախիչ պարտութեան մը մատնած է հակառա — կորդը, Լամպիտիս, շահելով ժամ Հայ — րապետեանի եւ Շէտլէի թաժակները : Մր — ցումին ներկայ եղած են 5000 հոգի :

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Դէ.Արեկոյթա — տէ սրճարանի վերնայարկը : Կը կատար — ուի մտքերու փոխանակութիւն Վ. Մե — լիքեանի կողմէ Փետր. 18ի առթիւ տըր — ուած պարզաբանութեան եւ Ստեփան Քոչարեանի դասախօսութիւնը նոյն դէպ — քի մասին :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ—ԲՈՅԺ

Շ . Նարդունիի հիւանդութեան պատ — ճառով, ՀԱՅ — ԲՈՅԺի առաջումը պիտի ուշանայ քիչ մը եւս : Պատրաստ է բացա — ռիկը, 110 էջ, որ նուէր կը ղրկուի կան — խիկ վճարողներուն : Մէկ մասը յանձ — նուած է արդէն փոստին , մնացեալն ալ կը ղրկուի մինչեւ ամսու վերջ : Լոյս տեսաւ Յունուար — Փետրուար թիւն ալ, 48 էջ, որ պիտի ղրկուի առաջինին առաքումէն ետքը : Հայ — Բոյժի վարչութիւնը ներո — ղութիւն կը խնդրէ այս ակամայ յապա — ղումներուն համար, վստահեցնելով որ ոչ ոք պիտի ղրկուի իր թերթէն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ Մուրատ Ռուսում — նաախրայի տարեկան հանդէսին, Ապրիլ 3ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

FOURRURES

FOURRURES

FOURRURES

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Գանեէօ Քաշանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ Ինժէնիէօր տը լ'Էքօլ Սանթրալի սրահնե — րուն մէջ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն Փարիզ (8) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հայ — կական եւ կովկասեան պարեր մասնակ — ցութեամբ Գանեէօ Քաշանի Նոր Սերուն — դի պարախումբին :

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Գ. ԳԱՐԵԳԻՆ (թառ) :

Յայտնի նուագախումբ

ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Մուտք 300 ֆրանք :

Սեղանները ապահովելու համար հե — ռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուրպ 47 — 45 :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուր — բաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքա — տեղին : (Քաֆէ Ռէժան) :

Դասախօս՝ Գ. ՕՆՆԻԿ ԳԸՐԳԸՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեանի Մու — րատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկալի պարի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, արտասա — նութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր : գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բե — րեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակա — տարները : Մուտքը ազատ է

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18ԻՆ ԱՌԹԻՒ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի :

Մէզօն տը լա Շիմի

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորու — թեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմի — տէի , մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու :

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30— ին : Բաթրօնաժ տէ Կարսօն (Շըմէն տէ գ'Էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ) :

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի « ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար :

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արե — նուշ Օր. Ալիս Շամիրեան :

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»Ը

Մարտ 15ի շարժանկարի ցուցադրու — թեամբ մը խաչաձեւուած ըլլալով ԴՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

Մարտ 22ին, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին յետաձգած են Յ. Պարոնեանի

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Կատակերգութեան ներկայացումը

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա :

Ծարդ ծախուած տոմսերը ի զօրու են նոր թուականին :

PEINTRE DECORATEUR

(Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ)

Կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն թէ իր հեռաձայնին նոր թիւն է

ORNANO 76 - 23

Միեւնոյն ատեն կը խնդրէ որեւէ աշ — խատանքի համար դիմել 15 օր առաջ :

78, Rue des Rosiers, St. Ouen (Seine)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIAN ի

Եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

Կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ. ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը :

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, չուշով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Պր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Գ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր :

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան :

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ :

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խոր հուրդի)

եւ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի :

(Առենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի) :

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ :

Ուշադրութիւն .— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռա — ձայնելով Գ. Օգսէն Հարրութեանի, Փրօ.82–38 ն կամ Բարեգործականի դրասեն — եակը, Թրօ. 03–18 :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ Ժան Կուժօն :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Անիլօէն Գրն. Յարէթ Յարութիւնեան իր տիկնոջ ապաքինման առթիւ հազարա — կան ֆրանք կը նուիրէ Տարօն Տուրուբե — րանի Հայր.Միութեան, Կապոյտ եւ Կար — միր Խաչերուն Անիէռի մասնաճիւղե — րուն, Համազգային Ընկերութեան եւ « Յառաջ»ի բարգաւաճման համար : Բո — լորն ալ իրենց շնորհակալութեան հետ ա — ռողջութիւն կը մաղթեն Տիկին Յարու — թիւնեանի .

Ստանալ «Յառաջ»էն :

MODELES - PATRONS

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԶԳԵՍՏԻ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՆԱՑԻ— Վերարկու, թայեօր, հագուստ, անսամպլ, շմիզիէ :

ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ .— Սփօր, կապար — տին, ֆլասիք, կաշի :

ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒ .—Մանչու եւ աղջկան

ARMAND DOGRA

10, Rue de Lancry, Paris (10)

Tél. BOT. 18 - 10

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ, Աւ. Իսահակեանի (18 ականաւոր դէմքերու նկարներով եւ դը — րոյցներով) : Հրատ. Էտվան, Պէյրութ : Գին 75 սէնթ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշ. ժամը 21ին :

ԱՆՆՈՒՆԻ ենթ. հինգշաբթի ժամը 21ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովո — րական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայա — ցուցիչները : Կարեւոր օրակարգ : Ընկեր — ներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

(Շար.)

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30 ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓՕՄՈՆ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարե — եան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրա — հին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ըն — կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :

Գրական էջեր .— Հայկ. Կեանք, Ար — ուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս — բժշ — կական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սու — րիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցք — եր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն. :

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

Imp. Araxes - 40, Rue Richer Paris (9e)

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16bis, Bd. Sébastopol, Paris (4)
52, Rue de Chalon, Paris (12)
4bis, Rue Vaillant Couturier, Argenteuil
10, Ave. de Gennevilliers, Villeneuve-la-Garenne

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական համեմ և ջերմ մթնոլորտ, իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՐՏ * MERCREDI 9 MARS 1955

31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3028

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՄԵՌՆՈՂՆԵՐ ԵՂԱԾ ԵՆ»

Եօթանասուն տարեկան Թուրք սպան, Քահմի Արաք, այսպէ՛ս կը նկարագրէ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին բնաջնջումը:

— «Իթթիհատ եւ Թէրագգըի կառավարութիւնը պատերազմի անհրաժեշտութեանց բերումով կռուադաշտի մօտիկ շրջաններու Հայերը հեռացնելու հարկին տակ մնացած է: Անկազմակերպ այս գաղթի ընթացքին հայ գաղթականներու միջեւ յոգնութենէ եւ հիւանդութենէ մեռնողներ եղած են»:

Այսքա՜ն եւ ուրիշ ոչինչ:

Ինքն ալ, որ այն ատեն 30 – 35 տարեկան երիտասարդ մը ըլլալու էր, «հիւանդանալով մեռած եւ չթաղուած դիակներ» տեսեր է Տէր Զօրի եւ Մէսքէնէի միջեւ, «ճամբուն աջ եւ ձախ կողմը»:

Տեսեր եւ ցաւե՛ր է...

Ըսենք մէկ անգամէն, թէ Ջէբբէչ Հասան մը շատ աւելի պարկեշտ է, քան այս կոկորդիլոսը:

Ինչպէս հաղորդած էինք Փետր. 10ին, Ջէբբէչ Հասան բացէ ի բաց կը վկայէր, «Աղջամ»ի միջոցաւ.

— Պատերազմի ընթացքին որոշուած էր մօտ մէկ միլիոն հայութիւնը տարագրել:

Եօթանասուն տարեկան Թուրք սպան շատ լաւ գիտէ որ այս որոշումը գործադրուեցաւ սանձակոտոր կատաղութեամբ:

Գիտէ որ ամբողջ բազմութիւններ իրենց բնակավայրերէն հազիւ դուրս հանուած, կը յանձնուէին ջարդարար խուժանին: Եւ կը կոտորուէին ամայի դաշտի մը, անդնդախոր ձորի մը մէջ կամ գետի մը ափը:

Բնաջնջումը կը կատարուէր համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Հրամայուած էր անխնայ կոտորել այրերը, 7էն մինչեւ 70 տարեկան, առեւանգել գեղեցիկ աղջիկները եւ կիները, իսկ մնացեալը քշել դէպի անապատ:

Այս մնացորդներն էին որ կը ծիւրէին եւ կը մեռնէին յոգնութենէն եւ հիւանդութենէն:

Քայ Րահմի Արաք երբեք չի խօսիր ջարդերու մասին:

Չի խոստովանիր թէ ահուսարսափի, անլուր չարչարանքներու, ոստիկանութեան եւ խուժանին խժդժութեանց զոհերէն ցիրուցան բեկորներ միայն կրցեր էին Մէսքէնէ կամ Տէր Զօր հասնիլ: Մեծ մասով պառաւներ եւ մանուկներ:

Երբ ինք խանի մը մէջ կը խոկար, լսելով աքսորականներու խօսակցութիւնը, չհարցո՞ւց թէ ուր են «արեւելեան նահանգներուն», Սեւ Ծովու ափերուն, Կեդրոնական Թուրքիոյ, Կիլիկիոյ, Թրակիոյ, Բիւթանիոյ Հայերը:

Միայն վեց նահանգներէն բռնագաղթեալները 180 – 200.000 հայութիւն կը հաշուէր:

Ո՞ւր են: Ի՞նչ եղան:

Եթէ Էրզրումը կամ Վանը «ռազմադաշտի մօտիկ շրջաններ» էին, ինչո՞ւ ջարդարար բազուկը հասաւ, օրինակ, մինչեւ Գասթէմունի որուն կուսակալը, Րէշիտ փաշա, անձամբ կ'երաշխաւորէր նահանգին հայութեան հաւատարմութիւնը:

Ինչո՞ւ աքսորը եւ անճիտումը նոյն մոլեռնութեամբ գործադրուեցան Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ, քաղաքէն մինչեւ յետին գիւղը: Ցեղասպանութեան ամէնէն հրէշային ձեւերով:

Թուրք սպան սուտ մը եւս կը գլորէ, ըսելով թէ Ճէմալ փաշա կախաղան բարձրացուցած էր «քանի մը իթթիհատական ֆետայի Թուրքեր», որոնք ծայրայեղութեան դիմած էին Հայոց դէմ»:

Միայն երկու Ջէբբէչներ կախուեցան Հալէպի մէջ, Զօհրապի եւ Վարդգէսի սպանութեան առթիւ: Պարզապէս երեւոյթները փրկելու համար:

Երկու խօսք եւս:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ԲԱՆԱՎԷՃ ՍԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

*

Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՃՇԴԵՆ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ

Տեղական թերթերը մտահոգութիւն կը յայտնեն Սարի համաձայնութեան մասին ծագած թիւրիմացութեանց առթիւ: Ազգ. Ժողովին առջի օրուան նիստին մէջ, զօր. տը Կոլի ազգականներէն եւ նախկին կուսակիցներէն Ժաք Վանտոռ առաջարկեց կառավարութեան պահանջել որ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա ճշդեն իրենց դիրքը: Բանաձեւը դժուարութեան պիտի մատնէ վաւերացումը:

Խնդիրը հետեւեալն է, համաձայն հրատարակուած տեղեկութեանց. Անգլիա եւ Մ. Նահանգները նախապէս հաւաստիք տուած էին Ֆրանսայի թէ պիտի պաշտպանեն իր պահանջները՝ Սարի շրջանը Գերմանիայէն անջատելու մասին, երբ վերջնապէս քննուի Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը: Արդ, այժմ համաձայնութիւն մը կնքուած ըլլալով արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ, Փարիզի մէջ պատճառ չեն տեսներ որ այժմէն չեղեալ համարուին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն յանձնառութիւնները: Իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչները դիտել կու տան թէ այդ յանձնառութիւնները այլեւս ի զօրու չեն, քանի որ համաձայնութիւն կնքուեցաւ Տոքթ. Ատընաուըրի եւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի միջեւ: Համաձայնութիւնը կը տրամադրէ «եւրոպականացման» կարգուսարք մը հաստատել Սարի շրջանին համար: Ցետոյ, երբ հաշտութեան դաշնագիրը քննուի, Սարի ժողովուրդը իրաւունք պիտի ունենայ իր ճակատագիրը որոշելու վերջնական հանրաքուէ մը կատարելով, «առանց որեւէ սահմանափակման»:

Գերմանները առաւել իմաստով կ'առնեն այս վերջին պարբերութիւնը: Ուրիշ խօսքով, կը պնդեն թէ Սարի գերմանախօս ժողովուրդին կը մնայ վերջին խօսքը, — «Եւրոպականացա՞ծ» կ'ուզեն մնալ թէ վերստանալ իրենց նախկին վիճակը, իբրեւ ամբողջական մասը Գերմանիոյ:

Միւս կողմէ, կնքուած համաձայնութիւնը կը տրամադրէ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները երաշխաւորեն Սարի մասին ծրագրուած նոր կարգուսարքը, երբ վաւերացուի Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ կողմէ:

Ուրեմն, Ֆրանսացիները եւ Գերմանները պիտի խնդրեն Մ. Նահանգներէն եւ Անգլիայէն որ երաշխաւորեն Սարի բնակչութեան վերջնական իրաւունքը, «առանց որ եւ է սահմանափակման»: Տոքթ. Ատընաուըրի կողմէ արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին մէջ եղած յայտարարութեան մը համաձայն, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները հրաժարած կ'ըլլան իրենց նախկին յանձնառութիւններէն:

Երկրորդ թիւրիմացութիւն մը եւս կը պղտորէ մթնոլորտը: Սարի համաձայնութեան 6րդ յօդուածին տրամադրութեամբ, այդ շրջանին եւրոպական կարգուսարքը չի կրնար վիճելի դառնալ մինչեւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը, եթէ Սարի ժողովուրդը հաւանութիւն յայտնած ըլլայ հանրաքուէ մը կատարելով, համաձայնութեան վաւերացումէն անմիջապէս ետք: Գերմանները կ'առարկեն թէ այս յօդուածին համաձայն Սարի գերմանասէր կուսակցութիւնները պիտի չկրնան պահանջել եւրոպական կարգուսարքին ջնջումը՝ հաշտութեան դաշնագրին կնքումէն առաջ:

Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարը, նախկին վարչապետ Փինէ, անցեալ ուրբաթ օր բացարձակապէս յայտարարեց թէ ապօրէն պիտի համարին որեւէ արտաքին գործունէութիւն որ կը ձգտի փոխել ծրագրուած կարգուսարքը, մինչեւ հաշտութեան դաշնագրի բանակցութիւնները: Այս առթիւ կ'ըսէր թէ բացորոշ է համաձայնութեան բնագիրը: «առանց որ եւ է երկդիմութեան»: Իրազեկներ դիտել կու տան թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան զեկոյցը կը հակասէ Պ. Մենտէս Ֆրանսի կողմէ տրուած հաւաստիքներուն: Թերթերը դիտել կու տան թէ խիստ բացորոշ լուսաբանութիւն մը Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ՝ կրնայ ազդել Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարաններուն վրայ, որոնք դեռ չեն լրացուցած Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը:

× Վերջին լուրերու համաձայն, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը կ'ուզէ կարճ կապել հրապարակային բանավէճը, վտանգաւոր համարելով պայքարին սաստկացումը: Մանաւանդ որ, իր տեսակէտը Փարիզ հաղորդած է արդէն: Անգլիա եւս չուզեր դիրք ճշդել, գոնէ առ այժմ:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ մանրամասն ծրագիր մը յօրինած է, տուրքերը թեթեւցնելու, պետական պաշտօնեաներու թոշակը աւելցնելու, հողագործներու վիճակը բարւոքելու եւ աշխատավարձքի խնդիրը քննելու համար: Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին Ազգ. Ժողովին մէջ: Սենտիքաները կը պահանջեն ապրիլէն առաջ կարգադրել աշխատավարձքի խնդիրը:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբը պարսաւանքի բանաձեւ մը քուէարկեց Մարտ 7ին, մէկ անգամ Եգիպտոսի երկու անգամ Իսրայէլի համար, մեղադրելով թէ խախտած են պայմանագիրը: Իւրաքանչիւր քուէարկութեան ատեն վճռական ձայն ունեցաւ յանձնախումբին ֆրանսացի նախագահը: Եգիպտոս կը մեղադրուի թէ Փետրուար 22ին բազմաթիւ քաղաքացիներ անցած են Գազայի սահմանագիծը, եւ կրակ բացած են երբ Իսրայէլի պահակախումբը կը մօտենար: Աւելի ծանր են Իսրայէլի դէմ եղած մեղադրանքները:

× Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Իսրայէլի դեսպանը երկու անգամ արտաքին գործերու պաշտօնատունը հրաւիրուեցաւ բացատրութիւն տալու համար Գազայի դէպքի մասին:

× Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը իսկ եւ իսկ համաարաբական դաշինք մըն է. Դիւանագիտական տենդային գործունէութիւն մը կը տիրէ արաբական երկիրներուն մէջ: Կնքուած համաձայնութիւնը պիտի քննուի խորհրդաժողովի մը մէջ որ պիտի գումարուի այս ամսուան ընթացքին, Գահիրէի մէջ: Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալէհ Սալեմ Պէյրութէն մեկնեցաւ, Լիբանանի կառավարութեան յանձնելով համաձայնութեան բնագիրը: Յորդանանի կառավարութեան ալ յանձնուած է դաշնագիրը, որուն համաձայն կ'երեւայ սկզբունքով: Բայց թէ Լիբանան եւ թէ Յորդանան ժամանակ խնդրած են մտածելու համար, վերջնական պատասխան տալէ առաջ:

Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, յայտարարեց թէ Իրաք ալ պիտի հրաւիրուի ծրագրուած խորհրդաժողովին, պայմանաւ որ խզէ Թուրքիոյ հետ կնքած դաշինքը:

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Իրաք ալ պիտի մասնակցի Արաբական Դաշնակցութեան ժողովին, որ պիտի գումարուի Մարտ 22ին, Գահիրէի մէջ:

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Խաչիկ Կարապետեան, Պրիւսէլ	5.000
Վ. Աճօղլանեան	1.000
Երուանդ Ադամեան	2.000
Գէորգ Մանիշակեան	1.000
Ազնիւ Ս. Սարգիսեան (իր զաւակէն, Ալֆորվիլ)	2.000
Փօքրիկն Մարի Ռօզ Սօֆեան	1.000
Ծնունդ եւ Թագուհի Ցովհաննէսեան (Սէն Տընի) իրենց զաւակէն)	1.000
Ֆրանսահայ Լսարանէն (Գ. Ադամեանի միջոցով Բ. անգամ, ցանկը առանձին)	12.000
Պ. Գըլըճեան (Անիէռ)	2.000
Վարուժան Գալֆայեան (Լիյոնի դպրոցէն, իր զանձանակը պարպելով)	3.500
Տիկ. Նուէնիկ Ներսէսեան (Ցունաստանի մէջ իր կորսնցուցած զաւակներուն եւ ամուսնոյն յիշատակին)	1.000
Աբրահամ Շահպազեան	5.000
Կարպիս Գալպաքեան	5.000
Խտուար Խաչերեան	3.000
Զարմայր Մելքոնեան	1.000
Օննիկ Թուֆանեան	1.000
Գումար՝	46.500
Նախորդ գումար	106.900
Ընդհ. գումար՝	153.400

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ա. Ահարոնեանի դամբարանին շին. յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հայրենակից Պ. Լեւոն Տօնիկեանէ 5000 ֆրանք

Տէր եւ Տիկին Վ. Վարպետեանէ 1000 ֆրանք, իրենց այցելութեան առթիւ:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՐԱՆՑՈՒՄ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Միջազգային մամուլը սիւնակներով տեղեկութիւններ կը հրատարակէ հիւլէական զէնքերու մասին, թանձրացնելով քաղաքական մթնոլորտը:

Կ'ամփոփենք ամէնէն կարեւոր լուրերը.—

Եուկոսլաւիոյ նախագահը, մարաջախտ Թիթօ, զեկուցում տալով Ազգ. Ժողովին մէջ, յայտարարեց.

— «Կը կարծենք թէ անհրաժեշտ է ոչնչացնել բոլոր հիւլէական զէնքերը եւ անոնց յատուկ նիւթերը օգտագործել իբրեւ ուժի աղբիւր, ի շահ մարդկութեան: Մասնագիտօրէն շատ դիւրին է այս գործը եւ արագօրէն իրագործելի»:

Մառեշալը այս առթիւ պահանջեց ջնջել հիւլէական գաղտնիքը: «Արդարեւ, աղետալի պիտի ըլլայ մարդկութեան համար թոյլ տալ որ այս ահագին ուժը գործածուի իբրեւ միջոց քանդումի եւ բնաջնջումի»: Ցետոյ ըսաւ թէ Եուկոսլաւիան իւրանիումի կարեւոր հանքեր ունի: «Թող մեր ժողովուրդը գիտնայ թէ հիւլէական եւ ջրածին ուժը կարգ մը մեծ պետութեանց մենաշնորհը չէ եւ թէ մեր փոքր երկրին մէջ ալ կան թանկագին նախանիւթեր»:

× Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Ամերիկացիները Անգլիոյ պիտի չհաղորդեն իրենց ջրածին ռումբի շինութեան գաղտնիքները: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգները նոր եւ շատ աւելի զօրաւոր հիւլէական զէնք մը հնարած են, բայց ամէն բան խստօրէն գաղտնի կը պահեն:

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍԱԿՑԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ

●

Ուրախալի է որ, վերջերս, կարեւորութիւն կը տրուի մեր լեզուին :

Հայ մամուլը լրջութեամբ կը զբաղի հայերէնի մշակման ու տարածման անհրաժեշտ գործով, չեշտելով անոր ազգային արժէքը, գեղեցկութիւնը, քերականական ու գիտական նշանակութիւնը : Ջանք կը թափուի պահել զայն, անսխալ ու նաեւ, գեղեցկութեամբ, իբրեւ հայկական հանճարին լաւագոյն ու բարձրագոյն արտայայտութիւնը :

Արդարեւ, լեզուն միայն արտայայտութեան միջոց մը չէ. այդպէս կրնան մտածել միայն կարճամիտները: Լեզուն ստեղծագործական հրաշալիք մըն է. հոգեկան ու իմացական դերազանց արտայայտութիւն մը: Անշուշտ, իբրեւ սովորական բացատրութիւն, կրնանք ըսել թէ անիկա «գործիք» մըն է պարզապէս, մեր միտքերն ու զգացումները արտայայտելու : Սակայն այս բացատրութիւնը, թէեւ իրական, սակայն նախնական բացատրութիւն մըն է :

Կրնանք ըսել որ դաշնակն ու ջութակն ալ երաժշտական գործիքներ են. նուագածութեան միջոցներ, սակայն մեզ հետաքրքրողը՝ գործիքները չեն, այլ այդ գործիքներէն բխած երաժշտութիւնը. այն գեղեցկութիւնը՝ որ անոնց ստեղներէն ու լարերէն կը բխի, հասնելու համար մինչեւ մարդոց հոգիները: Այսպէս է նաեւ որեւէ լեզու, հայերէնը մասնաւորաբար, մեզի համար: Կարեւորը այն չէ ուրեմն, որ կերպով մը, որեւէ ձեւով գործածենք արտայայտութեան այդ «գործիքը». այլ կարեւորը այն է, որ լաւ կերպով գործածենք զայն, գեղեցկօրէն, ճշգրտութեամբ: Մէկ խօսքով՝ արուեստով ու գիտութեամբ, անհուն հոգածութեամբ: Կրնա՞նք, օրինակի համար, որեւէ կերպով գործածել դաշնակն ու ջութակը. չենք կրնար. մասնաւոր ջանք մը պէտք ընենք սորվելու, մարզուելու, թէքնիքին հետ հաղեկանն ալ ուսումնասիրելու, լաւագոյն կերպով նուագելու համար :

Լեզուի պարագան, մօտաւորապէս, նոյնն է :

Ձենք կրնար, բնականաբար, ժողովրդական բոլոր խաւերէն պահանջել որ հաւասար գիտութեամբ ու արուեստով, ճշգրտութեամբ գրեն ու խօսին: Սակայն, մեր իրաւունքն է պահանջել, որ գոնէ գրողները, « գրոց – բրոցները, ինչպէս կ՚ըսուի, ճիշդ ու ճաշակով գրեն այն գիտակցութեամբ թէ հայ լեզուին մէջ խտացած են մեր ժողովուրդի հոգին ու միտքը, անոր մտածումներն ու զգացումները, անոր ցեղային ստեղծագործութեան բովանդակ թափը, հրաշալի պատմութիւնն ու մշակոյթը :

Ցաւալին տպաւորութիւն մը կ՚առնենք, երբ զանազան թերթեր ու գրողներ, հայ գրի ու մշակոյթի մասին յօդուածներ կը կարդան, կը պանծացնեն հայ միտքը, սակայն իրենք ողորմելի, երբեմն՝ սխալ հայերէնով մը կը գրեն ու կը խօսին: Այս տպաւորութիւնը, նման պարագաներու մէջ, ի վերջոյ կը դառնայ ծիծաղելի : Մարդիկ, այսինքն՝ հանրային կարծիք վարելու կոչուած մարդիկ, հայ գրականութեան ու մշակոյթի մասին որպէս թէ «տեսակէտ» ունեցող անձեր, յաճախ, չատ ալ կարեւորութիւն չեն տար այդ բոլորին, լեզուն նկատելով պարզապէս «գործիք » մը: Անոնք կը գոհանան իրենց հանճարեղ ու խորունկ մտքերը յայտնել, թոյլ տալով որ ընթերցողները հասկնան, իրենց ըսածները եւ թափանցեն անոնց : Ասիկա հոգեկան ու իմացական այլասերման երեւոյթ մըն է, որուն թերեւս չեն անդրադառնար: Ի՞նչ պէտք ըսէինք այն ջութակահարին, որ բեմ կը բարձրանայ Պեթհովէնն ու Պախ նուագելու՝ ճաքած ջութակի մը վրայ ...

Հայերէնի հետ այդպէս վարուողները պէտք համարձակէի՞ն նոյնը ընելու օտար լեզուի մը, ֆրանսերէնի ու անգլերէնի հանդէպ: Ձեն համարձակիր. տասը բառարան կը բանան ու հազար դուռ կը զարնեն, գիտցողներուն կը դիմեն նամակի մը, պաշտօնագրի մը, յօդուածի մը խմբագրութեան համար: Հայերէնը սակայն, անոնք կը նկատեն հասարակ, արհամարհելի լեզու մը, որուն հետ կարելի է վարուիլ որեւէ կերպով. բաց ասպարէզ մը, ուրկէ ներս կարելի է մտնել թեւերը փարտելով... Ստորայնահատութեան ու այլասերումի, ազգային ստորաքաչութեան հիւանդագին զգացում մըն է աս, որ ի վերջոյ կը փոխուի ազգային ուրացութեան :

Սակայն, լեզուն միայն գրաւոր կերպով չօգտագործուիր, այլեւ խօսքով. բերանացի :

Ամէն ջանք կը թափենք մեր նոր սերունդին հայերէն սորվեցնելու. կը գովենք մեր լեզուն. կը պանծացնենք անոր գեղեցկութիւնը, նշանակութիւնը, սակայն չենք անդրադառնար, թէ անհուն դժուարութիւններու կը մատնենք մեր նորահասները, անոնք նոյնիսկ, որոնք հաճոյքով պիտի ուզէին սորվիլ զայն: Ձենք հարցներ մենք մեզի՝ թէ ո՞ր հայերէնը պիտի սորվեցնենք, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ, ուր բազմաթիւ բարբառներ կը խօսուին, օտար լեզուներէն եկած բառերով ալ խառն, որոնց կարգին՝ Թուրքերէնի այլանդակ ու կոպիտ բառերն ու բացատրութիւնները ...

Մեր խօսակցութիւնը հայերէն պէտք է ըլլայ եւ մեր բոլորին ջանքը պիտի ըլլայ մաքրել ու զտել մեր լեզուն, բիւրեղացնելով ու գեղեցկացնելով զայն. դուրս բոլոր խորթ ու օտար, մանաւանդ Թուրք բառերը, որոնք կ՚աղաւաղեն ու կը տգեղցնեն մեր գեղեցիկ բարբառը: Այս կերպով, ոչ միայն նոր սերունդը աւելի դիւրաւ կը սորվի հայերէնը եւ աւելի ախորժակով, այլեւ կը գեղեցկանայ մեր լեզուն: Հայերէնը քաղցրահնչիւն լեզու է, պայմանաւ սակայն որ լաւ խօսուի, անխառն ու հարազատ, յղկուած ու զըտուած բառերով: Մեզի համար ըլլայ թէ օտարներուն, մեր լեզուն կը դառնայ անախորժ, խուպտ ու խրթին :

Լեզու մը միշտ ժողովուրդինն է, բայց դարերու ընթացքին կոկուած, յղկուած եւ դարձած է արուեստի գործ մը. արուեստագէտներու, ճաշակի տէր, գրագէտ ու ոչ – գրագէտ մարդոց հոգածութեամբ դարձած է ոսկեղինիկ: Այս օրերուն մանաւանդ, երբ մեր գանձերէն շատերը կորսնցուցած ենք, տէր կ՚ենանք լեզուական մեր գանձին. այնպէս ընենք որ չըլլայ թէ մեր ոսկին պղինձի ու թիթեղի վերածուի ...

Զգոյշ ու զգաստ ըլլանք մեր գրութեան հանդէպ, եւ, մանաւանդ, մեր խօսակցութեան ընթացքին, որովհետեւ ի վերջոյ, լեզուի մը տէրը ժողովուրդն է: Աստղ – ձը, զոր ժողովուրդը կը հայթայթէ, թող ըլլայ առողջ ու հարազատ, որպէսզի ճարտարապետը, այսինքն՝ գրագէտը կարենայ հրաշակերտել: Լեզուն մեր ցեղային մշակոյթն է, մեր հոգեկան անկախութիւնը, մեր իմացական ազատութիւնը: Տէր կենանք անոր, անտէր ու անդէմ չմնալու համար :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՎՐԱՅ(*)

(1955)

■

Երբեմն աւելի պերճախօս են թիւերը, քան թէ բառերն ու ճարտասանական մարզանքները:

Գիտի գոհանամ ուրեմն երեւութապէս «չոր» այդ նշաններով, առանց երկարապատում վերլուծումներու, խորհրդածութիւնը ձգելով ընթերցողին: Անշուշտ կարգ մը ընդգծումներ եւ մատնանշումներ անհրաժեշտ են, երբ մէջտեղ գան յատկանշական գումարներ :

Ձեռքս ունիմ Մոսկուա հրատարակուած հատորիկ մը՝ Խ. Միութեան օրաթերթերուն եւ պարբերաթերթերուն մասին (1955): Ընդամէնը՝ 380 հատ, բազմաթիւ լեզուներով :

Ասոնց 266ը՝ ռուսերէն ...

251 հատ կը հրատարակուին Մեծն Ռուսիոյ, իսկ 15 օրաթերթեր՝ մնացեալ 15 Խորհրդային Հանրապետութեանց մէջ: Իւրաքանչիւրին համար մէկ հատ .

Յատկանշական է այն պարագան, թէ բուն Ռուսիոյ Ս. Ս. Հանրապետութեան հրատարակութիւնները նոյնացած են համամիութենական,— այսինքն կեդրոնական կառավարութեան — հրատարակութեանց հետ: Նոյնպէս յատկանշական թէ բոլոր գիտական, եւ մասնագիտական թերթերը լոյս կը տեսնեն ռուսերէն եւ բուն Ռուսիոյ մէջ:

Արդարեւ՝ եթէ 251ի վրայ միայն 18ը կառավարական պաշտօնաթերթեր են, մնացեալ 233ը կապուած են կեդրոնական կառավարութեան զանազան հաստատութիւններու միջոցաւ, գիտական կամ քաղաքական :

Մանրամասնեմ : –

18 պաշտօնաթերթերէն 13ը օրաթերթ կամ երկօրեայ են: Օրաթերթերը շաբաթական վեց օր լոյս կը տեսնեն, բացի « Փրաւտա» պաշտօնաթերթէն, որ տարեկան 365 թիւ կը հրատարակէ: Ուրեմն Ռուսիոյ եւ միւս հանրապետութիւններուն մէջ լոյս կը տեսնեն 13+15= 28 ռուսերէն օրաթերթեր, ընդդէմ ընդհանրապէս մէկ օրաթերթի՝ «ազգային» լեզուով, իւրաքանչիւր հանրապետութեան մէջ:

Մնացեալ հինգ պարբերականներէն մին՝ (Վէտոմոստի Վերխովնոյօ Սովիէտա Ս. Ս. Ս. Հանր.») (անկանոն) կը թարգմանուի 15 հանրապետութեանց լեզուներով :

Իսկ 233 պարբերաթերթերը կը ներկայացնեն հետեւեալ բաժինները .—

ա) Տնտեսագիտութիւն, ընկերաբանութիւն, քաղաքականութիւն.— 25 հատ ;

բ) Գիտական.— 47 հատ:

գ) Ճարտարարուեստ, նարտարապետութիւն, հաղորդակցութիւն.— 52 հատ :

դ) Գիւղատնտեսութիւն, կենդանաբանութիւն.— 23 հատ:

ե) Բժշկութիւն, կենսաբանութիւն, բնախօսութիւն, 33 հատ;

զ) Գրականութիւն, քննադատութիւն, արուեստ, նկարազարդուածներ, եւն. 23 հատ :

է) Մանկական, պատանեկան, 8 հատ ;

ը) Մանկավարժական, 22 հատ:

Ռուսերէն լեզուով այս զանգուածային հրատարակութիւններէն վերջ, նախքան իւրաքանչիւր հանրապետութեան հրատարակութեանց անցնիլը, քանի մը թիւեր օտարալեզու պարբերականներու մասին.—

1. Չինարէն.— երկու հատ: 2. Անգլիերէն.— վեց հատ: 3. Ֆրանսերէն.— 4 հատ: 4. Գերմաներէն. — 4 հատ: 5. Լեհերէն.— 1 հատ: 6. Սպաներէն.— 4 հատ. 7. Շուետերէն.— մէկ հատ: 8. Բազմաթիւ լեզուներով.— 4 հատ: Գումարը՝ 26:

Ուրեմն 380(*) հրատարակութեանց վրայ 251 (ռուսերէն) + 26 (օտար լեզու) = 277ը կը հրատարակուին Մեծն Ռուսիոյ

(*) Այս պատկերը կը վերաբերի կեդր. կառավարութեան կամ զանազան հանրապետութիւններուն պաշտօնական հրատարակութեանց միայն: Նկատի չէ առնուած գաւառական մամուլը :

(*) 380 Պարբերաթերթերէն.—
266 հատ ռուսերէն
26 հատ օտար լեզուով :
88 հատ խորհրդային ուրիշ լեզուներով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Ընթրիքը պատրաստ է, էֆէնտիս :

Նալբանդեանը Սվաճեանի ու Թագւորեանի հետ ընթրել էր Փերայի առաջնակարգ ու աղմկոտ ճաշարաններից մէկում: Նրանց էին միացել Իզմիրից եկած «Մասիկ» հանդէսի խմբագիրներ Հայկունին եւ Զիլինկիրեանը, ազգային վարչութեան մի քանի անդամներ եւ ընթրիքը ձանձրացնելու չափ երկարել էր: Խօսուել էր ամէն ինչի մասին, սկսած Սուէզի ջրանցքի բացումից, իտալական դէպքերից մինչեւ Ֆրանսիացի ճանապարհորդ Ալբեր Ալնոյի Տաճկաստանից ստացած տպաւորութիւնները եւ «մազ ներկելու դիւրին եւ օգտակար ջուր» վաճառող Պարտիզպանեանի խանութը :

Միջայէլի գլխացաւը կարծես թեթեւցաւ ինչ որ ախորժելի հոտից :

Պերիկլէսը յայտնեց, որ սենեակում այրւում են նոճու տերեւներ:

— Ճանապարհորդներին շատ ախորժելի է... կարծեմ թէ աս բուրմունքը ձեր յոգնութիւնը թեթեւցուց :

Նալբանդեանը շնորհակալութիւն յայտնեց եւ ծառայակամ սպասաւորին մեկնեց մի քանի ղուռուշ: Պերիկլեսը դրամը չվերցրեց : Նրա հայեացքն այդ պահին ուրիշ տրամադրութիւն էր արտայայտում :

— Ձէ, էֆէնտի, ձեզի համար առանց վարձի, — շշնջաց նա խորհրդաւորութեամբ :

— Ինչո՞ւ :

— Դուք այլազգի չէք :

— Հապա ի՞նչ եմ:

— Ռուսիացի էք ...

— Իսկ դու ի՞նչ գիտես Ռուսիայի մասին :

— Մեծ երկիր է ...

Ցետոյ Պերիկլէսը պատմեց, որ նա եղել է Թիւրքիայի ռազմական նաւատորմում ու մասնակցել է Սինոպի ճակատամարտին: Թիւրքական նաւատորմի ջախջախումից յետոյ նրան ներկայացրել են ծովակալ Նախիմովին, որը լսելով Պերիկլեսի Ցոյն լինելը՝ եւ նրա կեանքին պատմութիւնը, գերութիւնից ազատել է: Այդ օրուանից յոյն երիտասարդը ակնածանքով է նայում դէպի հիւսիս եւ յատուկ սիրով սպասարկում Ռուսաստանից եկող հիւրերին: Երբ Նալբանդեանը սպասաւորին յայտնեց, որ Նախիմովը սպանուել է, Պերիկլեսը գունատուեց, մռայլուեց ու հեռացաւ :

Իսկ Նալբանդեանը պառուրուեց մի հաճելի զգացումով, ներքին հպարտութեամբ, որ ինքն այնպէս կապուած է Ռուսաստանի ու նրա մեծ ժողովուրդի հետ ջերմ սիրով:

Մօտիկ մինարէից լսուեց մոլլայի երեկոյեան միալար մուէզինը :

Նալբանդեանն աչքերը փակեց ու նրա առջեւով անցան բոլոր մտերիմ մարդիկ, որոնց արդէն կարօտել ,ուզում էր տեսնել եւ հաղորդակից դարձնել իր առաջին տըպաւորութիւններին :

Վեր կացաւ ու գրեց երեք նամակ՝ Սերնո Սոլովեւիչին, Հայրապետեանին եւ Մարիամիկին :

⁂

Միւս օրը, Նալբանդեանը Սվաճեանի ու Թագւորեանի հետ խօսեց Սահմանադրութեան մասին: Միքայէլն այս անգամ արտաչեց վերջնականապէս ցրել ազգային սահմանադրութեան հետ կապուած պատրանքները, այն մշուշը, որ արգիլում է պարզ տեսնել իրականութիւնը եւ կողմնորոշուել ապագայի նկատմամբ :

— Սահմանադրութիւնը հիմա ձեզ համար դարձրել էք չափաւորութեան միջոց, իսկ չափաւորութեամբ ժողովուրդն իր կատարեալ ազատութեանը երբեք չի հասնի: Պատրիարքարանի, ամիրաների ու էֆէնտիների կամքով չէ, որ ազգը իր բախտը պիտի տնօրինէ: Բաւ է, որչափ ժողովուրդը տոկաց հետեւելու իր ռահվէնների թելադրութեամբ: Ի հարկէ, Սահմանադրութիւնը տալիս է ազգային որոշ իրաւունքներ, բայց ազատութիւն ազգատ ժողովրդին՝ երբեք: Սահմանադրութիւնը «շնորհած» բռնակալը շարունակում է եաթաղանը ձեռքում պահել, որ ուզած պահին այդ թղթի կտորը երկու կէս անի: Մեր գարում թղթերը չեն որոշում ժողովուրդի բախտը, նրա ապագան ... Վճռողը գործն է եւ միայն գործը :

Սվաճեանն ու Թագւորեանը զգում էին որ Ռուսաստանից եկած այս մարդը օր – օրի վրայ աւելի է տիրում իրենց մտքերին ու զգացմունքներին: Նրանց համար այլեւս ոչ մի հեղինակութիւն չէր մնացել. բացի Նալբանդեանից: Այն բոլոր կասկածներն ու տարակուսանքները, որ նրանք ունէին մինչեւ Նալբանդեանի հետ հանդիպելը իրենց համայնքի կեանքի մասին, հաստատւում էին: Այժմ իրենց ռուսահայ բարեկամը ասում է՝ «գործ եւ միայն գործ» . ի՞նչ գործի մասին է խօսքը :

— Այժմ միակ ճշմարիտ վարդապետութիւնը ժողովուրդներին բռնապետութիւնից ազատելու գաղափարն է: Ես եկել եմ այն մեծ երկրից, որտեղ տարածուած է այդ գաղափարը: Ինչո՞ւ ուրեմն դուք անմաս մնաք դրանից :

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

մէջ, Հովանաւորութեամբ Կրեմլինի ։

Կը մնան 103 հրատարակութիւններ՝ միւս 15 հանրապետութիւններուն համար «ազգային» լեզուներով... բայց, ինչպէս ըսինք, 15 օրաթերթ՝ ռուսերէնով. Այսինքն միայն 88 հրատարակութիւններ, ռուսերէնէ դուրս՝ խորհրդային այլ լեզուներով ։ Տեսէ՛ք.—

1.— ՈՒՔՐԱՆԻԱ (ուքրաներէն) երկու շաբաթաթերթ, երկու օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), ինը ամսաթերթ ։

2.— ՍՊԻՏԱԿ ՌՈՒՍԻԱ (պիէլոռուսերէն)— Հինգ օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), հինգ ամսաթերթ ։

3.— ՈՒԶՊԷԿԻՍՏԱՆ.— (Ուզպեկերէն) երեք օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), երեք ամսաթերթ ։

4.— ՔԱԶԱՔԻՍՏԱՆ.— (Ղազաքերէն) 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 2 ամսաթերթ ։

5.— ՎՐԱՍՏԱՆ (վրացերէն).— Երեք օրաթերթ (մէկը ռուսերէն, երկրորդը՝ եռօրեայ հայերէն), չորս ամսաթերթ ։

6.— ԱԶՐՊԷՅՃԱՆ (ազրպէյճաներէն). — երեք օրաթերթ (մէկը ռուսերէն, երկրորդը հայերէն), մէկ եռօրեայ, երկու շաբաթաթերթ, երկու ամսաթերթ ։

7.— ԼԻԹՈՒԱՆԻԱ (լիթուաներէն).— 5 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 5 ամսաթերթ ։

8. ՄՈԼՏԱՒԻԱ (մոլտաւերէն).—2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 2 ամսաթերթ ։

9. ԼԵԹՈՆԻԱ (լեթոներէն).— 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 2 շաբաթաթերթ, հինգ ամսաթերթ ։

10. ՔԸՐԿԸԶԻՍՏԱՆ (քրկզերէն).— 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 1 ամսաթերթ.

11 ՏԱՃԻԿԻՍՏԱՆ (տաճիկերէն).— 3 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 3 ամսաթերթ ։

12. ՀԱՅԱՍՏԱՆ (հայերէն).— 3 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն, երկրորդը թաթարերէն), մէկ եռօրեայ, մէկ շաբաթօրեայ, չորս ամսօրեայ ։

13. ԹՈՒՐՔՄԷՆԻՍՏԱՆ (թուրքմեներէն).— 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 3 պարբերական ։

14. ԷՍԹՈՆԻԱ (էսթոներէն) 2 օրաթերթ (մէկը ռուսերէն), 4 ամսաթերթ ։

15. ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ ՔԱՐԵԼԻԱ (ֆիններէն).— երկու օրաթերթ, (մէկը ռուսերէն), 1 եռամսեայ ։

Թիւերու այս ջրվէժին առջեւ, չեմ գիտեր թէ ինչ խորհրդածութիւններ պիտի ունենայ ընթերցողը.

Անձնապէս, կանգ կ՚առնեմ մանաւանդ երկու իրականութեանց առջեւ...

Ա.— Խ. Միութեան մէջ, ուր 2.500.000 Հայեր կը բնակին (1.150.000 Հայաստան, 1.350.000 ուրիշ հանրապետութեանց մէջ) հայերէն մամուլը յարաբերաբար աղքատ է ։

Հայաստանէն դուրս երեք հրատարակութիւն՝

ա) Համամիութենական «Վետամոսթի Վերխովնոկօ Սովիէտա» (Ռուսաստան — անկանոն պարբերաթերթ) ։

բ) «Սովիէտական Վրաստան» (Վրաստան — եռօրեայ) ։

գ) «Կոմունիստ» (Ազրպէյճան — շաբաթը հինգ թիւ) ։

Հայաստան՝ 7 հատ ։

ա) Մէկ օրաթերթ — «Սովետական Հայաստան».

բ) Մէկ եռօրեայ — «Գիւղերի կանչը» ։

գ) Մէկ շաբաթօրեայ — «Գրական թերթ» ։

դ) Չորս ամսաթերթ.— «Պարտիական կեանք», «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ», «Պիոներ», «Սովետական Հայաստան» ։

Ընդամէնը տասը հայերէն թերթ ու պարբերական միայն, ամբողջ Խ. Միութեան մէջ.

Բ.— Երկրորդ եզրակացութիւնս է երեքի չնչին կանոն մը ։ Ռուսերէն՝ 266 հրատարակութիւն իսկ խորհրդային այլ լեզուներով՝ միայն 88ը ։ Արդ, Ռուսերը 110ը միլիոն են, 95 միլիոն «օտարներու» հետ Խ. «Միութեան» մէջ ։

Ուրեմն՝ ժողովուրդին մօտ 53 առ հարիւր միայն ։ Իսկ հրատարակութիւններ... 75 առ հարիւր ռուսերէն ։ Ու դեռ չեմ հաշուեր «ազգային» լեզուներու մէջ թխուած ռուսերէն բառերն եւ ուրիշ օտարաբանութիւններ ։

Ա. Վ—ԱԶԱՏ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

★

Վերջերս շահեկան վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ, երեսփոխան մը, Հիքմէթ Պայուր պանդատեցաւ որ պանդոկներու մէջ ամուսնական վկայագիր կը պահանջեն ։

— Զափահաս կին մը եւ չափահաս այր մը այլեւս քիչ մը պառկելու ձգելու է ։ Կ'ելլեն ինքնաբերաբար պանդոկները, տուները կը կոխեն ։Այլեւս հրաժարելու է ասոնցմէ ։ Ցետոյ ասոնք արտասահմանի մէջ մեզի դէմ յոռի քարոզութեան ծնունդ կուտան ։ Օրինակ վայնասուն փրթաւ որ ամերիկացի լիանալետ մը Իզմիրի մէջ պառի չորս արուեստագիտուհի տունը տարած է ։

Սինան Թէքէլիօղլու իր կարգին ըսաւ.

— Ֆիլմերուն համբոյրի տեսարանները մեր տղայոց բարոյականը կը խաթարեն ։ Արգիլելու է ։

Տօքթ. Էնվէր Գարան դիտել տուաւ թէ երկրին բարոյականին համար նոյնքան անպատեհ են թերթերու եւ հանդէսներու մէջ ցուցադրուած բաց լուսանկարները ։ Ըսաւ թէ հանդէսի մը մէջ մարմնին պղտնի ծալքերը ցոյց տուող նկար մը տեսած է եւ հարցուց.— «Արդեօք Խաթանպուլի ընդհ. դատախազը կը քնանա՞յ» ։

Պետական գործավար Տօքթ. Մ. Սարոլ պատասխանելով ամուսնութեան վկայագիր պահանջելու հարցին, ըսաւ.

— Կարծես թէ կուսութեան գօտի անցընելու հետամուտ ըլլինք ։ Մեզի չինար պաշտպանել օտարներուն բարոյականը ։

Կրօնից տեսչութեան եկմտացոյցին քննութեան առթիւ հոճա մը պահանջեց կարեւորութիւն ընծայել կրօնական գործերուն ։ Ըսաւ թէ Ամերիկացիները 54 եկեղեցիներ շինած են տասը տարուան մէջ ։ Ետոյ բացականչեց.

— Այս երկրին մէջ յետադիմութիւն, յետադիմական չկայ ։ Բոլորս ալ յառաջդիմել կ'ուզենք ։ Մուհամմէտ Մարզարէ «միշտ յառաջացէք» ըսած է ։

Հալէպեան երեսփոխան Նուրի Օճաքըզօղլու ալ պահանջեց աւելցնել իմամներուն թոշակները ։

Հիքմէթ Պայուր իր կարգին ըսաւ.

— Բազմաթիւ քարոզիչներ յեղաշրջումներուն դէմ թշնամական քարոզ կուտան ։ Կրօնից տեսչութիւնը պէտք է արտաքսէ զանոնք ։

Երբ Հիքմէթ Պայուր յայտնեց որ կան քարոզիչներ որոնք նոյնիսկ երեսփոխանուհիներուն կըյանձնարարեն գլխու ծածկոց գործածել, քանի մը երեսփոխաններ նստարանի կափարիչները զարկին եւ պոռացին ։

Պայուր յիշեցուց որ Կրօնից Տեսչութիւնը ոչ մէկ պատիժ է սահմանած զպրոցական աղջիկ մը բռնաբարած ըլլալուն համար դատապարտուած մզկիթին իմամին ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

•

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Փետրուար 20 եւ 21ին տեղի ունեցան Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի թատերական ներկայացումները Բարեկենդանի շրջանին՝ փայլուն յաջողութեամբ ։

Առաջին օրը իտալացի հասարակութեան համար սահմանուած էր, իսկ երկրորդը հայ գաղութին եւ Ս. Ղազարի Վանական Հայրերուն եւ աշակերտներուն ։

Բեմադրուեցաւ իտալերէն ընտիր տռամ մը «Մեծ լաւութիւնը», որուն մէջ բացի երկու – երեք իտալացի բարեկամներէ՝ կարեւոր դերեր խաղացին մեծ յաջողութեամբ վարժարանին աշակերտներէն Յովհաննէս Գալայճեան, Յակոբ Ճելալեան, Վարուժան Գարամանեան, Աւետիս Դոնիկեան, Շահան Ֆարաճեան եւ Նախկին սաներէն Աւետիս Գասմաճեան եւ Գօգոս Խաչատուրեան ։

Զաւեշտը «Պաշտօնս է խորդալ» մեծ յաջողութեամբ անցաւ ։ Գլխաւոր դերակատարներն էին Յակոբ Մարտիկեան, Երուանդ Ճանիկեան, Վարուժան Գարամանեան եւ Գէորգ Քիւչիւկեան ։ Միջնարարներուն տեղի ունեցան ծիծաղաշարժ երգախառն պատկերներ, ինչպէս «Սափրիչն ու յաճախորդը», որուն մէջ փայլեցան Յակոբ Ճելալեան եւ Յովհաննէս Գալայճեան. իսկ «Աստղնարդ ու հիւանդը» մէջ Ա. Գասմաճեան եւ Գ. Խաչատուրեան.

Ճելալեան Յ. եւ Պալեօզեան Արա արուեստագէտ սաները դաշնամուրի վրայ մեծ հարտարութեամբ նուագեցին զեղեցիկ կտորներ Շոփէնէն եւ Ալպէնիծէն ։

Հայ հրաւիրեալները իտալական փայլուն տռամէն զատ վայելեցին հայերէն, «Անծիւսոտ վիչեր» զաւեշտը, որուն մէջ իրարմէ յաջող դուրս եկան Գէորգ Վարդանեան եւ Վարուժան Թորոսեան սաները ։

Եղան նաեւ զանազան արտասանութիւններ եւ մենախօսութիւններ, ջերմապէս գնահատուելով, որոնց մենք ալ կ'ուզենք յայտնել մեր ջերմ խնդակցութիւնները եւ քաջալերութիւնը ։

Մեր խնդակցութիւնը կը յայտնենք Վարժարանին Տեսչութեան եւ վաստակաւոր Հայրերուն, որոնց աշխատանքին շնորհիւ աշակերտութիւնը յաջողած էր այդքան խնամքով եւ յաջողութեամբ պատրաստել բեմական ներկայացումներ ։

Ականատես

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՑԱՌԱԶ»ի

ՓԱՐԻԶ.— Սիրելի «Ցառաջ», սեր մ ընդառաջ կ'երթանք ձեր կոչին ։

Ինչպէս կ'ըսէք ողբացեալ. Քոյրս, «Ով որ իր մեռելներուն հոգուն համար կառք մը հաց կուտայ չքաւորին, տասը պատարագ ու հոգեհանգիստ կ'արժէ» ։

Իր յիշատակին 2000 Ֆրանք կը նուիրեմ Աթէնքի Ջաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներուն ։ Զոքանչ մայրս ալ, Այրի տիկին Լուսին Անդրէասեան իր ողբացեալ զաւկին (սպաննուած Գերմաններուն կողմէ) եւ իր ամուսնոյն, փոխան հոգեհանգստի 2000 Ֆրանք կը նուիրէ, որպէսզի այդ աշակերտները տաք ապուր ունենան ։

Արամ Ցակոբեան

(ԽՄԲ.— Տես մարտ 8ի ցանկը) ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ցառաջիկայ ապրիլ 2ին Պէյրութի մէջ տեղի պիտի ունենայ Հրանտ Ղազարեան — Ժ. Սաղր կըփամարտի մրցումը որ յետաձգուած էր ։ Այս մրցումին Պէյրութ կը գտնուի Եւրոպայի կէս ծանրութեանց նախկին ախոյեան Ժօզ Հայրապետեան որ աւելի քան չորս ամիսէ ի վեր կը շրջէր Միջին Արեւելքի մէջ ։ Հայրապետեան վերջերս նշանուած է Օր. Մ. Փոստայեանի հետ եւ գործողութեան պիտի ենթարկուի աջ թեւը որ վնասուած էր Հեխտի դէմ կատարած մրցումին առթիւ ։

ՎԱԼԱՆՍԷՆ կը գրեն թէ Թունուզի պէյը «Իֆթիխար»ի պատուանշանը շնորհած է Ճնդունեան եղբայրներու գործարանի վարիչներուն ։ Հաստատութիւնը չորս բնաբը «ժիլէ»ներ շինած էր պէյին որդւոյն համար որ շատ գոհ մնացած էր ։

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ

Յ Ո Ւ Շ Ե Ր Է Ս

●

«Տէր Հայրը մեր առաջէն ընկաւ, եւ մենք մտանք գիւղ ։

«Ամէն մի տանեակ գնաց սրբուած տեղը ։ Հրահանգները նոյնն էին, ինչ որ միւս գիւղերը մտած ատեններս ։

«Տղաներին չէինք սաած, որ գիւղի մէջ ոստիկաններ կային ։ Միայն խմբապետները գիտէին ։ Գիւղի մէջ, սակայն, ապատ չկրցանք քնանալ, ինչպէս երէկ Ռէս Բենոյի գիւղում ։ Կարծես ներքին մի ձայն ինձ ասում էր թէ՝ հրացանները կրկին պիտի որոտան ։ Զարմանալի բան էր, այն օրը, որ կռիւ պիտի ունենայինք, նախօրդ գիշերը, կարծես, կը նախազգայինքը, եւ երբ վեր կենայինք, կը պատմէինք մեր երազներն ու ունեցած նախազգացումները ։

Կայէն Աստուրի հետ մեզ մօտ էին ։ Կայէն պատմեց իր և ազը ։ «Տղաք, ասաց նա, Սմբատը բարձր մի բլուրի վրայ կանգնած կը պարէր ։ Այս կը նշանակէ թէ կռիւ պիտի ունենանք, եւ անպայման Սմբատը պիտի լինի առաջին հրացան արձակողը

«Զարմանալի զուգադիպութիւն ։

«Հազիւ կէս օրն անցած էր, երբ մի ոստիկան Սմբատի բնակած տան դուռը կը զարնայ եւ մի բան կը պահանջէ ։ Բայց դուռը բանալը եւ առ փախչիլը մէկ կը լինի ։ Նա կը ձայն հաւար թէ՝ «գիւղում փետայիներ կան» ։ Սմբատի մօտն եղած ոզանները ոստիկանի ետեւից կ'ընկնեն եւ կը կրակեն, բայց չեն յաջողիր բանել կամ սպաննել նրան ։ Ոստիկանների ընկերները դուրս կը գան, եւ կռիւը կը սկսի ։

«Ահա մեր կամքից անկախ մի ընդհարում եւս ։ Որքան խոյս տայինք, այնքան փորձանքը մեր առջին կ'ելլէր ։

« Մենք էլ դուրս ելանք ։ Ոստիկանները թիւով քիչ էին, հազիւ երեսուն հոգի, մինչ մենք 70 հոգի էինք ։ Սակայն, անոնք ալ քաջարար կը կռուէին ։ Ի հարկէ, մեզ համար այդ երեսուն հոգին հաւ., մաքրելը խաղալիքի պէս մի բան էր, եւ թէ, սակայն, մօտակայ գիւղերի ոստիկաններն ու զինուորները դիակներ թռչուններին նման չգային Թուրքերի օգնութեան ։

« Երկու ոստիկաններ ձիերի վրայ նստած՝ կը փախչէին ։ Մեր տղայոց զընդակներից ընկան, ձիերը դէպի մեր կողմ մը փախան, տղաքը բռնեցին ձիերը եւ տարին ու մի բակի մէջ կապեցին ։

« Կռիւը կը շարունակուէր ։ Հրացաններ կ'որոտային ։ Երկու կողմերն էլ քաջարար կը կռուէին եւ կ'ուզէին մէկը միւսին տապալել ։

« Արեւը կը դանդաղէր ։ Մենք կ'ուզէինք, որ շուտով մայր մտնէր եւ մենք հեռանայինք ։ Բայց այդպէս չեղաւ ։

« Մօտակայ գիւղերի Քիւրտերը օգնութեան հասան Թուրքերին ։ Մեր հեռաձիգ մօսիններով թոյլ չէինք տար, որ գիւղին մօտենան ։ Գիւղը կը գղրգար ։ Կիներ եւ երեխաներ վայնասուն ձգել էին ։ Մեր միխթարական խօսքերը ոեւէ ազդեցութիւն չգործեցին նրանց վրայ, որովհետեւ նրանք շատ լաւ գիտէին այդ բորենիների վարքն եւ բարքը ։ Սակայն, այդ կիների մէջ գտնուեցան նաեւ այնպիսիներ, որոնք հորսուհիներ դարձան ։ Կը խրախուսէին տղաներին եւ կը գոչէին. « Զարկէք այդ անհամուս շներին, սպանեցէք, գնդակնիդ պարապ մի արձակէք» ։

« Իրիկնամուտի ժամանակը եկաւ ։ Փոշի բարձրացաւ Ծծմակի – Քիթի կողմից ։ Հեռաւորութիւնից այնպէս կը հետեւցնէինք որ եթէ հեծեալ զինուորներ էին, երկու ժամից հազիւ պիտի հասնէին. իսկ եթէ ձիաւորներ էին՝ գոնէ մէկ ժամ կ'առնէր մեզ դէմ հասնելու համար ։ Մինչ այդ, արդէն մութը պատած կը լինէր, եւ մենք կրնայինք ուրիշ տեղ փոխադրուիլ ։

« Կռիւը բաւական թոյլ էր սկիզբից, բայց երբ Քիւրտերը պաշարել սկսեցին գիւղը իր չորս կողմից, կռիւը սաստկացաւ ։ Իսօն իր խումբովը ուղարկեցինք գետի ափը, որպէսզի թանձր մութը պատելուն պէս անցնէինք գետը ։

« Եթէ թշնամին գետի այդ հունը բռնած լինէր, մեզ ծուղակի մէջ առած պիտի լինէր, մանաւանդ որ զինուորները նրանց օգնութեան կը գային արդէն ։

« Մեր տղաների շէշտակի հարուածներից Քիւրտերը հեռացան եւ մտան առուների մէջ ։ Գետին եզերքը բաց դաշտ էր ։ Անդրանիկը խորհուրդ տուաւ «Շանփ» քահանային, որ այդ գետի եզերքի ճամբով հեռացնէ կիներն եւ աղջիկները դէպի «Շամբ», որ մարգագետնի նման մի տափարակ վայր էր, ուր եղէգի նման խոտեր բուսած էին ։ Դրա մօտը կը գտնուէր պատմական Օձ քաղաքը, որ մի օր մեր նախահայրերից մէկը՝ Գայլ Վահանը գալով մտած իր երեսուն քաջերով, կոտորել էր հազարաւոր Պարսիկներ ։

« Կիներն եւ մանուկները մութին հետ քաշուեցան այդ վայրը, իսկ գիւղի երիտասարդները մնացին մեզ մօտ, որ կռուին թշնամիին դէմ ։ Բայց նրանց էլ հրահանգ տրուեցաւ որ հեռանան գիւղից, մինչեւ որ Թուրքերի եւ Քիւրտերի բարկութիւնը անցնէր ։

« Գիւղը գրեթէ դատարկուեց գիւղացիներից

« Քիւրտերը մութից օգտուելով՝ մօտեցել էին Առաքել Աղայի եւ Մէյրօ Պօղոսի գիրքերին եւ յարձակում գործել ։ Կայծակը (Աղան), իր ձեռքին ունեցած ռումբի պայթիւնը վառելով, տանիքից նետել էր այն դէպի թշնամին ։ Քիւրտերը, ռումբի պայթումից սարսափահար, փախուստ էին դիմել

(Շար.)

ԱՆՁՊՈՅՀ

× Մ. Նահանգներուն գիտնականներու Դաշնակցութիւնը խնդրեց արտաքին գործերու նախարարութենէն եւ Ազգաժողովին ամերիկեան պատուիրակութենէն միջազգային յանձնաժողով մը առաջարկել, ուսումնասիրելու համար հիւլէական պայթումներու վտանգները: Այս յանձնաժողովին պաշտօնը պիտի ըլլայ ճշդել հիւլէական կամ ջրածին ռումբերու փորձերը, որոնք ծանր վտանգներ կը կազմեն մարդկութեան համար:

× Ամերիկացիները չորրորդ եւ ամենամեծ պայթիւնը կատարեցին Նեւատայի անապատին մէջ ու արդիւնքը գոհացուցիչ կը նկատեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս, որ քննական պտոյտ մը կատարած էր Մայր. Արեւելքի մէջ, մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Նախագահ Այզընհաուըրի: Զեկուցում պիտի տայ նաեւ Ծերակոյտին եւ Երեսփ. Ժողովին առջեւ: Ինք համաձայն չէ որ Մ. Նահանգները ընկրկին Ասիոյ մէջ: Չինական Քէմոյ եւ Մացու կղզիները պէտք է պաշտպանուին ամերիկեան Նախարարծնին կողմէ: Եթէ կարմիրները յարձակում գործեն, Մ. Նահանգները պիտի պատասխանեն հաստատակի ուժգնութեամբ, առանց սահմանափակուելու յարձակման վայրին մէջ: Պիտի աւելցնեն Ֆորմոզայի տրամադրուած զինուորական օգնութիւնը: Բոլորովին մէկդի դրուած է չինական ցամաքամասը հոս առնելու որ եւ է գաղափար: Նախագահը հակառակ է Նախայարձակ պատերազմի մը:

ԱԼԲԱՆԻԱ մերժեց Մ. Նահանգներուն կողմէ տրամադրուած օգնութիւնը (ուտեստ): Պաշտօնական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ «Ալպանիոյ ժողովուրդը արհամարհանքով կը մերժէ այդ միջամտութիւնը իր ներքին գործերուն մէջ»:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը գտաւ հարիւր հազար ոսկի արժողութեամբ գոհարեղէններ, որոնք անհետացած էին Ֆարուքի պալատէն: Կ'ըսուի թէ կորուստին մէկ հինգերորդը միայն գտնուած է: Ձերբակալուած են երեք յանցաւորներ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ Փաքիստան ալ այսօր-վաղը պիտի միանայ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին: Իրաք որոշած է ամէն գնով զօրացնել Թրքական գինակցութիւնը:

ՃՕՒԻՑԵՐԻՈՑ կառավարութիւնը գեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն այն ռումանացի տարագիրները որոնք Պեռնի խորհրդային դեսպանատունը մտած էին Փետրուար 14ին, յատկապէս դրկուած էին Գերմանիայէն, գաղտնի վաւերագիրներ թռցնելու համար:

ՁԻՒՆ ԿԸ ՏԵՂԱՑ Փարիզէն մինչեւ Նիս: Բազմաթիւ մահացու արկածներ պատահած են ճամբաներուն վրայ: Հաղորդակցութիւնները դժուարացած են լեռնային շրջաններու մէջ: Շատ աւելի ծանր լուրեր կը հասնին Իտալիայէն:

ՑԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

ՎԻԷՆ, 7 Մարտ.— Երէկ, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ի առեններ ընկեր Կարապետ Մուրատեան եւ Պ. Տօնապետ Բալոյեան սենեակ գացած առեն ինքնաշարժի մը հանդիպեցան: Օթօն մայթին վրայ կ'ելլէ երկուքին ալ զարնուելով եւ մէկը աղջին, միւսը անդին կը նետէ: Ընկ. Կ. Մուրատեանի ոտքը կը կոտրի, իսկ Պ. Տ. Բալոյեան թեթեւապէս կը վիրաւորուի ոտքէն: Այժմ երկուքն ալ Վիէնի հիւանդանոցն են: Հ. Յ. Դ. կոմիտէն եւ Ֆ. Կապ. Խաչի վարչութիւնը արագ ապաքինում կը մաղթեն երկու վիրաւորներուն:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ ՍԷՆ Ք'Իլէռի սանաքոռիոմին

Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14-30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի

(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՅԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեթոնական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի եւ սենեկալի խումբերուն:

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆրանք:

Դիմել Սորպոնի գանձապաններուն:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան Ե. Թաղամասի սրահը:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԷՆ «ՖՐԵԿԱԹ»Ը ՇԱՀՈՂ ԹԻՒՆ Է՝ 9509

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: (Քաֆէ Ռէժան):

Դասախօս՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14-30ին: Բաթրօնաժ տէ Կարոն (Շըմէն տէ ղ'Էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ):

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար:

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան:

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր: գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները: Մուտքը ազատ է

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18ԻՆ ԱՌԹԻՒ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէին:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»Ը

Մարտ 15ի շարժանկարի ցուցադրութեամբ մը խաչաձեւուած ըլլալով

ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐ. ՎԱՀԱՆ

Մարտ 22ին, երեքշաբթի երեկոյ, ժամը ցին յետաձգած են Յ. Պարոնեանի

«ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ»

Կատակերգութեան ներկայացումը

Միշա Իէնայի սրահին մէջ, 10 Ավընիւ տ'Իէնա:

Ծախուած տոմսերը ի զօրու են նոր թուականին:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

(1929 – 1954)

Ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար կատարուած աշխատանքին վրայ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը Ապրիլ 16ին, Պէրրի Միլիէ սրահներուն մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի հանդէսը Ապրիլ 2ին: Օ Ֆուայէ տը լա Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ:

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boul. de Stalingrad, 84

CHOISY-LE-ROI (Seine)

FOURRURES

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIANի

եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ. ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՇԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը:

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, չուշով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Դր. Արամ Շէխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Պ. Սուրէն Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille. Tél. CO. 30-88

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Գանեէօ Քաջանի Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 13 Մարտ ժամը 16էն մինչեւ 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'Էքօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժօն Փարիզ (8):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Գանեէօ Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբին:

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ):

Ցայտնի նուագախումբ

ԺԱՔ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 300 Ֆրանք:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուռպ 47 – 45:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն.— Յանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Պ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ.82-38 ն կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03-18:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Դչ.երեկոյեան տէ սրճարանի վերնայարկը: Կը կատարուի մաքերու փոխանակութիւն Վ. Մնլիքեանի կողմէ Փետր. 18ի առթիւ տրրուած պարզաբանութեան եւ Ստեփան Քոչարեանի դասախօսութիւնը նոյն դէպքի մասին:

Մուտքը ազատ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Գիրգիր Աճիլեանի մահուան առթիւ.— Պ. Պ. Հրայր Գրիգորեանէ 500, Կարպիս Թորոսեանէ 500, Նշան Մազմանեանէ հազար ֆրանք:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը Փետրուար վեցի խնջոյքին առթիւ, իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր ներկաներուն որոնք իրենց աջակցութիւնը բերին նիւթապէս եւ բարոյապէս, մասնաւորապէս Պ. Պ. Կ. Բագոսեանի, Մ. Անհամեանի եւ Թէնէքէճեանի, որոնք իրենց աշխատանքով քաջալերեցին մեզ.

Ահա նուիրատուներուն ցանկը.—

Պ. Պ. Զօրաքարեան Մեսրոպ 5000 ֆրանք, Սահակեան Հաճի Յովսէփ 2000, Պետրոսեան Հանրիկ հազար ֆրանք, Յովսէփ, Փաշաեան Մարիամ, Պիպերեան Արմենակ, Ագուչեան Պետրոս, Մելքոնեան Յարութիւն, Մուրատեան Երանուհի, Նոտարեան Գաբրիէլ, Փաշաեան Յակոբ, Փաշաեան Սիլվի, Տօնիկեան Եփրեմ, Իշխանեան Ղազարոս, Մանուկեան Մանուկ և Գալուստեան Խաչիկ հազարական ֆրանք: Քրրճեան Յովհաննէս 2000, Գալայճեան Օսկիան 2000, Սարգիսեան Սարգիս, Տէր Վարդանեան Գոհար, Քիւթիւկեան Նշէն, հազարական, Յակոբեան Վահէ, Յովհաննէսեան Վիքթոր, Զարչաֆեան Յակոբ, ՄարգարեանՍուրէն, Աբրահամեան Աննիկ, Պալեան Աղաւնի, Եղիշէեան Յովհաննէս, մոռցուած անուն մը 500ական ֆրանք: Գումար 33000 Ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՀԱՄԱԶԱՍՊ խումբը երեքշ. ժամը 21ին:
ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. հինգշաբթի ժամը 21ին:
ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. շաբաթ ժամը 21ին:
ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարդանեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 20-30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20-30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

Կարճ ժամանակէն ինքնաշարժ վարել սորվելու համար դիմեցէք միակ հայ հաստատութեան

AUTO - ECOLE BEAUMONT

— B E R B E R I A N —

24,Bd.Vincent Ortusi Marseille(12)

Tél. GA. 72 - 61

Գրեցէք եւ «դպրոց ինքնաշարժը» Ձեր ժամադրութեան ներկայ պիտի ըլլայ: (Դիւրուսոյց մեթոտ):

Imp. Araxes - 46, Rue Richer Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

— LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՐՏ * JEUDI 10 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7688 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3029

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

●

Ինչպէս ամէն Թուրք, «Լօթանասուն տարեկան սպան» ալ, Բահմի Արաք, իր խանդիխուան պատմութեան մէջ կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Հայերը եւ Թուրքերը իրար ջարդած են, Ռուսերու վրդովմով։

Տարիներ առաջ, մասնաւոր բառ մըն ալ կը գործածէին, այս բովանդակութեամբ, «մուղաթէլէ», = փոխադարձ սպանութիւն։

Այսպէս, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ Թուրքերը իրենց պատմութիւնն ալ չեն գիտեր։ Աւելի ճիշդ՝ չեն ուզեր գիտնալ։

Ամբողջ Օսմ. կայսրութիւնը հիմնուած էր արեան գետերու եւ լեռնակուտակ աւերակներու վրայ, տարածուելով մինչեւ Արաբիա եւ Վիէննա։

Դարերու ընթացքին, ինքնապաշտպանութեան բնազդը եւ գիտակցական պայքարը ձեւ ու մարմին առին։

Արեան ճապաղիքներու մէջ բարձրացած գաւազը փլաւ, ընկրկեցաւ եւ կծկուեցաւ։ Ամբողջ ժողովուրդներ փրկուեցան։ Ցաջողապար. Օսմանեան տիրապետութեան դէմ ցցուեցան նորագոյն պետութիւններ։

Մնացած էր Հայաստանը, թշուառ եւ անտէր։ Վերջին ժողովուրդը որ ամէնէն աւելի տառապած, խոշտանգուած, խողխողուած էր։

Շատ համեստ էին իր պահանջները, բարեկարգում ։

Դեռ 1860 – 70ական թուականներէն, Պոլսոյ Պատրիարքարանը տեղեկագիրներ կը ստանար Գաւառէն, թրքական եւ քրտական հարստահարութեանց մասին։

Կառավարութիւնը ինք ալ գիտէր թէ ի՜նչ անլուր խժդժութիւններ կը կատարուէին։

Գիտէր, խոստումներ կու տար եւ ամէն բան կը մոռնար։ Աւելի ճիշդ, կը խրախուսէր, կը ձեւակերպէր հալածանքները, ճամբան հարթելով մինչեւ զանգուածային ջարդ։

Քար ըլլար, պիտի ճաթէր։

Վարչաձեւերը իրարու յաջորդեցին նոյն միօրինակութեամբ։ Հայ ժողովուրդին մէջ ալ արթնցած էր ինքնապաշտպանութեան բնազդը։

Որ եւ է իմաստուն կառավարութեան տարրական պարտականութիւնը պիտի ըլլար լսել բողոքները, եւ ընդ առաջ երթալ, բարենորոգումներ կատարելով։

Նոյն իսկ իր շահը ա՛յդ կը պահանջէր, խուսափելու համար օտար միջամտութիւններէ։

Եթէ Ռուսերը ծրագիր ունէին Միջերկրականի իջնելու, իրենց պարտքն էր բարեկարգել երկիրը, տանելի վիճակ ստեղծելով բոլոր ժողովուրդներուն համար։

Մինչդեռ, յաճախ ցարական իշխանութիւնն ալ օգտուեցան, սատարելու համար վայրենի հալածանքը հայ ժողովուրդին դէմ։

Ինչպէս որ, Ա. Աշխարհամարտէն ետք, պիտի օգտուէին ռուսական ուրիշ իշխանութենէ մը, ոտքի կանգնելու եւ արեւելեան Հայաստանն ալ տրորելու համար։

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, երբ հարստահարութիւնները կը վերսկսէին եւ բաժակը սկսած էր յորդիլ, գտնուեցան Թուրք հրապարակագիրներ որոնք արիւնածարաւ կարօտով մը կը յիշէին Սուլթան Սելիմի ծրագիրը – բնաջնջում քրիստոնեաներու։

Աշխարհ բռնկած էր 1914ին։ Ի՜նչ թանկագին պատեհութիւն թռնիներուն համար։ Անմիջապէս յիշեցին դարաւոր կտակը։

Միեւնոյն առեն Լոզանովի ծրագիրն էր որ պիտի գործադրուէր, արեւմտեան Հայաստանը դարձնելով գերեզմանատուն, իսկ Թուրքիոյ մնացեալ հայութիւնը՝ դանդաղելի քանակութիւն։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

*

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԻՐՔԸ ՎՏԱՆԳԻՆ ՀԱՆԴԷՊ

Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարը, Ֆ. Տըլլըս Մարտ 8ին մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց երեսփ. ժողովի եւ ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց [illegible] մէջ, իր կատարած ճամբորդութեանց մասին։ Երկու նիստերն ալ գռնփակ էին։ Նախարարը յետոյ ճառ մը խօսեցաւ որուն միլիոնաւոր քաղաքացիներ հետեւեցան անթելով եւ հեռապատկերով։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խաղաղութիւնը պիտի վտանգուի հարաւ. արեւելեան Ասիոյ մէջ, եթէ Մ. Նահանգները գործնապէս չզգացնեն իրենց ազդեցութիւնը։ Ահաւասիկ Տըլըսի յայտարարութեան ամփոփումը. — Համայնավարները Հիւս. Ամերիկան կը ներկայացնեն իբրեւ տկար երկիր մը։ Եթէ ազատ ժողովուրդները չօչափելի փաստեր չտեսնեն Մ. Նահանգներուն զօրութեան եւ զայն գործածելու վճռականութեան մասին, պիտի եզրակացնեն թէ համայնավարութիւնը պիտի չահի յաղթանակը, հետեւաբար նախընտրելի է անոր գաշնակիցը դառնալ։

Գ. Տըլըս հակառակ է Քուէմոյ եւ Մացու կղզիները կարմիր Չինաստանի վերադարձնելու գաղափարին եւ չի հաւատար թէ այդ զիջումով կարելի է ապահովել ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը։ Նախարարը գոհ կ'երեւայ Սիամի մէջ գումարուած խորհրդաժողովէն։ «Ներկայիս համայնավարական խլրտումը շատ աւելի մեծ վտանգ մը կը կազմէ հարաւ – արեւելեան Ասիոյ համար քան ուղղակի զինուորական գործողութիւն մը։ Հարկ է շատ սերտ շրջանակի մը մէջ քննել խռովարար գործունէութեանց դէմ գործադրելի միջոցները։ Գալով Հնդկաչինի, նախարարը շատ գէշ կը գտնէ հիւսիս. Վիէթնամի տնտեսական կացութիւնը։

Գ. Տըլըս այցելած էր եօթը երկիրներ։ Իր յայտարարութենէն կը հետեւի թէ նախայարձակ արշաւանքէ մը չի վախնար, բայց եւ այնպէս երբեքուն կը գտնէ պատերազմի եւ խաղաղութեան նժարը՝ Մայր. Արեւելքի մէջ։ Ուրեմն Մ. Նահանգները պէտք չէ տեղի տան։ Որեւէ ընկրկում պարզապէս պիտի քաջալերէ համայնավարները զինեալ յարձակումներ կատարելու կամ խռովութիւններ յարուցանելու համար։ Իր կարծիքով, կարմիր Չինաստանը անհաստատ վիճակի մը պիտի մատնուի, ընդհանուր պատերազմի մը պարագային։

ԱՅԼ ԱՌԱՒԿ ԼՈՒԱՐՈՒՔ

Նոյն օրը Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Իտըն եւս զեկուցում կու տար երեսփ. ժողովին առջեւ, իր 16.000 մղոն ճամբորդութեան մասին որ տեւած էր 16 օր։ Զեկուցումը շատ կարճ տեւեց, հազիւ 16 վայրկեան, բայց նախարարը կրցաւ բացորոշ ազդարարութիւն մը ուղղել Քուէմոյ եւ Մացու կղզիներու եւ առ հասարակ Ֆորմոզայի մասին։ Իր յայտարարութեան համաձայն, ազգայնական Չինացիները պէտք է պարպեն ծովեզերեայ բոլոր կղզիները, որպէսզի կացութիւնը աւելի չծանրանայ։ Իր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ համայնավար Չինաստանը այնպիսի դիրք մը բռնած է որ առ այժմ անկարելի կը դառնայ որ եւ է խորհրդաժողով Ֆորմոզայի մասին։ Հնդկաստանի վարչապետը հաստատած է թէ կարմիր Չինաստանը մինչև կը մերժէ ազգայնական Չինաստանի մասնակցութիւնը որ եւ է խորհրդաժողովի։

«ԱՆԳԼԻԱՆ ԿԸ ԿՈՐՍԱՆԻ ԵՐԿՈՒ - ԵՐԵՔ ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲՈՎ»

*

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ գրագէտ Իլիա Էրէնպուրկ ճառ մը խօսեցաւ խաղաղութեան Կոմիտէին առջեւ, ի պատասխան Չըրչիլի անցեալ շաբթուան ճառին որով անհրաժեշտ կը գտնէր հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը։ Էրէնպուրկ ըսաւ.

— Շիտակն ըսելով, ես չեմ համրած թէ քանի հիւլէական ռումբեր ունինք մենք եւ քանի՛ հատ՝ Ամերիկացիները։ Չեմ կարծեր որ Չըրչիլ ալ համրած ըլլայ։ Բայց եւ այնպէս, պարզ է թէ չափազանց խճողուած Անգլիոյ համար երկու երեք ջրածին ռումբեր բաւական են»։

«Քանի մը օր առաջ, Չըրչիլ ճառ մը խօսեցաւ, պաշտպանելով հիւլէական զէնքերը։ Առարկութիւն չունիմ իր տեսութեանց դէմ, մարդկային տեսակէտով։ Միայն կ'ուզեմ ըսել թէ իր խօսքերը խոհեմութիւն չեն զինանշանի մը համար, ոչ ալ ժուժկալ՝ դործի մարդու մը համար»։

Անցեալ շաբթու Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա» նոր խմբագրականով մը կ'ազդարարէր թէ խիտ բնակչութեամբ երկիրները աւելի շատ պատճառներ ունին վախնալու հիւլէական եւ ջրածին ռումբերէն։ Այժմ նոյն իմաստով կ'արտայայտուի գրագէտ Էրէնպուրկ, խաղաղութեան սովետական կոմիտէին լիագումար նիստին առթիւ որ բացուեցաւ Մարտ 7ին, Մոսկուայի մէջ։ Այս նիստին [illegible] ցին բանաստեղծ Տիխոնով եւ չարժանկարիչ Գերասիմով։ Ցետոյ սկսան վիճաբանութիւնները, մօտ քսան ճառերով։

Քուէարկուած բանաձեւերէն մին կը տրամադրէ հանրագրութիւններ հաւաքել հիւլէական պատերազմին դէմ։ Այս պայքարին նպատակը պիտի ըլլայ չարժման մէջ դնել ամբողջ խորհրդային ժողովուրդը, յանուն խաղաղութեան եւ միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման։

Ուրիշ բանաձեւ մը կը տրամադրէ Մայիս 10ին նիստի հրաւիրել խաղաղութեան կուսակիցներու Ե. համագումարը, ուր գրագէտ Կորնէյչուկ տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ միջազգային կացութեան եւ խաղաղասիրական պայքարի մասին։ Այս առթիւ պիտի ընտրուին խաղաղութեան համաշխարհային խորհրդաժողովին պատուիրակները։

Հետեւաբար, ներկայ պարագաներուն մէջ զինանդադարութեան գործը պիտի ըլլայ ամբողջնել զինադադարը Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ։ Իտըն բացարձակապէս համոզուած է թէ ամերիկեան քաղաքականութեան հիմնական նպատակն է պակսեցնել պատերազմի վտանգները այդ շրջանին մէջ, ինչպէս կ'ապացուցանեն Թաշէն եւ Նանչի կղզիներուն պարպումը եւ ազգայնական Չինացիներու գործողութեանց դադարումը Եղրակացութիւն, — երբ զինուորական գործողութիւնները դադրին, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ բանակցութիւններ կատարել եւ կարգադրել Ֆորմոզայի խնդիրը։

Կարգ մը անգլ. թերթեր կը կարծեն թէ Իտըն շատ լաւատես կ'երեւայ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը, Կամալ Նասըր տեսակցութիւն մը ունեցաւ նախորդ նախագահ զօր. Նեկիպի հետ, հիւանդանոցին մէջ, ուր կը դարմանուի Նեկիպի քոյրը։ Առաջին տեսակցութիւնն է այս, անցեալ նոյեմբերէն ի վեր։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետը, Իմրէ Նակի, ամբաստանութեան տակ առնուած է, իբրեւ ուղիղ գծէն շեղած։ Կեդր. Կոմիտէն կը պահանջէ զարկ տալ ծանր ճարտարագործութեան։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ ՋՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

ԽՄԲ. — Ցանկը պիտի փակուի վաղը, վերջին պահուն ստացուած քանի մը գումարներով։ Կրկին շնորհակալութիւն։

Տէր եւ Տիկ. Սիսլեան (Կրընոպլը)	5.000
Տիկ. Սէրճանեան	5.000
Օր. Քէշիշեան	2.500
Արմէն Սվաճեան	2.000
Տիկին վեհափառ Մ. Պասմաճեան (հօրը յիշատակին)	2.000
Պետրոս եւ Դաւիթ Մաքսուտեան (Վալանս)	2.000
Քրիստինէ եւ Սէլվի Եալընըզեան	2.000
Հիւանդ մը (Ալֆորվիլէն)	1.000
Խաչիկ Մկրեան	1.000
Տիկին Լիւսի Նշանեան	1.000
Յարութիւն Գասպարեան	1.000
Տիկին Բ. Վեզիրեան	500
Պ. Հ. Կոքողեան	500
Անդր. Անդրանիկեան	500
Սիրանուշ Ճէկտրեան	500
Անդ. Թումիկեան	500
Վահր. Քիւրտեան	500
Մարտիրոս Միքայէլեան	500
Սարգիս Սէքեան	500
Կիրակոս Միրաքեան	500
Ոսկիան Գալուստեան	250
Ոմն	200
Ժիրայր Պարոնեան	200
Գումար՝	29.650
Երէկուան գումարը	153.400
Ընդհ. գումար՝	183.050

ՎՐԻՊԱԿ. — Մարտ 8ի ցանկին մէջ տասը հազար ֆրանքի նուիրատուն կարդալ ընկեր Յովհան Աբրահամեան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. ժողովը վերջնական նիստի մը մէջ վաւերացուց պետական պաշտօնեաներու թոշակներուն յաւելման օրինագիծը, 242ի դէմ 364 ձայնով։ Կառավարութիւնը ի հարկին վստահութեան քուէ պիտի պահանջէր. բայց վիճաբանութիւնները կարճ տեւեցին։ Ելմտական նախարարը բացատրեց թէ տասը ամսուան ընթացքին 96 միլիառ ֆրանքի յաւելուածական վարկեր քուէարկուած են պետական պաշտօնեաներուն համար։ Վարչապետն ալ հաստատեց թէ գանձին վիճակը բարւոքած է, «բայց մի կարծէք թէ կրնայ անսահման ժամանակով տեւել այդ բարւոքումը»։

✕ Սարի համաձայնութեան մասին բանակցը կը շարունակուի ժամուլին եւ խորհրդարանական շրջանակներու մէջ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները ճնշում կը բանեցնեն ծերակուտականներուն վրայ, նկատելով որ Հանրապետութեան Խորհուրդը իրկարդին պիտի վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները։ Կարգ մը ծերակուտականներ կը հաստատեն թէ հեռաձայնը անընդհատ կը բանի, թէ բազմաթիւ նամակներ կը ստանան եւ պատուիրակութիւններ կ'ընդունին ամէն օր. բոլորն ալ նոյն պահանջը կը դնեն, — մերժել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցնէ այս միջոցին։ Աջ եւ ձախ թեւերուն պայքարը, որ կը տեւէ չորս տարիէ ի վեր, սաստկացած է քանի մը օրուան մէջ։ Կուսակցութիւնը կը փորձանայ վտարել ձախ թեւին առաջնորդը, Պիւէն, որ շարունակ յանդուգն ելոյթներ կը կատարէ։ Աջ թեւին վարիչն է նախորդ վարչապետը, Էթլի։ Եթէ Չըրչիլ որոշէ նոր ընտրութիւններ կատարել պայմանաժամէն առաջ (1956 հոկտ.), այն ատեն աշխատաւորական կուսակցութիւնը պառակտեալ վիճակի մը մէջ պիտի գտնուի։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բ.

Յատկանշական է Նիւ Եորքի համայնապատկերը՝ Էմփայր Սթէյթի վիթխարի շէնքին վրայէն: Մասնաւոր վերելակ մը քեզ ութսուներորդ յարկը կը հանէ մէկ անգամէն, ուրկէ վերջը երկրորդ վերելակ մը կը հասցնէ «պիլտինկ»ին մինչեւ գագաթը: Հոնկէ ամբողջ Նիւ Եորքը ոտքիդ տակը կը տեսնես: Հարաւէն հիւսիս, արեւելքէն արեւմուտք, Ազատութեան արձանէն մինչեւ Պրոնքսի վերջին թաղամասը, աջիդ՝ Ատլանտեանը, ձախիդ՝ Հըտսըն գետը:

Էյֆէլեան աշտարակէն աւելի բարձր այս շինութեան կատարէն, ներկայ կ՚ըլլաս տեսակ մը սարսռուած հրախաղութեան, երբ չորս կողմէդ հարիւրէ աւելի «պիլտինկ»ները Նիւ Եորքին, հրթիռներու պէս հողէն դէպի վեր կը սլանան, գետնին փակած մարդերու եւ «քար»երու մըրջնային բազմութիւնը ձգելով վարը, եւ յաջորդաբար կանգ առնելով օդին մէջ, կ՚անշարժանան յանկարծ, յարկերու կոյտերուն ծայրը: Այդ «պիլտինկ»ներէն ոչ մէկը կը թուի հասնիլ Էմփայր Սթէյթի մինչեւ լանջքին:

Եւ վայրի բան մը կայ այս համայնապատկերին մէջ: Եանքիական այս շինութիւնները նիզակներու պէս կը ցցուին, եւ ամպերու երամները երբ անցնին անոնց վրայէն, իրենց շուքէն միշտ բան մը կը կառչի անոնց գագաթներուն:

Երբ կը նայիս Նիւ Եորքին հեռուէն եւ վարէն, համայնապատկերը կը փոխուի:

Այս անգամ, քանի մը յարկ միայն ունեցող բազմաթիւ միւս շէնքերուն կազմած միօրինակ եւ ընդարձակ դաշտին վրայ կոթողուած՝ Մանհաթընի «պիլտինկները» հսկայ Մենհիրներու կըմանին տաշուած քարի շրջանէն մնացած մեկալիթիք յիշատակարանները եւ կ՚ոգեկոչեն նախապատմական ապաշնորհ եւ ապշեցուցիչ չքնաղութիւններ.

Մինչդեռ Մոն Պալատինի բարձունքէն Հռոմի վրայ երբ կը նայիս, Վերածնունդի համաձայն յօրինած լայնածիր գըմբէթներուն լուսաւոր կորութիւնները եւ հոս, հոն, նրբաւարտ Քամփանիլէներուն պարման հասակները կը շոյեն տեսողութիւնդ, եւ ամբողջ քաղաքին քօղի կը հասնի կապոյտ երկինքին անթերի կամարին տակ խայտացող իտալական փառ–Ըլէքթէին արձագանգը:

Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ կը հանդիպիս մարդերու որոնք իրենք իրենց հետ կը խօսին: Ինծի ըսին թէ անոնք շատ անգամ քաղաքին մէջ առանձին կը շարունակեն վէճ մը, որ իրենց կնոջ հետ սկսած են տունին մէջ: Ապաստ ձգուած անվնաս խենդերուն թիւը բուժարաններու մէջ բժշկական խնամքներ ստացողներէն աւելի է: Մտային հաւասարակշռութեան այս խանգարումը արդիւնք է ալքոլամոլութեան, ասիկա, եթէ կ՚ուզէք, տեսակ մը ինքնապաշտպանութիւն է որուն կը դիմեն այրերը երբ տան մէջ իրենց կիներուն հետ գլուխ չեն կրնար ելլել: Ամերիկացի կիները չարաչար կը գործածեն երբեմն այն հեղինակութիւնը զոր կը վայելեն: Ամերիկայի մէջ փոխյարաբերութիւնը զօրաւոր եւ տկար երկու սեռերուն միջեւ, շըրջած է: Եւ մասնաւորաբար տան մէջ կինն է որ ամէն բանի վրայ ունի վերին իշխանութիւնը: Այս կացութիւնը երբեմն ամուսնալուծումի կ՚առաջնորդէ, երբեմն ալ ալքոլամոլութեան եւ խենդութեան: Ընդհանրապէս, մարդը կը հնազանդի կնոջ եւ ամէն ինչ կարգին կը մնայ:

Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն Ամերիկայի մէջ այն մարդերը որոնք իրաւամբ արժանի են «Մեծ Ամերիկացի» մակդիրին եւ որոնք հիմնած են դպրոցներ, գրադարաններ, գեղարուեստական հաստատութիւններ, հիւանդանոցներ, իրերօգնութեան կեդրոններ եւ շատ մը ուրիշ մարդասիրական գործեր: Այս մարդիկը ամերիկեան պատիւը կը հասցնեն պատկառելի բարձրութեան մը մարդկութեան մէջ: Երբ մանաւանդ Ամերիկա կ՚այցելես կը համոզուիս որ մարդը մարդուն համար միշտ ալ գայլ մը չէ ....:

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՆՈՐ «ԱՆՄԱՀ» ՄԸ

JEAN COCTEAU

●

Անակնկալ մը չեղաւ Քոքթոյի մուտքը, անցեալ շաբաթ, Ֆրանսական Ակադեմիային ներս: Անտարակոյս 35 «Անմահները» իրենք իրենց թոյլ չէին կրնար տալ մերժել մէկը որուն թեկնածութիւնը արդէն բացառիկ երեւոյթ մըն էր:

Ֆրանսացի այս ինքնատիպ եւ տաղանդաւոր բանաստեղծը դժուար համակերպած էր արդէն այն բոլոր աւանդական արարողութեանց որ կը պահանջուին թեկնածուէ մը եւ իր համակերպումէն կարելի էր ենթադրել թէ ամէն ապահովութիւն ունէր ընտրուելու, նոյնիսկ եթէ միաձայնութիւն չգոյանար իր անունին շուրջ: Քոքթօ չի կրնար միաձայնութիւն սպասել որեւէ տեղ ուր Ֆրանսուա Մորիաքը կայ, քանի որ այս վերջինը, Երկնից «դեսպան» Ցերկիրս, չէր ներած յանդուգն Քոքթոյին կարգ մը ելոյթները հանդէպ Եկեղեցւոյ, «Բաքոս» թատերախաղին մէջ:

Քոքթօ ծնած է 1889ին, Փարիզի մօտ, Մէզոն Լաֆիթ: Թէեւ միշտ առողջ եղած է, բայց վերջերս անշարժութեան դատապարտուած էր սրտի բաւական ծանր տկարութեան մը հետեւանքով եւ, ուրախ եղաւ որ ամէն բան արգիլուած ըլլալով հանդերձ, կրնար «ուիսկի» խմել բժիշկին իսկ թելադրութեամբ, սիրտը ուժովցնելու համար:

Բազմատաղանդ մէկն է ակադեմական Քոքթօ, — Գրագէտ, նկարիչ, բանաստեղծ, թատերագիր եւն.: Ժամանակ մը շարժանկարով ալ զբաղած է եւ իբրեւ բեմադրիչ ցոյց տուած բացառիկ ինքնատպութիւն մը, ինչպէս իր բոլոր գործերուն մէջ: Կարծեմ այս ինքնատպութիւնն է արդէն իր յատկանշական գիծը: Ինքնատիպ բանաստեղծ մըն է, ինքնատիպ գրագէտ մը եւ ինքնատիպ թատերագիր: Ամբողջացնելու համար իր բազմակողմանի արուեստները, յիշենք նաեւ որ եղած է քննադատ, մեծ բարեկամ երաժիշտներու եւ գեղեցիկ էջեր ունի Տըպիւսիի, Ռավէլի եւ ուրիշներու մասին: Եղած է նաեւ տաղանդներ երեւան հանող մը, ամէն ասպարէզի մէջ:

Ֆրանսան իրեն կը պարտի գրագէտ Ռատիկէն որուն «Լը Տիապլ օ Քոր» եւ «Կոմս Օրժէլի պարահանդէսը» անծանօթ կրնային մնալ: Ինք է նաեւ որ երեւան բերած է Պեռարը, բեմադրութեան նուրբ բանաստեղծ մը, Մարիան Օսվալտը՝ տաղանդաւոր դերասանուհի, Ժան Մարէն, կատարեալ դերասան մը բեմի եւ շարժանկարի:

Իր բանաստեղծական կարեւոր գործերն են.— «Սոփոկլէսի պարը», «Ալատէնի Լամբարը», «Օփերա» գրուած առաջին պատերազմէն առաջ: Բանաստեղծութեան վերջին հատորն է «Լոյս եւ Ստուեր», որուն մէջ կան նաեւ նկարիչներու դիմագիծներ, երգեր, եւն.:

Իբրեւ վիպագիր, Քոքթոյի ծանօթ գործերն են «Փոթօմաքը», «Լը Կրան Էքար»ը ուր հայ հերոս մըն ալ կը ներկայանայ,— «Տիպրան տ՚Իպրէօ» զաւակը Գահիրէցի Հայու մը, որ դրօշմաթուղթի հաւաքածոներ կը կազմէր եւ սիրտ խառնուելիք անուշեղէններ կը պատրաստէր քարիւղէ լամբարի մը վրայ: Իր կարկտած կօշիկները եւ ժեղրի կարկանդակները կը վկայէին թագաւորական բայց փնթի ցեղ մը ...»: Աշխարհի ամէնէն զարգացած մարդն ալ կրնայ լաւ չունենալ Հայոց պատմութենէն: Քոքթօ ունի նաեւ իբրեւ վէպ՝ «Թեռ տղաքը», «Փոթոմաքին վերջը»:

Թատերագիր Քոքթոյէն յիշենք «Ոդիպոս Արքան», «Անթիկոնէ»ն, «Որփէոսը», «Մարդկային ձայնը» որ մէկ արարով շատ շահեկան կտոր մըն է: Կին մը հեռաձայնով կը խօսի իր սիրահարին հետ որ զինքը լքած է: Կէս ժամ կը տեւէ այս թատերախաղը, ուր հեղինակը կրցած է ֆրանսերէնի սխալներով եւ ընդմիջումներով հարազատ պատկեր մը տալ այնքան բնական եւ յուզիչ լքուած կնոջ մը որ կ՚ապրէր միայն իր սէրով եւ որ յուսահատ՝ կը կառչի սիրոյ մը որ հեռաձայնի թելէ մը միայն կախուած է այլեւս:

Ֆրանսական ազգ. բեմին վրայ Պեռթ Պովի քանիցս խաղացած է այս դժուարին դերը, մինակ՝ բեմին վրայ, ձեռքը հեռաձայնի գործիք մը: «Դժոխային մեքենան» որուն նիւթը կրկին Ոդիպոսն է վերջերս ներկայացուեցաւ Փարիզ Ժան Մարէի խաղարկութեամբ. Յիշենք նաեւ «Լէ Փառան Թեռիպլը» որ առարկայօրէն կը ներկայացնէ ծնողաց, մասնաւորաբար մօր մը անձնասէր սէրը հանդէպ իր տղուն: Սէր մը՝ այլամերժ եւ անգիտակից իր հետեւանքներուն:

Շատ գեղեցիկ ռոմանթիք – թատերախաղ մըն է նաեւ «Ռընօ եւ Արմիտ» ներկայացուած 1943ին Ֆրանսայի ազգային թատրոնին կողմէ: Բանաստեղծական եւ հէքեաթային սիրոյ մը պատմութիւնը, սքանչելի լեզուով մը:

1930ին առաջին անգամ Քոքթօ մօտեցած է շարժանկարին «Բանաստեղծի մը արիւնը» գործով որ այսօր կը ներկայացուի «Սինէ–Քլիւպ»ներու մէջ դասականներու կարգին: Գրաւման շրջանին տուաւ «Յաւիտենական վերադարձը» որ Թրիսթան եւ Իզոլտի պատմութիւնն է, Ազատագրումէն ետք «Լա Պէլ է լա Պէթ» որուն բեմազարդերը պատրաստած էր Քրիսթիան Պեռառ: Շատ ինքնատիպ եւ շահեկան գործ մը: Ետքը «Որփէոս», «Երկու գլուխով Արծիւը» եւն.:

Իբրեւ գծագրիչ, Քոքթօ ունի բազմաթիւ գործեր, մասնաւորաբար նկարազարդած է իր գլխաւոր գիրքերը:

Դժուար է օրաթերթի մը կարճ սիւնակներուն մէջ լրիւ ներկայացնել մեծ գրագէտը: Այս համառօտ ակնարկով մեր նպատակն էր գաղափար մը տալ Քոքթոյի մասին որ այժմ իր տեղը գրաւած է ակադեմականներու շարքին մէջ, թէեւ ժամանակին արհամարհած էր Ակադեմիան, երբ զինք կը վարձատրէր: Բայց «Մեծ Տիկինը» միշտ ներող եղած է: Սկեպտիկ Քոքթօն որ, իր վէպերէն մէկուն մէջ իրաւամբ կը խօսի բոլոր մահկանացուներու «հասնելու» փափաքին մասին եւ կը գրէ.— «Հասնիլ, գիտնալ թէ ո՞ւր կը հասնինք, Պոնափարթ պահի՞ն հասաւ թէ Ս. Հեղինէ» ինքն ալ իր կարգին հասաւ Անմահութեան:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐ. Է. ՄԷՔ ՔԱԼԸՄ, Լիբանանի քանատական դեսպանուհին, որ նոր հասած է Պէյրութ, ծանօթ է Հայերուն: Աւելի քան կէս դար Մէք Քալըմ ընտանիքը Կիլիկիոյ հայութեան ծոցին մէջ ապրած եւ աշխատած է: Իր հայրը պաշտօնավարած է Էրզրումի եւ Մարաշի մէջ տասնըհօթ տարի: Պոլսոյ մէջ կը կատարէր Աստուածաշունչի Բ. թարգմանութիւնը: Օր. Է. Մէք Քալըմ ծնած է Մարաշ: Ընդհ. պատերազմին Մոսկուայի քանատական դեսպանատան կցորդ, 1949-ին նոյն պաշտօնը ունէր Աթէնքի մէջ: Շատ կը հետաքրքրուի հայկական կեանքով, «ինծի համար հաճոյք մը պիտի ըլլայ ներկայ ըլլալ ձեր հանրային — մարդասիրական ձեռնարկներուն», ըսած է «Ազդակ»ի թղթակցին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ»

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՄԵՐԿ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Մենք անմաս չենք, Միքայէլ,— խօսեց Սվաճեանը:— «Հիւսիսափայլի» երկրպագուն ենք: Այդ պատուական հանդէսըն իր հեռաւոր փայլով մեզ ուժ կը ներշնչէ, մանաւանդ Կոմս Էմմանուէլի ազնուական կոչը... Եթէ միեւնոյն հողին վրայ չկրնանք միանալ, գոնէ կը միանանք սրտով ու տենչանօք ...

Նալբանդեանը մի պահ լռեց. արդեօ՞ք ամէն ինչ ասել «Հիւսիսափայլի» եւ նրա խմբագրի մասին: Կշռադատելով՝ Միքայէլը նպատակայարմար գտաւ ուրիշ կերպ մօտենալ հարցին:

— Պիտի ստեղծել հայ ազատ մամուլ, ինքնուրոյն, անկախ մի օրագիր ... — ասաց նա:

— Իսկ «Հիւսիսափայլը», «Մեղու՞ն» ... — Սվաճեանն այնպիսի դէմք ընդունեց, որն արտայայտում էր հարցի անյետաձգելի, ուղիղ պատասխանի պահանջ: Խուսափել այլեւս անկարելի եւ անիմաստ էր:

— «Հիւսիսափայլը» կամ պիտի չափաւոր լինի, որ գոյութիւն ունենայ, կամ պիտի կռուի դրօշ բարձրացնի ու մարի... Ստեփանոս Նազարեանը նախընտրել է ջուր սրսկել, որ բարձրացող բոցի կայծերը չխանձեն բռնակալների պատմուճանները, էլ չեմ ասում մարմինը ...

Սվաճեանի համար երբեք անսպասելի էր Նալբանդեանի յայտնածը: Թէեւ նա գիտէր, որ բռնակալութեան պայմաններում ազատ օրագիրը զարմանալի երեւոյթ է, բայց բոլորովին չէր սպասում, որ Նալբանդեանն այդպէս կարող է արտայայտուել: Այլեւս «Մեղու»ի մասին ոչինչ չասաց: Պարզ էր, որ այս օրագիրը նոյնպէս իր ամբողջ ձայնով չէր կարող ասել այն, ինչ մտածում էր ժողովուրդը, ինչին ձգտում էին Թիւրքահայ արմատականները:

— Ստեփան Ոսկանը Փարիզում «Արեւմուտքը» կը հրատարակէ ... Թերեւս անիկա օգտակար ըլլար մեր նպատակներուն,— գործնականութեան իր ջիղը հանդէս բերեց Թագւորեանը:

«Մեր նպատակներուն» — Թագւորեանի այդ երկու բառը Նալբանդեանն ընդունեց որպէս համաձայնութեան եւ միաբանութեան առաջին երաշխիք ...

★

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Զամուռճեանը երբեք այդպէս զայրացած չէր եղել: Առաւօտեան աղօթքը դեռ չաւարտած՝ բերեցին «Մեղուի» Դեկտեմբերի տասնի (հին տոմարով) համարը: Կարդաց եւ գուցէ առաջին անգամ կեանքում՝ աղօթքը մոռացաւ:

«Երեւակի» խմբագիրը ատելութեամբ եւ ահուդողով էր թերթում այդ օրագիրը, միշտ մի խայթոց, մի հարուած էր սպասում ... Այս անգամ էլ ճպռոտ աչքերին դնելով ակնոցը եւ երկար քիթը կախելով օրագրի էջերի վրայ՝ սկսեց կարդալ վերնագիրը: Եւ յանկարծ կարդաց՝ «Հրաշափառ խայտառակութիւն» — ստորագրուած՝ Շահրեզ: Կարծես նախազգալով, որ յօդուածն իրեն է վերաբերում, Զամուռճեանն արագ անցաւ տողերի վրայով, գոյն առաւ — գոյն տուեց, ձեռքերը դողացին, եւ յանկարծ մի անբնական ճիչ արձակելով՝ «Մեղուն» երկու կէս արեց: Բայց քիչ յետոյ զղջալով՝ իրար միացրեց կտորներն ու սկսեց կարդալ, այս անգամ դանդաղ, կշռադատելով ամէն մի բառը:

«Պարոն Զամուռճեանի անժխտելի սըրբամաքրանութիւնն է, որ այսօր ապացուցել է մեզ, թէ դեւերի գոյութիւնը, կամ կախարդութեան լինելիութիւնը մերժելը, համազօր է Քրիստոսի փրկագործ անօրինութիւնը մերժելուն ...»:

— Ո՞վ է այդ Շահրէզը,— կարդում եւ մտածում էր Զամուռճեանը:

«Որպէս Հայ, ամօթահար զայրանում ենք, որ այս ժամանակներում հայ մամուլից արձակւում են այսպիսի ցնորաբանութիւնք: Մինչեւ ե՞րբ պիտի խայտառակուի եւ բերեանց հետ միասին պիտի խայտառակուի հայ մամուլը, մեր այս դեւընկալ իմաստունքը. կարծես թէ ժամանակ է արդէն սթափելու միջին դարերի արբեցութիւնից»:

— Ո՞վ է այդ Շահրէզը ...

«Տարակոյս չկայ որ պարոն Զամուռճեանը ենթակայ է մի հոգեկան հիւանդութեան ...»:

— Շահրէ՛զ ...

Զամուռճեանը յանկարծ յիշեց, որ այդ անունը մի քանի անգամ հանդիպել է «Հիւսիսափայլում»՝ Կոմս Էմմանուէլի «Յիշատակարանում»:

— Նալբանդեանն է ... — Եզրակացրեց Յովհաննէս պատուելին ու աչքերը մթնեցին: «Մեղուի» կողմից նման սուր հարուած նա դեռ երբեք չէր ստացել:

Կատաղութիւնը նրան այնպէս հանեց հաւասարակշռութիւնից, որ ոչ լուացուեց, ոչ հաց կերաւ, եւ ոչ իսկ աղօթեց: Նա նստեց անմիջապէս պատասխան յօդուած գրելու:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

★

Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ արտաքին քաղաքականութեան մասին, Իսմաւոգոյցի քննութեան առթիւ .—

Բ. աշխարհամարտը վերջ գտնելէն ի վեր ամէնէն կենսական հարցն է խաղաղասէր ազգերուն կողմէ հիմնել նոր իրաւակարգ մը անդորրութեամբ ապրելու համար : Այս կենսական հարցը պարբերական փոփոխութիւններով մինչեւ այսօր իր այժմէականութիւնը կը պահէ յարակից բոլոր վտանգներով . հետեւաբար երէկուան պէս այսօր ալ կ'ապրինք պաղ պատերազմի շրջանը, որ ջիղերը կը մաշեցնէ : Ստիպուեցանք վտանգին դիմաց ապահովութեան միջոցներուն դիմել, սակայն հակառակորդը այն կացութեան առջեւ «Թաքթիկ» փոխեց ու ջանաց քանդել խաղաղասէր ազգերը, ընդհ . հրամանատարութեան մը խօսքեր ընելով .

— Անկարելի չէ որ նման խաբուսիկ բայց առաջին ակնարկով հրապուրիչ առաջարկներ չազդեն խաղաղութեան ծարաւի ազգերուն վրայ : Այս պատճառաւ ալ հոգեբանական յարձակողականի այս շըրջանը ամէնէն վտանգաւորն է, ամէնէն քայքայիչը, եթէ երբեք նիւթական եւ բարոյական հակամիջոցներ ձեռք չառնենք :

Մենք ալ, բոլոր միւս խաղաղասէր ազգերուն պէս, բարոյական հանգիստի եւ անդորրութեան ծարաւի ենք եւ իրրեւ իրատես, երբեք չենք չեղիր արթնութեան եւ ապահովութեան ուղիէն : Եւ գիտենք թէ իսկական խաղաղութիւնը գտնելու համար պէտք է պատճառները չէզոքացնել եւ անակնկալի գալու վտանգն ալ անհետացնել : Բարեբախտաբար Թուրք ազգը աշխարհիս սպառնացող վտանգին մեծութիւնը յստակօրէն տեսնելով չի տարուիր հակառակորդ կողմին խաբուսիկ եւ ցնորական թելադրութիւններէն : Այս տեսակէտ ու ըմբռնումն է որ Թուրքիան մեծցուց միջազգային բեմի վրայ : Ամէն ճշդապատ մարդ գիտէ թէ ազատ ազգերը պատերազմի առաջքը առնելու համար միայն յանձնառութիւններու տակ կը մըտնեն : Եթէ խաղաղասէր ազգերուն հաւաքական ուժը ի վիճակի չըլլայ արշաւանքի մը առաջքը առնել, եւ եթէ մեր զինուորական ուժը նուազեցնենք խաբուսիկ խօսքերէ տարուելով, աղէտը կատարեալ պիտի ըլլայ :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Նախարարը յետոյ բացատրեց թէ Հիւս. Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը (Նաթօ — Հակ) ազգային քաղաքականութիւն մը կը կազմէ Թուրքիոյ համար :

Ըսաւ թէ զինուորական ծախքերու համար 490 միլիոն ոսկի մտած է երկիր,

1500 քիլոմեթր երկայնութեամբ քարիւղի խողովակով, 15 օդակայան եւ ուրիշ խարիսխներ շինուած են :

Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ եղած յարաբերութեանց մասին խօսելէ ետք, անցաւ Խ. Միութեան :

Խ. Միութեան հետ մեր յարաբերութեանց մէջ փոփոխութիւն մը չէ եղած : Արտաքին Նախարար Մոլոթով Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նիստին արտասանած ճառին մէջ մեր երկրին ալ անդրադառնալով ըսած էր .— «Թուրքիոյ մեր կատարած բարեկամական առաջարկները անպատասխանի մնացին» : Մեզի համար հաճոյք մը չէ հաստատել թէ որեւէ պետութիւն, մանաւանդ այնքան զօրաւոր հարեւանի մը հետ մեր յարաբերութիւնները բարեկարգութեան կը կարօտին : Միայն թէ, իրապաշտ ընթացք մը չըլլար սպասել որ այս յարաբերութեանց բարելաւումի մարզին մէջ մոռնանք ազատ աշխարհի եւ անոր սերտօրէն կապուած մեր ապահովութեան խնդիրները : Անցեալի դառն փորձառութիւնները մեզի ցոյց տուին որ քաղաքականութիւնը ոչ թէ խօսքով, այլ եւ նիւթական փաստերով պէտք է հաստատուի : Երբեք պէտք չէ մոռնալ որ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը հանդէպ Թուրքիոյ համաշխարհային ընդհանուր քաղաքականութեան մէկ մասնիկը կը կազմէ : Հետեւաբար շատ բնական է որ մեր փոխադարձ յարաբերութիւնները՝ Խ. Միութեան ազատութեան ճակատին հետ մշակած յարաբերութիւններուն բնոյթը ունենան » :

Քէօփրիւլիւ, ապա, յայտնեց որ Գերմանիայէն 225 միլիոն մարք, Ֆրանսայէն քսան միլիառ Ֆրանք, Իտալիայէն 25 միլիոն տոլար, Աւստրիայէն քսան միլիոն տոլար, Անգլիայէն 12 միլիոն սթերլին, Ամերիկայէն 6.5 միլիոն տոլար վարկ ապահովուած է .

Ի վերջոյ քուէարկուեցաւ նմանացոյցը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ գիւղերու զանազան հայրենակցական միութիւններէն կեդր. վարչութիւն մը կազմելու համար ««Հայրենիք»ի մէջ «Հ. Պովտունցի» ստորագրութեամբ յօդուած մը կ'առաջարկէ օգտագործել Սեբաստիոյ միութիւններու դրամները, մօտ 32.000 տոլար, որոնք ի պահ դրուած են ամերիկեան դրամատուններուն մէջ, որովհետեւ տասը — տասնը — հինգ տարի ետք ատոնք պիտի կորսուին հին սերունդին անհետացումով : Մինչդեռ այսօր երկրին մէջ պէտք կան դպրոցներու, եկեղեցիի, եւ մանաւանդ կարելի է ուսներ պահել ճեմարաններուն մէջ :

ԽԱՐԲԵՐԴԻ (Սուտան) Նորակառոյց եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած է Աւարայրի դիւցազներուն յիշատակին տարեւորիչ հանդիսութիւն մը . Առաջին անգամ ըլլալով ներկանիր լսած ենք «Աբեւապայլ»ի Լրգեցողութիւնը, ղեկավարութեամբ Բիւզանդ Տիւլկէրեանի : Հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք, աշակերտները յաջողապար երգած են «Նորահրաշ պսակաւոր», «Թէ հայրենեաց պսակադիր», «Մ'ենք պէտք է կռուինք» եւ «Վարդան մեր քաջ զօրավար»ը : Դպրոցի տնօրէն Բ. Տիւլկէրեան խանդավառ բանախօսութեամբ ներկայացուցած է Աւարայրի հերոսամարտին իմաստը եւ եզրակացնելով ըսած է թէ ապրելու եւ ստեղծագործելու համար հայութիւնը պէտք է իրեն ուղեցոյց ունենայ կրօնասիրութեան, հայրենասիրութեան եւ ազատասիրութեան ոգին, որով կռուեցաւ Վարդանանց սերունդը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ս. Աթոռի Կիւլպէնկեան մատենադարանը որ մեծապէս վնասուած էր ռմբակոծումներէ, 1948ին մասնակի նորոգութեանց ենթարկուեցաւ : Հիմնական նորոգութեան մը համար դիմում կատարուեցաւ Գ. Գալուստ Կիւլպէնկեանին, որու ներկայացուցիչը Գ. Նուպար Էքսէրճեան տեղին վրայ քննելով, եւ բարերարին հաւանութեամբ 1550 յորդանանեան տինար տրամադրեց : Անցեալ Մայիսէն ի վեր Կիւլպէնկեան մատենադարանը ներքնապէս եւ արտաքնապէս, նոր շէնքի մը երեւոյթը առած է : Այս տարի Կիւլպէնկեան Մատենադարանի տեսչութիւնը ստացած է նաեւ 16 հատոր համայնագիտարանի նոր շարք մը, ինչպէս եւ գործնական պիտոյքներու վեց հատոր նոր շարք մը : Վանքին միւս վնասներուն համար Գ. Գալուստ Կիւլպէնկեան ղրկած է 700 ոսկի եւս, որով պիտի վերանորոգուի Ժառանգաւորաց Վարժարանի վնասուած մասերը, Ճեմարանի պատուհաններն ու ապակիները, Էջմիածնի եկեղեցիին տանիքըն ու պատուհանները եւ Պատրիարքարանի մուտքի սրահին տանիքը : (Սիոն) .

ԷՍԱՅԵԱՆ վարժարանի (Պոլիս) 60ամեայ յոբելեանը պիտի տօնուի յառաջիկայ Մայիսին : 1895 Սեպտեմբերին Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էսաեաններու կողմէ գեղակերտ շէնքը յանձնուած է Բերայի Թաղ. Խորհուրդին եւ նոյն տարին մեծ հանդիսութեամբ կատարուած է բացումը : Բարեբախտ զուգադիպութեամբ մը : վարժարանը կը պատրաստուի միեւնոյն ատեն տալու իր Լիսէյի Բ. շրջանի անդրանիկ ընթացաւարտները : Յոբելեանի հովանաւորութիւնը ստանձնած է Բերայի Թաղ. Խորհուրդը : Յանձնախումբը կազմուած է Թաղ. Խորհուրդի անդամներէ, դպրոցին եւ Սանուց Միութեան ներկայացուցիչներէ եւ ծանօթ ազգայիններէ : Յոբելեանին առթիւ ձեռնարկուած է նաեւ գրքոյկի մը պատրաստութեան որ պիտի տայ վարժարանին վերջին տասնամեակի պատմութիւնը եւ շարունակութիւնը պիտի կազմէ վարժարանին յիսնամեայ ընդարձակ պատմութեան որ հրատարակուած էր 1945ին :

ԿՈՄԻՏԱՍ Վարդապետի երաժշտագիտական արտադրութեանց հաւաքածոյին հրատարակութեան առթիւ — իրեն ղըրկուած Ա. հատորին փոխարէն — ծանօթ առեւտրական Գ. Կարպիս Զամպաք երկու հարիւր ոսկի տրամադրած է տպագրական ծախքերուն, դառնալով առաջին սատարողը ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը :

ՏԻԹՐՈՅԹԻ (Մ. Նահանգներ) «Վէյն համալսարանի հայ ուսանողներու միութիւնը կ'աշխատի սերտ յարաբերութիւն ստեղծել Տիթրոյթի հայութեան եւ հայ ուսանողներու միջեւ, պայքարիլ ապազգայնացման վտանգաւոր ազդակներուն դէմ, եւ ծառայել հայ մշակոյթին : Կազմակերպած է Կոմիտաս վարդապետի նուիրուած երեկոյթ մը, ոչ միայն Հայերուն այլեւ օտարներուն համար : Վէյն համալսարանի փիլիսոփայութեան դասախօս Գէորգ Նախնիքեան ներկայացուցած է Կոմիտաս վարդապետը անգլերէն լեզուով, երգարւեստներու միջոցաւ ցոյց տալով ներկաներուն Կոմիտասի երաժշտութեան տարբերութիւնը ուրիշ հրաժիշտներէ :

ՏՈՔԹ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Հախնազարեան, որ դասախօս է Իրանի պետական համալսարանին եւ տեսուչ Թեհրանի Դաւթեան դպրոցներու, վերընտրուած է անդամ Իրանի Կրթական Նախարարութեան բարձրագոյն խորհուրդի դրական եւ գիտական յանձնախումբի :

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Ռոման Զամչիկեան՝ շրջանաւարտ Իտալիոյ Վէրտիի երաժշտանոցէն եւ մեծապէս գնահատուած, այժմ դասախօս նշանակուած է Քոլոմպիայի երաժշտանոցին (Նիւ Եորք) : Շուտով Զամչիկեան կը մեկնի Իտալիայէն, ստանձնելու իր նոր պաշտօնը :

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ Տիկ. Անժէլ Գալստանեանի ուսուցչական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը պիտի տօնուի Պոլսոյ մէջ, նախաձեռնութեամբ Գարակէօզեան Սանուց Միութեան : Տիկ. Գալստանեան կինն է ուսուցիչ Արմենակ Գալստանեանի : Երկուքն ալ եղած են բազմարդիւն մշակներ, պատրաստած ըլլալով բազմաթիւ սերունդներ : Գ. Գալստանեան Պէրպէրեանի մէջ կը դասաւանդէր տոմարակալութիւն եւ թըւաբանութիւն, իսկ կինը Անժէլ 1906էն ի վեր ուսուցչուհի եղած է քերականութեան եւ ընթերցանութեան Գալֆայեան Տատեան Ազգ. վարժարանին, եւ Սամաթիոյ մէջ : Երկար ատենէ ի վերկը պաշտօնավարէ Գարակէօզեան որբանոցին մէջ եւ եղած է աշակերտներուն «անուշական մայրիկը» :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վարչութեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն :

Խմբագիրը դրաշարը հանելուն լուծելու պարտականութիւն չունին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Չգիտցանք թէ նրանք քանի՞ վիրաւոր կամ սպաննուած ունեցան, բայց հեռացան, եւ հրացանաձգութիւնը դադարեց :

« Ձայները լռեցին այդ արտակարգ պայթումից յետոյ : Քիւրտերը լսել էին, որ ֆետայիները « գրպանի թնդանօթ » կ'ունենան : Եւ Առաքել Աղայի ձեռնառումբը սարսափեցուց Քիւրտերը, եւ մեր ճանապարհը բացուեց ամէն կողմից

« Սէյտօ Պօղոսը Քիւրտից աւելի լաւ քիւրտերէն գիտէր : Այդ պայթումից յետոյ նա գոռում էր փախչող Քիւրտերին, «ով որ մեր ճանապարհի դէմ կենայ, մեր վրդանի ռումբերով օդը պիտի հանենք բոլորին» :

« Բոլոր ճանապարհները բաց եղան : Գատեհութիւնից օգտուելով՝ մեր երեք վիրաւորները գրինք թշնամիից խլուած երեք ձիերի վրայ, եւ խումբը ճանապարհուեց դէպի գետի հունը :

«Գիւղին մէջ թողուցինք մի քանի տղաներ զանազան կէտերի վրայ, որպէսզի մեր երթը պաշտպանէին : Երբ մենք գետին միւս ափը ապահով հասնէինք, նըրանց լուր պիտի տայինք, որպէսզի նրանք էլ գային, եւ բոլորս միասին ճանապարհուէինք մեր նպատակավայրը :

« Մեղրագետը գարնան բաւական խոր կը լինէր : Շատ անգամներ «տափ»երով կ'անցնէինք գիւղի առաջը գտնուած այդ մասէն : Բայց տարուան այս եղանակին վիտը ծանծաղ էր :

« Մեր մի մասը գետի ափում դիրք բռնեց, իսկ միւս մասը անցաւ գետը : Յետոյ գետը անցնողները դիրք բռնեցին զանազան կէտերի վրայ, եւ այս անգամ մնացածները անցան գետին միւս ափը ապահովութեամբ :

« Երկու գիւղացիներ գիւղը գտնուած տղայոց ետեւէն գնացին : Նրանք էլ եկան ու գետը անցնելով հասան մեզի :

« Սեւ խաւարը մեր ընկերն ու ապաւէնն էր : Սրտերից ահը փարատած էր :

« Գիւղացիներից մեծ մասը գնացած էր «Շամբ»ը, մի փոքր մասն էլ՝ Արքավանք : Հազիւ մի քանի պառաւներ մնացել էին գիւղի մէջ :

« Շանթը» իր քոլոզը վրան, զէնք ի ձեռին, մեզ ճանապարհ դրաւ : Յետոյ նա էլ գնաց Շամբի կողմը՝ հոն անցնելու համար գիշերը :

« Գիւղից բաւական հեռացած էինք : Ցանկարծ երկինքը լուսաւորուեց : Երբ մեր ետին դարձանք, ի՞նչ տեսնենք : Գիւղի ամբողջ խոտերը կրակի էին տուել : Վայրագ եւ վայրենի Քիւրտերն ու ռուսիկանները այրում էին գիւղի անասուններ ամբողջ ձմեռուան պաշարը :

«Գիտէինք, որ կռուից վերջ այդ գիւղն էլ պիտի թալանէին, տանէին բոլոր չորժուն ապրանքներն ու ընտանի կենդանիները : Գոնէ յիմարները չհրդեհէին անասունների կերը : Բայց Քիւրտին ու Թուրքին խօսք ի՞նչ պէտքն էր : Նա այդ կենդանիները պիտի մորթէր վաղը եւ իր ձմրան ուտելիքը պատրաստէր :

« Անցնում էինք հայրենի պատմական հողերից : Տեղւոյն ծանօթները մեզ բացատրում էին թէ՝ ո՞ր պատմական տեղերը կը գտնուէինք :

« Ահա հեռուից մի լոյս պլպլաց : Աւգար գիւղն էր, ուր Հայերը կռուեցին Մուսա Բէկի անիրաւութեանց դէմ : Թուրք կառավարութիւնը, աւաղ, Մուսա Բէկին պատժելու փոխարէն, տասնեակ Հայերով լեցուց բանտերը : Շատերուն 101 տարի բանտարկութեան վճիռ տուաւ, շղթայակապ ղնտանները նետեց : Շատերը, շղթան վիզերնին բանտերի մէջ նահատակուեցին :

Ահա քիչ վերջը երեւաց Վարդենիսը : Մութի մէջ նա չոքած էր ուղտի նման : Մի զոյգ լոյսեր երեւում էին, ինչպէս մի զոյգ աչքեր :

« Աւազակապետ» Ղազարը այդ գիւղից էր : Նա, որ Կարսի մօտ, Քիւրէք Տէրէ գիւղում սպաննուեց ռուս քօզաքների ձեռքով :

« Այդ գիւղից էր նաեւ յեղափոխութեան առաջին առաքեալներից Մարգար վարժապետը : Թուրք կառավարութիւնը նախ գաղտնի բանտարկեց եւ յետոյ Բաղէշի Կէօք-Մէյտան հրապարակի վրայ կախաղան բարձրացուց : Նա թաղուեցաւ Ս. Խնդրակատար Եկեղեցիի բակին մէջ : Նրա գերեզմանը Հայերիս համար դարձաւ մի սրբավայր : Տարիներ յետոյ Ախլաթի ոռուծին՝ Աղբիւր Սերոբի գլուխն էլ թաղուեցաւ Նրա գերեզմանի ճիշդ մօտը :

«Գաղափարի այդ զոյգ քուրմերը իրե՞նց գերեզմանից ոգի եւ եռանդ էին ներշնչում Սալնոյ Ձորի քաջերին :

« Ահա մեր ձախ կողմում՝ մի ուրիշ պատմական ժայռ, ուր հայ քաջերը, Առապարի հետ, անցքը գոցեր էին աւազակաբարոյ Քիւրտերի առաջ եւ չէին թողնում, որ նրանք փոխադրէին Վարդենիսի եւ Արտօնայ թալանը :

«Այրուած գիւղի կրակի լոյսը կամաց կամաց մարում էր եւ մոխիր դառնում :

« Անդրանիկը մօտեցաւ ինձ : Տեսայ, որ տխուր էր : Ուզեցի խօսիլ հետը, դժուարաւ պատասխանեց : Այդ դէպքը շատ գէշ էր ազդել իր վրայ :

« Նա ասաց ինձ .

— « Եթէ այստեղ մեր դէմը թշնամի կանոնաւոր մի բանակ գար կռուելու եւ մեզ կոտորելու, այսքան պիտի չցաւէի :»

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պատրիարքին Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկայի ներկայացուցիչը, Բորիս արք. Մոսկուա վերադարձաւ: Ամերիկացիները մերժեցին երկարաձգել իր անցագիրը, քաղաքական պատճառներով, ինչպէս ինքն ալ կը խոստովանի: Արքեպիսկոպոսը, որ վաթսուն օր մնացած էր Մ. Նահանգներուն մէջ, յայտարարութիւն մը հրատարակելով կ'ըսէ — «Շատ կը ցաւիմ ամերիկեան իշխանութեանց տուած որոշման համար, վասն զի կանխակալ կողմնակցութիւն մը կը տեսնեմ ռուս օրթոտոքս եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն հանդէպ, մինչդեռ ուրիշ եկեղեցիներու ներկայացուցիչները կրնան իրենց գործունէութիւնը շարունակել անարգել: Անվիճելի է Մոսկուայի պատրիարքին կանոնական իրաւասութիւնը Ամերիկայի ռուս օրթոտոքս թեմերուն վրայ. հետեւաբար կը զարմանամ .. ինծի հանդէպ տրուած որոշման համար»:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ առեւտրականները Գշ. օր փակեցին իրենց խանութները, բողոքելու համար վարձքերու նոր օրէնքին դէմ: Իրազեկներ գիտել կու տան թէ ձեռնարկը միայն բարոյական նշանակութիւն ունի, վասն զի միջոցներ կը պակսին, պայքարը երկար ատեն շարունակելու համար:

ՇՌՆՂԱԼԻՑ ԴԱՏ ՄԸ բացուած է Մ. Նահանգներուն մէջ, այլանդակ տեսարաններով: Ամբաստանեալն է «մարկարինի թագաւորին» տղան, Միքի, որ 1953ին երեքէն վեց տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր, իբրեւ բռնարար եւ կաւատ: Ատեն մը ետք վճիռը բեկանուեցաւ, վասն զի դատավարութիւնը տեղի ունեցած էր դռնփակ, ինչ որ չէ նախատեսուած այս պարագային համար: Դատապարտեալը միայն ութ ամիս բանտը մնաց, արգիլեալ գինք պահելուն համար եւ ազատ արձակուեցաւ 45.000 տոլարի երաշխաւորութեամբ: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ մանկամարդ աղջիկներ պոռնկութեան կը մղէր, բարեկամներուն համար այցեքին որոշելով 50 – 100 տոլար եւ իւրացնելով վաստակին մէկ մասը: Ամբողջ գործը բարքերու ապականութեան չարժանկար մը կը ներկայացնէ:

ԱՆԳԼԻՈՅ արքունիքը, եկեղեցին, խորհրդարանը եւ մամուլը իրար անցած են, որովհետեւ թագուհի Էլիզապէթի քոյրը, իշխանուհի Մարգարիտ, որ վերջերս պտոյտ մը կատարեց բրիտանական գաղթավայրերուն մէջ, կ'ուզէ պսակուիլ ամուսնալուծեալ սպայի մը հետ: Թերթերն ալ թեր ու դէմ պայքար մը կը մղեն այս առթիւ, լրագրական սպասաւորութեան դասեր տալով իրարու:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ Յունաստանի վրայ, տեւելով աւելի քան 24 ժամ: Նաւարկութիւնը դադրած է Կորնթոսի մէջ: Ծանր վնասներ կրած է Փաթրասի նաւահանգիստը: Կորնթոսի շրջանին գիւղացիները ստիպուած են խարոյկներ վառել այգիներուն մէջ, որպէս զի պտուղները չսառին: Ձիթենիներն ալ մեծ վնասներ կրած են Վոլոյի եւ Սելանիկի մէջ:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾԻՍԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 րիւ ժան Կուժօն:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Գ. Ա. Հայրապետեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի ֆոնտին, իր զաւկին՝ Գ. Հայրապետեանի ամուսնութեան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

PREUVES

Revue Mensuelle Littéraire et Politique

1955 Մարտի թիւին մէջ շահեկան յօդուածներ ունին Անտրէ Մալրօ եւ ուրիշ ծանօթ գրողներ օրուան հարցերու մասին (Զինաստանի պատերազմը, խաղաղ կենակցութիւն եւն.):

Քրոնիկներ քաղաքական, ընկերային, տնտեսական եւ գրական հարցերու մասին:

C. C. P. 178.00 Paris. Adresse 23, Rue de la Pépinière, Paris (8e)

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Մայիս 28ին, Շաբաթ իրիկուն Ե. Թաղամասի սրահը:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԷՆ «ՖՐԵԿԱԹ»Ը ՇԱՀՈՂ ԹԻՒՆ Է՝ 9509

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: (Քաֆէ Ռէժան):

Դասախօս՝ Գ. ՕՆՆԻԿ ԳԸՐԳԸՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու:

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին: Բաթրօնաժ տէ Կարնօ (Շըմէն տէ դ'էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ):

Գիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար:

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան:

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավիննոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ Ա. ԳԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ԳԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկալի պարի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր: գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները: Մուտքը ազատ է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ քոյր կազմակերպութեանց:

Այս կիրակի, ժամը 3.30էն մինչեւ կէսգիշեր, Ծրիմեան դպրոցը, 2 րիւ տը լա Տէֆանս: Հանդէսէն վերջ խնճոյք:

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը նուագէ Գ. ՍԷՅՐԱՆ:

Մուտքը ազատ է.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Աստուածեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 15.30ին Կրոյլէի գերեզմանատունը, իրենց ամուսնոյն և հօր՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆի մահուան 3րդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները:

Հաղ. միջոց.— Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ 14.30, Անկէնի կայարանէն օթօպիւս ժամը 15ին:

×

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ողբացեալ ՄԻՀՐԱՆ ՓԻՒԼՓԻՒԼԵԱՆի, Գրիգոր ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆի եւ Տիկին ՓԱՓԱԶԵԱՆի, իրենց մահուան տարեդարձին առթիւ: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաչխարհային Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պօնֆուա:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս կիրակի ժամը 16էն – 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 րիւ ժան Կուժօն Փարիզ (8):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին:

Արեւելեան սրահ ու պիտի նուագէ՝ Գ. ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ):

Ցայտնի նուագախումբ

ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Մուտք 300 ֆրանք:

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուրպ 47 – 45:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIAN ի

եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ.ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը:

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, չուշով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Դր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Գ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան:

Օթէլ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներունմէջ:

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆի:

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի):

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ:

Ուշադրութիւն.— Ցանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Գ. Օգսէն Հարրութեանի, Փրօ.82-38 ն կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ – Որբախնամ Միութեան վարչութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ այս տարի եւս հրապարակ հանած է ի նպաստ Որբերու եւ աղքատներու վիճակախաղ մը, բազմաթիւ առարկաներով:

Վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մխիթարեան Սանուց Միութեան Վամփինկի չքեղ սրահին մէջ, կազմակերպուած պարահանդէսին միջոցին: Շահող թիւերը կը ծանուցուին մամուլի միջոցաւ: Պարգեւները կրնան ստանալ Յակոբ Փափազեանի վաճառատունէն 3 րիւ Լաֆայէթ:

Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Ստեփան Խաչիկեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուէրները. Գ. Գ. Յ. Մարաշլեան հազար ֆրանք, Յ. Քէչեան հազար ֆրանք, Յ. Փափազեան հազար ֆրանք:

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար: Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ:

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են: բ) Կը պատկանի Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ: գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին: դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք:

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը:

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Յակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան:

Յ. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին:

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Բ. Սերճանեան (Կանյի) երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կապ. Խաչի շէնքին, եւ երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Ստանալ «Յառաջ»էն: (Առանձին կը ծանուցանենք նաեւ Նշան Փալանճեան Ճեմարանին եւ Զաւարեան դպրոցին նուէրները):

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.

ԱԿՆՈՒՆԻ ենթ. հինգշաբթի ժամը 21ին:
ՆԻԿՈՂ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին:
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին:
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. շաբաթ ժամը 21ին:
ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկա: Կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթկ.ի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՊԸԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, 4 րիւ Բոմփան:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՄԱՐՏ * VENDREDI 11 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 7619 31e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3030

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵԿՈԾ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Վրդովիչ անստուգութիւն մը կը տիրէ Արեւելքի մէջ, մօտաւորէն մինչեւ Հնդկաստան ...

Ամբոխումներ, խլրտումներ եւ հակամարտ ձեռնարկներ իրարու կը յաջորդեն։

Հետանկարը այնքան մութ է որ, ամէնէն առաջ Մեծերը անձկութեան մատնուած են, ինչպէս կը կարդանք ամէն օր։

Դեռ նոր զեկուցում տուին Մ. Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործերու նախարարները, որոնք արշաւագնացի պտոյտ մը կատարած էին Արեւելքի մէջ։

Առաջինը, Ֆ. Տըլըս, Ծայր. Արեւելքէն դուրս չելաւ։ Իսկ երկրորդը, Սըր Էնթընի Իտըն, Միջին Արեւելքէն ալ անցաւ, իբրեւ վերջին կայան ընտրելով Պաղտատը։

Ամերիկացի նախարարը չկրցաւ ծածկել իր մտահոգութիւնը՝ Ծայր. Արեւելքի կացութեան մասին։ Վճռական երեւալով հանդերձ, չուզեց արտասանել վերջին խօսքը։

Անհաւասարիկ մէկ – երկու հատուածներ իր յայտարարութենէն.

— «Կը թուի թէ չինացի համայնավարները վճռած են վերագրաւել Ֆորմոզան։ Մ. Նահանգներուն պատասխանը կախեալ պիտի ըլլայ թէ՛ բուն իսկ Ֆորմոզայի եւ թէ՛ հարաւ–արեւելեան Ասիոյ եւ խաղաղականի բոլոր ազգերուն համար։ Այս եւ է ճակատագրական։ Միեւնոյն կողմէ՝ տեղի պիտի տայ ընդհանուր պատերազմի մը՝ Ասիոյ մէջ»։

Տարակոյս չկայ թէ նախարարը շատ աւելին բաած է յանձնաժողովներու դռնփակ նիստին մէջ։

Նոյն օրը կարճ զեկուցում մը կուտար Իտըն, աւելի զգոյշ, խակապէս դիւանագիտական լեզու մը գործածելով։

Սկիզբէն ի վեր, Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքականութիւնը կը ձգտի պահել հաւասարակշռութիւնը, չափաւորութեան խորհուրդներ տալով ամէն տեղ։

Այս ուղղութիւնը երբեմն տհաճութիւն կը պատճառէ Մ. Նահանգներուն, որոնց վարիչները կը սիրեն բուռն ելոյթներ կատարել, մղուելով իրենց տնտեսական եւ ռազմական գերազանցութենէն։

Բայց եւ այնպէս, երկու պետութիւնները իրար կը գիմաւորեն որոշ կէտի մը վրայ, ամէն անգամ որ կացութիւնը ծանրանայ։

Մեծ տարբերութիւն մը չկայ հիմնական նպատակներուն մէջ։ Գործելու եղանակներն են որ կը տարբերին։

Բնականաբար շատ աւելի փորձառու է ծանրաբարոյ Ալպիոնը, իր դարաւոր եւ միշտ ճկուն դիւանագիտութեամբ։

Նոյն իսկ իշխանութիւնը փոխուած ատեն, նոյն աւանդական ոգին է որ կը տիրապետէ Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Եւ եթէ ընդդիմադիրները — աշխատաւորական — յաճախ ճակատ կը յարդարեն, պատճառը նոյն պաշտօնին տրամաբանութիւնն է, — զգուշանալ ծայրայեղութիւններէ, եւ կարելին փորձել, հաւասարակշռութիւնը պահպանելու համար, յանուն խաղաղութեան։

Երկու պետութիւնները յաճախ կ'ընդհարին, նաեւ, Միջին Արեւելքի մէջ, ուր նոյնքան պղտոր է կացութիւնը։

Երկուքն ալ ամէն միջոց կը փորձեն, կարելի եղածին չափ զօրաւոր ցանց մը կազմելու համար, գլխաւորութեամբ Թուրքիոյ։

Վերջին ապացոյց՝ Պաղտատի դաշինքը, որուն պիտի միանայ նաեւ Անգլիա։

Եւ սակայն միշտ ալ անակնկալ մը կը խանգարէ իրենց հաշիւները։

Քանի մը խօսք ալ այդ մասին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՍԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Նախարարական խորհուրդը առջի օր անգամ մը եւս քննեց Սարի համաձայնութեան մասին ծագած թիւրիմացութիւնները, մանաւանդ որ երեսփոխան մը առաջարկած էր նոր հաւաստիքներ ստանալ Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն։ Իրազեկ աղբիւրէ կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը չափազանցեալ կարեւորութիւն չընծայեր այս հարցին, պարզապէս խորհրդարանական գործ մը համարելով զայն։ Դաշլինը կը յուսայ թէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը պիտի յաջողի յարգել տալ կնքուած համաձայնութիւնը։

Արտաքին նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ մանրամասն զեկուցում մը տալով իր պաշտօնակիցներուն, ըսաւ թէ կը յուսայ առեւտրական նոր համաձայնութիւն մը կնքել Սարի կառավարութեան հետ, Փարիզի համաձայնութեանց վերջնական վաւերացումէն առաջ։ Ծերակոյտը այս հարցին քննութիւնը պիտի սկսի Մարտ 22ին։ Վարչապետ Ֆօր զեկուցում պիտի տայ ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կառավարութիւնը պիտի ջանայ տնտեսապէս գոհացում տալ Սարի բնակիչներուն, առանց նոր հաւաստիքներ սպասելու Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն։

Ծերակոյտին (Հանրապետութեան Խորհուրդ) տնտեսական յանձնաժողովը վեցի դէմ 11 ձայնով մերժեց յետաձգել Փարիզի համաձայնութեանց քննութիւնը, մինչեւ որ Ֆրանսա եւ Գերմանիա հարթեն թիւրիմացութիւնները։ Յետոյ երեքի դէմ 12 ձայնով քուէարկեց համաձայնութեանց վաւերացումը։ Ճարտարապործական արտադրութեան յանձնաժողովն ալ վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, բայց միաձայնութեամբ (17 ձայն) քուէարկեց ուրիշ բանաձեւ մը, առաջարկելով վերջնական վաւերացումը յետաձգել մինչեւ որ համաձայնութիւն գոյանայ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ՝ զինամթերքի արտադրութեան եւ Մ. Նահանգներու օգնութեան մասին։

Նախորդ վարչապետը, Պ. Մենտէս Ֆրանս փորձած էր համաձայնութիւն մը գոյացնել այս մասին, բայց բուռն ընդդիմութեան հանդիպեցաւ։ Ներկայ պահուն ալ պիտի պահանջէ որ ծերակոյտը մերժէ այս վերջին փոփոխութիւնը, վասնզի տեսակ մը ժխտում պիտի նշանակէ եւ կրնայ պատճառ ըլլալ որ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ուղղակի ձեռնարկեն արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման, առանց սպասելու Ֆրանսայի վաւերացման։

× Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Մարտ 9ի նիստին մէջ արտաքին նախարարը պատասխանելով զանազան հարցումներու, հետեւեալ ձեւով պարզեց երկրին քաղաքականութիւնը Սարի համաձայնութեան մասին.— Սպասելով որ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքուի Գերմանիոյ հետ, կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ ծրագրուած Եւրոպական կարգուսարքը Սարի մասին, ինչպէս կը տրամադրէ 1954 Հոկտեմբեր 23ի Ֆրանքֆուրթերման համաձայնութիւնը, եթէ այդ կարգուսարքը վաւերացուի Սարի ժողովուրդին կողմէ, ընդհանուր քուէարկութեամբ։ Հաշտութեան խորհրդաժողովին ատեն, կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ նաեւ այնպիսի կարգադրութիւն մը որ հաճութեամբ կ'ընդունուի Սարի ժողովուրդին, ինչպէս եւ Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ։

Այս առթիւ նախարարը դիտել տուաւ թէ Հոկտեմբեր 23ի Ֆրանքֆուրթերման համաձայնութիւնը կը տարբերի 1947ին նախատեսուած կարգադրութենէն։ Յետոյ յիշեց թէ 1951ին արեւմտեան պետութեանց երեք մարզպանները հաղորդած էին գերմանական կառավարութեան թէ Սարի վերջնական կարգուսարքը պիտի վճռուի հաշտութեան դաշնագրով։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութիւնը կը շարունակէ իր պայքարը Փարիզի համաձայնութեանց դէմ։ Այս անգամ նոր միջոց մը գտեր են, ջուրը ձգելու համար Սարի պայմանագիրը։ Դիմած են Քարլսրուհէի գերագոյն ատեանին, առարկելով թէ այդ համաձայնութիւնը կը հակասէ Սահմանադրութեան։ Որպէսզի Գերագոյն Ատեանը նկատի առնէ խնդիրը, պէտք է որ դիմում կատարուի երեսփ. ժողովին կողմէ, մէկ երրորդի մեծամասնութեամբ, այսինքն 163 երեսփոխաններով։ Արդ, ընկերվարականները ունին 151 երեսփոխան, ուրեմն 12 ձայն կը պակսի։ Մասնագէտ մը նամակներ գրած է ուրիշ անդամներու, որպէսզի իրենց միանան։ Եթէ Գերագոյն Ատեանը հաստատէ որ Սարի պայմանագիրը կը հակասէ սահմանադրութեան եւ ընկերվարականները շահին դատը, այն ատեն Փարիզի համաձայնութեանց վերջնական վաւերացումը պիտի յետաձգուի անորոշ ժամանակով, բայց պայման է որ խորհրդարանին 2/3 մեծամասնութիւնը չահած ըլլան։

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

*

ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԿԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ծանր ամբաստանագիր մը հրատարակեց վարչապետին՝ Իմրէ Նակիի դէմ, անոր վերագրելով աջակողմեան շեղումներ։ Բանաձեւը գնահատելով հանդերձ կատարուած յառաջդիմութիւնները, կը մատնանշէ բազմաթիւ թերիներ, մանաւանդ տնտեսական ճակատին վրայ։ «Մեր երկրին տնտեսական ուժերը գոհացուցիչ յաւելում կը ծ չըլլալով, կենսական մակարդակին բարձրացումը չի դրուիր տեւական եւ հաստատուն հիմերու վրայ։ Մեր տնտեսական կացութեան մէջ ծխուած լուրջ դժուարութեանց պատճառները պէտք է փնտռել հակամարքսեան, հակակուսակցական եւ պառեհապաշտ մղումներու մէջ որ 1953 Յունիսէն ի վեր ծաւալած են կուսակցութեան, պետական կարգուսարքին եւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ։ Մեր կուսակցութիւնը աշխատաւոր ժողովուրդին բարօրութեան յառաջխաղացումը կը նկատէ գլխաւոր նպատակ,— հիմնուելով արտադրութեան յաւելման վրայ։ Այդ նպատակին կարելի է հասնիլ ամէն բանէ առաջ զարկ տալով ծանր ճարտարարուեստին, ամբողջ ընկերվարական ճարտարարուեստին եւ հողագործութեան։ Նոյնպէս իրենց ուժը կը պահեն հաւաքական ընկերվարութեան, քննադատութեան եւ ինքնաքննադատութեան, ինչպէս եւ օրինապահութեան սկզբունքները։ Նկատի առնելով միջազգային յարաբերութեանց լարուած վիճակը, անհրաժեշտ է որ մեր կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը աւելի մօտէն զբաղին հայրենիքին պաշտպանութեամբ, ինչ որ նմանապէս անիրագործելի է, առանց ծանր ճարտարարուեստի տեւական զարգացման»։

Բանաձեւը աջակողմեան եւ պատեհապաշտ շեղում կը նկատէ նաեւ կուսակցութեան դերին ստորադասումը։ «Մանաւանդ կարեւոր է բացարձակօրէն ապահովել յեղափոխական կուսակցութեան վարիչ դերը»։

Այս առթիւ կը պարզէ վարչապետին՝ Նակիի պատասխանատուութիւնը։ Ամբաստանագրին համաձայն, դէպի աջ հակած վարիչներ խափանած են Կեդր. Կոմիտէին որոշումներուն գործադրութիւնը։ «Անոնց ազդեցութեան տակ զարգացած է ճարտարարուեստական արտադրութիւնը, ուռած է արտադրութիւնը, թուլցնելով քաղաքացիներուն կարգապահութիւնը։ Վարչապետը, Նակի, ...ուած է աջակողմեան տարրերուն, իր ճառերով եւ յօդուածներով»։ Այս առթիւ մասնաւորապէս կը յիշէ 1954 Հոկտեմբեր 20ին հրատարակուած գրութիւն մը «որով Նակի կը պաշտպանէր քաղքենի շըրջանակներու շահերը աշխատաւոր կուսակցութեան մէջ եւ դուրսը։ Նակի այդ գրութեամբ կը ստորադասէր աջակողմէն սպառնացող վտանգը եւ չէր խօսեր արտադրութեան յաւելման մասին։ Բանաձեւը կը քննադատէ նաեւ ուրիշ կարգ մը անդամներ, նախարարութեանց եւ մամուլին մէջ, բանալով թէ անոնք «բանուոր դասակարգը կը խարէին անոր մէջ եւ ամբոխավարական խոստումներով եւ անհոգութեան մթնոլորտ մը կը ստեղծէին բանուորներուն մէջ»։ Կեդր. Կոմիտէին կարծիքով, այս է պատճառը որ արտադրութիւնը նուազեցաւ 1954ին.

Այս մեղադրանքներէն կը հետեւի թէ Նակի ոչ միայն պաշտօնանկ պիտի ըլլայ, այլ եւ պիտի դատուի։ Նակի վարչապետ նշանակուած էր 1953ին, յաջորդելով Ռաքոզիի, որ այժմ կուսակցութեան եւ կառավարութեան մէջ կը կատարէ ճիշդ այն դերը ինչ որ Խրուշչեւ՝ Խ. Միութեան մէջ։ Ինչպէս այնտեղ, Հունգարիոյ մէջ ալ կուսակցութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ զարկ տալ ծանր ճարտարարուեստութեան։ Նակի աւելի շատ ուժ կուտար հողագործութեան, ապահովելու համար ժողովուրդին սնունդը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտին հանրապետական վարիչները պահանջեցին հրատարակել Եալթայի համաձայնութիւնները (1945), հակառակ Չըրչիլի առարկութեանց։

ՃԱՇԱԳԻՆ

ԶՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՁԱՒԱՐՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ. ԱԹԷՆՔ)

Ինչպէս յայտարարած էինք, այսօր կը փակենք ցանկը, անկէ անկախաբար ... լման առաջած ըլլալով մէկ շաբթուան ...։ Տակաւին կան քանի մը գումարներ որոնց նախապատ... ... առաջած չըլլալով, պիտի հրատարակենք վաղը։

Տիկին Ազնիւ Զաւարեան	10.000
Ժօէլ եւ Սեդա	2.000
Փոքրիկն Բոպէր Հէլվաճեան Սարսէյլ	2.000
Ասատուր Ռեստիկեան (Վիէն) (աշակերտ Մխիթարեան վարժարան)	2.000
Տէր եւ Տիկին Հայկ Պայրամեան	2.000
Տիկին Եզեկիէլեան (Տիկին Զաքարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի)	2.000
Ժանին Փափազեան	2.000
Պայեան (Փարիզ)	2.000
[illegible]	2.000
Արա եւ Շաքէ Միրզէ (Լիոն)	2.000
Օր. Սարինէկ Տոլկոեան	2.000
Ալիսիկ եւ Հրանդիկ Պոստրեա. (Տէսին)	1.500
Ժոս – Սփոր հաստատութիւն	1.000
Ա. Մ. Պ.	1.000
Օր. Հ. Միսքճեան	1.000
Տիկին Կատարինէ Գարաճ.	1.000
Մատամ Կէջի	1.000
Փիլիպեան	1.000
Պ. Յովհաննէս Մկրտիչեան (փոխան ծաղկեպսակի Սօս Սարգիս... եանի մահուան առթիւ)	500
Գումար	38.000
Երէկուան գումար	18[illegible]
Ընդհ. գումար	221.[illegible]

ՍՐԲԱՊԻՂԾՆԵՐ ԱՀԱ

●

Խառն ամուսնութիւններու շարանը կ'աճի նորէն.

Թիւ ու հաշիւ չունին անոնք մեր միջավայրին մէջ, ուր ամէն ազատութիւն կայ երկու սեռէ երիտասարդներուն համար՝ կապելու իրենց ճակատագիրը ոմանց հետ որ կը փափաքին ։

Շատ դժուար է բացատրել երիտասարդի մը կամ երիտասարդուհիի մը իր աւարքին յաջորդելիք ապագայ դժբախտութիւնները ։

Միայն ժամանակը պիտի ցոյց տայ անոնց, թէ անապարանքը իրենց երիտասարդ տարիքին մէջ, ստուգիւ եղած է ափսոսը իրենց համար ։

Երբ յաջորդին գարնան պայծառ օրերուն աչուն մռայլ օրերը, երբ իրենց թափը առաջին երիտասարդութեան բանկոց կյանքին, երբ խաղաղութեան մէջ իր ամբողջ աչքին սերունդ մը հա՞յ թէ օտար եկեղեցիի մէջ մկրտելու կամ հա՞յ թէ օտար կրթութեամբ մեծցնելու հարցը մէջտեղ գայ, այն ատեն միայն զգալի կը դառնայ սանուած հայաձեւ այլ ճակատագրական քայլին տխուր հետեւանքները ։

Խառն ամուսնութեամբ երջանիկ բոյներ կառուցանողներ եղած են միշտ ։

Բայց անոնք բացառութիւնները ու դառնալու գիրք փլուզող այն տարարիէն բաղմութիւններուն, որոնց յարկերը իրական դժոխքներ են, ու կեանքը փոխանակ մը երեւոյթով կը ներկայանայ դիտողին։

Ամէն բանէ առաջ, խառն ամուսնութեանց պատճառ կը դառնան օտար շրջանակներու հետ պահուած սերտ կապեր ։

Առանձնապէս զգալի է սակայն մեկուսացած փոքր մէջ ապրող երիտասարդութեան համար ։

Ցեղայ կողման ուսանողները։

Երկսեռ պատանեկութեան ընթացքին, շատ բնականօրէն կը ստեղծուին յարաբերութիւններ ուսանող – ուսանողուհիներու միջեւ։ Ու այդ յարաբերութեանց ներքնագրին ալ կը ծնին ամուսնութեան համար բազում հնարաւորութիւններ

Որչափ կայ գործնական այս բոյնին մէջ

Ընթեր, որ երիտասարդի մը համար դժուար է կանխատեսել յառաջիկային ընտելացնելիք բաղդութիւնները

Օտարներու հետ ամուսնական կապերը շատերուն մէկ ուրիշ պատճառն ալ տարածուած է ։

Ասնդապարզ ժողովուրդ մըն ենք մենք։ Եթէ այս ափերուն վրայ ծնած երիտասարդութիւնը կը քալէ իր ուրոյն ճամբէն, անոնց ծնողքները սակայն կը մնան դեռ կառչած իրենց հայրենի բարքերուն եւ սովորութեանց ։

Հայ աղջիկ մը Թոյլատրուած չէ գիշերները իր տանը դրան առջեւ կանգնած կեանքի ապագայ ընկեր մը փնտռելու ։

Հայ աղջիկը պարկեշտ է, թծախնդիր իր պատիւին եւ արժանապատուութեան ։

Ան ազատ մեծցած իր սեռակիցին պէս առաջին իսկ հրաւէրով չի փորձուիր սրճարանի մը կամ պուրակի մը մէջ ժամադրուելու խոստացութեան մը հրաւէրը կատարող երիտասարդին հետ. ու առով ալ բացատրեցէք յարաբերութիւններու պակաս երկու սեռէ մեր ազգ մէջ։

Կայ ուրիշն։ Եթէ պատահի որ սրահի մը մէջ, կամ փողոցը արդէն իսկ տեղ մը իրար ծանօթ հայուհի մը եւ հայորդի մը գիրար բարեւեն ազգայիններու աչքերուն առջեւ, այդքանը կը բաւէ դառնալու անտեղի նիւթ անձահ բամբասանքներու եւ շողշողումի ։

Մեր երիտասարդներուն մէկ մասը, որուն նախադորձութիւնները ազատ սիրոյ բաւիղներուն մէջ սահման չի ճանչնար, նման երեւոյթներու առթիւ կը դառնայ յանկարծ սրբակրօն, ու չարախօսութեան նիւթ կը դարձնէ պարագան հայ աղջկան։

Եթէ մեր ընտանեկան յարկերուն տակ իրենց երազի ապաւէնին սպասող տնամնաց քառասունեակ շատ մը աղջիկներ կան, անոնց դժբախտութեան պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ այս ձեւ թըշուառականներու վզին նոյնպէս ։

Մարդիկ, որ բարոյականի նախանձախնդրութեամբ սպառազէն, կը գործեն մեծագոյն անբարոյութիւնը, կը յանձնուին ուրիշները բամբասելու վատութեան ։

Զենք խօսիր կեցուածքին մասին ապետական ոչինչ զուրկ այն միւսներուն, որոնք հերոսութիւն կը նկատեն ամուսնութեան խոստում մը կորզելը անմեղ Հայուհիէ մը:

Առով ալ բացատրեցէք կարգ մը հայ աղջիկներու հայ երիտասարդի մը հետ ձախորդ նշանախօսութենէն վերջ, յանկարծ օտար երիտասարդի մը յանձնուիլը։

Փոխ–վրէ՞ժ, թերեւս, բայց մեր կեանքը նման դէպքերով երբ կ'աճի, ինքնին կը շատնան օտար ամուսնութիւնները, որոնք մեր քանակը ու որակը հարուածող առաջին ազդակն են դժբախտաբար ։

(Պ. Այրէս) ԱՐՄԷՆՈՒՀԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՊԱՅՔԱՐ
ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԾԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

●

Գաւառացի գրավաճառը, Փիէռ Փուժատ, կը շարունակէ իր պայքարը տուրքերու ծանրութեան դէմ:

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ Փուժատի շարժումին ծանօթ էին միայն կեդրոնական Ֆրանսայի, Սէն Սէռէի մէջ։ Փուժատ 1953 Օգոստոսին, յանդգնօրէն փակած էր իր եւ իրեն պէս ուրիշ առեւտրականներու դուռները հարկահաւաքներու առջեւ ։

Յունուար 14ին Փոաթ տը Վէռսայլի առջեւ գումարուած ժողովը, ի ներկայութեան բազմաթիւ առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու գաւառէն, կ'ապացուցանէ թէ շարժումը դլածանցածէ Ֆրանսայի կեդր. նահանգները, ինչպէս կը գրէ «Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը ։

Երկրորդ ժողովը տեղի ունեցաւ Փետրուար 29ին, այս անգամ Վէյրոտոմ տ'Իվէռի մէջ, ի ներկայութեան քսան հազար փարիզեան խանութպաններու եւ արհեստաւորներու ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, շարժման յարողները մէկ ամիսէ ի վեր գործի լծուած են եւ արդէն չորս հոեստրներ յիսունի մօտ ժողովներ գումարած են Սէնի նահանգին մէջ, եւ կը յաջողին հարիւրաւոր կուսակիցներ գտնել։ (Կին կուսակից մը Յունուար 24էն ի վեր 1430 հոգի հաւաքած է միայն տասներորդ թաղամասին մէջ)։ Անոնք յաճախ ընդ առաջ կ'երթան առեւտրականներու կոչին, խափանելու համար դատական հրամանով կատարուած վաճառքները:

Գաւառի մէջ «փուժատականները» երկու երեք շաբաթէ ի վեր յաջողապէս կը պայքարին, Բրիտանիոյ (Պարթօնէի) մէջ որ ցարդ չէր ազդուած ։ Անոնք չեն անտեսեր նաեւ հիւսիսային եւ արեւմտեան շրջանները։ Այսպէս, Լօթ է Կառոնի մէջ սկսած շարժումը տարածուեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ։

Ղեկավարները կուսակիցներուն թիւը կը հաշուեն չորս հարիւր հազարէն – ութ հարիւր հազար։ Ընդդիմանալու համար հարկահաւաքներուն, անոնք երբեմն ֆիզիքական ուժ ալ կը գործածեն։ Կազմակերպութեան լրագիրը «Իւնիոն» 6 հարիւր հազար օրինակ կը տպէ ։ Անդամները կը թափանցեն մինչեւ հին արհեստակցական կազմակերպութիւններէն ներս ։ Քանի մը կազմակերպութիւններ հրապարակաւ յայտնած են իրենց յարումը Փուժատի շարժման առանց վերապահութեան։ Ասոնց մէջէն կարեւորներն են անոնք [illegible] արհեստակցական խմբակները ,որոնց պաշտօնական թերթը «Ֆռանս ալիմանթէռ»ը , ինչպէս եւ Փարիզի եւ փարիզեան շրջանի մսավաճառներու սէնտիքան, որուն նախագահն է Պ. Դոբուկյէռ ։ Ասկէ զատ շրջան վաճառորդներու չուկան ալ պաշտօնապէս յարեցաւ Փուժատի շարժման, Մարտ 3ի Սալ Վակռամի մէջ տեղի ունեցած ժողովին ։

Արհեստակցական միութեանց անդամ առեւտրականները եւ արհեստաւորները, շատ յաճախ, կը յարին այս շարժման առանց խզելու կապերը իրենց միութեանց հետ, որոնք կը շարունակեն իրենց ծառայութիւնները, ինչ որ չի կրնար ընել Փուժատի շարժումը ։

«Լը Մոնտ» կը բացատրէ թէ շնորհիւ այս շարժման «գործօն մեթոտներուն» անոր կը յարին ոչ – անդամները արհեստակցական միութեանց, ոչ միայն նոր շարժման մասնակցելու նպատակով, այլ եւ անոնք կը յարին արհեստակցական միութեանց ,որոնք կը դատապարտուէին Փուժատի կողմէ թէ՝ կը դժեն փոքրիկ առեւտրականին դառը միանալով իշխանութեան գլուխը գտնուող անձերուն ։

Ուրիշ շարժումներ ալ պարտադրաբար կ'երթան այս նոր ուժին ետեւէն։ Եթէ Հարկատուներու Դաշնակցութիւնը որ նոր կազմուած է անոր դէմ դիրք բռնեց, գիւղացիներու պաշտպան երկրագործական Սէնտիքան իր վերջին տարեկան ժողովին կը թելադրէր միանալ ուրիշ ընկերութեանց, մասնաւորաբար Փուժատի շարժման հետ ։

Փուժատի ազդեցութիւնը առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու վրայ ի վերջոյ պիտի չափուի այն հաստատամտութենէն որով իր կուսակիցները պիտի պատասխանեն իր նշանախօսքերուն

Փուժատ ինքզինք կը պաշտպանէ ըսելով թէ ինք հրաւիրած է հայթայթիչները մէկ ամիս երկարաձգել իրենց մուրհակները:

Ամէնէն վերջին հրահանգը որ մեծ ոգեւորութեամբ ընդունուեցաւ Յունուար 24ին, տեղւոյն իսկ վրայ տուրքի գործադուլն էր կամ «ծորակին փակումը»։ Այս բացատրութիւնը պատճառ եղաւ որ Փուժատ չենթարկուի 1839ի հարկային օրէնքին, «որ 6000էն 120 հազար ֆրանքի տուգանքի մը կամ մէկէն վեց ամիս բանտարկութեան կը դատապարտէ, ով որ կը մղէ ժողովուրդը մերժելու կամ ուշացնելու տուրքի վճարումը» ։

Տուրքի գործադուլը ազդեց Կեդրոնի տասնըութ նահանգներուն վրայ, որոնց վեցին մէջ, գործադուլին կը հետեւին առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու կէսը։ Գործադուլ ընողներու թիւը աւելի մեծ է Ավէռոնի, Տառնի եւ Տառն-Մառիթիմի մէջ։ Այս գործադուլը կը պակսեցնէ մօտ երեքէն չորս առ հարիւր տուրքի մուտքը, բաղդատմամբ անցեալ տարուան։ Այդ պակասը կը փոխարինուի յաւելեալ մուտքերով Հիւսիսի եւ Արեւելքի նահանգներուն մէջ:

Թուաբանական տեսակէտով, Փուժատի տուրքերու գործադուլը ներկայիս շատ սահմանափակ է։ Եթէ գործադուլին գործածութեան դաշտը սահմանափակ է «փուժատականութիւն» ընտրած նահանգներուն մէջ, այս գործադուլը իրողութիւն մըն է, որուն լրջութիւնը պ'ետք չէ ստորագնահատել, կ'եզրակացնէ «Լը Մոնտ» ։

Կառավարութիւնը արդէն ձեռնարկած է հարկային օրէնքին բարեփոխման. բայց մինչ նոյն ատեն կ'ուզէ յարգել տալ պետութեան հեղինակութիւնը

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »
(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Նա նամակ անմիջապէս պատասխան յղուած գրելու Գրեց, ջնջեց, գրեց, նորից ջնջեց, մինչեւ երեւոյթը կշռադատելու տանութիւն իջաւ վրան Պատասխան ի՞նչպէս կարող էր գրել, բայց «Երեւակի» վիճակը ծանր էր, տպւում էր մեծ ուշացումներով, բաժանորդներ չկային, գրամը պակասում էր, թղթակցող չկար․․ Ո՞ւմ հետ շաշնակցէր, նոյնիսկ պահպանողական մասսորականները առերեւոյթ պաշտպանելով իր հայեացքները, խուսափում էին իրենից, իրենից, որ տիրապետում է եւրոպական լեզուներին, Մաքիսորդի գիտութիւն ունի, եւ զբաղւում է դիւերի գոյութեան ու կեցութեան տեսութեամբ ։

Մի քանի օր շարունակ Զամուռճեանը տանից դուրս չէր գալիս․ հիւանդ էր յոգնածութիւնից վրէժ լուծելու ցանցը։ Իրեն նուիրուած մի երկու մարդ ունէր, որոնք հետեւում էին Նալբանդեանին։ Նրանք տեղեկութիւն բերեցին Նալբանդեանի հանդիպումների, ռուսական հիւպատոսարանում իբրեւ թէ մի քանի անգամ լինելու մասին: Ծերունի ինտրիգանը ծուլ եղաւ։ Այդ նորութիւնը նրան շատ կարեւոր էր ։

Դեռ մի հարուածից չսթափուած, պատաւ երկրորդը։ Ինձ որ լետոյ «Մեղուաուտ» լոյս տեսաւ Նալբանդեանի կրքոտ նամակը Պօղոս վարդապետի մասին:

«Չի' կարելի իրաւացութիւն քարոզել և անիրաւութիւնը պաշտպանել

Չի կարելի յառաջդիմութիւն քարոզել եւ անդամալոյծի պէս բեւեռացած մնալ մի կէտի վրայ ։

Չի կարելի լուսաւորութիւն քարոզել եւ ամենայն ջերմեռանդութեամբ խաւարի մէջ խարխափել ։

Չի կարելի մաքրութիւն քարոզել եւ ապականութեան ծովի մէջ լողալ ։

Չի կարելի նորի շինութիւնն սկսանել եւ անցածի հիւանդանոցից օգնականք առնել ։

Չի կարելի ազատութիւն քարոզել եւ խղճմտանք բռնաբարել ․․․» ։

Զամուռճեան զգում էր, որ այս նամակի իւրաքանչիւր տողը սուր․ նետի նման ուղղուած է յատկապէս իր դէմ, որ պաշտպանել ու հովանաւորել է Վանցի Պօղոսին, որոշ ժամանակ նոյնիսկ թաքցրել իր տանը։ Ի հարկ է, այդ գաղտնիքը ոչ ոքի յայտնի չէր, բայց, ինչպէս ասում են, գող՝ սիրտը դող։ Զայրոյթի առաջին նոպայից յետոյ Զամուռճեանը վճռեց Նալբանդեանի նամակն օգտագործել ու պատրիարքարանը եւ ազգային ժողովը նրա դէմ հանել ․․․

Բաց ի այդ, հարկաւոր էր տեղեակ պահել Օմար փաշային ․․․

●

«Լեւընթ Հերոլդ» անգլիական թերթում լոյս տեսաւ նրա սեփական թղթակցի մանրամասն նկարագրութիւնը, թէ ինչպէս«թեթժանլի տաճկական գիւղը Չէրքեզներից կողմից բնաջնջուել է Թիւրքական կառավարութիւնը միջոցներ է ձեռնարկում այդ անախորժ միջադէպի պատճառները որոշելու համար։ Այդ գործը Բարձրագոյն Դուռը յանձնարարել է Մարաշի կուսակալ Փուրշիտ փաշային ։ Այսպէս էր գրում թերթը ։

Այդ լուրը Հայերի մէջ պայթեց ռումբի պէս ։

Կարդալով անգլիական թերթի կողմնակալ հաղորդագրութիւնը՝ Նալբանդեանն խելոյն զնահատեց դէպքի ծանր հետեւանքները։ Նման պաշտօնական ու հեղինակաւոր թերթը փաստօրէն խրախուսում ու տանձաթող էր անում Խուրշիտ փաշային ,եւ ո՞վ գիտէ, արդեօք չէ՞ր հովանաւորում ։

Նալբանդեանը չէր հաւատում, որ Ալափաշացիք, առանց որեւէ լուրջ դրդապատճառի, վայրենաբար ու անողոք հրի ու սրի ճարակ դարձնէին մի ամբողջ գիւղ։ Համոզուած էր, որ թերթի թղթակիցը իրողութիւնը շահախնդիր ձեւով գունազարդել է ու կեղծիք կատարել ։

Նոյն վիճակն աւելի հիւանդագին ապրեց Յարութիւն Սվաճեանը ։ Նա «Մեղուի» մէջ ուղղակի գրեց, որ անգլիական թղթակիցը կեղծել է։ Պէտք է առանց յետաձգելու պարզել փաստերը եւ խուսափել արիւնալի դէպքերից ։ Սվաճեանն առաջարկեց Թագւորեանին Ալափաշից կենդանի վկայ բերել։ Բայց վկան ինքն իր ոտով եկաւ ։

Գիշեր էր, ծովը ալեկոծւում, մռնչում էր ։

Նալբանդեանը հիւրանոցի պատշգամբում կանգնած՝ ունկնդրում էր տարերքի մարտակոչ ձայնին։ Անհանգիստ ու տրխուր էր Նալբանդեանը եւ Փերայի բարձունքից հայեացքը սեւեռած խաւարին, այն կողմը, որտեղ թաւալւում էր ծովի հսկայ մարմինը, ընկղմուել էր անհանգիստ խոհերի մէջ ։

Յօգնեց, ներս մտաւ սենեակ, որն այս պահին անձուկ ու տաղտուկ թուաց։ Լոյսը քիչ էր, օդն անբաւական, ազատ քայլել անկարելի էր, խանգարում էին կահկարասիները, առարկաները ․․․

Թակեց ․․․ Նրա աչքին երեւաց օրիորդ Կիւմրուքճեանի թախծոտ դէմքը, եւ ապա լսեց նրա մեղմ, աղերսական ձայնը ․․․․

Ա․ ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար․)

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

*

Կիրակի 6 Մարտին, Սալ տը լա Շիմիի ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն 24րդ տարեկան հանդէսը :

Սրահը լեցուած էր ծնողներու եւ բարեկամներու մեծ բազմութեամբ մը : Հանդէսը կը հովանաւորէր կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, շըրջապատուած ուրիշ եկեղեցականներով եւ Փարիզի եկեղեցւոյ ընկերակցութեան անդամներով : Ներկայ էին նաեւ մխիթարեան հայրերը իրենց աշակերտներով, ինչպէս եւ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիները իրենց ուսուցիչներով, Պ. Պ. Բունիաթեան, Հրանտ Սամուէլ, Բարեգործականի ընդհ. քարտուղար Պ. Թաշճեան եւն. : Կը մասնակցէին Փարիզի Ֆրանսական սկաուտական խումբը, ինչպէս եւ յոյն արիները եւ արենոյշները եւ լեհական սկաուտական խումբը :

Հանդէսը սկսաւ Փարիզի շրջանի սկաուտական խումբերու դրօշներու ներկայացումով : Շրջանին բոլոր դրօշակները բեմ բարձրացան սկաուտական քայլերգով : Տաւիլի մասնաճիւղը ներկայացուց երեք պզտիկ պատկերներ որուն մասնակցեցան գայլուկները եւ սկաուտները :

Առնուվիլի մասնաճիւղին սկաուտները եւ գայլիկները մեծ յաջողութեամբ ներկայացուցին Ֆրանսերէն պզտիկ ներկայացումներ : Փարիզի շրջանի սկաուտները բեմին վրայ ներկայացուցին «Բանակումի կրակը» որուն ընթացքին բանակումի երգեր, պարերգներ եւ ներկայացումներ յաջորդեցին իրարու, ղեկավարութեամբ խմբապետ Ժաք Մինասեանի

Փարիզի շրջանի Արենոյշները անգամ մը եւս մեծ խանդավառութիւն առաջացուցին իրենց հայկական պարերով որոնք շատ խնամով պատրաստուած էին :

Հայկական պարերէն վերջ բեմ հրաւիրուեցաւ համաշխարհային սկաուտական կոմիտէի անդամ եւ Ֆրանսական սկաուտական Միութեանց միջազգային գործերու պետ Փիէռ Տէլսէք, որ կարդաց շնորհաւորական ուղերձ մը, Լոնտոնի սկաուտական միջազգային դրասենեակի տնօրէն Զօրավար Տան Սփրէյի կողմէ : Զօրավարը նախ իր ջերմ գնահատանքը կը յայտնէր Հայ Արիներուն իր տեսնել ամառուան քննական այցելութեան առթիւ, եւ կը շեշտէր թէ հայ սկաուտական շարժումը նախանձելի դիրք մը գրաւած է միջազգային ասպարէզով եւ նոր յաջողութիւններ կը մաղթէր Հայ Արիներուն : Պ. Տէլսէք իր կարգին Ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութեան կողմէ շնորհաւորեց Հայ Արիներու կազմակերպութիւնը, եւ անգամ մը եւս յայտնեց Ֆրանսական կազմակերպութեանց համակրանքը եւ քաջալերանքը :

Հայ Արիներու պետը, Բժ. Գուրգէն Մեծատուրեան քանի մը խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, բացատրեց 24րդ տարեկան հանդէսին կարեւորութիւնը եւ իր ջերմագին երախտագիտութիւնը յայտնեց միութեան բարեկամներուն որոնք 28 տարիէ ի վեր իրենց ներկայութեամբ կը քաջալերեն Հայ Արիներու ձեռնարկները :

Ցետոյ ժողական լապտերով ցուցադրեց անցեալ ամառուան բանակավայրերէն տեսարաններ Փարիզի եւ Մարսէյլի շըրջաններէն ուր այցելած էր միջազգային դրասենեակի տնօրէնը՝ զօր. Սփրէյ :

Միջնարարէն ետք Հայ Արիները ներկայացուցին Մոլիէրի «Մէօսիէօ տը Փուրսօնեաքը», զոր Հայ Արիներու համար թարգմանած էր իրենց բարեկամը՝ Պ. Սուրէն Նաւասարեան : Հակառակ շատ մը դժուարութեանց, Հայ Արիներ ճոխ բեմադրութեամբ ներկայացուցին այս թատերախաղը, որուն համար իրենց օժանդակութիւնը բերած էին սկաուտ ծընողներէն Պ. Կ. Օսմանեան իր բեմադրութեամբ, եւ Արի պետերէն եւ արենոյշներէն Սերոբ Թարշեան, Հայկ Զալեան, Կարօ Տօղրամաճեան, Իրիս Պամաճեան եւ շրջանային պետ Արմենակ Պալասանեան :

Հանդէսը վերջացաւ «Ով Մեծասքանչ դու լեզու» եւ զոր ջութակով նուագեց Առնուվիլի մասնաճիւղէն պզտիկ Արի մը :

Այս տարի ալ Հայ Արիները յաջողած էին գեղեցիկ հանդէս մը պատրաստել եւ ժողովուրդը շատ գոհ մեկնեցաւ

ՀԱՅ ԱՐԻ

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

*

Ճշմարիտ հաճոյք մըն է անշուշտ վայելել ներկայացումները Աթէնքի ազգային «պալէի» խումբին, որ Մարտի սկիզբէն ի վեր կը փայլի Շան զ'Էլիզէի թատրոնին մէջ :

Զարմանալի ճոխութիւն մը ունի պարողներու տարազը, զանազան գաւառներու կազմերուն մէջ, որոնք կ'արտայայտեն քաջարի ժողովուրդի մը սէրերը, ուրախութիւնները, տառապանքներն ու հերոսական մարտնչումները :

Հելլէն առհմիկ երաժշտութիւնը, արեւելեան իր տաք շունչով եւ մերթ խոր մելամաղձութեամբ, տարաշխարհիկ բան մը ունի, որ կը խռովէ մեր սիրտը : Ամբողջ երկու ժամ, մենապարերուն եւ խմբապարերուն մէջ հաւասարապէս, ան յաջողեցաւ իր հմայքին տակ պահել ժողովուրդը :

Գեղջկական մեներգներուն մէջ, Տիկին Տօրա Սթրաթու, օժտուած եղերերգակ քոնթրալթոյի սքանչելի ձայնով մը, խորապէս յուզեց մեզ արծուեկին նուիրուած իր օրհնեքով : Փոխն ի փոխ, պարախումբը երեւցաւ կրետական, պելոպոնէսեան եւ պոնտական ազգային պարերուն մէջ : Ուշագրաւ էր Թրապարը, դափի, տիկի եւ ՖիմՅնչէի ընկերակցութեամբ, որ ներշնչուած էր «Իլիական»ի մէջ երգուած Աքիլլէսի վահանին մարտական զարդերէն :

Լեռնական հայդուկներու խմբապարը, նոյնպէս նկարագեղ տարազներով, մեծ տպաւորութիւն գործեց հասարակութեան վրայ. Խումբին ղեկավարը՝ Տիկին Տօրա Սթրաթու, շրջապատուած պարողներէն եւ երաժիշտներէն, բեմ եկաւ ժողովուրդին խելայեղ ծափերուն մէջ : Ներկայացումները կը շարունակուին մինչեւ յառաջիկայ կիրակի, վերոյիշեալ թատրոնին մէջ, Մոնթէնեի ծառուղիին վրայ :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ . . . ՄՆԱՑԵԱԼԸ ,

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Կիրակի, Մարտ 6ին մեր քաղաքին անուանի ցուցահանդէսի սրահներէն «Թեքսթիլի» մեծկակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ շատոնց ի վեր ծանուցուած պարահանդէսը : Այդ առթիւ պիտի կատարուէր նաեւ մեծ վիճակահանութիւն մը — «Ֆրեկաթ» ինքնաշարժ մը որուն անհամբեր կը սպասէին ոչ միայն մեր հայրենակիցները, այլ եւ օտարներ, քանի որ մասնաւոր արտօնութեամբ, տոմսերը ծախուած էին բոլորին անխտիր :

Կիրակի, ժամը 16էն սկսեալ մինչեւ կէս գիշեր, յորդահոսան բազմութիւն մը կ'եռար մեծ եւ լուսաւոր սրահին կամարներու տակ : Շրջաններէն ալ բազմաթիւ հայրենակիցներ փութացած էին քաջալերելու այս ձեռնարկը : Այսպէս, հիւրեր ունէինք Վալանսէն, Վիէնէն, Կրընոպլէն, Սէնթ Էթիէնէն, Սէն Շամոնէն, Փոն տը Շէրիւէն, Տէսինէն եւայլն : Ներկայ էին նաեւ քանի մը պետական անձնաւորութիւններ վարելու համար վիճակահանութիւնը : Հայ հիւրերէն յիշենք ճարտարագէտ Պ. Ե. Ճէվահիրեանը (Լոզանէն) եւ մեր բարեկամ Ն. Յովհաննէսեան (Փարիզէն) :

Ի՞նչ գրենք պարահանդէսի մը մասին : Կարգը կանոնը լաւ էր : Տիկնանցի անդամուհիները տաժանելի աշխատանքի մը լծուած էին գոհացնելու համար ներկաները : Սեղաններու վրայ կար թէ հայկականը եւ թէ տեղականը :

Հաղուստ — կապուստ ամէն բան կատարեալ : Ինչ որ կը պակսէր աւաղ, եւ որ շատերուն համար ցաւ մը եղաւ հայկական շունչի խօսքի պակասն էր :

Ոչ երգ մը, ոչ արտասանութիւն մը, ոչ իսկ երկու խօսք հայերէն, նոյնիսկ Ազգ. Միութեան անդամներու կողմէ : Հազարէ աւելի բազմութեան մէջ, 5—6 օտար հիւրերուն ներկայութիւնը արդե՞ք մըն էր որպէսզի ամէնէն կարեւորը անտեսուի :

Ճարտարապետ Պ. Միւզի խօսեցաւ իր մայրենի լեզուով, հասկնալի է : Իսկ Պ. Ճէվահիրեանը ինչո՞ւ Ֆրանսերէն : Լման 8—9 ժամ պար, իսկ իր,եւ գեղարուեստական բաժին — Թող իրենք նկարագրեն :

Եւ բսել թէ եկեղեցի եւ Ազգ. Տուն պիտի շինենք, Հայը Հայ պահելու, «հրի — տասարդութիւնը փրկելու համար» . . .

»Լաւ բաներ գրեցէք», կը յանձնարարեն թղթակիցներուն : Լաւին լաւ ալ կ'ըսենք միշտ, իսկ երբ ձախաւեր բաներ կը կատարուին, նոյն՞ն լաւ ըսենք : Այն ատեն Թող իրենք նկարագրեն .

ՊԱՊԼԷ

***

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՎԻԷՆ. - Փետրուար 26ին տեղի ունեցաւ Ֆր. Կ. Խաչի պարահանդէսը քաղաքապետարանի սրահին մէջ. Դժբախտաբար մեր անդամուհիներէն Տիկին Արտեմիս Ազպըլըզեանի կեսուրը մեռած էր այդ օրը : Ներողութիւն խնդրուեցաւ ընկերուհիէն, որ կարելի պիտի չըլլար յետաձգել. Նախքան պարահանդէսը մեր անդամուհիները իրենց կարելին րրին արգիլելու գործելու զայն Ամէն կողմ ազդեր փակցուեցան, մինչեւ իսկ հանրակառքերու վրայ : Այս առթիւ « Լը Տօֆինէ Լիպէրէ» թերթը իր Փետր. 22ի թիւին մէջ տպած էր Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու խմբանկարները, տալով տեղեկութիւններ Ֆ. Կ. Խաչի մասին առհասարակ, եւ մասնաւորաբար Վիէնի մասնաճիւղին մասին : Երրորդ խմբանկար մը Լիոնի «Լը Փռոկրէ»ի մէջ կը ներկայացնէր ատենուհիները Այս առթիւ կը հրաւիրէր ժողովուրդը որ ներկայ ըլլան Ֆ. Կ. Խաչի պարահանդէսին. Մեր յաջողութիւնը կը պարտինք Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին նախագահին՝ բարեբախտ Ովսաննա Եօրղիդեանի . Ընկերուհին իրեն աջակից ունէր մեր ատենուհիները, որոնք ամէն աշխատանք թափեցին արդիւնաւորելու համար պարահանդէսը :

Եւ արդարեւ ժողովուրդը խուռներամ եկած էր մեզ քաջալերելու : Կարգապահութիւնը կատարեալ էր : Լիոնէն եւ Կրընոպլէն ալ հիւրեր եկած էին մեր հանդէսին

Կը նուագէր Պ. Փարթամեանի նուագախումբը : Վիճակահանութեան 250 առտոկներ անմիջապէս սպառեցան

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ սատարեցին պարահանդէսին յաջողութեան

ԹՂԹԱԿԻՑ

***

ԾԱՂԻԿ ՄԸՆ ԱԼ ԽԱՌՐԵՆԱՅ

ԼԻՈՆ — Քիւսէի մեր գաղութը յոռ — բախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու Հայուհի մը Նոր Սեբաստիան, Տիկին Թոզ Մկրտիչեան (ծնեալ Ալիքեան) որ գնաց կարճատեւ հիւանդութենէ մը Թաղումը կատարուեցաւ Փետրուար 28ին, մեծ բազմութեամբ, Հայ թէ օտարի, Հայրը երկու տարիէ ի վեր տառապած էր, համեստ բոյն մը շինած էին, օրինակ հանդիսանալով նոր սերունդին Մայրը հայերէնով կը խօսակցէր բոլոր ծանօթ ներուն հետ, ինչպէս ամուսինը Պ Մկրտիչ Ղուկասեան : Բոլոր ծանօթները այնպէս կը կարծէինք թէ Ֆրանսա ծնած չէ այս կինը : Թողը իր ետին կը ձգէ զաւակ ամուսինը եւ երկու ատամում ժառանգ մը : Մեր խորին ցաւակցութիւնները :

Ա. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

●

Բայց այդ քսան ոստիկանները հանդիպեցին մեզ գիւղին մէջ եւ ահագին վայնասուն եւ աղմուկ բարձրացուցին : Քիւրտերը նրանց օգնութեան եկան : Իսկ ո՞յժմ : Նայիր ետեւդ : Գիւղը մոխիրի վերածեցին այդ զարշելի արարածները :

«Բիչ անդին՝ մռնչում էր Գէորգ Չաւուշը խօսելով Խոյլի հետ : Նա կարծես զգջում էր որ պիտի հեռանար Մուշից ու Սասունից :

— « Տղայ, ո՞ւր կ'երթանք, ասում էր նա Խոյլին.— «Ի՞նչպէս կը թողնենք այս ժողովուրդը արեան ծովի մէջ եւ կը հեռանանք : Նայիր, կ'այրեն ամէն կողմ :

— «Հա, Գէորգ սիրելիս, կ'այրեն : Բայց եթէ չգնանք, այդ ոճրագործները նորէն պիտի այրեն : Լաւ է մի ժամանակ խոյս տալ, կռիւից հեռանալ : Ճիշդ է կռիւը օրհնուած է քաջ կռուողի համար : Տես, այդ վատերը վախկոտ մուկերի նըման կը փախչին եւ թշուառների եւ անզէնների դէմ առիւծ կը կտրին : Այդքան կռիւներ ունեցանք, կարողացա՞ն բերնի ախորժակով զոհեր խլել մեզանից : Մի քանի վիրաւորներ միայն : Այդ էլ ապահովաբար պատահական թափառական գնդակներից, Կռուի ժամանակ, մեր հարիւրին դիմաց շարունակ մի քանի հազարներ եկան : Սասնոյ կռիւների մէջ մեր ունեցածը՝ իբր կանոնաւոր հրացան՝ 200 մօսին եւ մի քանի բերդան էր : Իսկ չախմախլը (կայծքարով հրացան)՝ 550 : Մեր այդ ուժին դէմ Թուրքերը հանած էին թնդանօթներ եւ մօտաւորապէս 20.000 կանոնաւոր զինուորներ, Քիւրտեր, բաշիբօզուքներ եւ խուժան :

«Մենք կռուի ընթացքին ունեցանք հազիւ 30 զոհեր : Իսկ թշնամի՞ն : Հարիւրներով : Երբ Սասնոյ մէջ կռիւը վերջ գըտաւ, մեր ռազմամթերքի սակաւութեան պատճառով Թուրքերը անզէն ժողովուրդին վրայ յարձակելով՝ հազարներ ջարդեցին :

«Այդ եղաւ իրենց ընթացքը Գոմերի, Կուռավոյի եւ Մղրագոմի կռիւների մէջ :

«Կռուի ժամանակ Ֆետայ՛ երբ նրանցից խլեցին հարիւրաւոր զոհեր եւ տուին հազիւ մի քանի զոհեր : Նոյնիսկ եղան կռիւներ, ուր Ֆետայիներից ոչ մի սպանուած, ոչ իսկ մի վիրաւոր :

«Զգիտեմ ո՞ւր էր այդ «տարափ աղօթող» կամ «կռուող»ի անուն հանող Թուրքի քաջութիւնը, բացի իր ջարդարարութենէն : Թուրքը ամենալաւ կռուողն է միայն, երբ անզէն Հայի դէմ դուրս կը գայ : Իսկ երբ կը հանդիպի զինուած հայ Ֆետայիին, կը խուսափի քաջարի անվրէպ գնդակից : Թուրքը, առանց կեդծելու չի կրնար ասել, թէ զինուած որեւէ կռուի մէջ իր տուած զոհերից աւելի զոհեր խլած է զէնքով դուրս եկող Հայից» :

«Երբ մարդիկ կը խօսին, ճանապարհը կարծես կը.կարճանայ.

«Վալատը եկաւ ասաց. «Մուշաշէնի շուները կը հաջեն : Կ'երեւի գիւղին մէջ օտարներ կան : Ուստի դուք նստէք այդ առուի եզերքը, ես մտնեմ գիւղ, տեսնեմ Գասպար էֆէնտին, եւ այնուհետեւ ձեր անելիքը դուք գիտէք :»

«Շուները իրանց հաջոցները կտրեցին : Գիւղացիները տղաները տեսնելէ վերջ, գիւղ իմէջ ամէն մարդ կը սպասէր մեզի :

«Նրանք լսել էին Մղրագոմի մեր կռուի մասին եւ զանազան ենթադրութիւններ էին արել մեր պատսպարման վայրերի մասին : Ոմանք ասել էին թէ՝ «Նրանք Նեմրութ կը բարձրանան Տավվանքի գծով» : Ոմանք էլ ասել էին՝ «կը վերադառնան Ծծմակայ ժայռերը» : Իսկ ուրիշներ՝ թէ «կը գան մեր կողմը» :

«Երբ տղաները մօտեցել էին գիւղին եւ շուները անընդհատ կը հաջէին, գիւղացիներից շատերը դուրս էին ելեր հըսկելու ճանապարհներին : Եւ երբ տեսել էին Գօղօսին, ընդառաջել էին նրան եւ շըների ոռնոցն ու կաղկանձները դադարել էին : Գիւղացիները դիմաւորելով տղաներին մտել էին գիւղ :

«Մուշաշէն գիւղին մէջ կային մի քանի տուն Քիւրդեր, բայց դրանք բոլորն էլ Գասպար էֆէնտիի՝ Մերանից տուն տարով էին մեծացել, դրա համար էլ վտանգաւոր չէին մեզ համար

«Տղաները եռ եկան, լուր տուին Բուրըս մէկ մտանք գիւղ :

«Ըստ մեր սովորութեան, խումբը զանազան տուներ բաժնեցինք Ականք խորհրդակցել Գասպար էֆէնտիի հետ Թեւլացի, զարգացած եւ վերին աստիճանի հարուստ մարդ էր : Համարձակ կարելի է ասել, որ նա այդ շրջանի ամենահարուստներից էր : 12 ամիս, 365 օր, Հայ, Քիւրտ՝ նրա նահապետական սեղանի հացը կ'ուտէին : Իր ճաշասեղանները գետնից չէին վերնար՝ իր շուրջը միշտ տասնեակ մարդիկ կային : Բազմաթիւ գործաւորներ կը դառնային իր արտերու մէջ : Տարին միայն հազար ոսկիի բրինձ կը ծախէր : Բայց նա էլ վտանգից դերծ չէր

«Երբ Սուլթան Մէջիտի ատեւանդեց Կիւլի-զարը, իր եղբայր տղան՝ Աւետիսն էլ դուրս եկաւ Մուսա Բէկի դէմ : Դրա համար բռնած էին զայն եւ երկար ատեն բանտ դրած : Հազարներ ծախսեց՝ ազատուեց : Միայն 1897ի յեղափոխութեան ատեն քեզ՝ (Սեպուհի) հետ բանտէն ազատուեց :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՋԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ԲԱՆԱՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կարապետ Ջրբաշեան	5.000
Բժ. Տամլաճեան	5.000
Ա. Այրամճեան	5.000
Տիկ. Մաննիկ Սարաճեան	3.000
Տիկին Գէորգեան	3.000
Թորգոմ Նալպանտեան	2.000

Թէրզեան, Աւագեան, Ճնկրտըրեան, Ա. Նուրեան, Խաչիկ Գզիրեան, Հ. Աղաբէկեան, Օր. Ազգանուշ Գանչէկիւլեան, Օր. Մաննիկ Մեծատուրեան, Օհաննէսեան, Տիկին Թապաթ, Ժամկոչեան հազարական ֆրանք։

Մահտէսեան, Զ. Պարթեւեան, Զարգարեան, Խալվաճեան, Ն. Գաբրիէլեան 500ական ֆրանք։

Գումար՝	36.500
Նախորդ գումար	115.500
Ընդհ. գումար	152.000

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԱԶԴԱՐԱՐԷ

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», Մարտ 7ի խմբագրականով կ'ազդարարէ Իրաքի եւ Իրանի թէ իրենք չունին մտնելու հետեւէն կամ մօտէն Խ. Միութեան դէմ ուղղուած զինակցութեանց մէջ։ Այս առթիւ կը յիշեցնէ արդէն կնքուած դաշինքները։

Ինչպէս յայտնի է, Իրաք Փետր. 24–ին ստորագրեց Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշինքը, եւ այժմ ամէն միջոց կը փորձէ, որպէսզի Պաքիստանն ալ միանայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ միացեալ բանակին հրամանատարութիւնը պիտի հաստատուի Դամասկոսի մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն Գահիրէի թերթերը. Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սուրիոյն եւ Արաբիայէն պատուիրակութիւնները պիտի երթան Գաղատ, Իրաքի կառավարութեան ներկայացնելու համար արաբական միութեան նոր ծրագիրը։

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտին անդամները կամաւորաբար մը բանակցան Մարտ 9ի նիստին մէջ, Փարիզի համաձայնութեանց քննութեան առթիւ։ Ծարախ օր մը ան կարգաւորութիւն մը ծագած էր եւ հարկ եղաւ ընդհատել նիստը։ Դչ. օրուան նիստին մէջ, համայնավար երեսփոխան մը «Փաշիստ» կոչեց մաւնչալ մը, որ խտալական բանակին թէջնամի անուանած էր զինքը։ Ժողովին նախագահը զուր կը հնչեցնէր զանգակը։ Երբ նիստը դադրեցաւ, հինգ–վեց ծերակուտականներ աջէն, նոյնքան ալ ձախէն իրենց նստարաններէն ցատկելով սկսան բռնցքներ փոխանակել։ Բարապանները եւ ուրիշներ հազիւ կրցան բաժնել կռուամարտիկները։ Դադարը տեւեց երկու ժամ։ Համաձայնութեանց քննութիւնը կը շարունակուի երեք շաբաթէ ի վեր։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, գանգատելով թէ խախտած է իրենց միջեւ կնքուած պայմանագիր մը, մերժելով երկարաձգել սառն օրէնքով Բարլս արք.ի անցագիրը։ Այս մերժումին վրայ, Մոսկուայէն արտաքսուեցաւ ամերիկացի կաթոլիկ երէց մը։

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ արտադրութեան մասին խօսելով, Անգլիոյ պարենաւորման նախարարը յայտարարեց.— «Տարօրինակ չէ՛ք թէ հիւլէական պատերազմը պիտի ոչնչացնէ ամէն կեանք այս կղզիներուն մէջ։ Թուսիոյ եւ Խ. Միութեան ամենայլայիր տարածութիւններու այժմ նոյնքան խոցելի են որքան մենք էինք տասը տարի առաջ»։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ մէջ կախուեցան երկու խորհրդային քաղաքացիներ, Իւան Ագամիտի եւ Նիկոլա Անտոնով, որոնք մահուան դատապարտուած էին իբրեւ լրտես։ Թուրք թերթերը գրեցին թէ երկրորդը Հայ մըն էր, Երեւանէն Թուրքիա մտած։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի գաղութին Սանուց Միութեան կողմէ. Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'Էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու. Մուտք 250 ֆր.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ (Քաֆէ Ռէժան)։

Դասախօս՝ Գ. ՕՆՆԻԿ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆ

Նիւթը՝ Ամերիկահայութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արիներու եւ Արենուշներու։

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30–ին։ Բաթրօնաժ տէ Կարօօն (Շըմէն տէ գ'Էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ)։

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»

Ողբերգութիւն վեց արար։

Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արենուշ Օր. Ալիս Շամիրեան։

Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան։

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեոնի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։

Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօբիէ, Ռըկպի պարի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, արտասանութիւն, երգ, հայկական տարազներով պարեր։ գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը պիտի բերեն Մարսէյլէն հրաւիրուած դերակատարները։ Մուտքը ազատ է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց։

Այս կիրակի, ժամը 3.30էն մինչեւ կէսգիշեր, Արմենեան դպրոցը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Հանդէսէն վերջ խնջոյք։

Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը նուագէ Գ. ՍԷՅՐԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Աստուեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 15.30ին Կրոլէի գերեզմանատունը, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները։

Հաղ. միջոց.— Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ 14.30, Աճկէճի կայարանէն օթօպիւս ժամը 15ին։

×

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ողբացեալ ՄԻՀՐԱՆ ԳԻՒԼԳԻՒԼԵԱՆԻ, Գրիգոր ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ եւ Տիկին ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, իրենց մահուան տարեդարձին առթիւ։ Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը։

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ։

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի թէյասեղանը այս կիրակի, ժամը 15ին, իր դպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին անդամուհիներ եւ բարեկամուհիներ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Այս կիրակի ժամը 16էն – 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'Էքօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժօն փարիզ (8)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեխօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին։

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ՝ Գ. ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ)։

Ցայտնի նուագախումբ

ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ

Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Մուտք 300 Ֆրանք։

Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.

ԼԸՔուռպ 47 – 45։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ

JACQUES HELIAN ի

եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին

12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

VAMPING, Les CATALANS

Կազմակերպուած

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ.ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝

Պարտաւորիչ է գիշերուան զգեստը։

Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, չուշով առնել տոմսերը, դիմելով՝

Պր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80

Գ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ

Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան։

ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներումէջ։

Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒԻԻ

(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)

եւ Գ. ՆՈՒԲԱՐ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ։

(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի)։

Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ուշադրութիւն.— Ցանկալի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Գ. Օշական Հարրութեանի, Փրօ.82–38 ի կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18։

Գ. Մկրտիչ Ղուկասեան (Տէօրն), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Ալիքսան Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Եադուպ Սէֆէր (Քիւսէ), Տէր եւ Տիկին Ավաքէկ Սէֆէր (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Ունանեան (Քիւսէ), Տէր եւ Տիկին Արամ Զօրեան (Տէօրն), Գ. Յովհաննէս Միքայէլեան (Սուրիա), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սէֆէր (Քիւսէ), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Սէֆէր (Քիւսէ), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, աղջկան եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ՌՕԶ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ

(Ծնեալ Սէֆէրեան)

մահը, 26 տարեկան հասակին։

Թաղումը տեղի ունեցաւ 28Փետր. Քիւսէի նոր գերեզմանոցին մէջ։

Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր մօտիկ եւ հեռաւոր ազգականներուն, ինչպէս եւ Համախարբերդի Հայրենակցական Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին, որոնք ծաղկեպսակներով յարգեցին ողբացեալ տիկնոջ յիշատակը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Գ.Տիգրան Գահվէճեան։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կօշիկի երես կարող (սայաճի) աշխատասէր աշկերտ մը, աղջիկ կամ տղայ, 14 – 15 տարեկան։ Դիմել՝

Mr. ARTINIAN
23, Rue Jouye-Rouve, Paris (20)

MODELES - PATRONS

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԶԳԵՍՏԻ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՆԱՑԻ— Վերարկու, թայեօր, հագուստ, անսամպլ, շմիզիէ։

ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ.— Սփօր, կապարտին, ֆլանէլ, կաշի։

ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒ.—Մանչու եւ աղջկան

ARMAND DOGRA
10, Rue de Lancry, Paris (10)
Tél. BOT. 18 - 10

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ Ուրբաթ ժամը 19ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. շաբաթ ժամը 21ին։

ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկա կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլվար Օտտոյի Վռամեան ենթկ.ի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՐ ԲՈՒԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս երկուշաբթի, ժամը 21ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30ին, 101, Ավընիւ Սաքսի անկիւնի սրճարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը խիստ անհրաժեշտ է։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, 4 ռիւ Քոմփան։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան։

ՎՐԻՊԱԿ.— Մարտ 9ի թիւին մէջ, Նամակներ «Ցառաջ»ի (Գ. էջ) ստորագրութիւնը պիտի ըլլայ Արմենակ Ցակոբեան (եւ ոչ թէ Արամ)։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՐՏ * SAMEDI 12 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ . ԹԻՒ 7620 — 31e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3031

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՇԻՆՔ ԴԱՇԻՆՔԻ ԴԷՄ

●

Այլեկոծութիւնը սաստկացաւ արաբական աշխարհին մէջ, փետրուար 24ին, երբ կը ստորագրուէր Թուրքեւիրաքեան դաշինքը, Պաղտատի մէջ։

Ստորագրութենէն առաջ, Եգիպտոս ճակատ յարդարած էր արդէն։ Իր տեսակէտները արժեցնելու համար, բացառիկ ժողովի մը հրաւիրեց արաբական երկիրներու վարչապետները, Գահիրէի մէջ։

Կարելի չեղաւ իրական համաձայնութեան մը յանգիլ։ Իրաք մերժեց դրժել Թուրքիոյ հետ մշակած դաշնագիրը, եւ ծագեցաւ տագնապ մը որուն ելքը անորոշ է տակաւին։

Մարտ 7ին, հեռագրական գործակալութիւնները կը ծանուցանէին թէ համաձայնութիւն մը կնքուած է Եգիպտոսի, Արաբիոյ եւ Սուրիոյ միջեւ, հակադրելու համար Թուրքեւիրաքեան դաշինքին։

Մանրամասնութիւնները չհրատարակուեցան։ Բայց հրատարակուած ցնկոյցը կը հաղորդէր թէ համաձայնութիւնը կը պարունակէ հետեւեալ յանձնառութիւնները.

1.— Չյարիլ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին, ոչ ալ ուրիշ միջազգային զինակցութեանց, առանց կողմերուն հաւանութեան։

2. Միացեալ հրամանատարութեան մը տակ դնել երեք երկիրներուն զինեալ ուժերը։

3. Արաբական դրամատուն մը հաստատել։

Եգիպտոսի ներկայացուցիչը այս համաձայնութիւնը ներկայացուց, նաեւ, Լիբանանի եւ Յորդանանի կառավարութեանց, որոնք ձեւականօրէն համակրանք յայտնելով հանդերձ, յետաձգեցին իրենց վերջնական պատասխանը։

Մինչ այս մինչ այն, բանավէճը կը շարունակուի։ Ոչ միայն արաբական, այլ եւ միջազգային մամուլին մէջ։

Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն յարաճուն ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին։

Վերջին երկուքը գործօն դեր մը կը կատարեն սկիզբէն ի վեր, պաշտպանութեան միացեալ ցանց մը կազմակերպելու համար Միջին Արեւելքի մէջ, Փաքիստանի եւ Իրանի սահմաններէն մինչեւ Նեղոսի ափերը։

Փարիզ ունի ուրիշ մտահոգութիւններ եւ կ'ուզէ զգացնել իր ներկայութիւնը։

Այս ընդհանուր անստուգութեան մէջ, արաբական մամուլը եւ հանրային կարծիքն ալ զանազան հոսանքներու բաժնուած են։

Այս տեսակէտէն, մասնաւորապէս աչքի կը զարնէ Լիբանանի արաբական և Ֆրանսական մամուլին դիրքը։

Թերթերը մեծ մասով կուսակից են չէզոքութեան։

Վերջերս կարեւոր թերթ մը «Արեւելքի Զուիցերիան» համարելով Լիբանանը, կը ջատագովէր հետեւեալ քաղաքականութիւնը.

— «Առանց կռնակը դարձնելու մէկուն, Լիբանան պէտք է ձեռք երկարէ բոլորին, բայց յանձնառութիւններ չկնքէ օտար պետութեանց հետ»։

Ուրիշներ ալ դիտել կու տան թէ խնդիրը այնքան ալ պարզ չէ, թէ «չէզոքութիւնը պատրանք է», թէ պարտաւոր են միանալ ազատութեան ճակատին։

Երրորդ հոսանք մը կ'առաջարկէ ուղղակի բանակցիլ Արեւմուտքի հետ, առանց Թուրքիոյ միջնորդութեան։

Ուրիշ տեսակէտ մըն ալ կ'արծարծուի, յատկապէս Լիբանանի համար,— զինակցութիւն մը կնքել Ֆրանսայի հետ։

Կը տեսնէք թէ որքան խոր է անստուգութիւնը։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

*

ՈՐՈՇՈՒՄԸ ՏՐՈՒԱԾ Է ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ

Հանրապետութեան խորհուրդին (Ծերակոյտ) արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովները առջի օր լսեցին արտաքին նախարար Պ. Փինէի զեկուցումը, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման մասին։ Ունկնդրութիւնը տեւեց աւելի քան մէկ ժամ։ Պ. Փինէ պնդեց թէ անհրաժեշտ է վաւերացնել կնքուած համաձայնութիւնները առանց փոփոխութիւններ կատարելու։ Վիճաբանութիւնները տեղի պիտի ունենան Մարտ 22ին, 23ին եւ 24ին։ Այս առթիւ բացատրեց թէ համաձայնութեանց գլխաւոր նպատակն է նոր Եւրոպա մը ստեղծել եւ զօրացնել Ատլանտեան զինակցութիւնը, Գերմանիան կապելով արեւմտեան Եւրոպայի, տեւական համաձայնութեամբ։ Եւ աւելցուց.

— «Ոչ, ես քուէ չտուի Փարիզի համաձայնութեանց, վասն զի այն վարչապետն էի որ ստորագրեց Եւրոպայիմիացեալ բանակի ծրագիրը. Նոր համաձայնութիւնները կատարեալ չեն. բայց եւ այնպէս անոնց շնորհիւ կրնանք խուսափիլ կղզիացումէ։ Դեռ աւելին,— այդ համաձայնութիւնները մեկնակէտ մըն են Գերմանիոյ հետ հաշտուելու եւ Արեւելքի հետ բանակցելու համար։ Անհրաժեշտ է պահել հաւասարակշռութիւնը։ Համայնավար աշխարհը զինաթափ եղած չէ։ Առանց Գերմանիոյ մասնակցութեան պիտի ստիպուէինք մեր ռազմական ծրագիրները հիմնել Հռենոսի վրայ։ Եւ յետոյ, Ֆրանսա պիտի կորսնցնէ իր վարկը։ Համաձայնութեանց վաւերացումը չի նշանակեր հրաժարիլ բանակցութեանց հնարաւորութենէն։ Անհրաժեշտ է դաշնակիցներու համերաշխութիւնը, ուժ տալու համար ցանկալի բանակցութեան։ Ամերիկացիները պէտք չունին Եւրոպայի, մինչդեռ մենք պէտք ունինք իրենց։ Տեւական անհամաձայնութիւն մը կրնայ վնասել մեզի»։

ՉԸՐՉԻԼ ԹԵԼԱԴՐԱԾ ԷՐ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ

Այս առթիւ նախարարը գաղտնիք մը երեւան հանեց։ Անգլիոյ վարչապետը, Չըրչիլ, Յունուար 12ին նամակ մը ուղղելով Պ. Մենտէս Ֆրանսի, մասնաւորապէս կը շեշտէր.

— «Եթէ Ֆրանսայի աթոռը թափուր մնայ միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ, ուրիշ ազգեր պիտի փութան գրաւել զայն»։

Այս նամակը գրուած էր այն պահուն երբ Ֆրանսա կը պահանջէր զինամթերքի արտադրութեան եւ բաշխման գործակալութիւն մը հաստատել արեւմտեան Գերմանիոյ համար։ Պ. Փինէ չըսաւ թէ որոնք են այն միւս պետութիւնները որ կրնան գրաւել Ֆրանսայի աթոռը. բայց իրազեկներ կը կարծեն թէ ակնարկը կապ ունի արեւմտեան Գերմանիոյ հետ, որ կրնայ վերազինուիլ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն կողմէ, առանց սպասելու Ֆրանսայի հաւանութեան։ Չըրչիլի նամակէն ի վեր Ֆրանսա կ'ուսումնասիրէ զինամթերքի արտադրութեան եւ հակակշռի ծրագիրը, բայց մեծ յառաջդիմութիւն մը կատարուած չէ տակաւին։

Ի պատասխան հարցումի մը, Պ. Փինէ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը համերաշխ է եւ միաձայն՝ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը պահանջելու համար եւ թէ իր այդ դիրքը պիտի պարզէ երբ վիճաբանութիւններն սկսին։ Միջանկեալ յիշեցուց թէ ինքն էր որ 1952ին պաշտպանեց Ֆրանսայի անկախութիւնը, մերժելով Փարիզի ամերիկեան նախկին դեսպանին մէկ նամակը որ կը յաւակնէր հրամաններ տալ Ֆրանսայի։ Անկախութեան կարգ մը ցոյցեր կրնան յարգանք ներշնչել, բայց ի վերջոյ սահման մը կայ։ Այստեղ էր որ շեշտեց թէ «Ամերիկացիները պէտք չունին Եւրոպայի, բայց մենք պէտք ունինք իրենց»։

Երէկ նախարարը նորէն ներկայացաւ արտաքին գործերու յանձնաժողովին, Սարի մասին խօսելու համար։ Յառաջիկայ ուրբաթ օր ալ զեկուցում պիտի տայ ուրիշ յանձնաժողովի մը առջեւ։

Արտաքին գործերու յանձնաժողովը մերժեց երեսփոխան Վանտուռի բանաձեւը, որ կ'առաջարկէր նոր երաշխիքներ պահանջել Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն՝ Սարի համաձայնութեան մասին։ Համայնավարները եւ ուրիշներ պահանջեցին ստիպողաբար քննել այս առաջարկը, բայց պարտուեցան։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՅ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

●

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆՈՐ ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը նամակ մը ուղղելով եօթը զինակից պետութեանց վարչապետներուն, կը յայտարարէ.

— «Մ. Նահանգները յանձն կ'առնեն պահել Եւրոպայի մէջ, մէջն ըլլալով Գերմանիան, անհրաժեշտ համարուած ուժերը, մասնակցելու համար Հիւս. Ատլանտեանի հաւաքական պաշտպանութեան, ցորչափ վտանգ մը տեսնուի այդ շրջանին դէմ։ Այս յանձնառութիւնը ի զօրու է երբ վաւերացուած ըլլան Փարիզի համաձայնութիւնները»։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս յանձնառութեան, ընդունելով հանդերձ որ պայմանաւոր է։

Ահաւասիկ նամակին ամփոփումը.—

«Եթէ արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը հաստատող համաձայնութիւնները վաւերացուին, նախագահը կ'երաշխաւորէ ամերիկեան զօրքին պահպանումը Եւրոպայի մէջ։ Մ. Նահանգները պիտի շարունակեն գործօն դեր մը կատարել Ատլանտեան զինակցութեան մէջ, այն հարցերու մասին որոնք փոխադարձաբար կը շահագրգռեն բոլորը, մէջն ըլլալով իւրաքանչիւր պետութեան զինուորական մասնակցութիւնը հասարակաց բանակին մէջ։ Մ. Նահանգները պիտի մասնակցին խորհրդակցութեանց,— եթէ փափաք յայտնուի — Արեւմտեան Եւրոպայի միւս անդամներուն հետ, սպառազինութիւնները հակակշռի տակ առնելու համար, թոյլ չտալով որ ռազմական անարդարանալի պատրաստութիւններ կատարուին Միութեան անդամներուն կողմէ։ Կարելի եղածին չափ սերտօրէն պիտի գործակցին Ատլանտեան զինակցութեան հրամանին տակ դրուած ուժերուն, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, հաշուելով նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ տրամադրելիք զօրքը։ Պիտի շարունակեն գործակցիլ Ատլանտեան շրջանին ապահովութեան, տեղեկութիւններ հաղորդելով նաեւ հիւլէական զէնքերու գործածութեան եւ ռազմավարութեան մասին, խորհրդարանին կողմէ արտօնուած սահմանին մէջ։ Արեւմտեան Եւրոպայի հողային ամբողջութեան եւ միութեան դէմ որեւէ յարձակում պիտի նկատեն սպառնալիք մը՝ Ատլանտեան դաշինքի անդամներուն ապահովութեան համար, մէջն ըլլալով Մ. Նահանգները, հետեւաբար պիտի շարժին համաձայն դաշինքին տրամադրութեանց.

Նախագահը կ'եզրակացնէ. —

Արեւմտեան Եւրոպայի միութիւնը եւ անոր վերաբերեալ համաձայնութիւնները որոնք ստորագրուեցան Փարիզի մէջ՝

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Ցանկին փակումէն ետքն ալ, միայն հինգշաբթի օր ստացանք 82.700 փրանք, ինչ որ աննախընթաց պարագայ մըն է։

Ի՜նչքան սրտառուչ տեսարաններ, այս առթիւ։ Մայրիկներ, հայրիկներ եւ մանաւանդ մանուկներ օրն ի բուն կ'աճապարէին հասցնել իրենց բաժինը։ Ուրիշներ ալ նամակներով կը բողոքէին ցանկին փակման դէմ..

Այս գործին ձեռնարկած էինք որոշ նպատակի մը համար։ Ստացանք հրապատիկը։ Ապրի՜ն բոլորն ալ։

Տիկ. Զուլաֆեան (Վիրոֆլէ)	5.000
Էտուար Էմիրզեան (Պրիւսէլ)	5.000
Գ. Ադամեանի միջոցով (Ցանկը առանձին)	21.500
Սէն Շամոնի գաղութէն	13.000
Պ. Տիւտիւքճեան (Քոլոմպ)	2.000
Կրօնիկ Ալեան	2.000
Գարեգին Նազգաշեան	2.000
Փոքրիկն Աստղիկ Տէվէճեան	2.000
Տէր եւ Տիկ. Գափուճեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Եզնիկեան	2.000
Ընկ. Յ. Հաբէլեան (Լիոն)	2.000
(Ոմն, Թէքըզեան, Տիկին Ք, Վարդանեան, Բ. Խայեան, Ծրիտեան, Վ. Գասպարեան, Գ. Եափքարտաշեան, Դաւիթեան, Փամպուքեան, Լուսպարոնեան, Տրնկոյեան, Քիւփճեան)	4.100
Խաչատուրեան հաստատութիւն	1.400
Գառնիկ Կարինեան	1.000
Մկրտիչ Թաղէօսեան (Լիոն)	1.000
Կիրակոս Կիրակոսեան	1.000
Յակոբ Փաշայեան (Ալֆորվիլ, իր զանձանակէն)	1.000
Արմաճ եւ Էտուար Նշանեան	1.000
Հ. Տողրամաճեան	1.000
Օ. Գավաֆեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան (Մոնթրէօյ)	1.000
Ոմն Տիկին մը	1.000
Այրի Տիկին Փափազեան	1.000
Յակոբեան	1.000
Գարակէօզեան	1.000
Միշէլ Սարգիսեան	1.000
Տիկ. Պուրմայեան	1.000
Այրի Տիկ. Գամճեան	1.000
Ստեփան Ակոնայեան	1.000
Անդրանիկ Բաքրիկեան	1.000
Տիկին Կոստանեան	1.000
Խ. Աւետեան	500
Աքանասեան	200
Գումար՝	82.700
Երէկուան գումարը	221.050
Ընդհ. գումար	303.750

Ա. ՆԱՒԱՐԵԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ

Ցաւով կ'իմանանք թէ ուսուցիչ-բանաստեղծ Ա. Նաւարեան, այժմ ութսուն տարեկան, որ ծանօթ է իր Ֆրանսերէն թարգմանութիւններով, Նիսի Փասթէօր հիւանդանոցը փոխադրուելով, ծանր գործողութեան մը ենթարկուած է։ Հարկեղած է կտրել մէկ սրունքը։ Տիկին Նաւարեան եւս հիւանդանոց գացած առեն ոտքը սահելով գետին ինկած է եւ այժմ անշարժ պառկած է։

Արագ ապաքինում կը մաղթենք դժբախտ ամոլին։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ զինադադարի յանձնախումբը յանցաւոր հռչակեց Իսրայէլը, հինգ Պէտուիններու սպանութեան առթիւ։

ՄԱՐՈՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն, 36 ժամուան ընթացքին 11 մահափորձեր կատարուած են Քազապլանքայի մէջ։ Մարզպանը որ Փարիզ կը գտնուէր, Մարոք վերադարձաւ, նոր հրահանգներ ստանալով կառավարութենէն։

ԱՅՍ ԱԼ ԻՄ ՅՈՒՇԵՐՍ…

●

« Յառաջ »ի Մարտ 8ի թիւին մէջ կարդացի Թուրք սպայի մը յուշերը, հայկական տեղահանութեանց մասին: Աւելորդ է ուրիշ բան սպասել պատմութիւնը խեղաթիւրող ճշմարտութիւնը միշտ ուրացող Թուրք մտաւորականէն՝ ըլլայ նախարար, երեսփոխան կամ զինուորական, մանաւանդ երբ խնդիրը Հայոց շուրջ կը դառնայ: Այս առթիւ կ'ուզէի քանի մը անմոռանալի պատմութիւններ արձանագրել:

Զինուորական բժիշկ էի, Օսմ. բանակին մէջ, հարիւրապետի աստիճանով: Մեր վաշտը Իզմիր կը գտնուէր: 1916ի աշնան հրաման եկաւ Պոլիս մեկնելու: Գիշերով ճամբայ ելանք: Առաւօտ կանուխ շոգեկառքը կեցաւ Ուշագի կայարանը: Պիտի սպասէր կէս ժամ: Կառախումբը մեր հրամանատարին հրամանին տակ էր: Ես եւ յիսնապետ մը կայարանէն գրեթէ տասը վայրկեան հեռու՝ նպարավաճառի մը խանութը գացինք, քիչ մը ուտելիք գնելու համար: Երբ խանութէն մտանք, դրան առջեւ, օտար վաշտէ յիսնապետ մը կը պոռար կը կանչէր.

— Տիճիճի… էրմէնիսի, վուրտուf, fէստիf, ատըf, սիւրտիf, կէնէ ճէրէյէ կիտէրսէն պիր էրմէնիյէ րասթ կէլիրսին»:

Զինուորական հագուստս համար մարդը զիս Թուրք կարծելով նայուածքը ինծի ուղղած էր, երբ իրենցմէ մէկը: Նպարավաճառը Հայ է եղեր: Մեր վաշտին յիսնապետը, որ Թեւս մտած էր, չէրfէզ մըն էր, իր արմուկով սեղմեց Թեւս, հասկցնել ուզեց որ չպատասխանեմ: Այդ օրերուն ես եւ իմ հագուստս ի՞նչ արժէք ունէինք: Կրնայի՞ պատասխանել այդպիսի հրէշի մը, Թէեւ աստիճանով աւելի բարձր էր, քանի որ դժբախտ եւ հալածական ազգի մը զաւակն էի: Ի՞նչ է եղեր այս ոճրապարտ արտայայտութեանց պատճառը. — Մէկ Թրքական «մէթալիք»ի տարբերութիւն,, առեւտուրի մէջ…

***

Օր մը Դամասկոսի ենթակայ Համակայարանը հասանք, մթնշաղ էր, շոգեկառքին մէջ ձէթ կը վառէին, անկարելի էր արօշապէս զանազանել դիմացինիդ դէմքը: Կառախումբը կեցաւ: Կայարանին մէջ մէկը կը սպասէր, ներս մտնելով՝ ուզեց մեզի ընկերանալ Դամասկոս երթալու համար: Համայի փոխ կառավարիչն է եղեր: Նստաւ, խօսակցութեան ընթացքին մեր հրամանատարը հարցուց. — Համայէն առաջ, ո՞ր կողմերը պաշտօնավարած էք: Մարդը բերանը բացաւ եւ սկսաւ արիւնլեան նահանգներէն: Սիրտս տրոփել սկսաւ: Մարդը սկսաւ պատմել տեղահանութեան շրջանին գործած քաջագործութիւնները. — Իբր չէթաjապետ՝ 4–5 հարիւր Հայեր ձեռք ձեռքի կապած անտառները եւ ձորերը տանելով միքրալյօզի բռնել, օրերով Հայ դիակներու վրայ կոխկրտելով քալելը եւայլն: Չէր գիտեր Թէ Հայ էի: Յաջորդ առտու երբ լոյսը բացուեցաւ ու տեսայ այս հրէշին, ի՜նչ զարշելի եւ նողկալի կերպարանքը, սոսկում եկաւ վրաս: Ա՜խ, ի՜նչ տառապանք էր այդ օրերուն Հայու զաւակ ըլլալ, ազգային զգացում ունենալ եւ գտնուելով այս դահիճներուն մէջ, լսել այսպիսի պատմութիւններ: Հրէշը իր «անդնահատելի» ծառայութեանց համար այս բարձր պաշտօնին հասած է եղեր, իբրեւ վարձատրութիւն…

*

Սուրիոյ կամ Լիբանանի չեմ յիշեր ո'ր կայարանը հասանք: Մեր քով ուրիշ Թապուրէ հիւր հազարապետ մը եկաւ, իր պաշտօնավայրը երթալու համար: Այս մարդն ալ չէր գիտեր Թէ ես Հայ եմ: Կայարան մը անդին կառախումբը դարձեալ կեցաւ: Կիսամերկ, հիւանդ հայ գաղթական պատանի մը մօտեցաւ եւ ողորմութիւն խնդրեց: Հազարապետը որ պատուհանին քով նստած էր՝ գրպանէն հինգ ղրուշնոց թղթադրամ մը հանելով այդ թշուառին ափին մէջ դրաւ: Հաւնեցայ եւ միանգամայն զարմացայ, ըսի ինքնիրենս. — « Ահա բարի Թուրք մը»: Մարդը մեր հրամանատարին դառնալով ըսաւ, —

« Գիտէ՞ք, ես այս ողորմութիւնը ինչո՞ւ տուի, ոչ Թէ մեղքնալուս՝ այլ այս ազգին այսպէս մուրալը տեսնելու արժանի ըլլալուս համար»:

Վատը իր փափաքին հասած ըլլալու գոհունակութիւնը կը յայտնէր…:

Ասոնք հասարակ Մէհմէտճիկին զգացումները չեն, այլ Թուրք զինուորականներու եւ բարձրաստիճան կառավարիչի մը խօսքերը, որոնք արիւնարբու աւագակներէ կազմուած կառավարութեան մը կը ծառայէին: Անշուշտ Թուրքերուն մէջ ալ տեսած եմ եւ կը ճանչնայի խղճամիտ մարդիկ:

Մտաւորական կամ զինուորական ճանչցուած եւ յուշ գրելու ելլող այս մարդիկը, աւելի լաւ է որ լռեն եւ մեր չոգիացած վէրքերը չարինոտեն: Այս մարդիկը ինչ յուշեր ալ յարմարցնեն՝ իրենց խիղճը չեն կրնար խաբել, եթէ ունին…

ԹՈՔԹ. Մ. ԳԱՐԱՃԵԱՆ

« ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԲԵՄԻ ՎՐԱՅ »

●

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է դերասան Արմէն Արբէնեանի յուշագիրքը, «Վաթսուն տարի հայ բեմի վրայ»:

« Սովետական Հայաստան» դրախօսական մը նուիրելով այս գրքին, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (16 Փետր.).

Արմէն Արմէնեանի յուշերուն մէջ գծուած է դերասանին ստեղծագործական կեանքի երկարատեւ ուղին, Թատերական արուեստի նախայեղափոխական շրջանը ինչպէս եւ իր գործունէութիւնը, սովետական շրջանին:

Իբրեւ արուեստագէտ, Արմէնեան ըլլալով է, անհանգիստ նկարագիր ունի, եւ միշտ կը ձգտի նորին: Իր բոլոր կազմակերպական եւ ստեղծագործական ընդունակութիւնները ի սպաս դրած է հայ Թատրոնի զարգացման: Իր յամառ աշխատանքով կրցած է ընթանալ հայկ. Թատրոնի հետ, անոր դժուարին եւ տառապանքոտ ճանապարհով:

Արմէնեանի Թատրոնի նուիրուելուն մէջ վճռական դեր կատարած է հանճարեղ Պետրոս Ադամեան, որու մասին ջերմ տողեր նուիրած է: Գրքին մէջ Թռուցիկ կերպով տրուած է պոլսահայ Թատրոնի աննախանձելի վիճակը: Ապտիւլ Համիտեան յետաշրջական շրջանին հայ դերասանները ստիպուած էին իրենց գոյութիւնը պաշտպանելու համար ժամանակցիլ Թուրքերէն ներկայացումներուն:

Շահեկան է Արմէնեանի հանդիպումը հայ նշանաւոր արուեստագէտ, հանրային գործիչ Գէորգ Պետրոսեանի հետ որ Կովկասէն եկած էր Պոլիս Թիֆլիսի հայկական Թատերախումբի համար դերասաններ հրաւիրելու: Այդ Թուականին ալ Արմէնեան կ'որոշէ նուիրուիլ բեմին, Թէեւ հայ Թատրոնի վիճակը այն ատեն շատ անմխիթարական էր եւ գործունէութեան ուղին դժուարութիւններով լի: Երիտասարդ, անփորձ դերասանը կրնար կորսուիլ ժամանակի ջրապտոյտին մէջ, եթէ չունենար յամառութիւն եւ կամքի ուժ: Այդ ուժի ինչպէս եւ Սիրանոյշի, Աբէլեանի եւ Շիրվանզադէի ցոյց տուած հոգածութեան շնորհիւ երիտասարդ Արմէնեան ձեռք կը բերէ իր առաջին յաջողութիւնները.

Շահեկան է « Նորից դէպի գերասանութիւն» գլուխը, ուր կը նկարագրէ իր ուսանողական շրջանը Փարիզ՝ իր չփումը մեծ արուեստագէտներ Մունէ – Սիւլլիի, Փոլ Մունէի, Սառա Պեռնարի եւ ուրիշներու հետ: Ան տուած է այդ արուեստագէտներու ժամանակաւոր արուեստի նկարագիրը, անոնց ստեղծագործական վերլուծումը:

Յաջորդ գլուխներուն մէջ Արմէնեան արդէն Կովկաս է իբրեւ մասնագէտ բեմադիր դերասան: «Բագւում» եւ «Նոր Նախիջեւանում» գլուխներուն մէջ ցայտուն կերպով կ'երեւայ Արմէնեան – բեմադիրի ստեղծագործական զարգացումը: Հոս նկարագրուած է Նոր Նախիջեւանի տեղական սիրող – դերասաններու աշխատանքի, Թատերասէր հասարակութեան դէպի Թատրոնը ունեցած ջերմ վերաբերմունքը:

Յուշերուն մէջ կարեւոր տեղ տրուած է Աբէլեան — Արմէնեան Թատերախումբի գործունէութեան: Ընթերցողի առջեւ կը պարզուի խումբի շրջագայութիւնը արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ Պոլիս, 1908 Թուականին: Կը զգացուի հաւաքականութեան մրաջան աշխատանքը յետամնաց գաւառներուն մէջ, հայ Թատերական մշակոյթի տարածման մէջ

Գիրքը կը պատմէ անսպառ եւ ծանր վիճակի մը կը գտնուէին հայ դերասանները, կռիւում ունենալով քաղքենի զաւակարգէն: Արմէնեան մերկացուցած է այդ կեղծ բարերարներու գործունէութեան էութիւնը: Ան միշտ հրահրած է հիմնական Թատերական բոյն ունենալու, ռուսական իրապաշտ Թատերական արուեստի ոգիով դաստիարակուած երիտասարդ դերասանական խումբ ստեղծելու հարցը:

Գրքին երկրորդ մասը կ'ընդգրկէ սովետական շրջանը: Արմէնեան կ'երեւայ Բագուի, Թիֆլիսի, Լենինականի, Երեւանի եւ Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ, ինչպէս եւ Արխազեայի, Աջարիայի, Դոնպասի կամ Մոսկուայի մէջ եւ ամէն տեղ քարոզութիւն կ'ընէ հայ Թատերական արուեստի մասին: Արմէնեան իր Թատերական ուսումը կատարելագործելու համար կ'երթայ Մոսկուա:

Իր լաւագոյն դերերն են Ֆրանցի, Եակոյի, Շայլոքի վերլուծումները: Գրքին մէջ կան նաեւ Թատրոնի մեծ վարպետներ Սիրանոյշի, Հրաչեայի, Աբէլեանի, ստեղծագործութեանց վերլուծումները: Սակայն ընթերցողը կը սպասէր որ Սիրանոյշի, Աբէլեանի, ինչպէս եւ Վ. Փափազեանի, Արուս Ոսկանեանի, Ցամիկի եւ Դուրեան – Արմէնեանի արուեստի մասին ան խօսէր աւելի հանգամանօրէն, տար անոնց ստեղծագործութեանց խոր վերլուծումները, որովհետեւ ան տարիներով աշխատած է այդ արուեստագէտներուն հետ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՋԱՆԻԲԵԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ՉԵ՞Ն ԿՐՆԱՐ ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ՛ ՅԱՌԱՋԴԻՄԵԼ

Կար արդէն հրատարակութիւն մը Երուանդ Օտեանի գործերուն, տպուած՝ Երեւան, (Հայպետհրատ Ցերեւան–1936): Հատորի կռնակին՝ կը կարդանք Ցնրվանդ Ոտյան: Այսինքն «Հայաստանեան» վիժած ձայնական ուղղագրութեամբ՝ «Հերուանդ վոտհան» բարբարոսութիւնը:

Ձեռքս անցաւ, երկրորդ տպագրութիւնը պատերազմէն ետք: (Հայպետհրատ Երեվան): Այս անգամ կողքին վրայ կը կարդանք Երվանդ Օտյան:

Անուրանալի է յառաջդիմութիւնը:

Որքա՞ն պիտի սիրէի Հայպետհրատը, որքան աւելի, եթէ քիչ մըն ալ յառաջդիմէր եւ երրորդ հրատարակութեան վրայ տպէր հայերէն՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ:

Լաւ է, շատ լաւ տպել բիւր բիւր, բայց պէտք է տպել ՀԱՅԵՐԷՆ: Այն ատեն, պիտի համոզուէի որ բռնադատեալ յետադիմութենէ մը ետք, կը վերսկսին ձեռք ձգել կորսուած ճամբան, եւ այս անգամ դառնալ իսկական յառաջդիմականներ, յանուն Հայկազանց Մշակոյթին:

Ա. Վ–Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »
(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

●

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Միքայէլը ծոցագրպանից հանեց Մարիամիկին մեռաքսեայ չալը, մօտեցրեց դէմքին եւ վերյիշեց հրաժեշտի խորհրդաւոր պահը Նախիջեւանի ճանապարհի վրայ: Վեր կացաւ, ցրեց ծանր մտապատկերները, եւ ինչո՞ւ նրանք այդ պահին ծնուեցին, երբ ուղեղն աշխատում էր բոլորովին այլ ուղղութեամբ: Ինչի՞ մասին էր մտածում… Միքայէլը հայեացքը յառեց ցոլացող մոմաչարքին… ինչի՞ մասին էր մտածում… Ցիշեց, նրան զբաղեցրել էր ծանօթ, այս օրերին յաճախ անհանգստացնող մի մտադրութիւն, արբեց միշտ կախարդիչ ջերմութիւն էր զգում: Հաւանեանում էր մի նոր աշխատութիւն գրելու միտքը, հաւանեցնում էր ինքը կեանքը, գարնանային արեւի եւ նեղոսի պարարտացնող վարանման նմանող կեանքը… Ֆեյերբախի ասածի պէս՝ իր ապագայ աշխատութիւնը պիտի դառնայ փաստերի հետեւանք, պատմական իրողութիւնների, եզրակացութիւնների հետեւանք… Իսկ փաստերը դեռ բաւարար չեն, դատողութիւնների շղթան երբեմն ընդհատւում է որեւէ օղակի պակասից: Հնագէտի նման ի մի բերելով մասեր, մասնիկներ, իրար կպցնելով, լրացնելով ու ամփոփելով՝ պէտք է ստեղծուի այն անսահման մեծ մարմինը, որը կոչւում է հասարակական կեանք…

« Հաց »… կամ «ուղիղ ճանապարհ » կամ նման մի բան պէտք է լինի աշխատութեան խորագիրը… Ինչպէս Ադամ Սմիթի մօտ է «Ծնութեան ուսումնասիրութիւնը եւ ժողովուրդների հարստութեան պատճառները… »

— Հինը երբեք համաձայնելու չէ խաղաղութեամբ տեղի տալ: Ուրեմն նորը պատերազմելով պիտի կանգնեցնէ իր դրօշակը հնութեան աւերակների վրայ:

Սա է լինելու ապագայ աշխատութեան գաղափարը եւ եթէ երբեւէ այդ աշխատութիւնը գրի, ջերմ սիրով հայկական երիտասարդութեանը պիտի նուիրէ:

Ցանկարծ դուռը բախեցին: Բախոցի ձեւից Միքայէլը հասկացաւ, որ Սվաճեանն է: Նա ներս մտաւ մի անծանօթի հետ, որի ով լինելը կռահւում չէր երեւում:

— Ներս համեցէք,— հրաւիրեց Նալբանդեանը եւ մօտիկից նայեց անծանօթին: Նա բարձրահասակ, Թիկնեղ երիտասարդ էր, Թանձրագոյն ապան, նեղ ուսերից կախուած անդրավարտիքը, խայտաբղէտ Թաշկինակներով մի քանի ծալ փաթաթած Ֆէսը եւ գոյնը գցած կարմիր փոտալները անմիջապէս մատնում էին նրա Զէյթունցի լինելը: Նա անընդհատ նայում էր Նալբանդեանին Թերահաւատ ու ճնշուած, բայց աչքերի մէջ բռնկւում էին երիտասարդական կրակոտ անհնազանդութեան, խենթութեան փոքրիկ բոցեր, որոնք ընդունակ են ահաբեկելու մարդու:

— Ալափաչայի է, անունն ալ Ղափանոս,— ծանօթացրեց Սվաճեանը:

Ղափանոս… Անունը սազում է վայրի առնականութիւն ունեցող երիտասարդին, այսպիսի հանգիստ ժամանակ նա ծանրաշարժ էր, ժայռի նման, կարծես արմատներ էր արձակել հողի մէջ: Զուգորդութեամբ Միքայէլը յիշեց Ուրիշանին, բայց նա աւելի մեղմ էր, աւելի տաշուած եւ տարիքով մեծ: Ղափանոսը նստեց ինչպէս քարի վրայ, բայց զգալով բազկաթոռի անախորժ փափկութիւնը, այլեւս մինչեւ վերջը չընտելացաւ: Նալբանդեանը շօշափեց Ղափանոսի լայն թիկունքը, Թւում էր, Թէ նրա ուժն է շափում:

Ինչպէս հաղորդեց Սվաճեանը, Զէյթունցիք իրենց կռահելով սպառնական զրութիւնը, Քեթմանլիի անցքերի մասնակից Ղափանոսին պատուիրել էին, որ նա Ազգային Ժողովի եւ Պատրիարքարանի միջոցաւ Բարձրագոյն Դռանը տեղեկացնի Քեթմանլիի արիւնալի դէպքի մանրամասնութիւնները: Ղափանոսին Սվաճեանի մօտ բերել էր Թագւորեանը, որ ընդհանրապէս կապուած էր Տաւրոսի հայ լեռնականների հետ եւ շատ ծանօթներ ունէր:

Պատմէ, պատմէ, մի քաշուիր, քահրամանս(*), — Խրախուսեց Սվաճեանը երիտասարդին:

Մինչ այդ ոտքերը բազկաթոռի տակ Թաքցրած, կասկածանքով Նալբանդեանին նայող Ղափանոսը պատմելու ընթացքում կորցրեց անհամարձակութիւնը, բորբոքուեց, ձայնը որոտաց, աչքերի բոցը կուլ տուեց հեզութեան արտայայտութիւնը, վեր կացաւ բազկաթոռից, եւ դէպքի ամենայուզուած վայրկեանները նկարագրելիս ձեռքերը շարժում եւ ամբողջ մարմնով պոկւում էր: Երիտասարդ լեռնցու այդ վերապրումը պատկերաւոր էր դարձնում անցքը, ճշմարտացի ու համոզիչ: Այդպէս ստել, այդպէս յախուռն ապրումներով կեղծել անկարելի էր: Սվաճեանը երբեմն ընդհատում էր Ղափանոսին, խրախոյսի կամ զայրոյթի բացականչութիւններով, իսկ Նալբանդեանը, ընդհակառակը, լուռ էր եւ իր անհանգստութիւնը մատնում էր երբեմն դիրքը փոխելով, որեւէ շարժումով կամ մի քանի անգամ ծխախոտի ծուխը ներս քաշելով:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

(*) Հերոս (թրք.):

«ԵՍ ԻՄ ՍԻՐԱԾԻՆ ԱՌԱՋ»...

★

Միջազգային մամուլը սենսակներով տեղեկութիւններ կը հրատարակէ Թագուհի Էլիզապէթի քրոջ՝ Իշխանուհի Մարկարէթի սիրահարութեան մասին : — Թո՞յլ պիտի տա՞ն որ ամուսնանայ իր սիրածին հետ : Այս առթիւ պայքար մըն ալ բացուած է Լոնտոնի թերթերուն միջեւ :

Որպէսզի իշխանուհին ամուսնանայ, չի բաւեր որ ամուսին մը հաճելի ըլլայ միայն իրեն, պէտք է որ հաճելի ըլլայ նաեւ Պալատին, Խորհրդարանին, Անկլիքան Եկեղեցւոյ, Սկովտիոյ մեթոտական Եկեղեցին, Աշխատաւորական Կուսակցութեան, Հանրապետութեան կառավարութեան ... եւ Լոնտոնի թերթերուն, սկսելով ծանրաբարոյ «Թայմզ»էն :

1772ին օրէնք մը հրատարակուած է Անգլիոյ արքայական ընտանիքի անդամներու ամուսնութեանց մասին : Այդ օրէնքին տրամադրութեամբ Ճորճ Բ. Թագաւորի բոլոր շառաւիղները, եթէ ամուսնանան 25 տարեկանէն առաջ, պէտք է նախապէս արքայական հաւանութիւն ստանան : Քսանեւհինգ տարեկանէն ետք կրնան ազատ ըլլալ, պայմանաւ որ մէկ տարի առաջ յայտնեն Արքայական Խորհուրդին եւ խորհրդարանը որեւէ ընդդիմութիւն ցոյց չտայ :

Եթէ Մարկարիթ Իշխանուհին, որ Օգոստոսին 25 տարեկան պիտի ըլլայ, իր քրոջմէն՝ Էլիզապէթ Թագուհիէն հաւանութիւնը չխնդրէ, պէտք է որ տարի մը սպասէ, բայց անհաւանական պիտի ըլլար որ Խորհրդարանը հակառակէր :

Կը մնայ կրօնակա՛ն արգելքը, որ աւելի լուրջ է : Էդուըրտ Է.ի գահէն հրաժարելէն ի վեր, պատուելիները իրաւունք ունին մերժելու ամուսնալուծեալներու ամուսնութիւնը : Այսպէս էր որ Էնթընի Իտըն, որ բաժնուած էր առաջին կնոջմէն, վերամուսնացաւ քաղաքային պաշտօնով, Սըր Ուինսթըն Չըրչիլի քրոջ աղջկան հետ :

Եթէ իշխանուհին ամուսնանայ գնդապետ Թաունզենտի հետ, ստիպուած է հրաժարիլ գահին ժառանգութենէն ինչպէս և արքունի գանձի ռոճիկէն որ տարեկան վեց հազար ոսկի է : Այս վերջին մանրամասնութիւնը չի մտահոգեր իշխանուհին, որովհետեւ շատ կարեւոր գումարներ ժառանգեց իր մեծ մօրմէն՝ Մէրի Թագուհիէն, եւ իր հօրմէն Ճորճ Զ.էն : Թագուհին ալ կրնայ անոր նպաստ մը տրամադրել իր սեփական արքունի գանձէն, ինչպէս եղաւ նախկին Թագաւոր Էտուըրտ Ը.ի պարագային :

Սահմանադրական տեսակէտով ուրեմն իշխանուհիին որոշումը, բրիտանական կառավարութեան չի վերաբերիր :

Փորձնականին մէջ կարեւոր աւանդութիւն մըն է որ Թագուհին խորհուրդ հարցնէ իր նախարարներուն ամէն էական հարցի մասին : Կարելի է վստահութեամբ ըսել թէ

Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ իր խորհուրդները յայտնած է Թագուհիին :

Փորձառութիւնը ցոյց տուաւ թէ Թագուհին կրնայ նկատի առնել հանրային կարծիքը եւ մամուլը :

Ի ՆՊԱՍՏ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆԻ

★

Գիվէթ (Կարաան).— Ցուրտ եւ անձրեւոտ օդով մը, Գամոնէն ճամբայ ելայ եւ կէսօրուան մօտ հասայ Գիվէթ, Կարաանի մօտիկ գիւղ մը : Հազիւ թէ գիւղին մօտեցած, կը տեսնուին ածխահանքին վերելակը եւ շէնքերը, որոնք տխուր երեւոյթ մը ունին եւ գերեզմանաքարերու նման կը ցցուին բլուրի մը կուշտին : Ցուրտը կը պատէ գիս եւ կը մտածեմ, թէ քանի քանի կեանքեր զոհուած եղած են, ի գին պատառ մը հացի : Հոն թանուր մը կը շահի այնքան, որքան դուրսը աշխատող սեւ աշխատաւոր : Գիվէթի ածխահանքը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ, Եւրոպայի առաջնակարգ ածխահանքերուն քով Գիւղը բաւական գեղեցիկ է եւ շրջապատուած կանանչագոյն բլուրներով : Ունի կանոնաւոր փողոցներ, եւ միայարկ քարաշէն տուներ, քանի մը ննջակներով, ուր կը բնակին ածխահանքերու բանուորները իրենց ընտանիքով : Փողոցներ կան որոնք միայն հայկական են : Կան նաեւ սեփական գեղեցիկ տուներ որոնք կը պատկանին հայ առեւտրականներու (մսագործ, հացագործ, բանջարավաճառ եւն.) :

Մնացեալ Հայերը բոլորն ալ ածխահանքը կ'աշխատին : Գիվէթ 100 – 110 անուար հայութիւն կայ : Խարբերդցի, Տիգրանակերտցի, Սեբաստացի, Մշեցի եւն. : Ամէն Հայու տուն մաքուր է եւ կոկիկ : Ունին գեղեցիկ սրահ մը (Լ. Գեղունի) ուր երկու հարիւր–երկու հարիւր յիսուն հոգի կրնան տեղաւորուիլ : Այդ սրահին մէջ տեղի կ'ունենան հարսանիքներ, հանդէսներ եւ ներկայացումներ եւ երբեմն ալ պատարագ : Սրահը երիտասարդութիւնը շինած է իր ձեռքերով : Ունին նուագախումբ մը, եւ թատերախումբ մը : Այս երկու խումբերը կը հրաւիրուին շրջաններէն : Բոլորն ալ շնորհքով երիտասարդներ, որոնք մեծ սէր եւ հաւատք ունին իրենց պատկանած միութեան, այսինքն՝ Նոր Սերունդին համար : Իսկ հայ օրիորդները՝ որոնցմէ շատերը տեսայ, համեստ են եւ բարեկիրթ : Բոլորն ալ գեղեցիկ են կազմով, դիմագծով եւ անզուգական հայկական աչուկներով : Ամէն ինչ հայկական է գաղութին մէջ, կենցաղով, սովորութիւններով եւն., Բոլոր երիտասարդները հայերէն գիտեն, կը կարդան ․․ կը գրեն, սակայն ցաւալի է որ, ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ իրարու հետ օտար լեզուով կը խօսին :

Գիւղ հասնելով գացի գտայ ընկեր Նափոլէօն Սարգիսեանը եւ պարզեցի նպատակս : Սիրով յանձն առաւ աջակցիլ եւ

գիս առաջնորդեց ընկեր Մկրտիչ Մաթոխեանին տունը :

Նահապետական եւ շատ հիւրասէր ընտանիք մը. Գօղոս Հայոյեան, անձնուէր ընկեր մը, նոյնպէս խոստացաւ աջակցիլ, գործին յաջողութեան համար : Այս երեք ընկերներն ալ զոհեցին իրենց հանգիստի ժամերը եւ գիմեցինք բոլոր անոնց որ համակիր եւ գաղափարակից էին մեզի : Երբ կը բացատրէինք թէ Կապոյտ Խաչի կազմակերպութեան կայանին համար է հանգանակութիւնը, ուրախութեամբ կը մասնակցէին : Դժբախտաբար չկրցայ երկար մնալ, եթէ ոչ արդիւնքը աւելի մեծ կ'ըլլար :

Հանգանակութենէն գոյացաւ 21.700 ֆրանք : (ԽՄԲ.— Ցանկը տպուած է Յառաջի Մարտ մէկի թիւին մէջ) :

Գ. ԱՂԱՊԱՊԵԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹԻ

Ի պատիւ բանաստեղծ Արսէն Երկաթի ընդունելութիւն մը սարքուած է Մարտ 2ին Գահիրէ, «Ցուսաբեր»ի տան մէջ, նախաձեռնութեամբ «Համազգային» ընկերութեան : Սեղանապետ ընկեր Գր. Գարապաճեան շեշտած է թէ ընդունելութիւնը առիթ մըն է գնահատելու եւ մեծարելու բանաստեղծը, որ քանիցս գնահատուած է նաեւ օտարներէն գրական մրցանակներով իր ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններուն համար : Ճառեր խօսած են Բժ. Եր. Խաթանասեան, Եր. Տրենց – Մարգարեան, Օննիկ Մարաշեան, Բ. Թաշեան, Օր. Սօնա Խաչեան (Պէյրութէն), բանաստեղծ Ժագ Ցակոբեան, Հ. Բարսեղ Ֆէրհատեան : Բոլորն ալ ջերմ բառերով ներկայացուցած են Արսէն Երկաթի անձնուէր հաւատարմութիւնը հայ մշակոյթին, մասնաւորաբար քերթողական արուեստին, որուն կը ծառայէ 45 տարիէ ի վեր, հետզհետէ կատարելագործելով խորքն ու ձեւը եւ հայ լեզուն հասցնելով կարելի գեղեցկութեան : Բոլորն ալ մասնաւորապէս բացատրած են բանաստեղծին նուրբ զգայնութիւնը, իրենց մեծարանքը յայտնելով հայ գրականութեան այս քաջարի զինուորեալին անձին ու գործին : Արսէն Երկաթ կրնար նաեւ գրել ֆրանսերէն բայց ուզեց ծառայել մեր «փոքր ածուին» : Տիկին Արփինէ Շալճեան կարդացած է կտորներ Արսէն Երկաթի «Ներկայականք»ը եւ «Քարոմամա Թագուհին» : Ապա Արսէն Երկաթ կարդացած է գեղեցիկ ուղերձ մը, հայրենասիրական ջերմ շունչով եւ մաքուր հայերէնով :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ 1027 հոգի սպաննուած կամ վիրաւորուած են 1953 Օգոստոսէն ի վեր, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը : Խռովութիւնները սաստկացած են Սուլթանին գահընկեցութենէն վերջ, համաձայն նոյն աղբիւրին :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 5 Մարտ. Ուղիղ ձայնիդ, «Յառաջ»դ իմ բացակա Համեստ կոչդ հազիւ լսած, ահա Սէն Շամոնի փոքրիկ գաղութը, շնորհիւ օրիորդներ՝ Մարի Եղիայեանի եւ Արմենուհի Ընտրիկեանի կէս ժամուան ընթացքին մօտ տասը հազար ֆրանք հաւաքեց : Տակաւին մէկ փոքրիկ մասն է այս սրտաբուխ նուէրը : Թող բոլոր ճրագները անշէջ մնան :

ՍԱՔՕ

⁂

ԼԻՈՆ, 7 Մարտ.— Յարգելի խմբագիր «Յառաջ»ի :

Հայրիկս եթէ օր մը «Յառաջ» չկարդայ կը հիւանդանայ : Անցեալ օր կարդաց ձեր գրած այնքան յուզիչ «Օրը Օրին»ը, Աթէնքի մեր հասակակիցներու թշուառութեան մասին :

Հայրիկս որբ մը եղած է եւ գիտէ թէ ի՛նչ է անօթութիւնը : Ես եւ եղբայրս ալ ուղեցինք մեր համեստ մասնակցութիւնը բերել,—երկու հազար ֆրանք : Կը յուսամ որ ուրիշներ ալ մեր օրինակին կը հետեւին եւ այսպէսով Աթէնքի մեր սիրելի հասակակիցները ոչ միայն տաք ապուր մը կ'ունենան ուտելու, այլեւ կարմիր հաւկիթ Զատկի առթիւ : Յարգանքներով՝

ՇԱՔԷ ՄԻՐՁԻ (8 տարեկան)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՌՈՒՓԻ նուէր մը ըլլած է Մարգար Մարգարեան Կալկաթայի Մարդասիրական Ճեմարանին, որպէսզի հին շէնքին տեղ արդիական շէնք մը կառուցուի, ինչպէս կը գրէ Կալկաթայի «Նոր Ազգարար» պարբերաթերթը :

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ Րաֆֆի Պետրոսեան Եգիպտոս, Թուրքիա, Սուրիա, Հնդկաստան կատարած շրջապտոյտենէ ետք գացած է Թեհրան, ուր պիտի տայ մէկ–երկու նուագահանդէսներ :

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ԱՐԻՍ Գուրճ Համուտի (Պէյրութի մէկ թաղը) քաղաքապետ վերընտրուած է մարտ 2ին քաղաքապետական խորհուրդին ինը անդամներու միաձայն որոշումով : Հայր Արիս ծնած է Հալէպ 1889ին : Ունեցած է ազգային գործունէութիւն : Աւելի քան քառասուն հազար ջարդէն ու աքսորէն փրկուած հայ բեկորներ հաւաքելով Սուրիոյ անապատներէն, կայսուաններ կազմած եւ զրկած է իրենց բնաշխարհը : 1919–20 երկու անգամ կը շրջի Կիլիկիոյ զանազան կողմերը : Իր ժրաջանութեան շնորհիւ շինուած է Հայ Կաթ. Որբանոցը, ուր կրթութիւն առած են աւելի քան 400 որբեր : Գուրճ Համուտի շրջակայքը ագարակ մը վարձելով հոն կը փոխադրէ որբանոցը, որ կը տեւէ մինչեւ 1934 :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

■

« Սասնոյ պաշտպանութեան ոգիները նա տեսած էր Անդրանիկին Դրա համար հետաքրքրուեց եւ հարցեր տուաւ Սասնոյ եւ Ղազարի կռիւների մասին, եւ Անդրանիկը պատասխանեց :

« Սկսանք խօսիլ մեր «հեռանալու » մասին : Իր կարծիքը հարցուցինք : Ինքը այդ շրջանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական կոմիտէի առենապետն էր : Կռիւի ոգիներին նա ահագին քանակութեամբ բերեց, յուրեն եւ կապար զրկած էր մեզ :

— « Ես կարծում եմ — ասաց նա, որ մի խումբ մնալու է այս կողմերը : Մեր ժողովուրդը խումբի գործունէութեանը կը հաւատայ : Երբ խումբը հոս է, գործ էլ կայ : Երբ խումբը չկայ, գործ էլ չկայ, եւ վտանգ կայ : Եւ ժողովուրդի վրայ մի տեսակ թուլութիւն կուգայ : Այո, ճիշդ է, որ մնալը դժուար է :

— « Այդ բոլորը ճիշդ են : Այդ գիտենալով է, որ կ'ուզենք մի ատժամանակ հանգիստ տալ ժողովուրդին : Գուցէ այդ շնչելի տմարդի բարկութիւնն անցնի, պատասխանեց Անդրանիկը եւ հարցուց .— ի՞նչ դրութեան մէջ է այժմ Բաղէշը : Հոն շատ զինուորներ կա՞ն : Թնդանօթներ ունի՞ն :

— « Այո, սրանից մի ամիս առաջ Սասուն բերուած թնդանօթները իրենց հետ ետ վերցուցին եւ այնտեղից երկու գունդ զինուորներն էլ վերադարձան : Մի գունդը գնաց Տիգրանակերտի ուղղութեամբ :

« Այս խօսակցութեան ժամանակ Գէորգ Չաւուշը հարցուց նրան. «Սա ձեր գիւղն է : Աստ, հոս մեր մնալովը Կուրավուրի կամ Մեղրագոմի նման չի՞ լինիր » :

— « Չեմ կարծում, որ մի բան պատահի հոս : Եթէ պատահեցաւ, մենք նրանցից տարբեր մարդիկ չենք :

— « Ինչո՞ւ չէք կարծեր :

— « Որովհետեւ ձեր ետեւէն եկող չկայ : Եթէ այս գիշեր իսկ գալ սկսին Մեղրագոմից, հազիւ վաղը երեկոյեան հոս կը հասնին. մինչ այդ՝ դուք արդէն ասկից էլ մեկնած կը լինիք : Իսկ ես շների առջեւ մի քանի ոսկոր կը նետեմ, մի քիչ կը հաչեն, կը տատնկան ու կը թողնեն կ'երթան : Ես շատ լաւ ծանօթ եմ այդ գազաններին : Այժմ դուք հանգիստ քնացէք : Պարոն Անդրանիկ, քեզ էլ մի անկողին կը ստանանք, վրան կը պառկիս :

« Միծաղեցինք բոլորս Էֆէնտիի կինը, Զավայիր խանումը, արդէն բոլորին անկողինները պատրաստել էր : Հանգիստ քնացանք գիշերը : Մեր պահապանը Գասպար Էֆէնտին էր : Վստահ էինք, որ այդ օրը որեւէ վտանգ չկար : Դեռ երկար պիտի քնանայինք, եթէ Գասպար Էֆէնտիի ձայնը մեզ չզարթեցնէր.

— « Ելէք, կերակուրը պատրաստ է :

«Այդ օրը լաւ պատարագ արինք թէ մենք եւ թէ բոլոր տղաները :

«Գասպար Էֆէնտին մի քանի ոչխարներ մորթել տուած էր : Մի մեծ պղինձով փիլաւ էին պատրաստել : Կուշտ ու կուռ կերանք : Ցերեկին կրկին քնացանք : Երեկոյեան ընթրիքին՝ գարձեալ արքայավայել մի ճաշ բոլորին : Նա ասաց, որ թէեւ լաւ գինի ունի, բայց չպիտի բերէ, որովհետեւ գիտէ որ մենք ճանապարհորդ ենք :

«Խաւարը գարձեալ պատեց : Պատրաստուեցինք ճանապարհ ընկնելու : Մեր նախկին վալաններու թողուցինք Մուշաղշէն եւ երկու արագավազ երիտասարդներ վերցուցինք մեզ հետ Մուշաղշէնից : Նրանք մեզ թախթալու քիւրտ գիւղէն անցուցին եւ ետ վերադարձան, իսկ մենք մեր ճանապարհը շարունակեցինք եւ հասանք Շամիրամ : Ասկէց անդին արդէն ծանօթ է քեզ», ասաց Մուրատը՝ վերջացնելով իր պատմութիւնը » :

★

Այժմ մենք օրօրւում էինք տակաւին Բզնունեաց ծովի վրայ :

Գրեթէ բոլորս տարածուեցանք նաւի տախտակամածին վրայ : Իմ մօտ երկարեցան Մուրատը, Առաքէլը եւ Մոկացի Գրիգորը : Մուրատ սաստիկ յոգնած էր, քնացաւ անմիջապէս Իսկ մենք՝ երեքս դեռ երկար խօսեցինք : Ընկերներս էլ քնեցին :

Աչքերս յառած աստղերին՝ կը նայէի կապուտակ պարզ երկնքին : Ախ այդ Հայոց երկինքը ինչեր էր տեսած եւ այսօր էլ վկայ էր մեր գլխին վերեւ :

Գիշերը անցաւ խաղաղ : Մեր նաւը արշալոյսին Առաէլ կղզիի մօտից յառաջացաւ դէպի Ակթամար Երեք նաւերը իրենց առագաստները բացած՝ կարապներու նման կը լողային յառաջ :

Մեր նաւապետ Պետրոսն էր Նա ասաց.

—Պարոն Անդրանիկ, հաւատացէք ես այսպիսի խաղաղ ծով եւ յաջող քամի չէի տեսած իմ նաւարկութեան ժամանակ : Ինչ թւում էր թէ՝ մեր գործը յաջող է :

Բզնունեաց երբեմն մրրկայոյզ ծովը կարծես զգում էր, որ իր վրայից սահող նաւերը տանում էին հայոց աշխարհի ֆետայիներին :

Մեր նաւերը, Ակթամարի արեւելեան կողմից մի քիչ թեքուելով, մտան կղզիի հարաւում գտնուած մի խորշը :

Նախապէս եղած կարգադրութեան համաձայն, նախ Մուրատը, Կայծակը եւ Սմբատը դուրս պիտի գային եւ պէտք եղած տեղերը պահապաններ դնէին :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

սահմանուած են տեւական հիմք մը կաղմելու ատլանտեան ազգերուն յարաբերութեանց ամրապնդման համար։ Ես համոզուած եմ թէ նախատեսուած համաձայնութիւնները երբ գործադրուին, զարկ պիտի տան արեւմտեան Եւրոպայի միութեան եւ պիտի մօտեցնեն անոնք որ պարբերաբար պատերազմի բռնուած են անցեալի անհամաձայնութեանց հետեւանքով, ծանրապէս վնասելով Եւրոպայի մարդկային, նիւթական եւ բարոյական հարստութեանց։ Փարիզի համաձայնութիւնները պիտի վերահաստատեն արեւմտեան Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը, պիտի կանխեն զինապաշտութեան վերահաստատումը շնորհիւ ապահովութեան հակակշռին։ Վերջապէս, անոնց շնորհիւ ռերման դաշնակցային հանրապետութիւնը պիտի կրնայ նպաստել միջազգային խաղաղութեան եւ ապահովութեան։

Մ. Նահանգները ուշադրութեան կը յանձնեն սա պարագան թէ՝ Ատլանտեանը դաշինքէն բաժնուիլը բոլորովին հակառակ է իրենց ապահովութեան շահերուն համար»։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Այզընհաուըրի նամակը գոհունակութիւն պատճառեց Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, իբրեւ հաստատումը նախընթաց յանձնառութեանց։ Կառավարական շրջանակները գոհ են որ Մ. Նահանգները այսպէս կը ճշդեն իրենց քաղաքական դիրքը Եւրոպայի եւ Ատլանտեան դաշինքին հանդէպ, եւ մանաւանդ կը խոստանան պահել իրենց զօրքը Եւրոպայի մէջ։

Նամակը խոր գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ նաեւ Անգլիոյ մէջ, իբրեւ «ամենակարեւոր յայտարարութիւն մը արեւմտեան Եւրոպայի համար»։ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ալ գոհունակութիւն պատճառեց Մ. Նահանգներուն յանձնառութիւնը, որ կը համապատասխանէ իրենց բաղձանքներուն։

Կառավարական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջ, կարելի պիտի ըլլայ խորհրդաժողով մը կազմել մասնակցութեամբ եօթը զինակիցներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ որոշեց յետաձգել հարկային օրէնքի բարեփոխման խնդիրը, երբ վարչապետը յայտարարեց թէ մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի պահանջէ, յառաջիկայ շաբթու։ Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն մին բանաձեւ մը ներկայացուցած էր 50 երեսփոխաններու ստորագրութեամբ, պահանջելով [illegible] քննել հարկային խնդիրը։ Անոնք մասնաւորապէս կը պահանջէին ջնջել «փոլիվալան» կոչուած հարկային գործակալները, որոնց դէմ բուռն պայքար կը մղէ գրավաճառ Փուժատի կազմակերպած շարժումը։

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ հինգերորդ փորձ մը պիտի կատարուէր երէկ, Նեւատայի անապատին մէջ։ Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Բչ. օրուան պայթիւնէն գոյացած շողարձակ ամպերը կը սաւառնին Ատլանտեանի վրայ, հազար մղոն երկայնութեամբ, եւ թէ կրնան հասնիլ մինչեւ Ափրիկէ եւ Եւրոպա։

ՍՊԱՌՆԱԳԻՐ մը բաժնուած է ծերակոյտին անդամներուն, Ժաք Տիւքլոյի ստորագրութեամբ, որպէսզի չվաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները։ Համայնավար երեսփոխանը յայտարարեց թէ նամակը կեղծ է եւ պահանջեց Ազգ. Ժողովէն քննութիւն բանալ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 11 խորհրդային խմբագիր — ուսանողներ անցագիր ստացած են, Մ. Նահանգները այցելելու եւ պրպտումներ կատարելու համար.

31 ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ հիւլէական գիտութեան 31 ուսանողներ Ուաշինկթըն հասնելով, ընդունուեցան Այզընհաուըրի կողմէ։ Ուսումնասիրութիւններ կատարելու գացած են։

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Մասնագէտ մեքենագէտ
Մեքենաներու նորոգութիւն
ԳՆՈՒՄ. ՎԱՃԱՌՈՒՄ և ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ
Surjeteuses, raseuses
R. BLOT, 9, Rue Clignancourt,
Paris (18), Tél. MON. 80 - 72
Métro Barbès

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

Դիւցազնամարտի տօնակատարութիւն

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Մարսէյլի Հայ Արծիւներու եւ Արծուիկներու։

Այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30-ին։ Բաթրօնաժ տէ Կարսօն (Շըմէն տէ գ'էյկալատ (վարի գերեզմանատան մօտ)։

Պիտի ներկայացուի Վերապ. Աւետիս Տարաքճեանի «ՇՈՒՇԱՆԻԿԸ»
Ողբերգութիւն վեց արար
Շուշանիկի դերը պիտի կատարէ Արեւնուշ Օր. Ալիս Շամիրեան։
Խօսնակ Օր. Ալիս Յարութիւնեան։

ՀԱՆԴԷՍ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ Ավինեանի Մուրատ խումբին, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի։
Կը նախագահէ Ա. ՊԵՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, 28, Մօրիէ, Ռըկալի պարի սրահին մէջ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կրընոպլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի թէյասեղանը այս կիրակի, ժամը 15ին, իր դպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին անդամուհիներ եւ բարեկամուհիներ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ քոյր կազմակերպութեանց.

Այս կիրակի, ժամը 3.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Խրիմեան դպրոցը, 2 ռիւ տը լա Տէֆանս։ Հանդէսէն վերջ խնջոյք։
Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին։
Կը նուագէ Գ. ՍԷՅՐԱՆ։
Մուտքը ազատ է։

ՏԽՐՈՒՆԻ

Լիոնէն ցաւով կը տեղեկացնեն Խաչով Արաքճեանի մահը որ տեղի ունեցած է Վիէնի հիւանդանոցին մէջ, Մարտ 9ին։ Թաղումը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, ժամը 2ին։ Այս առթիւ Լճէի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալին Ամերիկայի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի ազգականներուն։ Մահուան պարագաներու մասին մանրամասնութիւններ ստանալու համար դիմել՝ Գ. Գ. Քիլարճեանի, 100 ռիւ Քիւվիէ, Լիոն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Արուսեակ Աստմեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի ժամը 15.30ին Կրոյէի գերեզմանատունը, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՍՏՄԵԱՆԻ

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները։

Հաղ. միջոց.— Կառ տիւ Նոռէն կառախումբ 14.30, Անկէնի կայարանէն օթօպիւս ժամը 15ին։

×

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ի յիշատակ ողբացեալ ՄԻՀՐԱՆ ԳԻՒԼԳԻՒԼԵԱՆԻ, Գրիգոր ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ եւ Տիկին ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, իրենց մահուան տարեդարձին առթիւ։ Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Գ. Ա. Հայրապետեանէ իր զաւկին Գ. Գ. Հայրապետեանի ամուսնութեան առթիւ։ Շնորհաւորութիւններ։

*

ՕՊՆԱ (Արտէշ) — Տէր եւ Տիկին Սիւրմէնեան իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Վալանսի հայ գաղութին եւ բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց հօրեղբօր Գարգէն Սիւրմէնեանի մահուան առթիւ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS 9e

ԲԱՑԱՌԻԿ՝ԵՒ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մասնակցութեամբ
JACQUES HELIAN ի
եւ իր նուագախումբի ամբողջական կազմին
12 ՄԱՐՏ ՇԱԲԱԹ ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ
VAMPING, Les CATALANS
Կազմակերպուած
ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մ.ԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝
Պարտաւորիչ գիշերուան զգեստը։
Նոյն օրը տոմսակ պիտի չծախուի ուստի, կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն որ ժամանակին սեղաններ ապահոված են, շուտով առնել տոմսերը, դիմելով՝
Պր. Արամ Շեխիկեանի Pharmacie Centrale, 1 Bd. d'Athénes, Tél. CO. 33-80
Գ. Սուրիկ Էքսէրճեանի՝ 40 Canebière, Marseille, Tél. CO. 30-88

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵՍՕ

Այս կիրակի ժամը 16էն – 24, Օթէլ տէ էնժէնիէօր տը լ'էֆօլ Սանթրալի սրահներուն մէջ, 8 ռիւ ժան Կուժօն Փարիզ (8)։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Հայկական եւ կովկասեան պարեր մասնակցութեամբ Պանեցօ Քաշանի Նոր Սերունդի պարախումբին։

Արեւելեան սրահ ուր պիտի նուագէ՝
Գ. ԳԱՐԵԳԻՆ (Թառ)։

ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Ցայտնի նուագախումբ
ԺԱԳ ՄԱՏԻԼԵԱՆ
Vainqueur de la Coupe de Variétés 1954 et de la Radio Luxembourg.
Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։
Մուտք 300 ֆրանք։
Սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 19էն 21.
ԼԸՔուսպ 47 – 45։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԷՆ ԱՄԷՆԷՆ ԳԵՂԵՑԻԿԸ
Կիրակի, 13 Մարտ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։
Նախաձեռնութեամբ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան։
ՕԹԷԼ ԺՕՐԺ Ե.ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ։
Նախագահութեամբ Մ. ՀԱՆՐԻ ԺՈՒՒԻ
(Նախագահ Սէնի նահանգային խորհուրդի)
եւ Գ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ։
(Ատենապետ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովի)։
Գեղարուեստական խնամեալ յայտագիր, առաջնակարգ նուագախումբ։
Ուշադրութիւն.— Ցանձնարարելի է նախապէս վերապահել սեղանները, հեռաձայնելով Գ. Օգսէն Հայրութեանի, Փրօ.82–38 ե կամ Բարեգործականի գրասենեակը, Թրօ. 03–18։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Ի նպաստ Սէն թ'Իլէրի սանաթօռիումին
Մարտ 13ին, կիրակի ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։
Բարձր հովանաւորութեամբ՝

JEAN SARRAILHի
(Recteur de l'Académie de Paris)

եւ նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ՍԱՌԱՅԻ

Մասնակցութեամբ հայկական, ամերիկեան, յունական, հունգարական, հնդկական, իտալական, ճափոնական, լեթոնական, լիթուանական, մեքսիքեան, լեհական, վիէթնամի եւ սենեկալի խումբերուն։

Մուտք՝ 300, 200, 150 եւ 100 ֆրանք։
Դիմել Սորպոնի գանձապաններուն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԳԱՇԸԳՃԵԱՆ, (Ռոմէնվիլ) —Ձեր ձեռնարկին համար է ձեր ղրկած գումարը։
ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ, Լիոն.— Նոյնպէս։

ԾԱԽՈՒ Է

Գործածուած մեքենայ մը, կոճակ դընելու համար ԱՏԱՄՍՈՆ, շահաւոր գինով։ Դիմել՝
R. BLOT, 9, Rue Clignancourt
Paris (18)

⁂

Կօշկակարի խանութ մը, կօշիկ նորոգելու համար ամբողջ կազմով եւ փինիսաժի մեքենայ «Վիքթորիա» նոր։ Ծախու է մեկնումի պատճառով։ Աժան գինով։ Դիմել՝
Mme LAMBERT
119, La Canebière, Marseille

— ՑՈՒՑԱՏԵՍՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.
ՎՌԱՄԵԱՆ ենթ. Շաբաթ ժամը 21ին։
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթ. չարաթ ժամը 21ին։
ՄՈՒՐԱՏ ենթ. կիրակի ժամը 10ին։
Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները։ Ներկա կ'ըլլան Կ. Կ.ի եւ Շրջ. Կ.ի ներկայացուցիչները։ Կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՆԻԵՌ ՍՈՒՐ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս երկուշաբթի, ժամը 21ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին իր սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, 4 ռիւ Քոմփան։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 16ին, Քաֆէ Ռեժան։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ, 22 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 9ԻՆ
SALLE IENA — 10. Av d'léna — Métro : léna
Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ-ՎԱՀԱՆ
Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար
Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բագուեան գրատունը։
ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. կամ 10 $, հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՄԱՐՏ * DIMANCHE 13 Mars 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7621 — 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3032

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

•

Երբեմն խելօք վերադնահատումներ կը կատարուին Երեւանի մամուլին մէջ, գրական, լեզուական եւ ընկերային հարցերու մասին :

Կը հրատարակուին տեսութիւններ, վերլուծումներ եւ ինքնաքննադատութիւններ, որոնք արժանի են ուշադրութեան :

Եթէ արտասահմանի «ուսումնական» կոչուած դասը միայն այդ հրատարակութեանց հետեւէր, շատ մը թիւրիմացութիւններ կը հարթուէին :

Դժբախտաբար մեր գրող–բրոցներէն շատ քիչեր ունին պայծառ տեսակէտ՝ հիմնական հարցերու մասին :

Այնպէս որ, ամէնէն տրամաբանական տեսութիւնը պարզած կամ արտունջ մը յայտնած ատեն իսկ, հակասութեանց կը մատնուին :

Կարծէք ուխտած են ճշմարտութեան միայն մէկ մասը խոստովանիլ, մնացեալը ձգելով անորոշութեան մէջ :

Անոնք մէկ աչքով կը դիտեն կացութիւն մը կամ երեւոյթ մը, միշտ խուսափելով ամբողջական վերլուծումէ մը :

Կը վախնան որ հաճոյք պատճառած կ՚ըլլան հոսանքի մը, վշտացնելով ուրիշ խմբակցութիւն մը :

Անոնք աչմարիտ հայրենասիրութեան տարրական կանոններն ալ կ՚անտեսեն, իրենց կարծիքները յարմարցնելով օրուան հովերուն կամ քաղաքականութեան ակնարկներուն :

Այս երեւոյթը աչքի կը զարնէ նոյնիսկ մշակոյթի, լեզուի եւ ուղղագրութեան հարցերուն մէջ :

Մեր մասնանշած գրող–բրոցները ոչ իսկ խորհրդահայ թերթ, գիրք եւ կամ տեղեկագիր կը կարդան, որպէսզի համոզուին թէ «բանը ինչումն է» :

Կարդան ալ, յօդուածին չեն կրնար տրամաբանական եզրակացութեան յանգիլ :

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, «Սովետական Հայաստանի Սովետական Գրողների Միութեան», ուշագրաւ տեսութիւն մը հրատարակեց 1955 Յունուար 30ին :

Խորագիր, «Հայ Տերմինաբանութեան եւ տառադարձութեան մի քանի հարցերի շուրջ» :

Յօդուածագիրը, Ա. Սուքիասեան, թելադրած «Փիլոլոգիական (բանասիրական) գիտութիւնների», կը վերլուծէ կարգ մը խնդիրներ որոնք սերտ կապ ունին մեր շօշափած հարցին հետ :

Այս առթիւ, յիշելով Երեւանի մէջ կատարուած «տերմինոլոգիական» (բառագիտական) աշխատանքները, կը ստորագրէ երկու խոստովանութիւններ ...

1. «Սովետական շրջանում հայ գիտա–տեխնիկական տերմիններ մշակելու համար ուղեցոյց են դարձրել Ռուսաց լեզուն, նրա նմանողութեամբ կազմելով բազմաթիւ նոր տերմիններ, որոնք ռուսերէն համապատասխան բառերի պատճէնումներն են» :

2. Տերմինաբանական կոմիտէն 1940 թ. Յուլիսի 26ին հաստատել է Հայոց լեզուում կուսակցութիւն, հանրապետութիւն, խորհուրդ, նատաշրջան, յեղափոխութիւն, պատգամաւոր բառերը փոխարինել պարտիա, ռեսպուբլիկա, սովետ, սեսիա, ռեւոլյուցիա, դեպուտատ բառերով, երբ վերոյիշեալ բառերին համանշանակ հայերէն բառերը արդէն քաղաքացիութիւն էին ստացել եւ յաջողութեամբ ծառայում էին լեզուին» :

Պիտի թելադրէինք մեր «պրոգրեսիւ» կամ բանգէտ ուսումնականներուն՝ այս երկու ճշմարտութիւնները արձանագրել իրենց յուշատետրերուն մէջ, սպասելով ուրիշ յայտնութեանց :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԵՆ ՀԻՄՆՈՎԻՆ ՓՈԽԵԼ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

*

ԵՕԹԸ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆ

Նախկին վարչապետ Փօլ Ռենօ բանաձեւ մը ներկայացուց Ազգ. ժողովին, առաջարկելով արմատական փոփոխութիւններ կատարել Սահմանադրութեան մէջ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ բանաձեւին համաձայն են եօթը խմբակցութիւններ : Բանաձեւին նպատակն է վերջ տալ նախարարական տագնապներուն որոնք յաճախադէպ են Ֆրանսայի մէջ :

Բանաձեւը կը տրամադրէ լուծել Ազգ. ժողովը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել, երբ վարչապետներ տապալին երկու տարի պաշտօնավարելէ առաջ : Ներկայիս տեսականօրէն կարելի է լուծել Ազգ. ժողովը, եթէ երկու վարչապետներ տապալէ 18 ամսուան ժամանակաշրջանի մը մէջ, բայց յետպատերազմեան օրէնսդէտները բազմաթիւ միջոցներ ձեռք առած են Ազգ. ժողովին պաշտպանութեան համար, այնպէս որ գրեթէ անկարելի է լրացնել բոլոր պայմանները, այս կանոնը գործադրելու համար :

Ազգ. ժողովին պայմանաժամն է հինգ տարի : Ներկայ ժողովին շրջանը կը լրանայ յառաջիկայ գարնան : Սահմանադրութեան համաձայն, ոչ մէկ Ազգ. ժողով լուծուած է ժամանակէն առաջ, բայց շատ քիչ վարչապետներ կրցած են պաշտօնի վրայ մնալ աւելի քան վեց ամիս :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ազգ. ժողովին վարիչ դէմքերու 25 առ հարիւր ստորագրած են Պ. Փօլ Ռենոյի բանաձեւը, իսկ 12 առ հարիւր հաւանած են ուսումնասիրել խնդիրը : Նախկին վարչապետը մասնագիտական պատճառաբանութիւններէ աւելի, կը ծանրանայ սա կէտին վրայ թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ Ֆրանսայի վիճակը, եթէ իր դաշնակիցները չարունակեն զայն համարել «ամէնէն տկար օղակը Ատլանտեան պինակցութեան շղթային» : Այս առթիւ կ՚ազդարարէ, – «Եթէ կառչած մնանք անկայուն կացութեան հմայքին, պատմութեան առջեւ մեր պատասխանատուութիւնը այն քան ծանր պիտի ըլլայ որքան նախկին վարչաձեւին (միապետական) վարիչներունը որոնք պատճառ եղան իրենց իսկ մահուան, մերժելով որեւէ բարենորոգում կատարել : Ֆրանսայի յետպատերազմեան 20րդ դահլիճին վերջին տապալումը պատճառ եղաւ որ ազգը նախարար չունենայ Հարաւ. արեւելեան Ասիոյ խորհրդաժողովին մէջ : Հետեւաբար Ֆրանսա չկրցաւ միջամտել համայնավար Չինաստանի եւ Մ. Նահանգներու վէճին՝ Ֆորմոզայի մասին : «Մեր հանրապետականի պարտականութիւնը կատարած պիտի չըլլանք եթէ մեր անշարժութեամբ եւ գործելու անկարողութեամբ չպաշտպանենք այն կարգուսարքը որ կրնայ պահպանել մեր ազատութիւնները : Անոնք որ իբրեւ միակ դարման կ՚առաջարկեն ընտրական կանոնագրի փոփոխութիւնը, կը մոռնան թէ Գ. հանրապետութիւնը տեսաւ այդ բոլորը եւ ունեցաւ 105 կառավարութիւններ» :

Բանաձեւը կը յիշեցնէ թէ քանի մը օր առաջ Սըր Ուինսթըն Չըրչիլ երեսփ. ժողովին մէջ կը խօսէր անգլեւամերիկառուսական խորհրդաժողովի մը մասին, առանց արտասանելու Ֆրանսայի անունը եւ թէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը կ՚առաջարկէ տեսակցութիւն մը սարքել մասնակցութեամբ Չըրչիլի, Այզընհաուըրի եւ Մառէնքով Բուլկանինի : Այս բոլորը կ՚ապացուցանեն թէ Ֆրանսա կը կորսնցնէ իր տեղը իբրեւ մեծ պետութիւն, իբրեւ հետեւանք իր վարչական անկայուն կացութեան :

Բանաձեւը մանաւորապէս կը պարզէ բրիտանական սահմանադրութեան առաւելութիւնները, որոնք զօրաւոր երաշխաւորութիւններ կու տան գործադիր իշխանութեան : «Մեր հարեւան երկրին մէջ կառավարութիւնը կրնայ երեսփ. ժողովը լուծել երբ որ յարմար դատէ : Մէկ ու կէս դարէ ի վեր միայն 1867ին ընտրուած երեսփ. ժողովը կրցած է լրացնել իր պաշտօնավարութեան շրջանը : Լուծման իրաւունքին շնորհիւ, ժողովուրդը կրնայ կարգադրել օրուան հրատապ խնդիրներ ինչպէս տեսանք 1823ին, 1852ին, 1832ին, 1867ին, 1884ին եւ 1918ին : Երբ կառավարութիւն մը կը տապալի, երեսփ. ժողովին լուծումը կը դառնայ իրաւունք : 1706էն ի վեր բրիտանական երեսփոխան մը չի կրնար ծախքերու որեւէ յաւելում առաջարկել եւ որեւէ կ ռակցութիւն չէ առաջարկած ջնջել այդ կարգուսարքը :

Ի՞ՆՉ Կ՚ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

★

ՏԱՍՆԸՄԷԿ ՆՈՐ ՄԱՌԵՇԱԼՆԵՐ, ՄԷԿԸ՝ ՅՈՎՀ. ԲԱՂՐԱՄԵԱՆ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց Մարտ 11ին, մառեշալի աստիճան տալով 11 զօրավարներու : Կը կարծուի թէ այս կարգադրութիւնը նախապատրաստութիւն մըն է, Արեւելեան Եւրոպայի համայնավարական ուժերուն միացեալ հրամանատարութիւնը ապահովելու համար : Իրագէկներ կը հաւաստեն թէ աստիճանի այս բարձրացումը միեւնոյն ատեն կը կազմէ վարձատրութիւն մը այն զօրավարներուն համար որոնք օգնեցին Բուլկանինի, Մոլոթովի եւ Խրուշչեւի հաշուեյարդարի ենթարկելու համար Բերիան : Նախորդ վարչապետ Մալենկովի դիրքն ալ խախտած կ՚երեւայ :

Նոր մառեշալներէն մին Հայ է, զօր. Իւան (Յովհաննէս) Բաղրամեան, որ Պալթեան ճակատին հրամանատարն էր Բ. աշխարհամարտի ընթացքին : Երկրորդը Աւստրիոյ խորհրդային ուժերուն հրամանատարն է, Բիրուզով, երրորդը՝ արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային ուժերուն հրամանատարը՝ Անդրէյ Կրեչքօ, չորրորդը՝ Ռոստովի շրջանին հրամանատարը՝ Ա. Երեմենկօ, որ վարած է Սթալինկրատի եւ Ղրիմի հրամանատարութիւնները, պատերազմի ընթացքին : Հինգերորդը՝ Մոսկուայի շրջանին հրամանատարն է, Կիրիլ Մոսկալենկօ, նախկին անդամ այն ատեանին որ 1953 Դեկտեմբերին մահուան դատապարտեց Բերիան : Վեցերորդը՝ Վասիլի Չուիկով, հրամանատարը Քիեւի շրջանին : Նախապէս եղած է գլխաւոր հրամանատարը Գերմանիոյ խորհրդային ուժերուն : Մնացեալ հինգ զօրավարներէն միայն Ժիւկարեւ ծանօթ է Արեւմուտքի մէջ, իբրեւ անդամ պինուորական բարձրագոյն մարմնի : Այժմ կը դառնայ գլխաւոր մառեշալ օդանաւային ուժերու : Նոր մառեշալներէն Թուտենկօ Փարիզ եկած էր քանի մը տարի առաջ, վկայութիւն տալու համար, Կրաւչենկոյի կողմէ բացուած դատին առթիւ :

× Զրոյցի մը համաձայն, արտաքին գործերու նախարար Մոլոթովի դիրքն ալ խախտած է :

× Խ. Միութեան կառավարութիւնը եւ Կեդր. Կոմիտէն հրամանագիր մը հրատարակեցին, որ խստօրէն կը քննադատէ հողագործական արտադրութեան ծրագրին թերակատարումները : Հրամանագիրը այս թերութիւնները կը վերագրէ ծայրայեղ կեդրոնացման եւ դիւանակա

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Տպագրական արկածի մը հետեւանքով, «Յառաջ»ի այսօրուան չորս էջերը թուփած ըլլալով, ստիպուեցանք երկու էջ հրատարակել :

Յառաջիկային կը լրացնենք պակասը :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Աշոտ Ֆրէնկեան եւ զաւակները	10·000
Վահրամ Պարկիրեան	10·000
Ժիրայր եւ Վահան Խամէրեան եւ ընկերութիւն	2·000
Մկրտիչ Գազանճեան	2·000
Պօղոս Սարեան	1·000
Արմենակ Աճէմեան	1·000
Փիէր Սագայեան	1·000
Ռստամիկ Աճէմեան	1·000
Ժան Մօլֆէօի	1·000
Գեղամ Զարփենեան	1·000
Եդուարդ Դանիէլեան	1·000
Խորէն Դերձակեան	1·000
Ժաք Էրքէլէթեան	1·000
Կրօնիկ Փափազեան	1·000
Եդուարդ Փուլճեան	1·000
Ժաք Զարիֆեան	1·000
Ստեփան Խաչերեան	1·000
Ժաք Կէվրէկ	1·000
Մատաթ Ղազարոսեան	1·000
Ռօպէր Էսքինազի	1·000
Վրոյր Զիթունի	1·000
Կարպիս Եառմաեան	500
Սեզար Փուլճեան	500
Հայկ Ղուկասեան	500
Լեւոն Աղուարիկեան	500
Ռօպէր Քէրէօբէճեան	500
Սիլվերա	500
Թերեզ	500
Կարմիրեան	500
Մարտին Պէրպէրեան	500
Սարգիս Տարագճեան	500
Զարեհ Հեքիմեան	500
Ներսէս Ալթունեան	500
Պօսի	500
Վռամ Անդրէասեան	500
Կօպեռնիկ Մալխասեան	500
Ժիրայր Աբրահամեան	500
Շարլ Սարաֆեան	500
Տր Պօթօն	500
Վահէ Կիւմիւշ	500
Այգրնպէրկ եւ Մարկօ	500
(Այս գումարները ստացանք ձեռամբ Պ. Մկրտիչ Գազանճեանի) :	
Ողբացեալ Ռուբէնի չորս թոռնիկները՝ Ռուբէն, Ռուբէն–Միշէլ, Արամ եւ Տանիէլ	5·000
Լեւոն եւ Նշան Մուրատեան (Վիէն, իրենց հօր արկածէն ազատելու առթիւ)	5·000
Փոքրիկներ Յարութիւն եւ Վարսենիկ Պապուռեան (Ալֆորվիլ)	3·000
Ռուբէն եւ Աստուր Ազըլեան	2·000
Նուարդ եւ Վերժին Տօնպայեան (Շարվիլօ)	2·000
ՌՄՆ (Վիէնէն իր վաղամեռիկ որդւոյն յիշատակին)	2·000
Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.	2·000
Ժաքի Գրիգորեան (Մարսէյլ)	2·000
Տիկին Մարիամ Կիւլխասեան (Մարսէյլ)	1·000
Յասմիկ Արեւեան	1·000
Մեսրոպ Զօրաքարեան	1·000
ՌՄՆ	2·000
Այրի Տիկ. Թեֆարիկ Դաւթեան (Ալֆորվիլ)	1·000
Տիկին Սիրանոյշ Մէզպուրեան (Պոնտիէն, ի յիշատակ փոքրիկն Արտաշէսին)	500
Յակոբջան Խարիթեան	1·000
Փոքրիկն Սօնա Տէր Խաչատուրեան (Ալֆորվիլ)	1·000
Գումար՝	82·500
Երէկուան գումարը՝	303·750
Ընդհ. գումար	386·250

Երէկուան ցանկին մէջ Յակոբ Փաշայեան պիտի ըլլայ Մինաս Փաշայեան :

լութեան (բիւրոկրասի) «որ երբեք անհրաժեշտ չէ սովխոզներուն եւ կոլխոզներուն համար. Ամէն բան վերէն տնօրինելու քաղաքականութեան հետեւանքով է որ Ուկրայնայի մէջ գիւղացիները բռնադատուած են դարձնացան կատարել փոխանակ աշնանացանի, հակառակ իրենց երկարամեայ փորձառութեան »:

Հրամանագիրը օրինակներ կը յիշէ նաեւ Սիպերիայէն եւ ուրիշ կարգ մը շրջաններէ եւ կը բացատրէ թէ այս վրիպումներուն հետեւանքով անբաւական եղած է միսի, կաթի, հաւկիթի, բուրդի եւն. արտադրութիւնը: Եւ իբրեւ դարման կը հրամայէ հողագործական նախարարութեան եւ պետական ագարակներուն (կոլխոզ) մինչեւ Յուլիս 1 վերաքննել կոլխոզներու ծրագիրները: Նոր առաջարկները պէտք է Կեդր. Կոմիտէին եւ կառավարութեան յանձնուին Հոկտ. 15ին:

Հրամանագիրը հրատարակուեցաւ ճիշդ այն պահուն երբ Մոսկուայի մէջ կը բացուէր հողագործական գիտութեանց Ակադեմիային համագումարը, մասնակցութեամբ 700 գիտուններու եւ մասնագէտներու:

× Խ. Միութիւնը հաւանութիւն յայտնեց որ հողագործական պատուիրակութիւններ փոխանակուին Մ. Նահանգներուն հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց թէ Բչ. օր Պաղտատի ելեւէջ օգնութեամբ, բացատրելու համար Իրաքի կառավարութեան թէ ինչու Սուրիա, Եգիպտոս եւ Արաբիա որոշած են ապահովութեան նոր դաշինք մը կնքել: Այս առթիւ պիտի տեղեկացնէ թէ դաշինքը ուղղուած չէ արաբական պետութեան մը կամ Թուրքիոյ դէմ, այլ սահմանուած է պաշտպանելու Սուրիոյ անկախութիւնը որեւէ վտանգի դէմ: — Իրաքեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Անգլիա հակառակ է այս դաշինքին եւ իր տեսակէտը յայտնած է Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն Պ. Մոլոթով երկու անգամ տեսակցութիւն ունեցած է Մոսկուայի աւստրիական դեսպանին հետ, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրի մասին: Մոլոթով ըսած է թէ Խ. Միութիւնը կը հաւանի քաշել իր զօրքը, առանց սպասելու հաշտութեան դաշնագրի մը, պայմանաւ որ երաշխիք տրուի թէ Աւստրիա եւ Գերմանիա պիտի չձուլուին իբրեւ մէկ պետութիւն (Անշլուս). Նաեւ, Աւստրիա պէտք չէ որ զինուորական խարիսխներ տրամադրէ օտար պետութեան մը (կ'ակնարկէ Մ. Նահանգներուն): Արեւմտեան շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Մոսկուա նոր փորձ մը կը կատարէ, վիժեցնելու համար Գերմանիոյ վերազինումը:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ «Փէնիսիլին»ի հնարիչը, Սըր Ալեքսանդր Ֆլեմինկ, որ 73 տարեկան էր: Ուրբաթ օր յանկարծ մեռաւ, երբ նախաճաշը կ'առնէր անկողնին մէջ: Իր կինը, յոյն հերոսուհի մը եւ գիտնական մը, սնարին մօտ էր երբ մեռաւ: Աշխարհի չորս կողմէն պարգեւներ տեղացին Ֆլեմինկի վրայ, մէջն ըլլալով Նոպէլի մրցանակը, բայց Սկովտացի գիտնականը երբեք հետամուտ չեղաւ դրամ դիզելու: «Փէնիսիլին»ի գիւտէն առաջ, հականեխական նիւթի մը մասին փորձեր կը կատարէր մարդկային արցունքով եւ շողիքով: Աւելի երկար կը խօսինք իր մասին.

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ Զինաստանի արտաքին գործերու նախարարը յայտարարեց թէ պիտի պաշտպանեն Քուէմոյ եւ Մացու կղզիները, Մ. Նահանգները օգնեն թէ ոչ. Կարմիր Զինացիները վերսկսած են ռմբակոծութիւնը:

ԻՏԱԼԻՈՅ ծերակոյտը Մարտ 11ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, 82ի դէմ 139 ձայնով: Հակառակ քուէարկած էին համայնավարները եւ ձախակողմեան ընկերվարականները: Վերջին պահուն գործադուլ մը սարքուած էր որ տեւեց հոկու ժամ:

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ խորհրդաժողով մը պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, Ատլանտեան Խորհուրդին գումարման առթիւ, քննելու համար Հնդկաչինի խնդիրը որ հետզհետէ կը բարդանայ:

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՏՈՄՍԵՐ

ՎԱՐՁՔԴ ԿԱՏԱՐ

Ողբացեալ Լեւոն Շանթէն լսած եմ հետեւեալ պատմութիւնը, եօթը տարի առաջ.

— Հայ Օգնութեան Միութեան գրասենեակն էինք: Ճեմարանին համար հաւաքուած գումարները կը հաշուէինք ... Հարիւր հազարը անցած էր... Ներս մտաւ՝ համեստ արտաքինով մէկը ... Բարեւեց ու քովս եկաւ ... Թեւին տակ ունէր լրագրին մէջ փաթթուած ծրար մը, զոր յանձնեց ինծի՝ երկիւղածութեամբ եւ ըսաւ.

— Պարոն Շանթ, առի մեր ճեմարանին համար է. իմ կողմէ նուէր մը... Գիտեմ, շատ բան մը չէ, բայց աւելին չեմ կրնար տալ: Երանի հարուստ ըլլայի եւ աւելին տայի ...

— Ծրարը բացի. մէջը ի՞նչ կ'ուզես որ տեսնեմ — հազար տոլար ...

Քանի մը օր առաջ ,այս թերթին մէջ կարդացի թէ Խարբերդի Ուսելու գիւղէն, Պետրոս Աստուրեան, Պարոն Լութֆի Մինասի ձեռամբ, հազար տոլար ղրկած է Պէյրութի ճեմարանին հանդանակիչ յանձնախումբին, կարծեմ, «ցաւ յայտնելով» թէ աւելին նուիրելու ի վիճակի չէ ...

Մեր ողբացեալ ընկերոջ հազար տոլար յանձնողն ալ այս հայրենակիցն էր ...

Եօթը տարուան մէջ, երկու հազար տոլար նուէր՝ Փալանճեան Ճեմարանին ... ինչո՞ւ:

Ուրփէօղի Հայոց ազգին զաւակները հայեցի դաստիարակութիւն ստանան, հայերէն սորվին, Հայոց պատմութիւնը կարդան, Հայու պէս ապրին ու երբ օրը գայ, իրենց ժողովուրդին ծառայեն:

Ո՞վ է այս առատաձեռն հայրենակիցը:

Անձամբ ծանօթ չեմ իրեն, բայց լսած եմ որ մեր միլիոնատէր աղաներէն չէ: Ընդհակառակն, շատ համեստ պայմաններու տէր՝ քայքայուած առողջութեամբ մէկ՝ է: Անի նպարեղէնի խանութ մը: Նպարեղէնի խանութին չորս պատերուն մէջ միլիոն կը դիզուի՞

Ի հարկէ ոչ: Բայց, Նպարեղէնի խանութին մէջ ալ նստած կրնայ ըլլալ ազնուական հոգիով, հայրենասէր եւ ուսումնատենչ մարդ մը: Ո՞վ ըսաւ որ մարդոց «ազնուականութիւնը» կը սկսի այն օրը, երբ դրամատունը պահ դրուած տոլարներուն գումարը մէկ միլիոնը կ'անցնի: Ընդհանրապէս, հակառակը կը պատահի — միլիոններուն դէզը որքան բարձրանայ, տէրոջը հոգին այնքան կը ցածնայ:

Տարակոյս չունիմ, որ պարոն Պետրոս Աստուրեան, սենթ առ սենթ իրարու քով բերած է այս գումարը՝ տարիներու ընթացքին: Եւ, ահա, մէկ շունչով ազգին կը նուիրէ զայն, մաքէն՝ ըսելով.

— Ես դպրատուն չգացի... էհ, ինչ օրեր տեսանք, դպրոցի մասին ո՞վ կը մտածէր... Ես «մարդ» չեղայ, թող մեր զաւակները «մարդ» ըլլան:

Պարոն Աստուրեան չէ՞ր կրնար այս երկու հազարը, առօք – փառօք, ծախսել Մայամիի գեղածիծաղ ծովափը կամ Փարիզի Ֆոլի Պէրժէրին բոլորտիքը: Չէ՞ր կրնար խաղատունէ մը ներս մտնել ու քանի մը վայրկեանէն եղածը չեղածը «նուիրել» քրուփիէին:

Ի հարկէ կրնար, եթէ իր սիրտը բոնկած չըլլար հայրենասիրութեան այն կրակովը որ ահաւասիկ, ազգին գանձանակը նետել կու տայ՝ իր ճակտին քրտինքով վաստկած այս զոյգ գումարները:

— Ես «մարդ» չեղայ ...

Հազար անգամ կը սխալիս պարոն Աստուրեան: Ոչ միայն «մարդ» ես, այլ գլխագիր Մարդ: Ուսումը չէ որ մարդը «մարդ» կ'ընէ, այլ հոգին: Հազար ապրիս:

Կը մաղթեմ որ Ճեմարանին աշակերտները երբեք, երբեք չմոռնան քեզ եւ դպրոցին Մատեանին մէջ գրեն քու անունդ՝ ոսկի տառերով:

Պատիւ եւ վարձքդ կատար:

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնելու 1915 Ապրիլին հերոսամարտի քառասուն ամեակի տարեդարձը, Մայիս 15ին, մեծ պատրաստութեամբ:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐԴԱՐ ԳԱՆԳԱՏ ՄԸ

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը բաց նամակ մը հրատարակած է Յունուար 30ի թիւին մէջ, հետեւեալ ստորագրութիւններով.— Ա. Իսահակեան, Դ. Դէմիրճեան, Ստ. Զօրեան, Էտ. Թոփչեան, Արազի, Ն. Զարեան, Հ. Քոչար, Գ. Սարեան, Գ. Սեւունց, Ս. Կապուտիկեան, Հմ. Սիրաս, Սարմէն:

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, արեւմտահայ աշխարհաբարով.—

Տարուէ տարի կը մեծնան Հայպետհրատի հրատարակչական ծրագիրները եւ կ'աւելնայ լոյս տեսած գիրքերու քանակը:

Հայպետհրատը կը հրատարակէ դասագիրքեր, գեղարուեստական, մանկական, գիւղատնտեսական, բժշկական, քաղաքական, երաժշտական, մարզանքի եւ այլ տեսակի գրականութիւն:

Որքան ալ աճած ըլլան Պետական Հրատարակչականի հնարաւորութիւնները, ան ի վիճակի չէ գոհացնելու հանրապետութեան գրասէր հասարակութեան (հասարակայնութիւն?) աճած պահանջները:

Կարելի է բերել բազմաթիւ փաստեր, ցոյց տալու համար թէ ինչպէս Հայպետհրատը չի կրնար ժամանակին իրականացնել նախատեսուած հրատարակչական ծրագիրներու կատարումը: Յ. Պարոնեանի երկերու 11 հատորի հրատարակութիւնը տեւեց մօտաւորապէս 15 տարի, Նար – Դոսի երկերու 7 հատորի հրատարակութիւնը 12 տարի, Յ. Թումանեանի երկերու հինգ հատորի գիտական հրատարակութիւնը սկսաւ 1938ին եւ լրացաւ միայն 1952ին:

Գրեթէ նոյն անմխիթար վիճակին մէջ կը գտնուի ռուս եւ համաշխարհային դասական երկերու հրատարակութեան գործը: Ա. Պուշկինի երկերու առաջին հատորի հրատարակութիւնը տեւեց, մօտ երկու տարի, իսկ Վ. Հիւկօյի (Հյուգոյի?) «Թշուառներ»ու առաջին հատորը կարդալէ ետք, հայ ընթերցողը 12 տարի վերջը միայն հնարաւորութիւն ունեցաւ կարդալու այն նոյն աշխատութեան վերջին՝ հինգերորդ հատորը: Նման շատ փաստեր կարելի է բերել ինչպէս խորհրդային, նոյնպէս համաշխարհային ժամանակակից յառաջադէմ գրողներու ստեղծագործութեանց հրատարակութեան փորձէն:

Հայպետհրատին մէջ կը ձգձգեն, մէկ ծրագրէն միւսը կը փոխադրեն նաեւ սովետահայ գրողներու գործերը: Միայն 1954 թուականին ծրագրով նախատեսուած 97 անուն մանկական գրքերէ հրատարակուեցան միայն 32 անուն գիրք.

Ինչո՞ւ է այսպէս: Պատճառը այն է որ Հայպետհրատին մէջ ստացուած տարեկան հազար թոն թուղթին 65 – 70 առ հարիւրը կը ծախսուի միայն դպրոցական եւ բուհական (բարձրագոյն ուսման) դասագրքերու հրատարակութեան վրայ, իսկ, մնացած չնչին մասը՝ միւս բոլոր տեսակի գրականութիւններու հրատարակութեան վրայ: Հետզհետէ աւելի կ'ընդլայնուի դասագիրքերու հրատարակութիւնը: 1947ին լոյս տեսած է 43 անուն դասագիրք, իսկ 1954ին 106 անուն դասագիրք եւ մեթոտական ձեռնարկ: Այս տարի պիտի հրատարակուին աւելի շատ դասագրքեր եւ մեթոտական ձեռնարկներ քան անցեալ տարի:

Այս պարագան ինքնին ուրախալի երեւոյթ է եւ ցոյց կու տայ հանրապետութեան (ռեսպուբլիկայում) ժողովրդական կրթութեան մասին կուսակցութեան (պարտիա) եւ կառավարութեան մեծ հոգատարութիւնը:

Ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ: Տարուէ տարի կ'աճին դպրոցներու ցանցը եւ աշակերտներու թիւը, կը բարձրանայ գիտելիքներ ձեռք բերելու պահանջը եւ Հայպետհրատը պարտաւոր է ժամանակին գոհացնել զայն.

Սակայն լաւ չէ, այդ ամէնը կը կատարուի ի վնաս գեղարուեստական գրականութեան, որու հետեւանքով ալ կը թերակատարուին Պետհրատի հրատարակչական ծրագիրները:

Հետզհետէ կ'աճին սովետահայ ընթերցողներու գեղագիտական պահանջները: Ոչ միայն իւրաքանչիւր գիւղ, այլ եւ գրեթէ իւրաքանչիւր ընթերցասէր հայ ընտանիք այժմ ունի իր սեփական գրադարանը: Մինչդեռ Հայպետհրատը դասական եւ ժամանակակից գրողներու ստեղծագործութիւնները լոյս կ'ընծայէ հինգ հազար, լաւագոյն պարագային՝ տասը – տասնըհինգ հազար օրինակ, քանակութիւն մը որ չի կրնար գոհացնել հանրապետութեան ու Միութեան տարբեր մասերուն մէջ բնակող հայ ընթերցողներու պահանջները: Դեռ չենք խօսիր արտասահմանի հայ գաղութներուն գրականութիւն ճարելու մասին, որ նոյնպէս շատ կարեւոր խնդիր է:

Եզրակացնելով, ստորագրողները անհրաժեշտ կը գտնեն Հայպետհրատէն անջատել դասագիրքերու հրատարակութեան գործը եւ ատոր համար ստեղծել առանձին հրատարակչական, որպէսզի Հայպետհրատը կարենայ լրջօրէն զբաղիլ գեղարուեստական գրականութեան ծրագիրներու գործադրութեամբ:

Նամակը ուղղուած է «Հայկական ՍՍՌ մինիստրների սովետին (նախարարական խորհուրդ) եւ Կուլտուրայի մինիստրութեան» (Մշակոյթի նախարարութիւն).

Յուսալով թէ գործնական հետք մը պիտի յանգի այս դիմումը, պիտի մաղթէինք որ բաց նամակ մըն ալ ուղղագրութեան խաթարման եւ օտար բառերու խճողման դէմ ուղղէին, ի շահ դպրոցական եւ գեղարուեստական գրականութեան:

ԵՐԵԿՈՅԹ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրանի ՓԷՍ, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան:

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին:

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը:

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ:

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատիկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վամփինկի մէջ:

Կախարդական մթնոլորտի մէջ:

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ՝

ՓՕԼ ՄՕՐԻԱ

Պիտի զուարճանաք միաժամանակ օդաւէտ շրջանով.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ առանձին կին մը Փըրանսահպատակ, նպարավաճառի խանութի մէջ աշխատելու համար, յառաջիկայ յին ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ:

Գրել Ադամեանի,
89 Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ (13):

MOKY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ,
(U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ.

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ 2500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՄԱՐՏ — MARDI 15 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7622 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 11ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 3023

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾՈՒՌ ԵՒ ԼՊՐԾՈՒՆ

Ինչպէս կը հաստատէր Երեւանի «Գրական Թերթ»ին աշխատակիցը, Հայաստանի «Տերմինաբանական կոմիտէն» 1940 Յունիս 26ին որոշեր է կուսակցութիւն, ձնճրապետութիւն, խորհուրդ, ճտաշը-ջան, յեղափոխութիւն, պատգամաւոր բառերը փոխարինել Պարտիա, ռեսպուբլիգա, սովետ, սեսիա, ռեւոլուցիա, դեպուտատ բառերով ։

Այս խմաստակութեան հետեւանքով, տարիներու ընթացքին լեզուն «ճոխացա՛ւ»։ Հարիւրաւոր խառնածին վիժուկներ արշաւեցին ամէն ուղղութեամբ ։

Եւ այսօր, Հայաստանի գիրքերուն եւ մամուլին մէջ կը գործածեն հայերէն մը որ վերլուծման եւ թարգմանութեան կը կարօտի ։

Իբրեւ թէ այս փորձը կատարուած էր որպէս «Հայոց լեզուի բառապաշարի մերձեցում ՍՍՌՄ ազգային լեզուների ընդհանուր բառապաշարի»։ Ուրիշ խօսքով, «սոցիալիստական բառապաշար»։

Բայց գործը կատարուած է ոչ թէ «բնական ճանապարհով», այլ «վարչարարութեամբ, որոշումներով, դեկրետներով»։

Հետեւեա՛լ որ, Յօդուածագիր Ա. Սուքիասեանն է որ կը բացատրէ.

— «Տերմինաբանական կոմիտէին որոշումն ունեցաւ ճակատագրական նշանակութիւն այն իմաստով, որ Հայոց լեզուի դռները լայնօրէն բացուեցան այնպիսի բառերի առաջ, որոնց համանշանակները (համարիչ) յաջողութեամբ ծառայում էին լեզուին»։

Այստեղ յօդուածագիրը կը յիշէ շարք մը այլանդակ բառեր, — «բոյսերի կոնստիտուցիա», «ֆիզկուլտուրնիկ», «գիտ-սովետ» եւայլն ։

Տարիների ընթացքին հարիւրաւոր օրինակներ արձանագրած ենք Յառաջի մէջ, բառ. թէ նախադասութիւն։ Այնպէս որ աւելորդ է խճողել նիւթը ։

Ուրեմն, անտարակոյս յանդգնութեան թեկնածու մըն ալ, որ կը պարզէ բառագիտութեան ասպարէզին մէջ կատարուած այլանդակութիւնները, հոդ չէ թէ ծայրայեղ զգուշութեամբ ։

Կարելի՞ էր ուրիշ ելք մը յանդիլ, երբ բնտրած են ճամբայ մը որ ոչ միայն ծուռ է, այլ եւ լպրծուն ։

«Տերմինաշինարարներու» (բառ չի — նող) գլխաւոր ուղեցոյցը կազմած է ռուսերէնը, որ արդէն մրցանիշը կոտրած է իր աղճատուած փոխառութիւններով եւ օտարաբանութիւններով ։

Սովետական իշխանութենէն առաջ ալ անտեղի փոխառութիւնները լայն տեղ գրաւած էին արաբատեան աշխարհաբարին մէջ, առաւելապէս Թիֆլիսի եւ Բագուի ։

Բայց, լեռ ու ձոր կայ երէկուան եւ այսօրուան օտարաբանութեանց միջեւ ։

Ռուսերը իրենք ալ յաճախ կ՚ըմբոստանան կատարուած աղճատումներուն դէմ ։

«Գրական Թերթ»ի աշխատակիցը այս առթիւ կը յիշէ Լենինի մէկ յօդուածը, «Ռուսաց լեզուն մաքրելու մասին», գրուած՝ 1919ին.

— «Ռուսաց լեզուն մենք փճացնում ենք։ Օտար բառերը գործ ենք ածում առանց անհրաժեշտութեան։ Այդ բառերը սխալ ենք գործածում»։ (կը յիշէ օրինակներ ալ)։

Եւ մինչ ռուսերէնը իր պակաները լուացուած է փոխառութեամբ, մենք հայերէնը կը փճացնենք ազգութեամբ, սարկաւագութեամբ եւ մուրացկանութեամբ։ Դէպի մայրենի անդաստանը հոսեցնելով օտարին պղտոր եւ ծանծաղ առուները ։

Բոլորիս պարտքն է կասեցնել չարաշուք արշաւը ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

★

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՇՈՅԷ ԹԻԹՕՆ

Խ. Միութեան կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», ուշագրաւ խորհրդածութիւններ հրատարակեց, մասնաւորաբար Թիթոյի վերջին բանախօսութեան առթիւ, որ քննադատութիւններ կը պարունակէր Մոլոթովի դէմ։ Անցեալ հինգշաբթի օր պաշտօնաթերթը եւ ուրիշ թերթեր արտատպեցին Թիթոյի ճառը։ Առաջ, երբ խորհրդային թերթերը հրատարակէին օտար ականաւոր անձերու ոտրաբեկմական խօսքերը, անմիջապէս կը պատասխանէին, հերքելով եղած վերագրումները։ Այս անգամ Թիթոյի ճառը կ՚արտատպուէր առանց որ եւ է ժխտական պատասխանի։ Այնպէս որ, քաղաքական շրջանակներու մէջ այն տպաւորութիւնը գոյացաւ թէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ կ՚ուզէ օգտուիլ Թիթոյի դժգոհութիւններէն, պայքար մը բանալու համար Մոլոթովի դէմ ։ Մինչեւ անգամ կարծողներ կան թէ Խրուշչեւ եւ իր ընկերները ինչպէս որ վարչապետութենէ ձգեցին Մալէնկովը, կրնան պաշտօնէ արձակել նոյնեւ արտաքին գործոց նախարարը։ Այդ պարագային կը յուսան լաւագոյն յարաբերութիւններ հաստատել Թիթոյի հետ։ Կ՚արժէ յիշել թէ Մոլոթովն էր որ Եուկոսլաւիոյ հետ յարաբերութիւնները խզեց ... համաձայնութեամբ Մալէնկովի եւ Սթալինի ։

Այդ խզումը տեղի կ՚ունենար 1948ին, բուռն արտայայտութիւններով։ Առ այժմ Մոլոթով կը պահէ իր դիրքը եւ կառավարութիւնը ամբողջութեամբ կ՚ուզէ վերահաստատել նախկին սերտ յարաբերութիւնները Եուկոսլաւիոյ հետ ։ Փրաւտա յանկեայն կը հաւկցնէ թէ շատ բան փոխուած է 1948էն ի վեր եւ թէ նոր յարաբերութիւնները պէտք է հաստատուին հաւասարութեան հիման վրայ։ Այս առթիւ կ՚ըսէ, — «Խ. Միութիւնը կ՚ըմբռնէ թէ ամէն պետութիւն իրաւունք ունի որեւէ ուղեգծի հետեւելու արտաքին քաղաքականութեան մէջ»։

Յօդուածին ստորագրութիւնն է «Դիտող» որ յաճախ կուսակցութեան առաջնորդը կ՚ըլլայ։ Եթէ յօդուածագիրը Խրուշչեւն ալ չէ, դժուար թէ գրութիւնը տպուած ըլլայ առանց իր հաւանութեան ։

Յօդուածին մէջ աչքի կը զարնէ հետեւեալ նախադասութիւնը, — «Իրականութեան չի համապատասխաներ նախագահ Թիթոյի այն տեսութիւնը թէ կողմերէն մին իր ժողովուրդէն կը ծածկէ իրողութիւնները»։ Յօդուածագիրը պատասխանելով Մոլոթովի դէմ եղած քննադատութեանց, գիտել կուտայ թէ Թիթօ ինքն ալ յանցանքներ ունի ներկայիս, երբ ջանքեր կ՚ըլլան բարելաւելու համար Խ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ յարաբերութիւնները։ Այս առթիւ հերքելով Մոլոթովի վերագրուած խօսքեր, կը յանդգնի որ մասնաւոր Թիթօ գործնական առաջարկներ չի ներկայացներ, բարելաւելու համար երկու երկիրներուն յարաբերութիւնները։ «Նախագահ Թիթօ դէպի անցեալը կը դառնայ, առանց բառ մը արտասանելու այն ուղղակի եւ զարմանալի թշնամական արտայայտութեանց մասին որոնք տեղի ունեցան Եուկոսլաւիոյ մէջ, Խ. Միութեան դէմ։ Երկու երկիրներուն յարաբերութեանց կանոնաւորումը պէտք է հիմնուի հաւաքական ճիգերու վրայ, խաղաղութիւնը զօրացնելու եւ անկախութեան սկզբունքները պահպանելու համար։ Այն ատեն գործը կէս ճամբան չի մնար եւ յառաջ կ՚երթայ յաջողութեամբ»։ Կուսակցական պաշտօնաթերթը հաշտարար լեզու մը գործածելով, կը յուսայ թէ

ՊԱՅՔԱՐ «ԱՋ»ԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԾԱՆՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Միեւնոյն օրը «Փրաւտա» խիստ խմբագրական մը կը հրատարակէր կուսակցական կազմակերպութեանց դէմ, անոնց վերագրելով սխալներ, խեղաթիւրումներ եւ վարչապետական ծայրայեղութիւն։ Ռատիօ — Մոսկուան ալ կրկնեց այս քննադատութիւնները։ Թերթը յիշելով կարգ մը շրջանային կոմիտէներ, պատասխանատուները կ՚ամբաստանէ թէ ստորագնահատած են Մարքս — Լենինեան տեսութիւնը, չեղելով հաստատուած սկզբունքներէն։ «Այն պատրուակով թէ կամաւոր է Մարքս Լենինեան տեսութեան ուսումնասիրութիւնը, շատ մը վարիչներ երեսի վրայ կը ձգեն քարոզչական աշխատանքը, որ էական է»։

Ուրիշ թերթեր ալ հետեւելով կեդրոնի հրահանգին, շատ ծանր ամբաստանութիւններ կ՚ուղղեն անոնց դէմ որոնք նախընտրութիւն կուտան թեթեւ արդիւնաբերութեան, ստորագնահատելով ծանր արտադրութիւնը։ «Վոպրոսի էկոնոմիկի (Տնտեսական Խնդիրներ) հանդէս — որ իր խմբագրապետին հրատարակելով, կը խոստովանի թէ յանցաւոր է, ... ըլլալով Ի. Վիռկուպյի «տնտեսական եւ քաղաքական կազմակերպութիւն — ները»։ Այս առթիւ կ՚ըսէ թէ «Մարքս — Լենինեան տեսութեան վերաքննութիւնը ծանր արդիւնաբերութեան մասին՝ համազօր է տնձնասպանութեան, մեր երկրին անկախութեան կորուստին, ինչ որ պիտի վերածէ դրամատիրական տնտեսութեան հողագործական կցորդի մը։ Այդ ... Միութեան զինուորական ուժը, ... մահ առաջնորդելով խորհրդային կարգուսարքը»։

Թերթը կը քննադատէ նաեւ Տնտեսական Կաճառը, իբրեւ պատասխանատու կատարուած շեղումներուն եւ կը պահանջէ վերջ տալ «գաղափարական սխալներու եւ տնտեսական քաղաքականութեան խեղաթիւրման։ Ծանր արդիւնաբերութիւնը, որ կը զարգանայ անդադար, է եւ կը մնայ հիմքը մեր հայրենիքին զօրութեան»։

× Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր 11 զօրավարներ մարաջախտի աստիճան ստացած են, մէջն ըլլալով զօր. Յովհ. Բաղրամեանը։ Այս առթիւ իրազեկներ գիտել կուտան թէ բացի երկու նոր մարաջախտներէ, որոնց մէկը կը պաշտօնավարէ Մոսկուայի, իսկ միւսը՝ Աւստրիոյ մէջ, միւսները պատասխանատու են այն շրջաններուն որոնք յառաջիկային կրնան զինուորական գործողութեանց վայր դառնալ Եւրոպայի մէջ։

կարելի պիտի ըլլայ աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Եուկոսլաւիոյ հետ, քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային գետնի վրայ ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը մերժեց Խ. Միութեան կողմէ եղած կարգ մը առաջարկներ. Մասնաւորապէս մերժեց ընդունիլ նաւային օդնական կցորդ մը Աթէնքի խորհրդային դեսպանատան մէջ, ինչպէս եւ փոխադարձ այցելութիւններ յոյն եւ ռուս նաւազներու միջեւ։ Խորհրդային դեսպանատան կցորդները պարտաւոր են արտօնութիւն խնդրել, ճամբորդութիւններ կատարելու համար Աթէնքի շուրջը, 30քիլոմեթր շրջագիծէ մը աւելի։

ՏԱՍԸ ԼՐՏԵՍՆԵՐ ձերբակալուեցան Շուէտի մէջ։ Պաշտօնական դեկոյցը կ՚ըսէ թէ հինգը շուէտացի են, իսկ մնացեալները օտար, — մէկ Ձեխ, մէկը Գերման եւն։ Բոլորն ալ կ՚ամբաստանուին թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի շահ եւրոպական երկու փոքր պետութեանց, զինուորական գաղտնիքներ կորզելու եւ տարագիրները մոլորեցնելու համար։ Խիստ գաղտնապահութիւն կը տիրէ ։

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՋՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՁԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տէր եւ Տիկին Եղիազարեան (Մօնթէլիմար)	5.000
Միհրան (Բրէզ)	5.000
Տիկին մը (Վիառ)	5.000
Դանիէլ Վարուժան որդիք (Բոլլէվիրնինօ)	5.000
Տէր եւ Տիկին Արամ Աչըքկէօզեան	2.000
Ն. Տէլիպօյաճեան (Մարսէյլ)	2.000
Սահակ Քհնյ. Պապիկեան (Վալանս)	2.000
Տէրմանեան ընտ. (Լիոն)	2.000
Ղուկաս Յակոբեան	2.000
Պետրոս Ներկարարեան	2.000
Արմենակ Սալմասլեան	1.000
Այրի Տիկին Խաչատուրեան (Սէն Շամոն, իր ողբ. յիշատակին)	1.000
Յովհաննէս Սարգիսեան	1.000
Նատին Գաբրիէլեան	1.000
Արտաշ Մնոյեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Նաւիր Զաքարեան (Վիլ տ'Աւրէ)	1.000
Տիկին Քիճիրեանի ձեռամբ (Իսի, ցանկը առանձին)	17.200
Գումար	55.200
Մարտ 13ի գումար	386.250
Ընդհ. գումար	441.450

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Այս շաբթու կառավարութիւնը, պիտի զբաղի շարք մը հրատապ խնդիրներով, որոնց մէջ առաջին տեղը կը բռնէ ... համաձայնութեանց վաւերացումը, հարկային օրէնքի բարենորոգումը եւ մասնաւոր իրաւասութեանց առաջարկը. Ուրբաթ օր այս վերջին խնդիրը պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին կողմէ։ Հարկային օրէնքի բարեփոխման ծրագիրը կը նախատեսէ միակ տուրքի մը հաստատումը եւ ուրիշ բարեփոխումներ ։

Վարչապետը այս շաբթու լրացուցիչ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ ծերակոյտին ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու յանձնաժողովներուն, շեշտելով Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման անհրաժեշտութիւնը ։

Այս առթիւ թերթերը կարգ մը յայտնութիւններ կը հրատարակեն Չըրչիլի նամակի մասին, որ գաղտնի պահուած էր մինչեւ հիմա։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Չըրչիլ Պ. Մենտէս Ֆրանսի ուղղած նամակով բացորոշապէս կը հասկցնէր թէ «դաշնակիցները պատրաստ չեն ընդունելու որ Ֆրանսայի «յանցանքով» նոր յապաղումներ պատահին Գերմանիոյ զինւխանութեան վերահաստատման եւ վերազինման գործին մէջ։ Այդ նամակին ոճը այնքան կը հակասէր դիւանագիտական սովորութեանց որ, գաղտնի վաւերագիր մը համարուեցաւ։ Ասկէ զատ, նամակին կցուած էր դեկոյց մը որ առանց երկդիմութեան կը ծնդէր թէ Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները աջակցութիւն խոստացած չեն Սարի մասին կնքուած ֆրանքոգերմանական համաձայնութեան»։

Բանակցեր կը շարունակուի ։

ՀԻՒՂԷԱԿԱՆ Ե. պայթիւնը, որ տեղի ունեցաւ Մ. Նահանգներու Նեւատա անապատին մէջ, այնքան զօրաւոր չէր ։ Փորձավայրէն 120 քիլոմեթր անդին, Լաս Վեկասի մէջ, երկինքը լուսաւորուած էր շատ փայլուն, բայց քիչ ետքը կարմրեցաւ։ Հիւլէական ռումբը տեղաւորուած էր հարիւր մեթր բարձրութեամբ աշտարակի մը վրայ։ Փորձին գլխաւոր նպատակն էր ճշդել թէ ծուխի վարագոյր մը կրնա՞յ զգալապէս մեղմացնել ջրածին ռումբին արտադրած ջերմութիւնը ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ … ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Բ.

Սալլուստիոս կը սիրէ աւանդութիւնները, զրոյցները եւ երեւակայութեան նըպաստը։ Սիրահար է բանահիւսական ժառանգութեանց, ինչպէս եւ դիւանական վկայութեանց։ Կը յիշեցնէ մեր Խորենացին :

Բայց Պրոկոպիոսն է, — յոյն ժամանակագիր, ծնած՝ Պաղեստինի մէջ, մեծցած՝ Բիւզանդիոնի մէջ, մեռած՝ 562էն ետքը, — որ վկայութիւն կուտայ հայկական յաղթերգութեանց… Ափրիկէի մէջ, աւելի վաւերական քան Սալլուստիոսի վըկայութիւնները։

Պէտք է խոստովանիլ, թէ Սալլուստիոս, իբրեւ խղճամիտ ժամանագիր, կ'արձանագրէ ինչ որ Հեմպսալ թագաւորը կուտայ՝ քաղելով «փիւնիկեան գիրքերէ եւ ափրիկեան դիւանաթուղթերէ», մերժելով որեւէ պատասխանատուութիւն։ Ընդհակառակն Պրոկոպիոս բարոյական առողջութիւն ունի եւ ճաշակ՝ երբ պատմութիւն կը գրէ, կը սիրէ աշխատիլ՝ ուղեկավարը պատրաստելու ձեւով։ Կը պատմէ իբրեւ վկայ, յաճախ իբրեւ ականատես :

Արդարեւ Պրոկոպիոս լաւ կը ճանչնայ Ափրիկէն, — հետեւած է զինուորական գործողութիւններուն, որոնք կը կատարուէին զսպելու համար Ափրիկէի պարբերական ապստամբութիւնները :

534 – 535 թուականներուն, Ափրիկէ կը փշրէ բիւզանդական լուծը։ Կայսրը Ափրիկէ կը ղրկէ Բելիսարը, որու արշաւախումբը, ցամաք հանելէ ետք Կարքեդոնէն քանի մը հարիւր ասպարէզ հեռու, կը յառաջանայ մինչեւ Սիւլլիկտա։ Այնուհետեւ կը դժուարանայ յառաջխաղացութիւնը, ուստի Բելիսար պատերազմական ձեւ կուտայ իր բանակին։ Առջեւէն կ'երթան երկու յառաջապահ գունդեր, — աջ կողմէն՝ հայկական գունդ մը, զոր կը վարէ Յովհան Հայկազն, զօրավար մը, «որ համբաւ հանած էր իր ռազմավարութեամբ եւ քաջութեամբ» կը գրէ Պրոկոպիոս, ձախ կողմէն՝ հոնական գունդ մը, զոր կը վարէր Ուլիարիս։ Նաւատորմը կը հետեւի այս յառաջապահ գունդերուն շարժումին։ Կեդրոնէն կը յառաջանար Բելիսար, առանձնելով նաեւ յետսապահ զօրամասին հրամանատարութիւնը :

Արշաւախումբը Գրաս կը հասնի առանց միջադէպի։ Սքանչելի քաղաք մը պալատներով, կարկաչուն աղբիւրներով եւ անհամար մրգաստաններով։ Բանակը վըրան կը զարնէ մրգաստաններուն մէջ եւ կը վայելէ ծառերուն տակ, պտուղները հասեր էին արդէն։

Յաջորդ օր դարձեալ յառաջխաղացութիւն դէպի Դեկիմում, միշտ նոյն զգուշաւոր ձեւով, Յովհան Հայկազն առջեւէն։ Բարբարոսներու թագաւորը, Գելիմէր, կը պատրաստէ պատերազմական սքանչելի ծրագիր մը, — իր եղբայրը, Ամմատաս, ճակատէն պիտի յարձակէր Յովհ. Հայկազնի վրայ, մինչ իր զարմիկը, Գիբամունդ, պիտի զարնէր թիկունքէն, իսկ ինք, Գելիմէր, պիտի նետուէր Բելիսարի կունակը։

Կէս օր էր՝ երբ Ամմատաս հասաւ Դեկիմում։ Բայց Յովհ. Հայկազնի զինուորները ժամանակ չունին հանգստանալու. Հայկական գունդը նետուեցաւ յառաջ, պատերազմը սկսաւ եւ հակառակ Ամմատասի հերոսական ճիգերուն՝ վերջացաւ հայկական զէնքերուն յաղթանակով։ Ամմատաս սպաննուեցաւ կռուի դաշտին վրայ, իսկ իր զինուորները սկսան նահանջել։ Յովհ. Հայկազն թոյլ չտուաւ որ հանգչին ու կազմակերպուին, սուրաց անոնց ետեւէն, շարունակ հալածեց, հետապնդեց, «դաշտը լեցնելով բարբարոսներու դիակներով» (Պրոկոպիոս) :

Մինչ այդ՝ Բելիսար զգուշութեամբ կը մօտենար Դեկիմումի, խրամներ կը փորէր, գետինը կ'ուսումնասիրէր եւ կը պատրաստուէր մեծ ու վճռական ճակատամարտի մը։ Այդ պահուն իր ձիաւորները լուր բերին թէ Դեկիմումի դաշտերուն առջեւ կռիւ է տեղի ունեցած եւ դաշտը ծածկուած է դիակներով : Սարսափի մատնուեցան բոլորը՝ անցած – դարձածէն անգիտակ, որովհետեւ Յովհ. Հայկազն յառաջ էր սուրացեր, միշտ թշնամիին ետեւէն, առանց լուր հասցնելու գլխաւոր բանակին։ Յանկարծ Գելիմէր եւս հասաւ իր բանակով եւ անմիջապէս դիրք գրաւեց մօտակայ բլուրի մը վրայ։ Բելիսար շարժման մէջ դրաւ իր հեծելազօրքը, բայց ի զո՞ւր։ Պարտուեցաւ եւ նահանջեց, իր նահանջին մէջ դէպի ետ քշելով նաեւ Ուլիարիսը՝ որ օգնութեան կը փութար։

Բայց Գելիմէր մեծ սխալ մը գործեց՝ անշարժ մնալով որոշ ժամանակ մը, առաջին յաղթանակէն ետք, փոխանակ Յովհ. Հայկազնի նման՝ հետապնդելու նահանջողները։ Կրնար, նախ, հալածել նահանջողները եւ անդարմանելի աղէտ մը մատնել բիւզանդական բանակը, եւ երկրորդ՝ հալածել նաեւ Յովհ. Հայկազնը, որ գլխաւոր բանակէն կտրուած՝ յառաջ կը սուրար շարունակ։ Ընդհակառակն, Գելիմէր դանդաղօրէն վար իջնելով բլուրէն, գնաց փնտռել իր եղբօր դիակը եւ վրան լալ, կռուի դաշտին մէջ։

Օգտուելով այդ հանգիստէն, Բելիսար կարգի դրաւ իր բանակը, յետոյ տեղեկանալով որ Յովհ. Հայկազն փշրած էր բանակին մէկ թեւը եւ սպաննած Ամմատասը, ոգեւորուեցաւ եւ հրաման տուաւ հակայարձակման։ Յանկարծակիի եկաւ Գելիմէր, որ չէր կարծեր թէ պարտուած բանակ մը կրնար այդքան շուտ գտնել իր գլուխը եւ անցնիլ հակայարձակման :

Եւ Գելիմէր պարտուեցաւ չարաչար, նահանջեց դէպի Նումիդիոյ խորերը :

Իրիկունը, երբ խարոյկները սկսեր էին վառել, Յովհան Հայկազն վերադարձաւ իր յաղթական արշաւէն եւ գիշերեց Դեկիմումի մէջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՐՏԱՑՈՅՑ ՔՆԱՐԵՐԳՈՒՆ

*

ԽՄԲ.— Վահան Տէրեանի ծննդեան 70 եւ մահուան 35ամեակին առթիւ, Երեւանի «Գրական Թերթ»ը ամբողջ էջ մը նուիրած է (9 Փետրուար)։

Ստորեւ՝ գլխաւոր յօդուածը, որով բանաստեղծ Գեղամ Սարեան կը պարզէ Վահան Տէրեանի ստեղծագործութեան էութիւնը .—

Վահան Տէրեանի յուզաթաթաւ երգերը վաղուց ի վեր թափանցել են ընթերցողների սրտերի մէջ, դարձել են նրանց հոգիների զրուցակիցը, նրանց հոգեկան աշխարհի մի մասը։ Ով մի անգամ խմել է Վահան Տէրեանի բանաստեղծական բաժակից, նա երբեք ու երբեք չի մոռանայ նրա երգերի մեղմութիւնը, նրա յուզաշխարհի ջերմութիւնը, նրա բանաստեղծութիւնների հմայիչ նուագակցութիւնը։

Վահան Տէրեան իբրեւ բանաստեղծ հանդէս եկաւ 1905 Ռուսական ռեւոլիւցիայի պարտութիւնից անմիջապէս յետոյ, երբ մոլեգնում էր ստոլիպինեան դաժան ռէակցիան։ Մի կողմից իրականութեան մղձաւանջային դրութիւնը, միւս կողմից իր անձնական անառողջ վիճակը, բանաստեղծի մէջ լցրել էին մի «անանց տխրութիւն» եւ այդ անանց տխրութիւնն էր, որ նա արտայայտեց իր «Մթնշաղի անուրջներ», «Գիշեր եւ Յուշեր» ցիկլերի, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ բանաստեղծութիւնների մէջ :

Վահան Տէրեանը սիրոյ երգիչ է։ Նրա սէրը վեհ է ու մաքուր, բայց տառապալից ու վշտոտ։ Սիրոյ այդ տառապանքներն են նրա հոգուն տուել անանց թախիծ ու տրտմութիւն։ Եւ բանաստեղծը ստեղծել է իր այդ հոգեվիճակին համապատասխան իր պոէտական թախծաշունչ, բայց գեղեցիկ աշխարհը։ Ընթերցողը նրա առաջին իսկ բանաստեղծութիւնների մէջ իրեն զգում է հրաշագեղ երեկոների, լուսնեակ գիշերների, տրտմօրէն խօսող արծաթաշող ջրերի աշխարհում, տեսնում է աշնանային տերեւաթափերի դեղին տերեւներով ծածկուած ծառուղիները, մէգը, անձրեւը եւ մշուշը …

Այս բոլորը ձուլուած բանաստեղծի հոգու հետ, նրա սիրային անուրջների եւ տենչերի հետ, նրա հոգեկան աշխարհի, տառապանքների ու տրամադրութիւնների հետ, կազմում են Վահան Տէրեանի գեղեցիկը·

Ես սիրում եմ մթնշաղը նրբակերտ ,
Երբ ամէն ինչ երազում է հոգու հետ…

Եւ իսկապէս, բանաստեղծի բոլոր մըտորումները, հոգեկան բոլոր երազները, սիրային կարօտներն ու շշուկները, մերժումները, զղջումներն ու յուսահատութիւնները, բոլորը միահիւսուած են մթնշաղային պահերին, բոլորը տեղի են ունենում կապոյտ մութի աշխարհում, լուսնի շողերով ողողուած երազուն [illegible] շուքի տակ… Բանաստեղծը զգում է իր հոգու ներդաշնակութիւնը այդ բոլորի հետ, նա աշնան թախծոտ գոյների եւ իրիկնային խաղաղ պահերի մէջ է զգում բնութեան վեհութիւնը, նրա հէքեաթային գեղեցկութիւնը, անկախ այն բանից՝ սիրային պահի՞ց է ապրում նա այդ միջոցին, թէ՞ անջատման տխուր յուշ, անցած սիրոյ վերապրումնե՞րն են մորմոքում նրա հոգին, թէ՞ սիրած էակին հանդիպելու ծարաւն է տոչորում նրա անյոյս սիրտը։ Վահան Տէրեանի «Սարի յետեւում շողերը մեռան», «Էլէգիա», «Աշնան երգ», «Աշնան մեղեդի», «Ինձ թողէք», «Սանտիմենտալ երգ» եւ բազմաթիւ այլ բանաստեղծութիւններ վկայում են այն մասին, որ նա իր բանաստեղծի հոգով իւրովի է հասկանում բնութեան շշուկների խորհուրդն ու իմաստը, մրմնջացող առուների ու սւսւացող հովերի լեզուն։ Տէրեան իր հոգեկան աշխարհով այնքան սերտ է կապուած այդ բնութեան հետ, որ կարծես նրա անջատ մի մասնիկը լինի։ Այդ տեսակէտից չափազանց բնորոշ է Տէրեանի հետեւեալ բանաստեղծութիւնը ·

Սահուն քայլերով, անձայն, ինչպէս քնքուշ մութի թեւ,
Մի ստուեր անցաւ ծաղիկ ու կանաչ մեղմիւ շոյելով
Իրիկնաժամին, թփերն օրօրող հովի պէս թեթեւ
Մի ուրու անցաւ, մի գունատ աղջիկ ճերմակ շորերով …
Արծաթ դաշտերի ամայութեան մէջ նա մեղմ շշնջաց,
Կարծես թէ սիրոյ քնքուշ խօսք ասաց նիրհող դաշտերին ,
Ծաղիկների մէջ այդ անուրջ կոյսի շրշուկը մնաց
Եւ ծաղիկները այդ սուրբ շշուկով իմ սիրտը լցրին ..

Իր ստեղծագործական կեանքի առաջին շրջանում, երգելով իր հոգու անյուսութիւնը, իր սիրոյ տրտմութիւններն ու տառապանքները, իր «Հրաժեշտի կանչը», դրանով իսկ արտայայտելով իր պասիվ դժգոհութիւնը տիրող կարգերի նկատմամբ, նա չմոլորուեց եւ չխճճուեց այդ մղձաւանջային անյուսութեան մէջ։ Իր ստեղծագործական աշխատանքի յետագայ տարիներին բանաստեղծը տեսաւ «մի նոր աշխարհ» ինչպէս ասում է նա ռուս բանաստեղծ Տիւտչեւի խօսքերով։ Այդ աշխարհը «քաղցր առաւօտների» ու «նոր երազների» աշխարհն էր, երբ բանաստեղծը մոռնալով իր անյոյս տրտմութիւններն ու անանց թախիծը, ցանկանում է «նոր կեանքով ապրել, ողջունել սիրով անց ու դարձողին, օրհներգել կեանքը, աշխարհին ժպտալ»։ Այդ նոր աշխարհը այն աշխարհն էր, որի վրայ պէտք է արեւ ծագէր, ինչպէս գրել է նա իր յայտնի «Արեւածագ» բանաստեղծութեան մէջ ։

Սակայն շուտով կատարներից հեռաւոր
Արեւն այնտեղ հուր կը թափէ եւ ոսկի․
Եւ կը [illegible] դաշտերը լուռ ու [illegible]
Երկիրն [illegible] կորուստ կեանքի ու խօսքի:
Լռութիւն է, մութ է այնտեղ, սակայն իմ
Սրտում այդքան արշալոյս է, [illegible],
Ողջոյն ձեզ մութ ուղիներում երկրային,
Իմ եղբայրներ, հեռուներում և բանտում:

Այս սքանչելի մարգարէական բանաս–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (13)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

●

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՏԱՂՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Ղափանոսը պատմեց հետեւեալը ·

Քեթմանլի թիւրքական գիւղում ներքին երկպառակութիւն է յառաջանում. խաղաղութիւնը վերահաստատելու նպատակով միջամտում են հարեւան Պեչենցիները — նոյնպէս թիւրքեր։ Բայց ընդհակառակն է ստացւում, կռուողներն ու հաշտեցնողներն ընդհարւում են, մարդիկ են սպանւում, որոնց թւում երկու Պեչենցի։ Ծանր կացութեան մէջ ընկած եւ մանաւանդ իրենց հարեւանի անշնորհակալ վերաբերմունքից վրդովուած Պեչենցիները օգնութեան են կանչում իրենց հարեւան հայաբնակ Ալափաչից։ Տասը ձիաւոր ալափաչցի, որոնց թւում Ղափանոսը, դարձեալ հաշտեցնելու բարի ցանկութեամբ գալիս են Քեթմանլի։ Բայց Քեթմանլիցիները ոչ միայն չեն ընդունում հաշտութեան առաջարկը, այլեւ տեղն ու տեղը սպանում են երկու հոգի։ Սրա վըրայ Ալափաչցիք տաքանում են եւ հատուցում պահանջում։ Գալիս են օգնական ուժեր։ Սկսւում է մարտը։ Կռիւն աւարտում է Քեթմանլիցիների կատարեալ պարտութեամբ ։

Այս էր ճշմարտութիւնը։ Բայց այս ճշմարտութիւնը Նալբանդեանին չէր մըխիթարում։ Նա տխուր էր։

— Ինչ քո ձեռքով քանիսի՞ն ես սպանել, — հարցրեց Նալբանդեանը կարճ լռութիւնից յետոյ, որի ընթացքում լսւում էր Ղափանոսի ծանր շնչառութիւնը — կրծքի մէջ կարծես ինչ որ բան էր եռում ։

— Տասը … հարիւրը կը ջնջէի … միամիտ պարծենկոտութեամբ պատասխանեց լեռնցին ։

— Հիմա ինձ հասկանալի է, թէ ինչու Անգլիացիներն շտապել են երկու ժողովուրդների այդ մասնաւոր ընդհարումը ուռցնել, — թախիծով վրայ բերեց Նալբանդեանը ։

— Իսկ լրտես միսիոներներն անզօր ջանքեր կը գործադրեն լեռնաբնակ Հայերուն բռնութեամբ կաթոլիկ դարձնելու… Կ'երեւի թէ Ալափաչցիք չեն արդարացրել անոնց յոյսերը…

Միքայէլը գլխի շարժումով հաստատեց Սվաճեանի ենթադրութիւնը։ Նորութիւն չէր, որ միսիոներների հետապնդած դաւանափոխութեան նպատակն էր Հայերին հեռացնել Ռուսաստանի ազդեցութիւնից։

— Ինձ կայ զարմանալու, եթէ հայ կաթոլիկութիւնն ապրում է Հռոմի պապի հովանու ներքոյ եւ մի Այվազովսկի չի խորշում կրկնակի դաւանափոխութիւնից, — հեգնեց Նալբանդեանը, ապա դիմեց Ղափանոսին ․ — Երիտասարդ, այսօրուանից իմացիր, որ սարուկն ու խեղճը ամենայն ազգի մէջ նոյնն են, ինչպէս եւ նոյնն են բոլոր հարուստներն ու իշխանները։ Կռիւը սրանց դէմ է …

— Վա՜հ, — զարմացաւ Ղափանոսը ։

— Այո, Ղափանոս, իշխանների դէմ … Կարծեմ նրանց ձեռքին է Զէյթունի հողերի մեծ մասը եւ քսանհինգ հազար մարդ ձեր իշխանների ձեռքին է նայում ։

— Միքայէլ, քեզի պիտի յայտնի ըլլայ, որ Զէյթունի բոլոր շարժումներու առաջնորդները իշխաններն եղած են, — ասաց Սվաճեանը ։

— Նրանք իրենց ունեցուածքը չկորցնելու մասին են մտածել եւ ոչ թէ ժողովրդի, — պատասխանեց Նալբանդեանը՝ զգալով, թէ որքան անհրաժեշտ է վերացնել Զէյթունի իշխանների ժողովրդասիրութեան պատրանքը։ Նա հասկանում էր, որ լեռնահայերի ինքնապաշտպանութեան առիթներն այնքան անմիջական էին, որ ներքին հակասութիւնները համարեայ չէին զգում։ Ժողովրդին թւում էր, որ առանց իշխանների անկարելի է դիմադրել թիւրքական ոտնձգութիւններին։ Նալբանդեանը քանի բացատրում, այնքան Սվաճեանն սկսում էր ըմբռնել իրերի դրութիւնը։ Իսկ Ղափանոսը սրտնեղում էր․ ինքը օր ու գիշեր սլացել է լեռներում մոլեգնող բքի ու սառնամանիքի միջից, եկել է, որ Ազգային ժողովը եւ պատրիարքարանը բողոքեն, իսկ այստեղ մի մարդ ոտնահարում է իշխանների պատիւն ու իրաւունքը ։

— Նորէն արիւն է թափուելու, գազաններէն ու անգղներէն առատ կեր… Զէյթունը սուլթաններու համար դարձած է ակռայի ցաւ, — ասաց Ղափանոսը ։

Նալբանդեանը սրտաբաց ծիծաղեց, մի քանի անգամ կրկնելով Ղափանոսի արտայայտութիւնը, որը երեւի լսել էր մեծերից։

— Զի ծնուած ու չի ծնուի փաշա մը, որ մեր Զէյթունը գերի դարձնայ անոր, — պարծեցաւ Ղափանոսը, հաւատացած, որ ամէն ինչ հերոսաբար պաշտպանուելուց էր կախուած։ — Մենակ թէ աշխարհք իմանայ որ մենք արդար ենք …

— Աշխարհը կ'իմանայ …

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

տեղծութեամբ, որը գրել է 1912 թուա– կանին, Վահան Տէրեանը թեւակոխում է սոցիալական մոտիվների բնագաւառը : Նոյն իրադարձութիւնները՝ առաջին համաշխարհային պատերազմի բռնկումը եւ նրա հետ կապուած մի շարք սոցիալական այլ երեւոյթներ, ինչպէս նաեւ Վահան Տէրեանի անձնական ծանօթանալը պրոլետարական գրականութեան հիմնադիր Մաքսիմ Գորկու և բոլշեւիկ ռեւոլիւցիոն գործիչ Ստեփան Շահումեանի հետ, խոշոր չափով նպաստեցին այն բանին, որ Վահան Տէրեանը ստեղծագործօրէն աւելի ու աւելի հաստատ քայլերով, մօտենայ սոցիալական մոտիվներին ։

Եւ «Արեւածագին» յաջորդող ստեղծագործական աշխատանքի իր նոր շրջանում Վահան Տէրեանը ոչ միայն վերադարձաւ «Մթնութեան խաւար ճղաներից» գրելով իր «Վերադարձը» ,այլեւ իր «Փշէ պսակ» վերնագիրը կրող բանաստեղծութիւնների շարքը, որոնց մէջ Վահան Տէրեանն իր մեծ արուեստագէտի գրչով երգում է սոցիալական խոր բովանդակութիւն ունեցող մարտաշունչ այնպիսի երգեր, ինչպիսին էն «Լուսաբացին նա բարձրացաւ կախաղան», «Ողջոյն քեզ Տանջանք» , «Երանի նրանց» եւ բազմաթիւ այլ բանաստեղծութիւններ

Տէրեանը ե՛ւ իբրեւ քաղաքացի, ե՛ւ իբրեւ բանաստեղծ ոչ միայն մասնակից եղաւ Հոկտեմբերեան Սոցիալիստական Մեծ ռեւոլիւցիային, այլեւ իր երգով ողեւորեց Մեծ Հոկտեմբերի մարդերին անմիջականօրէն մասնակցող մարտիկներին՝

Զարդեցէք անդուլ, անգութ, անխնայ ,
Ջնջեցէք աշխարհն ապական ու հին ,
Թող քարը քարի վրայ չմնայ ,
Ողջը մատնեցէք հրին ու մահին :

Եթէ այս բոլորի վրայ աւելացնենք նաեւ «Երկիր Նաիրի» խորագիրը կրող հայրենասիրական սքանչելի բանաստեղծութիւնների շարքը, միանգամայն ակներեւ կը դառնայ Վահան Տէրեանի ստեղծագործական այն ճանապարհը, որ անցել է նա իր «Մթնշաղի անուրջներից» մինչեւ Հոկտեմբերեան ռեւոլուցիային նուիրուած բանաստեղծութիւնները ։

Երգելով Հոկտեմբերեան Սոցիալիստական մեծ Ռեւոլիւցիան, նա իր հոգու աչքերով այդ ռեւոլիւցիայի յաղթանակի մէջ տեսնում էր հայ ժողովրդի եւ Հայաստանի փրկութիւնը ։

Վահան Տէրեանը մօտօվ տեսաւ իր ժողովրդի արեւածագը :

Երկիր Նաիրին վերածնւում էր այն ժամանակ ,երբ մեռնում էր Երկիր Նաիրու մեծ Բանաստեղծը :

Երեսուն եւ հինգ տարի է անցել այդ ժամանակից ։ Հայ ժողովրդի բոլոր սերունդները սիրով են յիշում իրենց բանաստեղծին, հազարաւոր օրինակներով հրատարակւում է նրա երկերը և տարածւում սերնդից–սերունդ՝ անմար պահելով սիրելի բանաստեղծ Վահան Տէրեանի պայծառ յիշատակը։

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ «ՓԵՆԻՍԻԼԻՆ»Ը

Ինչպէս գրեցինք յանկարծամահ եղաւ Սկովտացի մեծ գիտնականը Սըր Ալեքսանտր Ֆլէմինկ, հնարիչը «փէնիսիլինի» ։

Արդի բժշկութեան նկարագիրը հիմնապէս փոխուեցաւ շնորհիւ Ֆլեմինկի գիւտին ։ Ան 1928ին գտաւ փէնիսիլինը, որ իր կատարելութեան հասաւ 1940ին, իբրեւ ամէնէն զօրաւոր մանրէասպանը ։ Բ. աշխարհամարտին բազմաթիւ զինուորներու կեանքերը փրկուեցան երբ կը մեռնէին վէրքերու հետեւանքով ։ Մինչեւ այդ թըւականը ամէնէն ազդու դեղը ճանչցուած էր «սիւլֆան» ։

Այս գիւտը պատճառ եղաւ որ գիտունները հետազօտութիւնները յառաջ տանին այն սունկերուն վրայ որոնք մանրէասպան են ։ Քանի մը տարի ետք տոքթ. Սէլման Ուէքսմէն եւ իր օգնականը՝ տոքթ. Ալպըրթ Շէց գտան Ստրիփթոմիսինը ։

Փենիսիլինի ամենագօր ազդեցութիւնը ուրիշ նախած սունկերէ շինուած դեղերու հետ յաղթեց ամէնէն տարափոխիկ հիւանդութեանց , արով բժիշկները ազատուեցան եւ սկսան ուսումնասիրել խլիրդը (քանսէր) , մտային ախտեր եւն. ։

Կ՝րսուի թէ փենիսիլինի ախտարուժութեամբ կարելի պիտի ըլլայ դարմանել մանրէական հիւանդութիւնները ։ 1950ին Նիւ Եորքի ամէնէն մեծ դարմանատունը փակուեցաւ, որովհետեւ փենիսիլինի բուժումով, արեւնիքի թալաղըրութեան հետ, պատճառ եղաւ որ անօգուտ դառնայ դարմանատունը ։

Փենիսիլինը կը դարմանէ վէրքեր եւ այտուցներ, Բլոքթիստիւմներ արեան թունաւորում , եւ կարգ մը թոքային հիւանդութիւններ , եւն. ։

Դիպուածաւ գտնուեցաւ այս դեղը ։ Սըր Ալեքսանդր , պատուաստի տնօրէն բժիշկ էր Սէնթ Մարիի հիւանդանոցին մէջ (Լոնտոնի համալսարանը) եւ կ՝աշխատէին իրենց հին ձեւերով գիտական աշխատանոցին մէջ գտնել մանրէները սպաննելու նիւթ մը ։

Գիտնականը նախ աճեցուց . մանրէն, հետեւելով իրենց արհեստագիտական մեթոտին ։ Տափակ ապակիէ պնակի մը վրայ դրաւ մածուցիկը (ժէլաթին) ,յետոյ դրաւ մէկ երկու մանրէ մածուցիկ նիւթին մակերեսին վրայ եւ ծածկեց ապակիով մը ։ Մանրէն բազմացաւ խիտօրէն, մինչեւ որ մածուցիկ նիւթը մանրէներու աղօտ դէզ մը դարձաւ

Այս մանրէներու պնակը, ուր կ՝աճէին էթաֆիլօքօքսին, Սըր Ալեքսանդր պատահաբար բաց օդին ձգեց քանի մը օր ։ «Երբ տեսայ թէ մանրէն կը տկարանայ , բաւ, կասկած չունեցայ թէ գտած էի հծիկը ամէնէն զօրաւոր դարմանագիտական նիւթին, որ պիտի բնաջնջէր մանրէական հիւանդութիւնները մարդկային մարմնին մէջ, եւ գուտ մշակումներ կատարեցի այդ տարօրինակ բորբոսէն» ։

Նախ չգիտցաւ թէ ինչ էր այդ բորբոսը, բայց յետոյ փենիսիլին անունը տուին ։ Ապա պատրաստեց դեղնորակ նիւթ մը, որ երբ ջուրին մէջ լուծուէր մօտ 500 անգամ , նոյնքան զօրաւոր պիտի ըլլար որքան քարոլական թթուն մանրէ սպաննելու տեսակէտէն ։ Ան գտաւ որ այդ նիւթը ազատութիւնը ունէր չվնասելու արեան բաղադրութիւնը ։

Ինչպէս ուրիշ գիւտեր, փենիսիլինը մոռցուեցաւ երբ Սըր Ալեքսանդր հրատարակեց իր գիւտը, գլխաւորաբար անոր համար որ Սուլֆա դեղերը աւուեր ձգեցին անոր վրայ ։ Ասկէ զատ պէտք եղած դրամը չունենալով զարգացնելու իր գիւտը , ան պահեց այդ նախնական բորբոսը , յուսալով որ պիտի կրնար համոզել մէկը այդ դեղի ուժին մասին ։

1936ին Սըր Հօուըրտ Ուոլթըր Ֆլորի եւ Տոքթ. էրնըսթ Գ. Չէյն, Օքսֆորտի մէջ որոշեցին ուսումնասիրել այն նիւթերը որ բժշկական գրականութեան մէջ կը նկատուէին իբրեւ հակա – մանրէական ։

Ա. Բ. Գ.էն սկսելով հասան «փ» գիրին ուր գտան փենիսիլին ։ Եթէ Սըր Ալեքսանդրը իր գիւտը նշանակած ըլլար «Գ.» գիրով, քանի մը տարի աւելի ուշ պիտի հասնէին այդ գիւտին ։

Երկու բժիշկներն ալ հաստատեցին թէ Սըր Ալեքսանդրի գիւտը՝ փենիսիլինը ազդեցիկ հականերխական էր իբրեւ դեղ դուրսէն գործածելի կամ ներարկելու ։ Անոնք յաջողեցան բաժնել զարծօն մասը բորբոսէն եւ ներարկեցին՝ մարակու ․․․ մուկին ։ Մուկը որ դատապարտուած էր մեռնելու, առողջացաւ ։ Անոնք յաջողապէս փորձեցին նաեւ քանի մը մարդկային հիւանդներու վրայ ։ Սակայն չափազանց քիչ քանակութեամբ ունէին ։

1941ին Ռոքֆէլըր Հիմնարկութիւնը որ քիչ մը դրամ տուած էր շարունակելու իրենց գործը, Մ. Նահանգներ հրաւիրեց Ֆլօրի Չէյն ընկ. որպէսզի համոզէ ազգային Հետազօտութեան Խորհուրդը եւ շահագրգռէ գործատէրերը գործածելու Ամերիկեան արտադրութեան մեթոտները փենիսիլինի վրայ ․

Ասկէ ետք սկսաւ ամերիկեան դեղերու պատմութեան ամէնէն շահեկան գլուխը ։ Պատերազմի Արտադրութեան վարչութեան հսկողութեան տակ, քանիմէկ հաստատութիւններ սկսան շինել դեղը ։ Սկիզբները ամբողջ դեղերը կ՝երթային բանակին, սակայն երբ ժողովուրդը պնդեց իր պահանջին վրայ, մասամբ անոնց ալ տրուեցաւ սահմանական պարագաներու տակ ։ Լրագիրները լեցուեցան «հրաշք դարմանի» պատմութիւններով եւ բժշկական հեղինակութիւններ հօ ․․․ փենիսիլինի գրուած տեղը ․․․ մէջ ։

Այսօր փենիսիլինը կը շինուի գրեթէ միեւնոյն եղանակով որ Սըր Ալեքսանդր կը պատրաստէր ։

Սըր Ալեքսանդր 1922ին գտաւ լիզոզիմը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԷՊԻ ՍԵԲԱՍՏԻԱ իր ճամբորդութեան մասին, Վարդանուշ Մարգարեան, «Հայրենիք»ի մէջ կը գրէ թէ, ընդհանրապէս նոր սերունդը բնաւ հայերէն չի խօսիր, եւ ամէնքը խոր ցաւ կը զգան այս պատճառով ։ Մօտակայ գիւղերէն կին մը իրեն դիմելով բսած է թէ Ամերիկայի Հայերը մեզ մոռցան , չեն հարցներ անօթի ենք, թէ կուշտ Ու եկեղեցի ունինք, ոչ դպրոց, կը կորսուինք կ՝երթանք... հինգ տուն Հայ կայ իրենց գիւղը, ամէնքն ալ կարօտ ։ Քաղաքին մէջ կան Սեբաստահայերու երբեմնի տուները, Տաշճեանց , Բէշոյեանց, Երկանեանենց, Սպ. Հիւանդանոցը, Մայր եկեղեցին փլած է, Շէքերճի Գալուստենց, Տիլզարենց տունը եւ պարտէզը, Ս. Նշանը, ժողովարահը, Արամեան վարժարանը որ կանգուն է դեռ, Ստ. Ցարութիւնենց Պէզիրճեան տուները, Շիրինի, Համամճի Օղլու բաղնիքները ։ Նոր շէնքեր շինած են Կեսարիայ դրան կողմերը : Շատ խեղճ էր Պէզիրճենց արտը ։ Շատ մը հայրենակիցներ կը փափաքին դաղթել ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայոց առաջնորդը, Խորէն Եպիսկ. Թեհրան գացած է , կալուածական գործի մը կարգադրութեան համար ։ Օգակայանին դիմաւորուեցաւ, Խորէն ․․․ պիսկ. առաջնորդուած է Ս. Աստուածածին մայր եկեղեցին, որուն բակին մէջ երկշարք կեցած էին Դաւթեան վարժարանի աշակերտները ։ Ի պատասխան բարեգալուստ խօսքերուն, առաջնորդը ողջունած է Թեհրանի գաղութը, արեւշատութիւն մաղթելով Շահն Շահին եւ բարգաւաճում պատմական Իրանի ։ Խորէն Եպիսկ. այցելած է նաեւ «Ալիք»ի խմբագրատունը .

որ արցունքի բաղադրութիւն մըն է եւ հակամանրէ ազդեցութիւն ունի ։

1944ին Սըր Ալեքսանդր եւ Սըր Հօուըրտ միացան ։ Ցաջորդ տարին տոքթ. Չէյնի հետ, անոնք ստացան Նոպէլի բնախօսութեան եւ բժշկական մրցանակը , ինչպէս եւ բազմաթիւ պարգեւներ եւ մրցանակներ ։ Երեքն ալ ուզգակի դրամական վարձատրութիւն չունեցան իրենց ․․․ համար, թէեւ միլիոնաւոր տոլարներ ծախսուեցան եւ շահուեցան արտադրութեան համար ։

Սըր Ալեքսանդր ծնած էր Սկովտիա , 6 Օգոստ. 1881ին ։ Ատեն մը աշխատեցաւ շոգենաւային ընկերութեան մէջ, յետոյ բժշկական ուսանող էր Սէնթ Մէրիի հիւանդանոցին մէջ, ուր մրցանակներ կը շահէր ։ 1906ին ստացաւ բժշկական վկայականը ։

1951ին ․․․ մանրէաբանութեան դասախօս էր Սէնթ Մէրիի մէջ ։ Իր կինը մեռաւ 1949ին ։ Մէկ զաւակ միայն ունէր ։ 1953ին վերստին ամուսնացաւ գիտնական կնոջ մը հետ, տոքթ. Ամալիա Քութսուրիս , յոյն հերոսուհի մը, Աթէնքէն ։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Նրանք անմիջապէս իրենց պարտականութեան գլուխն անցան եւ Մուրատի ցուցմունքով կարեւոր կէտերը բռնեցին ․

Դրանից յետոյ, Անդրանիկը մի քանի տղաներ ղրկեց վանքը, որպէսզի տեսնեն եւ լուր բերեն թէ՝ վանքի մէջ օտար անձեր կայի՞ն թէ ոչ ։

Իսկ Մուրատը, գիրքերի մէջ պահապաններ նշանակելէ յետոյ, եկաւ ծովեզերք, ուր ժայռի մը տակ նստած էին Գէորգ Չաւուշն եւ ուրիշ ընկերներ ։

Գէորգը ասաց ․

— Մուրատ, չե՞ս կարծում, որ նաւի ղեկերը պէտք է հանենք ։

— Անպայման ։ Դրա համար եկայ ։

Նաւերի ղեկերը հանեցինք, տարինք մի ապահով տեղ պահեցինք եւ մօտն էլ պահապան մը դրինք ։

Այդ նախազգուշական միջոցները ձեռք առնելէ յետոյ, վանք գնացող տղաները վերադարձան եւ հաղորդեցին, որ վանքի մէջ միայն երեք վարդապետներ եւ մի եպիսկոպոս կան ։ Դուրսից ոչ մէկ մարդ ։

Այդ լուրին վրայ, բոլորս մէկ ուղղուեցինք դէպի վանքի հիւրասենեակների կողմը. Իհարկէ, ժայռերի վրայ դրուած պահապանները մնացին իրենց տեղերում ։ Մեզ հետ եկան նաեւ նաւավարները ։

Պահապանները՝ դիտակներով դիտում էին ամէն կողմ եւ հանդիպակաց ծովեզերքները ։

Մեր ծովային երկօրեայ ճանապարհորդութեան միջոցին սնուել էինք միայն սիսեռով եւ ջրով ։ Սնունդի մեծ կարիք ունէինք ։ Գրեթէ բոլորս էլ ուժաթափ էինք ։

Երբ մի քիչ հանգստացանք, մեզ մօտ հրաւիրեցինք վանքի վանահայրը՝ Ցովսէփ եպիսկոպոսը, որ ութսունամեայ մի ծերունի էր .

Մուրատ Սրբազանին հարցեր տուաւ վանքի ունեցած պաշարի մասին ։

Օրհնած, պատասխանից եպիսկոպոսը, այնօրը ․որ դուք նախապէս հօս ․․․ գրիք, ձեզ էր որ մեր ամբարները ալիւրով եւ մեր կարասները իւղով լեցուն էին . Իսկ ա՞յժմ ։ Դատարկ են ,շնորհիւ մերտեղապահին ։ Դուք երբ խումբով հեռացաք Ախթամարից, նահանգապետ օրն իսկ կարգադրութիւններ արաւ , որ վանքի պաշարը դուրս հանուի ։ Եւ այնուհետեւ մենք սկսանք մեր ամէնօրեայ սնունդը նաւակով դուրսի տունից ստանալ ։ Հիմա այստեղ պատրաստի ոչինչ կայ ։ Եւ եղածը հազիւ մի քանի տասնեակի մի անգամուան համար կը բաւէ ։ Ինչ որ կար՝ դրսի տնումն է եւ անկից կը ստանանք ։

Շամիրամ գիւղի մէջ Չինուորական Խորհուրդը պարենաւորման մասին հոգ տանելու պաշտօնը յանձնեց Մուրատին ։ Անդրանիկը ասաց.— «Հիւանդ եմ», եւ մենք էլ չուզեցինք պնդել, որովհետեւ նա վերջերս շատ ջղայնացած էր ։

— Այժմ, սրբազան, ասէք, հարցուց Մուրատը, ինչո՞ւ փանահայր Արաէն վարդապետը այդպիսի կարգադրութիւն արաւ ։

— Այդ մասին ես մի բան չեմ կարող ասել ։ Եղբայրութիւնը դուք հանեցէք , պատասխանեց եպիսկոպոսը ։

Մուրատ այլեւս ուրիշ հարցում չարաւ ։ Բոլորս էլ արդէն սոված էինք ։

Նա այս անգամ իր մօտ կանչել տուաւ յեղափոխական եւ Դաշնակցական Դանիէլ վարդապետ Ջարօեանին՝ սաելով ․

— Հայր սուրբ, բոլորիս յոյսը եւ ապաւէնը դուն ես, շտապիր ։ Առ նաւակը , գնա դուրսի տունը ։ Որքան պաշար կայ , հօս բեր ։ Բայց մի բան եւս ։ Այնտեղի մարդկանց սոված չթողնես

Վարդապետը քաջի նման նետուեց նաւակի մէջ եւ հրամայեց թիավարներին , որ շուտով թռչին ափերը, քանի որ տղաները սոված էին ։

Մինչ այդ՝ մի փոքրիկ խորհրդակցութիւն ունեցանք ։Որոշեցինք մեզ մօտ կանչել Կոմսին եւ Իշխանին, որովհետեւ նրանք այս շրջանի պատասխանատու ընկերներն էին ։

Նրանց խորհուրդը մեծ նշանակութիւն ունէր մեր ապագայ անելիք քայլերի համար ։ Բացի այդ, մեր ռազմագիտական տեսակէտէն էլ նրանց հետ մերձաւորութիւնը կարեւոր էր ։ Մեր միակ յոյսն ու ապաւէնը Վանի լիառատ զինամթերանոցներն էին, իսկ դրանց տէրն ու տիրականը մեր այդ երկու ընկերներն էին ։

Այդ գործի կարգադրութիւնն էլ յանձնուեցաւ Մուրատին ։ Անդրանիկը՝ Զինուորական Խորհուրդի անունով՝ մէկ-մէկ նամակ ստորագրեց եւ հասցէագրեց այդ ընկերներին ։

Մուրատը գաղձեալ նաւակ մտաւ եւ 12 ընկերներով գնաց ծովեզերեայ Խորգոմ գիւղը ։ Նրան տրամադրուեց նաեւ մի գումար, որպէսզի այդ գիւղից մի տասնեակ ոչխարներ բերէր, ողջ կամ մորթուած ։

Դանիէլ վարդապետը վերադարձաւ ։ Իր հետ բերած էր 25 պարկ ալիւր, մի քիչ էլ Վանի ժաժիկ ու պանիր ։ Տղաները անմիջապէս խմոր շաղեցին, հաց թխեցին , կերակուր պատրաստեցին, եւ մենք սովալլուկ գայլերի նման յօշոտեցինք եփուած միսերը եւ թխուած հացերը ։

Տղաները, երբ Մուշաղշէնից դուրս եկած էին, պաշար չէին առած իրենց հետ այն յոյսով թէ՝ Շամիրամի մէջ Սեպուհի մօտ պաշար կը գտնեն ։ Եղը մորթած էինք ։ Կռիւը սկսած էր ։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ հրատարակելու առաջարկ մը ներքայա-ցուցած էին Ամերիկացիները. Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը գնելոյ մը հրատարակեց, որով անգամ մը կը համարի այդ համաձայնութեանց հրատարակումը, ներկայ պարագաներուն մէջ։

ՓԱՐԻԶԻ ՓԱՊՈՒՂԻՆ, Մեթրօ, հակառակ հանրային ձեւին կատարուած կը տեսակ մը քոլինխական ջուրով։ Այս անգամ նոր փորձ մը պիտի կատարուի թիւ մէկ գիծին վրայ, չահագործման անուշադրութեամբ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը կը բազմապատկեն իրենց պատրաստութիւնները, գրաւելու համար ծովեզերեայ կղզիները։ Հետազօտ մը համաձայն 250·000 կարմիր զինուորներ պատրաստ են արշաւելու, առաջին պատեհութեամբ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վերազինումը փութացնելու համար 700 միլիոն տոլարի արժէքով զէնքեր պատրաստած են Մ. Նահանգները, ինչպէս կը հաղորդէն Ուաշինկթընէն։ Այս զինամթերքին մէկ մասը կը պահուի Ամերիկա, մնացեալը՝ Ֆրանսա եւ Գերմանիա։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու վարչապետները Գահիրէ հրաւիրուած են, խորհրդաժողով մը գումարելու համար, Մարտ 20-25։ Լիբանան մերժեց մասնակցիլ, առարկելով թէ արաբական բոլոր պետութիւնները հրաւիրուած չեն։ Միւս կողմէ, նախագահ Շամուն Իտալիա պիտի այցելէ այդ օրերուն։

25·000 ՀԱՅՐԵՐ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐ թափօր մը կազմեցին կիրակի օր, Շան զ'Էլիզէի վրայ, ընտանեկան ընկերակցութեանց կազմութեան տասնամեակին առթիւ։ Ցնծոյ ժողով մը գումարուեցաւ Ձմեռնային մարզարանին մէջ, կարգ մը իրաւունքներ պահանջելու համար։

Պ. Թորոս Գալֆայեան, Տէր եւ Տիկին Գալուսի եւ Սաթենիկ Տէմիրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ եւ Զարուհի Խաչիկեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝

ՅՈՒԼԻԱՆԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գրիգորեան, բնիկ Ֆիլիպեցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մարտ 12ին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 15·30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայ իբրեւ այդ նկատել։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւն կը պատրաստուի տօնելու 1915 Ապրիլեան հերոսամարտին քառասնամեակը Մայիս 15ին, մեծ պատրաստութեամբ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին պարահանդէսն ու զինեձօնը, Ապրիլ 3ին։

Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին հանդէսը, Մայիս 15ին, կիրակի։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի հանդէսը Ապրիլ 2ին։ Օ Ֆուայէ տը լա Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ։

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը Ապրիլ 16ին, Պէրրի Միլիէ սրահներուն մէջ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 25ԱՄԵԱԿԸ
(1929 – 1954)

Ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար կատարուած աշխատանքին վրայ։

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ձոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ. պատկերազարդ։

Գրական էջեր.— Հայկ. Կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս-րմ. կական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անգլ. քիր, մանրավէպ, որոնցմէ են...

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300։ Դիմել՝ «Ցառաջ»ի գրասեն Հրանդ Սամուէլի. ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱՄԱՍԵԱՆԻ՝

3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին։

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'Էթուալ 1 Քուր Կամպէ-թա (անցրէ Փլաս Ռասփայ)։

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները։

Մուտքը ազատ է։

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ։

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան։

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին։

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾԻՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն։

Տարազներու մրցում, վիճակահանութիւն եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի։
Մէզօն տը լա Շիմի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ։

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները։ Ճոխ պիւֆէ

ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը, Փարիզ, շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ պատուեցին իր Մարտ վեցի պարահանդէսը, եւ ուրախութեամբ կ'արձանագրէ ներկաներու ցոյց տուած անվերապահ համակրանքը միութեան հանդէպ։ — Դիւան Մ.Ռ.Ն.Ա.Մ.

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի գիշեր Քասէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ։

Նիւթ՝ Օդանաւի տեսակները եւ թռիչքի կերպերը։ Մուտքը ազատ է։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ժամը 9ին։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՇԱՒԻԼ.— Այրի Տիկին Թագուհի Աբէլեան իր թոռնիկին՝ Սարգիսի առաջին տարեդարձին առթիւ 500 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մասնաճիւղին։

× Այրի Տիկին Շուշանիկ Զաքարեանի մահուան տարելիցին առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Սիսակ Տաղրամաճեան հազար ֆր. Շաւիլի դպրոցին, Քլամառէն Տէր եւ Տիկին Սամուէլգալշեան հազար ֆր. Կապ. Խաչի կալանի շէնքին։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Դ. ՑԱՆԿ

Պուլանճեան, Ոսկեան Քալայճեան, Ե. Տիկին Գազիկեան 5000ական ֆրանք։

Սողոմոնեան երեք հազար ֆրանք։

Ս. Տէօքմէճեան երկու հազար ֆրանք։

Յովհ. Փափազեան, Հայկազուն Վարժապետեան, Արշակ Մկրեան, Միքայէլ Պետրոսեան, Գրիգոր Թորոսեան, Ոմն, Պապազեան, Զորպաճեան, Զոգարեան, Հիսայեան, Փամպուգճեան, Բժ. Նորա Տամլամեան, Տիկին Պօղոսեան, Գըլըճեան, Տիկին Ֆ. Ֆէյտի, Աշըգկէօզեան, Պոյաճեան, Վարպետեան, Գարեգին Վալըգանեան, Տիկին Զթիքեան, Մարանկէօզեան, Սէֆէրեան, Ցակոբեան, հազարական ֆրանք։

Անճէլեան, Աբրահամեան, Յովսէփեան, Տիրատուրեան 500ական ֆրանք։

Աշըգկէօզեան, Օր. Չիլէլեան, Մինասեան 300ական։

Տիկին Պետրոսեան, Պարտիզպանեան, Պետրոսեան, Ջիպուքճեան, Աչճեան 200ական ֆրանք։

Տօնիկեան, Յարութիւնեան, Եղիազարեան հարիւրական ֆրանք։

Գումար	47·200
Նախորդ գումարը՝	152·000

Փետրուար 13ի ցանկին 65·000ը 74·000 է.

տարբերութիւնը՝	9000
Ընդհ. գումար՝	208·200

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԷՆ

Նշան Փալանճեան Ճեմարանի մատենադարանին համար, Համազգայինը շնորհակալութեամբ ստացած է, Այրի Տիկին Մարիամ Ոսկի Բարսեղեանէն (իր անմոռանալի ամուսնոյն, Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտ, բժիշկ Բարունակ Ոսկի Բարսեղեանի յիշատակին համար), հետեւեալ 16 հատորները.—

Հոմերի Իլիականը, Բանք խրատուց ճախնի իմաստասիրաց, Եղիշէ։ Միլտոնի կորուստ դրախտին, Նաբեկ, Դժոխք, Ճաշակք հին եւ նոր ողբերգութեանց, Եզնիկ, Վալերի Բրիւսովի տարեգրութիւն հայ ժողովուրդին, Եղիշէ պատրիարք Դուրեանի կենսագրութիւնը, Նարեկ (Աշխարհաբար), Աւետարանի ճառերն, Վկայաբանութիւն Յովհաննու Պարտիզակցւոյ, Հոգեբանութիւն, պատմութիւն հայ մատենագրութեան եւ Ռուսաց Հ. Ղ. Ալիշանի։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ։ Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'Էփառնեէ, 32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու։ Մուտք 250 ֆր.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ.— Համախորհրդի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակիցներ Պ. Ղուկասեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Տէր եւ Տիկ. Եղուսպ Սէֆէրի եւ պարագաներուն, իրենց շատ սիրելի կնոջ եւ աղջկան Տիկին Ռոզայ Ղուկասեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

LUCIEN DURAND

ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ

23. Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2) GUT. 36-71

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հասցէին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատուակալ եւ գործօն անդամները առիթողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Երեմեան դպրոցը։ Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի։ (Վարչութիւն)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Լէ Վ'Օլիվ – Մարթիկոյի հայկ. դպրոցին խնամակալութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Պ. Ա. Թէրզիպաշեան եւ Վասպուրականի Հայր. Միութիւն երեք հազար ֆր.։ Պ. Պ. Պ. Մէսճեան, Վ. Տէյիրմէնճեան, Բ. Շաքարեան, Հէքիմեան եղբ., Բաղ. Շաքարեան, Մկրտիչեան եղբ. Տէր Կարապետեան եղբ., Գ. Զարուկեան երկու հազարական, Յ. Հացագործեան, Գ. Պողոսատուրեան, Շիմշիրեան, Համալեան, Տիրատուրեան, Բէքմէզեան, Ոսկիանեան, Ար. Հիւսեան, Միրաքեան, Թուրիկեան, Նէվշէհիրլեան, Փանոսեան, Եազմուրեան, Աչճիպաշեան, Բարսեղեան, Ն. Հացագործեան, Մինասեան – Թոպալեան, Էլոյեան, Մարտիկեան, Զ. Մելտոնեան, Լուսիկեան, Ծերիկեան, Խրտըրեան հազարական, Գ. Եղիայեան 1200, Քաջունեան 800, Դաքէսեան, Թէքնէեան, Պասմաճեան, Մելտոնեան, Մենծոյեան, Թումայեան, Յովհաննէսեան, Գարաճեան, Զինիեան, Մոմճեան, Ղազարեան, Սուլթանեան, Պէզպէրեան, Կարապետեան, Ժ. Հացագործեան, Եսիչեան, Գարախանեան, Պէյլէրեան, Տոլպաշեան, Մ. Թէքէեան, Գանձանակեան, Պէթայեան, Մարտիրոսեան, Բէնիամին, Ծղնուորեան, Պոլեան, Նիկողոսեան, Սահաթճեան, Վ. Պանտիկեան, 500ական։ Մ. Պօղոսեան 300։ Թարգմանեան, Կիւրեղեան, Քէշիշեան, Գարեգին, Կարապետ երկու հարիւրական։ Կ. Սուլթանեան 400 ֆրանք։

Գ. Յովհաննէսեան

×

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Անտոնեանէ հազար ֆրանք, ի նպաստ իր դպրոցին, Օր. Արզարեանի եւ Պ. Սեթեանի նշանախօսութեան առթիւ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԵՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Զարգացած Հայուհի մը կը ստանձնէ հայերէնի, ջութակի, ֆրանսերէն լեզուով մաթէմաթիքի եւ ուրիշ դասեր՝ նպաստաւոր պայմաններով։

A. H. c/o Khedechian, 18bis Allée Velléda, Villemomble (Seine)

Հեռաձայն Լը Ռէնսի 36-94։

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը, կօշիկ նորոգելու համար ամբողջ կազմով եւ փինիսաժի մեքենայ «Վիքթորիա» նոր։ Ծախու է մեկնումի պատճառով։ Աժան գինով։ Դիմել՝

Mme LAMBERT
119, La Canebière, Marseille

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կօշիկի երես կարող (սայաճի) աշխատաւէր աշկերտ մը, աղջիկ կամ տղայ, 14 – 15 տարեկան։ Դիմել՝

Mr. ARTINIAN
23, Rue Jouye-Rouve, Paris (20)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկան 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՐՏ
MERCREDI 16 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7623 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3034

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԱՆԻ ԹԷ ՍԹԱՓԷԻՆ

— « Արդեօք ժամանակը չէ՞ որ մենք պատերազմ յայտարարենք օտար բառերի առանց անհրաժեշտութեան գործածութեան դէմ» ։

Երեւանի « Գրական Թերթ»ին աշխատակիցը յատկապէս գտեր եւ արտատպեր է Լենինի այս խօսքը, պաշտպանելու համար իր տեսակէտը՝ հայերէնի զարգացման եւ միօրինակութեան մասին ։

Լենին իր այդ յայտարարութեան մէջ կ՚ըսէ, դատապարտելով օտար բառերու անտեղի գործածութիւնը ռուսերէնի մէջ.

— « Ինչի՞ համար ասել «դեֆեկտ»ներ, երբ կարելի է ասել թերութիւններ կամ պակասներ, երբ կարելի է ասել բացեր ։

Նոյն հարցումը կրնանք ուղղել մեր չորգլուխ իմաստակներուն, որոնք «բացեր»ը մէկդի դնելով, կը գրեն «դեֆիցիտ»ներ ։

Եւ դեռ ի՛նչ այլանդակութիւններ, պարզապէս իբրեւ հետեւանք անյատակ տգիտութեան եւ սարկամտութեան ։

Մենք տարիներով պայքար մղած ենք այս ճակատին վրայ, եւ միշտ կը յիշեցնենք սա տարրական գիտելիքը ․

— Ո՛չ բռածոյ հայկաբանութիւն, ոչ ալ մուրացածոյ օտարաբանութիւն ։ Ոտի՛ց լեզու մը ինքնուրոյն, ճոխ եւ ճկուն ։

Հաւատարմօրէն գործածենք անոր հարուստ եւ հոյուն բառապաշարը․ իսկ եթէ պակասներ կան — եւ կա՛ն — աշխատի՛ր լրացնել, հերացնելով կամ փոխ առնելով ։

Երեւանի չարաթաթերթին աշխատակիցն ալ մօտաւորապէս նոյն բանը կ՚ըսէ․

— « Ամէն կերպ օգտագործել ժողովրդին անհասկանալի տերմինի հայերէն յաջող համանշանակը, բացակայութեան դէպքում կազմել նորերը՝ օգտագործելով Հայոց լեզուի անսպառ հնարաւորութիւններն ու բառակազմութեան կարողութիւնները » (30 Յունուար 1955) ։

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, «ուժեղ պայքար ծաւալել ինչպէս լեզուական մաքրամոլութեան, այնպէս ալ՝ լեզուական օտարամոլութեան դէմ, հաշուի առնելով Հայոց լեզուի զարգացման ոգին, նրա օրինաչափութիւնները, առանձնայատկութիւններն ու հնարաւորութիւնները » ։

Յօդուածագիրը այս առթիւ կը յիշէ յատկանշական օրինակ մը․

— « Տերմինաբանական կոմիտէն ընդունեց «էկոնոմիկա» բառը, որն իրեն չարդարացնելով, այժմ լռութեամբ զիջել է հայերէն նախկին համանշանակներին» ։

Միջանկեալ ըսենք որ նախապէս կը գործածէին տնտեսութիւն, տնտեսական եւն․ բառերը. Անոր մը յայտարարեցին թէ այդ բառերը չեն համապատասխաներ էկոնոմիկա, էկոնոմիկ բառերուն ։ Եւ հրամայեցին խուրացնել այս վերջին բառերը ։

Կը թուի թէ այժմ դարձի եկեր են ։

Ո՛ւր էր որ ընդհանուր դարձ մը կատարէին, յանուն լեզուի հարազատութեան եւ բնական զարգացման ։

«Սովետական Հայաստան » օրաթերթի Փետրուար 18ի թիւին մէջ, Պետական Հրատարակչականի աւագ խմբագիր Վ. Պօղոսեան բաց նամակ մը ուղղելով «Տերմինաբանական Կոմիտէ»ին, կը գանգատի թէ «մի ամբողջ շարք բառերի գրութեան մէջ չկայ միօրինակութիւն» ։

Եւ իր կարգին կը յիշէ քանի մը օրինակներ․— «Տասնեակ տարիներով գրուել է «Ճապոնիա»․ բայց անա թերթերի խմբագիրները մօտ երկու տարի առաջ սկսեցին գրել Յապոնիա եւն․» ։

Այս քանի մը օրինակները ամբողջական գաղափար չեն տար համատարած անտէրութեան մասին որ կը սպառնայ ռուսթաթարական աղցանի մը վերածել արարատեան աշխարհաբարը ։

Երանի՛ թէ չուտ վերադառնային «դէպի ազբիւրը լոյսին»...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

« ԹՈՒՐՔԵՒԻՐԱՔԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ ՁԱԽՈՂԱՆՔ ՄԸՆ Է»

ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սուրիոյ արտաքին գործերու եւ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, որ նախապէս վարչապետ ալ եղած էր, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրած է «Լը Մոնտ»ի Դամասկոսի թղթակցին.

— Թուրքեւիրաքեան դաշինքը կատարեալ ձախողանք մըն է (ֆիասքօ) ։ Պատճառը շատ պարզ է ։ Դաշինքին հեղինակները ուզած են զինուորական ցանց մը ստեղծել Միջերկրականի նաւահանգիստներէն մինչեւ ռուսական սահմանագլուխը ։ Արդ, առանց Սուրիոյ մասնակցութեան կարելի չէ որեւէ ցամաքային հաղորդակցութիւն միջնական նաւահանգիստներէն եւ մուտքի ճամբաներէն դուրս ։ Եթէ այդ նաւահանգիստները եւ ճամբաները բաւարար երեւցած էին Արեւմուտքի համար, ինչո՞ւ փորձեցին դաշինք մը կնքել ։ Արաբական երկիրները կը մերժեն մասնակցիլ, վասն զի իրենց խնդիրները կը տարբերին ։ Իրաք դրացի է Խ. Միութեան ։ Իր հիմնական հոգն է պաշտպանուիլ ռուսական հաւանական վտանգի մը դէմ ։ Իրաքցիները բաղդատաբար հեռու են իսրայէլեան վտանգէն, որ ուղղակի կը սպառնայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի ։ Այդ վտանգը դիմագրաւելու համար է որ Սուրիա – եգիպտական դաշինք մը կազմեցինք ։ Մենք կը դառնուինք երեք մեծ պետութեանց եւ անոնց զինակիցներուն՝ Փաքիստանի եւ Թուրքիոյ արեւմտեան կողմը ։ Այդ պետութիւնները չարունակ, կամ թշնամի եղած են Արաբներուն, եւ կամ ընդհարած՝ Հիւս. Ափրիկէի Արաբներուն հետ, մինչ Ռուսիան բաղդատաբար չէզոք մնաց արաբեւիսրայէլեան վէճին մէջ․ բայց անհաւանական չէ որ յառաջիկային գործակցութիւն մը հաստատուի Թուրքեւիրաքեան եւ միջազգային ցանցին միջեւ ։ Իրաք չի կրնար մասնակցիլ միջարաբական զինուորական կազմակերպութեան երկու պատճառներով ։ Նախ որ Պաղտատ դաշինքով մը կապուած է Թուրքիոյ հետ, հետեւաբար այլեւս չունի գործելու ազատութիւն ։ Երկրորդ՝ միջարաբական ցանցը կազմուած է ի նախատեսութիւն իսրայէլեան յարձակումի մը մինչդեռ Թուրքեւիրաքեան դաշինքը յօրինուած է ռուսական վտանգին դէմ ։ Եթէ նոյնիսկ Իրաք զօրք տրամադրէ հասարակաց պաշտպանութեան համար, ի՞նչպէս պիտի օգտագործուի ։ Մեր տրամադրութեան տա՞կ պիտի մնայ այդ զօրքը, բաժնուելով Թուրքեւիրաքեան հրամանատարութենէն, որ ամբողջովին ուղղուած է ռուսական վտանգին դէմ ։ Ուրեմն Իրաք յարմար պիտի չըլլայ այստեղ փոխադրել զանոնք » ։

Թղթակիցը մասնաւոր կարեւորութիւն կ՚ընծայէ վերջին խօսքերուն, դիտել տալով թէ Սուրիա ամէն գնով կ՚ուզէ խուսափիլ Իրաքի զինուորական ներկայութենէն որ պիտի խափանէ իր անկախութիւնը ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ երկիրներու վարչապետները ժողովի հրաւիրուած են Գահիրէի մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ ։ Վերջին լուրերու համաձայն, Յորդանան կը պահանջէ օգնել իրեն, եղմատացոյցի բացը գոցելու համար, եթէ կ՚ուզեն որ միանայ նոր դաշինքի մը եւ խզէ Անգլիոյ հետ կնքած դաշնագիրը ։ Մեծն Բրիտանիա 20 միլիոն տոլար կը վճարէ Յորդանանի բանակին ծախքերը հոգալու եւ եղմատացոյցին բացը գոցելու համար ։— Սուրիոյ պատուիրակութիւնը Պաղտատ հասնելով, սկսաւ բանակցիլ Իրաքի կառավարութեան հետ ։

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

Վերջին պահուն հասած հեռագիր մը ցաւով կ՚իմանանք ընկեր Արտաշէս Աբեղեանի մահը, Մոնախի մէջ, ուր կը բնակէր պատերազմի դադարումէն ի վեր ։

Մահը տեղի ունեցած է կիրակի օր ։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի ։

✕ Արտաշէս Աբեղեան ծնած էր 1878 Յունուարին, Աստապատ ։ Տարրական կրթութիւնը ստացած էր նախ՝ մինչեւ 1887' իր ծննդավայրի ծխական դպրոցին, յետոյ՝ 1887 – 1890 Շուշիի Թեմական դպրոցին մէջ ։ 1890 – 95 յաճախած է Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժարանը, ուրկէ վերջ մտած է Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը (1895) ։ Շրջանը աւարտած է 1899ին ։

1899 – 1900 Շուշիի Թեմական դպրոցին մէջ ուսուցչական պաշտօն վարելէ վերջ՝ բարձրագոյն ուսմանց հետեւելու համար անցած է Գերմանիա (Մարպուրկ, Լայփցիկ եւ Պերլին) ։ 1904ին աւարտած է Մարպուրկի համալսարանը, Փիլիսոփայութեան Դոկտորի տիտղոսով ։

1905 Յունուարէն մինչեւ Օգոստոս աշխատած է Ս. Պետերբուրգ՝ պրոֆ. Նիկոլա Մառի մօտ ։

Այնուհետեւ ուխրուած է ուսուցչական ասպարէզին (1905 – 1919) ։ Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժարանին փոխ – տեսուչ եղած է 1913 – 1915 Իբրեւ ուսուցիչ եւ հոգաբարձութեան փոխ – նախագահ պաշտօնավարած է նաեւ Թիֆլիզի Յովհաննեան օրիորդաց վարժարանին մէջ ։ Անդամակցած է կովկասահայ շարք մը հանրային կազմակերպութեանց եւ ընկերութեանց վարչական մարմիններուն ։

Աշխատակցած է բազմաթիւ թերթերու, 1908 – 1913 խմբագրութեան անդամ եղած է Թիֆլիզի Նոր Դպրոց մանկավարժական ամսագրին ։ Կանոնաւորապէս աշխատակցած է Թիֆլիզի «Յառաջ» թերթին եւ անոր յաջորդող թերթերուն (1905–1909), «Հորիզոն»ի (1909 – 1918) եւ այլ թերթերու ։

Անկախութեան հռչակումէն վերջ երեսփոխան ընտրուած է Հայաստանի Խորհրդարանին (1919–1920) ։ Այդ շրջանին աշխատակցած է Երեւանի «Յառաջ»ին ։

Խորհրդայնացումէն ետք անցած է Պոլիս, ուր Էսաեան աղջկանց վարժարանին մէջ ուսուցչութիւն ըրած է 1921 – 22 ։ Աշխատակցած է Պոլսոյ Ճակատամարտին, որուն համար իբրեւ թերթօն թարգմանած էր նաեւ Ա. Կուպրինի «Սուլամիթ»ը ։ 1922ին անցած էր Պերլին, ուր մնաց մինչեւ 1945 ։

1926ին իր դիմումին վրայ Փրուսիոյ կրթական նախարարը հայագիտական ճիւղ մը բացաւ Պերլինի համալսարանին կից Արեւելեան Լեզուներու Ճեմարանին մէջ եւ դասախօս նշանակեց զինք ։ Այս պաշտօնին վրայ մնաց մինչեւ 1945, Բ. աշխարհամարտի վերջը ։

Պերլինի դրաւման օրերուն ինք եւս տեղափոխուեցաւ եւ պահ մը Թուբինկէն եւ այլ քաղաքներ մնալէ վերջ հաստատուեցաւ Պավարիոյ մայրաքաղաքին՝ Մոնիխի մէջ, որու համալսարանին հայագիտական բաժնին դասախօսի պաշտօնը վարեց մինչեւ իր մահը ։

Երկար տարիներէ ի վեր կ՚աշխատակցէր «Յառաջ»ի, «Յուսաբեր»ի, «Հայրենիք»ի (ամսագիր եւ օրաթերթ), «Վէմ»ի եւայլն ․

Հրատարակած է Աշխարհագրութեան դասագրքեր, Հայաստանի Քարտէսը, « Ուղղագրական բառարան», գերմաներէն ընդարձակ քերականութիւն մը արեւելեան հայերէնի մասին, եւայլն ։ Վերջին անգամ «Յուսաբեր»ի տպարանէն լոյս տեսաւ Գէօթէի մասին ուսումնասիրութիւն մը եւ գերման մեծ փիլիսոփային ամբողջական երկերուն թարգմանութիւնը (Ա. հատոր, շարունակելի) ։

1952ին աչքի գործողութեան ենթարկուելու. Անկէ ի վեր հակառակ իր հիւանդկախ վիճակին կը շարունակէր իր գրական աշխատանքները, յօդուածներ հասցնելով Դաշնակցական թերթերու ։ Մինչեւ վերջին շունչը անդրէն չդադրեց ։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն ։

ՉԸՐՉԻԼ ՆՈՐ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, պատասխանելով զանազան հարցումներու, Չըրչիլ կարգ մը գաղտնիքներ եւս յայտնեց ։ Ըստ թէ անցեալ տարի հրաւէր ուղղած էր Խ. Միութեան վարչապետ Մալենկովի եւ Պ. Մոլոթովի, գլուխ գլխի խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար, բայց չեղաւ եւ կեցաւ ։ Տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենար Օգոստոսին կամ Սեպտեմբերի կիսուն, Պեռնի, Ստոքհոլմի կամ Վիէննայի մէջ ։ «Տեսակցութեան նպատակներէն մէկն էր ճամբան հարթել երեք, նոյնիսկ չորս կամ հինգ մեծ պետութեանց խորհրդաժողովին մը համար» ։ Երրորդ եւ չորրորդ պետութիւնները պիտի ըլլային Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա, իսկ հինգերորդը՝ ապահովաբար կարմիր Չինաստանը ։

Ինչո՞ւ ետ առին հրաւէրը ։ Չըրչիլ այս հարցումին ալ պատասխանելով, ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը սկսած էր պահանջել որ Զօրսերու խորհրդաժողով մը գումարուի, մասնակցութեամբ արտաքին նախարարներու, վերսկսելու համար խօսակցութիւնները Գերմանիոյ մասին ։ Յետոյ կ՚առաջարկէր նոր ծրագիր մը՝ Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան համար ։ Չըրչիլի կարծիքով այս երկու առաջարկները կը ձգտէին խափանել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը․ հետեւաբար ետ առաւ իր հրաւէրը ։ «Պ. Մոլոթով անպատեհութիւն մը չէր տեսներ երկու խորհրդաժողովներու գումարման մէջ ։ Բայց մենք անկարելի կը նկատէինք այդ, վասն զի մէկը պիտի ջլատէր միւսը ։ Այսպէս առկախ մնաց խնդիրը » ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդդիմադիրները առաջարկեցին խորհրդաժողով մը գումարել զինաթափութեան եւ ջրածինի ռումբի մասին, մասնակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան ։ Ժողովը 268ի դէմ 298 ձայնով մերժեց այս առաջարկը, անօգուտ համարելով զայն, ներկայ պարագաներուն մէջ, համաձայն Չըրչիլի բացատրութեանց ։

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՃԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տալաքիւփէեան (Բաքի Տիւզ, Մարսէյլ)	5.000
Տիկին Ե. Մանուկեան (Սեւրան)	5.000
Տիգրան Պագալեան (Փարիզ)	1.000
Լօզմակէօզեան Գրիգոր	2.000
Նահնապետ Գարուճի	1.000
Յարութիւն Փիլիճեան	1.100
(Այս վերջին երեք գումարով Պ. Աբրահամ Շահպազեանի միջոցաւ ստացած կ՚ըլլանք 32.100, միւսները յայտարարուած են արդէն)	
Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Նիկողոսեան	500
Գումար	15.600
Երէկուան գումար	441.350
Ընդհ. գումար	457.950

(Շար.ը կարդալ Գ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ... ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Տարի մը ետքը:

Գելիմէր կը դաշնակցի Սարտենիոյ Թագաւորին հետ, որ իր բանակով կ'անցնի Ափրիկէ: Երկուստեք կը պատրաստուին վճռական ու մեծ ճակատամարտի մը:

Բելիսար կը զօրացնէ Ցովհ. Հայկազնի գունդը բանակին լաւագոյն տարրերով, կը յանձնէ նաեւ բանակին դրօշը, ու կը հրամայէ չնահանջել երբեք: Ցովհ. Հայկազն ճամբայ կ'ելլէ իբրեւ յառաջապահ, իսկ Բելիսար՝ յաջորդ օրը: Տրիկամարայի մէջ դէմ առ դէմ կուգան Ցովհ. Հայկազնի եւ Գելիմէրի բանակները:

Երկու բանակներուն միջեւ կը հոսէր գետակ մը: Ցովհ. Հայկազն խրամներ կը փորէ եւ գիշերը կ'անցընէ՝ լրտեսելով Թշնամին, որ նոյնպէս խրամներ կը շինէր եւ կը սպասէր գետակին միւս կողմը: Ցաջորդ առաւօտ կը հասնի Բելիսար, պատերազմական ձեւ կուտայ հսկայ բանակին: Այս անգամ Ցովհ. Հայկազն կը դրաւէ կեդրոնը: Գետակին հանդիպակաց եզերքը, բարբարոսներու Թագաւորը կը շրջէր բանակին մէջ, հրամաններ կուտար, քաջութեան հրաւէր կը կարդար եւ կը յանձնարարէր երբեք չկռուիլ նետով, այլ միայն սուրով:

Այսպէս կազմ եւ պատրաստ՝ երկու բանակները իրար դիտելէ ետք, յանկարծ կը տեսնուի որ Ցովհ. Հայկազն կ'անցնի գետակը իր այրուձիով: Հայ քաջ զօրապետը հազիւ անցած էր ջուրը եւ կը պատրաստուէր կռիւի, երբ Թշնամի բանակէն դատուեցաւ Սարտենիոյ Թագաւորը իր զինուորներով: Սկսաւ կատաղի սուսերամարտ մը, բայց Ցովհ. Հայկազն չկրցաւ դիմադրել երկար ու նահանջեց: Բարբարոսները չհամարձակեցան հետապնդել զանոնք եւ անցնիլ գետակը: Ցովհ. Հայկազն, քիչ ետքը, նոր ուժեր առած, երկրորդ անգամ անցաւ գետակէն, բայց եւ այնպէս ստիպուեցաւ դարձեալ նահանջել: Երրորդ փորձ մը եւս կատարելով, Ցովհ. Հայկազն երդում ըրաւ չնահանջել այս անգամ: Գետակը անցաւ աւելի մեծ ուժերով, դրօշն ալ միասին: Եւ բարձրագոչ աղաղակներ արձակելով՝ քալեց բարբարոսներու բանակին վրայ: Սկսաւ կատաղի սուսերամարտը: Սուրերը որ անտառ կազմած՝ կը փայլէին արեւին տակ, շուտով ներկուեցան արիւնով: Նահանջ չկար այլեւս,— ա՛յս էր Ցովհ. Հայկազնի հրամանը: Անխնայ, անողորմ, անգութ, վայրագ կռիւ մըն էր, յօշոտում ու խողխողում, որ կը շարունակուէր ժամերով,— ինկան ամէնէն ընտիր զինուորները երկու բանակէն: Բայց Թշնամին կը դիմադրէր անսասան: Հակառակ Թշնամի բանակին կատաղի դիմադրութեան՝ Ցովհ. Հայկազն կը զարնէր շարունակ, կը հրամայէր զարնել եւ ձիերու ոտքերուն տակ կոխկռտել Թշնամին: Մինչեւ այդ պահուն՝ ինկաւ նաեւ Սարտենիոյ Թագաւորը, որուն մահը բախտորոշ դեր կատարեց, որովհետեւ բանակին մէջ շփոթութիւն ստեղծուեցաւ: Ճակատագրական այդ վայրկեանին՝ Բելիսար հրամայեց գետէն անցնիլ ամբողջ բանակը: Եւ ահա սկսաւ խառնակոյս նահանջը Գելիմէրի բանակին մէջ: Գելիմէր եւս, գլուխը կորսնցուցած, կը նստի ձին եւ կը փախչի դէպի Նումիդիոյ խորերը, բանակէն զատուած պահելով փախուստի ճամբան: Ու մինչ Բելիսարի բանակը կը յարձակի շփոթահար բարբարոսներուն վրայ, շարունակելով անգթօրէն ջարդել՝ բարբարոսներու բանակին ընկերացած կիներու եւ աղջիկներու ազիողորմ ճիչերուն մէջ, առանց դադար տալու նոյնիսկ գիշերը, անդին՝ Ցովհ. Հայկազն, միայն երկու հարիւր ձիաւոր առնելով, սրարշաւ կը հետապնդէ Գելիմէրը:

Ցովհ. Հայկազն որոշած էր կանգ չառնել ոչ գիշերը, ոչ ցերեկը: Անընդհատ կը հետապնդէր փախստականները: Բելիսար եւս, իր կարգին, ճամբայ ելաւ Ցովհ. Հայկազնի ետեւէն, չխզելու համար կապը եւ օժանդակելու համար հայ քաջ զօրապետին, որ ուխտ ըրած էր ձեռք ձգել Գելիմէրը՝ ողջ կամ մեռած:

Հինգ օր եւ հինգ գիշեր, Ցովհ. Հայկազն աշտանակեց իր ձին, սրարշաւ անցաւ Նումիդիայէն, հասաւ անապատին եզերքը: Այլեւս ժամերու խնդիր էր Գելիմէրի ձերբակալութիւնը:

Ցովհ. Հայկազնի կ'ընկերանար նաեւ Ուլիարիս: Քաջ սպայ մը, բայց սիրահար... գինիի: Վեցերորդ օրը լուսցած գիշերը, օգտուելով ձիերուն քիչ մը հանգիստ տալու համար եղած կարգադրութենէն, Ուլիարիս կը խմէ այնքան, որ արշալոյսին չէր կրնար այլեւս շիտակ կանգնիլ ոտքի վրայ:

Առաւօտ էր:

Երբ կը դանդաչէր ձիերուն մօտ, Թռչուն մը տեսաւ ծառին վրայ: Նշան առաւ՝ որսալու համար: Սակայն գինով, չկրցաւ նշան առնել եւ նետը գնաց զարնուեցաւ Ցովհ. Հայկազնի գլխուն:

Զինուորները վազեցին օգնութեան: Հայ քաջ զօրապետը վիրաւորուած՝ էր մահացու կերպով: Զո՛ւր անցան բոլոր ճիգերը՝ փրկելու համար անվեհեր հրամանատարին կեանքը: Լացի՜ն բոլորը, որովհետեւ Ցովհ. Հայկազն սիրուած էր ոչ միայն իբրեւ քաջարի եւ հերոս զինուորական մը, այլ եւ հրամանատար մը որ եղբօր պէս կը վարուէր զինուորներուն հետ:

Իր զինուորները այլեւս չհամարձակեցան հետապնդել Գելիմէրը: Վազեցին Ուլիարիսի ետեւէն, սպաննելու համար զայն, բայց ոճրագործը, սարսափած այն վախճանէն՝ որ կը սպասէր իրեն, փախաւ ու մտաւ մօտակայ եկեղեցի մը:

Ուրիշ խումբ մը զինուորներ ճամբայ ելան, լուր տալու համար Բելիսարի, որ բանակը ճամբան ձգելով՝ սրարշաւ հասաւ Ցովհ. Հայկազնի մարմինին մօտ: Երբ տեսաւ որ քաջերուն քաջը կը պառկէր անկենդան, չկրցաւ զսպել արցունքները եւ սկսաւ լալ: Իր հետ լացին նաեւ բոլոր զինուորները: Պրոկոպիոս կը պատմէ թէ Բիւզանդիոնի կայսրն իսկ խոր ցաւ զգաց՝ երբ լսեց այս քաջ հայուն մահը:

Բելիսար հրամայեց սպաննել Ուլիարիսը, բայց Ցովհ. Հայկազնի զինուորները ըսին թէ քաջ զօրապետը, իր մահէն առաջ, խնդրած էր վրէժ չլուծել Ուլիարիսէն, որովհետեւ գինով էր եւ չէր գիտեր ըրածը: Ու Բելիսար, որ երբեք ներել չէր գիտեր, յարգելու համար մեծ զինուորին յիշատակը, ազատ Թողուց ոճրագործը: Բայց հրամայեց փառաւոր դամբարան մը շինել Ցովհ. Հայկազնի վրայ, որ Թաղուած է այժմեան Թունուզի եւ Ալճերիոյ հարաւային սահմաններուն վրայ, անապատին եզերքը:

Ցովհ. Հայկազնի մահուան պարագան կասկած մը կ'արթնցնէ իմ մէջս: Այն առաւօտ, երբ Ցովհ. Հայկազն կ'անցնէր գետակը եւ կը յարձակէր բարբարոսներու բանակին վրայ, Հոնները՝ որոնք, Հայոց հետ, մաս կը կազմէին բիւզանդական բանակին, կասկածելի դիրք մը բռնած էին: Պրոկոպիոս կը պատմէ թէ Հոներուն նպատակն էր սպասել կռիւի ելքին, միջամտելու համար ի նպաստ այն կողմին, որուն յաղթանակը ապահով կը Թուէր այլեւս: Ահա թէ ինչո՛ւ, իբրեւ պահեստի ուժ, ուզեցին մնալ Թիկունքի վրայ: Եւ սակայն Հոնները, չափազանց հպարտ, կ'առարկէին թէ չէին ուզեր վայելել ուրիշին յաղթանակը, ոչ ալ կ'ուզէին ուրիշին տալ իրենց զէնքերուն փառքը: Արդարեւ միշտ առանձին կը ճակատէին,— նոյնիսկ սովորութիւն ունէին, ճակատամարտէն առաջ, մենամարտով կատարել ... բացումը, ճիշդ ինչպէս Գողիաթ: Իրենց բանակէն կը զատուէր յաղթանդամ սպայ մը, յառաջ կը խաղար եւ կը պոռար Թշնամիին՝ մենամարտի հրաւիրելով «ով որ քաջ էր»: Այսպէս ըլլալով հանդերձ, բարբարոսները քանիցս յարաբերութեան մէջ մտան Հոներուն հետ, նոյնիսկ դաւաճանութեան ծրագիր մըն ալ կազմուեցաւ, բայց Ցովհ. Հայկազնի յաղթանակը ջուրը ձգեց դաւադրութիւնը: Եւ երբ հայ զօրավարը սկսաւ հետապնդել Թշնամին՝ առանց հանգիստ տալու ընկերացող զինուորներուն եւ սպաներուն, որպէսզի վայելեն յաղթանակը, Ուլիարիս նետահար կը սպաննէ զինք, իբր թէ արկածով: Եթէ Ուլիարիս գինով էր՝ աղեղն անգամ շիտակ չկարենալ բռնելու պատճառաւ, ի՞նչպէս փախաւ եւ խելք ըրաւ ապաստանիլ եկեղեցիի մը մէջ: Հետապնդուող Թշնամին չկաշառե՞ց արդեօք այս սպան, որ «պարտութիւն» մըն ալ կրած էր բարբարոսներէն՝ Կարքեդոնի առջեւ, նահանջող բանակին մէջ նետելով իր Թարմ ուժերը: Կամ գիշեր ցերեկ Թշնամին հալածելէ յոգնած՝ չուզե՞ց արդեօք կասեցնել հետապնդումը, սպաննելով հրամանատարը: Ի՞նչ գործ ունի ձախ Թեւի յառաջապահ գունդին հրամանատարը աջ Թեւի յառաջապահ գունդին մէջ, որուն հրամանատարն է Ցովհ. Հայկազն: Տարբե՞ր էին արդեօք ձախ Թեւի յառաջապահ գունդին հրամանատարը, Ուլիարիս, եւ Ցովհ. Հայկազնի գունդին զինուորը, Ուլիարիս,— անունի զուգադիպութի՞ւն:

Պրոկոպիոս լուռ է մահուան պարագաներուն կապուած այս կասկածին մասին, միայն կ'ողբայ հայ քաջ զօրապետին կորուստը: Ցովհ. Հայկազն, Ափրիկէի այս յաղթականը, կրնար օր մըն ալ կայսր դառնալ ու բազմիլ Բիւզանդիոնի գահին վրայ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏԵՍԱԿ ՄԸ ՀՐԱՇՔ

Լիոն Ֆրանսայի երրորդ կեդրոն քաղաքն է, օժտուած՝ ամէն առաւելութիւններով, տնտեսական թէ մշակութային:

Լիոնցին լուրջ, աշխատող, երեւոյթով հպարտ է, ոչ–դիւրահաղորդ եւ մանաւանդ կասկածոտ: Դժուար է շահիլ Լիոնցիի մը բարեկամութիւնը եւ վստահութիւնը, բայց երբ յաջողեցար իրեն հետ մտերմանալ, կրնաս վստահ ըլլալ թէ բարեկամութիւնը տեւական է:

Լիոնահայ գաղութը մասամբ տառապած է, եւ 25 – 30 տարի ետք, մատի վրայ կը համրուին անոնք որ մտերմութիւն հաստատած են տեղացիներու հետ:

Վերը յիշուած պարագաները աւելցուցած են ստորադասութեան զգացումը Լիոնի հայութեան մէջ:

Բայց ով հրաշք, օր մը Լիոնի հայ գաղութը կ'ուզէ ունենալ իր դիրքին համապատասխան եկեղեցի մը, ցոյց տալու համար թէ բարձր մշակոյթով օժտուած ժողովուրդ մըն է:

Այդ օրը կը զուգադիպի հանրածանօթ Գ. Օհաննէսեանի Թաղման, երբ հայ թէ օտար հոծ բազմութիւն մը ներկայ կ'ըլլայ Լիոնի հայկական մատուռը: Վերադարձին իսկ, Այրի Տիկին Օհաննէսեան կը տրամադրէ մէկ միլիոն ֆրանք, վայելուչ եկեղեցի մը շինելու համար: Եղբայրը՝ Գ. Կ. Ճնկտրեան կ'աւելցնէ երկրորդ միլիոն մը: Եւ այսպէս կը ստեղծուի շարժումը, Ազգ. Միութիւնը անմիջապէս կը ձեռնարկէ հանգանակութեան եւ 4 – 5 միլիոն ճարելով կը գնեն հողը:

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը նկատի առնելով գործին ծանրութիւնը եւ բազմակողմանի հանգամանքը, կ'ընտրէ մասնաւոր եկեղեցաշէն գործադիր մարմին մը, որ իր կարգին կը կազմակերպէ Տիկնանց եւ Երիտասարդաց օժանդակ մարմիններ:

Մեքենան կազմ եւ պատրաստ, պէտք էր խօսքէն գործի անցնիլ: Ոգեւորութիւն ամէն տեղ եւ ընդհանուր համերաշխութիւն:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԼՈՒՐԵՐ ԼԵՌՆԵՐԻՑ

Պարոն Սվաճեանը Քեթմանլիի պատմութիւնը կը պատմէ այնպէս, ինչպէս եղելութիւն է: Ե՞րբ ես ետ դառնալու:

— Արդարութիւնն իմանան, այլեւս գործ չունեմ,— պատասխանեց երիտասարդն այնպիսի եղանակով, որ Թւում էր, թէ նրան անհամբեր կանչում են Տաւրոսը, Զահանի լեռնահովիտը, Տղրուկի լիճը, Բերիտ լեռը, հարազատ Ալափաշը... Եւ այստեղ, շքեղ Պոլսում, ոչ մի գրաւիչ բան չկայ:

— Գնալուց առաջ ինձ կը տեսնես,— պատուիրեց Նալբանդեանը:

Հեռանալիս Սվաճեանը բազմանշանակ սեղմեց Նալբանդեանի ձեռքը եւ ասաց.

— Օր մը, եթէ հարկ ըլլայ, նետենք պիտի մեր գրիչը եւ զէնքով փոխարինենք ...

Նալբանդեանը միայն ժպտաց: Պոլսահայ իր բարեկամները դեռ ամէն ինչ չգիտէին: Հարցը հասունացել էր, արդէն կարելի էր պարզ ու որոշ յայտնել, թէ ինչ է ուզում ինքը, ինչ է պահանջում ժողովրդի վիճակը ...

ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՀԵԼԻ ԿՌՈՒԱՆԸ

Թադէոսեանը Նալբանդեանին հիւրանոցում չգտաւ. դա առաջին դէպքն էր, որ Միքայէլը հեռացել էր առանց նախապէս պայմանաւորուելու:

Հանդիպման վայր հանդիսացող «Պաչ Բրիստոլը» սրճարանում էլ Թադէոսեանը չգտաւ նրան, ոչ էլ հայկական Թատրոնի փորձատեղում, որտեղ պատրաստում էին Սրապ – Մանասի « Զաղացպանին աղջիկը»:

Թադէոսեանը շատ յուզուած լինելուց կառք անգամ չնստեց, բոլորովին յոգնած քայլերն ուղղեց՝ ասահանդիտ, յիշեց, որ Նալբանդեանը ցանկութիւն ունէր զրուցել հայ մշակների հետ: Այդ ենթադրութիւնը ճիշդ դուրս եկաւ: Նալբանդեանը Ղալաթիայի հին կամուրջի մօտ էր, մշակների հետ: Թադէոսեանը նկատեց, որ Նալբանդեանին հեռուից հետեւողներ կան: Մի հայեացքով որոշելով նրա անբարենպաստ դրութիւնը՝ Թադէոսեանն արագ մօտեցաւ մշակների խմբին:

Այդ պահին Վանի վիլայէթից եկած մշակներից մէկը կցկտուր, հատուկենտ բառերով ջանում էր նկարագրել իրենց ծանր, տարկական վիճակը: Մշեցի մշակը, որ արաբական դաշոյնի նման կեռ պեխեր ունէր, մէջ էր ընկում, անիծում հայ եւ Թիւրք կալուածատէրերին, «որոնք վիշապ դարձած՝ դավթել են հող, ջուր, ծառ ու Թուփ»: Երեւում էր, որ սա աւելի համարձակ էր, չէր հաշտւում իր վիճակի հետ: Երրորդ մշակը, որի խօսալձեւը մատնում էր նրա հարաւցի լինելը, խոստովանեց, որ ինքն սպանել է Արբահամ աղային ու փախել:

Որքան խաբուսիկ էր այս չարքաշ մարդկանց հնազանդ ու խեղճ արտաքինը: Թւում էր, թէ այս Թշուառները վճռել են մինչեւ կեանքի վերջը քաշ տալ պանդխտութեան ու աղքատութեան լուծը: Ոչ կրակ, ոչ արժանապատուութեան զգայում, չորացել, անարտ են դարձել, չկայ նրանց համար նուիրական բան, նրանց ամբողջ ուրախութիւնը բեռ տանելու, օրական մի քանի ղուռուշ վաստակելու մէջ է: Թւում էր: Բայց բաւական էր Նալբանդեանի նման շահագրգռուած մի մարդ շօշափէր նրանց անտես վէրքերը, իր ջերմ շնչով ցրէր տաք հողերի վրայ նստած մուխը, որպէսզի Թաքնուած կայծերը բոցկլտային ու երեւան գար մի աշխարհ՝ յուզումներով եւ տուայտանքներով, անհնազանդ ոգով ու պայքարի տենչի ներուժ կուտակումներով: Առ երեւոյթ բոլորը միանման, կարծես անունն չունեցող մշակներ էին: Բայց ահա մէկը՝ Փիլոսն է, միւսը՝ Կարապետը, երրորդը՝ Սաքօն, չորրորդը՝ Պօղոսը, հինգերորդը՝ Զարմանդը... Սա հետաքրքիր ու խորհրդաւոր կերպարանափոխութիւնն էր, որ հոգեկան բաւականութիւն պատճառեց Նալբանդեանին: Նա այնպէս էր յափշտակուել մարդկային աշխարհների այս ուրոյն յայտնագործութեամբ, որ առաջին պահուն չլսեց Թադէոսեանի կանչը:

Մշակների հրաժեշտ տալուց եւ հին կամուրջի մօտից հեռանալուց յետոյ, Նալբանդեանը Թադէոսեանին ասաց.

— Հող, ահա այն գորդեան հանգոյցը, որ պիտի լուծել, ահա այն ճանապարհը, որով կարող է որեւէ ազգ հարստանալ ու երջանկանալ: Քանի կեանքը ճանաչում եմ, այնքան համոզւում եմ, որ դրանից ճշմարիտ ուղի չկայ ... չկայ ...

— Դժուարին ու մեծագոյն զոհեր պահանջող ճանապարհ մը ...

— Այո, բարեկամս... Ազատութիւնն աքսորական է, նրան պիտի ազատել կապանքներից, դրա համար հարկաւոր են անձնազոհութեան պատրաստ առաջնորդներ... Իսկ ո՞ւր է Սվաճեանը,— յանկարծ հարցրեց Միքայէլը:

— Ատոր համար ձեզի կը փնտռէի: Ցարութիւնը գլուխը կորսնցուցեր է ...:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

Զանազան հասանքներ ձեռք ձեռքի տալով, հասոյթին կէսը ծեսը իր տարեկան ձեռնարկներէն բաժին կը հանէ եկեղեցւոյ եւ Ազգ. Տան շինութեան հիմնադրամին :

Տիկնանց Միութիւնը կը կազմակերպէ թէյասեղան, քերմէս, եւն., իսկ երիտասարդութիւնը պարահանդէս, թատրոն ։ Անշուշտ բոլորն ալ կը ջանան կարելի եղածին չափ հասոյթ ապահովել :

Եւ պատմական օր մը Լիոնի քաղաքապետը եւ Ազգ. Ժողովի պատուակալ նախագահը Պ. Էրիօ յանձն կ'առնէ անձամբ նախագահել հիմնարկէքի արարողութեան։

Լիոնի գաղութը հպարտ էր այդ օրը, իր մէջ տեսնելով Ֆրանսայի եւ օտար բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, կրօնական, թէ քաղաքական, թէ զինուորական, որոնք փորձով կը տեսնէին թէ երէկուան գաղթականը որքան կը գուրգուրայ իր մշակոյթին վրայ :

Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան կը նախագահէր եկեղեցական արարողութեանց, շրջապատուած քահանաներէ : Տեղական մամուլը լայն տեղ տուած էր արարողութեան, տպելով նաեւ քանի մը լուսանկարներ։ Ծերունազարդ քաղաքապետը կեցաւ մինչեւ վերջ, եւ խօսք առնելով յայտնեց իր գոհունակութիւնը, քաջալերեց կազմակերպիչները, եւ խոստացաւ, ամէն կերպով սատարել գործադիր մարմնի աշխատանքներուն :

Շատ չանցած, կառավարութիւնը արտօնեց կազմակերպել մեծ վիճակահանութիւն մը։ 5.000.000 Ֆր. որուն միակ պարգեւն էր Ֆրիկաթ մը 850.000 ֆրանք արժէքով ։

Ամիսներէ ի վեր թերթերը կը ծանուցանէին թէ ծախու է 50.000 տոմսակ, իւրաքանչիւրը հարիւր ֆրանքի։ Վերջապէս որոշուեցաւ Մարտ վեցին կատարել վիճակահանութիւնը, ի ներկայութեան պետական պաշտօնեաներու :

Գործադիր մարմինը յարմար դատած էր սոյն արարողութիւնը կատարել պարահանդէսով մը։ Աւելի քան 1200 հոգի հաւաքուած էին Փալէ տիւ Թէէնթիլիմէն։ Մեծ խանդավառութիւն։ Տիկնանց եւ երիտասարդաց օժանդակ մարմիններու անդամները կ'աշխատէին գոհացում տալ բոլորին ։

Հանդէսին կը նախագահէին ճարտարապետներ Պ. Պ. Միլոէ, եւ Ս. Ճէվահիրճեան։ Ներկայ էին նահանգապետութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Ժանէն, քաղաքապետին Ա. օգնականը, Պ. Ֆոքոնէ, քաղաքապետական խորհրդի անդամ Պ. Ռիֆոյ, երեսփոխան Պ. Շոռէ :

Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ ժամը 23ին Ֆրիկաթը նոր հարսի մը նման տեղաւորեցին սրահին ճիշդ մէջտեղը, եւ օրուան խօսնակը, Լէօ Մէլեան, յայտարարեց թէ վիճակահանութիւնը տեղի պիտի ունենայ, եւ դեռ կան քանի մը արբցակներ, ուրեմն աւելի քան քսան երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ սկսան ծախել մնացածը, նախապէս հատով, յետոյ տասնական, վերջը 50ական, իսկ ամէնէն վերջը շնորհիւ Պ. Մէլեանի ստեղծած ոգեւորութեան՝ հարիւրով :

Ժամը 23.45ին պետական պաշտօնեան կանչեց հինգ պզտիկներ եւ երեք քննիչներ :

Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ վիճակահանութեան արդիւնքը յայտարարուեցաւ թիւ 09509։ Ներկաներէն ոչ մէկը շահած էր ։

Շնորհաւորելի են բոլոր կազմակերպիչները, ըլլան գործադիր մարմնի անդամ, կամ Տիկնանց եւ Երիտասարդաց օժանդակ մարմիններ, իրենց կատարած աշխատանքը անգնահատելի է անոնք ստեղծեցին մեծ ոգեւորութիւն մը ։ Նախապէս հազիւ քանի մը երիտասարդներ կը գրաւէին հայկական ձեռնարկներով, այսօր հարիւրներով քով քովի կուգան եւ կ'աշխատին ։

Քանի մը ամիս առաջ կազմակերպած էին դասախօսութիւն մը հայ գրականութեան մասին, հրաւիրելով փրոֆ. Ֆր. Ֆէյտին։ Ներկաներու մէջ կային տեղացի ծանօթ փրոֆէսէօրներ, ուսուցիչներ, մտաւորականներ, խմբագիրներ եւն., բայց ամէնէն հաճելին էր տեսնել 5–600 հայ երիտասարդներ որոնք մեկնեցան հպարտ :

Եթէ Փարիզ չունենար իր Մանթաշեւը եւ Մարսէյլ իր Յորասանճեանը՝ անշուշտ երկու այս կեդրոններու հայութիւնը պիտի փորձէր հանգանակութեամբ կատարել այն ինչ որ մէկ հոգի ըրած էր։

Դժբախտաբար Լիոն չարժանացաւ մեծահարուստ բարերարի մը։ Լիոնի գաղութը հազիւ 7–8000 անդամ կը հաշուէ։ Մեծ մասով համեստ աշխատաւորներ են եւ իւրաքանչիւրը բերած է եւ կը շարունակէ բերել իր բաժինը։ Կը մնայ որ ամբողջ Ֆրանսահայ գաղութը ցոյց տայ իր աջակցութիւնը, մասնաւորապէս Փարիզ եւ Մարսէյլ, աջակցելով Լիոնի հայութեան այս մեծ ձեռնարկին յաջողութեան ։

Ո՞վ աւելի յարմար է սոյն գործի նախաձեռնութիւնը ստանձնելու եթէ ոչ կաթող. պատուիրակը Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան ։

Կը մաղթեմ ամէն յաջողութիւն իր ջանքերուն եւ կը յուսամ թէ պիտի կրնայ օծման պատարագը մատուցանել 1956ի Ծնունդ կամ Զատիկին ։

ՆՈՒԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

★

ՀԱՅԵՐԷՆ ՊԻՏԻ ԽՕՍԷՐ, ԲԱՅՑ...

ՅՄԲ.— Մարտ 6ի պարահանդէսին առթիւ, Լիոնի մեր թղթակիցը զարմանք յայտնած էր որ հայ ճարտարապետ Պ. Ս. Ճէվահիր ալ ֆրանսերէն խօսած է ճառը։

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Ճէվահիր կարճ բանախօսութիւն մը պատրաստած էր, հայերէն. սակայն ներկայացած յանձնաժողովին անդամներէն ոմանց առարկութեան վրայ, ստիպուեր է ֆրանսերէնի վերածելով կարդալ։

Ահաւասիկ այդ ճառը

Այսօր ինծի համար երջանիկ օր մըն է, որովհետեւ հոս ձեզի հետ մասնակից կ'ըլլամ, Լիոնի հայութեան այս պարահանդէսին որ հանդրուան մը կազմէ ձեռնարկուած մեծ շինութեան մը իրագործումի ճամբուն վրայ ։

Անշուշտ ամէնքդ ալ նկատած էք թէ այս ձեռնարկը կը պահանջէ զոհողութիւններ մեր ամէնէս եւ մանաւանդ յարատեւութիւն զոհողութեանց, մինչեւ որ ծրագրուած շէնքերը բարձրանան եւ անոնց կառուցումը լրանայ ։

Շինուելիք շէնքերը պարզ շինութիւններ պիտի չըլլան ։

Այս շէնքերը պէտք է որ, հիւրընկալ այս երկրին մէջ կանգնին իբրեւ կենդանի վկաները մեր փառաւոր անցեալին եւ մեր մեծ մշակոյթին, մեր բարեկամներուն եւ համակիրներուն առջեւ, մեզ՝ աւելի լաւ ճանչցնելու համար մեր իրական արժէքը։

Վստահ եմ թէ պիտի յաջողինք գլուխ հանել այս ձեռնարկը, շնորհիւ ձեր ամէնուդ ազգանուէր աջակցութեան եւ շէնքին ճարտարապետ, արժէքաւոր Պ. Միվլէի ձեռնահասութեան եւ անշահախնդիր աջակցութեան։ Այս շինութիւնը հայ գաղթականութեան Ֆրանսա գալէն ասդին կատարուած շինութեանց մէջ ամէնէն կարեւորը պիտի ըլլայ թէ նիւթական եւ թէ բարոյական տեսակէտով ։

Ուրախալի է տեսնել որ ինչպէս Լիոնի հայութիւնը, սիրով բոլորուած է այս ձեռնարկին շուրջ ։

Երէկ՝ առիթը ունեցայ հոս գալու եւ տեսնելու հայ տիկիններու, օրիորդներու եւ պարոններու ժրաջան աշխատանքը, այս հանդէսը ամէն կերպով յաջողցնելու համար։ Այս ինծի համար եղաւ փոքր պատկեր մը այն բոլոր զոհողութեանց զորս յանձն է առած Լիոնի հայութիւնը ։ Այս շէնքերը՝ ազգավայել կերպով գլուխ հանելու համար ։

Վստահ եմ թէ այս կարեւոր ձեռնարկը շուտով գլուխ կը հանենք, շնորհիւ ամէնուս զոհողութեան եւ Ֆրանսահայ գաղութներու եղբայրական աջակցութեանը։

ՔԱՆԱՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՅԼԵՒՍ «ԱՍԻԱՑԻ» ՉԻ ՆԿԱՏԵՐ ՀԱՅԵՐԸ

★

«Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք (6 Փետրուար). -

Ուրախութեամբ կը լսենք, որ քանատական կառավարութիւնը, այլեւս «Ասիացի» չի նկատեր Հայերը։ Այս հաւաստիքը պաշտօնապէս Քանատայի հայ համայնքի քարտուղարին (ընկեր Յակոբ Մուրատեան) կուտայ քաղաքացիութեան եւ Ներգաղթի նախարար Պ. Ուոլթըր ՙ Հէրիսի անձնական քարտուղարը՝ Ճ. Ճ. Լեւի։

Ընկեր Մուրատեան ,անցեալ Օգոստոս 11ին, համայնքին կողմէ նամակ մը գրած եւ հարցուցած էր, թէ «կարելի՞ է ներգաղթի նոր օրէնքին, թիւ Փի – Սի 2856 եւ Փի – Սի 3115 յօդուածներուն տրամադրութեանց վրայ հիմնուելով, հաւաստել մեր ժողովուրդին թէ, քանատական կառավարութիւնը այլեւս Հայերը չի նկատեր ասիական ծագում ունեցող ժողովուրդ մը։ Այս հարցումը եղած էր անոր համար, որ վերոյիշեալ յօդուածներուն մէջ առանձին յիշատակութիւն չկար Հայերուն մասին ։

Ընկեր Մուրատեան բրած էր նաեւ հետեւեալ հարցումները .

Ա) Քանատա կրնա՞ն գալ հայկական ծագում ունեցող, բայց Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի մէջ ծնած կամ հպատակութեան վկայագիր ստացած Հայերը։ Բ) Ի՞նչ կը նշանակէ օրէնքին Պի–2 հատուածին մէջ « բացառիկ պարագաներ» խօսքը, Գ) Ի՞նչ կը նշանակէ տարագիր, Դ) Հատուած թիւ վեցին մէջ խօսք կայ Իսրայէլէն, Թուրքիայէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Իրանէն եկողներուն մասին, ո՞ր երկրին հետ կապուած կը նկատուին Հայերը ։

Ներգաղթի պաշտօնատան քարտուղարը, Պ. Լեւի, վերոյիշեալ հարցումներուն տուած է հետեւեալ պատասխաններն ու լուսաբանութիւնները .—

Ա) Փի – Սի 2115 յօդուածը, որ կը վերաբերի ասիական ծագում ունեցող անձերու ներգաղթին, այլեւս կիրարկելի չէ Հայերուն համար :

Բ) Անգլիոյ, Հիւսիսային Իրլանտայի, Աւստրալիոյ, Նոր Զելանտայի եւ Հարաւային Ափրիկէի մէջ ծնած կամ քաղաքացիութեան վկայագիր ստացած Հայերը, ինչպէս նաեւ Իրլանտայի, Միացեալ Նահանգներու, Ֆրանսայի կամ Ֆրանսական Սէն Փիէռ եւ Միքլոն գաղթավայրերուն մէջ ծնած Հայերը Քանատա կ'ընդունուին եթէ իրենց ծննդավայրէն եկած ըլլան, պայմանաւ որ նախապէս աշխատանք ապահոված ըլլան կամ ապրուստի բաւականաչափ միջոցներ ունենան առնելու մը համար, եւ կամ օրինապէս Քանատա հաստատուած քաղաքացի մը երաշխաւորած ըլլայ իրենց ապրուստը։ Այս օրէնքին ենթակայ չեն այն Հայերը, որոնք Ֆրանսա ծնած չեն, բայց ֆրանսական հպատակ են :

Գ) Անկարելի է որոշ կերպով բացատրել «բացառիկ պարագաներ» խօսքը։ Ամէն դիմում կը քննուի մարդասիրական կամ հանրային շահերու նկատումներով :

Դ) «Տարագիր» կը նշանակէ այն անձը, որ տեղահան եղած է Երկրորդ պատերազմին եւ մնայուն բնակութիւն հաստատած չէ այն երկրին մէջ, ուր կ'ապրի։ Օրինակ, այս օրէնքէն չի կրնար օգտուիլ այն Հայը, որ 1920էն ի վեր Ֆրանսա հաստատուած է ։

Ե) Այն Հայերը որ կ'ապրին Իսրայէլի Թուրքիոյ, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Իրանի մէջ։ Անոնք ենթակայ են այդ երկիրներուն համար սահմանուած ներգաղթի օրէնքներուն ։

Պ. Լեւի կը յանձնարարէ, որ Քանատա անցնելու մտադրութիւն ունեցող Հայերը, իրենց դիմումը կատարելէ առաջ, ապահովեն Քանատա բնակող իրենց ազգականներուն նիւթական օժանդակութիւնը եւ երաշխաւորութիւնը։ Այդ պարագային է, որ դիմումները նկատի կ'առնուին ։

Եթէ կան անձեր, որոնք այդ տեսակ երաշխաւորութիւններ ձեռք չեն կրնար բերել, անոնց դիմումները նկատի կ'առնուին՝ համաձայն Քանատայի ազգային շահերուն։ Այդպիսիները իրենց դիմումը կը կատարեն իրենց բնակավայրի քանատական հիւպատոսին։ Հոն, ուր հիւպատոս չկայ, դիմումը կրնայ ներկայացուիլ բրիտանական հիւպատոսին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

■

Մուրատ վերադարձաւ ։ Հետը բերած էր Խորդում գիւղէն գնած ոչխարները եւ տեղացի երկու ընկերներ։ Նամակները գրկուած էին իրենց հասցէներին։ Մուրատ մեզ ասաց .

— Կը կարծեմ, որ Թուրք կառավարութիւնը մեր հոտը առել է ։ Բաւական թիւով սիւվարիներ (ձիաւորներ) անցել են Ոստան։

Մուրատ մի քանի ընկերներով ելաւ հետազօտութիւններ անելու։ Իր հետ առաւ նաեւ մեր տաղանդաւոր ռազմիկը՝ Գէորգ Զավուշը, Կորիւնը եւ Կայծակը։ Հետախուզական «պտոյտ»ն անելէ յետոյ եկան, եւ ժողով գումարեցինք։

Մի քանի ընկերներ հարց դրին թէ՝ արդեօ՞ք հնարաւոր չէր մի փոքրիկ խումբ վերադարձնել Մշոյ շրջանը ,որպէս զի յեղափոխութեան վառարանը վառ պահուէր։

Անդրանիկը պատասխանեց թէ՝ այդ հարցի մասին պիտի խօսինք, երբ Կոմսը եւ Իշխանը գան։

Հետեւեալ օրը լուսաբացին Կոմսը եկաւ Վանից։ Իր հետ բերած էր Քեռին եւ Աւետիսը։ Նոյն գիշերը Իշխանն եկաւ Կաղկատից։ Նա էլ իր հետը բերած էր Լաթօն եւ Ղարիպը, երկու Ոսկոմցի քաջեր։

Նրանց մասնակցութեամբ ունեցանք մի ընդարձակ ժողով։ Կարծիքների փոխանակութեննէն յետոյ, միաձայնութեամբ որոշեցինք, որ մի խումբ վերադառնայ Դատուան՝ Դուրան–Բարձրաւանդակը ։ Ֆետայիները չէին կրնար թողել Նոյն ժողովուրդը սրեան դաշտի մէջ եւ հեռանալ։ Այդ պիտի նշանակէր յուսահատութեան մէջ ձգել ժողովուրդը։

Միաձայն այդ որոշումէն յետոյ, դըրուեցաւ այն փափուկ հարցը թէ՝ ովքե՞ր պիտի երթային։

Հրապարակ եկան թեկնածուներ՝ Մուրատ, Գէորգ Զավուշ, Կորիւն եւ ուրիշներ։ Բաւական վիճաբանելէ յետոյ Գէորգ Զավուշը յամառօրէն պնդեց թէ՝ «եթէ մէկը պիտի վերադառնայ, այդ մէկը պիտի լինի ինքը»։ Կոմսն էլ համաձայն եղաւ դրան՝ ասելով թէ՝ «նա յարմարագոյնն է, ծանօթ է բոլոր լեռներին»։

Ժողովուրդը կ'ասէ. «Երբ խօսացողը մեծ է, բոլորը կը լռեն»։ Կոմսը՝ այդ շրջանի՝ աւելի ճիշդը Դաշնակցութեան պատասխանատու անդամն էր։ Նրա խօսքին վրայ, բոլորս էլ լռեցինք ։

Գէորգ Զավուշը նշանակուեց խմբապետ, իսկ Կորիւնը՝ օգնական։ Իրենց հետ առին 18 քաջեր։ Առին իրենց հետ նաեւ առատ փամփուշտ, որովհետեւ Կոմսը եկած ատեն իր հետ բերած էր մեծ քանակութեամբ փամփուշտներ եւ պայթուցիկ ռումբեր ։

Կոմսը այդտեղ մի ժայռի վրայ նկարեց Գէորգ Զավուշին։ Նա չէր ուզում նկարուել եւ շատ էլ ընդդիմացաւ ։ Եւ կ'ասէր. «Կենացս մէջ առաջին նկարը պիտի լինի»։ Կոմսը նկարեց նաեւ Կորիւնին ։

Երեկոյեան արեւամուտին իրար ջերմապէս ողջագուրեցինք։ Եւ նրանք լեղուեցան նաւին մէջ։

Այդ .ատեն Գէորգը կրկին ասաց. «Երբ Վանին «մնաս բարով» կ'ասէք, երբ Նէմրութն ու Գրգուռը ձեր աչքերէն կ'անյայտանան, ու կ'անցնիք ազատ աշխարհ, յիշեցէք որ մեր աշխարհում արիւնի մէջ լողացող մի ժողովուրդ կայ։ Եւ այդ ժողովուրդի հետ աւերակների վրայ բոյն շինող արծիւներ դրկեցէք. Նրանք թէ զէնքի եւ թէ ընկերի կարիք ունին »։

Բաժանման այդ տեսարանը յուզիչ եղաւ։ Մեզանից ամէն մէկը արտասուում էր։ Մեկնող քաջերի նաւը ծփալ սկսեց ծովի վրայ ,եւ մենք հեռուից լսում էինք « Զայն տուր, ով ծովակ, ինչո՞ւ լռում ես» երգը :

Նրանց՝ մեկնելէն նոք, որոշեցինք, որ Ցրտաշէս Սուճեանը, քան ընկերներով անցնի Կեափալ եւ բարձրանայ Կարկառ, Իշխանի հետ ։

Այդ բոլորը համարեա մի ոփսերուան մէջ որոշեցինք։ Իսկ խումբին մնացեալ մասը՝ Աղթամարում մի քանի օր հանգստանալէ յետոյ, Թիմարի վրայով պէտք էր մտնել Վան, առանց աղմուկի։ Հոն պիտի մնար, մինչեւ որ Քիւրտերը լեռներից վար իջնէին ,եւ խումբը կարողանար մեկնիլ Պարսկաստան ։

(Շար.) ՍԵԳՈՒՀ

Հարցումներ եղան նաեւ Պ. Մենտէս Ֆրանսի ուղղուած պաշտօնանախմանին ։ Տերունի վարչապետը պատասխանեց թէ ժամանակն է հրատարակելու այդ նամակը, քանի որ, Պ. Փինէ յիշեց զայն. բայց հարկ է նախ հաւանութիւն առնել Ֆրանսայի նախորդ վարչապետէն ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Թունուզի ներքին ինքնավարութեան բանակցութիւնները վերսկսան երէկ. Բուռական ճամբայ կտրուած է արդէն եւ կը յուսան վերջնական ելքի մը յանգիլ մօտերս ։

× Մարոքի մարզպանը որոշեց քանի մը օր փակել Քազապլանքայի իսլամական դպրոցները, ապահովութեան համար ։ Անհարեկումները կը շարունակուին քաղաքին մէջ։ Առջի օր երեք հոգի սպաննուեցան, երեք հոգի ալ վիրաւորուեցան ։

× Ուսուցիչներու դաշնակցութիւնը որոշեց ընդհ. գործադուլ մը սարքել Մարտ 24ին, բողոքելու համար նոր օրէնքի մը դէմ, որով գիւղական դպրոցները ենթակայ պիտի ըլլան երկրագործական նախարարութեան, փոխանակ կրթականին ։ Կազմակերպութեան անդամ են տարրական դպրոցներու 170.000 ուսուցիչներէն 150.000ը ։

× Հարկային բարեփոխման օրէնքը պատրաստ պիտի ըլլայ Մարտ 31ին ։ Մանր առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու նոր միութեան վարիչը, Փուժատ, նամակ մը ուղղեց վարչապետին եւ երեսփոխաններու, գանգատելով կառավարութեան ձգձգումներուն դէմ ։ Այս առթիւ կարգ մը նոր պահանջներ կը դնեն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՈՒԷՏԻ կառավարութիւնը վտարեց չեխական գեսպանատան պաշտօնեաներէն երեք հոգի, եւ արգիլեց ռումանական դեսպանատան մէկ պաշտօնեային վերադարձը ։ Թերթերը կը գրեն թէ 11րդ լրտես մը եւս ձերբակալուած է ։ Չեխական եւ ռումանական կառավարութիւնները բողոքեցին ։

ՌՈՒՍ ՄԸ Մոսկուայի անգլիական դեսպանատունը մտաւ. Բչ. օր, դէն ի ձե... ռին, ծանրապէս վիրաւորելով խորհրդային պահակ մը որ կը փորձէր արգիլել մուտքը ։ Երկու պաշտօնեաներ յաջողեցան կաշկանդել զինքը, երբ բարձրացած էր այն յարկը ուր կը գտնուի դեսպանին բնակարանը ։ Դեսպանը եւ կինը բացակայ էին եւ վերադարձան երբ անծանօթը ոստիկանութեան կը յանձնուէր ։ Կը կարծուի թէ խելագար մըն է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԿԵՍԹԱՓՈՅԻՆ եօթը անդամներուն Բ. դատավարութիւնը սկսաւ Լիոնի մէջ ։ Առաջին դատավարութիւնը չեղեալ համարուած էր, ձեւական թերութեանց պատճառով ։ Եօթը Գերմանները կ'ամբաստանուին թէ ահուսարսափ կը տարածէին հարաւային Ֆրանսայի մէջ, որ ունի երեք միլիոն բնակիչ ։ Իրենց գլխաւոր գործը եղած է երեւան հանել եւ բնաջնջել դիմադրական երեք խումբեր որոնք ունէին 316 անդամ ։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ 191 կալանաւորներ գնդակահարուած կամ չարչարանքներէն մեռած էին ։

ԼԻՈՆԻ քաղաքապետ կը մնայ Պ. Էռռիօ, իբրեւ օգնական ունենալով անկախ անդամ մը ։

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ՄԱՐԿԱՐԷԹԻ եւ գնդ. Թաունսէնտի ամուսնութիւնը վնասակար կը նկատէ անգլիքան եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներէն մին, ազգային միութեան տեսակէտով ։ Թերթերն ալ թեր ու դէմ պայքար մը բացած են, աւելի պղտորելով մթնոլորտը ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ համայնավարներ ձերբակալուեցան, իբրեւ լրտես ։ Հինգն ալ Ցունաստան մտած էին Պուլկարիայէն, անթելի գործիքներով ։

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ԱՆԿՈՒՄԸ կը շարունակուի Նիւ Եորքի սակարանին մէջ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Արենոյշներու եւ Արիներու Միութեանց տարեկան հանդէսցերեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 22ին, կիրակի կէսօրէն վերջ, Թէատրը տիւ Ժիմնազի մեծ սրահին մէջ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆ. Կ. Խաչի հանդէսը Ապրիլ 2ին ։ Օ Ֆուայէ տը լա Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ե. ՑԱՆԿ

Նուբհան Ֆրէնկեան	10.000
Տէր եւ Տիկին Արապեան	10.000
Բժ. Լ. Գրիգորեան	5.000
Արմենակ Թորիկեան	4.000
Հիսայեան	1.000
Ոմն	1.000
Ոմն	1.000
Դարբինեան	1.000
Օհանեան	1.000
Ագօղլանեան	1.000
Պետրոսեան	1.000
Գուրգէն Քէշիշեան	1.000
Օննիկ Կարապետեան	1.000
Կոստանեան	1.000
Սարգիսեան	1.000
Քաջունեան	1.000
Ոմն	1.000
Պետրոսեան	1.000
Սմսարեան	700
Սրդոյեան, Ճոլօլեան, Եսայի քհնյ. Ալթունեան, Խոչգարեան, Ա. Տօնէլեան, Ա. Մարտիրոսեան, Բժ. Գէորգեան 500ական	3.500
Մանառեան	200
Գ. Կիւլեան	100
Գումար	47.500
Նախորդ գումարը՝	208.200
Ընդհ. գումար (Ֆր.)	255.700

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Բեռի» խումբին ։

Հովանաւորութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Ե. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին ։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան Փէն, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան ։

Մասնակցութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին ։

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը ։

Մուտքը ազատ է ։

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Մարտ 26ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան) ։

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 13էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ ։

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները ։ Ճոխ պիւֆէ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին ։

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'Էքուալ 1 Քուր Կամպէթա (անքրէ Փլաս Թաափայ) ։

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները ։

Մուտքը ազատ է ։

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ ։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը ։

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ ։

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Ցունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի ։ Մէզօն տը լա Շիմի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾԻՍԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն ։

Տարազներու մրցում, վիճակահանութիւն եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ե. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։ Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ե. Դ. Ռւս. « Սեւակ » խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ե. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռւս. պատասխանատու եւ գործօն անդամները առիպօղաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսքի Երիմեան դպրոցը ։ Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի ։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բագուեան գրատունը ։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի գիշեր Բատլ սրահին վերնայարկը ։ Կը խօսի Պ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ ։

Նիւթ՝ Օդանաւի տեսակները եւ թռիչքի կերպերը ։ Մուտքը ազատ է ։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ժամը 9ին ։

ՆԱԽԿԻՆ ԹԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Միութեան անդամներէն Պ. Յակոբ Պօղոսեան, դրօշակիր 18րդ Թաղամասի, «Շըվալիէ, փրոմօսիոն տիւ մերիթ սօսիալ»ի աստիճանին բարձրացած է ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՓԱՐԻԶԻ Եկեղեցւոյ Կրթ. Խորհուրդը ողբացեալ Տիկին Հայկանոյշ Նասիպեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ս. Ստեփան Գազազեանէ երկու հազար Ֆր., Ցարութիւն Յովհաննէսեանէ եւ Գէորգ Մանուչակեանէ հազարական ֆրանք ։

ՃԱՒԱՐԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԱԴԱՄԵԱՆԻ միջոցաւ հաւաքուած գումարին մանրամասնութիւնները.— Օտէթ Հարուտեան տասը հազար ֆրանք, Օհանեան (Շաւիլցիներու կողմէ) 5200, Աւետիս Գույումճեան 5000, Ա. Թորոսեան ընտանիքէն չորս հազար, Տէր եւ Տիկին Արամ Տարօնեան երեք հազար, Տոքթ. Ս. Ճինճեան, Կիրակոս Կարապետեան, Տիկին Սրբ. Տէր Գալուստեան երկու հազարական, Օհանեան 1200, Տիմիթրի 1100, Օննիկ Դաւթեան, Թափաքեան, Մինասեան, Մելիքեան, Պ. Հայրոս, Պրուսա, Ժամկոչեան հազարական, Եազըճեան, Փօլթոյեան, Մանուկեան, Գարայեան, եւ Ոմն հինգ հարիւրական, ոմն Էրիք Հարիւր, Գէորգեան, Խաչատուր, Խանէտանեան, Ժօզէֆ, Նազարեան, Գարիկեան երկու հարիւրական ։ Ընդհ. գումար 46.500, յայտարարուած Մարտ 5–9 և 1Ի ցանկերուն մէջ ։

MODELES - PATRONS

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԶԳԵՍՏԻ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՆԱՑԻ— Վերարկու, թայյեօր, հագուստ, անսամպլ, շմիզիէ ։

ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ.— Սփօր, կապարտին, ֆլասիք, կաշի ։

ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒ.—Մանչու եւ աղջկան

ARMAND DOGRA

10, Rue de Lancry, Paris (10)

Tél. BOT. 18 - 10

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

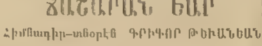

Հիմնադիր–տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

*

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՄՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne

(Rue Marbeuf) PARIS (8e)

(Métro: F. D. Roosevelt)

*

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

*

BAR AMERICAIN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՐՏ * JEUDI 17 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 7624 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, ԱՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ [illegible]

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

●

Վերջին տեղեկութիւնները որեւէ բարւոքում չեն ցուցներ Միջին Արեւելքի կացութեան մէջ:

Դիւանագիտական մեքենան կը բանի յոգնեցնող: Երբեմն եւ բանակցութիւններ մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք :

Եւ, իբրեւ գերագոյն փորձ, վարչապետներու նոր խորհրդակցութիւն մը Գահիրէի մէջ, Մարտ 20 – 25 : Առանց Իրաքի մասնակցութեան :

Շարժումը կը վարեն երկու հակամարտ ուժեր, Եգիպտոս եւ Թուրքիա :

Առաջինը, միշտ կուսակից չէզոք եւ բաղդատաբար անկախ քաղաքականութեան մը վարելու, ամուր կառչած է համարաբական ճակատի ծրագրին :

Երկրորդը, որ փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կնքեց Իրաքի հետ, ամէն միջոց կը փորձէ, միւս արաբական երկիրներն ալ նոյն ցանցին մէջ առնելու համար: Անշուշտ իր կռնակին ունենալով Մեծն Բրիտանիան եւ Մ. Նահանգները :

Փետրուար 24ի Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութեան յաջորդեց համաձայնութեան մը կնքումը Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ

Հակասական լուրեր շրջեցան այս համաձայնութեան մասին: Բայց եւ այնպէս, իրողութիւնը չհերքուեցաւ, թէեւ մանրամասնութիւնները ցարդ գաղտնի կը պահուին :

Փաստը այն է որ Եգիպտոսի ներկայացուցիչը միեւնոյն առեն Յորդանան գնաց, իսկ Սուրիոյ ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու նախարարը, Խալէտ էլ Ազմ, դեռ երէկ Իրաք մեկնեցաւ, նոյն առաքելութեամբ :

Այս ամբողջ անցուդարձին մէջ, ամէնէն ուշագրաւ պարագան կը կազմէ արաբական իւրաքանչիւր պետութեան առանձնայատուկ դիրքը:

Բոլորն ալ զանազան շահերով կապուած են արեւմտեան պետութեանց հետ, եւ պէտք ունին անոնց աջակցութեան, — քաղաքական, տնտեսական թէ զինուորական :

Միւս կողմէ, ամէն մէկը կ'ուզէ պահել իր անկախութիւնը, որուն համար այնքան զոհողութիւններ կրած է :

Այս տեսակէտէն ժամանակաւորապէս վճռական դիրք բռնած են Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա

Առաջինը առաջնորդողի դեր մըն ալ ստանձնած է, հակադրելով Թուրքիոյ յաւակնութեանց :

Անգարայի մէջ շատ լաւ կ'ըմբռնեն այս պարագան, որ աւելի շեշտուեցաւ Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութեան առթիւ :

Երբ Սուրիան երես դարձնելով Անգարա – Պաղտատ ճակատին, կապուեցաւ Գահիրէի, Թուրքիոյ վարչապետն անգամ չկրցաւ պահել իր պաղարիւնը :

Արդարեւ, Ատնան Մենտերէս փութաց յայտնել հրապարակաւ, Անատոլուի գործակալութեան միջոցաւ, թէ Եգիպտոս ճնշում կը բանեցնէ իր դրացիներուն վրայ: Մինչեւ անգամ «կրքոտ եւ ցասկոտ» անուանեց Եգիպտոսի վարիչներուն դիրքը:

Միեւնոյն առեն, Ազգաժողովին Թրքական պատուիրակութիւնը պարտք սեպեց հասկցնել թէ ի հարկին պիտի միջամտեն, պահպանելու համար Միջին Արեւելքի ապահովութիւնը եւ անդորրութիւնը :

Անհրաժեշտ չէ բացատրել թէ ինչ ըսել կ'ուզեն :

Ո՛ւր որ ալ պատահի, Թրքական որեւէ միջամտութիւն պիտի յանգի անախորժութեանց, եթէ ոչ բացորոշ չարիքներու:

Անգարան միշտ պատրաստ է շահագործելու ամէն պատրուակ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. ՆՈՐ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՆԵՐՔԻՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ.— ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ՄԵՐԺԵՑ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԱԼ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ :

Գ. Էտկառ Ֆոր առջի օր մանրամասնօրէն զեկուցում տուաւ ծերակոյտին ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու յանձնախումբերուն առջեւ, Փարիզի համաձայնութեանց մասին, առաջարկելով անյապաղ վաւերացնել զանոնք: Մասնաւորապէս յիշեցուց թէ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա վճռած են գործադրել այդ համաձայնութիւնները, Ֆրանսան հաւանի թէ ոչ: Բացատրեց նաեւ թէ կարելի չէ Չորսերու խորհրդաժողով մը գումարել, առանց վաւերացման: Յետոյ պարզեց իր տեսակէտները միացեալ Եւրոպայի կազմութեան մասին, եւ ըսաւ թէ անհրաժեշտ է ընդլայնել, աշխուժացնել Ատլանտեան դաշինքը, որ այժմ կը կազմէ համաշխարհային ապահովութիւն մը. Անոր անդամները պիտի գործակցին կարգադրելու համար վէճերը Ասիոյ թէ Եւրոպայի մէջ: «Հետեւեցէք կառավարութեան որ ձեզմէ կը խնդրէ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները: Եթէ մերժենք Գերմանիոյ վերազինումը, մեր անգլիացի եւ ամերիկացի ընկերակիցները պիտի անտեսեն մեզ եւ պիտի գտնուինք երբեակ գլխակցութեան մը առջեւ: Մեր դաշնակիցները միշտ կը յիշեցնեն - կարելի չէ դուրս ձգել Գերմանիան»:

Պատասխանելով 15 ունկնդիրներու հարցումներուն, վարչապետը կրկնեց թէ Ֆրանսան ստիպուած է դրական պատասխան մը տալու, այլապէս պիտի կորսնցնէ իր ձայնը միջազգային ժողովներու մէջ :

× *Գշ. օր վերսկսան Թունուզի ներքին ինքնավարութեան բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին Փետրուար 5ին. Ժողովը տեղի կ'ունենայ արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ : Վարչապետ բացակայ ըլլալով, կը նախագահէր Թունուզի եւ Մարոքի գործերու նախարարը, Գ. Ժիւլի: Թունուզի կողմէ ներկայ էր վարչապետը, Թահար Պէն Ամմար, ընկերակցութեամբ երեք նախարարներու. Ժողովը նախ գրաւեցաւ օրակարգին պատրաստութեամբ. Այսօր պիտի շարունակուին բանակցութիւնները, կարգադրելու համար կարգ մը վիճելի խնդիրներ: Կառավարութիւնը կ'ուզէ օր առաջ վերջացնել բանակցութիւնները: Մարոքի մէջ ալ բարենորոգումներ պիտի կատարուին անյապաղ :*

× *Ազգ. ժողովին ելմտական յանձնախումբը մերժեց մասնաւոր՝ իրաւասութիւններ տալ կառավարութեան: Այս առթիւ պարզուեցաւ թէ նոր տարեշրջանին ելմտացոյցի բացն է 636 միլիառ ֆրանք: Հարկային օրէնքին բարեփոխման առթիւ, առաջարկուեցաւ ջնջել այն պատիժները որ տրուած են տուրքի ստուգման առթիւ : Նախկին Նախարար Կապէ (Ընկերվարական) առաջարկեց քուէարկել օրինագիծ մը, որուն համաձայն պարտաւորիչ պիտի ըլլան աշխատաւորներու հանգիստը եւ վճարումը՝ տօնական օրերու առթիւ: Կառավարութիւնը ընդդիմացած ըլլալով այս առաջարկին, օրինագիծը մերժուած կը համարուի: Գ. Կապէ գիտել տուաւ թէ ցարդ միայն Մայիս 1ի արձակուրդը պարտաւորիչ կը համարուի եւ աշխատաւորները կը ստանան իրենց օրավարձքը: Ելմտական նախարարին փոխանորդը պատասխանեց թէ հարկատուները պիտի ստիպուին տասը միլիառ ֆրանք աւելի վճարել, եթէ տարեկան 7 – 10 օր պարտաւորիչ եւ վճարովի հանգիստ հաստատուի :*

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

Ե՞ՐԲ ԿԸ ՅԱՄԲԻ ԱՌՈՒՆ

Լիոնի մեր թղթակիցը նկարագրելով Ազգ. եկեղեցաշէն յանձնաժողովին պարահանդէսը, ամէն բան լաւ կը գտնէր. բայց «հայկական շունչի պակաս» կը տեսնէր.

— «Ոչ երգ, ոչ արտասանութիւն մը, ոչ իսկ երկու խօսք հայերէն» (*Յառաջ*, 11 Մարտ):

Խմբագրութիւնը իր քաղած տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով, երէկ բացատրած էր թէ ինչո՛ւ հայ ճարտարապետն ալ ֆրանսերէն խօսած էր :

Եւ ահաւասիկ երիտասարդ մը որ անցուդարձը կը բացատրէ իր հասկացողութեամբ .

· Այդ օրուան ձեռնարկին նպատակը հայկական շունչ եւ խօսք տարածել չէր, այլ նիւթական շօշափելի գումար մը ապահովել: Ամէն բան իր տեղը»:

Յետոյ, աւելի մանրելով իր միտքը.

«Տարութիւն թող չըլլայ նիւթական միջոցներ ապահովելու ձեւերն եւ հարցին մէջ. արդեօք մի՛ հանդիսանանք այն [illegible] ... Մի կարծէք այն եռանդը որ [illegible] թափելու համար այն դմբէթին վրայ որ պիտի ծառայէ «Հայը հայ պահելու, երիտասարդութիւնը փրկելու»: (Մ. Զգօն):

Ուրեմն, եթէ երկու հայերէն խօսք արտասանուէր, առուն կը ցամքէ՞ր: Կամ երիտասարդութեան քուրջը յանկարծ կը կասէ՞ր…

Հապա ինչո՞ւ չէք մտածեր այն բազմութեան վրայ որ դժգոհ մնաց. կամ անոնց վրայ որ բնաւ ներկայ չեղան :

Ես ալ համամիտ չեմ որ մոլեռանդ հայկականութիւն մը ցուցադրուի ամէն առիթով, տեղի – անտեղի:

Պատշաճ չէ որ երկարապատում ճառեր եւ արտասանութիւններ թխուին պարահանդէսի մը մէջ:

Բայց. նոյնքան անպատշաճ է եւ վնասակար՝ սովորական պարերը ցուցադրել հայկական եւ մանաւանդ ազգօգուտ ձեռնարկի մը մէջ, ենելով, կլորնալով եւ պարտկուելով :

Կ'ապրինք երկրի մը մէջ ուր իւրաքանչիւր հասարակութիւն կը գնահատուի համաձայն իր ինքնուրոյն գիծերուն եւ ազգային գիտակցութեան :

Շատ ուրախ եմ որ ստուարաթիւ երիտասարդութիւն մը ասպարէզ նետուած է Լիոնի մէջ ալ եւ կը գործէ յարանուն եռանդով :

Բայց. զգո՛յշ: Առուն կը ցամքի այն ատեն երբ այդ երիտասարդութիւնը կորսնցնէ իր ազգային նկարագիրը, դառնալով գերի՝ ստորադասութեան զգացումին: Եթէ տեսնէ որ աւելորդ բաներ են մայրենի լեզու, երգ եւ մշակոյթ :

Երբ թեւերն ու ոտքերը կը շարժին, ականջներն ու լեզուները եւ աչքերն ալ պէտք է բանին:

Այլապէս, միտքն ու սիրտը ոչ թէ կը պարին հայկական գմբէթին վրայ, փառաբանելով «Եկեղեցին Հայկական», այլ կը թռի՜ն, անձանօթ ուղղութեամբ

ՎԱՀԷ

ՃԱՇԱԳԻՆ ԶՔՍԻՈՐԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՁԻՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Վերջնական գումարը կը յայտարարենք [illegible] 2 – 3 ուրիշ գումարներով զոր պիտի ստանանք այս օրերս —

Յ. Կ. Խաչի Պուլվառ Օտոյի Մ. Յակոբ մատրան աշակերտներէն (ցանկը առանձին վարը Դ. էջ)	12.000
Ն. Արզումանով	5.000
Ումն *(Պորտոյէն, Արամ Հայրապետեանի յիշատակին)*	5.000
Մատլէն Քիպէլեան *(Ալֆորվիլ իր զանձանակէն)*	1.000
Արտոմիկ *(փոքրիկն Ֆէլիքս, Քան)*	2.000
Շուշան եւ Աւետիս Պետրոսեան	2.000
Յովհաննէս Դարբինեան *(Իսիի քեռին)*	1.000
Ումն	2.[illegible]
Գումար՝	30.7[illegible]
Երէկուան գումար՝	457.050
Ընդհ. գումար	487.550

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԾԵՆ, ԵԹԷ…

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ

Եթէ հաստատուի որ Համայնավար Չինաստանը բաց պատերազմ պիտի մղէ իր նպատակներուն հասնելու համար, Մ. Նահանգները պատճառ պիտի չունենան արգիլելու որ հարաւ. Քորէան եւ ազգայնական Չինաստանը վերստանան իրենց գործելու ազատութիւնը: Անորոշ է Մ. Նահանգներուն դիրքը Քուէմոյ եւ Մացու կղզիներու դէմ կատարուած յարձակումներու առթիւ, մինչեւ որ չգիտնանք թէ այդ արշաւանքին նշանակէտներն են Ֆորմոզան եւ Փեսքատորեան կղզեխումբը : Առ այժմ Երեքներու որեւէ խորհրդաժողով չի նախատեսուիր Հնդկաչինի վերաբերեալ հարցերու քննութեան համար : Արդէն իսկ խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի միջեւ, երբեմն մասնակցութեամբ Մեծն Բրիտանիոյ: Եթէ Մ. Նահանգները հարկադրուին միջամտել զինուորական

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Զ. ՑԱՆԿ

Մ. Ճիլէրեան	50.000
Գ. Կիւլպէնկեանի կողմէ Նաւյեան	10.000
Տիկին Սէրեաննեան	10.000
Ն. Արզումանով	5.000
Յ. Տապաղեան	2.000
Յ. Երկողոսեան	2.000
Տիկին Սէրվիչէն	1.0[illegible]
Յ. Յարութիւնեան	1.0[illegible]
Լ. Յ.	1.0[illegible]
Գումար	82[illegible]
Նախորդ գումար՝	255.7[illegible]
Ընդհ. գումար	337.[illegible]

Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

«Հայրենիք»ի վերջին թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, ամերիկահայ գաղութին մէջ կատարուած հանգանակութեանց մասին.—

Լոս Անճէլըսի յոբելենական ճաշէն գոյացած է 11.688 տոլար: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի :

Բիչմընտի ափ մը Հայերը հաւաքած են 523 տոլար :

× *Բանտարկեալ ընկեր Լէյլէկեան քսան տոլար ղրկած է «Հայրենիք»ի, 15ը ճեմարանին, հինգ տոլարը Պէյրութի «Պնակ մը կերակուր»ին:*

ՓՈՐԹԼԷՆՏ.— Հաւաքուեցաւ հազար տոլար, որուն 500ը նուիրուած է Քըլի Հօլաց գիւղի Ուսումնարանը :

ՀԸՎԸՐՀԻԼ.— Առաջին առթիւ հանգանակուեցաւ հազար տոլար: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի ամէն տեղ :

ՌՈՒՍԱՑՈՒՄ

(ՌՈՒՍԻՖԻԿԱՑԻԱ)

■

— «Պեսիմիզմը յատուկ է ռէակցիոն բուրժուազիային, իսկ օպտիմիզմը՝ ռեւոլիւցիոն պրոլետարիատին եւ ինտելլիգենցիային»...

Աս ի՞նչ լեզու է, ինչերէ՞ն է, պիտի հարցնէ ամէն Սփիւռքահայ ընթերցող։ Սփիւռքահայերէն է, սիրելի ընթերցող «Ասպարէզ»ի, հայերէն՝ սուղի Սովետական Հայաստանի վարիչներու բերնին մէջ, հայերէն՝ անոնց արտասահմանեան «ուղեկիցներու» եւ լրտեսներու բերնին մէջ. երեսուն եւ չորս տարիներու «սոցիալիստական նուաճումներու» արդիւնքն է այս լեզուն, որով կը խօսի այսօր սովետահայ մտաւորականը, կուսակցականը, գրողն ու արուեստագէտը. այս լեզուն է որ այսօր կ'ուզեն պարտադրել արտասահմանի մեր հայութեան, ինչ որ ռումանացի «փրոֆէսօր» Գրնրցիանու դարպանդեցուցիչ անունը կրող մէկու մը միջոցով։

Վերոյիշեալ պարբերութիւնն ամբողջովին ռուսերէն է՝ հայերէն վերջաւորութեամբ, միայն «յատուկ» բառն է հայերէն. պարբերութեան թարգմանութիւնը հետեւեալն է.

«Յոռետեսութիւնը յատուկ է յետադէմ քաղքենի դասուն, իսկ լաւատեսութիւնը՝ յեղափոխական բնչազուրկներուն եւ մտաւորականութեան»։

Ոչ մէկ դժուարութիւն՝ ռուսերէն եւ օտար բառերու հայերէն թարգմանութեան մէջ. բոլոր այդ բառերու դիմաց Հայոց լեզուն ունի գեղեցիկ, քաղցրահնչուն եւ իմաստալից ռուսերէն բառեր հետեւաբար պէտք չունինք եւ պատճառ չունինք ռուսերէն բառեր գործածելու, պէտք չունինք եւ պատճառ չունինք մեր մտածողութիւնը ծանրաբեռնելու, խճողելու եւ խաթարելու ռուսերէն բառակոյտերով, աւելին, վերոյիշեալ պարբերութեան բոլոր բառերու դիմաց մենք հայերէն բառեր ունինք, մինչդեռ վերոյիշեալ բառերը «ռուսերէն» ըլլալով՝ փոխ առնուած են լատիներէն եւ ֆրանսերէն լեզուներէն, Ռուսերը համապատասխան ռուսերէն բառեր չունին փոխարինելու զանոնք։

Աւելի պարզ արտայայտութիւնք, «պեսիմիզմ», «ռեակցիոն», «բուրժուազիան», «օպտիմիզմ», «ռեվոլիւցիոն», «պրոլետարիատ» եւ «ինտելլիգենցիա» բառերը լիովին ֆրանսերէն են, որմէ փոխ առած են Ռուսերը, վերջաւորութիւնները միայն ռուսերէնի դարձնելով, այսպէս, օրինակ, փոխանակ ըսելու «ռեակսիոն», կ'ըսեն «ռեակցիոն», փոխանակ ըսելու «ռեւոլիւսիոն», կ'ըսեն՝ «ռեվոլիւցիոն» եւն.։

Ճիշդ այնպէս ինչպէս վերոյիշեալ պարբերութեան մէջ բոլոր բառերը (բացի «յատուկ» եւ «իսկ» բառերէն) ռուսերէն են, սակայն հայկական վերջաւորութիւն կրպուած է, նոյնպէս եւ այդ բոլոր բառերը Ֆրանսերէնէ վերցուած են Ռուսերը եւ ռուսերէն վերջաւորութիւններ փակցուցած։

Հետեւաբար, Հայոց լեզուն աւելի հարուստ է բառապաշարով, աւելի ճկուն է եւ աւելի անկախ, քան ռուսերէն լեզուն որ լեցուն է օտար բառերու փոխառութեամբ։

Դարձեալ քանի մը բառերու օրինակներ բերենք, պարզ կացուցանելու համար մեր առաջադրութիւնը։ Այսպէս, օրինակ, Հայոց լեզուն ունի առնուազն երեք բառ՝ «այերոպլան» եւրոպական բառին դիմաց՝ սաւառնակ, օդանաւ եւ ինքնաթիռ, Ռուսերը մէկ բառ միայն ունին՝ սամալեօտ այերոպլան եւրոպական բառը։

Ջախջախիչ օրինակներ կը բերէ Փարիզ գտնուող մեր անուանի հայրենակից՝ ինեսունամեայ Ա. Վաչեանցը, ըսելով.—

«Ինչո՞ւ մենք դարերի ընթացքում շրջապատուած լինելով շատ աւելի մեծ ժողովուրդներով եւ յաճախ գտնուած լինելով նրանց ազդեցութեան տակ, նրանցից փոխ ենք առել շուրջ 1000 բառեր միայն, որոնց մի մասը մենք սառցել ենք մեր նախնի լեզուից։ Սակայն ի՞նչ է այս չորս հազարը, երբ ռուս ժողովուրդը, դարեր շարունակ անկախ ապրելով հանդերձ, դեռ 1876 թուականին ունէր օտար լեզուներից իր փոխ առած բառերի բառարանը՝ «Հարիւր հազար օտար բառեր» խորագրով, որին ես ամէն օր տեսնում էի հանգուցեալ Ստեփան Բէգ Իսրաելեանի Շուշիի տան գրասենեակում»։

Արդ, Ա. Վաչեանց եւս կը հաստատէ որ ռուս լեզուն լեցուն է փոխառութիւններով որ Հայոց լեզուն շատ աւելի նուազ փոխառութիւններ ունի, հետեւաբար աւելի անկախ, ինքնուրոյն եւ ճկուն լեզու է. միթէ՞ միեւնոյն իրողութիւնը չհաստատեց նաեւ Ֆրանսացի լեզուաբան — հայագէտ Ֆր. Ֆէյտի, որուն յօդուածաշարքը հրատարակեցինք «Ասպարէզ»ի մէջ (Յունուար 14 եւ 18)։

Արդի «Սովետական Հայաստան»ի հայերէնը ռուսերէնի կերպարանք է առած այն օրէն, երբ առաջին անգամ, 1937 թուին, Անաստաս Միկոյեան Հայաստան եկաւ եւ Երեւանի մէջ ճառ խօսելով՝ պահանջեց ուժ տալ ռուսերէն լեզուին։

Այնուհետեւ սկսաւ ռուս լեզուին արշաւը Հայաստանի, յատկապէս Երեւանի մէջ. բոլոր կուսակցական քաղաքական ղեկավարներու զաւակներն սկսան յաճախել Երեւանի մէջ բացուած ռուսական դպրոցը. առաւելութիւն կը սեպուէր ռուսերէն գիտնալն ու խօսիլը։ Այս քաղաքականութիւնը աւելի խտացաւ Ստալինի եւ Բերիայի «լիկուիտացիայից» ետք, (այսինքն՝ լուծարքէն ետքը) երբ ռուս ուսուցիչներով ողողուեցաւ Սովետական Հայաստանը, երբ օրացոյցներն անգամ ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընեն հայկական սրբոցն, ազգային տօներու մասին՝ ոչ Վարդանանցի, ոչ Զատկի եւ Ջրօրհնէքի, ոչ Ապրիլեան Եղեռնի, ո... Մշակոյթի օրուան մասին, բայց Լենինի եւ Ստալինի, Չապայեւի, Միչուրինի եւ այլ նման անուններու յիշատակութեամբ ողողուած է ամբողջ օրացոյցը, անուններ որ ոչինչ կ'ըսեն հայ մարդու սիրտին եւ մտքին։

Դեռ ըսելիքներ ունինք ռուսացման (ռուսիֆիկացիա(անարգ քաղաքականութեան մասին։

ԱՍՊԱՐԷԶ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ՄՏԱՀՈԳ

●

Դէպքեր կան, որոնք երբեմն կ'անցնին աննշմար։

Եւ այս՝ ոչ թէ թատերաբեմին հեռաւորութեան պատճառաւ — գիտենք թէ արդարութեան ներկայ դարուն յարաբերական է տարածքը — այլ որովհետեւ պէտք եղածին չափ ուշադրութեան չեն արժանանար, եւ կամ ուրիշ դէպքեր «կը խեղդեն» զանոնք։

Կ'ակնարկեմ նախ Փետրուար 24ին Փեքինի մէջ տեղի ունեցած պաշտօնական ընդունելութեան մը։ Հիւրը՝ Թիպէթի Տալայի Լաման. Տանուտէրը՝ Մաօ Ցէ Թունկ, անձամբ։

Ընդունելութիւն կ'ըսեմ, գործածելով պաշտօնական զեկոյցին լեզուն, անուանելու համար առաւելաբար քաղաքական եւոյթ մը՝ որուն տրուեցաւ հրապարակային հանդիսաւոր հանգամանք։ Իրականին մէջ «ընդունելութիւն» մը չէր, այլ հոգեւոր առաջնորդի մը ցուցադրութիւնը հանրութեան, մանաւորապէս պուտտայական Հնդկաստանին։ Որովհետեւ Տալայի Լաման Չինաստան չերաւիրուեցաւ։ Արդէն հոն կը գտնուէր ամիսներէ ի վեր, իբրեւ կէս-բանտարկեալ, առանց պաշտօնական երեւումի։

1954 Յուլիսին էր որ Լամաներու տանիննամեայ հոգեւոր պետը, չինացի զօրավարի մը հսկողութեան տակ Լհասայէն փոխադրուեցաւ Փեքին։

Կ'երեւայ թէ համայնավար կաթսային մէջ բաւական «եփած» է եօթը ամիսներու ընթացքին, քանի որ Մաօ Ցէ Թունկ ի վերջոյ կ'որոշէ բռնի մեկուսացումէն դուրս հանել զայն, եւ դարձնել իր պերապատի հիւրը։

«Ընդունելութեան» ընթացքին յատկանշական եղան բաժակաճառերն ու կենացները։ Չին եւ Թիպեթական բարեկամութիւն, եւ մանաւանդ՝ Միութիւն..

Նեհրու մտահոգ է։ Այս եւլոյթները կը նշանակեն թէ Լամաներու իսկական տիրապետութիւնը Թիպէթի վրայ իր վախճանին շատ մօտ է։ Այսինքն՝ թէ կարմիր Չինաստանը կը պատրաստուի իր թաթը դնել պուտտայական այդ աստուածպետութեան վրայ, բարեկամութեան քողին տակ։ Կնճռոտ պարագայ, որովհետեւ, Հնդկաստանի հարիւրաւոր միլիոն Պուտտայականները հոգեկան սերտ կապեր ունին «Աշխարհի Տանիք»ին իրենց կրօնակիցներուն հետ։

Ու հիմա, Նոր Տելհիի վարիչ տարրերը կը մտածեն Հնդիկ հաւատացեալներու դիրքի մասին համայնավարութեան հանդէպ, քանի որ Մաօ Ցէ Թունկ յաջողած է «սիրաշահիլ» Պուտտան... Բաց դուռ մը՝ — նոր —, կարմիր թափանցումին առջեւ։

Վերջին շաբաթներուն ընթացքին, Նեհրուի առաջին յուսախաբութիւնը չեղաւ այս։ Դեռ կայ Թուրքեւիրաքեան դաշնագիրը։ Չէզոքութեան իր առաջեալը Միջին Արեւելքի մէջ, Սարտար Փանիքար, որ կը յորդորէր Արաբական պետութիւններն հեռու մնալու զինուորական որեւէ ուխտէ, ձախողեցաւ Պաղտատի մէջ։ Գիտ անորոշ է արաբական միւս պետութիւններուն դիրքը։ Արաբիա — Եգիպտոս — Սուրիա համաձայնութիւնն անգամ. այդ դաշինքին դէմ, պայմանաւորեալ է եւ տակաւին յստակ դիմագիծ մը չունի։

Խօսած էինք Թուրքեւփաքիստանեան ուխտին մասին այստեղ, եւ ըսած՝ թէ Միացեալ Նահանգներու միակողմանի մէկ յաջողութիւնն էր, ձեռք ձգուած մասամբ Անգլիոյ կռնակին։ Ենթադրած էինք թէ Անգլիա պիտի դիմադարձէ, յաջողցնելով Թուրքեւիրաքեան դաշնագիր մը, որպէսզի ուղղակի հեղինակութիւն ունենայ Միջին արեւելեան պաշտպանութեան ցանցին մէջ։ Այսօր իրականութիւն է Անգարա — Պաղտատ կապը, ինչ որ կրկին Անգլիոյ կը մօտեցնէ իր ազդեցութենէն հեռացած առնաւակ որդին Փաքիստանը, Անգարա — Պաղտատ — Քարաչի առանցքով։ Եւ այսպէս, երկու հակառակորդ եղբայրները, — Անգլիա եւ Ամերիկա — մէկ մէկ յաղթանակէ ետք կարծէք աւելի՛ համերաշխ դարձած են եւ կ'ուզեն նոյն առանցքին կապել արաբական միւս երկիրներն ալ։ Անգլիա կը ճգնի նոյնիսկ քանդել Արաբական Դաշնակցութիւնը — իր ձեռակերտ որ 1944էն սկսեալ, — յաջողցնելու համար Արաբական ռազմական շղթային յարումը Անգարա — Քարաչի առանցքին, ճակատ մը՝ որուն կեդրոնական հիմնաքարը արեւմտեան մեծ պետութիւններուն հաւանութեամբ պէտք է գտնուի Անգարա։

Այս պարագան անախորժ է Գահիրէի համար, որ չուզեր հրաժարիլ ղեկավարի դերէն։ Եգիպտոս չի կրնար հանդուրժել որ թէեւ Մահմետական, բայց ոչ-արաբ պետութեան մը, այսինքն Թուրքիոյ ձեռքն անցնի այդ ղեկավարի դիրքը։

Այս պատճառով է որ հաւանաբար սիրալիր եղած է Նեհրու-Նասըր կիսապաշտօնական տեսակցութիւնը Գահիրէի մէջ, վերջին շաբաթներու ընթացքին։ Դժգոհութիւններ ունէին երկու վարչապետներն ալ, ու իրենց երկիրներուն շահերը կը համապատասխանէին իրարու։

Դէպք մը եւս, որ նորէ՛ն անցաւ գրեթէ աննշմար։ Բայց անկասկած, կը մտա-

---

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ»

■

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՀԵԼԻ ԿՌՈՒԱՆԸ

Կ'երեւակայէք, երէկ իրիկուն օրիորդ Աղաւնին Արուսեակ Փափազեանի տնէն դուրս եկեր է եւ այլեւս վերադարձած չէ... Ամբողջ քաղաքը տակն ու վրայ ըրինք — զինքը չգտանք։ Կ'աղաչեմ, Յարութիւնին խօսք հասկցուցէք։ Այդքան արխայիրտ այր մը լալկան սերահարի մը պէս ինքզինքը մոռացութեան տուեր է.. տեսնուող նէ, չպիտի ճանչնաք։

Եթէ մարդ այդքան զօրեղ սիրել գիտէ, այդ միայն նրա արժանիքների եւ մեծ հոգու վկայութիւնն է, նկատեց Միքայէլը. - Սակայն, իրաւ, ո՞ւր է օրիորդ Աղաւնին։ Մի քանի օր առաջ հանդիպեցի նրան յուսահատ վիճակի մէջ... Բայց որչափ նկատեցի՝ հեռացաւ քիչ թէ շատ զոտեպնդուած...

Միքայէլը պաշարուեց մի ծանր նախազգացումով։

Թաղւորեանը չէր չափազանցրել, իրօք Սվաճեանը ծանր հոգեվիճակի մէջ էր։ Տեսնելով Նալբանդեանին՝ նա ի հարկէ փոխօյն իրեն հաւաքեց, նոյնիսկ փորձեց գործից խօսել, բայց առացուեց բռնազբօս եւ սարպուած խստովանեց.

— Միքայէլ, անիկա կեանքիս մէջ լուսոյ շող մըն է... Յոգնութեան ատեն կամ ծանր հոգսերուս կարճատեւ դադարի պահին զինքը մտաբերելով կը թեթեւանամ կոր, կ'ամոքուիմ...

— Բայց նա այդ բոլորի մասին բնաւ գաղափար չունի, — նկատեց Միքայէլը։

— Սվաճեանը գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ. հենց այդ միտքն էր նրան տանջում։

— Եւ միթէ՞ երկչոտութեանս համար թանկ վճարելու եմ...

Նրան եւս պաշարել էր վատ նախազգացումը։

Շատ չանցած եկաւ օրիորդ Փափազեանը, այլայլուած, սարսափից սառած աչքերով ու ցնուած թարթիչներով։ Նա դռների մօտ աղաղակեց «աման» ու ուժասպառ կ'ընկնէր, եթէ Միքայէլը ու Թադւորեանը վրայ չհասնէին։ Ոչ ոք, մանաւանդ Սվաճեանը, չէր համարձակւում հարցնել, թէ ինչ է պատահել, թէեւ ամէն մէկը համոզուած էր, որ սարսափելի, անուղղելի բան է կատարուել օրիորդ Աղաւնու հետ։

Օրիորդ Փափազեանը ձեռքերը տանելով ափշուն դէմքի վրայով, կարծես ջանում էր սթափուել մի ծանր մղձաւանջից։ Նա յանկարծ հեկեկաց եւ շնչակտուր արտասանեց.

— Ինքզինքը նետեր է ծովը... Դիակը տուն բերին... գեղեցկուհու նշոյլն իսկ չէ մնացեր...

. . . .

Անառակ Վանցի Գօզուբին չպատժող կրօնական ժողովը խստագոյն վճիռ հանեց — արգիլել ինքնասպանին որպէս քրիստոնեայ եկեղեցական ծիսակատարութեամբ թաղել։

Այդպէս էլ գաղտնիք մնաց, թէ մի քանի օրում ի՞նչ պատահեց օրիորդ Կիւմուշեանի հետ, որ նա, բացի ինքնասպանութիւնից, ուրիշ ելք չգտաւ.

×

Մի քանի օր յետոյ «Մեղու»ի խմբագրատան փոքրիկ սենեակներից մէկում հաւաքուել էին Նալբանդեանը, Սվաճեանը, Թադւորեանը, օրագրի գործօն աշխատակից Մատթէոս Այվատեանը եւ գրաշար Զէյթունցի Եաղուպը։

Նա Տաւրոսի լեռներում հերոսացած Յակոբ Եաղուպեան թոռն էր։ Մօտ յիսուն տարի առաջ Յակոբը ոչխարի մորթու մէջ թափանցել էր Զէյթունը պաշարած Ալի փաշայի բանակատեղին, մտել փաշայի վրանը եւ նրան սրախողխող արել։ Դա էլ վճռել էր կռուի ելքը։ Եաղուբն այժմ որբ էր եւ երկար ժամանակ, որպէս գրաշար աշխատել էր նախ Զմիւռնիայում, այժմ էլ՝ Կոնստանդնուպոլսում։

Հաւաքոյթի չարժառիթը Զէյթունցիներին պատմող նոր արիւնալի հաշուեյարդարն էր, յամառ լուրեր էին պտտւում, որ Մարաշի կառավարիչ Խուրշիդ փաշան կանոնաւորզօրքով արշաւանք է պատրաստում։ Թադւորեանն ու Այվատեանը նոյնիսկ հաշուեմներ էին կատարել, թէ Բերիթ լեռան հանքերը նպատակայարմար օգտագործելու դէպքում, Զէյթունցիները որքան հրացան, արճանակ, սուր կարող էին պատրաստել։

Նալբանդեանը լուռ սպասում էր, որ իր նոր բարեկամները խօսին, ոգեւորուին, արտայայտեն իրենց խոհերը, իղձերը։ Այդ մարդկանց անկեղծութիւնը նրան դուր էր գալիս. «Նշանակում է ինձ հաւատում են, այդ կարեւոր է»— մտածում էր Միքայէլը։

Երեքն ալ, յատկապէս Թադւորեանն ու Այվատեանը եռանդուն առաջարկներ էին անում. Սվաճեանը, որ ղեկավարում էր հաւաքոյթը, աւելի զուսպ էր։ Այվատեանը, որը մինչ այդ հաւաքոյթը Նալբանդեանի վրայ որոշակի տպաւորութիւն չէր թողել, այժմ ըմբոստանում էր, սէրը ու ատելութիւնը, վրէժի զգացումը եւ կրքերը ագորում էին նրա մէջ։

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

նանչէ Նեհրուի Միջին Արեւելեան մտահոգութիւնները։

Ու այսպէս, մէկ կողմէ Թիւրքական վտանգը կրօնական գետնի վրայ, իբրեւ կարմիր Թափանցում, միւս կողմէ Միջին Արեւելեան Թնճուկը՝ որ կը սպառնայ ի դերեւ հանել ռազմական տեսակէտով չէզոք գօտի մը ստեղծելու իր ծրագիրը նոր Տելհիէն մինչեւ Գահիրէ, մտատանջութեան մատնած են ճարպիկ դիւանագէտը։ Եւ գեռ այն պարագան, որ հակառակորդ «Հնդկաստան»ի, այսինքն Մահմետական Փաքիստանի քաղաքական դիրքը գօրացած է միջազգային Թատերաբեմին վրայ Քարաչի — Անգարա — Պաղտատ շղթայով։

Բայց ներկայ յուսախաբութիւնները չեն որ պիտի ջլատեն հեռատես Նեհրուի ճիգերը՝ իր քաղաքական ուղղութիւնը հասցնելու հիմնական նպատակին։ Հեռու պահել այդ աշխարհամասը հսկայական պատերազմի մը աւերներէն, ժամանակ շահիլ, զօրացնել «յետամնաց» այդ երկիրները ու ստեղծել իր հովանաւորութեան տակ ասիական չէզոք սակայն ծանրակշիռ ուժ մը, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։

Թիւրքը կը յարի դէպի ձա՞խ... Սպասելի էր, որովհետեւ ստիպողաբար այդ կրնար ըլլալ։ Նեհրու հաւանաբար դիմադարձէ զօրացնելով Հնդկաստանի պուտուայական կեքը՝, ընդդէմ Լամաներուն։

Իրաքը եւ Փաքիստանը կը յարին դէպի ա՞ջ... այդ ալ մասամբ սպասելի էր։ Նոյնիսկ ռազմական ուղղակի դաշինքներ։ Հա՛ Նեհրու իր ջանքերը պիտի թափէ փրկելու մնացեալը, հեռու պահելու միւս երկիրները ռազմաճակատէն։ Անշուշտ օգտուելով արաբական ներքին հակամարտութիւններէն։

Եւ ունի ձեռքը հիմնական ազդակ մը,— 450 միլիոն Հնդիկներու «պահածոյ» բայց ահարկու ուժաքանակը։ Թէեւ տակաւին տկար, բայց եթէ զօրանայ ... Այդ պատճառով, կ՚ուզէ ժամանակ շահիլ եւ կայմակերպուիլ խաղաղութեան մէջ։

Որովհետեւ գիտէ Թէ մեծ է կարեւորութիւնը Հնդկաստանին, մանաւանդ ապագային։ Գիտէ Թէ դեղին վտանգը առասպել մը չէ, ինչ գոյնով ալ երանգաւորուած ըլլայ, կարմիր Թէ սեւ։ Թէ Հնդկայական Չինաստանը կրնայ դառնալ անմիջական վտանգ մը աշխարհի համար այն օրէն երբ ամբողջութեամբ ճարտարարուեստանայ ու մեծաքանակ արտադրէ։

Գիտէ Թէ այն ատեն, զօրաւոր Հնդկաստան մը միայն կրնայ հաւասարակշռել դեղին յորդումը։ Ասիա, Արեւմուտքն ալ գիտէ։ Ահա Թէ ինչու Թէեւ մասամբ՝ բայց չէ յուսահատած Նեհրուն։

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

ՎՈՏԿԱՅԻ գէմ չարժանկար մը պատրաստուած է Խ. Միութեան մէջ։ Խամաճիկներ կը ձաղկեն ալքոլամոլութեան չարիքները։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ՚ԵՐԳԵՆ

Կիրակի, 13 Մարտ, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը անգամ մը եւս լեցուած էր խուռն եւ այլազան բազմութեամբ մը, 2/3ով Հայեր։ Ամէն տարի Սէնթ Հիլէրի ապաքինարանին հիւանդ ուսանողներուն առողջ ընկերները ամէն ազգէ, կը սարքեն միջազգային հանդէս մը, կ՚երգեն ու պարեն ազգային տարազներով, հանդէսին հասոյթը յատկացնելով ապաքինարանին։

Եթէ փառատօնը Սորպոնի վերատեսուչը եւ իր տիկինը կը հովանաւորեն, կազմակերպական աշխատանքին մեծ մասը կը կատարեն Օրիորդներ Արաքսի եւ Հայկանոյշ Թորոսեան քոյրերը, որոնք կ՚աշխատին հայկական բաժնին տալ բացառիկ տեղ, անշուշտ իրենց տրամադրութեան տակ եղած միջոցներով։

Կիրակի հանդէսը բացուեցաւ Յոյն ուսանողներու չորս ազգային պարերով։ Տարազները շատ պէսպիսուն էին եւ մեծ մասը փոխ առնուած յունական «ազգ. պալէ»ի խումբէն, որ Փարիզ եկած էր վերջերս։ Այլազան էն յունական պարերը, կազմուած զանազան աշխարհագրական շրջաններու, Թեսալիա, Երկատասան կղզիներ, Կրետէ, նոյնիսկ Պոնտոս եւ Բիւզանդիոն։ Վիէթ Նամի (Հնդկաչին) ուսանողներուն բաժինը կրճատուած էր հիւանդութեան պատճառով։ Երիտասարդ մը իրենց երկրին յատկանշական մէկ նուագարանով երգեց ժողովրդական ձկնորսական, սիրային եւ կրօնական երգեր որոնք շատ հաճելի տպաւորութիւն մը ձգեցին ունկնդիրներուն վրայ։ Յաջորդն էր հունգարականը, շողշողուն տարազներով, գեղջկական պարերով եւ խմբերգներով։ Իսկ Սենեկալցիներու պարերը, որոնց մէկ մասը Քոնկօն եւ ընդհանրապէս Սեւ Ափրիկէն կը ներկայացնէին կրցան լի ու լի գաղափար մը տալ, Ֆրանսական սեւ աշխարհին ժողովրդական զանազան սովորութիւններու արարողութեանց և զգացումներու բիրտ արտայայտութեանց մասին (Ասիգօ, Սապաթ, Մաժի, Նուատեւայլն)։

Հայկական բաժնին մէջ Օր. Հ. Թորոսեան երգեց «Կալին» երգը ընկերակցութեամբ սրինգի, մեծ յաջողութեամբ «Խնձորի ծառին տակին»ը եւ Ալան Յովհաննէսի «Նապանին»։ Օր. Գօյաճեան եւ Գ. Պէրպէրեան պարեցին երկու կովկասեան պարեր չնորհալի չարժուձեւերով, իսկ Տիկին Քիւթնէրեանի պարախումբը ճաշակով հագուած եւ կիրթ ու վարժ եղանակով պարեց երեք խմբական պարեր։

Միջնարարէն ետք յաջորդաբար բեմ հըրաւիրուեցան Լիթուանացիները, Լեթոնները, Մալկաշները (Մատակասքար) վերջապէս Լեհերը, յիսուն հոգինոց երկսեռ խումբ մը գոյնզգոյն տարազներով որոնք ամէնէն յատկանշական Թիւը կը կազմէին յայտագրին իրենց կանոնաւոր խմբական երգերով եւ պարերով։

Ֆրանսական զաւառը շատ ժլատ էր այս

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

ՔԻՒՐՏԵՐԷՆ ԹԵՐԹ ՄԸ, Ռիյա Թազա (Նոր Ուղի) սկսած է լոյս տեսնել Երեւանի մէջ, իբրեւ Կեդր. Կոմիտէի օրկան։ Քրտական այբուբենը ստեղծուեցաւ խորհրդային իշխանութեան տարիներուն եւ քիւրտ գրողները եւ բանաստեղծները իրենց ստեղծագործութիւնները կը կատարեն իրենց իսկ լեզուով՝ կը գրէ Թերթին խմբագրականը։ Թերթի առաջին էջերուն մէջ տպուած են «Սովետական Հայաստան», «Կոմունիստ», «Սովետ Էրմանիստան» Թերթերու խմբագրութեանց ողջոյնները Ողջոյնի խօսք յղած են նաեւ Աւ. Իսահակեան։ Բանաստեղծութիւններ ունին, Հաճիէ Ջնդին, Ամինէ Աւտալը, Ջաւմէ Ջալիլը եւ Ուսաբ Բակոն, որոնք կը գովեն Խ. Հայաստանը, խամ ու խոպան հողերը մեկնող երիտասարդ հայրենասէրներ». մեր երկրի մէջ բնակող քիւրտ աշխատաւորութեան երջանիկ կեանքը։

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ պետական ֆիլհարմոնիային ժողովրդական երգի եւ պարի խումբը համերգներ տուած են Լենինականի եւ Երեւանի մէջ։ Անոնց յայտագիրը կազմուած է ադրբէջանական երգերէ եւ պարերէ։ Բացի ժողովրդական լարային գործիքներէն (Թառ, քամանչա) եւ սրինգներէն, կան նաեւ հարմոնը եւ դաւնայի մէկ տեսակը, որոնք մասնաւոր հնչեղութիւն կու տան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՏԱՔՍԸ ամէն տարի կը զարդարէ միլիոնէ աւելի քաղաքացիներ։ «Լենին» գործատունը 1954ին տուած է երեք միլիոն վեց հարիւր ութսունհինգ հազար մեթր մետաքս, այս տարի որոշած են աւելցնել մէկ միլիոն մեթր։

տարի, իբրեւ ներկայացուցիչ ունենալով Լանտի շրջանը, իր տեղական շուրջ պարերով այնքան Թրվոուն եւ այնքան աշխոյժ որ հազիւ կարելի էր ստնացուպերով կատարուած պարերը պատշաճեցնել նոյն զաւառին։

Հանդէսը որքան խանդավառ նոյնքան արդիւնաւէտ պէտք է եղած ըլլայ։

Օրուան խօսնակն էր երիտասարդ ուսանող մը Գ. Կիւրեղեան։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԷՍԻՆԷՆ մեզի կը հաղորդեն Թէ հիւանդանոց փոխադրուած է Գ. Ստեփան Միլտոնեան, ներքին արիւնահոսութեան մը հետեւանքով։ Ամուսինը՝ ուսուցչուհի Տիկին Թ. Միլտոնեանի, մեր բարեկամը վերջերս եռանդով կը մասնակցէր նոր սերունդի փրկութեան աշխատանքներուն, դասախօսութիւններ սարքելով Տէսինի եւ Լիոնի մէջ։ Տէսինի Հոգաբարձութիւնը, Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Նոր Սերունդը եւ Յառաջ արագ ապաքինում կը մաղթեն սրտանց։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ առաջնորդ Խորէն Եպիսկ. Բարոյեան, որ Թեհրան գացած էր, յաջողեր է ապահովել Պէյրութի Իրանեան հիւպատոսարանին պարպումը։ Այս շէնքը գնուած էր Ազգ. առաջնորդարանին կողմէ, երեք տարի առաջ։ Պարպումը շուտով պիտի սկսի։

ԷՋՄԻԱԾՆԻ կաթողիկոսի ընտրութիւնը պիտի կատարուի այս ամառ, համաձայն Պէյրութի «Ազդակ»ի տեղեկութեանց։ Պիտի կատարուի նաեւ Միւռոնօրհնութեան հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար անցեալ Սեպտեմբերին, եւ յետաձգուեցաւ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի մահճանման պատճառով։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Թէյասեղան մը տրուած է ի պատիւ «Ազդակ»ի խմբագիր եւ Լիբանանի երեսփոխան Գ. Տիգրան Թոսպաթի ուր ներկայ եղած է նաեւ իրանահայ նկարիչ Գ. Ց. Մինասեան։ Ներկայ եղած են համայնական խորհուրդին անդամները, հոգեւոր հովիւը եւ 50 հայրենակիցներ։ Գ. Թոսպաթ տեղեկութիւններ հաղորդած է Լիբանանի ազգ. կեանքի մասին։

ՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ Ֆիքսի (Աթէնք) մասնաճիւղը բեղուն շրջան մը բոլորած է անցեալ տարի։ Անդամներուն Թիւը աւելցած է։ Գարակէօզեան հաստատութեան տրամադրած ծրարները ինչպէս եւ Հայ կաթողիկէ առաջնորդարանին նուիրած պանիրը բաժնած է Ֆիքսի, Նէա Ըզմիրնիի եւ Սինկրուի երկու հարիւր հայ աղքատներուն։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Համիլթընի մէջ (Քանատա) մեռած է ընկեր Յակոբ Կոշկակարեան։ Ծնած էր Պիթլիսի Խուլթիկ գիւղը Իր եղբայրը Մելքոն Կոշկակարեան եղած է Հէմիլթընի Հ. Յ. Դ. հիմնադիրներէն մէկը։ 1906էն ի վեր կուսակցութեան գործօն անդամներէն էր ընկ. Յակոբ։ Մեծ ուրախութիւն զգաց երբ 1950ին հայկական սրահ մը բացուեցաւ։ Իր վերջին օրերը երբ իմացաւ Համազգայինի հանգանակութիւնը, բոլորին Թելադրեց օժանդակել այս նուիրական գործին։ Իր փափաքին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ եղան Փալանճեան Ճեմարանին։ Գոյացած է 220 տոլար։ Բոլոր խօսողներն ալ պարզած են իր յիսնամեայ կուսակցական անձնուէր գործունէութիւնը.

✕ Փետրուար մէկին Նիւ Եորքի մէջ մեռած է Սամսոն Օրջանեան (Օջախեան Իրանահայ էր, ծնած 1889ին Ատրպատականի Սալմաստ գաւառի Հավթվան գիւղը։ Մինչեւ 1931 կը մնայ Ռուսիա, ուր բանտարկութեան կը դատապարտուի եօթ տարուան համար, սակայն երկու տարիէն կ՚ազատուի երբ կը քննեն անոր դատական գործը ՛ու գալով Պարսկաստան, ուր կը հիմնէ զոնեակի գործարան մը։ Հանրօգուտ աշխատանք կը կատարէ օգնելով հայկ. դպրոցներուն։ Կը շինէ մատուռ մը Մազանդարանի Հայոց գերեզմանատան մէջ։ 1948էն ի վեր հաստատուած էր Նիւ Եորք։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Դանիէլ վարդապետը եկաւ հետեւեալ օրը եւ լուր տուեց մեզ, որ Արսէն վարդապետը մատնել էր խումբի Աղթամար մտնելը, եւ ասել էր կառավարութեան Թէ՝ «Սասնոյ ապստամբներէն հարիւր հոգի մտել են վանք»։

Մինչդեռ Կոմսը, շաբաթներ առաջ, պատուիրած էր Արսէն վարդապետին, որ հազար կտոր չափ ալիւր պահէ վանքում։ Նա այդ պատուէրը տուել էր խորհելով Թէ՝ ով գիտէ, մի գուցէ, յանկարծակիօրէն Սասնոյ բանկուռները անդրադառնան Վանի վրայ, այն ատեն այդ շրջանի ժողովուրդը կրնայ վանք ապաստանիլ, եւ այդ «պահեստի պաշար»էն օգտուիլ.

Արսէն վարդապետը, փոխանակ կատարելու այդ տեսակ օգտակար մի գործ, վանքի մէջ գտնուած երեսուն պարկ ալիւրն էլ դուրս էր հանել տուած։

Այդ տեսակ վիճակի մէջ էինք, եւ մ՚ր պաշարը հազիւ երեք օր պիտի բաւէր։ Ուրեմն, պէտք էր որ միջոցներ խորհէինք հեռանալու կղզիէն։

Վանի ծովն էլ իր խաղաղութիւնը կորանցուցած էր եւ սոսկալի ալեկոծութիւն սկսած։

Նաւերը մի ծոցի մէջ ապահով մի տեղ քաշեցինք, որպէսզի ժայռերին զարնուելով չջախջախուէին։ Որոշեցինք, որ Իշխանը մի քանի ընկերներով դուրս գայ եւ եթէ մեր գէմ դրսից յարձակում լինի, նա էլ զարնէ Թշնամու կռնակից, որպէսզի մենք ժամանակ շահէինք եւ հեռանայինք տարբեր ուղղութեամբ։

Հետեւեալ գիշերը Իշխանը, Արտաշէս Սուճեանը եւ մի քանի ուրիշներ մեկնեցան Մոխրաբերդ, անկից էլ Կառկառ, որպէսզի մի ստուար խումբով վերադառնային մեզ օգնելու համար։

Ահա այդ էր մեր վիճակը։ Երեք օրուան ուտելիք կար. հետեւաբար այդ ժամանակամիջոցին համար ապահով էինք։ Տղաները ջուր տաքցուցին եւ իրենց զգեստները մաքրեցին։ Այդ օրն էլ անցաւ առանց միջադէպի։

Հետեւեալ օրը ծովը խաղաղեց։ Առաւօտ կանուխ մեր պահապանները լուր բերին, որ Բշավանքի մօտ, դուրսի տան եւ Ոստանի ժայռերի մօտերը մի ահագին բազմութիւն է երեւում։ Զինուորներ վեր վար են քլում, եւ Թւում Թէ՝ մի բան խորհուրդ է այնտեղ։

Դիտակներն առինք, վազեցինք ժայռերի վրայ եւ զննեցինք ծովեզերեայ տեղերը։ Եւ ի՞նչ տեսնենք։ Ծովեզերքը Թուրք գինուորներ էին շրջում եւ ոմանք էլ ամրութիւններ պատրաստում։ Ապուշները հաւատում էին Թէ՝ մենք Թնդանօթներ ունինք եւ կը կասկածէին, որ վանքից կրնայինք ցամաքը խփել։

Զինուորական Խորհուրդի կարգադրութեամբ, մի բարձր ժայռի ծայրին պարզեցինք ապստամբութեան դրօշակը։ Դրանով հրաւէր կը կարդայինք, որ մենք էլ կռուելու պատրաստ ենք։

Ծովը խաղաղ էր։ Դիմացը, ծովեզերքը, մի քանի նաւեր ծփում էին ջրերի վրայ։ Այդ նաւերի մօտից մի փոքրիկ նաւակ յառաջանալ դէպի Աղթամար։ Նաւակի մէջ երկու մարդիկ կը Թիավարէին, իսկ մէկ ուրիշը ձեռքին մէջ բռնած էր սպիտակ մի դրօշակ եւ մի նամակ։ Նաւակը մօտեցաւ կղզիի եզերքին։ Եկողները պատգամաւորներ էին։ Նամակ էին բերած հրամանատարից.

Կ՚առաջարկէր մեզ, առանց կռուի, զէնքերը վար դնել եւ անձնատուր լինել. Հակառակ պարագային՝ կը սպառնային մեզ սովամահ անել կամ ծովի կատաղած ալիքների զոհ դարձնել։ Հրամանատարը, Սուլթանի անունով, մեզ կը վստահեցնէր Թէ՝ եթէ առանց կռուի, իր պահանջին գոհացում տայինք, մեզ ապահով մեր ուզած վայրը պիտի ղրկէր։

Կոմսն էր մեր խորհրդատու — դիւանագէտը։ Նա պատասխանեց պատգամաւորներին Թէ՝ «Ֆետայիին իր զէնքը միայն այն ատեն վար կը դնէ, երբ իր կեանքը զոհաբերած կը լինի, իր սիրած ու պաշտած հայրենիքին»։

Բանագնացները ետ դարձան։ Մենք մեր դիտակներով կը դիտէինք։ Նրանք ծովեզերք հասան, եւ իրարանցում առաջ եկաւ։ Շատեր վազեցին դէպի դիրքերը

Մի պահ կարծեցինք Թէ՝ Իշխանը հասած է խումբով։ Բայց այդ կարելի չէր. Նա հազիւ հազ այս երեկոյ Կառկառ կրնար հասնիլ։ Եթէ մեզ օգնութեան հասնէր, հազիւ երկու օր յետոյ միայն կրնար Թշնամիի հետ շփում ունենալ։

Շատ չանցաւ, եւ այդ իրարանցման պատճառը յայտնի եղաւ Ծովեզերքից մի մեծ առագաստանաւ, բացած առագաստները, բաւական մօտեցաւ կղզիին եւ կանգ առաւ։ Առագաստները իջեցուց եւ, մի քանի րոպէ յետոյ, սկսաւ սար ու ձոր դղրդացնել։

Թշնամին առաջին Թնդանօթն արձակեց մեր վրայ։ Ռումբերը գնացին հեռուները եւ զարնուեցան ժայռերին։ Ուել ռումբ չվնասեց մեզ։ Թնդանօթաձգութեան հետ սկսան նաեւ կրակել ափից։ Գնդակների ձայները հազիւ հազ մեզ կը հասնէին ի զուր կը կրակէին հրացանները։

Ափից մինչեւ կղզին երկու մղոնէն աւելի հեռու էր։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

մեծ ընդհարումի մը, որեւէ անկիւնի մէջ, հիւլէական զէնքերը պիտի գործածուին, վասն զի հետզհետէ հասարակաց կը դառնան եւ դասական կոչուած զէնքերուն տեղը կը բռնեն։ Մ. Նահանգները սիրայօժար պիտի ընդունին զինադադար մը Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ. բայց ապացոյց չկայ թէ Չինացիներն ալ պիտի ընդունին։ Որեւէ տարակարծութիւն չկայ ամերիկեան դիրքին եւ անգլիական տեսակէտին միջեւ։

Հարցումի մը առթիւ, նախարարը յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են արմտիք ճարելու Թունուզի, որ մեծ դժուարութեանց մատնուած է պարենաւորման տեսակէտով։

ՈՎ ԵՏ ՄՆԱՑԱԾ Է

Ատլանտեան ճակատին սպարապետը, զօր. Կրունթէր, լրագրական ասուլիս մը սարքած էր Փարիզի պաշտօնատան մէջ, իր հրամանատարութեան չորրորդ տարեդարձին առթիւ։ Զօրավարը հակառակ է զինուորական վարկերու կրճատման, զորս կ՚ուզեն կատարել կարգ մը պետութիւններ, այն պատճառաբանութեամբ թէ նոր զէնքերը այլեւս անպէտ կը դարձնեն հինները։

Ցետոյ բացատրեց թէ յառետեսութեան պատճառ չունին, Մոլոթովի այն յայտարարութեան վրայ թէ Մ. Նահանգները Խ. Միութենէն ետ մնացած են հիւլէական զէնքերու տեսակէտով։ «Ինդիրը պարզ ռումբ ունենալը չէ, այլ զայն արտադրելու կարողութիւնը։ Եթէ նոյն իսկ Խ. Միութիւնը վերջերս կարգ մը հեռաձիգ օդանաւեր ցուցադրած է, Մ. Նահանգները լայնօրէն կը տիրապետեն եւ ի վիճակի են ահարկու պատասխան մը տալու։ Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա վերջերս իրենց տեսակէտները փոխանակեցին հիւլէական զէնքերու յառաջ բերելիք փոփոխութեանց մասին։ Տարակոյս չկայ թէ ռազմագիտութիւնը եւ ռազմավարութիւնը արմատապէս պիտի փոխուին, բայց պէտք է սպասել մինչեւ տարեվերջ, ճշգրիտ եզրակացութեան մը յանգելու համար։ Պատճառ չկայ հաւատալու թէ աւելի քիչ զինուորներու եւ նուազ դրամի պէտք պիտի ունենանք, նոյն իսկ եթէ զինուորները վերակազմուին սակաւաթիւ զօրամասերով, յարմարելու համար հիւլէական ռազմագիտական պայմաններուն։ Հետեւանքը աղետալի պիտի ըլլայ, եթէ այժմէն թուլցնենք մեր ճիգերը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Իտըն, որ Անգարա պիտի երթայ երէկ, յետաձգեց իր մեկնումը։ Բժիշկները բացարձակ հանգիստ պատուիրած են այս շաբթու։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ԼՐՏԵՍՆԵՐՈՒ ցանկ մը անցած է Շուէտի ապահովութեան տեսչութեան ձեռքը, վերջին ձերբակալութեանց առթիւ։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, լրտեսական ցանցը կը տարածուի ամբողջ սկանտինաւեան երկիրներուն մէջ։ Լրտեսները կարմիր գործակալներ են եւ կը փորձէին զաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդել Խ. Միութեան եւ արեւմտեան երկիրներուն, Ատլանտեան Կազմակերպութեան մասին։ Շուէտի ոստիկանութիւնը իր տեղեկութիւնները հաղորդած է նաեւ Նորվեկիոյ եւ Տանիմարքայի պաշտօնակիցներուն։

ԵԱԼԹԱՅԻ համաձայնութեանց հրատարակութեան մասին բանավէճը կը շարունակուի դաշնակից երկիրներու մէջ։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը որոշեց յետաձգել ատենագրութեանց պաշտօնական հրատարակութիւնը։ Այդ ատենագրութիւնները կը պարունակեն ծածուկ պատճէնները Սթալինի, Չըրչիլի եւ Ռուզվէլթի խօսակցութեանց 1945 փետրուար 4էն 11, Ղրիմի մէջ։ Կը պարունակեն նաեւ Մալթայի մէջ կատարուած խօսակցութիւնները։ Գ. Տըլըս եւ իր խորհրդականները երկարօրէն քննած են ընագիրները, որոնք պատրաստ են հրատարակութեան համար։ Անգլիոյ վարչապետը եւ կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտնած են թէ անպատեհ կը գտնեն ատենագրութեանց հրատարակումը, որ կրնայ մեծ դժուարութիւններ պատճառել։

ՖԵՐԱԳՈՒՑՆ ԱՏԵԱՆԸ հինգ տարի ազգային խրատագրկութեան դատապարտեց Պ. Թրնէ Պոնֆուան, որ տեղեկատու նախարար եղած էր Վիշիի կառավարութեան մէջ։ Դատավարութեան ատեն կարդացին իր գրչէն ելած հրապարակութիւնները, բայց ամբաստանեալը յայտնեց թէ ինք պարզապէս Լավալի հրահանգներուն կը հետեւէր։

90.000 ՀՈԳԻ ԿԸ ՄԵՌՆԻ խլիրդէն (քանսէր), ամէն տարի, Ֆրանսայի մէջ, համաձայն Տոքթ. Թիւպիանայի տեղեկագրին։ Մարտ 13էն սկսեալ հանգանակութիւն կը կատարուի Փարիզի մէջ, ի նպաստ խլիրդի դէմ կատարուած հետազօտութեանց։ Պիտի տեւէ մինչեւ կիրակի։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին.

Հովանաւորութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Ե. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին։

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան ՓէՆ, 430 ՇըմէՆ տը Մազարկ, ՍէՆթ ԱՆ։

Մասնակցութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին։

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիները եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ համարակիրութիւնը։

Մուտքը ազատ է։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ։

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները։ Ճոխ պիւֆէ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին։

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ՚էքուալ 1 Քուր Կամպէթա (անցքէ փլաս Ռասփայ)։

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ։

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները։

Մուտքը ազատ է։

Դիմակները կը զտնուին տեղւոյն վրայ։

«ՄՈՒՐԱՏ» ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սեբ. Մուրատ Ուսումնասիրացի վարչութիւնը իր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք պատուեցին Փետրուար 12ի երեկոյթը, ինչպէս եւ դեղարուեստական բաժնին սիրայօժար մասնակցողներուն եւ վիճակահանութեան նուիրատուներուն։

Վիճակահանութենէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 217 391 52 336 207 479 269 231 112 263 180 373 45 406 235 87 237 492 28 40 104 9 254 Դիմել ամէնէն ուշը մինչեւ 31 Մարտ Պ. Հայկազուն Մարտիրոսեանին, 13 ռիւ Թիւպանօ, Օբէդ Ռաֆֆի, Մարսէյլ։

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսէնվիլի հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ այս կիրակի, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան պիտի քարոզէ Ս. եկեղեցւոյս մէջ։

Կը հրաւիրենք այս առթիւ բոլորը։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, ի պատիւ ընկերուհի Տիկին Նաճարեանի Ամերիկայէն վերադարձին առթիւ այս շաբաթ երեկոյ, Ցոյներուն սրահը 5 ռիւ Պօնֆուա։

Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամուհիները։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԵՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Զարգացած Հայուհի մը կը ստանձնէ հայերէնի, ջութակի, ֆրանսերէն լեզուով մաթէմաթիքի եւ ուրիշ դասեր՝ նպաստաւոր պայմաններով։

A. H. c/o Khedechian, 18bis Allée Velléda, Villemomble (Seine)

Հեռաձայն էր Ռէնսի 36–94։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի։
Մէզօն տը լա Շիմի

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ԾՊՏԵԱԼ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի, Մարտ 17ին, ժամը 15էն 20, Սալ տէ Սանթրօ, 8 ռիւ ժան Կուժօն։

Տարազներու մրցում, վիճակահանութիւն եւ հայկ. պարեր փոքրիկներու կողմէ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ե. Դ. Ալբիւր Սերոբ–Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Սոյն ժողովին ներկայ կ՚ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ե. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԵՐԱՍՏԻԱՅ Մուրատ Ուս. սպասարկող եւ գործօն անդամները ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը։ Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ – ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IÉNA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բագունեան գրատունը։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Էֆս ան Փռովանսի մէջ հանգանակուած.

Աստուր Անդրէասեան տասը հազար, Ցարութիւն Պօղոսեան հազար, Ա. Տօնապետեան հազար, Ցակոբ Մկրտիչեան 300 Արտաշէս Նազարէթեան 300, Գրիգոր Մինթանճեան 300 Ֆր.։ Գումար 13.500 ֆրանք։

Լասիոթայէն.— Մարիամ Թորոսեան երկու հազար, Ցակոբ Աճէմեան երեք հազար, Լեւոն Թաչճեան հազար։

Ծէշգում.— Կարտան – Գիվէռի ցանկին մէջ Թոմասեանը կարդալ Տիգրան Թոմասեան, իսկ Սեդրակեանը՝ Սեդրակ Արբահամեան։

Այրի Տիկին Աննիկ Սարաֆեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Շարա Սարաֆեան եւ զաւակը (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Մաղաքեան, Վրոյր, Կիւմիւշեան, Գովանճեան եւ Գափամաճեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԵՐԻՆԱԶ ՊԱԼԵՆՑԻ
(Ծնեալ Սարաֆեան)

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ուրբաթ, 18 Մարտ, ժամը 14.30ին, Ս. Ցովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին։ 15 Ռիւ ժան Կուժոն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Պետրոսեան եւ իրենց զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Սուլթան Պետրոսեանի (Զէնկիլէրցի) մահուան քառասունքին առթիւ, եւ եղբօր Կարապետի (1914ի նահատակ) եւ համայն Պետրոսեան ընտանիքին համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։ Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Օննիկ Ապըլըրեանի իր մօր՝ Մայրիկ Մարիցայի մահուան առթիւ, երկու հազար ֆրանք նուիրելով Ջաւարեան վարժարանի աշակերտներուն։ (Տես Մարտ 13ի ցանկը, Ա. էջ)։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՏԷՍԻՆԻ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ մօտերս տեղի պիտի ունենայ ժողովրդային ընդհ. քուէարկութիւն, Կրօն. Ընկ. վարչութեան ընտրութեան համար։ Արձանագրութեան պայմանաժամ որոշուած է մինչեւ 26 Մարտ։

Ծրագիր կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն, քուէարկութեան մասնակցելու համար պէտք է լրացնել հետեւեալ պայմանները.— ա) Քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ այն այրերը՝ որոնք 21 տարիքը լրացուցած են։ բ) Կը պատկանին Հայ Առաքելական ուղղափառ եկեղեցւոյ։ գ) Մէկ տարիէ ի վեր Տէսին կը բնակին։ դ) Վճարած են հարիւր Ֆր. իբրեւ արձանագրութեան տուրք։

Վստահ ենք թէ գաղութը անխտիր պիտի մասնակցի այս քուէարկութեան՝ ընտրելու համար Կրօն. ընկերակցութեան օրինաւոր վարչութիւնը։

Քուէարկութեան արձանագրող յանձնախումբ՝ Վահան Ցակոբեան, Սարգիս Քէօլէեան, Խորէն Գարակէօզեան։

Ց. Գ.— Արձանագրութեան համար դիմել, ամէն շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3էն վեց, եկեղեցին։

Ծանօթ.— Քուէարկութեան օրը եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ պիտի հաղորդուին առանձնապէս։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՂԻՐ ՔՈ ԲԺԻՇԿԸ (խելքով բժշկիր եւ ոչ դեղով)։ Երկերի ժողովածու Ե. հատոր։ Գրեց Բժ. Իսահակ Տէր-Յակոբեան, 1954 Թեհրան։ 600 մեծադիր էջ։ Գին 3 տոլար. Հասցէ՝ Զարբաշ Իսքֆարան, Թեհրան

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

Կարճ ժամանակէն ինքնաշարժ վարել սորվելու համար դիմեցէք միակ հայ հաստատութեան

AUTO - ECOLE BEAUMONT
— BERBERIAN —
24, Bd. Vincent Ortusi Marseille (12)
Tél. GA. 72 - 61

Գրեցէք եւ «դպրոց ինքնաշարժը» Ձեր ժամադրութեան ներկայ պիտի ըլլայ։ (Դիւրութեանց մեթոտ)։

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, ափրիճի փոն տը ֆոնթէնուով մը եւ ուրիշ խանութ մը։ Երեք կառատուն, 14 սենեակ։ Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն։ Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 8, Av. de Livry, Sevran

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կօշիկի երես կարող (սայաճի) աշխատասէր աշկերտ մը, աղջիկ կամ տղայ, 14 – 15 տարեկան։ Դիմել՝

Mr. ARTINIAN
23, Rue Jouye-Rouve, Paris (20).

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՄԱՐՏ

VENDREDI 18 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7625 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ [illegible]

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ՎԻՏՕՇԻ ԲԱՑԻՆ »

•

Այսպէս կոչուեցաւ Քրիստափոր Միքայէլեան, երբ հերոսաբար կ'իյնար Սոֆիայի Վիտոշ լերան լանջերուն վրայ, այլապէս խիզախ Դաշնակցականի մը, Վռամշապուհ Քէնտիրեանի հետ :

Երկար պրպտումներէ ետք, 1905 Մարտ 5/18ին — ուրեմն ճիշդ յիսուն տարի առաջ — որոշած էին փորձել նոր ձեռնառումը մը:

Կ'ուզէին չափել անոր ուժն ու տարողութիւնը: Քրիստափոր ինք պայթեցնելու պիտի նետէր Եըլտըզի պալատին մէջ, ուղղակի Սուլթան Համիտի դէմ :

Այս առթիւ, ուսումնասիրուած էին բոլոր անհրաժեշտ մանրամասնութիւնները, — մանաւանդ ուրբաթի աղօթքին (Սելամլըք) արարողութիւնը :

Գիտէին թէ Դաւանը երբ դուրս կ'ելլէր աղօթքէն, որքան կը հեռեւէր աղօթքին եւ ո՛ր ժամուն կը վերադառնար :

Երբ ձեռնառումի փորձը եղերական վախճանի մը յանգեցաւ, [illegible] Քրիստափորը եւ Վռամը, նախապէս կատարուած ուսումնասիրութիւնները օգտակար եղան ահարեկման երկրորդ ձեռնարկին համար, — ժամանակաւոր յաջողապէս պատրաստուած կառքի մը միջոցաւ (1905 Յուլիս) :

Այս փորձն ալ [illegible] չեղաւ պարզապէս անոր համար որ Սուլթանը այդ օրը քանի մը վայրկեան ուշ դուրս ելած էր մզկիթէն :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն մէկն էր [illegible] Քրիստափոր Միքայէլեան .

Բացառիկ էին միւս երկուքն ալ, Զաւարեան եւ Ռոստոմ: Անոնք իրենց ինքնուրոյն արժանիքներով եւ ուժեղ անհատականութեամբ կերտեցին Դաշնակցութեան [illegible]:

Երեքն ալ իրենց հանրային գործունէութիւնը սկսած էին միջազգային դետնի վրայ, բայց յետոյ տեսան որ կարելի չէր գաղ չահիլ, առանց ներքին ուժեղ կազմակերպութեան :

Քրիստափոր այդ համոզման յանգեցաւ ուժգնօրէն, երբ ցարական իշխանութիւնը կը փակէր հայկական դպրոցները, փոխարինելով հայերէնը ռուսերէնով(1885) :

Միեւնոյն ատեն անձամբ ուսումնասիրած էր ժողովուրդին ընկերային և տնտեսական կացութիւնը, որ նոյնքան ողբալի էր, որքան հետեւանք միեւնոյն բռնակալութեան :

Միւս կողմէ, արիւնալի հալածանքներու եւ անլուր բարբարոսութեանց արձագանգներ կը հասնէին արեւմտեան Հայաստանէն, ալեկոծելով Կովկասը :

Եւ արդէն դտած էին ճամբան, — միացնել բոլոր հայրենասիրական, յեղափոխական հոսանքները, վարելու համար ազատագրութեան դատը :

— « Ոչ մի ժողովուրդ չի կարող իր անվերջ հեծեծանքներով իրական օգնութիւն սպասել արտաքին աշխարհից » :

Քրիստափոր եւ Վռամ չընկրկեցան որեւէ զոհողութեան առջեւ, իրենց անձին օրինակով ապացուցանելու համար այս ճշմարտութիւնը :

Օժտուած՝ սուր իմացականութեամբ եւ աննկուն կամեցողութեամբ, Քրիստափոր ամբողջ սերունդներ խանդավառեց ոչ միայն իր միտքով, այլեւ գործով :

Ի ծնէ առաջնորդն էր:

Իր տրամաբանելու եւ գործելու եղանակները խրախ կը լրացնէին :

Մինչեւ այսօր ալ, իրենց ուժը մեծ մասամբ կը պահէն իր «Ամբոխային տրամաբանութիւնը» եւ «Յեղափոխականի միտքերը» :

Ո՛րքան պիտանի ուժեր ապարկել ներուած են, շնորհիւ իր ներշնչումներուն եւ անդիմադրելի հմայքին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ Կ'ՈՒԶԷ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄՆԱԼ

*

ՆԱԵՒ ԶՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վարչապետը լրագրական ասուլիս մը սարքած էր առջի օր, լուսաբանութիւններ տալու համար Ֆրանսայի ներքին եւ արտաքին խնդիրներու մասին: Այս առթիւ մասնաւորապէս շեշտեց թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ ջրածին ռումբ ունենալ եւ պիտի պահանջէ աւելի սերտ գործակցութիւն արեւմտեան դաշնակիցներուն հետ, երբ վերջնապէս վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները: Ջրածին ռումբի մասին խօսած ատեն ըսաւ .

— « Եթէ այսպէս շարունակուի, անջրպետ մը պիտի բացուի մեծ եւ հզօր ազգերու — անոնք որ ջրածին ռումբ ունին — եւ ստորադաս ազգերու միջեւ, ստորադաս ոչ թէ բարոյական իմաստով, այլ իրենց չունեցած սպառազինութեամբ: Ինքս ինծի հարց կու տամ թէ Ֆրանսան պէ՞տք է հրաժարի միշտ առաջին դծին վրայ գտնուելու իրաւունքէն: Մօտերս պիտի զբաղիմ այս հարցով եւ պիտի մերժեմ ժխտական ելքը, մեր դիրքէն հրաժարելու ելքը: Ֆրանսան չի կրնար տեղ գրաւել երկրորդ կարգի մեծ պետութեանց շարքին մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր չափանիշին»:

Էտ. Ֆոր յետոյ բացատրեց թէ Ֆրանսա կրնայ յառաջ երթալ իր հիւլէական ներկայ փոքր ծրագրով կամ գործակցիլ [illegible] : [illegible] օգնութեան, վարչապետը յայտարարեց .

— Անմիջապէս որ լրանայ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման դաշինքը, կառավարութիւնը ամէն միջոց պիտի փորձէ, աւելցնելու համար շփումները եւ գործակցութիւնը երեք մեծ դաշնակիցներուն միջեւ : Այդ գործակցութեան ձեւերը պիտի ճշդուին յառաջիկային: Անհրաժեշտ է կատարել համերաշխութիւն հաստատել դաշնակիցներուն միջեւ, գործնական ձեւ մը տալով: Դաշնակիցներուն ռազմավարութիւնը միայն զինուորական պէտք չէ ըլլայ, այլ պէտք է ընդգրկէ ընդհանուր քաղաքականութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ: Այս պարագան մասնաւորապէս ճիշդ է կարգ մը խնդիրներու համար որոնք սերտ կապ ունին Ֆրանսայի հետ » :

Վարչապետը մանրամասնութիւններ չհաղորդեց այս մասին, բայց, իրազեկներու կարծիքով, Ֆրանսա կը սպասէ որ Մ. Նահանգները աւելի ուժ տան իրեն՝ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն կարգադրութեան համար: Պ. Էտ. Ֆոր իր ասուլիսին մէջ պարզեց նաեւ կառավարութեան քաղաքականութիւնը՝ Թունուզի եւ Մարոքի մասին: Յետոյ բացատրեց թէ ինչու մասնաւոր իրաւասութիւններ կը պահանջէ Ազգ. Ժողովէն, ելմտական եւ հարկային խնդիրներ կարգադրելու համար :

× Վարչապետին յայտարարութիւնները մեծ գոհունակութիւն պատճառեցին Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ :

× Հաւանական է որ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պահանջէ այսօր, կամ վաղը, շաբաթ, մասնաւոր իրաւասութեանց հարցին առթիւ :

× Ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնախումբը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները եւ Սարի մասին կընքուած պայմանագիրը .

* * *

ԹՈՒՐՔԻԱ բողոքագիր մը ուղղեց Սուրիոյ, իր վարիչներուն դէմ եղած մեղադրանքներու առթիւ: Միեւնոյն ատեն դիտել կու տայ թէ իրաւունք չունէր համաձայնութիւն կնքելու Եգիպտոսի հետ:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

որ յիսուն տարի առաջ այսօր, 1905 Մարտ 5/18ին, զոհ կ'երթար Վռամ Քէնտիրեանի հետ, Սոֆիայի մէջ, ռումբ մը փորձած ատեն :

Քրիստափոր շատոնց յղացած էր յանդուգն ծրագիր մը.— «[illegible]», իր ուղեղին մէջ: Եւ պատրաստութիւններ կը տեսնէր, համաձայն Հ. Յ. Դ. 1904ի Ընդհ. Ժողովի որոշման: Քանիցս Պոլիս գացած եկած էր, զանազան կերպարանքներով: Նախ ուզեց ռումբ մը փորձել Վիտոշ լերան վրայ, միասին առնելով ընկերակալ մը, Վռամշապուհ Քէնտիրեան :

[illegible] պիտի կատարուէր 1905 Մարտ [illegible], ձորին մէջ: Վռամ ռումբը ձեռքին [illegible]

Տասը ներկաներ, մեծ մասով Մակեդոնացի, կը հեռանան զգուշութեամբ, իր տեղը կը մնայ միայն Քրիստափոր: Յանկարծ ռումբը կը պայթի, սարսելով լեռ ու ձոր: Ականատեսներր վար իջնելով իրենց դիրքերէն, կը գտնեն Քրիստափորը գետին խռուած: Հազիւ կը շնչէր, երեք մահացու վէրքեր ստացած ըլլալով: Կը փորձէ բանալ աչքերը, բայց ի զուր: Ամէն բան վերջացած էր: Իսկ Վռամի դէմքը, կուրծքը եւ ոտքերը բզիկ բզիկ եղած էին :

Երկու զոհերուն յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սոֆիայի մէջ, աննախընթաց հանդիսաւորութեամբ եւ անհամար բազմութեամբ :

[illegible]

[illegible] Քրիստափորի եւ Վռամի [illegible] կանգնած էր Սոֆիայի գերեզմանատան մէջ: Յայտնի չէ թէ կը մնա՞յ տակաւին :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԾԵՆ ԵԹԷ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԾԱԳԻ ԱՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու Նախագահը Մարտ 16ի լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ ամերիկեան ուժերը հիւլէական զէնքեր պիտի գործածեն, եթէ պատերազմ ծագի Մայր. Արեւելքի մէջ: Պատասխանելով զանազան հարցումներու, ըսաւ թէ չի կրնար ընդհանուր խօսքերէ աւելի բան ըսել եւ թէ ընդհարման հնարաւորութիւնները շատ աւելի բազմաթիւ են այսօր քան անցեալին մէջ, ինչ որ աւելի արթնութիւն եւ մեծ ճիգեր կը պահանջէ՝ համապատասխան զինել ուժեր պատրաստելու համար :

Նախագահը յատկապէս բացատրեց թէ պատերազմի պարագային Մ. Նահանգները հիւլէական զէնքեր պիտի գործածեն միայն զինուորական նշանակէտներու դէմ, ճիշդ այնպէս ինչպէս գնդակներ կամ ուրիշ դասական զէնքեր պիտի գործածուէին: Քանի մը օր առաջ ալ, արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս ալ կ'ըսէր թէ Մ. Նահանգներուն օդանաւային եւ ծովային ուժերը հաւանաբար հիւլէական ռումբեր պիտի գործածեն, եթէ ընդհանուր պատերազմ ծագի Մայր. Արեւելքի մէջ: Ուրեմն Այզընհաուըր կը ձայնակցի արտաքին նախարարին, միեւնոյն ատեն ճշդելով թէ պիտի գործածուին հիւլէական այն զէնքերը որ դիպուկ են, ճիշդ նպատակին կը հասնին, առանց վտանգաւոր շողարձակումներ պատճառելու: Յետոյ բացատրեց թէ պատերազմի պարագային, երբ հիւլէական զէնքեր գործածուին, ընդհ. հրամանատարին կ'իյնայ հոգ տանիլ որ քաղաքային կեդրոնները չվտանգուին:

Ուրիշ կարգ մը հարցումներու ալ պատասխանելով, Նախագահը յայտարարեց

ԵԱԼԹԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը Մարտ 16ին հրատարակեց Եալթայի խորհրդակցութեանց [illegible] թիւնները, ահագին իրարանցում պատճառելով: Ատենագրութիւնները կը բաղկանան երկու հատորներէ, իւրաքանչիւրը աւելի քան 500 էջ, համագումար 250.000 բառ, պարզելով 1945 Փետրուարին կատարուած խորհրդակցութիւնները՝ նախագահ Րուզվէլթի, Սթալինի եւ Չըրչիլի միջեւ .

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ հրատարակութիւնը որեւէ գրաքննութեան չէ ենթարկուած: Միեւնոյն ատեն տպագրութեան յանձնուած են Մալթայի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները:

Աւելորդ է ըսել թէ շնչառելից գաղտնիքներ կը պարունակեն հրատարակուած ատենագրութիւնները: Այսպէս, 1944 Դեկտեմբեր 2 թուակիր նամակով Մոսկուայի ամերիկեան զինուորական առաքելութեան պետը՝ զօր. Ճոն Տին անվստահութիւն կը յայտնէ խորհրդային պաշտօնատարներու մասին, ըսելով թէ՝ «կը զանէ» հանդիսաւոր ճաշերու առթիւ տրուած բարեկամութեան հաւաստիքներէն :

Ուրիշ վաւերագիր մը կը յայտնէ թէ Սթալին ծայրայեղ զիջումներ պահանջած էր Մայր. Արեւելքի մէջ:

Հրատարակուած ատենագրութիւնները խիստ ակնարկներ կը պարունակեն Ֆրան-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Թէ Մ. Նահանգները միտք չունին օգնելու 13 միլիոն անդրծովեան Չինացիներուն որ վերադրաւեն չինական ցամաքամասը :

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԸ

●

Զանազան առիթներով, տպաւորութիւններ կը լսուին, թէ Ամերիկահայութիւնը իր տեղական կարիքները ձգած, գրեթէ մոռցած, կը մտածէ միայն ու միայն արտասահմանի մասին։

Թողունք անցեալը, աւելի քան քառասուն տարիէ ի վեր, Ամերիկահայութիւնը, իր բազմազան կազմակերպութիւններով, իր Հ. Օգ. Միութեամբ, Հայրենակցական Միութիւններով, Բարեգործականով, բազմաթիւ Ուսումնական Ընկերութիւններով նիւթական օգնութիւն ղրկած է արտասահմանի հայութեան։ Այս օգնութիւնը ղրկուած է՝ հոգալու համար գաղթական բազմութիւններու ապրուստի ու տեղաւորման պէտքերը, օժանդակելու համար որբանոցներու, հիւանդանոցներու, դարմանատուններու, արհեստանոցներու հաստատման ու մատակարարման գործին։ Բոլոր կազմակերպութիւնները, կրնանք ըսել, մասնակցած են այդպիսի օգնութեան այս նուիրական գործին, փրկելու համար մեր ցիրուցան ու դժբախտ եղբայրները։ Զուգընթացաբար այս անընդհատ օգնութեան, սակայն, պարբերաբար ալ, Ամերիկահայութիւնը հանգանակութիւններ ալ կատարած է, աւելի խոշոր գումարներ ղրկելու եւ որոշեալ նպատակներ իրականացնելու համար։

Բարիքը՝ զոր առատօրէն սփռած է Ամերիկահայութիւնը, զուր անցած չէ. Պտղաբերած է. Արտասահմանի հայութիւնը, շնորհիւ եղած աջակցութեան, ինչպէս նաեւ իր յամառ ջանքերուն, վերականգնած է. այսօր, ոչ որբանոցներ ունինք, ոչ գաղթակայաններ, ոչ ալ սով կամ համատարած թշուառութիւն։

Կրնանք ըսել, թէ մինչեւ վերջին տարիները, Ամերիկահայութեան ղրկած օժանդակութիւնը դարմանումի կը յատկացուէր, հին վէրքերը բուժելու, անմիջական կարիքները հոգալու եւ ցաւերը մեղմելու։

Սակայն, վերջին տարիները, դարմանումի ու բուժումի տարիները նուազած են. սկսած է նոր շրջան մը, զոր կրնանք կոչել հայ կեանքի բարձրացման, բարգաւաճումի, ծաղկումի շրջան. վերականգնումի ու վերանորոգման շրջան։ Կատարուած մէկէ աւելի հանգանակութիւնները, Հ. Օ. Միութեան կարեւոր յատկացումները, Քալիֆորնիոյ Կրթական Հիմնարկութեան ուշագրաւ բաշխումները, Բարեգործականի եւ զանազան Հայրենակցական Միութեանց ղրկած գումարները, այլեւս «նպաստներ» չեն։ Ղրկուած այդ գումարները, նոր բովանդակութիւն մը առած են. անոնք օգնութիւն են, մեծ մասով, զանազան գաղութներու մէջ հայ կեանքը զարգացնելու համար. հայ դպրոցներու վիճակը բարւոքելու, հայ մարդական կեանքը տարածելու, եւ, վերջապէս, հայ գիրն ու մշակոյթը ծաղկեցնելու եւ հայ մշակոյթի ու մտքի վառարանները աւելի լուսաւոր պահելու համար։

Այս օրերուն կատարուած հանգանակութիւնը՝ Համազգայինի եւ Փալանճեան Ճեմարանի յոբելեաններուն առթիւ, նոյն նպատակին կը ձգտի։ Նպաստ մը չէ որ պիտի տրուի, այլ գնահատական օժանդակութիւն մը, որպէսզի Ճեմարանը աւելի ապահով ըլլայ, աւելի դեր կատարէ, աւելի մեծ թիւով աշակերտութիւն ունենայ, նոր մտաւորականութիւն պատրաստէ։

Որպէսզի հայ կրթութեան, մտքի ու մշակոյթի մշտավառ վառարան մը դառնայ ան, տաքցնելու համար ոչ միայն իր անմիջական շրջանակը, այլեւ բովանդակ հայ կեանքը։

Հ. Օգ. Միութեան, Հայր. Միութիւններու նիւթական օգնութիւններուն մեծագոյն մասը, այսօր, կը ձգտի նոյն նպատակին, ուժ տալու համար տեղական աշխատանքներուն եւ վերականգնումի ու զարգացման ջանքերուն։

Ամերիկահայութեան նոր զոհաբերութիւնը համազգային գործի մը յաջողութեան համար է եւ, նաեւ, ազգապահպանման հզօր ազդակ մը, թէ արտասահմանի եւ թէ Ամերիկայի հայութեան համար։

Հանգանակութիւնները եւ նիւթական այլ կարգի օժանդակութիւնները, սակայն, նիւթականին հետ հոգեկան բովանդակութիւն ունին։ Կտրեցէք այդ կապը, դադրեցուցէք այդ օժանդակութիւնը եւ Ամերիկահայութիւնը կը մեկուսանայ ու աւելի արագութեամբ կը դիմէ դէպի այն վախճանը, զոր կը նախատեսեն յոռետեսները։ Տարակոյս չկայ որ, Ամերիկահայութիւնը, վերջին քանի մը տասնամեակներուն, իր նիւթական օգնութեամբ, պահած է ոչ միայն արտասահմանի հայութիւնը, այլեւ ինքզինք։ Հայր. Միութիւնները ի՞նչպէս եւ ինչո՞ւ պիտի պահէին իրենց գոյութիւնը, եթէ այլեւս օգնութիւն հասցնելու պէտք չունենային։ Հայ Օգ. Միութիւնը պիտի չլուծուէ՞ր, եթէ զուտ «տեղական» բնոյթ ունենար։

Ամերիկահայութեան կեանքը, անբաժան մը մաս կը կազմէ Ամերիկեան ժողովուրդի կեանքին։ Ամերիկեան զանազան շրջանակներու մէջ ալ կան դժգոհ տարրեր, որոնք «աւելորդ» կը նկատեն արտասահմանի զանազան երկիրներուն համար եղած օգնութիւնները։ Բաւական կը նկատեն մինչեւ այսօր եղած «ծախսումները», հրաւիրելով ամերիկեան կառավարութիւնը՝ որ մտածէ միայն Ամերիկայի մասին. Ամերիկան զօրացնելու եւ զարգացնելու մասին։

Սակայն, Ամերիկայի իմաստուն ղեկավարութիւնը կը շարունակէ իր գործը, որովհետեւ լաւ գիտէ թէ, առանց արտասահմանի, Ամերիկան պիտի կղզիանար եւ օր մըն ալ պիտի ցամքէր ու չքանար։ Ամերիկեան միլիոններ, միլիառներ կը ղրկէ Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի ժողովուրդներուն, աջակցելու համար անոնց վերականգնումին ու ինքնապաշտպանութեան ջանքերուն։ Պիտի կրնա՞ր ոտքի մնալ Ամերիկան, նիւթապէս թէ բարոյապէս, ընկերային ու քաղաքական իր կազմակերպութեամբ ու հասկացողութիւններով, եթէ արտասահմանը, Ազատ աշխարհի բոլոր երկիրները, վերականգնած չըլլան ու դուրս մնան զարգացումի միջոցներէն։

Նոյնն է պարագան հայութեան։ Առանց արտասահմանի հայութեան, զարգացման ու վերականգնումի ջանքերուն, Ամերիկահայութիւնը երկար չի կրնար դիմանալ։ Լաւ է որ զոհաբերութեան մեր ջանքերուն մէջ, այս մասին ալ մտածենք։

Մտածենք մեր մասին ալ, չմոռնանք մեր կարիքները, բայց գիտակցութիւնը ունենանք մեր գործերուն ու քայլերուն։ Ամբողջութիւն մըն է հայութիւնը, զոր կոչուած ենք պաշտպանելու, մենք մեզ ալ պաշտպանելու համար։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԴԱՍԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՃԻ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

Սթալինի մահէն ի վեր զգալի բարելաւում մը կը նշմարուի զինուորական իշխանութեան եւ համայնավար կուսակցութեան յարաբերութեանց միջեւ, կը գրէ «Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտրէ Փիէռ։

1953 Մարտին երբ Բուլկանին պատերազմական նախարարի պաշտօնին կանչուեցաւ Մալենկովի դահլիճին մէջ, իր մօտ կանչեց ոչ միայն մարաջախտ Վասիլեւսքին, որ այս նախարարութեան գլուխը կը գտնուէր 1949էն ի վեր, այլեւ Մարաջախտ Ժուկովը, Խ. Միութեան պատերազմի ամէնէն ականաւոր վարիչներէն մէկը։ Այս ձեռնարկը Պերլինի յաղթականին վարկին վերջնական վերահաստատումն էր։ Սթալին միշտ կը վախնար եւ կը նախանձէր յաղթական մարաջախտներէն։ Պէտք էր որ իրեն եւ համայնավար կուսակցութեան վերագրէին հիթլերականութեան ջախջախումը, ըստ պաշտօնական քարոզութեան։ Բանակային երբեք չէր մոռցած իրեն դէմ սարքուած դաւադրութիւնը 1937 – 38 Թուխաչեւսկիի եւ իր մեղսակիցներուն կողմէ։ Թէեւ իր վրէժը լուծեց գլխատելով բարձր հրամանատարութիւնը, չէկիստ Եժովի օգնութեամբ։ Ան կ'ուզէր իր դիրքը պահել յաղթութենէն ետք, զինուորական պետերուն դէմ, որոնք երկրին մէջ մեծ ժողովրդականութիւն շահած էին։

Երբ Սթալին մեռաւ, կուսակցութեան եւ զինուորական իշխանութեան միջեւ գործակցութիւնը աւելի դիւրացաւ, եւ ամրապնդուեցաւ, յանգելով Բերիայի ձերբակալման եւ ամենազօր ոստիկանութեան խորտակման։ Շնորհիւ զինուորական ուժին էր որ բարեկարգութիւնը պահպանուեցաւ Մոսկուայի մէջ 1953 Յունիսի եղերական օրերուն։ Եւ բարձր հրամանատարութիւնը առիթէն օգտուեցաւ հանդիսաւորապէս հաստատելու իր օրինապահութիւնը։ Հաւաքուելով պատերազմական նախարարութիւնը Ժուկով, Սոքոլովսքի (սպայակոյտին պետը) եւ բազմաթիւ ուրիշ բարձր սպաներ բանաձեւ մը քուէարկեցին, ուր կը յայտարարէին թէ՝ «Կեդր. Կոմիտէի հաւատարիմ է ապահով նեցուկը երկրագնդին ապագային համար։ Այս ցոյցէն ետք մարաջախտ Կոնիյեւ նշանակուեցաւ նախագահ այն ատեանին, որ մահուան պիտի դատապարտէր Բերիան, իբրեւ հայրենադաւ։

1954ի ընթացքին աւելի կ'ամրանար Ժուկովի հեղինակութիւնը եւ ազդեցութիւնը։ «Փրաւտա»ն երկու անգամ բացաւ իր սիւնակները անոր առջեւ։ Նախ Մայիս 9ին Դաշնակիցներու 1945ի յաղթանակին առթիւ, յետոյ Դեկտեմբեր 16ին, երբ Ուինսթըն Չըրչիլ ձախաւեր յայտարարութիւն մը կ'ընէր, ընդհանուր յաղթութենէն ետք, գերման զօրքին կատարելիք դերի մասին՝ Խ. Միութեան դէմ։ Երբ Մալենկով ստիպուեցաւ հրաժարիլ անցեալ Փետր.ին, ոչ ոք զարմացաւ որ նոր վարչապետը՝ Բուլկանին՝ Ժուկովին յանձնեց Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը։ Այսպէս, ան անձամբ կը պատուէր ամբողջ բանակը, ինչպէս եւ Ժուկովի վրէժը կը լուծէր, անոր կրած անարդար նուաստացումներուն առթիւ։

Նախարարութեան կոչուելէ մէկ ամիս ետք, Ժուկովի յաջողեցաւ մառեշալութեան բարձրացնել իր տասնմէկ զէնքի ընկերները, ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը կատարելապէս վստահութիւն ունին իր վրայ եւ կը նկատեն բանակը իբրեւ ամէնէն ապահով սիւներէն մէկը վարչաձեւին։ Վեց զօրավարները որոնք մարաջախտի աստիճանին բարձրացան (զինուորական ամէնէն բարձր աստիճանը) միմիայն հերոսները չեն վերջին պատերազմին։ Անոնք լաւ համայնավարներ են եւ երեքը Յովհ. Բաղրամեան, Կրեչքօ եւ Չուիքով կուսակցութեան Ժթ. համագումարէն (1952 Հոկտեմբեր) ի վեր Կեդր. Կոմիտէի մէջ փոխանդամ են։ Անոնք ներկայացուցիչ են Գերագոյն Խորհուրդին։ Բաղրամեան որ հրամանատարն է Պալթիկի զինուորական շրջանին, ներկայացուցիչը Լեթոնիոյ Միութեան Սովետին։ Միւսներն ալ կը վարեն շատ բարձր պաշտօններ։ Որոշ է, որ այս վերջին աստիճանի բարձրացումները ի նպաստ օդանաւային բանակին էին, որովհետեւ երկու «օդանաւային

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ»

●

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՄԵՆԱՎՍՏԱՀԵԼԻ ԿՌՈՒԱՆԸ

Երեւում էր, որ նա խիստ համակրում էր Նալբանդեանին, յատկապէս ոգեւորուած էր Զամուռճեանի դէմ գրուած նրա յօդուածներով եւ Պոլսահայ շատ արմատականներից տարբերւում էր նրանով, որ փայփայում էր բանի ճանապարհով ազատագրութեան հասնելու գաղափարը։

Շուտ ոգեւորուող, էքսպանսիւ Թագւորեանը առաջարկեց օգտագործել լարուած իրադրութիւնը եւ ապստամբել։ Այստեղ էր, որ Նալբանդեանն անհրաժեշտ գտաւ միջամտել եւ սանձել անժամանակ խռովութեան վտանգաւոր գայթակղութիւնը։

— Ոգեւորութիւնը կրակի պէս մի բան է. եւ տաքացնում, եւ հրդեհ է դառնում։ Իմ կարծիքով սառնութեամբ պիտի պատրաստել եւ ոգեւորութեամբ գործել, — ասաց Նալբանդեանը. – Չէյթունցիներով փորձել մի ամբողջ ժողովրդի ճակատագիրը՝ անհեռատես քայլ է. առաջ արիւն կը թափուի եւ դաժան բռնութիւնն աւելի կը մոլեգնի։ Բաց ծով դուրս գալուց առաջ նախ որոշեցէք ուղղութիւնը, որ ձեր նաւը չզարնուի ստորջրեայ խութերին ... Որոշեցէք, թէ ո՞րն է ձեր վստահելի կռուանը։ Ձեր համայնքում պատուելի միտաւորականներ կան, որ խոստանում են Հայերին եւրոպական տէրութիւնների հովանաւորութիւնը ... ինքներդ էլ գիտէք, որ այդ հովանաւորութեան առաջին քայլը հայ լուսաւորչականներին դաւանափոխ անելն է ... Կեսարիայում երեք հարիւր ընտանիք պատրաստւում է կաթոլիկութիւն ընդունել։ Չէյթունում եռանդով գործում են ամերիկեան միսիոնարները. Այդ հովանաւորութիւնը դաւադրութիւն է մի հալածուած, փոքր ժողովրդի դէմ։ Թիւրքական իշխանութեան ուզածն էլ այդ է։ Ուղղեցէք ձեր հայեացքը դէպի Ռուսաստան ... Պարսկական լծից ո՞վ ազատեց Հայերին՝ Ռուսաստանը, ո՞վ իր կեանքը զոհեց հայ գաղթականներին փրկելու համար՝ Գրիբոեդովը ...

Լսե՞լ էք այդ նահատակի անունը ... Ռուս ժողովուրդը հսկայ ժողովուրդ է, ազատասէր, ազնիւ, երախտապարտ։ Ամէն փոքր ազգ իւր բախտը կապելով նրա հետ, նման է այն մարդուն, որը գետում խեղդուելու պահին, իրեն մեկնած է տեսնում մի առնական բազուկ։ Ամուր բռնեցէք այդ բազուկը։

Այնուհետեւ Նալբանդեանը բացատրեց իր ծրագիրը։

Պէտք է համբերութեամբ պատրաստել. զգոյշ, տքնաջան, այնպէս, որ զէնք վերցնելուց առաջ համոզուած լինեն՝ յաջողութիւնն աւելի հաւանական է, քան անյաջողութիւնը։ Ռուսաստանի քառասուն միլիոն ճորտ գիւղացիները ապստամբելու են ինքնակալութեան դէմ։ Դա է հայ ժողովրդի ազատագրման ազդանշանը։ Պէտք է մարտնչել արեւմուտքի ազդեցութեան դէմ, մերկացնել միսիոներներին՝ այդ լրտեսներին։ Ապստամբութեան ժամանակ խուսափել Թիւրք խաղաղ բնակչութեան հետ ընդհարումից, չգրգռել նրան։

Այս խօսքերի վրայ Այվազեանը կրկին բոցավառուեց։

— Անկարելի բան մը կը պահանջէք, պարոն Նալբանդեան ... Քրիստոս եւ Մուհամմէդ յաւիտենական անհաշտութիւն մըն են, — ասաց նա հակաճառութիւն չվերցնող եղանակով։

—Մոլութիւն ... Վերջնական յաղթանակը բարեկամութիւնն է, եւ վայ այն ազգայինին, որ ազգը ազգի դէմ հանելով կը ձգտի յաջողութեան հունձ անել։

Նալբանդեան այս միտքը հաստատելու համար յիշեցրեց Պէչէնցիներին, որոնք իրենց նեղ պահին դիմել են Հայերի օգնութեանը եւ Ալափաշցիք չեն մերժել։

Այնուամենայնիւ Այվազեանը չէր յանձնւում եւ դա առանձնապէս Սվաճեանին դուր չէր գալիս։ Նա հիացմունքով էր լսում իր գաղափարակցին. երեւում էր, որ նոյն խնդիրների մասին ինքը եւս շատ անգամ խօսել էր, բայց շրջապատի քարացած համոզմունքները մնացել էին անդրդուելի։

Թագւորեանը չէր վիճում։ Նա խոհունութեամբ կշռադատում էր լսածը, ներքուստ ամրանում։ Նրան թւում էր, որ հեռաւոր ու մշուշապատ երազանքներն արդէն շօշափւում են որպէս իրականութիւն։ Նալբանդեանը նրանց ցոյց էր տալիս նոր ճանապարհ, որ հրապուրիչ էր իր պարզութեամբ, շօշափելիութեամբ, իրականութեանը մօտիկ լինելով։

— Այսպէս ուրեմն, բարեկամներս, ձեր ապագայ գոյութեան ու ճակատագրի միակ կռուանը Ռուսաստանն է, ռուս ժողովուրդը, ով այս ճշմարտութիւնը չհասկացաւ, իր ազգի, ժողովրդի թշնամին է, — վերջացրեց իր խօսքը Նալբանդեանը։

Ահա այստեղ էր, որ մինչեւ հիմա խորհրդաւոր լռութիւն պահպանող Եաղուբը վեր կացաւ տեղից, դրկեց Միքայէլին եւ կոշտ ձեռքերով սրբելով աչքերից առատութեամբ հոսող արցունքները՝ ասաց.

— Տասը տարի աչքերիս արցունք եկած չէր ... Դու դիպար սրտիս լարերուն ... Յոյսս կտրած էի, հիմա արեւ կը տեսնեմ, պայծառ երկինք կը տեսնեմ ... օրհնուի՜ գալուստդ ...

Ս. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍ

*

ԱՆԳԱՐԱ Ի ՀԱՐԿԻՆ ԳԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԷ …

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս-ձեռնհաս յայտարարութիւնն ըրաւ Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան առթիւ :—

— Հակառակ մեր անկեղծ բարեկամական զգացումներուն եւ ջանքերուն, Եգիպտոս դժբախտաբար կը շարունակէ իր գայթակղիչ ու կրքոտ քաղաքականութիւնը մեզի եւ Իրաքի հանդէպ :

Եթէ մեր առած տեղեկութիւնները ճիշդ են Սուրիա եւ Եգիպտոս ստորագրած են համաձայնագիր մը, որ իրենց կ'արգիլէ օտար ոեւէ պետութեան հետ միջազգային համաձայնութիւններ կնքել եւ մասնաւորաբար Թուրքիոյ եւ Իրաքի հետ ոեւէ գործակցութիւն ընդունիլ :

Արդ, կարգ մը արաբ երկիրներու վրայ տանէլ մը ի վեր Եգիպտոսի բռնաճնշումը անոնց անկախութեան կը հակասէ, իսկ մենք բոլոր արաբ երկիրներու եւ մեր դրացի Սուրիոյ անկախութեան հանդէպ յարգանքով տոգորուած ենք :

Ամէն ոք գիտէ թէ Սուրիոյ հետ երկար սահմանով մը կապուած ենք. հետեւաբար բնական պիտի ըլլար որ Սուրիա մօտէն հետաքրքրուէր մեր երկրին անցուդարձով եւ փոխադարձաբար մենք ալ հետաքրքրուէինք անոր անցուդարձերով : Ապա ուրեմն կարեւոր դէպք մը պիտի նկատէինք սա պարագան որ մեր դրացի Սուրիան կը կապուի անտեղի նոյն իսկ թշնամական ծրագիրներու, երբ եգիպտական կառավարութեան հետ կը ստորագրէ այդ համաձայնագիրը :

Կը հաւատանք որ Եգիպտացի ղեկավարները պարտադրած են Սուրիացի ղեկավարներուն խոնարհիլ իրենց բաղձանքներուն առջեւ, ապօրինի ճամբաներու հետեւելով եւ բռնութեան դիմելով :

Մենք ինչպէս մեզի, այնպէս ուրիշ պետութեանց համար ալ ընդունելի չենք կրնար նկատել բռնութեամբ եւ ճնշումով գործել ու սանձել ոեւէ պետութիւն, որ իր շահերուն համապատասխան քաղաքականութիւն մը հետապնդելու միջոցներէն զուրկ մնայ : Մինչդեռ, ինչպէս կ'երեւայ Եգիպտացի վարիչները ոեւէ ապօրինութեան առջեւ չեն ընկրկիր եւ ամէն տեսակ ճնշիչ մեթոտ ու ձեռնարկ կը կատարեն, Սուրիացի վարիչները իրենց բաղձանքներուն գերի դարձնելու համար

Եթէ այս ձեռնարկն ու շարժումը աւելի զարգանայ, կարելի պիտի չըլլայ չմտահոգուիլ ապագայովը Թուրք եւ սուրիական յարաբերութեանց որոնք պէտք է շատ բարեկամական ըլլան, ինչպէս կը ցանկանք : Որովհետեւ մենք մեծ կարեւորութիւն կուտանք մեր դրացի Սուրիոյ հետ շատ սիրալիր ու եղբայրական յարաբերութիւններ ունենալու» :

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն .—

Թուրքիոյ կառավարութիւնը փափկութեամբ այլ վճռական լեզուով մը հաղորդեց ՄԱԿին թէ որոշած է աւելի գործօն դեր մը կատարել Արաբ-իսրայէլեան պայքարին առթիւ : Ի հարկին պիտի միջամտէ, համաձայն դէպքերու ընթացքին :

Նախապէս Թուրքիա չէզոք դիրք մը բռնած էր եւ Թուրք պատուիրակը արաբ եւ իսրայէլացի պատուիրակներուն վիճաբանութեանց հանդիսատես էր միայն : Եւ այս չէզոքութեան հետեւանքով, Պաղեստինի Զինադադարի Յանձնաժողովին մէջ ալ տեղ գրաւած էր :

Սակայն Թուրքեւիրաքեան ուխտին կնքումով, Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը փոխուեցաւ : Հիմա Թուրքերը աւելի գործօն դեր մը ստանձնած են Միջին Արեւելքի մէջ, այս շրջանին անդորրութիւնն ու խաղաղութիւնը պահպանելու համար : Ասկէ զատ Թուրքիա հետեւեալ երեք պատճառներով ինքզինքը զօրաւոր կը դգայ .

Ա) Թուրք բանակին կացութիւնը : Թուրք զօրախումբերը իրենց ուժն ու արժէքը ցոյց տուին Քորէայի մէջ : Իսկ Արեւմտեան աշխարհը որեւէ կացութեան մէջ կրնայ վստահիլ Թուրք զինեալ ուժերուն :

Բ) Թուրքիա երբեւ անդամ Ատլանտեան զինակցութեան, զօրաւոր դաշնակիցներ շահած է արեւմտեան աշխարհին մէջ :

Գ) Թուրքիա Իրաքի հետ դաշինք ստորագրելով, արաբական աշխարհին մէջ գործակից մը գտած եղաւ եւ աւելցուց նաեւ այդ շրջանին ապահովութիւնը :

Թուրք պատուիրակ Սէլիմ Սարփէր անցեալ շաբթու Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ մատնանշեց Թուրքիոյ քաղաքականութեան հիմնական կէտերը : Ըսաւ թէ Թուրքիա պիտի շարունակէ ջանք թափել Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԱՇՈՒՂ ՂԱՐԻԲ »

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղի կազմակերպած ներկայացումը, «Աշուղ Ղարիբ », տեղի ունեցաւ Մարտ վեցին, Շաբաթ գիշեր, « Սահակ Մեսրոպ » սրահին մէջ :

Ներկայացումը կատարեց Հ. Ց. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Կարտանի «Անդրանիկ» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ն. Սարգիսեանի : Հասոյթը յատկացուած էր Կապ. Խաչի դպրոցին եւ ուրիշ հանրօգուտ ձեռնարկներու : Ներկայացումը պսակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ ::

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր, աննախընթաց բազմութեամբ : Այս յաջողութիւնը կը պարտինք Կապոյտ Խաչի հաւատաւոր անդամուհիներու եւ մանաւորապէս վարչութեան եւ կազմակերպիչ յանձնախումբի եռանդուն աշխատանքին : Ընկերուհի Տիկին Ն. Քիպրիթճեան քանի մը խօսքով ներկայացուց Կապոյտ Խաչի շինարար աշխատանքը : Շեշտեց թէ Կապոյտ Խաչը միշտ պիտի մնայ պատնէշին վրայ : Քանի մը խօսք ալ դերակատարներու նուիրեց : Երբ վարագոյրը բացուեցաւ, ներկայ բազմութիւնը ջերմապէս ծափահարեց Նոր Սեբաստիոյ դերակատարները : Ն. Սարգիսեան կը կատարէ «Գիժ-Մանուկի» դերը : Կը շնորհաւորենք ընկերը որ կրցած է երիտասարդները քով քովի բերելով կազմել թատերախումբը, «Աշուղ Ղարիբ»ի դերը կը կատարէր Ա. Մաթոյեան, Սանամի դերը ստանձնած էր Օր. Մարի Նաւոյեան : Բոլոր դերակատարներն ալ ջերմապէս գնահատուեցան :

Ներկայացումին յաջորդեց հայկական պարերը : Նուագախումբը կը հնչեցնէր « Չէյթունցիները» : Պարերը տեւեցին մինչեւ լոյս : Կը մաղթեմ նոր յաջողութիւններ, Կապոյտ Խաչին եւ Կարտանի Նոր Սեբաստիոյ թատերախումբին :

Վ. ՏԷՐ Վ.

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Տան յանձնախումբը ձեռնարկած էր Շէյքսփիրի Համլէթը ներկայացնելու Մարտ 5ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ ղեկավարութեամբ դերասան Թրագօլի եւ մասնակցութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի դերակատարներուն եւ Ալէն Մոռիսի օրիորդներու խումբին :

Ներկայացումը ընդհանրապէս գոհացուցիչ կարելի է համարել, նկատի ունենալով այս դասական թատերախաղին բարդ հիւսուածքը, բեմական անյարմարութիւնները եւ ուրիշ դժուարութիւններ : Ղեկավարը զիջելով հանդերձ զործին ծանրութիւնը, ուզեց ներկայացնել զայն, արուեստի լուրջ նմոյշ մը հրամցնելու համար ժողովուրդին : Այդ նպատակով կանգ չառաւ նիւթական զոհողութիւններու առջեւ եւ վարձու շքեղ տարազներով ու յարմար ծպտումներով ճոխացուց ներկայացումը : Դժբախտաբար հակառակ իր բաղձանքին, լաւագոյն դերակատարներով բեմ գալու համար, դժկամակութեանց բախեցաւ : Այսուհանդերձ բոլոր խաղացողները ճգնեցան իրենց դերերը արժեւորելու :

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, ներողամտութեամբ կ'անցնիմ կարգ մը թերութեանց վրայէն, որովհետեւ նոյնքան արդար պիտի ըլլար նաեւ արձանագրել դերասանին կրած դառնութիւնները եւ յուսախաբութիւնը :

Եթէ խստապահանջ պիտի ըլլանք հայ դերասանին հանդէպ, սահղծենք բոլոր հնարաւորութիւնները հայկական թատրոնին մակարդակը բարձրացնելու համար .

Գ. Պ.

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Պոլսոյ փոքրամասնութեանց բարոյական անուան արձանագրուած անշարժ կալուածներու սեփականութեան խնդիրը միշտ տեղի կուտայ բազմաթիւ դժուարութեանց եւ շատ մը կալուածներ կը կորսուին : Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ մասնաւոր յանձնաժողով մը պատրաստած է իր տեղեկագիրը եւ յղած վարչապետութեան : Այս օրինագիծը այս տարուան ընթացքին պիտի յանձնուի Ազգ. մեծ ժողովին վաւերացնելու համար : Կառավարութիւնը այս հարցի լուծման համար լաւ տրամադրութիւն ցոյց կուտայ : Յոյս կայ որ չուշանայ վաւերացումը :

× Պոլսոյ պատրիարքարանը կազմած է կեդրոնական կազմակերպիչ մարմին մը, որու պէտք է դիմեն Թաղ. խորհուրդները, խնամակալութիւնները, Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը եւ ասոնց ենթակայ բոլոր Օժանդակ Յանձնաժողովները կազմակերպելու համար դանազան հանդէսներ եւ վիճակահանութիւններ : Այս կարգադրութիւնը եղած առաջքն առնելու համար անախորժ խաչաձեւումներու եւ ձեռնարկները աւելի արդիւնաւոր դարձնելու :

մարաջախտներ» սահղծեցին — Թուտենքօ եւ Սուտէթ : Եթէ երկրորդը շատ ծանօթ չէ, առաջինը օդնաւային ուժերու ներկայ սպայակոյտի պետն է, եւ Քրուշչեւի պատասխանատուութեան մէջ Փարիզ եկաւ վկայութեան համար, եւ վերջապէս հրետաձիգ ուժը, որ շատ սիրելի զէնք մըն է Թուսերուն եւ Սթալինին (Սթալինկրատի ճակատամարտին կարեւոր դեր մը կատարեց) ան ալ վարձատրուեցաւ երկու զօրավարներու մառեշալութեան բարձրացումով : Մէկը՝ Քազաքով, Պելօռուսիոյ մէջ հրամանատար էր պատերազմի միջոցին : Իսկ Վարենցով Ուկրանիոյ մէջ, Վիսթուլայի վրայ եւ Պերլինի առջեւ : Ան Փետրուար 27ին ընտրուեցաւ անդամ գերագոյն Սովետին :

Մարաջախտի աստիճանի բարձրացումը նշանակելի է միանգամայն թիւով եւ ընտրուած սպաներու որակով : Կը նշանակէ թէ կուսակցութիւնը եւ կառավարութիւնը կ'ուզեն թափանցել բարձր հրամանատարութեան եւ ազդային բանակին մէջ : Մարաջախտ Բուլկանինի դիրքը խորհրդանիշ է կառավարութեան եւ կուսակցութեան միութեան : Պէտք է նկատել թէ կուսակցութեան գերակշռութեան ընկլուզքը պահուեցաւ վերջին տագնապի միջոցին, Բուլկանին՝ Ժուկովին ձգեց ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան պաշտօնը, եւ ոչ թէ առաջին փոխ-վարչապետի աթոռը : Ժուկովը միայն նախարար մըն է բազմաթիւ ուրիշներու միջեւ (յիսունէն աւելի) եւ վերջապէս, նշանակելի է որ առայժմ ոչ մէկ մարաջախտ որքան ալ պանծալի ըլլայ, տակաւին ոչ վարչապետութեան հասած է, ոչ ալ կուսակցութեան նախագահութեան :

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Թէեւ թնդանօթաձգութիւնը շղադարեց, բայց մենք այլեւս կարեւորութիւն չէինք տար : Նրանք կը կատակէին, որ չէինք պատասխանում .

Թումբերից շատերը նոյնիսկ կզղի վրայ չէին ընկնում, յաճախ բաց ծովի մէջ : Զգիտէինք՝ պատճառը ծովի ալիքների շարժո՞ւմն էր թէ Թուրք թնդանօթաձիգի անճարակութիւնը : Ծովեզերքից Թուրքերի հրացանները պայթում էին . Զայները հազիւ հազ հասնում էին մեզ

Առաղաստանաւը հետզհետէ մեզ աւելի մօտեցաւ : Մեր էլ համբերութիւնը հատնում էր : Շատերս ուզում էինք մեր «հիւնար»ը ցոյց տալ, բայց Զինուորական Խորհուրդը խստիւ պատուիրած էր՝ «ոչ մի կրակ անել, մինչեւ որ Անդրանիկ եւ Մուրատ չփորձեն իրենց հրացանները » :

Երկու թնդանօթներ առանց ընդմիջումի կրակում եւ դղրդացնում էին կղզին :

Մուրատը ասաց Անդրանիկին, «Սասնոյ կռիւների ժամանակ, երբ Թուրքերը թնդանօթ կ'արձակէին , ես կը համրէի , մէկ-երկու 15-20, 20 կ'ըսէի եւ պրիցէը կը բարձրացնէի ու կը զարնէի : Թնդանօթը անմիջապէս իր տեղը կը փոխէր : Արի, այդ փորձն անենք : Երբ կրակէն, հաշուիր ձայնը ելածին պէս, սառ քանի է » :

Այդպէս հաշուեցին, 1-19, 1-20 :

Մուրատ կրկին ասաց . «Ուրեմն, 1900 քայլ հեռու են » :

« Տղաք, պրիցելները 1900ի վրայ դրէք, եւ երբ պոռամ, բոլորդ միահամուռ կրակեցէք», ասաց Անդրանիկը :

Տղաները պատրաստ էին : Թնդանօթները կը գոռային :

Անդրանիկը պոռաց . «Կրակ» .

Փամփուշտները սուլելով գնացին : Նաւը սկսաւ իր տեղը փոխել :

« Երկու հազար քայլի վրայ, կրակ » , գնդակները կարկուտի նման տեղացին նաւին վրայ եւ զարնուեցան կայմին : Նաւաստիները զարհուրած, նաւին ղեկը դարձուցին ուրիշ ուղղութեամբ :

Թշնամին աւալի պարկերով նաւին մէջ ինքզինքը ապահովել էր : Սկսան նորից յառաջանալ դէպի մեզ : Թնդանօթները կրկին կը գոռային : Մէկ երկու երեք 18 « Ուրեմն, 1800ի վրայ» : Հրացանները կրկին կ'որոտան : Թշնամին այլեւս չի մօտենում :

Կոմսը բաւական խօսեց Մուրատի հետ, եւ նրա գտած «մէկ երկու» գիւտի համար ծիծաղեց :

Թէեւ նաւերը չէին մօտենում մեզ, սակայն, նկատում էինք, որ թշնամին ծովեզերքին վրայ համախմբումներ էր կատարում, եւ ամէն կողմից բաց դաշտի մէջ հաւաքւում էին բաշի բօզուք Քիւրտեր եւ Թուրքեր : Մինչ այդ համախմբումներն էին տեղի ունենում, մեր տղաները ժայռերի ետեւը երգում էին եւ պարում .

Կրկին թնդանօթաձգութիւն : Դարձեալ հարուածները չկարողացան նոյնիսկ վանքի պատերին դպչել : Ռումբերը վանքի վրայից սուրալով անցան, զարնուեցին ժայռերին ու ջարդ ու փշուր արին : Թնդանօթաձգութիւնը դադարեց միայն, երբ արեւի վերջին ճառագայթները սկսեցին անհետանալ Արտօսի եւ Վարագի գագաթներից :

Յերեկուան թնդանօթաձգութեան ժամանակ նկատեցինք որ թշնամին ձգտում էր մեր նաւերը փճացնելու : Եւ իսկապէս, եթէ այդ նաւերը փճանային, բաւական դժուար պիտի լինէր մեզ համար թողնել վանքը :

Ապահովութեան համար՝ բուրդէ թաղիքներով պատեցինք նաւի կողերը, եւ փոխադրեցինք մի աւելի ապահով վայր, մի խորշի ետեւ : Այնպէս որ, նշան առնել կարելի չէր : Միայն թէ՝ մի պատահական կամ թափառական գնդակ կրնար հանդիպել նաւին :

Կղզիի չորս կողմերը մեր պահապանները ղնելէ յետոյ նստանք խորհրդակցութեան : Որոշեցինք վաղն էլ այստեղ մնալ եւ երեկոյեան դէմ անցնիլ Կտուց Անապատ :

Վաղն էլ մեր այդտեղ մնալու նպատակը հետեւեալն էր . — Թշնամին, այսօր մեզ հոս տեսած լինելով, վաղն էլ պիտի հաւաքէր բոլոր իր ուժերը դէպի ծովեզերք, այնպէս հաւատալով թէ՝ մենք կարելիութիւն պիտի չունենայինք ուրիշ տեղ անցնելու :

Հանգիստ պառկեցինք : Գիշերը խաղաղ անցաւ, թէեւ Վանի ծովի հարաւ-արեւելեան ծովեզերքը գտնուող Խարականիսի եւ Մոխրաբերդի մէջ խարոյկներ էին վառւում : Այդ կը նշանակէր, որ թշնամին կը հսկէր ծովափերին :

Առաւօտ, արեւածագին, թշնամին սկըսաւ ծանր թնդանօթով հարուածել ափից : Որեւէ վնաս չհասաւ մեզ : Այդ նոր թնդանօթէ ռումբերն էլ մեզանից մօտ մի մղոն հեռու էին ընկնում :

Թշնամիի կրակը նորից դադարեց : Այս անգամ նա սկսաւ նաւով մօտենալ՝ նպատակ ունենալով մօտից հարուածել մեզ :

Մերինները նորէն կարեւորութիւն չտուին : Երգում էինք եւ պարում : Եւ ուրախ զուարթ կատակներ եւ զրոյցներ անում :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

սալի դէմ: Թէեւ յապաւումներ կատարուած են, բայց շատ բան կը հասկցուի վաւերագրի մը համաձայն, Րուզվէլթ եւ Սթալին կ'ուզէին նոյնիսկ անջատ պետութեանց վերածել Գերմանիան :

Ուրիշ աւանդութեան մը համաձայն, Սթալին չէ կրցած ստանալ իր պահանջած բոլոր զիջումները: Րուզվէլթ եւ Չըրչիլ մերժած են որեւէ զիջում Թուրքիոյ եւ Իրանի մասին, մերժած են նաեւ իր ուզածին չափ հատուցում ստանալ Գերմանիայէն: Բոլոր խօսակցութիւնները կը պարունակեն շատ խիստ ակնարկներ Գերմանիոյ դէմ: Րուզվէլթ կ'ուզէր անոնց ապրուստի մակարդակը իջեցնել Ռուսերու մակարդակին :

Րուզվէլթ եւ Չըրչիլ այդ օրերուն լաւ կապակցութիւն ունէին Խ. Միութեան հետ, բայց կը մտածէին թէ զինակցութեան պահպանումը միակ միջոցն էր յաղթանակը շահելու համար: Ցետոյ կը հաշուէին թէ 18 ամիս պէտք է, Ճափոնի յաղթելու համար եւ թէ անհրաժեշտ էր Ռուսիոյ աջակցութիւնը: Սթալին բնած էր առիթով մը թէ Չըրչիլ աշխարհի ամենամեծ մարդն է:

Դեռ կը խօսինք աւելի կարեւոր յայտնութեանց մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

[illegible] կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ պատուիրակութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները յաջողութեան յոյսեր կը ներշնչեն: Կ'ըսուի թէ երկու պետութեանց տեսակէտները մօտեցած են :

ԿԻՊՐՈՍԻ Փաֆոս քաղաքին մէջ ցոյցեր կատարուեցան ոստիկանութեան դէմ : Ամբոխը փախցուց 13 ստրատեանեաներէ մէկը, քարկոծելով ոստիկանութիւնը, ու յաջողեցաւ ձերբակալել փախստականը :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս ցաւ յայտնեց Մոսկուայի անգլիական դեսպանին, Ռուսի մը կողմէ կատարուած յարձակման առթիւ եւ հաւաստեց թէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ Կազայի եգիպտական շրջանէն Արաբներ Իսրայէլի հողը մտնելով, ձեռնառումբեր նետած են: Զինադադարի յանձնախումբին անդամները դէպքին վայրը գացին, քննութիւն կատարելու համար :

ԱՆԳԼԻԱՅ աշխատաւորական կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը վտարեց ձախ թեւին առաջնորդը, Պեւըն, որ անսաստած էր տրուած որոշումներուն, մասնաւորապէս վիրաւորելով նախորդ վարչապետին՝ Էթլիի դէմ : Ամբաստանեալը 1939ին ալ վտարուած էր :

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ծանրութեան դէմ կազմակերպուած շարժումին կուսակիցները արտակարգ նիստ մը գումարեցին Փարիզի մէջ եւ որոշեցին Ազգ. Ժողովի սրահը մտնել ուրբաթ օր (այսօր), ճնշում բանեցնելու համար երեսփոխաններուն վրայ :

ԵՐԵՔ ՏԱՐԻ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան նախկին անդամներէն Մաթուսով, որ հրապարակաւ խոստովանած էր թէ սուտ վկայութիւններ տուած էր, իբրեւ համայնավար ամբաստանելով աւելի քան 200 քաղաքացիներ :

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ իր առաջին ներկայացումը կուտար Շայոյի Հանդիսասրահին մէջ, երբ [illegible] Պուլկարներ թշնամական ցոյց մը կատարեցին: Ոստիկանութիւնը միջամտելով ապահովեց բարեկարգութիւնը :

ՆԱՓՈԼԷՈՆԻ կողմէ գրուած սիրավէպի մը ձեռագիրը ծախուեցաւ Լոնտոնի մէջ, 2.300.000 Ֆրանքի. Գնորդ է անհատ մը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը Ապրիլ 16ին, Պէրրի Միլիէ սրահներուն մէջ :

FOURRURES

ROGER YOPIAN
84, Boul. de Stalingrad, 84
CHOISY-LE-ROI (Seine)

FOURRURES

Imp. ARAXES, 46, rue Richer, PARIS

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Է. ՑԱՆԿ

Հայկ Զրուանդեան	10.000
Ոմն	2.000
Բժ. Ա. Գօզոսեան	2.000
Տիկին Մաթոսեան	1.500
Արշլեան	1.000
Գույումճեան	1.000
Խաչատուրեան	1.000
Թաւշօղեան	1.000
Ոմն	1.000
Ա. Գապայեան	1.000
Գ. Քէշիշեան	1.000
Օ. Կարապետեան	1.000
Ցարութիւնեան, Թորոսեան, Գասպարեան, Գեորգեան, Ա. Մարտիրոսեան, ոմն 500ական	3.000
Եփրեմեան եւ Տալեան, Օննիկ երկու հարիւրական	600
Խաչատուրեան եւ Գօյաճեան հարիւրական	200
Գումար	27.300
Նախորդ գումարը՝	337.700
Ընդհ. գումար (շար.)	365.000

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբէն.

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան ՓԷՆ, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին :

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբին կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները :

Ճոխ պիւֆէ

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Մարտ 26ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին:

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'Էքոնոմի 1 Քուր Կամպէ-թա (անքրէ Փլաս Ռասփայ):

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ :

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները :

Մուտքը ազատ է :

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:

Մէզօն տը լա Շիմի

«ՓԵՏՐ. 18Ը» ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի:

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 20.30ին, մինչեւ առտուան ժամը մէկ, Օթէլ Ֆըրանսի մէջ (Նախկին ճերմակ սրճարան) :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՐ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է .

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Առնուվիլի, Սարսէլի եւ Կուսէնվիլի հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ այս կիրակի, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան պիտի քարոզէ Ս. եկեղեցւոյս մէջ :

Կը հրաւիրենք այս առթիւ բոլորը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ալբերթ Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատուակալ եւ գործօն անդամները սովորական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսքի Երիմեան դպրոցը: Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԻԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ նրբիծաղրանուբեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը :

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Անկէնի մասնաճիւղին հանգանակած գումարը, 38100 ֆրանք, Կրընոպլի մասնաճիւղի ընկերուհիներուն մէջ հաւաքուած 19.500 ֆրանք: Տիկին Աշխէն Սամուէլեանէ տասը հազար ֆրանք, Տիկին Ս. Ետիգարաաշեանէ հինգ հազար, Տիկին Սաթօ Ցակոբեանէ երկու հազար, Օր. Մարօ Ստեփանեանէ եւ Արմէն Ցակոբեանէ հազարական ֆրանք :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր – Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Քառասուն Մանկանց արարողութիւնը պիտի կատարուի այս կիրակի օր: Արեւագալի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ կը կատարուին կիրակի օրերը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, ի պատիւ ընկերուհի Տիկին Նաճարեանի Ամերիկայէն վերադարձին առթիւ այս շաբաթ երեկոյ, Ցոյներուն սրահը 5 ռիւ Պօնֆուա :

Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամուհիները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԵՐՄՈՆԻԱ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Գեւորգեան, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Գեւորգեան եւ իրենց զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Սուլթան Գեւորգեանի (Զէնկիլէրցի) մահուան քառասունքին առթիւ, և եղբօր Կարապետի (1914ի նահատակ) և համայն Գեւորգեան ընտանիքին համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Գօզոս Գեւորգ եկեղեցին: Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ

×

Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տէր Աբրահամեան եւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Գախթիարեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի իրենց քեռայրին ԵՍԱՅԻ ՔԻՒՋԻԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ (մեռած պոլիս): Կը խնդրուի ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

MARIGNAN — LE FRANÇAIS

Շարժանկարի սրահները կը ներկայացնեն՝

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ

Վերջին շարժանկարը՝

LES AMANTS DU TAGE

« Թաժոյի սիրահարները», հեղինակութեամբ Ժոզէֆ Քեսէլի վէպին եւ խաղարկութեամբ Ֆրանսուազ Արնուլ եւ Տանիէլ Ժըլէնի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՋԱՒԱՐԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

(Հանգանակուած Գուլվառ Ասատոյի դպրոցին աշակերտներէն):

Ուսուցչ. Տիկին Ս. Թորոսեան, Տիկին Սըրվարդ Գրլճեան, Աշակերտուհի Զ. Քէնտիրեան, Պ. Միշէլ Սարեան, Անդրանիկ Քէօսէեան հազարական, ֆրանք, Տիկին Թուրֆանտա Կիւլեան 300 ֆրանք:

Տիկին Սաթենիկ Ցակոբեան 500 Ֆր.:

Աշակերտներ՝ Անահիտ Մկրտիչ Քէնտիրեան, Սարգիսեան քոյրեր, Հմայեակ Կիւլեան, Ա. Մարտիրոսեան, Մար. Գազանճեան, Սաթ. Թէճիրեան, Հրանդ Գալիկեան 500ական, Անահիտ Դաւիթեան 300 ֆրանք :

Գեղանուշ Թորոսեան, Անուշ Մարտիրոսեան, Թագուհի Ճիվճիվեան, Ազատուհի Ցակոբեան, Հայկանուշ Ծառուկեան, Թագուհի Մուրատեան, Մարիամ Արմաղանեան, Գերճուհի Մինասեան, Էլիան [illegible], Մարգար Թէճիրեան, Գրիգոր Կիրակոսեան 200ական : Արաքսի Էօքսիւզեան եւ Վարդեվան Աբրահամեան հարիւրական ֆրանք :

Ընդհ. գումար 12.000 ֆրանք (տես Յառաջ 17 Մարտ):

ՎԻԷՆԻ «Անի» կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է, Պ. Ահարոն Գալայճեանէ իր երկուորեակ զաւակներուն ծնունդին առթիւ, ի յիշատակ իր հօր, ննջ. Յովհաննէս Գալայճեանի հազար Ֆր :

ԴԻՒՐ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԵՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

[illegible] ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

[illegible] բովանդակութիւն [illegible]

[illegible] Հայկ. Կեանք, Ար[illegible], Հայաստան, Կէս - րէշ[illegible] գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցեալ. մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300 : Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ՝

3 Bd Théodore Turner, Marseille

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 19 ՄԱՐՏ

SAMEDI 19 MARS 1955

ՕՐԱԹԵՐԹ

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7626 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3037

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ...»

●

Կ'արծէք ժամանակաշրջանի մը մէջ ուր գաղտնիքներ թաքնելը դարձած է սովորական երեւոյթ :

Երկրորդ աշխարհամարտին դադարումէն ի վեր, հիւլէական մասնագէտներ իրար կը գերազանցեն, այս ճակատին վրայ :

Շատեր ձերբակալուեցան եւ դատապարտուեցան, երբ ազգ. պաշտպանութեան գաղտնիքները կը հաղորդէին հասարակ լրտեսներու կամ դիւանագիտական գործակալութեանց :

Ուրիշներ թշնամի երկիր մը ապաստանեցան, միասին տանելով ինչ որ գիտէին: Եւ այժմ կը գործեն ի հաշիւ հակառակորդին, իբրեւ թէ յանուն խաղաղութեան եւ մարդկային բարօրութեան :

Պետական գաղտնիքներու յայտնութիւնը կամ յափշտակումը շատ աւելի յաճախադէպ է դիւանագիտական ճակատին վրայ :

Ո՞րքան չնդալից «փախուստներ» արձանագրուեցան, վերջին տասը տարիներու ընթացքին :

Մինչեւ այսօր ալ, առածի կարգ անցած է «Թայմզ»ի թղթակցին՝ աշխարհահռչակ Պլովիցի ճարպիկութիւնը, որով յաջողած էր կորզել Պերլինի վեհաժողովին գաղտնիքները (1878) :

Այդ քաջագործութիւնը կը նմանի, բաղդատմամբ մեր օրերու կատարուած չահատակութեանց հետ :

Ահաւասիկ վերջին օրինակը :

Մարտ 15ին, հեռագրական գործակալութիւնները կը ծանուցանէին թէ Մ. Նահանգներու արտաքին գործերու նախարարութիւնը որոշած է յետաձգել Եալթայի խորհրդաժողովին առնչուող գաղտնի թղթածրարներուն հրատարակութիւնը :

Այս որոշումը տրուած էր նկատի առնելով ոչ միայն երկրին ընդդիմադիր հոսանքը, այլեւ Մեծն Բրիտանիոյ տեսակէտը, որ լրջօրէն անպատեհ, նոյնիսկ վնասակար կը համարէր հրատարակումը :

Մէկ օր ետքը, Մարտ 16ին, ամբողջ դիւանագիտական աշխարհը կը սարսէր, տեսնելով որ առնչուող թղթածրարները լոյս տեսած են արդէն,— երկու հատոր, իւրաքանչիւրը մօտաւորապէս 500 էջ :

Ի՞նչ էր պատահած: Ինչո՞ւ հետ առին յետաձգման որոշումը:

— Որովհետեւ հաստատուած էր թէ մէկ – երկու լրագրողները յաջողած են ձեռք անցընել խորհրդաժողովին բոլոր առնչուող թղթածրարները ...

Եւ հիմա պաշտօնապէս կը հրատարակեն, իբրեւ թէ թիւրիմացութիւնները կանխելու համար: Մինչդեռ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ շատ աւելի ծանր թիւրիմացութիւններ պիտի ծագին :

Ամերիկեան կառավարութիւնը ինքն ալ նախատեսելով այս պարագան, կարգ մը յապաւումներ կամ գրաքննութիւններ կատարած, տողեր սրբած կամ սեւցուցած է :

Բայց, ինչպէս կը յայտնեն իրազեկներ, այդ ծալը գործողութիւնն ալ չի կրնար պարտկել ճշմարտութիւնը: Եւ աւելի հետաքրքրութիւն կամ կասկած կը ներշնչէ :

Գալով բուն գաղտնիքներուն, կը բաւէ կարդալ առաջին աւելի փարիզ հասած ամփոփումները, հասկնալու համար թէ աշխարհը ինչո՛ւ երկու մասի բաժնուեցաւ, պատերազմէն ետք :

Այս վաւերագիրները միեւնոյն ատեն կը պարզեն դիւանագիտական բարքեր որոնք իրազեկտական դասեր են փոքր ազգերուն համար :

Ահա թէ ինչպէս կը տնօրինուի ժողովուրդներու ճակատագիրը՝ տարնապալի պարագաներու մէջ:

Մնչա ի վնաս անճարին եւ պարտեալին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԱԼԹԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

●

ՓՈԹՈՐԻԿ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

*

ՉԸՐՉԻԼ ԿԸ ԶԱՅՐԱՆԱՅ

Թումբի մը տպաւորութիւնը գործեց Եալթայի խորհրդաժողովին առնչուող թեանց հրատարակութիւնը ամերիկեան կառավարութեան կողմէ : Զարմանք, արանեղութիւն եւ բողոք իրար խառնուած են գլխաւոր մայրաքաղաքներուն մէջ : Առաջին հարցումը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, եւ Չըրչիլ չկրցաւ ծածկել իր վրդովումը, գիտել տալով թէ յանկարծ խնդրած էին չհրատարակել գաղտնի վաւերաթուղթերը, թէեւ շատ մը յայտնութիւններ տեղի ունեցած էին տարիներու ընթացքին :

Միջազգային մամուլը օրինակներով արտատպումներ կը կատարէ, որոնք լըրջօրէն կը պղտորեն մթնոլորտը: Ցոյց տեսներ կը կարծեն թէ այս առնչուող թեանց հրատարակութեան հետեւանքով այսուհետեւ պիտի դժուարանայ միջազգային ժողովներու ...

Լոնտոնի քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ խոշոր սխալ մը կը նկատեն առնչուող թեանց հրատարակութիւնը: Փարիզի պաշտօնական շրջանակները առ այժմ վերապահ դիրք մը բռնած են, մանաւանդ որ առնչուող թիւնները շատ մը անհաճոյ պարագաներ կը պարունակեն Ֆրանսայի համար: Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ գիտել կու տան թէ Եալթային խորհրդաժողովին առթիւ ծագած վէճերուն հետեւանքով չարաչար տուժեցին պարտեալները եւ փոքր ազգերը: Թերթ մը, «Տէր Ալենտ», հետեւեալ խորագիրները տուած էր. — «Գերմանները վայրենիներ են: Ֆրանսայի պարզապէս կը հանդուրժեն.— Բաժանման ..»:

Կ'ըսուի թէ Նախագահ Այզընհաուըր լուր չէ ունեցած գաղտնիքներուն հրատարակութենէն: Իսկ արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլըս, որ պատասխանատու կը համարուի հրատարակութեան համար, դադրեցնելով առաւ քալեց, երբ թղթակից մը կը հարցնէր թէ ինչո՛ւ այս միջոցին մամուլին յանձնեց Եալթայի առնչուող թիւնները :

Ծանրակշիռ յայտնութեանց հետ, զուարճալի հատուածներ ալ կ'երեւան առնչուող թեանց մէջ: Գիշերային նիստ մը ընթացքին, Սթալին կ'ըսէ թէ հրէական խնդիրը շատ կնճռոտ է, թէ փորձեցին ազգ. տուն մը հաստատել Հրեաներու համար, Բիրոբիճանի մէջ (Սիպերիա), բայց գաղթողները հազիւ երկու երեք տարի մնացին, յետոյ ցրուեցան եղան քաղաքներու մէջ: Ռուզվէլթ կը խոստովանի թէ ինք սիոնական է եւ կը հարցնէ Սթալինի թէ ինքն ալ սիոնական չէ՞: Սթալին կը պատասխանէ — Այո, սկզբունքով :

ԽԱՒԵԱՐ, ՎՈՏԿԱ ԵՒ ԳԻՆԻ

Առաջին առնչուող թեան համաձայն, խորհրդաժողովին բացումը տեղի կ'ունենայ բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ, նուագախումբը անգլիական եւ ամերիկեան քայլերգները կը հնչեցնէ, ինչպէս եւ «Երրորդ Միջազգային»: Թուղթերը առատ վոտկա, խաւեար եւ գինի պատրաստած էին եւ օդին գեղեցկութիւնը կը վերագրէին նախագահ Ռուզվէլթի: Ամերիկացի թարգմանին՝ Պոհլընի առնչուող թեան համաձայն, նախագահ Ռուզվէլթ Սթալինի

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱԺԻ՞ՆԸ — « ՊԻՍՔՈՒԻ »

■

Յաջորդ նիստերու ընթացքին, 1945 Փետրուար 5ին, երբ Չըրչիլ կ'առաջարկէ գրաւեալ Գերմանիոյ մէջ շրջան մը յատկացնել Ֆրանսայի, Սթալին կ'ընդդիմանայ, գիտել տալով թէ ուրիշ ազգեր ալ բան մը պիտի պահանջեն: Ինք մաղթելով հանդերձ որ Ֆրանսան մեծ պետութիւն մը դառնայ, «չի կրնար ծածկել սա ճշմարտութիւնը թէ Ֆրանսան շատ քիչ նըպաստեց այս պատերազմին մէջ եւ դուռը բացաւ թշնամիին առջեւ »:

Չըրչիլ եւ Ռուզվէլթ կը պաշտպանեն իրենց առաջարկը, ոչ միայն անոր համար որ կը պահէին իրենց վստահութիւնը Ֆրանսայի ճակատագրի մասին, այլ եւ կ'ուզէին որ Ֆրանսա պահակի եւ պատուար – պետութեան դեր մը կատարէ: Նոյն ատեն Ռուզվէլթ կը մտածէր թէ ամերիկեան զօրքը երկու տարիէն աւելի պիտի չմնայ Եւրոպայի մէջ: Սթալին հակառակ էր, նաեւ, հաստուցում տալու Ֆրանսայի « յարգելով » հանդերձ զայն, գիտել կու տար թէ, Ֆրանսան ութ զօրաբաժին ունի ռազմաճակատին վրայ, մինչ Լեհերը երեսուն զօրաբաժին տրամադրած են, ...

Չըրչիլ Ֆրանսայի տեսակէտը պաշտպանելով հանդերձ, կարգ մը կծու տողեր ուղղած է Փետրուար 7ի նիստի մէջ: Ամերիկեան կառավարութիւնը զգուշացած է արտասանուած խօսքերուն վրայ, բայց չէ կրցած անհետացնել. Ա–... Չըրչիլի խօսքերը .

— « Կը կարծեմ որ եթէ այս փոքր ... տանք Ֆրանսացիներուն (Մասնակցութեան Գերմանիոյ դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովին) պահ մը պիտի հանդարտեցնենք զանոնք, վասն զի ես հաստատապէս կը մտածեմ թէ անոնք պէտք չէ տեղ ունենան այս սեղանին շուրջը: (Ցետոյ՝ ժպտելով).— Մենք տարամերժ խումբ մըն ենք այս ակումբին մէջ որուն մուտքի գինը կը բարձրանայ առ նուազն հինգ միլիոն զինուորի .

Ասոր վրայ Սթալին կ'ընդմիջէ. — Առ նուազն երեք միլիոն»: Ռուզվէլթ ալ իր կարգին կ'ըսէ Սթալինի, գլուխ գլխի խօսակցութեան մը ատեն, թէ ինչ գաղափար չէ գրաւման շրջան մը յատկացնել Ֆրանսայի, եւ պէտք է յատկացնել ազնուօրէն:

Չըրչիլ Գերմաններուն հանդէպ ալ կծու բառեր կը գործածէ: Բնակչութեանց տեղափոխութեան առթիւ, կ'ըսէ թէ Գերմանները 6 – 7 միլիոն զինուոր կորսնցուցած ըլլալով, խնդիրը կը դիւրանայ. մանաւանդ որ տակաւին մէկ միլիոն ալ պիտի կորսնցնեն :

Սթալին.— Մէկ եւ թերեւս երկու մի-

հետ գլուխ գլխի խօսած ատեն կ'ըսէ թէ նաւուն մէջ գրաւի բռնուած էր հետեւեալ հարցի մասին .— Ամերիկացիները Մանիլա (Փիլիպեան կղզիներ) պիտի հասնի՞ն Ռուսերուն Պերլին ժամանումէն առաջ: Սթալին կը պատասխանէ թէ ապահովաբար Ամերիկացիները աւելի շուտ պիտի հասնին Մանիլա, վասնզի այս միջոցին կատաղի կռիւներ կը մղուին Օտէրի վրայ (Գերմանիա) :

Ցետոյ խօսեցաւ անձրեւին եւ օդին գեղեցկութեան վրայ: Քանի մը վայրկեան ետք, Ռուզվէլթ ըսաւ թէ խորապէս ազդուած է Գերմաններու կողմէ Ղրիմի մէջ այժմ գործուած քանդումներէն եւ թէ աւելի անողորմ զգացումներ ունի անոնց հանդէպ քան անցեալ տարի: Եւ յոյս յայտնեց թէ մարեչալ Սթալին «նոր բաժակաճառ մը պիտի առաջարկէ գերման բանակի 50.000 սպաներու գնդակահարման համար»: Քիչ վերջ Ռուզվէլթ հարցուց Սթալինի թէ ինչ կը մտածէ զօր. տը Կոլի մասին: Մարեչալը պատասխանեց .— « Շատ բարդ անձնաւորութիւն մըն է . զուրկ՝ իրատեսութենէ »:

ՃԱՇԱԳԻՆ ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(*ՉԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ*)

ԽՄԲ.— Միշտ նոր գումարներ կը ստանանք, ջերմ շնորհակալութեամբ: Ուրեմն այսօր ալ չենք կրնար յայտարարել վերջնական գումարը.—

Տիկ. Սոնիա Եսայեան (*Վէրսայ*)	10.000
Տիկին Ա. Սէյրանաւեան (*իր թոռնիկին Ան–Մարի Ժոֆրէի կողմէ*)	10.000
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Անիէռի մասնաճիւղին անդամներէն եւ անդամուհիներէն	10.000
Գրիգոր Գազանճեան	1.000
Սարգիս Մօզեան	1.000
(*Մէտօն, երկու գումարն ալ ձեռամբ Պ. Արբ. Շահպազեանի*)	
Աստուածատուր Վաչեանց	500
Խտուար Ժախեան (*Պրիւսէլ*)	1.500
Փոքրիկներ Մարտիրոս եւ Արբ. Շահինեան	1.000
Արամ եւ Վահան Հայրաններ	1.000
Բարթող Սարխօշեան (*Իսի*)	1.000
Խաչիկ Քէօշկէրեան (*Իսի*)	1.000
Տիկին Սիրանոյշ Սարգիսեան (*իր նոստալգիկներու յիշատակին*)	1.000
Այրի Տիկ. Գայիանէ Գարաճըրքեան (*իր ամուսնոյն մահուան քառասունքին առթիւ*)	1.000
Ռոստոմ եւ Համասփիւռ Փիլիկեան (*իրենց զաւակներէն*)	1.000
Այրի Տիկ. Վարագումեան (*Կափ, իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ*)	3.000
Փոքրիկն Արա Խերոյեան (*Քլամար, իր ...*)	[illegible]
Ցոլի. Գրիգորեան	1.000
Գէորգ, Պերճուհի եւ Ցասմիկ Կօշկակարեան	3.000
Փոքրիկն Անահիտ Խրիմեան	2.000
Յակոբիկ Գէորգեան	1.000
Արաքսի Տրէզեան	1.000
Վռամ Փօլատեան	1.000
Գումար	54.000
Մարտ 17ի գումար	487.550
Ընդհ. գումար	541.550

լիոն եւս ...

Պ. Պոհլըն վառ գոյներով կը նկարագրէ սարքուած ճաշերը: Կ'ըսէ թէ 45 բաժակ պարպուեցաւ Փետրուար 8ի երեկոյթին, փոխադարձ մաղթանքներով եւ մտերիմ զրոյցներով :

Ծայր. Արեւելքի խնդիրները քննած ատեն, Սթալին կը պնդէ որ Չանկ Քայ Շէք — ազգայնական Չինաստանի նախագահը — վարէ Չինացիներու միացեալ հրամանատարութիւնը: Զօր. տը Կոլ առաջարկած էր զինուոր ղրկել Հնդկաչին : «Ուրկէ՞ պիտի ճարէ այդ զինուորները» , կը հարցնէ Սթալին: Ռուզվէլթ կը պատասխանէ .— Տը Կոլ ինծի ըսաւ թէ զինուորները պիտի գտնէ երբ ես փոխադրանաւերը գտնեմ ...

ՄԵԾ ԵՒ ՓՈՔՐ ԱԶԳԵՐԸ

Փետրուար 4ի առնչուող թեան համաձայն, Չըրչիլ կը պաշտպանէ Խ. Միութեան տեսակէտը՝ վեթոյի իրաւունքի մասին, ըսելով թէ ամէն բան կախում ունի ազատ պետութեանց միութենէն, թէ առանց այդ միութեան աշխարհը անհաշուելի փլուզման մը պիտի մատնուի: Իրօք կ'ընդդիմանայ Չըրչիլի տեսակէտին, գիտել տալով թէ փոքր ազգերը որեւէ պատճառ պիտի չունենան յարելու կազմակերպութեան մը (Միացեալ Ազգեր) որ հիմնուած է այդ սկզբունքին վրայ: Չըրչիլ նորէն կը հակաճառէ: Այն ատեն Սթալին խօսք առնելով կ'ըսէ .

— « Ծիծաղելի է կարծել թէ Ալպանիան կրնայ հաւասար ձայն ունենալ այն երեք պետութեանց հետ որոնք շահեցան պատերազմը եւ ներկայ են այս ճաշին: Ես

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆԻ ՈՒՂԵՐՁԸ
ԻՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԽՄԲ.— Մարտ 3ին մեծ հանդիսաւո-րութեամբ տօնուեցաւ Հ. Ներսէս Վ. Ա-կինեանի գրական յիսնամեայ գործու-նէութեան յոբելեանը, Գահիրէի ամերիկ-եան համալսարանին մէջ: Ճառեր խօսե-ցան Պ. Եր. Տրենց - Մարգարեան, ընկեր Բ. Թաշեան, Պ. Ա. Սարուխան եւ հայ կաթողիկէ պատր. փոխանորդ Սահակ եպիսկ. Կոգեան, որ յատկապէս հրաւիր-ուած էր Պէյրութէն: Այս առթիւ յոբել-եարը հետեւեալ երիզագրեալ ուղերձը ղր-կած էր. —

Թարմ են յիշողութեանս մէջ այն երջա-նիկ ապրումներս, զորոնք ապրեցայ ամ-սօրեայ ժամանակ մը, Եգիպտոսի այս մեծաշուք մայրաքաղաքի մէջ: Շրջա-պատուած էի ոսկի սիրտերէ: Մեծ ու փոքր անհուն ոգեւորութեամբ կը ցանկա-յին լսել զիս, լսել լուրեր Հայաստանի մասին, նորութիւններ Հայոց պատմու-թեան եւ գրականութեան շուրջ: Կը հե-տաքրքրուէին հայ Մշակոյթի անցեալէն եւ ներկայէն:

Զարմանալի չէր այս խանդավառու-թիւնը հայ սիրտերուն մէջ, եթէ նկատի առնենք, թէ հայ իրականութեան մէջ մի-այն Գահիրէն է, որ ունի «Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմին»:

Այդ ոսկի սրտերը ե՛ւ այսօր կը տեսնեմ շուրջս հաւաքուած:

Ողջոյն ձեզ, եգիպտահայ մեծարոյ հայրենակիցներ: Հաւաքուած էք այս ան-գամ արտայայտելու ձեր զգացումներն ու մտածումները, լսելի ընելու ձեր դա-տումներն ու գնահատութիւններն ի մա-սին իմ գրական դոյզն գործունէութեանս:

Բայց թոյլ տուէք ինծի առ այս խոնարհ գիտողութիւնս, ես գործած եմ ոչ գովու-թիւն հնձելու, այլ միայն հատուցանելու իմ երախտագիտական պարտքս իմ երա-նաշնորհ նախնիքներուս, անոնց ստեղծա-գործութիւնները յայտնաբերելու, անոնց վաստակներու արժէքը կշռելու. իմ ծա-[illegible] մին յօդուտ եւ ի պարծանս սիրելի ազ-գիս: Սպասարկութիւն մատուցուած ա-մենայն միամտութեամբ:

Բայց թէ գիտէք Դուք հայ Մշակոյթին պայծառութեան համար նուիրաբերուած ազքատիկ լումաներն իսկ գնահատել թանկարժէք, այս հաւատիքն է ձեր ազ-նուամտութեան, որ յարգելի է բարձրա-գոյն չափով, եւ պարտաւորիչ ինծի հա-մար, յաւէտենից ձեզ հրապարակաւ ե-րախտագէտ շնորհակալութիւնս:

Կը յիշեմ ինծի տուեալ տարիները. թէ ինչ-պէս սահեցան ընթացող տա-րիները, չըփոխած, գիտեմ միայն, որ ծրագիրներս, գծուած 50 տարի առաջ, հետեւողաբար եմ հանի ի գլուխ նոյն խանդով եւ եռանդով մինչեւ այսօր եւ նոյնը պիտի հետապնդեմ եւ ապագային-թէ Աստուած ուզէ, նոյն երիտասարդա-կան ոգեւորութեամբ: Կը հաւատամ չըքա-կայքս, թէ սպիտակցած են հերքս, բայց կը վկայեն սիրտս եւ ոգիս միաձայն, թէ անշէջ է հուրը, որ կենդանութիւն կը բաշխէ արիւնիս եւ աւիւնիս: Պէտք է մը-[illegible] պէտք է հրապարակ դրուին Հայոց գրականու-թեան ճննական պատմութեան հատոր-ները:

50 տարիներ: Երբ երիտասարդական կորովով իջած էի գրական ասպարէզ, գը-տած էի հոն հողը անմշակ, զոր հարկ էր արօրագիր ընել, լայնատարած էր մար-գը, որուն պէտք էր տիրանալ: Փոքր առ փոքր նուաճեցի հայ հին գրականութեան 13 դարերը: Աշխատանքը պահանջած էր քրտինք, գրկանք, զոհողութիւն: Բայց սակայն նպատակը վերածած էր քրտինքի կայլակները մարգարիտ. հունձքը մանալ տեսած էր տասնեակներ. գոհը հայ Մշա-կոյթին բագինին վրայ գտած էր գիտունե-րու հաճութիւնը:

Յաւէտ երախտապարտ եմ Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան, որ երբեւ մայր ծոցին ինծի գիտութեան կաճէր, բացաւ առջեւս իր ճոխ Մատենադարանը, երախուենց զիս պարապելի ուսումնասի-րութիւններով, դրաւ տրամադրութեանս տակ իր ուսումնաթերթը, «Հանդէս Ամ-սօրեայ», հրատարակելու համար հոն մանր ուսումնասիրութիւններս:

Շնորհակալութեան պարտք ունիմ եւ այն բարեացակամ բարեկամներու, որոնք ծարոյապէս եւ նիւթապէս նպաստեցին ինծի կատարելու հետազօտական ուղեւո-րութիւններ, բացին առջեւս իրենց ձեռա-գրատունները եւ պատսպարեցին զիս ի-րենց յարկերու տակ:

Իմ շնորհակալիքս Հայ Մշակոյթի Բա-րեկամներու Մեծարոյ Մարմնին եւ Գատ-ուոյ Կարգադիր Յանձնախումբերու յար-գելի անդամներուն, որոնք ձեռն ի ձեռն Մխիթարեան Մեծարոյ Հայրերուն հետ կազմակերպեցին ինծի ի պատիւ այս հոյա-կապ հանդէսը:

Շնորհակալութիւնս նաեւ մեծապատիւ հանդիսականներու, որոնք իրենց յօժա-րամիտ ներկայութեամբ պատուեցին հանդէսը:

Կը մաղթեմ որ հայ ոգին անշէջ եւ յա-ւէտ գործօնեայ մնայ եւ բարգաւաճի ե-գիպտահայ գաղութին մէջ:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԱԿԻՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՍՈՎԻՆ ԱՒԵՐՆԵՐԸ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կը բացատրէ տեղական թերթ մը, երբ երաշտը անբնակելի կը դարձնէ Սահարան, մարախները դէպի հիւսիս կը գաղթեն, ուր շատ աւելի արագօրէն կը բազմանան, որովհետեւ կլիման նպաստա-ւոր է անոնց համար: Անոնք կը լափեն ա-մէն բան իրենց ճամբուն վրայ եւ երբեմն ալ ծովը կը նետուին իրենց կոյր արշա-ւին ընթացքին:

Ինչ որ կրնար աղէտ մը ըլլալ Թունուզի համար, ընդհակառակն բարիք մը եղաւ այս տարի, որովհետեւ երաշտին հետե-ւանքով հունձքը հողին տակ մնաց եւ մա-րախները ուտելիք չգտնելով մեռան անօ-թութենէ հիւսիսային շրջանները չհա-սած: Մարախները Արաբներուն սիրելի ուտելիք մը ըլլալով, շատեր մեծ գործեր տեսան անոնց շնորհիւ: Քիլօն մինչեւ 120 ֆրանք ծախուեցաւ: Հոն ուր երաշտէ չէր ազդուած, մարախները կերան լրացու-ցին.

Այս տարուան սկիզբը աղիտալի եղաւ Թունուզի համար:

Քէրուանի շրջանին մէջ հարիւրաւոր հէկտարներու վրայ ցանքը երբեք ար-դիւնք չտուաւ: Ջակուանի շրջանին մէջ հունձքը դուրս ելաւ հողէն, սակայն տեղն ու տեղը չորցաւ, ջուրի պակասի հետե-ւանքով:

Մեծ կալուածատէրերը կրնան դուրսէն ցորեն բերել տալ, սակայն ի՞նչ կրնան ը-նել միլիոնաւոր Ֆելլահները, որոնք մի-այն իրենց հունձքով կ'ապրին: Եթէ ի-րենց ցանած ցորենը միայն վերստանան, շատ բախտաւոր են: Պէտք է որ կառավա-րութիւնը օգնութեան հասնի անոնց, այ-լապէս սովամահ պիտի ըլլան, պիտի ըմ-բոստանան կամ գործադուլներուն միա-նալով պիտի յարձակին հացագործներուն խանութներուն վրայ, ինչպէս գիտել կու-տայ «Փառի — Փրէս»: Շատեր կը նախ-ընտրեն ձերբակալուիլ, որպէսզի կերակ-րուին:

Սակայն ամէնէն եղերական վիճակը կը պարզուի ճամբաներուն վրայ եւ դէպի հարաւ: Եթէ ուտելիք տրուի փոքր մշակ-ներուն, անոնք պիտի կրնան դիմանալ եւ գալ տարի վերսկսիլ հողագործութիւնը: Ի՞նչ պիտի ըլլան հարիւրաւոր ոչխարնե-րու հօտերը որոնք դէպի վեր կ'ելլեն հա-րաւէն:

Երկրորդ շրջանին բնակիչները, Պէ-տեւինները ունին ոչխարի հօտեր կամ ուղ-տի երամակներ, որ իրենց միակ հարս-տութիւնը կը կազմէ, իբրեւ սնունդ եւ իբրեւ փոխադրութեան միջոց: Մարախ-ներու պատճառաւ, անոնք չեն կրնար սը-նունդ հայթայթել կենդանիներուն: Ուստի Պէ-տեւինները կը ծալլեն իրենց վրանները եւ դէպի հիւսիս կը չուեն, ի խնդիր արօտա-վայրի: Սուսի, Քէյրուանի, Քէֆի ճամ-բաներուն վրայ կը տեսնուի կարաւաննե-րու երկար շարքը: Իրենց բազմերանգ զգեստներով և մեծ օղերով կիները կըքա-նան ճամբան, մէկ երկու երախայ կախած իրենց կռնակէն: Այրերը կ'ընկերանան անոնց եւ ոչխարներու հօտերու քովէն կ'երթան, որոնք մինչեւ մէկ քիլոմեթրի վրայ կը տարածուին: Բոլորն ալ բոպիկ են, կը քալեն փուշերու մէջէն, կիզիչ ա-րեւին տակ: Իրիկունը կը բանան իրենց վրանները: Եթէ արօտավայր մը գտնեն ճամբուն վրայ, քանի մը օր կը մնան հոն, կը կերակրեն հօտը, մինչեւ որ վտար-ուին:

Անոնք կը քալեն յուսահատ՝ առանց ո-րոշապէս գիտնալու թէ մինչեւ երբ պիտի քալեն:

— Եթէ անակնկալ փոփոխութիւն մը չպատահի, մէկ ամիսէն կը մեռնին բոլոր կենդանիները, կ'ըսեն անոնք: Արդէն կը սպաննեն ամէնէն տարիքոտ եւ ամէնէն վատառողջ կենդանիները: Եւ այս դըժ-բախտները չեն գիտեր թէ աւետեաց եր-կրին մէջ ուր կը դիմեն, խոտը կրնայ այ-րած ըլլալ: Եւ արդէն հիւսիսը չի կրնար ընդունիլ հարիւրաւոր հօտեր, որոնք ցանուած հողերու վրայ կը հաստատուին:

Եթէ ոչխարները մեռնին, ի՞նչ պիտի ըլլան Պէտէւինները: Անոնք վարժուած չեն ուրիշ աշխատանքի, մինչեւ իսկ եթէ մի-ջոցներ տրամադրուին իրենց:

Անձրեւը Թունուզի մէջ շատ ուշ եկաւ: 1955ի հունձքը կորսուած է 90 առ հա-րիւր: Ներկայ հեղեղատարափ անձրեւնե-րը չեն կրնար վերակենդանացնել արօտա-տեղիները: Ասիկա մասնաւոր եղանակի ա-րեւոյթ է, Թունուզի ժողովուրդին յիսուն առ հարիւրը դժբախտութեան մատնուած է:

1990ին երկիրը ութ միլիոն բնակիչ պի-տի ունենայ: Ժողովուրդը դէպի քաղաք-ները կը դիմէ: Շրջուն վաճառորդներուն հետ, թերթավաճառները եւ կօշիկ ներ-կողները իրենց մէջ կը բաժնեն չնչին գու-մար մը: Ասկէ զատ կայ թշուառութիւնը անոնց որ հող ունին եւ չեն կրնար շա-հագործել:

Հարիւր հազարաւոր հեկտար հողեր կան ուր միայն ուղտի ուտելիք խոտ կը բուսնի, ցորեն՝ եթէ բաւարար չափով անձրեւէ, այսինքն ամէն երկու երեք տա-րին: Այս հողերը կը պատկանին Պետուի-ներուն որոնք երբեք չեն գիտցած շահա-գործել: Կեմի (ալֆա) եղանակին, կը լա-րեն իրենց վրանները, կը քաղեն կեմը եւ կը ծախեն: Ցետոյ կը վերսկսին իրենց թափառական կեանքը, արօտատեղիէ ա-րօտատեղի:

Քանի մը սերմի հատիկ կը ցանեն բա-րեբեր անկիւն մը եւ Ալլահին կամքին կը ձգեն բուսցնելու հողը:

Ժողովուրդի խտութիւնը — երկու քա-ռակուսի քիլոմեթրի վրայ 3-4 հոգի կ'իյնայ, Էլ Ճէրիտի մէջ: Այս հողաշերտը ունեցաւ բարգաւաճման շրջան մը: Աւազը քերելով, տակէն կակուղ եւ բարեբեր հող մը կ'ելլէ: Հռովմէական քաղաքակրթու-թեան հետքերը կը նշմարուին տակաւին. Ձիթենիներ կան որոնք կը մնան հռով-մէական շրջանէն, ինչպէս եւ ձիթայուղի ճնշիչ մեքենան:

Սֆաքսի ձիթենիներու անտառները ա-ռասպելական են, Քայրուանի — Սպայթլայի Քասերենի հարաւը:

Գործազրկութիւնը անդարմանելի է Թունուզի մէջ: Հիւսիսի մէջ որ աւելի բազմամարդ է, յուսահատական վիճակ մը կը ներկայացնէ: Գործազրկութիւնը թիւ մէկ թշնամին է Թունուզեան [illegible]: Թունուզի մէջ երկու հարիւր հա-զար ամբողջական գործազուրկներ կան, եւ երեք հարիւր հազար մասնակի, 1.200-000 ժողովուրդի մը վրայ: Ասոնց մէկ մի-լիոնը 30 տարեկան չկան:

ՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑՆԵՐԸ

Ընկեր Նշան Ալեան (Տիգրանակերտ-ցի), Նիւ Ճըրզիէն իր խմբագրատան այ-ցելութեանը առթիւ տասը տոլար կը նը-ւիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ»

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

Քսան օր էր անցել այն օրից, երբ Լո-բանով - Ռոստովսկին խոստացաւ Նալ-բանդեանին ու անգլիական դեսպանին հանդիպեցնել:

Այդ քսան օրը անցաւ քսան բոպէի նը-ման: Նալբանդեանն ուրախ էր, որ անգ-լիական դեսպանի մօտ ունկնդրութիւնը ձգձգուելու պատճառով իր նպատակների մեծ մասը կարողացաւ իրագործել: Եւ երբ արդէն սկսում էր անհանգստանալ, ստացաւ անգլիական դեսպան Լորդ Բոյլ-վերի հետ հանդիպելու հրաւէրը:

Մինչեւ դեսպանատուն հասնելը, որը գտնւում էր Բոսֆորի ափին, Թերաբիա-յում, Նալբանդեանն օգնութեան էր կան-չում դիւանագիտական բոլոր հնարքները:

Դեսպանատան տանիքի վրայ ծածան-ւում էր Միացեալ Թագաւորութեան ազ-գային դրօշը: Շքամուտքի մօտ, ռուսնով հրացանը ուղղահայեաց բռնած, կանգնած էր ժամապահը մի առնական Շոտլան-դացի:

Լորդ Բոյվերի ընդունարանում իրենց հանդիսաւորութեամբ նստած էին երկու թիւրք կուսակալ, որոնց խոնարհ սպա-սողականութիւնն այս պահին բոլորովին չէր յիշեցնում ժողովրդի վրայ ահ ու սարսափ տարածող փաշաներին:

Հաշտուելով ամբողջ օրը այս ճնշող ըն-դունարանում կորցնելու մտքի հետ՝ Նալ-բանդեանը նստեց փաշաների դէմ դիմաց: Քար լռութեան մէջ լսւում էր նրանց ծա-նըր, տհաճ շնչառութիւնը:

Դեսպանի առանձնասենեակի փայտա-քանդակ դրան մօտ կանգնած ոսկեբիշ, կարմիր նշանազգեստով, խոժոռ հայեաց-քը այցելուներին յառած ծառայապետը, լռելով արծաթեայ զանգակի հնչման ձայ-նը, ներս էր գնում ու վերադառնալով կրկին ընդունում իր նախկին դիրքը:

Երկար ժամանակ ոչ մէկը չէր կանչւում: Նալբանդեանն սկսեց կարդալ «Մեղու»ի վերջին համարը:

Վերջապէս առանձնասենեակի դուռը բացուեց ու դուրս եկաւ բարձրահասակ, ճաղատ գլխով, մաքուր սափրուած, ջղուտ, անզգօ - սեւ աչք արտաքինով մի մարդ եւ երկու ձեռքը փորին ծալած՝ դանդաղ քայլեց դէպի ելքը: Նրա սեւ ու նեղ, սքեմ յիշեցնող զգեստը, բոլոր արտաքինը ճչում էր, որ նա կաթո-լիկ քահանայ է: Նալբանդեանի մօտով անցնելիս, նրա վրայ նետեց թռուցիկ, բայց խուզարկու հայեացք: Միքայէլին այդ դէմքը ծանօթ թուաց, ինչ — որ տեղ տեսել էր, բայց որտեղ, այդ վայրկեանին չկարողացաւ մտաբերել:

— Օմար փաշա, Ֆուրշիտ փաշա ... հանդիսաւորութեամբ յայտարարեց ծա-ռայապետը:

Փաշաները զսպանակների նման վեր թռան, ոզալեցին մեծ բեղերը, հարթեցին խայտաճամուկ զգեստները, ապա ճար-պոտ փորերը բռնած, փոքր ինչ հռացած՝ իրար ետեւից ներս գնացին:

— Փաշաներն ինչ որ ոճիր են ուզում համաձայնեցնել, — անցաւ Նալբանդեանի մտքով եւ սիրտը ճմլուեց, կարծես փակ դրան ետեւից լսում էր դաւադիր շշուկ-ներ: Երկար սպասեց: Այդ ժամանակա-միջոցում սպասարանը լցուեց նոր այցե-լուներով. վառ դեղնագոյն վերարկուով մի բարձրահասակ անգլիացի, որ ընձառի-ւծի նման էր, զանազան թիւրք պաշտօն-եաներ եւ առեւտրականներ, որոնք ան-պէտ զգալ էին քայլում ողորկ ու փայլուն յատակի վրայով, առանց վախենալու՝ սայթաքելուց. «Երեւի այսօր հերթը ինձ չի հասնի» — մտածեց Միքայէլը:

Մօտ երկու ժամ յետոյ փաշաները դես-պանի առանձնասենեակից դուրս եկան խեցգետինի նման կաս - կարմիր եւ գո-հունակ ժպիտներով: Նրանք նորից փըչ-ուեցին, շփեցին կլորիկ փորերը եւ հան-դիսաւոր քայլերով հեռացան:

Դարձեալ կանչուեցին մի երկու հոգի: Վերջապէս ծառայապետը պակաս հանդի-սաւորութեամբ յայտարարեց.

— Միքել, Ղազար, Նալբանդով ...

Վերջապէ՛ս ...

Դեսպանի առանձնասենեակը շքեղ, ամ-փիփ ոճով գեղազարդուած սենադարդ դահլիճ էր, յատակին արեւելեան գոր-գեր, առաստաղից կախուած բիւրեղա-պակեայ երկու ջահ:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ՏՈՄՍԵՐ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

★

— Մեծ հայրիկ, այսօրուան «Լուսաբար»ը ունի՞ս…

— Ոչ տղաս, ալ թերթ չեմ առներ. գըրեցի որ դադրեցնեն…

— Ինչո՞ւ, մեծ հայրիկ…

— Դուն ալ իմ տարիքիս գաս, կը հասկընաս, զաւակս… Աւագ Ուրբաթին 77 կ'ըլլամ… Աչքերս խաղը կլլեր են… Միտքս ալ՝ առաջուանը չէ մնացեր… Կը կարդամ, կը մոռնամ… Նարեկը անգամ մէկ կողմ դրեր եմ… Էհ, լմնցանք, լմընցանք… Այսքան գիմանալուս ալ կը զարմանամ…

⁂

— Մեծ մայրիկ, ո՞ւր ես, ալ հանդէսներուն մէջ քեզ չենք տեսներ… Առաջ, սրահին դուռը չբացուած, եկած կ'ըլլայիր…

— Անցան այդ օրերը, տղաս, անցան… Հիմա, սենեակին մէկ անկիւնէն միւսը երթամ հէլլաք կ'ըլլամ… Շունչս կը կտրի… Ոտքերուս վրայ ուժ չէ մնացեր… Տարին անցաւ որ դուրս ելած չեմ: Ծընունդին ժամ երթամ, ըսի, բայց աչքս չկտրեց…

— Քանի՞ տարեկան եղար, մեծ մայրիկ.

— Եօթանասունըվեց կ'ըլլամ՝ Աստուածածնին…

⁂

— Կնքահայր աղա, այսօր ժամ եկած չէիր… Զատիկ օրով, մարդ եկեղեցի չերթա՞ր, կը վայլէ՞ ըրածդ… Ջուրս կողմըս նայեցայ, չկայիր… « Հիւանդ ըլլալու է» ըսի մտքիս ու եկայ որ կարմիր հաւկիթը միասին ուտենք…

— Բարի եկար, հազար բարի, տղաս… Երկու տարի կայ որ ոտքս ժամէն ներս մտած չէ…

— Ինչո՞ւ, պուլչեւի՞ք ես, ի՞նչ ես…

— Ինչ պուլչեւիք, ինչ բան, տղաս… Լմնցեր եմ, լմնցեր… Հող կը հոտիմ, մէկ ոտքս գերեզմանն է… Վրաս ուժ չկայ… Առաջ, «Փառք ի Բարձունս»ը չսկսած, զառը կեցած կ'ըլլայի… Հիմա, քովի սենեակը չեմ կրնար երթալ… Անցած օր, թոռնիկս վերկս դրին… Սանկ, մէկ, երկու անգամ օրօրեցի, յոգնեցայ… Թեւերս, ոտքերս իմս չեն… Հէ՜յ կիտի օրեր… Մենք գեղին մէջ, ինծի պէս կըրիճ տղամարդ չկայ: Սանկ, տասուն կանուխ, կալերը քալած տունս, գեղին աղջիկներուն ու հարսներուն բերանը բացած կը մնար… Հիմա, մէջքս երկուք եղեր է:

— Վաթսուն մը կա՞ս, կնքահայր աղա:

— Եւիր…

— Վաթսունըհինգ…

— Տէրտասին եօթանասունըինը լմընցուցի…

⁂

— Մօրեղբայր, ամբողջ օրը տունը նստած, ի՞նչ կ'ընես… Կը կարդա՞ս… Ամէն օր նոր գիրք մը հրապարակ կ'ելլէ, կ'առնե՞ս…

— Ինտո՞ր կարդամ, ձեռքս կը դողայ, աչքս կը վազէ… Ժամանակին, ամէն օր գիրք մը կը լմնցնէի… Րաֆֆին քանի անգամ կարդացեր եմ, գիտե՞ս… Հիմա, Աղօթագիրքը անգամ բռնելու կարողութիւն չունիմ:

⁂

— Հօրեղբայր, ա՞ս ինչ է, լրագիրներուն զօտին անգամ չես քակեր… Ի՞նչ պատահեր է, փրոֆեսո՞ր եղար, ալ չե՞ս կարդար:

— Աչքս չի զօրեր, տղաս. Ծերացեր եմ… Ակնոցն ալ օգուտ չըներ…

— Թոռնե՞րդ ալ չեն կարդար:

— Թոռնե՞րս: Դուն միայն կաս յԵրուսաղէմ: Վրան անգամ չեն նայիր: Ձեռքերնուն դայ, կը պատռեն կը նետեն…

— Բայց, աս մէկը իրենց հասկցած լեզուով գրուած է, ա՞ս ալ չեն կարդար…

— Էհ, վէրքերս մի բանար, տղաս, չեն կարդար, չեն կարդար: Աղջիկս անգամ, որ երկրէն հետս բերած եմ եւ յիսունրեօթը տարու է, հայերէն լրագիր չի կարդար: Մեր սգեր լմնցաւ, տղաս…

— Շատ կը սխալիս, հօրեղբայր:

— Էհ, օր մը դուն ալ կը համոզուիս… Եփր սրտեղէն խալխուէ մը ելլէ, նայիմ…

⁂

Իրա՞ւ կը սխալի հօրեղբայրը, այս ափերուն վրայ…

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՇՈՒՇԱՆԻԿ »

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին ներկայացումը, «Շուշանիկ», տեղի ունեցաւ Փաթրոնաժի սրահին մէջ, որ սիրով տրամադրուած էր վարիչ քահանային կողմէ: Զանք չէր խնայուած հանդէսին յաջողութեան համար: Քիչ մը ուշ, ինչպէս հայկական սովորութիւն է, խումբ խումբ ամէն դասակարգէ, հին ճերմկածներ, միջին եւ նոր սերունդ, անակնկալ բազմութիւն մը լեցուց սրահը: Եկած էին 1500 տարուան անցեալը, անմահներու յիշատակը ոգեկոչելու: Կը բացակայէր Թաղին հայ քահանան: Բացման խօսքին մէջ ընկ. Մանուկ Գօյաճեան թուեց քրիստոնէութեան մուտքը, տառերու գիւտը եւ պարզեց Վարդանանց Պատերազմին էութիւնը եւ հայ ժողովուրդին ազատագրական պայքարը մինչեւ 1918 Մայիս 28: Եւ եզրակացուց թէ Հայը վհատիլ չի գիտեր: Արիներու եւ Արենոյշներու պարերը, առաջնորդութեամբ պաշնակահուհի Մատլէն Մարկոսեանի բուռն ծափերու արժանացան: Շատ յաջող էր Ժագ-ին Թուլումճեանի Շամիլի պարը: Նոյնպէս Մասիս Շամիրեանի կովկասեան պարը. Խմբապետուհի Ալիս Ցարութիւնեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը Այս առթիւ տեղեկութիւններ տրուեցան ցերկատարներու մասին, բոլորն ալ տղաքներ եւ արենոյշներ:

Ամէն բան յաջող էր շնորհիւ Տիկին Մանուշ Շամիրեանի որ տարիներէ ի վեր կը շարունակէ «Շուշանիկ»ի բեմադրութիւնը: Ալիս Ցարութիւնեան արտասանեց կտոր մը Կ. Զարեանէն, Ալիս Շամիրեան երգեց «Մի լար», «Հայրենիք» եւ «Գանձեր ունիմ»: Ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան ճառ մը խօսելով ջերմապէս գնահատեց նոր սերունդին աշխատանքը: « Ցեսէք, հոս ծնած եւ հասակ նետած նորահասներ ինչ մաքուր հայերէն կը խօսին, ամէն մէկը իր դերը լրիւ կատարեց: Մի ըսէք թէ ձեռանք կորանք: Սուրիա, Եգիպտոս, Պարսկաստան, Ֆրանսա ամէն տեղ ջանքեր կը թափուին ազգապահպանման համար, Հայաստանի մէջ կը ստեղծագործեն: Ետեւնիս ապրելու. Հոն պահենք մեր լեզուն եւ մշակոյթը, որպէս գի երբ օր մը դռները բացուին, տանինք մեր գանձը եւ ըսենք — Քեզի կը նուիրենք, հայրենիք»: Ընկեր Մանուկ Գօյաճեան յանուն «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէին շնորհակալութիւն յայտնեց արիներուն, արենոյշներուն եւ հանդիսականներուն որոնք խուռներամ եկած էին քաջալերելու ձեռնարկը: Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ:

Ընկեր Մանուկ Գօյաճեան ֆրանսերէն ալ խօսելով, բացատրութիւններ տուաւ Վարդանանց պատերազմի մասին եւ շնորհակալութիւն յայտնեց սրահին վարչութեան:

Ս. Պ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԲԱՐԵԿԻՐԹՈՒԹԻ՞ՒՆՆ ԱԼ ՄՈՌՑԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սպանդանոցէն ձուլուած եւ այս օտար ափեր նետուած տարագիր հայութիւնը ինքզինք գտաւ տարբեր մզձաւանջի մը տակ. Օտար միջավայրի մէջ հասակ նետած եւ տեղական վարքուբարքերով սնած մեր նոր սերունդի ձուլման սպառնացող վտանգն էր այդ՝ զոր դիմագրաւելու համար — գլխաւորաբար «Յառաջ»ի ասպարէզ իջան շատ մը մտաւորականներ: Բեմերէն թէ մամուլով կատարուած աշխատանքներու շնորհիւ կազմուեցան Երիտասարդաց Միութիւններ որոնց եկան միացա՝ շատ մը երիտասարդներ, սորվելով գրել թէ կարդալ մայրենի լեզուով, առ ի մխիթարութիւն հիներուս եւ ծնողաց:

Բայց, վրդովիչ պարագաներ ալ պակաս չեղան: Վերջերս այցելութեան գացած էի բարեկամի մը: Ծնողքին եւ զաւակներուն հետ սեղան նստած, մտերմական՝ քանի մը խօսքեր փոխանակելէ ետք, հայրը ըսկսաւ արտասուչ բառերով մը խրատներ տալ իր մոլորած զաւակներուն:

Լսեցէք պատասխանը.

— « Բաբա, կ'երեւի դեռ չէք հասկցած որ՝ հոս ազատ Եւրոպա է: Ամէն մարդ ազատ է, ինչպէս ուզենք այնպէս կ'ապրինք: Ձեր խրատներուն մտիկ ընելու ժամանակ չունինք: Որովհետեւ դուք հին գլուխ էք, ձեր տեղը գերեզմանն է:

Սոյն կոպիտ պատասխանէն զառնացած ընդմիջեցի, տալու երեսին տալով իր անկրթութիւնը.— Տղաք, ազատ ապրիլ, ազատ խօսիլը՝ կեանքի առաջին պայմաններէն մէկն է, պայմանաւ որ չըլլայ ի վընաս ուրիշներու: Ձեր ներկայ ընթացքով պիտի քայքայուիք ֆիզիքապէս… Պիտի անանկանաք նիւթապէս թէ բարոյապէս. Գացէք հայկական շրջանակ մը մտէք, արդէն կազմուած Երիտ. Միութիւններու միացէք, ձեր տեղն ալ հոն է՝ որպէսզի ներշնչուիք հայրենի շունչով եւ աւանդութիւններով:

Բառածներս ազդեցին ունեցան: Ձեզ գիտեմ

Ծնողքը շողեկան տառապանքի մէջ ձգելով դուրս ելայ: Փողոցը գիմացս ելաւ ուրիշ ծանօթ մը (հիներէն). Էհ, բարեկամս, ծերացանք, բան

Մարդը, կարծես նորի մը հետ չափուած ըլլար, յանկարծ պժգեկայ.

— Եղբայր՝ ծերութիւնը մէկդի դիր, աս նորերու ցաւը չի քաշուիր: Մեր երկրին մէջ մարդը որքան ծերանար այնքան աւելի կը յարգուէր, իսկ հոս թէ կ'անարգեն եւ թէ կը ծաղրեն: Ի՞նչ օրերու հասանք:

Ստիպուեցայ գրի առնել այս երկուքը, վրդովմունս յայտնելու համար հրապարակաւ:

Ահա այսպէս, սիրելիդ իմ «Յառաջ», հայրենիքի ազատագրութեան պայքարին մասնակցած, թշնամիներու ահաւոր հարուածներուն կուրծք տուած երէկուան երիտասարդները այսօր կ'անարգուին ու կը ծաղրուին իբրեւ հին գլուխ: Շատ մը հիներու վիճակը արդարահատելի է խիստ պէս:

Ո՞վ կարգի պիտի հրաւիրէ այս փախուկները: Կրնան չյարգել, բայց թող չանարգեն:

ՀԻՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԻՍԻ.— Կիրակի, 13 մարտ, Երիմեան ակումբին մէջ համախմբուած էին ընկերներ եւ համակիրներ, խնջոյքով մը ոգեկոչելու համար 1921 Փետրուար 18ի տարեդարձը:

Ի՞նչ ոգեւորութիւն: Խմբական երգերը կը թնդացնէին սրահը, երգեր՝ մեր հայրենի լեռներուն ու դաշտերուն գեղեցկութեան մասին, երգեր սիրոյ, աշխատանքի եւ կարօտի, երգեր զորս այնքան յուզումով կ'երգէին օրիորդներ Դաշնակեան եւ Շաքէ Պէնկեան: Իսկ Թառը, մեր բարեկամ Սէյրանի ճարտար մատներուն հպումովը կը թրթռացնէր եղանակներ Սայաթ Նովայէն մինչեւ գեղջուկ երգերը մեր պապերուն:

Ելեկտրականացած մթնոլորտին մէջ խօսք առաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Աշոտ, որ գեղեցիկ պատկերներով եւ մանաւանդ Թումանեանի վանահօր պատմութեամբ հաստատեց թէ շատ մը բռնաւորներ Լէնկթիմուրի նման եկած անցած են մեր երկրէն, անհաւասար կռիւներէն վերջ մեզ մատնելով ֆիզիքական պարտութեան, բայց բարոյական յաղթանակը շահած ենք, մեր գաղափարները մնացած են կենդանի, իսկ բռնաւորներն ու մեզմէ զօրաւորները անհետացած են: Այսօր ալ ինչպէս միշտ, բոլշեւիկներու բերնով կը հաստատուի թէ՝ հակառակ 35 տարիներու բռնակալութեան, մեր ժողովուրդին մէջ վառ կը մնայ ազատութեան գաղափարը: Շատ դիւրին է դուրսէն գիտել, խարազանել անոնց քարոզչական ձեւերէն եւ անոնց գովքը հիւսել իբրեւ մունետիկներ, բայց պէտք է ապրիլ այդ լուծին տակ, հասկնալու համար անոր բռնանդակ ծանրութիւնը »:

Ցետոյ վայելեցինք շատ մը անակնկալներ: Արտասանեցին ընկերներ, Սերոբեան (Ցարդանք քեզ), Քըճրեան (Զարենցէն եւ Սիամանթոյէն), Արփս (Կովկաս): Երգեցին ընկեր Մկօ, Շիրվանեան: Օրուան պատշաճ բաժակաճառեր խօսեցան Դարբինեան, Շիրվանեան, Դաշնակեան, Թօփալեան: Ընկեր Եղօ պատմեց իր տըպաւորութիւնները իբրեւ ականատես փետրուարեան ապստամբութեան: Տպաւորիչ անակնկալ մըն էր մեր վեթերան ընկեր Էջչիեանի (75ամեայ) Լագերու պարը. Հակառակ տարիքին խանդավառ երիտասարդի մը պէս կը կ'ոստոստէր, խմբական կլոր պարերը: Խնջոյքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր:

Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (102)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

— Քեռի, ի՞նչ կը խնդրես այս բարեխաղ Աստուծմէն», — հարցուց Մոկացի Գրիգորը կատակելով.

— Ես կը խնդրեմ, որ այդ եկած ռումբերից բոլորդ էլ գոհ գնաք, ես էլ մի կուշտ լամ ձեր վրայ, ասաց նա ժպտելով:

Մոկացին դարձաւ Անդրանիկին եւ հարցուց.

— Ի՞նչ է քո բաղձանքը, Անդրանիկ:

Նա կատակելով ասաց.

— Դուք բոլորդ էլ մեռնիք, ես անցնեմ արտասահման, մի կուշտ խմեմ եւ ձեր կռիւների պատմութիւնն անեմ:

Մոկացին դարձաւ Մուրատին.

— Մուրատ դուն ի՞նչ կը բաղձայիր:

— Ինչ որ Անդրանիկ ասաց: Բայց կ'աւելցնեմ: Բոլորդ էլ ինաք, ես մնամ եւ ճշգօրէն ներկայացնեմ ձեր քաջութիւնները:

Մոկացին պոռաց.

— Մուրատին սատծը ամենալաւն է:

Եւ յետոյ դարձաւ ինձ ասելով.

— Սեպուհ, դու ինչ կը ցանկայիր:

— Բոլորդ մեռնէիք, ես անցնէի արտասահման եւ ձեր բոլորի կենսագրութիւնները գրէի:

Մոկացին վեր թռաւ, ուրախութեան ժպիտն երեսին:

— Ես ու իմ Փութկայ Ս. Գէորգ. այդ ամէնից լաւն է: Մեր խումբերին մի կենսագրող պէտք է լինի:

Այդ խօսակցութեանց միջոցին էր, որ հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ մի ռումբ ընկաւ եւ պայթեց: Ամբողջ երկու օրուայ ընթացքի ռմբակոծութիւ՞նից, այդ ռումբը ամենամօտիկն էր ընկած:

Թշնամին յիմարաբար տակաւին չէր կրցած ճշդել թէ՝ ռումբերն ո՞ւր կ'ընկնէին: Կը կրակէին աննպատակ, իսկ մենք կ'արհամարհէինք ու կը ծաղրէինք նրանց թնդանօթն ու թնդանօթաձգութիւնը:

Զգիտէինք թէ՝ ո՞վ էր նրանց հրամանատար — ռազմագէտը, թէեւ դրսից եկող վարդապետն ասել էր, թէ հրամանատարին անունը Վէհիպ պէյ է:

Կէս օրը կը մօտենար, երբ տեսանք մի ուրիշ նաւ, որ կը յառաջանար մեր ուղղութեամբ: Ահա մի երրորդ եւս, որ յամրընթաց կը մօտենար կղզին:

Թնդանօթի հարուածները արագացան: Այն գաղափարը կազմեցինք, որ նաւերը զինուորներով լեցուած էին եւ կ'ուզէին ցամաք հանել կղզին վրայ, թնդանօթի պաշտպանութեան տակ:

Անդրանիկը հրահանգ տուեց տղոց, որ ոեւէ մէկը կրակ բաց չանէ, մինչեւ որ ինքը ազդանշանը չտայ:

Մուրատ ճշդեց թնդանօթի հեռաւորութիւնը իր սովորական չափովը, «մէկ երկուքի » հաշուով: Նաւերը մօտեցել էին: 800 — 1000 քայլ հեռու էին մեզնից:

Հրամայուեց «կրակ»:

Երբ մենք կրակ բացինք, թշնամին էլ կրակեց: Բայց թուրք զինուորների կրակը մեզ ոեւէ վնաս չհասցրեց, եւ նոյնիսկ չկարողացանք հասկնալ թէ՝ նրանց փամփուշտները ո՞ւր կ'ընկնէին Այնպէս, որ մեր Կատոյի Համին, (Մուշի Զորութաղցի Ցակոբը) ծիծաղելով ասաց.

— Անոնք (թշնամիներ) գնդակ չունին: Միայն վառօդով կ'ուզեն մեզ վախցնել:

Նաւերը եւ նրանց մէջ լեցուած զինուորները, սարսափած մեր գնդակների տարափից, եւ քաշուեցին աւելի հեռուները եւ մի քիչ յետոյ բոլորովին լքեցին ու հասան ծովափը: Թնդանօթն էլ լռեց. Այլեւս չէր գործեր:

Կ'երեւար, որ թուրքերը մի նոր ծրագիր կը պատրաստէին կռուի համար

Արեւը ներքեն մայր մտաւ, եւ խաւարը պատեց ամէն կողմ:

Մեր պահապանները միշտ կը հսկէին կղզիի բարձունքից:

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

պատրաստ եմ ,համախորհուրդ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ , պաշտպանելու փոքր պետութեանց իրաւունքները. բայց երբեք պիտի չընդունիմ որ այս երեք մեծ պետութեանց արարքները ենթարկուին փոքր ազգերու դատաստանին :

Րուզվէլթ.— Համաձայն եմ որ մեծ պետութիւններն ստանձնեն գլխաւոր պատասխանատուութիւնները եւ խաղաղութեան դաշինքը խմբագրուի այս ճաշասեղանին մասնակցող պետութեանց կողմէ :

Չըրչիլ.— Ես չեմ առաջարկեր որ փոքր պետութիւնները հրամայեն մեծ պետութեանց, որոնք պէտք է կատարեն իրենց բարոյական պարտաւորութիւնները եւ չափաւորութեամբ ու յարգանքով գործադրեն իրենց իրաւասութիւնները, փոքր ազգերու իրաւունքներուն համար: Բայց, արծիւը պէտք է թոյլ տայ որ փոքր թռչունները երգեն եւ պէտք չէ իրար անցնի հասկնալու համար թէ ինչո՛ւ կ'երգեն :

× Յաջորդաբար պիտի հրատարակենք ուրիշ պատկերազարդ յայտնութիւններ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ հինգ տարի ազգային իրաւազրկութեան դատապարտեց Վիշիի կառավարութեան անդամներէն Անթուան Բոշան, յետոյ անմիջապէս ներում շնորհեց, նկատի առնելով անոր հայրենասիրական ծառայութիւնները : Ամբաստանեալը բացակայութեան մահուան դատապարտուած էր 1946ին, եւ այս տարի վերադառնալով նորէն կը դատուէր.

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ Մարտ 17ին լսեց Պաղեստինի զինադադարի յանձնախումբի նախագահը, զօր. Պըրնս որ տեղեկութիւններ հաղորդեց Կազայի դէպքի մասին: Լսեց նաեւ Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի ներկայացուցիչները : Ա. Միութեան պատուիրակը դատապարտեց Իսրայէլը՝ կատարուած յարձակման համար եւ ցաւակցութիւն յայտնեց Եգիպտոսի որ ծանր կորուստներ կրած էր: Զօր. Պըրնս եւս դատապարտելով Իսրայէլը, [illegible] ... յարձակում կրնայ փոխվրէժը համարուիլ Եգիպտացիներու կողմէ կատարուած լրտեսութեանց: Արաբական Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը պահանջեց պատիժներ տնօրինել Իսրայէլի եւ գիննալ պաշտօնէութիւն մը դնել զինադադարի յանձնախումբին տրամադրութեան տակ, պաշտպանելու համար անդորրութիւնը 1200 քիլոմեթր երկայնութեամբ սահմանագլուխին վրայ :

ԱՐԱԲ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐՈՒ նոր խորհրդաժողովը ,որ պիտի բացուէր կիրակի օր, Գահիրէի մէջ, յետաձգուեցաւ անորոշ ժամանակով :

Ա. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հրատարակեց այն նամակները որոնք փոխանակուած էին անցեալ տարի Ցուլիսին, Չըրչիլի եւ Մոլոթովի միջեւ, գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունենալու համար Մալենկովի հետ: Այս առթիւ կը մեղադրէ թէ Անգլիոյ վարչապետը յանկարծ նահանջեց, եւ առնելով տեսակցութեան հրաւէրը :

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան եւ զաւակները՝ Սեդա եւ Գեղամ, Վահրամ Թիրեաքեան, Տէր եւ Տիկին Աշոտ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ղազարոսեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Արշալոյս Թիրեաքեան, Այրի Տիկին Երանուհի Գամպուրեան, Այրի Տիկին Սօֆի Ճանիկեօզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Ոսկանեան եւ զաւակը ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, ներոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԻՒԳԻՆԷ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆԻ
(Ծնեալ Ղազարոսեան, Իզմիրցի)

մահը (80 տարեկան):

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 Ռիւ Լուի Պլան :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, զարն վշտով ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ստեփան Թիրեաքեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իր տարաբախտ մօր՝ այրի Տիկին Եւգինէ Թիրեաքեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Համազգայինի ձեմարանին :

ԽՄԲ.— «Յառաջ» եւս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այս տխուր առթիւ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ, ԲՈԼՈՐ ՍՐԱՀՆԵՐԸ ԲՌՆՈՒԱԾ ԸԼԼԱԼՈՎ :

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբին .

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի «Թաթուլ» խումբին:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9·30էն մինչեւ լոյս, Պար տէ Կրան ՓԷՆ, 430 Շըմէն տը Մազարկ, Սէնթ Ան :

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի «Սիամանթօ» խումբի նուագախումբին :

Սիրով կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի Նոր Սերունդի բոլոր ընկերուհիներ եւ ընկերները ինչպէս նաեւ ծնողները եւ հասարակութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին:

Կիրակի, 20 Մարտ, ժամը 16էն մինչեւ 24, Սալ տը լ'Էթուալ 1 Քուր Կամպէթա (անքրէ Փլաս Ռասփայ):

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ :

Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ շրջանի երիտասարդութիւնը եւ ծնողները :

Մուտքը ազատ է :

Դիմակները կը գտնուին տեղւոյն վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի:
Մէզօն տը լա Շիմի

«ՓԵՏՐ. 18Ը» ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի:

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 20·30ին, մինչեւ առաւօտեան ժամը մէկ, Սթէյ ար[illegible] բանսի մէջ (նախկին ճերմակ սրճարան) :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԱՐ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, արտասանութիւն : Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է :

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Մարտ 26ին շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, (26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան):

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները , ընկերուհիները եւ համակիրները:

ԴԵՐ. ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Սինէմա Փաքսի մէջ (ռիւ Պուալօ) :

ՀԱՄԼԷԹ

Ողբերգ. 8 արար, Շէյքսփիրի :

Համլէթի դերը կը կատարէ ԹՐԱԳՕՇ :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Սէրքըլ Կաթոլիքի սրահին մէջ, ժամը 3ին.

Երկու ներկայացումները կը վերջանան զուարթ անակնկալով մը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ֆութպոլի Միջազգային հանդիպումներու կարգին անակնկալ յաղթանակ մը տարաւ Ֆրանսական խումբը հինգշաբթի օր, Մատրիտի մէջ, պարտութեան մատնելով սպանիական խումբը 1–2ով: Աւելի քան 125·000 հոգի խռնուած էին մարզարանին մէջ որ աշխարհի ամէնէն գեղեցիկներէն մէկն է: Բոլորը վստահ էին Սպանիոյ յաղթանակին մասին, բայց Ֆրանսայի լաւագոյն խաղացողներէն Քոփա, Մաժուռ եւ Վէնսան ապահովեցին իրենց յաղթանակը :

Մարսիլիոյ մէջ Բ. Ֆրանսան յաղթեց Ցունաստանի 1–0ով, ինչ որ տժգոյն յաղթանակ մը կը նկատուի մարզական շրջանակներու մէջ: Ազգային բաժակի հանդիպումներու շարքին, Սրտան պարտուեցաւ Լիոնի կողմէ 1–2ով, Լիոնի խումբին կը մասնակցի Հայ մը՝ Ֆէրմանեան : Քսան հազար հոգի խռնուած էին Փառք տէ Փրէնսի մէջ: Հոս ալ անակնկալ մը եղաւ արդիւնքը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Ցունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Սոյն ժողովին ներկայ կ'ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուս. պատուակալ եւ գործօն անդամները սախպօղաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 16ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցը: Մասնաւոր հրաւիրագիր պիտի չղրկուի :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բալուեան գրատունը :

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Բարձր Հայքի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանէ գառնաղէտ մահը նախկին վարչութեան անդամ հայրենակից ԳՐԻԳՈՐ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ եւ իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն եւ հեռաւոր կամ մօտաւոր ազգականներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Միհրան Հրաչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի 20 Մարտ, Մարսէյլի Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԽՐՄՈՒԽԻ ՀՐԱՉԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

×

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Գեւորգեան, Տէր եւ Տիկին Թագւոր Գեւորգեան եւ իրենց զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր Սուլթան Գեւորգեանի (Չէնկիլէրցի) մահուան քառասունքին առթիւ , և եղբօր Կարապետի (1914ի նահատակ) և համայն Գեւորգեան ընտանիքին համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին: Կը խնդրուի բոլոր ազգականներէն եւ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ

ՃԱՇԱԳԻՆ ԱԹԷՆՔԻ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հանգանակուած Տիկին Ե. Գիճիրեանի միջոցաւ Իսիէն Լէ շրջանէն .—

Ե. Գիճիրեան, Ե. Ատանալեան, Խ. Կարապետեան հազարական ֆրանք :

Բիէրօ Թօփալեան, Ս. Գիճիրեան, փոքրիկ Յ. Տօնաքանեան, փոքրիկ Ֆ. Գալուստեան, Յ. Շիրվանեան, Հ. Հանտալեան, Ե. Ըմպատեան, Յ. Ղազարեան, Յ. Զատրճեան, Հ. Քէլէչօղլուեան, Ոմն 500ական ֆրանք :

Տէր եւ Տիկին Վարդիվարեան 600 :

Կ. Թօփալեան, Հ. Մանուկեան 400ական ֆրանք :

Ս. Փանոսեան, Յ. Գալեան, Հ. Մանուկեան, Տ. Փէհլիվանեան, Կ. Հաճիտանիէլեան, Տիկին Ա. Թոմասեան, Ս. Գիճիրեան, Ս. Գիճիրեան 300ական Ֆր :

Տիկին Թորոսեան, Տիկին Պօղոսեան , Խ. Փափազեան, Ն. Շամոեան, Տ. Գալուստեան, Օ. Տէրտէրեան, Հայարեան , Կ. Կարապետեան, Կիւլպէնկեան, Գ. Տէրտէրեան, Փիլիկեան, Տէլլէլեան, Պէյլէրեան, Գալապանեան, Արթինեան, Էպէքրեան, Մանուէլ Անթապլեան, Գասպարեան, Գալուստեան հարիւրական Ֆր. :

Գէորգ Եաղըճեան, Հռիփսիմէ Պօղոսեան, Փոքրիկ Նէլլի Թօփալեան, Տիկին Քէշիշեան, Քայֆէճեան, Ս. Գալիկեան, Քասաբեան, Տ. Գրիգորեան, Ս. Զօփուրեան, Մ. Արսլանեան, Գ. Սահակեան , Միտիլեան, Ս. Շէրպէթճեան, Ա. Միքայէլեան, Գ. Մանուէլեան 200ական Ֆր. :

Ընդհ. գումար 17·200 Ֆր. (Տեղ Ցառաջ, 15 Մարտ):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր – Եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Քառասուն Մանկանց արարողութիւնը պիտի կատարուի այս կիրակի օր: Արեւագալի հոգեպմայլ երգեցողութիւնները երկսեռ երգչախումբի մասնակցութեամբ կը կատարուին կիրակի օրերը :

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ Առնուվիլի , Սարսէլի եւ Կոնէնվիլի հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ այս կիրակի, Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան պիտի քարոզէ Ս. եկեղեցւոյս մէջ :

Կը հրաւիրենք այս առթիւ բոլորը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը թէյասեղան մը կազմակերպած է, ի պատիւ ընկերուհի Տիկին Նաճարեանի Ամերիկայէն վերադարձին առթիւ այս շաբաթ երեկոյ, Ցօյներուն սրահը 5 ռիւ Պոնփուա :

Կը հրաւիրուին անդամուհիները եւ բարեկամուհիները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Գ. Թորոս Գալֆայեան, Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Տէմիրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խաչիկեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝ ՅՈՒԼԻԱՆԷ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը կը պատրաստէ իր համերգը

Կը հրաւիրենք երկսեռ երիտասարդութիւնը մեր ՆՈՐ ԵՐԳԵՐՈՒ փորձերուն , որոնք տեղի կ'ունենան ամէն երեքշաբթի գիշեր ժամը 8էն 10, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ :

Արձանագրուեցէք Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ առանձին կին մը Ֆըրանսահպատակ, նպարավաճառի խանութի մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ :

Գրել Ադամեանի ,
89 Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ (13):

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Մասնագէտ մեքենագէտ
Մեքենաներու նորոգութիւն
ԳՆՈՒՄ, ՎԱՃԱՌՈՒՄ և ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ.
Surjeteuses, raseuses
R. BLOT, 9, Rue Clignancourt,
Paris (18), Tél. MON. 80 - 72
Métro Barbès

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 • R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՄԱՐՏ — DIMANCHE 20 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7627 — 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 30..

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

■

« Վաստակեալ եւ բեղնաւոր » սերունդի մը սակաւաթիւ մնացորդներէն մէկն ալ անհետացաւ, օտարութեան մէջ :

Արդէն իսկ պատկառելի բազմութիւն մը թաղուած է այդ սերունդէն, վերջին 30–35 տարիներու ընթացքին :

Ինչ որ կը մնայ ու կը զօրծէ տակաւին, աննշան համրանք մը կը կազմէ : Ցիրուցան՝ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ :

Հայրենիքին մէջ ալ, նոյն սերունդէն բաղդ ավաստակ ըլլալու պատմութեան անցան, բնական կամ անբնական մահով :

Անշուշտ ածուն անտէր չէ եւ միշտ նոր ուժեր կը հասնին ամէն տեղ, վերանորոգելով երկունքը եւ վաստակը :

Միեւնոյն ատեն վառ կը մնայ հաւատը՝ լաւագոյն օրերու համար :

Կազդուրիչ է դիտել որ, մանաւանդ այս վերջին տարիներու ընթացքին, հետզհետէ աւելի բարձր կը հնչէ փրկարար նշանախօսքը, — Մշակոյթը ամէն բանէ վեր :

Արտաշէս Աբեղեան, որուն մահը տեղի ունեցած է անցեալ կիրակի օր, Միւնիխի մէջ, Ա. Չօպանեանի նկարագրած գաղափարակից տիպարն էր : Վարժապետ՝ բառին հնագոյն եւ ազնուագոյն իմաստով :

Ուսումը հազիւ աւարտած, կը մտնէ ուսուցչական ասպարէզը :

Եւ միշտ ալ մնաց հաւատարիմ իր կոչումին, բոլոր ուժերը սպառելով սերունդներու դաստիարակութեան, Կովկասէն մինչեւ Պոլիս եւ արտասահման :

Միայն դաստիարակ չէր, այլեւ հեղինակ :

Ցարատեւօրէն կը հետեւէր ասպարէզին զարգացման պահանջներուն : Մանաւանդ որ քաջ ռուսերէն եւ գերմաներէն գիտէր եւ փիլիսոփայութեան դոկտորի տիտղոս ունէր գերմանական համալսարանէ մը :

Մեծապէս գնահատուած էին իր Աշխարհաբարութեան դասագիրքերը եւ Հայաստանի մեծադիր քարտէզը, որուն նոր տպագրութիւնը հրատարակուեցաւ քանի մը տարի առաջ, Գերմանիոյ մէջ :

Էր նաեւ բանաստեղծ, ինչպէս իր հանգուցեալ հօրեղբայրը, Մանուկ Աբեղեան, որուն յօդուածաշարք մը նուիրած էր անցեալ տարի, պատճէնները ղրկելով շատ մը Դաշնակցական թերթերու :

Արդիւնաւոր եղած է իր դերը Գերմանիոյ մէջ, հայկական մշակոյթի ծանօթացման տեսակէտով :

Նախապատերազմեան շրջանին հիմնադիրներէն եւ գործօն անդամներէն մին էր Պերլինի Հայ-Գերման Միութեան, որ ունէր իր պարբերաթերթը, հայերէն եւ գերմաներէն :

Այդ միութեան միջոցաւ եւ Աբեղեանի ուսումնասիրութեանց շնորհիւ էր որ կարելի եղաւ ապացուցանել Հայերու արիականութիւնը, ճակատագրական պահու մը :

Իր մասին ալ թիւրիմացութիւններ ծագեցան պատերազմի դադարումէն ետք, անտեղի վերագրումներով :

Քաղաքական կեանքի մարդը չէր ինք եւ պատմութեան կը մնայ դատել ծուռն ու շիտակը :

Բոլոր վկայութիւնները կը հաստատեն թէ խիստ արդիւնաւոր եղաւ իր դերը Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանին փրկութեան համար :

Անվախ դիտնական մը, Պ. Մանասէ Սեւակ, վերջերս այս պարագան կը լուսաբանէր «Հայրենիք»ի մէջ, հինգ փաստացի յօդուածներով :

Իր միջամտութեան շնորհիւ էր որ գերմանական իշխանութիւնները տեղափոխեցին միայն տասը անտուկ գիրք, փոխանակ նախապէս պատրաստուած 165–170 արկղներուն, ինչպէս կը հաստատէր Պ. Զարդեան ալ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ԱՆՑՈՒՑ

●

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Կառավարութիւնը ծանր տագնապ մը անցուց առջի օր եւ հազիւ կարելի եղաւ փրկել կացութիւնը : Թուրքերու ծանրութեան դէմ բացուած պայքարը հասած էր մինչեւ Ազգ. Ժողովին դուռը : Գրաւեալ Թունուզի կուսակիցները կը սպառնան դադրեցնել տուրքերու վճարումը, այսինքն՝ հարկադուլ յայտարարել : Ուրբաթ օրուան վիճաբանութեանց ներկայ էր Փուժատ, իբրեւ ունկնդիր : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն էր մանաւոր իրաւասութեանց առաջարկը : Այս առթիւ յուզուեցաւ հարկային օրէնքի գործադրութեան առթիւ նախատեսուած պատիժներու ջնջումը : Համայնավարները եւ ուրիշներ կը պահանջէին ջնջել օրէնքին այդ հատուածը (1954 Օգոստոս 14 յօդ. 33), որ եւ է վիճաբանութենէ առաջ : Այս առթիւ մեղադրեցին վարչապետը թէ շրջաբերական մը ուղղած է նահանգապետին, ի հարկին բռնի ուժ գործածելու եւ տուրքերու առուգումը ապահովելու համար : Պ. Էտկառ Ֆոր բացատրեց .

— Համայնավար կուսակցութիւնը ինչպէ՞ս կը յուսայ հարուստներուն վճարել տալ տուրքը, եթէ հակակշիռ չգործադրուի : (Ծիծաղներ) :

Ընկերվարական ներկայացուցիչը, Պ. Քրիստիան Փինօ ըսաւ թէ համաձայն են ջնջելու 33րդ յօդուածը, բայց խորհրդարանը պէտք չէ տեղի տայ արտաքին ճնշումի առջեւ : Անհրաժեշտ է բարեփոխել հարկային օրէնքը : Բայց իրողութիւն է որ զեղծումներ կը կատարուին առեւտրականներու, թերեւս ալ աշխատաւորներու կողմէ :

Համայնավարներուն բանաձեւը մերժուեցաւ 110ի դէմ 492 ձայնով :

Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն երեսփոխան մը բացատրեց թէ հարկատուները իրաւունք ունին բողոքելու : « Ներելի չէ թոյլ տալ որ հարստահարութեանց ենթարկուին արհեստաւորները, հողագործները, առեւտրականները եւ միջին դասակարգերը : Պէտք է ջնջել 33րդ յօդուածը, մինչեւ որ կատարուի հարկային բարենորոգումը : Պէտք է պարզ ձեւի մը վերածել մեքենայ մը որ կը ճնշէ անտանելի ծանրութեամբ » :

Վարչապետը.— Համաձայն եմ որ մեղմացումներ առաջարկուին խորհրդարանէն : Բայց պէտք չէ այս հարցը պայման դնել ելմտական օրէնքին քննութեան համար :

Ետոյ չորս մը բանաձեւեր առաջարկուեցան. եւ վիճաբանութիւնները սաստկացան : Ելմտական նախարարը, Պ. Ֆլիմլէն պահանջեց անմիջապէս ձեռնարկել ելմտական օրէնքին քննութեան, բացատրելով թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնէն, սեղմելու համար տուրքերու առուգման սահմանը : «Եթէ կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւունքներ կը պահանջէ, իր նպատակն է մեղմացում յառաջ բերել եւ հարկային օրէնքը յարմարցնել հարկատուներու կարողութեան : Կառավարութիւնը կ'ուզէ գործել համաձայն Ազգ. Ժողովի խորհուրդներուն » :

Թերթերը կը գրեն թէ նախարարը համոզկեր լեզու մը գործածեց, բայց ժողովը վերջնական եզրակացութեան մը չյանգեցաւ, Դադարէ մը ետք, խօսք առաւ Պ. Էտ. Ֆոր, պարզելով կացութեան ծանրութիւնը : Նախապէս հասկցուած էր [illegible]ուլի կուսակիցներուն թէ « կրնան [illegible] իսկ նոր կառավարութիւն մը կազմել, եթէ չհնդրիմանան կարգ մը պահանջներու : Ժա[illegible] գիշեր էր արդէն եւ

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

■

«ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ»

Արամ Հայկազի նամանուն գրքին երկրորդ հատորն է այս, տպուած՝ Լիբանանի մէջ :

Ինչպէս ինքն ալ կը բացատրէ կարճ յառաջաբանով մը, իր պատրաստ նիւթերը կը բաժնուին երեք գլխաւոր դասերու. 1. Գաւառի յիշատակներ եւ տիպարներ.— 2. Տարագրութեան օրերէն առնուած նիւթեր.— 3. «Պոլսէն եւ Նիւ Եորքի մեր դրացիներէն ներշնչուած նիւթեր» :

Ձեռնարկելով զանազան «փրկելու» աշխատանքին, երիտասարդ գրագէտը այս հատորին մէջ ալ առած է «կտոր մը Գաւառէն, խոշոր շերտ մը՝ Քիւրտիստանի Լեռներէն ու քիչ մըն ալ՝ «Մեր դրացիներէն» :

Հեղինակը, որ տարիներէ ի վեր կ'աշխատակցի զանազան պարբերաթերթերու եւ մասնաւորապէս Հայրենիք ամսագրին, անձնութեամբ կը հարցնէ .

— « Մնացածը Գ. հատորի մը կողքին տակ մտնելու բախտը պիտի ունենա՞յ» :

Բոլոր հեղինակներու մղձաւանջը ...

Ժողվել, մշակել, գումար մը ճարել եւ տպել :

Յետո՞յ : Գոնէ տպագրութեան ծախքերը պիտի գոցուի՞ն :

Եւ, իբրեւ բարոյական գոհունակութիւն, գնողները պիտի կարդա՞ն : «Պիտի ըմբռշխնե՞ն, ինչպէս կ'ըսեն վսեմ ոճի վարպետները . .

Արամ Հայկազ Շ. Գարահիսարցի է, հրաշքով փրկուած՝ 1915ի ջարդերէն, ապաստանելով Քիւրտիստանի Լեռներուն, բուն բառով՝ Քիւրտերու մէջ :

Հրաշալի են այս գլուխին տակ ամփոփուած նիւթերը :

Պատկերները իրարու կը յաջորդեն վառ գոյներով, հոսուն, հարազատ եւ ներդաշնակ, առանց գրագիտական ճիգերու :

Ամբողջ ժողովուրդ մը ջարդուփշուր : Անտէր տղայ մը եւ ուրիշ բախտակիցներ՝ Քիւրտիստանի Լեռներուն մէջ որ առանձին աշխարհ մը կը կազմէ իր բնական տեսարաններով, բնակիչներով, անոնց վարքուբարքով եւ ամենօրեայ սարսափներով :

Պիտի կարդաք մէկ շունչով :

Արամ Հայկազ վարպետ է, նաեւ, երբ տիպարներ կը գծէ, նոյն հարազատութեամբ :

Այս Բ. հատորը կը բացուի «Մանուկ Բէկօ»ով,— իր քաղաքի սպանդանոցին դերակատար, ինքնատիպ եւ վայրագ, որ մինչեւ մարդ մորթելու կը ձեռնարկէ, քաւութիւնը գաղտնիք մը իմանալով

Հատորը (315 էջ) կը պարունակէ նաեւ այլազան պատկերներ՝ «դրացիներու» կեանքէն :

Եթէ միայն տարեկիցները եւ բախտակիցները հետաքրքրուին, պատճառ չկայ որ Գ. հատորը ուշանայ :

ՎԱ. Շ.

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԽԶԵԼ ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Խ. Միութեան արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Մոլոթով նոր ծանուցագիր մը յանձնեց Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանին, ազդարարելով թէ չեղեալ պիտի նկատէ 1944ի Ֆրանքեւխորհրդային դաշնագիրը, եթէ վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները .

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալ Դեկտ. 16ին ալ Խ. Միութիւնը նոյնիմաստ ազդարարութիւն մը ուղղած էր Ֆրանսայի Այն ատեն Ազգ. Ժողովը անտեսեց այս ազդարարութիւնը, վաւերացնելով Փարիզի մէջ ստորագրուած դաշնագիրները . Այժմ կը սպասուի Ծերակոյտին վաւերացման :

Նոր ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը վաւերացնելով Փարիզի համաձայնութիւնները առով իսկ ընդունած կ'ըլլայ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ մասնակցութիւնը կարգ մը արեւմտեան պետութեանց զինուորական խմբակցութիւններուն, որոնք

ուղղուած են Խ. Միութեան եւ ուրիշ խաղաղասէր պետութեանց դէմ : Ետոյ դիտել կու տայ թէ Փարիզի համաձայնութեանց մէջ նախատեսուած սահմանափակումները եւ երաշխիքները հիմնաւոր չեն : «Գերմանական զինապաշտութեան ենթարկուած "րեւէ երկիր չի կրնար վստահիլ թուղթի վրայ տրուած այդ երաշխիքներուն : Խորհրդային կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ Ֆրանսական կառավարութեան այն յայտարարութիւնները թէ Փարիզի համաձայնութիւնները կրնան ամրապնդել Եւրոպայի ապահովութիւնը : Եթէ Ֆրանսական կառավարութիւնը իրապէս մտահոգուած ըլլար Եւրոպայի ապահովութեան հաստատումով, պիտի ընդունէր Խ. Միութեան առաջարկները հաւաքական ապահովութեան մասին : Ֆրանսական կառավարութեան քաղաքականութիւնը հիմնովին կը հակասէ Ֆրանքեւխորհրդային դաշնագրին ոգիին եւ տառին » :

վարչապետը, խորապէս յուզուած, դիտել տուաւ թէ Ֆրանսայի դաշնակիցները իրականութիւնը պիտի չհասկնան, եթէ կառավարութիւնը տապալի եւ նորէն ուշանայ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը : Ետոյ բացատրեց թէ ոչ մէկ մեծ պետութիւն կրնայ վճարել իր մուրհակները, եթէ տուրքեր չդանձէ : Ամէնքըն ալ կ'ըմբռնեն այս պարագան, բայց մանր առեւտրականները եւ ուրիշներ կը պնդեն թէ իրենց դասակարգը չափազանց մեծ բաժին մը կը վճարէ եւ թէ գլխաւոր պատասխանատուները հարկահաւաքներն են :

Վարչապետը եզրակացնելով, չեշտեց թէ անհրաժեշտ է նաեւ « կարգ – կանոն հաստատել միտքերու մէջ» եւ խնդրեց որ Ազգ. Ժողովը թոյլ տայ հանդարտութեամբ աշխատիլ : Ինք օրինագիծ մը պիտի ներկայացնէ Մարտ 28ին : Եթէ չեն ընդունիր, թող նոր կառավարութիւն մը կազմեն :

Այս ճառին վրայ կարգ մը բանաձեւեր մերժուեցան : Առտուան ժամը 3ը կ'անցնէր, երբ որոշուեցաւ վիճաբանութիւնները շարունակել շաբաթ կէս օրէն ետք :

Եզրակացնելով, Մոսկուայի ծանուցագիրը անգամ մը եւս կը յիշեցնէ թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը անխուսափելի կերպով պիտի ծանրացնէ Եւրոպայի ամբողջ կացութիւնը եւ մեծապէս պիտի աւելցնէ նոր պատերազմի մը վտանգը Եւրոպայի մէջ :

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՁԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Ֆրանսիս եւ Լէյլա Թէրզեան (Պոնտի)	5.000
Ա. Համալեան (Մարսէյլ)	3.000
Բժշկուհի Նուրա Տամլամեան	3.000
Արմենուհի Պագրեան	1.000
Փոքրիկն Այտա Ղազարեան (Պրիւսէլ)	1.000
Գումար	13.000
Երէկուան գումար	541.550
Ընդհ. գումար	554.550

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ պիտի յայտարարուի Ալժերիոյ մէջ, մասնաւոր օրէնքով մը, զսպելու համար ապստամբական շարժումները :

(Շար.ը կարդալ Դ. Էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԵՐԳՈՒԹԻՒՆ
… ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ
Գ.

Ցաւ՜. Հայկազնէն ետքը, ոչ իսկ տարի մը անց, Ափրիկէի մէջ կ'երեւի հայ մեծ զօրավար մը, Սողոմոն, որու իշխանութեան սահմանները կ'երկարէին Ափրիկէէն ալ դուրս՝ մինչեւ Սարտենիա: Պրոկոպիոս, որ երկար կը պատմէ Սողոմոնի պատերազմները, լուռ կը մնայ զօրավարին ազգութեան մասին, բայց Շարլ Տիլ (L'Afrique Byzantine, էջ 48), կը հաստատէ թէ Հայ է, նոյնիսկ ծննդավայրն ալ ցոյց կուտայ, եւ իր վկայութիւնները կը քաղէ Բիւզանդացի մատենագիրներէ: Իր կարգին, Եաննակի եւս կը գրէ թէ Բիւզանդիոնէն ղրկուած հրամանատարներուն մէջ ամէնէն տաղանդաւորը, ամէնէն աւելի հռչակ հանած զօրավարներէն մէկն էր Սողոմոն: Կ'աւելցնեմ՝ թերեւս ալ ամէնէն դժբախտը: Խստաբարոյ զինուորական, երբեք չէ փորձած սիրաշահիլ զինուորները՝ զանազան առանձնաշնորհներ տալով, աւարէն փարձատրելով, կամ անտարբեր ձեւանալով անոնց չհնազանդութեանց: Ատոր կը պատժէր ամէն զինուոր կամ սպայ, որ կ'աշխատէր հարստանալ ի վնաս կայսերական գանձին:

Բայց հետեւինք իր գործունէութեան.—

Բելիսարի Ափրիկեան յաղթանակները նախանձ պատճառած էին շատերուն, այնպէս որ զանազան ամբաստանութիւններ կը հասցնէին Բիւզանդիոնի կայսեր ականջին Յուստինիանոս ետ կանչեց Բելիսարը եւ Ափրիկէ ղրկեց Զօր. Սողոմոնը.

Բելիսար ճամբայ ելաւ դէպի՝ Բիւզանդիոն, Սիկիլիոյ վրայով:

Ամբողջ Ափրիկէն յանձնուած էր Զօր. Սողոմոնի: Հայ հրամանատարը շատ քիչ զինուոր ունէր իր տրամադրութեան տակ, ու թէեւ ժամանակ մը ետքը օգնական ուժ ստացաւ Բիւզանդիոնէն, բայց արդէն ապստամբած էին Մաւրիտանացիները եւ իրենց իշխանութիւնը հաստատած Բիզակինէի մէջ.

536 թուականին էր:

Սողոմոն բանակին առաւ ու քալեց դէպի Բիզակինէ, ճակատեցաւ Մամմայի դաշտին մէջ Մաւրիտանացիները 50.000նոց բանակով մը դիմաւորեցին՝ բայց ջախջախուեցան Կարքեդոն ցնծութեան մէջ ինկաւ լսելով այս յաղթանակը: Սողոմոն վերադարձաւ Կարքեդոն, բայց դեռ յաղթութեան կանչերը չէին մարած՝ երբ լուր հասաւ թէ Մաւրիտանացիները, փոխանակ ընկճուելու իրենց կրած ծանր պարտութենէն, աւելի կատղած, հսկայ բանակ մը կազմած՝ սկսեր էին յառաջ խաղալ դէպի Բիզակինէ: Զօր. Սողոմոն դարձեալ գնաց գտաւ թշնամին: Բուրգաւոն լերան ստորոտը դէմ առ դէմ ճակատեցան երկու բանակները: Սողոմոն դարձեալ յաղթանակեց եւ այնպիսի ջարդ մը տուաւ Մաւրիտանացիներուն, որ, ըստ հաւաստանք պատմիչին, 50.000 հոգի փռեց ռազմադաշտին վրայ, մնացեալը փախաւ Աւրասիոս լեռը (հոն ուր, վերջերս, Ֆրանսացիները ծանր ընդհարում մը ունեցան ըմբոստներուն հետ), ապաստանելու Եաբդաս թագաւորին մօտ:

Այս թագաւորը, իր անառիկ լեռներուն ապաւինած, երբեմն կ'իջնէր Նումիդիոյ դաշտերը եւ կը թալանէր բնակչութիւնը Սողոմոն հրամայեց Ալթիասի, որ Հոնեւու զօրաբաժինը առած՝ դպչէ առաջատեկող թշնամին: Ալթիաս կրցաւ փախուստի մատնել Եաբդասը, բայց ի՞նչ օգուտ, քանի որ բարբարոսները կը բարձրանային Աւրասիոս լեռը՝ պատեհ առիթով մը դարձեալ վար իջնելու եւ սարսափ ձգելու համար քաղաքներու մէջ:

Սողոմոն որոշեց քանդել այդ բոյնը: Արշաւախումբի մը գլուխն անցած՝ բարձրացաւ ապստամբ լեռն ի վեր: Ոեւէ գրական արդիւնք չունեցաւ, թէեւ զինուորական պատմութեան տեսակէտով մինչեւ այսօր ուսումնասիրութեան նիւթ կը կազմէ Զօր. Սողոմոնի լեռնային այդ արշաւը, իբրեւ ռազմավարութեան յանդուգն ձեռնարկ մը:

Սողոմոն վերադարձաւ Կարքեդոն, բայց լուր առած ըլլալով որ խռովութիւն ծագած է Սարտենիոյ մէջ, մինչեւ ուր կը հասնէր իր իշխանութիւնը, շարժման մէջ դրաւ արշաւախումբը՝ երթալ զսպելու համար ապստամբները: Իրեն կ'ընկերանար Պրոկոպիոս պատմիչն ալ: Բայց ըմբոստացան զինուորները, որոնք, այլեւս ձանձրացած շարունակական պատերազմներէն, կ'ուզէին վայելել յաղթութեան պտուղները: Այն հողերը, որոնք կը շահագործուէին, իբրեւ կայսերական ագարակ, կ'ուզէին սեփականացնել: Չէ՞ որ, կ'ըսէին, գրաւուած են իրենց արիւնով. Միւս կողմէ մաւր աղջիկները, զորս կին առած էին իրենց, անդադար կը գրգռէին բիւզանդական տիրապետութեան դէմ: Եւ վերջապէս Արիոսի աղանդին հետեւող եպիսկոպոսներ կ'աշխատէին Ափրիկէն անջատել Արեւելքէն:

Ըմբոստութիւնը այնքան ծանր հանգամանք ստացաւ, որ Սողոմոն հազիւ կրցաւ ազատել իր կեանքը: Իբրեւ խիստ մարդ, արդէն, ժողովրդականութիւն ալ չունէր: Հրաշքով միայն կրցաւ փախչիլ եւ Պրոկոպիոսի հետ ապաստանիլ Սիկիլիա, ուր կը գտնուէր տակաւին Բելիսար:

Բելիսար անմիջապէս անցաւ Ափրիկէ. Կարքեդոն տակաւին հաւատարիմ կը մնար: Զօրացուց իր բանակը եւ քալեց ըմբոստներուն դէմ, որոնց գլուխն անցած էր Ստոցաս: Ըմբոստները պարտուեցան Մեմբրեսայի առջեւ: Խաղաղութիւնը հաստատելէ ետք, Բելիսար վերադարձաւ Սիկիլիա, բայց Ստոցաս գլուխ վերցուց նորէն: Կայսրը այս անգամ Ափրիկէ ղրկեց Գերմանիկոսը,— բարեհամբոյր այլ քաջ զօրավար մը, որ գիտցաւ քաղցրութեամբ վարուիլ, խոստումներ ընել եւ սիրաշահիլ ըմբոստները: Երբ այսպէս զօրացուց իր դիրքը, քալեց Ստոցասի վրայ, որ իշխանութիւն հաստատած էր Նումիդիոյ մէջ, կռնակը Մաւրիտանացիներուն տուած: Գերմանիկոս, զանազան խոստումներով, սիրաշահեցաւ Մաւրիտանացիներն ալ, որոնք կռիւին ամէնէն արիւնահեղ պահուն՝ անցան Գերմանիկոսի կողմը: Ստոցաս, պարտուած, փախաւ երկրին խորերը: Ըմբոստներուն գլուխը անցաւ Մաքսիմինոս, բայց Գերմանիկոս, սուտ երդումներով եւ խոստումներով, զայն եւս խաբեց, բռնեց ու կախեց Կարքեդոնի դռներուն առջեւ: Այսպէս մաքրելէ ետք ըմբոստներուն պարագլուխները, սկսաւ քաղցրութեամբ վարուիլ զինուորներուն հետ եւ երկու տարի խաղաղութեամբ կառավարեց Ափրիկէն 539ին, Բիւզանդիոնի կայսրը դարձեալ Ափրիկէի իշխանութիւնը յանձնեց հայ զօրավարին: Գերմանիկոս վերադարձաւ Բիւզանդիոն, իսկ Սողոմոն՝ Կարքեդոն:

Սողոմոնի առաջին գործն եղաւ մաքրել Աւրասիոս լեռը, որ ապստամբներուն բոյնն էր: Արշաւախումբով մը բարձրացաւ լեռը, գրաւեց բոլոր դիրքերը, փճացուց ապստամբները, նոյնիսկ պահականոցներ հաստատեց, եւ այսպէս խաղաղեցնելէ ետք Նումիդիան, անցաւ Սիտիֆիս (այժմ Սէթիֆ), ապստամբներու երկրորդ բոյնը, մաքրեց մաքրագործեց, յետոյ գնաց Կեսարիա (այժմ Շէրշէլ): Ամէն կողմ հուրով եւ սուրով հաստատելէ ետք կայսեր գերիշխանութիւնը, վերադարձաւ Կարքեդոն:

Չորս տարիէ ի վեր խաղաղութիւն կը տիրէր Ափրիկէի մէջ, երբ Սողոմոնի ազգականները, իրենց նենգ եւ անխոհեմ վարմունքով պատճառ դարձան ընդհանուր եւ նոր ապստամբութեան մը: Սողոմոնի ազգականներէն մէկը կ'իշխէր Տրիպոլիսի վրայ,— պատւոյ խօսք տալով՝ իր մօտ հրաւիրեց 80 մաւր ըմբոստներ: Եւ երբ Մաւրերը անձնատուր եղան, չյարգեց իր խօսքը եւ սպաննեց բոլորն ալ: Կատղեցան Մաւրերը, զէնք առին դարձեալ եւ ապստամբութիւնը ծաւալեցաւ արագօրէն: Սողոմոնի ազգականները, Սերգիոս եւ Կիւրոս, ապաստանեցան Կարքեդոն:

Սողոմոն բանակով մը քալեց Մաւրիտանացիներուն դէմ: Կատաղի ճակատամարտ մը սկսաւ Թեւեստայի մէջ: Բանակը սակայն բոլորովին հաշտուած չէր Սողոմոնի հետ, այնպէս որ Սողոմոն սպաննուեցաւ կռիւին մէջ:

Բիւզանդիոն ընդհ. հրամանատարութիւնը յանձնեց Սողոմոնի ազգականին, Սերգիոսի (Սարգիս), որ թէեւ քաջ եւ ճարտար զինուորական մըն էր, բայց նենգ էր եւ յետոյ ինք էր որ պատճառ դարձած էր ընդհ. ապստամբութեան: Բանակը մերժեց ճանչնալ զայն: Կայսրը կանչեց Բիւզանդիոն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ
Ա.

Երջանիկ անցեալի մը վրայ, ամէն անգամ որ ակնարկ մը կը նետենք, մեր աչքին ամէնէն առաջ կը պատկերանան եկեղեցին եւ դպրոցը: Հայ կեանքին մէջ, մանաւորաբար այդ երկուքը այնպէս ուժեղ շաղկապուած են, որ անկարելի է իրարմէ բաժնել:

Պոլսոյ ազգային Կեդր. վարժարանը, որ այնքան մեծանուն դէմքեր տուած է իբրեւ դաստիարակ, կենդանի եւ բաբախուն օրինակ մըն է:

Տարօրինակ էր մեր յարաբերութիւնը անոնց հետ, որովհետեւ երկու կողմերն ալ տեսակ մը խառնուրդ էին քաղաքին ու գաւառին, իրար կը չէզոքացնէին կամ կը հակակշռէին փոխադարձաբար: Օրինակի համար, դասընկերներէս Անդրանիկ Քէօթէնէճեանը, ախոյեան որբերու Ողիմպիականին, Շապին Գարահիսարցի էր, նկարիչ Լեւոն Թիւթիւնճեանը՝ Տրապիզոնցի, ճարտարագէտ Նուպար Եօվհաննէսեանը՝ Էսկիշէհիրցի: Գալով ինծի, մօրմով՝ Հելլէն, ծնունդով՝ Սամաթիացի, իսկ կամքով եւ ազգային ջիղով՝ Վասպուրականցի էի …

Մեր դասընկեր որբերը կը գիշերէին Էսայեան վարժարանին մէջ: Արդար պիտի ըլլար խոստովանիլ, որ այդ բախտաւորները լաւ կ'աշխատէին դպրոցին մէջ, թերեւս անոր համար որ իրենց ապագան կախուած էր անընդհատ ճիգերէն:

Զուարճալի դրուագ մը պիտի ըլլար, անցեալի մշուշին մէջէն ուրուագծել մեր շրջանի ուսուցիչները, իրենց դիմագծերով, նկարագրով եւ սովորութիւններով: Անհաւասարակ այդ է որ պիտի ընեմ այսօր, յիշողութիւնս խթանելով:

ՀԱՅՐ ԱՐՍԷՆ ՂԱԶԻԿԵԱՆ, հայկաբան եւ վարպետ մեկնաբան դասական գրականութեան, 1919ին մեզի կը դասաւանդէր քերականութիւն: Լաւ ուսուցիչ էր. իւրաքանչիւր աշակերտի հետ կը զբաղէր առանձին: Սիրտը կը դնէր դասին մէջ: Ողիմպոսէն իջած այս Մխիթարեանը,— որովհետեւ այս աշխարհին մարդը չէր կարծես,— նոյն ատեն չէր կրնար «ժամտարմ»ի դեր կատարել: Երեւակայեցէք որ, դասարանը կը կործանէր աղաղակ ու մաղձալէն, բայց հոգը չէր ըներ: Պատահական կառավարիչի մը յանձնելով կարգապահութիւնը, խելօք մը կը շարունակէր իր դասը, ամպերուն մէջէն քալելով:

Մեայլ եւ մինչ խոհուն, պատուական Մխիթարեանին հանդիպեցայ Քարթիէ Լաթէնի մէջ, աւելի քան քսան տարի առաջ, երբ կ'ընկերակցէր դաշնակահարուհի Օր. Մառի Գոտուրեանի: Գոհ էր անշուշտ, որ իր քեռաղջիկը այստեղ ալ մեծ յաջողութիւն կը գտնէր, «Սիփան»ի Միթիւալիթէի սրահին մէջ սարքած երգահանդէսին: Հազիւ քանի մը տարի անցած, երբ կը հանգէր Փատովայի մէջ, ցիտակը շատ ցաւեցայ իր կորուստին համար:

Թէեւ ՕՇԱԿԱՆի մասին խօսած եմ այս սիւնակներուն մէջ, բայց կը խորհիմ թէ դժգոհութիւն պիտի չպատճառեմ ընթերցողներուս, վերստին ընդգծելով իր նկարագրին գլխաւոր յատկանիշները.

Միջահասակ, կարմրաթուշ, սեւ, [illegible]չոր ու արտայայտիչ աչքերով եւ յորդառատ մազերով, շատ համակրելի տիպար մըն էր:

Օշական այն գրագէտներէն էր, որոնց համբաւը կը կանխէր զիրենք եւ տեսակ մը հետաքրքրութիւն կը ստեղծէր ամէն կողմ: Դասագիրքի մը մէջ, արդէն հանդիպած էի իր մէկ գեղատական պատմուածքին, իսկ «Ճակատամարտ»ի մէջ ամէն կիրակի գրեթէ քրթմնջելով կը կարդայի իր չոր եւ մանուածապատ գրուածքները:

«Հաւատոյ հանգանակ» մը չինած էր, — ըլլալ չոր, ժուժկալ, կտրուկ, «սիւալ»» բառեր չգործածել, անցեալ անորոշին խուսափիլ, միայն մեր տեսածի մասին գրել: Վերջապէս նիւթի մը մասին խօսելէ առաջ յատակագիծ պատրաստել:

Դժգոհ, նեղսրտած, մեզի սահմանուած այս երկաթէ կաղապարէն, — որ մեր Մուսային թեւերը կը խորտակէր,— տեսակ մը թերահաւատութեամբ ընդունեցինք զինքը: Սակայն, տրամարանութեան

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

●

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԷՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

Խարոյկները սկսեցին կրկին վառուել ոտքերը՝ պղնձաձոյլ, երախաբաց առիւծներ, պատին՝ Վիկտորիա թագուհու ոսկէ շրջանակ իւղաներկ նկարը: Նալբանդեանը գրասեղանից բաւական հեռու բազկաթոռի մէջ նստելուն պէս, իրեն կաշկանդուած զգաց:

Այդտեղ ամէն ինչ նախատեսուած էր գործնական զրոյցի համար:

— Ցարզոյ ռուսական դեսպանը ձեր մասին ինձ յայտնել է, սըր,— փոխադարձ զգաստ վիճակով իրար ողջունելուց յետոյ ասաց Լորտ Բոյլվերը, ապա հարցրեց.— Դուք կարծեմ անգլերէն հասկանում էք:

— Բայց յարմար եմ գտնում խօսել ռուսերէն,— պատասխանեց Նալբանդեանը:

— Ռուսերէնը ձեր մայրենի լեզուն չէ:

— Եւ չնայած դրան, հարազատ է, միլորտ:

— Այո, այո, դա բնական է… ինչպէս ասենք անգլերէնը Հնդկաստանում.. Հայաստանը այժմ դարձել է միայն աշխարհագրական անուն:

Նալբանդեանը զգաց, որ արիւնը խփեց դէմքին.

— Աւստրիական կանցլէր Մետերնիխը նոյն կարծիքը յայտնեց Իտալիայի մասին …

Այդ նախադասութիւնը սրեց դեսպանի ուշադրութիւնը, թէեւ արտաքինը մնաց անվրդով:

— Այսի՞նքն,— հարցրեց նա:

— Կարծեմ մենք չեղուեցինք, միլորտ, Նալբանդեանն անմիջապէս սեղանին դրեց լիազօրագրերը: Տորինէրի տիպիկ ներկայացուցիչը Լորտ Բոյլվերը մոնօքլը աչքին դնելով՝ թեթեւակի նայեց յանձնարարականներին: Դեսպանի չոր ու լայնակզակ դէմքի վրայ տարօրինակ ժպիտ գոյացաւ. «Դիւանագիտական ժպիտ էլ կայ» — մտածեց Միքայէլը:

Լորտ Բոյլվերը զանգեց երկու անգամ: Դահլիճի դռներից մէկը բացուեց ու գործնական քայլերով ներս մտաւ թարգմանը, հաճոյակատար, կանացի շարժումներով մի մարդ:

— Խօսեցէք, պարոն դեսպանը ձեզ լսում է,— ռուսերէն ասաց նա:

— Կը թարգմանէ՞ք բոլորը, ինչ ես կ'ասեմ, լիովին,— նախազգուշացրեց Նալբանդեանը:

— Ամէն ինչ պատշաճութեան սահմաններում, սըր,— պատասխանեց թարգմանը:

— Դուք կոմերսա՞նտ էք,— հարցրեց դեսպանը յանկարծ

— Ինչո՞ւ:

— Դուք ձեռնարկել էք նման դժուարին, ես կ'ասէի, բաւական անյոյս մի գործ, չհապրդուած այն մեծ տոկոսներով, որ ստանալու էք ժառանգական գումարներից …

— Ոչ, միլորտ, դուք ճիշդ չգուշակեցիք. ինձ դրդողը հայրենասիրութիւնն է,— պատասխանեց Նալբանդեանը.

Դեսպանը ձախ յօնքը բարձրացրեց եւ մետաքսեայ թելով ամրացուած մոնօքլը աչքից ընկաւ:

— Ինչո՞վ կարող եմ ձեզ օգտակար լինել, սըր,— հարցրեց նա:

— Կարո՞ղ եմ այստեղից ուղղակի մեկնել Հնդկաստան, թէ՞ անհրաժեշտ է ներկայանալ արտաքին գործոց մինիստրութեանը …

— Անպայման: Պէտք է ներկայանալ Ֆօրէն Օֆիսին, կ'ուղեւորուէք Հնդկաստան միայն նրա բարեհաճ թոյլտուութեամբ,— խորհուրդ տուեց դեսպանը, հազիւ թաքցնելով խօսուող նիւթի նկատմամբ ունեցած իր չահախնդրութիւնը: Նա հաւատացած էր, որ Նալբանդեանին չի յաջողուի կատարել իր միսիան:

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

նմարը զօրաւոր էր իր մէջ, — միակ բանը որմէ օգտուեցայ անձնապէս, — թէեւ չարաչար կը գործածէր :

Բայց, լուսահոգին լաւ ուսուցիչ էր եւ ունէր իր լաւ կողմերը։ Տրամադրութիւնը երբ որ տեղը ըլլար, ինքնաբերաբար իր քննադատած բանաստեղծներէն քերթուածներ կ'արտասանէր, թաւ եւ խանդաբորբ ձայնով մը։

Ուշադրութիւնը լարած՝ դասագրքերու ընթերցման կամ աշակերտներու շարադրութիւններուն կը հետեւէր հետաքրքրութեամբ։ Մաս առ մաս կը քննէր նիւթը, կը վճռէր, տակնուվրայ կ'ընէր, խորացնելու համար աղոտ մտածումները կամ ըմբռնել տալու համար նիւթին հոգեբանութիւնը :

Խելքին փչածին պէս, մէյմէկ ածական կը կպցնէր մեր կռնակին — «Ջելալի», «Տատուտի», «Սերսերի», «Չէյպէկ», «Զորպաճի» եւայլն։ Իր ուզածը այն էր, որ սովորականէն դուրս բան մը ըսէինք, ինչպէս «բազմութիւնը կը նեղնար», որպէս զի ինքնիրմէն ելած պոռար — Աֆերի՛ն, լակոտ, նոր բան մը ըսիր վերջապէս :

Օշականի հետ շատ լաւ էր, այնպէս որ իր մտերմութիւնը ճշմարիտ քաջալերանք մը կ'ըլլար գրական ասպարէզիս համար : Առաջին անգամ, երբ գիր դասի կը հանէր, կ'ըսէր ընտանեբար.— «Ել տեսնեմ, Սամաթիայէն բանաստեղծ կ'ելլէ՞»:

Դէմը կեցած կը կարդայի շարադրութիւնս, — իր խակ կեանքը, քննադատութիւնները, գրական պայքարները։ Լուսահոգի գրագէտը խանդավառուած կը բացագանչէր .

— Գրավօ, Սամաթիայէն մինակ ձկնո՛ւ կ'ելլէ, կ'ըսէին, բայց կ'երեւի գրոց — բրոց ալ դուրս կուգայ եղեր ...

Ուրիշ օր մը, Ինտրայի եղբօրորդիին՝ Պարոյր Զրաքի խենթութիւնները երգիծանքի նիւթ բրած էի։ Օշականին այնքան հաճոյք պատճառած էր, որ փորը բռնած ինքն ալ խնդացած էր ամբողջ դասարանի աշակերտութեան հետ :

Մէկ անգամ պատահած է որ գիր քաշքշէ, պաւեշտական մէկ շարադրութեանս համար, որ յետագային յղկուելով պիտի դառնար ժողովրդական լաւագոյն կատակերգութեանս վերջին վարագոյրը :

— Պօշ խօսքեր կ'ընես կոր, դնա՛ ձեր թաղին անկիւնի սրճարանը, թուղթ խաղացողներուն յիշոցներուն աղէկ մը ականջ տուր, ինչ որ լսես գրէ առ ...

*

Ընդհ. Ազգայ պատմութեան մեր դասատուն՝ ԼԵՒՈՆ ԹԱՇՃԵԱՆ, պատկառելի դէմք մըն էր եւ պատիւ կը բերէր Պոլսոյ հայ ուսուցիչներու դասուն :

Միջահասակ, թիկնեղ, գերասանապետ Պետրոս Ադամեանի դիմագծով, հիանալի ուսուցանող մըն էր։ Հելլենական միտք մը, — թէեւ կը զգուշանար ինքզինքը այդպէս ցոյց տալ է, — շատ սիրուած էր Կեդրոնականի աշակերտներէն :

Դոնէն ներս մտած պահուն, երբ յարգանքով ոտքի կ'ելլէինք ըստ սովորութեան, Թաշճեան կը փութար մեզ նստեցնել։ Ցուցիկ մը կը մօտենար ամպիոնին, ակնոցները քթին կ'անցընէր և կարճ ակնարկ մը կը նետէր Ֆրանսերէն գրքին վրայ։ Յետոյ, հանդարտաքայլ կը ճեմէր դասարանին մէջ, նրբաշնակ շարժուձեւերով կը բացատրէր օրուան դասը : Պատմական անցքերուն վրայ ծանրանալէ աւելի, երկար կը խօսէր ժամանակամիջոցի ոգիին եւ դէպքերու անդրադարձումներուն վրայ, տաք եւ յստակ առոգանութեամբ մը, որ մեր սիրտը կը թրթռացնէր։ Ճեմարանական այս սքանչելի մեթոտը, — որ կուգայ մեզի Հելլէն փիլիսոփայ Արիստոտէլէն, — կամովին որդեգրած են հիւսիսային երկիրները եւ նոյնիսկ Խ. Միութիւնը, դաշտային պտոյտներով

Գաղթի տարիներուն, Լեւոն Թաշճեան անցաւ Եգիպտոս եւ հոն բազմամեայ ուսուցչական վաստակովը լուսապսակուած՝ խաղաղօրէն կնքեց իր մահկանացուն։ Իր յիշատակը ընդմիշտ վառ պիտի մնայ մեր հոգիներուն մէջ :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ ՄԹՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

*

Ծանօթ քննադատ Մարսէլ Գոխոն որ շահեկան ուսումնասիրութիւններ ունի գրեթէ ամէն շաբաթ «Քոմպա»յի մէջ, այս անգամ կը ներկայացնէ մութին եւ գիշերին ազդեցութիւնը Ֆրանսական բանաստեղծութեան մէջ, Մարսէլ Շնայտըրի « Գիշերուան գոյներուն» գրքին առթիւ :

« Հազուագիւտ են Ֆրանսացի այն բանաստեղծները որ փորձած են խօսիլ գիշերուան մասին։ Նկատի առնելով Ֆրանսական գրականութիւնը իր ամբողջութեան մէջ, կը թուի թէ Լուդովիկոս ԺԴ.ի հանդէպ ժողովուրդին տածած պաշտամունքը տարածուեցաւ ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ բացարձակապէս արեգակնային գերիշխանութիւն մը :

Յստակութեան, լոյսի ճաշակը, որով կը պարծենան Ֆրանսացիները, այնքան ալ լոյսի սէրը չէ, որքան անոնց անկարողութիւնը տեսնելու եւ գնահատելու մութին հրաշքները։ Եւ երբ որոշ շրջաններու մէջ (երբեմն Վերածնունդի առեն) եւ կամ կարգ մը անհատներ՝ Ներվալ, Լոթռէամոն եւ գերերապաշտները) կը թափանցեն գիշերային շքեղութեանց, եւ կը տոնախմբեն զայն, կը կարծուի թէ կը դաւաճանեն «ազգային ոգիին» դէմ :

Ֆրանսական ոգին ինքզինք զրկած է անթիւ ներշնչումներէ, նուիրուելով բացարձակ լոյսին եւ յստակութեան : Գերմանացիները, ընդհակառակն, որ միշտ փնտռած են Գիշերը եւ կը սիրեն մխրճուիլ անոր խաւար հոսանքին մէջ, գտնելու հոն իրենք զիրենք, երեւան հանած են իրենց բանաստեղծութեան ամէնէն թանկագին գանձերը :

Նովալիս ոեւէ մէկէն աւելի փառաբանած է «յաւիտենական գիշերը»։ Գերմանական վիպապաշտ բանաստեղծութեան եւ երաժշտութեան թռիչքը գիշերային ներշնչում կը կրեն։ Իսկ երբ Ֆրանսացի գրագէտներէն մէկը, «անհաւասարելի լոյսին», ուզէ տարուիլ գիշերուան հըմայքով, յայտնի կ'ըլլայ թէ գերմանական վիպապաշտութեան ակօսէն անցած է.

Դիւրաւ կարելի է գտնել հոգեկան կամ նիւթական զետնի վրայ, որոշ յարաբերութիւն Ֆրանսացի գրագէտին եւ գերման գրագէտին միջեւ։ Հաւանօրէն Ալզասի անտառներն են, որ պատրաստեցին Մարսէլ Շնայտըրը խորապէս ճանչնալու խաւարին յայտնութիւնները եւ իր կարգին գրելու «Գիշերուան գոյներուն» գիրքը :

Գիրքը նոր հրապարակ ելաւ եւ ներշնչումները, երեւակայական պատմուածքները, կատարելապէս վաւերական են :

Գիշերները ամբոխին համար չեն, կը գրէ Ռիլքէ։ Գիշերը կը նշանակէ առանձնութիւն, ինքնալքում, հրաժարում ցերեկուան եւ առօրեայ մտածումներէն եւ զգացումներէն :

Ֆրանսացի ընթերցողին համար, որ իրականութիւնը կը զուգորդէ լոյսին հետ, երազին գաղափարը, իրեն համար անիրական է, երեւակայական հէքիաթը, որ դուրս կուգայ խաւարէն, առասպել մըն է, երեւակայութեան խաղ մը, տղու զուարճացնող բան մը եւ մտքին «քմայքը»: Եւ թերեւս այս է պատճառը որ հեղինակը իր յառաջաբանին մէջ կը զգուշացնէ ընթերցողը թէ իր պատմութիւնները « ապրուած » փորձառութիւններէ կը բըխին, երազներէ, ցանկութիւններէ որոնք ամէն մարդու ալ կը պատկանին։ Ինչպէս հին միթերը, նմանապէս երեւակայական հէքիաթները տիեզերական են, այսինքն բոլորովին անհատական արկածախնդրութեան մէջ կը տեսնուի ընդհանուրի իմաստը, խորհրդանիշը մարդկային ճակատագրին ամէն մէկ երեւոյթին :

Մարսէլ Շնայտըրի հէքիաթները մեզ կը ցնցեն անմիջապէս իրենց իրականութեամբ, որ մերն ալ է : Այս հէքիաթները դուրս կուգան իրենց նեղ շրջանակէն, կը ջնջեն սահմանները, եւ երեւակայութեան լայն հորիզոններ կը բանան։ Թէեւ հեղինակը կ'ուզէ ցոյց տալ թէ այս հէքիաթները ներկայ ճաշակին դէմ են, սակայն Մարսէլ Գոխոնի կարծիքով Իտալիոյ, Գերմանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ բարձրարժէք երեւակայական գրականութիւն մը գոյութիւն ունի եւ մինչեւանգամ Ֆրանսայի մէջ կը նշմարուի նոր — վիպականութիւն մը, որ որեւէ հասարակաց կապ չունի հինին հետ, եւ որու ճամբան բացած է գերիրապաշտութիւնը :

ԿԵԱՆՔԸ

Տարիներն անցան .
Կըրակներ էին .
Մոխիրը մընաց :

Ծաղիկներ էին ,
Թերթեր հովին հետ
Բոյրը ցնդեցաւ :

Ակօսներ էին
Հասկերով ծըփուն .
Հունձքը վերջացաւ :

Համբոյրներ էին՝
Որոնցմով հոգիս
Արբեցաւ գաղտնի :

Ու ոսկեհնչուն
Ծընծղաներ էին .
Լռեցին վաղուց :

Ցնծերգներ էին .
Մընացեր է սոսկ
Լար մը հեծեծուն :

Մատեաններ էին .
Էջերը դարձան
Մահուան ձեռքին տակ :

Ծըրագներ էին .
Իղձ սպառեցաւ .
Խաւա՞ր է հիմա ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ. — Երեւանի «Գրական Թերթ»էն կ'արտատպենք հետեւեալ երկու ոտանաւորները։ Գրողը 18 տարեկան պատանի մըն է, որ մանկութեան օրերէն իր տեսողութիւնը կորսնցուցած ըլլալով հանդերձ, դպրոց կը յաճախէ եւ գրականութեան կը փորձէ : Այժմ կ'ուսանի Տրդ դասարանը .—

ԴԵՂՁԵՐՈՒ ԱՅԳԻՆ

Նա վաղուց է հեռացել ,
Կեանքը թողած թոռնիկին ,
Սակայն ո՞վ է մոռացել
Ծեր այգեպան Սահակին :

Մինչ օրս էլ աւանում ՚
Ապրած վայրում ծերունու ,
Մրգի ծով են անուանում
Նրա այգին դեղձենու :

Ծաղկանոց է հովասուն
Ամառուայ շոգ օրերին ,
Աշնանը քաղցր ու հասուն
Միրգ է տալիս բոլորին :

Ամէն մի մայր իր որդուն
Խօսք է ասում բարութեան ,
— Չմոռանաս այն մարդուն ,
Որ ծնողն է քաղցրութեան :

★

ԻՆՁ ԷԼ ՄՈՒՐՃ ՏՈՒԷՔ

Ինձ էլ մուրճ տուէք, մուրճ հրաշածին ,
Դժուար է միայն փառքի երգ ձօնել ,
Ուզում եմ կերտուող նորոգ ամրոցին
Արդար քրտինքով ես էլ քար դնել :

Դաժան մարտերում սրով չեմ ջարդել
Լուծը բռնութեան ու տառապանքի ,
Ուզում եմ գոնէ իմ մուրճով հարթել
Մի քարը մեր մեծ, վեհ ապարանքի :

Ինձ էլ մուրճ տուէք, մուրճ հրաշքների ,
Չեմ ուզում միայն երգել ու դիտել ,
Ուզում եմ գալիք բիւր սերունդների
Եւ իմ ապագան իմ ձեռքով կերտել :

ՌՈՒԲԷՆ ՀՈՎՈՒՆԻ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (103)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Խարոյկները սկսեցին կրկին վառուել Վանի ծովի ափերին։ Բայց այս գիշեր, այդ խարոյկները թիւով աւելի շատ էին, մինչեւ Արտամէտ եւ Մոխրաբերդ մի կրակէ աղեղ էր երկարել .

Ի հարկէ, չգիտէինք թէ՝ ի՞նչ կը մտածէր թշնամին։ Բայց մենք արդէն մեր որոշումը տուել էինք երէկուընէ ի վեր :

Երբ ժամը գիշերուան տասը եղաւ, վանականները բանտարկեցինք եւ ազդարարեցինք . «Մինչեւ որ վաղը արեւը ծագէ, եթէ ձեզանից մէկը համարձակի դուրս ելլել, պահապանների կողմից անմիջապէս հրացանազարկ պիտի լինի »:

Մեր ունեցած ռազմամթերքը եւ պաշարը մեզ հետ առինք եւ լեցուեցինք նաւին մէջ։ Թուրք նաւաստիներն էլ բանտարկեցինք եւ նրանց նաւի ղեկն էլ պահեցինք մի քարայրի մէջ։ Նրանց էլ ազդարարեցինք թէ՝ եթէ լուսնալէն առաջ, իրենցմէ ոեւէ մէկը դուրս գայ, հրացանազարկ պիտի լինի։ Եթէ բանտից դուրս էլ գան, իրենց նաւի ղեկը փնտռելու համար ստիպուած պիտի լինէին սպասելու արեւածագին :

Լեցուեցինք նաւին մէջ եւ յառաջացանք դէպի Կտուց — Անապատ :

Մեր բախտէն, քամին նպաստաւոր եղաւ եւ մի քանի ժամէն հասանք Կտուց — Անապատի մօտերը :

Կը խորհէինք թէ՝ արդեօք Կտուց Անապատի մէջ օտարներ կայի՞ն։ Արդեօք Թուրք կառավարութիւնը չէր խորհած նախապէս այդ տեղը գրաւել ·

Մինչ այդ՝ Կոմսը, Դանիէլ վարդապետին հետ երկար խօսելէն յետոյ, դարձաւ Անդրանիկին եւ ասաց .

— Աւելի լաւ պիտի լինի, եթէ, նախ, մի քանի ընկերներ ափ հանենք, թող այդ ժայռերին տէր դառնան։ Յետոյ կը — նանք մտնել վանքը :

Նաւէն, նախ, դուրս ելան Մուրատը, Կայծակը, Ալօն, Սմբատը, Սէյտօ, Գոգոսը ու մի քանի ուրիշներ եւ յարմարագոյն դիրքերը բռնեցին։ Երբ տեսանք, որ Կապուտչինոցում թշնամի չկայ, համոզուեցինք, որ վանքի մէջ էլ թշնամի չկայ :

Մեր նաւը մօտեցաւ Կտուց Անապատի Արեւմտեան ափին եւ խարիսխ ձգեց։ Մի քանի հոգի գնացին վանքը, գտան Սահակ վարդապետը եւ բերին մեզ մօտ։ Կոմսը հարց ու փորձ արաւ նրան, եւ նա մեզ հաւատացրեց, թէ մեր տեղը ապահով է, թէ թշնամին այս կողմերը դեռ չէ կասկածած եւ թէ Թուրքերը համախմբուած էին Ալթամարի շուրջը:

Մեզ սիրով ընդունեցին եւ հիւրասիրեցին՝ ասելով թէ՝ կրնայինք հանգիստ անել այդ սրբավայրի մէջ:

Չմոռնամ ասել, որ նաւի ղեկը հանեցինք, պահեցինք եւ մի պահակ էլ կանգնեցրինք նաւի մօտ :

Ցերեկը մնացինք վանքը։ Տղաների մի մասն էլ եկաւ ներս :

Մի կարճ ժողով արինք։ Որոշեցինք, որ խումբը հետեւեալ գիշերն իսկ անցնի ցամաք եւ գնայ Ալիւր գիւղը, իսկ Կոմսը մի քանի տղաներով անցնի Վան՝ թէ մեզ տեղ պատրաստելու եւ թէ վալատներ գրկելու համար, որպէսզի մենք էլ ապահով մտնէինք Վան :

Երեկոյեան նա պիտի մեկնէր։ Պատրաստ էր այն յատակագիծը, որի վրայ նշանակուած ճանապարհներով պիտի մտնէինք Վան :

Կոմսը նամակներ գրեց գիւղերի խմբապետներին եւ կարգադրութիւններ արեց, որ նրանք աչալուրջ հսկէին մեր անցնելիք ճանապարհներին : Նամակները ուղարկելէն յետոյ, նա ընկերներով անցաւ ծովը, ոտք դրաւ ցամաք եւ բռնեց Լէզքի ճամբան :

Կասկածելով, որ կարող է մի բան պատահել, պահապանները դուրս հանեցինք։ Մի տասնեակ մինչեւ արեւածագ մնաց Կապուտչինոցի քարերի մէջ:

Գիշերը խաղաղ անցաւ։ Ընկերներ վանքի նաւակով եկան վանք։ Մեզ պատմեցին, որ Գէորգ Չաւուշը, ալեկոծութեան պատճառով, ստիպուած է եղել Կտուց Անապատ ապաստանիլ երկու օր եւ ծովը խաղաղելէ յետոյ միայն, նորէն ճանապարհ պիտի ընկնի :

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

Արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային պետութեանց ժողովը, Պոնտօրաթ, որ ծերակոյտի դեր կը կատարէ, Մարտ 18ին վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները։ Ուրեմն, երկու ժողովներն ալ վերջնականապէս վաւերացուցած կ'ըլլան Փարիզի դաշնագիրները եւ կը մնայ միայն հանրապետութեան նախագահին ստորագրութիւնը։ Միեւնոյն ատեն հաստատուեցաւ Սարի մասին կնքուած պայմանագիրը, 17ի դէմ 21 ձայնով։ Երեսփ. ժողովը վաւերացումը կատարած էր Փետր. 27ին։

Ընկերվարականները, որոնք պայքար կը մղեն Փարիզի համաձայնութեանց դէմ, այժմ կը փորձեն վերջին միջոցը, — դիմել Քարլսրուհէի սահմանադրական ատեանին, հակօրինական դտնելով Սարի մասին կնքուած պայմանագիրը։ Այս առթիւ տեղեկութիւն տրուած է նախագահին, որպէսզի չստորագրէ վաւերացումը, սպասելով Սահմանադրական ատեանին որոշման։

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ յայտարարեց թէ նամակ մը ստացած է արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետէն, որ կը պարզէ Սարի քաղաքական կացութիւնը։ Տոքթ. Ատընաուըր կ'ընդունի թէ մինչեւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը պիտի զգուշանան որեւէ քաղաքական գործունէութենէ որ կրնայ խախտել Սարի շրջանին եւրոպականացման սկզբունքը, ուղղակի կամ անուղղակի։

× Գերմանիոյ վերջնական վաւերացումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ։

ՓՈԹՍՏԱՄԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵ'ՐՆ ԱԼ

ՊԻՏԻ ՏՊՈՒԻՆ

Եալթայի խորհրդաժողովին գաղտնիքները տակաւին կը զբաղեցնեն ամբողջ դիւանագիտական աշխարհը։ Կը կարծուի թէ կարգը եկած է հրատարակելու նաեւ Փոցտամի ժողովին գաղտնիքները։ Այս հաւանականութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգլիոյ, որ հակառակ է հրատարակութեան։

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս, որ Քանատա գացած է քանի մը օրուան համար, լրագրական ասուլիս մը սարքելով բացատրեց թէ Եալթայի արձանագրութեանց էական մասերը արդէն հրատարակուած էին Չըրչիլի յուշերուն եւ երկու ամերիկացի նախկին նախարարներու գիրքերուն մէջ, թէ արտաքին նախարարութիւնը պարբերաբար կը հրատարակէ անցեալ խորհրդաժողովներու արձանագրութիւնները, մասնաւոր պատմագրի մը խմբագրութեամբ եւն.։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

500 ԿԱԹՈԼԻԿ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ գրաւեցին Պելճիոյ Լուվէն քաղաքին քաղաքապետարանի աշտարակը, բողոքելու համար դպրոցական օրէնքի մը դէմ։ Ոստիկանութիւնը պաշարեց շէնքը, ձերբակալելով 30 ուսանողներ։

ՊՈԼՍՈՅ թուրքերէն թերթերէն կ'իմանանք թէ Մարտ 7ին Անգարայի մէջ մեռած է Մէհմէտ Էմին Բասուլզատէ, Ադրպէյճանի «Մուսավաթ» կուսակցութեան եւ տարագիր Ազերիներու առաջնորդը, նախկին անդամ նոյն երկրի խորհրդարանին։ Արտասահման կ'ապրէր 1920էն ի վեր, եւ կը գործէր իբրեւ թունդ ախոյեան մը համաթրքական շարժումին։

ՅԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Հեղձամահ եղած է Լիոնի մէջ Ցարութիւն Վարդանեան, կը գրէ Լիոնի «Լը Փրոկրէ»ն իր Մարտ 18 թիւին մէջ։ Դերձակ էր, 64 տարեկան, 201, ռիւ Տիւկէքլէն)։ Իր քովն էր նաեւ քենին, Տիկ. Շաքարեան ուշաթափ վիճակի մէջ։ Առաւօտուն բանուորուհին, որ զանոնք այդ վիճակին մէջ գտած էր, իսկոյն իմացուց ոստիկանութեան։

Վարդանեանի դիակը դիազննարան փոխադրուեցաւ, իսկ Տիկին Շաքարեան հիւանդանոց, բաւական ծանր վիճակի մէջ։

Համաձայն ոստիկանական քննութեան ջրամանը որ կազի մեքենային վրայ էր, ծակ ըլլալով, կրակը մարած եւ կազը տարածուած էր սենեակին մէջ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Թունուզի ֆրանսական իշխանութիւնները պարզելով սովեալներուն կացութիւնը, համերաշխութեան կոչ մը կ'ուղղեն։ Թունուզեան եւ մարոքեան գործերու նախարարը, Պ. Ժիւլի եւ հրամանատարը' զօր. տը լա Թուռ դիմած են փարիզեան մամուլի սենտիքային, խնդրելով որ թերթերն ալ աջակցին։ Նախարարը մօտերս անթելով ալ պիտի պարզէ կացութիւնը եւ լրագրական ասուլիս մը պիտի սարքէ, տեղեկութիւններ հաղորդելու համար։

Երէկ տուած էինք նկարագրութիւն մը համատարած թշուառութեան մասին (Բ. էջ)։

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան)։

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանին 11 Սքուար Ալպօնի, սրահներուն մէջ պիտի դասախօսէ մարդաբանութեան փրոֆէսէօր ՌԸՆԷ ԽԵՐՈՒՄ-ԵԱՆ հետաքրքրական նիւթ մը ունենալով. «Կրուփ Սանկէն է լը Փրօպլէմ տը լա՛ բաս շէ լէ զ'Արմէնիէն»։

Այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը վեցին։ Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քատէ սրճարանի վերնայարկը ժամը 9ին։ Կը շարունակուին մտքերու փոխանակութիւնը' 1921 Փետրուար 18ի դէպքին պարզաբանութեան մասին։ Պիտի խօսին Պ. Պ. Վահան Զէյթունցեան, Աշոտ Իսահակեան, Արշաւիր Խանէտանեան, Վ. Մելիքեան եւ Ստ. Քոչարեան։

Մուտքը ազատ է։

ԴԵՐ. ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս երկուշաբթի գիշեր ժամը 9ին, Սինէմա Փաքսի մէջ (ռիւ Պուալօ)։

ՀԱՄԼԷԹ

Ողբերգ. 8 արար, Շէյքսփիրի.

Համլէթի դերը կը կատարէ ԹՐԱԳՕՇ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս ներկայացումը կը վերջանայ զուարթ անակնկալով մը։

ՀԱՅԿ. ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Ցանձ. նախումբը կը ծանուցանէ թէ իրենց տարեկան տօնավաճառը տեղի պիտի ունենայ Մայիս ութին Գօննըթէրի սրահներուն մէջ գեղեցիկ անակնկալներով եւ պարահանդէսով, որ պիտի սկսի ժամը 15ին։ Կը խնդրուի բոլոր հայ առեւտրականներէ եւ ընտանիքներէ քաջալերել ներկայացող տիկիններն։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաշխարհանճարի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Ցոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Աղքատախնամ Որբախնամ Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Միսակ Ափրիկեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Հրաչեանի դառնագէտ մահուան առթիւ։

× Աղքատախնամի կազմակերպած վիճակահանութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Մուրատ Ռաֆայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան պարահանդէսի առթիւ, Վալֆինիի մէջ, շահած են հետեւեալ թիւերը. 5 7 43 86 93 162 216 236 340 640 736 754 823. Դիմել Պ. Ց. Փափազեանի վաճառատունը 3 Ռիւ Լաֆայէթ, ստանալու համար պարգեւները։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱՔՍ, մանկական պատանեկան ամսաթերթ։ Գ. տարի, թիւ 3 (1955 Մարտ)։ Հասցէ. — 14 Ռիւ տիւ Սօլէյլ, Փարիզ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Ցունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի' Մարտ 27ին, կիրակի։
Մէզօն տը լա Շիմի

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մեքսիկոյէն Տիկին Նէլլի Առաքէլեան իր եղբայրը' Ժիրայր Փէրչէմեանը գտնելուն առթիւ Տիկ. Ազնիւ Գազազեանի միջոցաւ 25 տոլար կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Տան ֆոնտին։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ։ Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ.

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէս տ'էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու։ Մուտք 250 ֆր.

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ
SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բագուեան գրատունը։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Զատկի կիրակին Ապրիլ 10ին Վալփինիի մէջ։

Կախարդական մթնոլորտի մէջ։

Հաճելի անակնկալներ եւ առաջնակարգ նուագախումբ'

ՓՈԼ ՄՕՐԻՍ

Պիտի ղուարճանաք միաժամանակ օգտակար ըլլալով։

Այրի Տիկին Աղաւնի Աղլաղանեան, Պ. Տիրան Աղլաղանեան, Պ. Ցակոբ Աղլաղանեան, Տէր եւ Տիկին Գապիկեան (Կրընօպլ) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր,

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆի

մահը յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Ցուղարկաւորութիւնը, վաղը երկուշաբթի, Մարտ 21, ժամը 13·30ին։ Հաւաքուիլ իր բնակարանը, 33 ռիւ Մատամ Քիւրի, Պանեօ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քոմինալի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

FOURRURES

ROGER YOPIAN

84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —

MARIGNAN — LE FRANÇAIS

Շարժանկարի սրահները կը ներկայացնեն'

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆի

վերջին շարժանկարը'

LES AMANTS DU TAGE

« Թագոյի սիրահարները», հետեւողութեամբ Ժոզէֆ Քեսէլի վէպին եւ խաղարկութեամբ Ֆրանսուազ Արնուլ եւ Տանիէլ Ժըլէնի

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԵՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Զարգացած Հայուհի մը կը ստանձնէ հայերէնի, ջութակի, ֆրանսերէն լեզուով մաթեմաթիքի եւ ուրիշ դասեր' նպաստաւոր պայմաններով։

A. H. c/o Khedechian, 18bis Allée Velléda, Villemomble (Seine)
Հեռաձայն Լը Ռէնսի 36–04։

MORY et Cie

SERVICE VAUQUELIN

Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ (U. R. S. S.)

Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ' շատ լաւ վիճակի մէջ։

3, RUE ST.-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.:TRU. 72-60(Poste 89)

LUCIEN DURAND
ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ
23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2) GUT. 36·71

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ
Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

*

Ֆրանսական — հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

*

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

*

BAR AMERICAIN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 hատը 12 փր.

ՑԵՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՐՏ

MARDI 22 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7628 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3039

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՍՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ

●

Վաղը՝ 23 Մարտ, Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ) կը սկսի քննել Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը :

Միտքերը պատրաստուած են արդէն եւ չի կարծուիր որ մեծ դժուարութեանց հանդիպի վաւերացումը :

Վարչապետը եւ արտաքին գործերու նախարարը անհրաժեշտ բացատրութիւնները տուած են իրաւասու յանձնաժողովներուն, որոնք մեծ մասով համաձայն են վաւերացման

Լրացուցիչ լուսաբանութիւններ պիտի տրուին ժողովին առջեւ, որ լայնօրէն պիտի քննէ բոլոր կէտերը, լման երեք օր :

Ելքը ապահով կը համարուի նաեւ անոր համար որ, արեւմտեան Գերմանիոյ խորհրդարանը արդէն վաւերացուցած է համաձայնութիւնները, մէջն ըլլալով Սարի պայմանագիրը :

Միւս կողմէ, կառավարութիւնը հաւ – կայրուած է նկատի առնել Դաշնակիցներուն առաջարկութիւնները :

Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փինէ, յանձնաժողովներուն առջեւ զեկուցում տուած ատեն, հարկ զատեց կարդալ Չըրչիլի մէկ նամակը, որ ուղղուած էր Պ. Մենտէս Ֆրանսի եւ որ կը յիշեցնէր վաւերացման անհրաժեշտութիւնը :

Պահպանողական վարչապետը պարզապէս կ'ըսէր

Եթէ Ֆրանսայի տեղը [illegible] մնայ միջազգային խորհրդաժողովներու մէջ, ուրիշ ազգեր պիտի փութան գրաւել զայն :

Կը հասկնանք թէ ինչ ըսել կ'ուզէ, այս դիւանագիտական բացատրութեամբ

Վաւերացման համար նպաստաւոր պարագայ մը կը համարուի, վերջապէս, Արեւմուտքի վերջին հաւաստիքը :

Մ. Նահանգներու նախագահը Մարտ 10ին նամակ մը ուղղելով եօթը շինակից պետութեանց վարչապետներուն, կը յայտարարէր .

— « Մ. Նահանգները յանձն կ'առնեն պահել Եւրոպայի մէջ, միասին հաշուելով Գերմանիան, անհրաժեշտ համարուած ուժերը, մասնակցելու համար Հիւս. Ատլանտեանի հաւաքական պաշտպանութեան, ցորչափ վտանգ մը կը տեսնուի այդ շրջանին մէջ: Այս յանձնառութիւնը ի զօրու է, երբ վաւերացուած ըլլան Փարիզի համաձայնութիւնները :

Կը յիշուի թէ Մեծն Բրիտանիան ալ անցեալ տարի յանձն առաւ ցամաքային եւ օդանաւային ուժեր պահել եւրոպական ցամաքին վրայ, առանց ժամկէտ որոշելու .

Վաւերացումը խափանելու համար ջանքաղոյն ճիգեր կը թափէ Խ. Միութիւնը:

Վերջին փորձը տեղի ունեցաւ Մարտ 18ին, երբ Մոլոթով նոր ծանուցագիր մը կը յանձնէր Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանին, ազդարարելով թէ պիտի խզէ 1944ի փոխադարձ օգնութեան դաշինքը, եթէ Ֆրանսա վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները :

Անցեալ Դեկտ. 16ին ալ նոյնիմաստ ազդարարութիւն մը ուղղած էր, եւ սակայն Ազգ. Ժողովը կատարեց վաւերացումը

Ճիշդ է որ ընդդիմադիր հոսանքները կը շարունակեն գրգռել հանրային կարծիքը, առաջնորդութեամբ համայնավար կուսակցութեան :

Եւ սակայն, գետինը հարթուած է արդէն եւ միայն կառավարութեան տապալումը կրնայ նոր յետաձգում յառաջ բերել :

Բոլոր պատասխանատու դէմքերը կ'ըմբռնեն թէ ուրիշ ելք չունին :

Ինքնապաշտպանութեան պայքար մըն է որ կը մղուի :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒՐԻՇ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ ԱԼ ՊԻՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻՆ

●

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Փ. Տըլըս, Եալթայի Աւաքիւթը վերադառնալով յայտարարեց թէ կարգ մը խորհրդաժողովներու վերաբերեալ վաւերագիրներ ալ կը պատրաստուին, բայց չի գիտեր թէ ե՛րբ պիտի հրատարակուին : Օգնականէն վար իջած ատեն, թղթակիցներ հարցուցին թէ Փոցտամի խորհրդաժողովին դիւանագրութիւններն ալ պիտի հրատարակուի՞ն: Նախարարը պատասխանեց .

— Այդ մասին բան մը չեմ գիտեր: Շատ մը վաւերաթուղթեր կը պատրաստուին : Ես անձնապէս չեմ գրած : Պատմագիրներու գործն է այդ :

Փոցտամի խորհրդաժողովը տեղի ունեցաւ 1945 Յուլիսին, իբրեւ լրացուցիչ մասը Եալթայի համաձայնութեան: Ներկայ էին նախորդ նախագահ Թրումըն, Չըրչիլ եւ Ստալին, որուն յետոյ յաջորդեց Էթլի, վարչապետ ընտրուած ըլլալով: Խորհրդաժողովը զբաղեցաւ Գերմանիոյ վերաբերեալ գործերու կարգադրութեամբ, պարտեալ պետութեանց դաշնագիրներով եւն. Բրիտանական կառավարութիւնը հակառակ է պատերազմական շրջանի վաւերաթուղթերու, ինչպէս եւ Թեհրանի եւ Փոցտամի [illegible] թեանց հրատարակութեան: Կարծուի կան թէ այդ վաւերաթուղթերուն տպագրութիւնը չի կրնար պատրաստ ըլլալ Յունիս 30էն առաջ :

× Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը եւ խորհրդային մամուլը Մարտ 19ին միայն հաղորդեցին Եալթայի գաղտնիքներուն հրատարակութիւնը : Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փ. րաւտա» կ'ըսէ թէ «Եալթայի խորհրդաժողովը վարկաբեկելու փորձերը իրականին մէջ յանդեցան Մ. Նահանգները վարկաբեկելու : Ամերիկայի վարիչ շրջանակները անգամ մը եւս դիմակազերծ եղան, իբրեւ թշնամի խաղաղութեան եւ միջազգային գործակցութեան: Իրենց արարքները նոր կասկածներ ներշնչեցին Ատլանտեան խմբակցութեան իրենց ընկերակիցներուն, չեզոքելով նոյնքան անհամաձայնութիւնները . Պարապ տեղը չէ որ ամերիկեան ինչպէս եւ արեւմտեան Եւրոպայի թերթերը կը հաստատեն թէ արտաքին գործերու նախարարութեան արարքը ամէն բանէ առաջ Մ. Նահանգներուն դէմ դարձաւ »:

Պաշտօնաթերթը յետոյ կը մեղադրէ թէ արեւմտեան պետութիւնները բռնաբարեցին ոչ միայն Եալթայի, այլեւ Փոցտամի համաձայնութիւնները: « Մ. Նահանգները Ազգաժողովը վերածեցին իրենց արտաքին գործերու նախարարութեան մէկ մասնաճիւղին »:

Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակները հաւանական կը գտնեն որ Խ. Միութիւնը իր կարգին հրատարակէ Եալթայի խորհրդակցութիւնները, համաձայն խորհրդային ատենագրութեան : Կրնայ ըլլալ որ սպասեն անգլիական պատճէնին հրատարակութեան :

ԱՏԱՆԱ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԽԱՐԻՍԽ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ ամերիկեան Տրիպոլիսէն Ատանա փոխադրուած է ամերիկեան օդանաւային ռազմագիտական հրամանատարութիւնը: Խորհրդային յարձակման պարագային, ռազմագիտական օդատորմիղը «զանգուածային միջոցներ ձեռք պիտի առնէ փոխադարձաբար», ինչպէս կը հաւաստեն նոյն աղբիւրէն: Այսպէս Ատանան պիտի կազմէ ամէնէն յառաջացեալ խարիսխը Խ. Միութեան դէմ :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

■

ՍՈՒՐԸՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Ամէն անգամ որ խորհրդային հրատարակութիւն մը ձեռքս անցնի, ուշադրութեամբ կը փնտռեմ նորակերտ հայերէն բառեր :

Դժբախտաբար մեծ թիւ մը չեն կազմեր յաջողած գիւտերը,— ժամկէտ, շինանիւթ, դիպուկ, եւն.

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, քանի մը տասնեակը չանցնիր համրանքը. մինչդեռ հարիւրներով կրնաք համրել անճոռնի, բխածոյ փոխառութիւնները, որոնք ոչ մէկ արդարացում ունին :

Երբեմն ամբողջ նախադասութիւններ կը կարկտեն, իրարու կցելով օտար բառեր, այն ալ աղճատուած հնչումով :

Ահաւասիկ հատ մը, քաղուած՝ Թիֆլիսի «Սովետական Վրաստան» օրաթերթէն (8 Մարտ).

[illegible] Կարելա — ֆիննական Փիլիալի [illegible] [illegible] ...

« Բիոլոգիա »ն կենսաբանութիւնն է. Գիտնէն ու բառարան ալ ունին:

« Ֆիլիալ »ը՝ մասնաճիւղ կամ պայմանաւոր նիւղ :

«Էնստիտուտ»ը՝ կաճառ, «ինստիտուտ»ին ճեմարանութիւն: [illegible] (Էքսփետիսիոն) արշաւախումբ կամ ուրիշ բառ մը, համաձայն իմաստին :

Միւս կողմէ, երբեմն տիրացուական եւ ծախուածր հայկաբանութիւններ ալ կը փորձեն :

[illegible] օրաթերթին մէջ հանդիպեցայ [illegible]

— հեռուստատեսական կեդրոն: (3 Մարտ 1955) :

Լուրին կցուած տելեվիզոր բառէն հասկցայ թէ թելեվիզիոն ըսել կ'ուզեն :

Կարծեմ ժամանակն է որ սորվինք եւ տարածենք այս բառին համապատասխան հայերէնը :

Մանաւանդ որ, գործիքը հայկական տուներու մէջ ալ կը փայլի, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա, եւ դարձած է անբաժան մէկ մասը ամենօրեայ կեանքին, ինչպէս անթելը (ռատիօ) :

Եսատեն մը կը գործածէի հեռատեսիլ բառը, հետեւելով բառին կազմութեան.— հեռու եւ տեսիլ: Այս վերջին բառը յաճախ կը գործածուի մեր թատերական կեանքին մէջ :

Կարելի է գրել նաեւ հեռապատկեր, բառին միւս՝ վերացական իմաստին վերապահելով հեռանկարը :

Ամերիկայի մէջ եւ այլուր կը գործածեն պատկերասփիւռ, որ շինծու է եւ անիմաստ :

Եթէ «հեռատեսիլ»ը կամ «հեռապատկեր»ը նուիրագործենք, տակաւին կը մնայ գտնել դիտողներուն (թելեվիզէօր), բայցին (թելեվիզէ) եւ ածականին հայերէնը (թելեվիզէ զեկուցում կամ նառ) :

Եւ այսպէս բազմաթիւ բառեր [illegible] մասին պիտի խօսիմ յաջորդաբար :

× Պոլսական թերթ մը կը գրէ.— Նախագահ Ճէլալ Պայարի պատգամը Իրանի թագաւորին :

«Մեսաժ»ը պատգամ է կամ պատգամագիր, տառական իմաստով: Բայց կը նշանակէ նաեւ գիր, նամակ. [illegible] գիր եւն. :

[illegible]

ՎԱՀԷ

ՊԱՅՔԱՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԾԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԽԱՆՈՒԹՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՓԱԿՈՒԻ՞Ն ՄԱՐՏ 28ԻՆ

Աւրրաթ օրուան բուռն վիճաբանութիւններէն ետք, որոնք տեւեցին մինչեւ առտուան ժամը 3, Ազգ. Ժողովը հաւանեցաւ [illegible] օրէնքին քննութիւնը յետաձգել Մարտ 28ին :

Կառավարութիւնը դժուարաւ շահեցաւ այս յաջողութիւնը, վասն զի զօրաւոր հոսանք մը կազմուած էր, անմիջապէս քննելու համար հարկային օրէնքին 32 յօդուածը եւ հարկախոյզները (Փոլիվալան) :

Վիճաբանութեանց ընթացքին ակնարկներ եղան զրավաճառ Փուժատի կազմակերպած շարժումի մասին, որ կրնայ վտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ, շատերու կարծիքով: Այդ օրը Փուժատ ինք ալ յաջողած էր մուտքի արտօնութիւն մը ձարել եւ մնաց մինչեւ առտու, իր կուսակիցներուն հետ :

Ժողովէն ետք, Փուժատեան շարժումին պատուիրակներէն հարիւր հոգի հաւաքուեցան մասնաւոր պանդոկի մը մէջ որ իրենց կեդրոնատեղին է, կարգ մը հրահանգներ ստանալու եւ զատ մեկնելու համար : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ժողովը տեղի ունեցաւ ջլապրգիռ մթնոլորտի մը մէջ: Մէկը միւսէն կծու բառեր կը գործածուէին, ձաղկելու համար այն երեսփոխանները որոնք «դաւաճանեցին », կառավարութեան կողմը բռնելով: Ամէնքն ալ կը կրկնէին թէ այլեւս միմիայն թիւնն է բան սպասել խորհրդարանէն եւ թէ այս անգամ պէտք է կտրուկ միջոցներու դիմել, իրենց դատը շահելու համար :

Փուժատ ինքն ալ խօսք առնելով յայտարարեց .

— Այլ եւս ամէն բան վերջացած է. կարելի չէ բան սպասել այս տեսակ ներկայացուցիչներէ: Կը պահանջեմ պայքար բանալ բոլոր անոնց դէմ որոնք դրժեցին իրենց խօսքը, մինչեւ այստեղ գալէ եւ ունկնդրութիւն խնդրելէ ետք: Պէտք է լուալ բոլորն ալ ... Անոնք դաւաճաններ էն: Պոյքոթ հռչակեցէք անոնց դէմ իրենց գաւառներուն մէջ, անխնայ ըսէք ինչ որ կը մտածէք իրենց մասին ...

Ենտոյ խանդավառութեամբ քուէարկել տուաւ բանաձեւ մը որուն համաձայն բոլոր խանութները պիտի փակուին Մարտ 28ին, երբ Ազգ. Ժողովը կը սկսի քննել հարկային խնդիրները :«Այս անգամ փակման հրամանը ես պիտի շահեմ: Ցոյցեր սարքեցէք ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, նահանգապետութեանց եւ կառավարչութեանց առջեւ :Տեսնենք ինչպէս պիտի արդիւնք մեր դժգոհութեան արտայայտութիւնը »:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ՝ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Մարսէյլի Հայ Արենոյշներ եւ Արփեր	10.000
Դ. Թեւանեան (Ճաշարան Եար)	5.000
Վալանսի եկեղեցւոյ «Արաքս» երգչախումբը	1.000
Տիկ. Լիւսի Կարապետեան (Նախկին որբուհի, Մարսէյլ)	1.000
Տիկ. Ֆ. Ֆրէնկեան (Նախկին որբուհի, Մարսէյլ)	1.000
Վ. Պապուլեան (Մարսէյլ)	1.000
Տէր Տիկին Արամ Արմաղանեան (Փարիզ)	1.000
Տիկին Ալոյեան (ազգեան Վարսենիկի տարեդարձին առթիւ)	500
Տիկ. Հայկուհի Տատուրեան (իր զաւկին յիշատակին)	2.000
Գումար՝	22.500
Մարտ 20ի գումարը	554 [illegible]
Ընդհ. գումար	577 [illegible]

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն 8400 Ֆր. կը տրամադրէ Ահարոնեան դամբարանին համար :

Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն :

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Բ.

ՕՐԻՈՐԴ ՄԱՐԳՐԻՏ ԵՐԿԱՆԵԱՆ ճշմարիտ համադրութիւնն էր շնորհաց · Վայելչահասակ, ձուաձեւ դէմքով, սեւ եւ կայծկլտուն աչքերով ու կեռասաթոյր շրթներէն արտահոսող սիրալիր ժպիտով, դասական տիպարն էր Ֆրանսայի մարքիզուհիներուն :

Փոքր տարիքին եկած էր Փարիզ, Սորպոնի դասընթացքներուն հետեւելու համար եւ այնչափ լաւ սորված էր ֆրանսերէնը, որ «սոսկ ապարանջան» մը դարձած էր իրեն համար: Կաթոլիկ էր, հայերէն չէր խօսեր դիտմամբ, որպէսզի տղաքը լաւագոյն կերպով օգտուէին ֆրանսերէնի դասերէն: Եւ օր մը երբ բերնէն փախցուց «երջանիկ» բառը, «վա՜յ, օրիորդը հայերէն գիտէ եղեր», ուղղոյն տուինք իրարու գոհունակութեամբ :

Մեր շնորհալի ուսուցչուհին կը դասախօսէր պոլսահայ կարեւոր վարժարաններու մէջ, նոյն ատեն մասնաւոր դասեր կուտար տուներու եւ Կեդրոնականի մէջ : Շաբաթը հինգ օր մեզի կը դասաւանդէր, փոխն ի փոխ ընթերցում, քերականութիւն, թարգմանութիւն, ուղղագրութիւն եւ գրագրութիւն (չորս եղանակներու խոշոր պատկերներուն առջեւ):

Բացարձակապէս մեզի արգիլած էր հարաւային շրջանի շեշտին գործածութիւնը, մանաւանդ Ֆրանսերէն Ր-ին այլափոխումը Ղ-ի, զոր կը նկատէր խորթ եւ յատուկ Մարսիլիացիներուն: Ֆրանսերէն լեզուն կը պանծար իր բերնին մէջ, անուշ եւ բիւրեղեայ հնչականութեամբ, որ իրաւունք կուտար Միրիամ Հարրիի աղաղակելու հիացմունքը — «Լաւագոյն ֆրանսերէնը կը խօսուի Պոլսոյ մէջ»:

Բայց, Օր. Մարգրիտ ունէր իր «Շուշուն»ները, որոնց անուշ կը նայէր եւ կը չփոթէր: Ֆրանսերէն սորվելու փափաքը զօրաւոր էր, բայց հաւելանշին կը պատուհասէր դասերը, որովհետեւ խելքը ուրիշ տեղ էր: Մարդ բազմաթիւ տէրերու չի կրնար ծառայել: Մարզական շարժումին [illegible] էր, Թատրոնի եւ գրական[illegible] [illegible] կը հետեւէր Հայաստանի [illegible]

Կեդրոնական անցուցած վերջին տարեշրջանին ընկերներս զիս ընտրեցին կազմակերպիչ մեր դասարանի գեղարուեստական բաժնին: Թումբ մը դասընկերներու հետ, գեղական կատարելութիւն մը խաղացի, որ աչքի զարկաւ իր յաջող բեմադրութեամբ ·

Ամփիթատրոնին յարակից տարրալուծման աշխատանոցին մէջ, Օր. Մարգրիտ Երկանեան մեր դիմայարդարումը կատարեց, նոյնիսկ ցուցմունքներ ըրաւ կահերու պատշաճ սարքաւորման համար· Ամէնէն առաջ ինքն էր ուրախացողը, շնորհաւորեց զիս սրտաբաց խանդավառութեամբ մը, ինչ որ ճշմարիտ քաջալերանք մը եղաւ թատերական սկզբնական քայլերուս ընթացքին :

Անողորմ ճակատագիրը զգետնեց այս խանդավառ ուսուցչուհին, որ իր ճառագայթող դէմքով եւ շնորհով լոյս կը սփռէր վաղեմի ուսումնարանին մէջ: Երեւակայեցէք, ախտը այնպէս հիւծած էր զինքը, որ խնամող բժշկուհին՝ Լիւսի Գաբրաչեան կը դժուարանար հաւատալ իր երբեմնի արքենի գեղեցկութեան: Շատ ցաւեցայ իմէկ լսելով մահը մեր ֆրանսերէն ուսուցչուհիին, մօտաւորապէս 7-8 տարի առաջ, ահաւոր տանջանքներու մէջ:

Մեր անգլերէնի ուսուցչուհին՝ Օր. ԻՍԹԷՐ ՏԷՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆ, բնաւ չէր նմաներ Մարգրիտին: Նիհարակազմ, երեսները ցանոտ, ակնոցներուն ետեւէն սեւ եւ վառվռուն աչքերով, ան ճիշդ ուսուցչուհիի կենդանի տիպարն էր: Տարագրութեան շրջանին Պարտիզակէն ճամբած էին Գոնիա, հոնկէ յաջողած էր կերպով մը ինքզինքը Պոլիս նետել :

Օր. Եսթեր, ներշնչուած անգլիասաքսոն հզօր դաստիարակութենէն, միշտ հետամուտ էր երկաթեայ կարգապահութիւն մը հաստատելու Կեդրոնականի մէջ: Որոշ չափով յաջողած էր, որովհետեւ ունէր ուժեղ եւ տիրական նկարագիր: Եթէ բաղդատութիւն մը ընել ուզէինք, պիտի կրնայինք զինքը նմանցնել ցախսարիկի մը, որ կը թռչի մէկ ճիւղէն միւսը : Յաճախ կը մասնակցէր ազգային ձեռնարկներու, հայկական թաղերը կ'երթար բանախօսութեան: Երբեմն ալ կը գրէր Հայկանուշ Մարքի «Հայ Կին»ին մէջ: Պատրաստուած էր, լեզուն բերնին մէջ կը դառնար, բայց սերտողութեան պահերուն անգլիերէնէ աւելի մեզի հետ կը խօսէր ֆրանսերէն, թերեւս վարժութիւն ձեռք բերելու համար :

Ճաշի ընթացքին հաստատած էր շինիչ ընթերցումներու դրութիւնը: Մասնաւորաբար կը քաջալերէր Պէյլէրպէյի որբերու ողիմպիականին ախոյեանը՝ Անդրանիկ Քէօթէնէճեանն, որ մեզի կը պատմէր դրուագներ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտէն:

[illegible] ուսուցչուհին, որ մեզի նոյն ատեն կը դասախօսէր բարոյախօսութիւն, երկար չմնաց Կեդրոնականի մէջ: Պատճառն այն էր, որ սիրտը տաք էր աւելի քան ինչ որ ցոյց կուտար իր անարիւն դէմքը: Զղեց վարժարանը եւ գնաց Պերլին, Յակոբ Զօրեանի մօտ: Զղջումի նշո՞յլ մը կարելի էր նկատել արդեօք, երբ մեզի կը գրէր հոնկէ — «Յաճախ, երբ պատուհանէս կը տեսնեմ գերման դպրոցականներ, ձեզ կը յիշեմ կարօտով»:

Պերլինէն երկուքն ալ անցան Հայաստան, հայրենիքին ծառայելու ջերմեռանդ պատրաստակամութեամբ: Զարմանալի է անշուշտ, որ Եսթեր չկրցաւ դիրքի մը հասնիլ այնտեղ, մինչ աննշան կիներ բարձրացան մինչեւ համալսարանի դասախօսի ամպիոնին: Յակոբ Զօրեան, որ տքնաջան տեսաբան մը դարձած էր, իր երկարաշունչ ուսումնասիրութիւններով, չկրցաւ օձիքը փրկել Բերիայի ձեռքէն : Չեմ գիտեր թէ ուր է այժմ, բայց ուրախ եղայ իմանալով վերադարձը մեր Կեդրոնականի ուսուցչուհիին :

Մեր Բուսաբանութեան ուսուցիչը՝ ՓԱՅԼԱԿ ՍԱՆԱՍԱՐ, Կարնեցի էր եւ հա[illegible] վարժարանը: [illegible], կլոր դէմքով, գրեթէ կարճահասակ, այլ կրակոտ խառնուածքով: Ժամանակ մը նոյնիսկ փոխարինած էր Լեւոն Յակոբեանը, — հայ արիներու շարժման հիմնադիրն Եղբայրը, — մարզանքի դասերուն:

Մշակուած միտք մըն էր: Մեծ խանդավառութեամբ կը դասախօսէր բուսաբանութիւնը, մեր տետրակները լեցնելով պատկերազարդ եւ ընդարձակ բացատրութիւններով:

Դժբախտաբար առողջութիւնը կը դաւաճանէր իրեն,— հետեւանք մը, աքսորի տառապանքներու եւ թաքուն վիշտի մը:

Գաղթի տարիներուն Փայլակ իր կեանքը կապեց Հայուհիի մը եւ հաստատուեցաւ Մարսէյլ, ուր կը զբաղէր առեւտուրով : Պատերազմէն առաջ, անգամ մը իրեն հանդիպեցայ Սոսիէթէ Սավանթի վերնայարկը: Վրացեան այն օրը կը խօսէր Խորհրդային Հայաստանի գրականութեան մասին, որ [illegible]: Մեր նախկին ուսուցիչը քանի մը խօսք ըրաւ իր կարգին: Հաւաքոյթի վերջաւորութեան՝ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցայ իրեն հետ եւ ակամայ բաժնուեցանք փոխադարձ մաղթանքներով :

Փայլակ Սանասար ժամանակին կը գրէր «Ճակատամարտ»ին մէջ, իսկ այնտեղ շարունակեց իր աշխատակցութիւնը «Յառաջ»ի, ընդարձակ եւ հմտալից յօդուածներով: Մեր ընթերցողներուն ջերմապէս պիտի յանձնարարէի վերստին կարդալ այս սիւնակներուն մէջ երեւցած իր մէկ յօդուածաշարքը, ուր շահեկան տեսակէտներ կը պարզէր արժանիքներու վերլուծման եւ տալու ձեւի մասին: Մե՛ղք որ այս եռանդուն մտաւորականը զոհ գնաց խլիրդի, գրեթէ երիտասարդ տարիքին.

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԺԻՒԼ ՎԵՌՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Այս տարի կը լրանայ աշխարհահռչակ վիպասան եւ հետախոյզ Ժիւլ Վեռնի մահուան յիսնամեակը (մեռաւ 1905 Մարտ 24ին): Այս առթիւ շքեղ հանդիսութիւններ տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ Մայիսին: Մօտ 82 ազգեր կը պատրաստուին մեծարելու յիշատակը այս ակնաւոր վիպասանին, որու առասպելական եւ երեւակայական վէպերը ագահօրէն եւ հաճոյքով կը կարդացուին մինչեւ այսօր:

Ժիւլ Վեռն քաջածանօթ է նաեւ հայ հասարակութեան: Տարիներ առաջ հայերէնի թարգմանուած են իր գլխաւոր գործերը — Շուրջ զլուսնով, Աշխարհի շրջանը 80 օրուան մէջ, Միշէլ Սթրոկով, Նաւապետ Կրանտի որդիքը, Քսան հազար փարսախ ծովուն տակ, Խորհրդաւոր կղզին եւայլն:

Ժիւլ Վեռն ծնած էր Նանթ 1828ին, եւ զաւակն էր իրաւաբանի մը: Ի բնէ արկածասէր եւ արկածախնդիր էր: Բուռն սէր մը ունէր իր զարմուհի Քարոլինին հանդէպ, որուն ծաղիկներ կը նուիրէր: Օր մը Քարոլին իրեն ըսաւ թէ՝ բուստէ ճերմակ մանեակ մը կ'ուզէր, ինչպէս նաւապետները կը բերեն կղզիներէն... Պատանի Ժիւլ կը փորձէ դէպի Քորալի կղզիները մեկնիլ, համաձայնելով նաւաստիներուն հետ: Սակայն դրացի մը տեսած էր նաեւ նաւելը եւ հօրը իմացուցած: Հայրը խելայեղ՝ նաեւ կը ցատկէ եւ տղան վար իջեցնելով լաւ մը կը ծեծէ :

Տղան լալով կ'երդնու թէ այլեւս պիտի ճամբորդէ միայն երազով... Երբ մեծցաւ աշխարհի շրջանը ըրաւ աւելի քան երկու հազար անգամ, հանգիստ նստած բազկաթոռին մէջ, վառարանին քով, սենեկազգեստով եւ մուճակներով: Իր «Կանանչ ճառագայթ» գրքին մէջ տեղ մը կը խոստովանի թէ «երբ նաւ մը տեսնէի ամբողջ էութեամբս անով կը նաւարկէի »:

Իր պատանութիւնը անցուց Ֆէյտօ կղզիին քարափները: Երբեմն ալ իր մօրեղբօր Շաթօպրիանի տունը կ'երթար մտիկ ընելու անոր ճամբորդական պատմութիւնները: Գրել կարդալ կը սորվէր նաւապետի մը այրիին տունը, որ իրեն կը պատմէր թէ մեղրալուսնէն ետք մեկնած էր ամուսինը եւ երբեք չէր վերադարձած: «Միսթրէս Պռանիքան»ի մէջ ան կը պատմէ ողբական կնոջ մը որ վերագտած էր իր կորսուած ամուսինը, Խաղաղականի կղզիներուն մէջ փնտռտուքներէ ետք:

Քսան տարեկանին Փարիզ կուգայ, կը հետեւի իրաւաբանութեան եւ կ'որոշէ բնաւ չամուսնանալ : Իր զարմուհին՝ Քարոլինը լքած էր զինք եւ ամուսնացած ուրիշի մը հետ: Վրէժ լուծելու համար, Ժիւլ Վեռն իր վէպերէն կը վանէ գրեթէ բոլոր կիները:

Փարիզի մէջ կը հիմնէ խմբակ մը, «Տասնըմէկներու Ակումբ առանց կիներու»: Սակայն հաճելի չի թուիր այս բանը իր հօրը, եւ կը կանչէ տղան եւ կ'ըսէ թէ դատական պաշտօնեայ պիտի ըլլայ : — Երբեք կ'ըսէ տղան: Հայրը դրամը կը կտրէ, որով տղան կը ստիպուի փարիզեան իրաւաբանի մը քով մտնել:

Տասնեակ մը տարի թատերախաղեր կը գրէ եւ 1852ին 24 տարեկանին կը մտնէ Թէաթր Լիրիք, քարտուղարի պզտիկ պաշտօնով մը, շահելով տարեկան 600

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

Միքայէլը, որ առիթ էր փնտռում իրեն յուզող հարցի մասին խօսել, դեսպանի տուած խորհուրդից յետոյ, կարծեց, որ ունկնդրութիւնն աւարտուեց: Բայց ըստ երեւոյթին լորտին Նալբանդեանի անձնաւորութիւնը հետաքրքրել էր, յատկապէս Մացցինիի քաղաքականութիւնն ակնարկելուց յետոյ, եւ դիտմամբ ունկնդրութիւնը ձգձգում էր: Դա նկատեց եւ թարգմանիչը, որը մինչ այդ կանգնած լինելով՝ այժմ նստեց սպասողական վիճակում :

— Ո՞րքան ժամանակ է, որ դուք Պոլսում էք, — հարցրեց լորտը կարծես ի միջի այլոց, նայելով սակրոտ ու երկար եղունգներին :

— Մօտ մէկ ամիս է :

— Ինչո՞ւ այդքան երկար :

— Դուք ընդունեցիք ինձ այսօր :

- Բայց այդ մասին ռուսական յարգոյ դեսպանը խնդրեց երէկ :

Սա դիւանագիտական խաղ էր: Միքայէլը կռահեց, որ դեսպանն ինչ որ բան է կասկածում: Առիթը ներկայացաւ, հարկաւոր էր շօշափել Անգլիայի տրամադրութիւնը Տաճկահայերի նկատմամբ, յանձին այս չոր ու ցամաք լորտի, որին կարծես երկար ժամանակ կախել էին արեւի տակ եւ արիւնը, սիրտը, ջղերը չորացրել :

— Անկեղծն ասած, կոմս Լոբանով-Ռոստովսկուն ես ինքս ուշ դիմեցի, որովհետեւ Պոլիս հասնելուս պէս, տխուր եւ ինձ սաստիկ յուզող լուրեր իմացայ, — սկսեց Նալբանդեանն ամենայն զգուշութեամբ, աշխատելով կասկած յարուցող ոչ մի բառ չարտասանել :

— Ինչո՞ւ տխուր ... Նոր է հաստատուել Սահմանադրութիւնը, որը Հայերի համար մեծ հեռանկարներ է բաց անում, — ասաց դեսպանը :

— Ես տեսնում եմ այդ հեռանկարները: Մինչեւ ձեզ այցելելը լսեցի, որ Թիւրք կառավարութիւնը պատրաստւում է հայ գիւղացիութեան հարկերը բարձրացնել : Այդ բռնութեան դէմ որեւէ ըմբոստացում կանխելու նպատակաւ հայկական շրջաններն են ուղարկւում զինուած ուժեր :

— Այդպիսի նպատակ մինչեւ հիմա մեզ յայտնի չէ :

— Բայց ձեզ յայտնի պէտք է լինի, որ քրիստոնեայ ժողովուրդները դեռ հաւատում են ձեր հովանաւորութեանն ու պաշտպանութեանը, որ դուք անտարբեր չէք լինի սուլթանի կործանարար բարբարոսութիւնների հանդէպ :

Նալբանդեանի ասածը թարգմանելու ընթացքում դեսպանը սառն էր ու դէմքն անարտայայտիչ: Երբ թարգմանը վերջն աւարտեց, լորտը իր լայն ու տափակ կզակը քորեց, ապա այնպիսի ձայնով, կարծես քթի մէջ երաժշտական գործիք լինէր, ասաց ·

— Մենք, սը՛ր, չենք միջամտում օտար երկրների ներքին գործերին ...

— Ես հաւատում եմ ձեր այդ հաւաստիացմանը, միլորտ, բայց... ասում են, որ սուլթան Մեճիտը իր նամազն անգամ չի կատարում առանց ձեր թոյլտուութեան ...

— Սուտ պարադոքս է ...

— Անգլերէն սովորելուց յետոյ, առաջին բանը, որ կարդացի ձեր լեզուով, ազգային հիմնի խօսքերն էին՝ «Իշխիր, Բրիտանիա...» :

— Յանուն քաղաքականութեան եւ ոչ բռնութեան ...

Թարգմանը հազիւ էր հասցնում թարգմանել խօսքի այս մենամարտը: Նալբանդեանը պատրաստ էր փաստերով դեսպանի ասածը ժխտել: Երբ Ֆրիդրիխ Մեծի առաջարկութեամբ Լեհաստանը մասնատուեց Ռուսաստանի, Պրուսիայի եւ եւ Աւստրիայի միջեւ, Անգլիան լռութեամբ հաւանութիւն տուեց այդ ագահական անարդարութեանը. Յունաստանն արնաքամ էր լինում թիւրքական եաթաղանի տակ, եւ միայն մէկ անգլիացի՝ Լորդ Բայրոնը ցանկացաւ բարձր պահել իր ազգի պատիւը :

Բայց Նալբանդեանն այդ բոլորը չասաց եւ բաւարարուեց հեգնօրէն ժպտալով :

Լորտ Բուլվէր որսաց այդ ժպիտը, հասկացաւ դրա նշանակութիւնը եւ շարունակեց խօսել նոյն մումիական սառնութեամբ :

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ մասնաճիւղ մը կազմուած է Հալէպի մէջ, Մարտ չորսին: Այս առթիւ ժողով մը գումարուած էր Քարէն Եփփէ ճեմարանին մէջ, ի ներկայութեան վաթսուն հրաւիրեալներու: Հաւաքոյթին բացումը կատարած է Միհրան Թէօլէօլեան, պարզելով Համազգայինի ընկերութեան նպատակները, — կրթական, գրական, թատերական եւն.: Մայր դիւանի ատենապետ ընտրուած է Բժ. Յ. Գասապեան, ատենադպիր՝ Գ. Եղ. Էլոյեան: Կազմուած է առժամեայ վարչութիւն մը, որ պիտի աշխատի բազմապատկել անդամներուն թիւը .

Փրանք, ինչ որ իրեն կ'ապահովէ նիւթական որոշ եկամուտ։ Այս աշխատանքը որոշ ատեն մը կը հեռացնէ զինք գրականութենէն։ Ինք որ «Տասնըմէկերու Ակումբ առանց կիներու» նախագահն էր, կ'ամուսնանայ գեղեցիկ այրի կնոջ մը՝ Օնօրինի հետ որ երկու զաւակ ունէր, մէկ ալ իրմէ կ'ունենայ։

Կը ճամբորդէ Սկովտիա եւ Սքանտինաւիա։ Վերադարձին կը ծանօթանայ գրագէտ Ժաք Առակոյի հետ որ իրեն կը պատմէ իր արկածները Քոլորատոյի մէջ, ոսկի փնտռողներու հետ։ Այս թուականին է որ կը գրէ «Հինգ շաբաթ Օդապարիկի մէջ»

Հրատարակիչները երբեք կարեւորութիւն չեն տար իր գործերուն։ Օր մը իր գործը կը տանի Թիւ. Ժաքոպի հրատարակիչին՝ Հէցէլի որ նախ նախ կը մերժէ. Երբ Ժիւլ Վեռն դուրս կ'ելլէր, ետեւէն հասնելով կ'ըսէ — «Գրագէտի յատկութիւններ ունիս, կրնաս քանի մը հանգոյցներ եւս աւելցնել գլխաւոր դրուագներուն։ Ամբողջական վէպ մը կազմէ եւ եկուր։ Հինգ շաբաթ ետք իր «Հինգ շաբաթ Օդապարիկի մէջ» գրքին համար, հրաշալի առաջարկներ կը ստանայ, — տարին երկու հատոր գիրքի փոխարէն պիտի ստանար քսան հազար Փրանք, քսան տարի շարունակ։ Հետզհետէ աւելի նպաստաւոր պայմաններ կ'առաջարկէ հրատարակիչ Հէցէլը։

Ժիւլ Վեռն 104 հատոր գիրք կը գրէ 42 տարուան մէջ։ Նախ մատիտով կը գրէ փոքր գիրերով, ապա վրայէն մելանով կ'անցնի։

Իր օդանաւը «Վիքթորիան», երբ իր թռիչքը կը կատարէր Ափրիկէի վրայ, արդէն գիտական քաղաքակրթութիւնը տակաւին կատարեալ յեղաշրջումի մէջ էր։ «Սառուցեալ Անապատը» գրքին մէջ կը գրէ թէ՝ «Ձեմ հաւատար անբնակ երկիրներուն»։ Զահրութեամբ եւ գիտութեան միջոցներով, մարդիկ պիտի կրնան բնակութիւն ծովի եւ երկիրը ։ Այս միտքը հաւատոյ հանգանակ կը դառնայ գաղթարարներու։ Ով որ գիտէ կամ նորութեան մը չէր հաւատար, կ'ըսէր թէ Ժիւլ Վեռնեան է։

Ան նախատեսած էր Բեւեռներու գրաւումը։ Երբ ծովակալ Փիրի կը պատրաստուէր Թռիչք կատարել դէպի Հիւսիսային բեւեռը, ան կ'ըսէ թէ «Ժիւլ Վեռն էր որ զիս հոս բերաւ»։ Գրեթէ բոլոր բնախօսները կը խոստովանին թէ Ժիւլ Վեռնի շնորհիւ այդ ասպարէզը ընդգրկած են։

Արհեստագիտական տեսակէտէ ալ ան նախատեսած էր օդանաւը, շարժանկարը, հեռապատկերը, սուզանաւը ... 1863ի եւ 1905ի միջեւ իր երեւակայած արիկերքը կէտ առ կէտ իրականացած է։

Ան արկածախնդրական վէպերու ոճ մը ստեղծեց որու հետեւեցան յետագային ուրիշներ։

1886 Մարտին յիմարութեան նոպայի մը մէջ իր եղբօրորդին՝ Կասթոն Վեռն ատրճանակի երկու հարուածներով կը վիրաւորէ զինք սրունքէն։ Ժիւլ Վեռն կիսովին անդամալոյծ տասը քայլէն աւելի չի կրնար առնել։ Ասկէ ետք չի կրնար հանդուրժել տղոց եւ կը ծեծէ զանոնք։

Թաղումը կատարուեցաւ մեծ շուքով, մասնակցութեամբ ամէն ազգի ներկայացուցիչներու եւ հանրապետութեան նախագահին։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

*

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յատուկ) — Կիրակի, 13 Մարտ, Քուփօլ սրճարանի վերնայարկը տեղի ունեցաւ Հայ Ուսանողներու Միութեան տարեկան ձեռնարկը։ Ասուլիսի ձեւով կազմակերպուած այս ցերեկոյթը նուիրուած էր արդիական հարցերու։ Հայկ. մշակոյթի ճակատագիրն ու արժէքը եւ մեր երիտասարդութեան դիրքը հայապահպանումի ճիգերուն հանդէպ։

Գ. Աւետիս Ֆէթթէլեան փորձեց անկեղծ վերլուծումի մը ենթարկել երիտասարդութեան վերաբերումը։ Դժուար գտաւ դերը այժմու երիտասարդութեան, որմէ շատ բան կը սպասուի, եւ որ պայմաններու իսկ բերումով յաճախ ի վիճակի չէ տալու իրմէ սպասուածը։ Խօսեցաւ երիտասարդներու շուարումին մասին, փորձեց տալ կէտը ազգային ձգտումներուն եւ աշխարհաքաղաքացիական հակումներուն։ Ցոյց տալ հաստատումներէ վերջ՝ յոյսի շեշտով վերջացուց իր խօսքը, յայտնեց իր եւ երիտասարդութեան հաւատքը կարելի հրաշքի մը մասին եւ այդ հրաշքը տեսաւ հայկ. մշակոյթի բուրիքներուն մէջ։ Այս երեկոյթին առթիւ յատկապէս հրաւիրուած էր ծանօթ գրագէտ Ն. Սարաֆեան։ Այս տեսակէտէ՝ յատկանշական էր ուսանողներուն ընտրութիւնը։ Կանչած էին երէց մը իր մտահոգութիւններով աւելի մօտ է նոր սերունդին քան հինին։ Խանդավառ խօսքերէ աւելի իրական դատումներ եւ ճշմարիտ հաստատումներ է որ կը փնտռուէին։ Եւ յուսախաբ չեղան։ Գ. Սարաֆեան հարցերը դրաւ անկեղծօրէն եւ ձեւակերպեց անաչառ ու արդար պատասխաններով։

Ահաւասիկ իր շահեկան դասախօսութեան հիմնական մասերը.

— Գտնիկ ժողովուրդ մըն ենք ստորակայութեան զգացումով։ Ունինք մշակոյթ մը, որ շատերու համար պարծանքի աղբիւր է, բայց կ'արհամարհուի ուրիշներու կողմէ։ Երկու տեսակէտներուն մէջ ալ իրականութեան բաժին մը կայ։ Դժգոհները մեր մշակոյթը կը բաղդատեն արեւմտեան աշխարհի մշակոյթին հետ եւ [illegible] ու նախնական կը գտնեն [illegible]րէն։ Մոլեռանդ ազգայնականներ մեծութիւն կը տեսնեն մեր մշակոյթին մէջ ու կ'արհամարհեն օտարները։ Անշուշտ մեծութիւն մը կայ մեր մշակոյթին մէջ. Քաղաքական, աշխարհագրական ու կրթական պայմաններ նկատի ունենալով՝ հերոսութիւն իսկ կարելի է տեսնել անոր մէջ։ Բայց անուրանալի է թէ տկարութիւններ ու խոցելի կէտեր շատ կան մեր մշակոյթի անդաստանին մէջ։ Արդար է չափով մը երիտասարդութեան դժգոհութիւնը եւ նորութեան պահանջը։ Լուծումը չափաւորութեան մէջն է, պէտք չէ կուրանանք ազգայնամոլութեամբ, ոչ ալ տարուինք ազգամերժ ու աշխարհաքաղաքացիական հովերէ։ Գիտակցելով հանդերձ մեր մշակոյթի համեմատական արժէքին՝ պէտք է օգտուինք օտար մշակոյթի բարիքներէն.

Անդրադառնալով արտասահմանի պայմաններուն, Գ. Սարաֆեան յուսահատական գտաւ կացութիւնը։ Բայց հայ մշակոյթի ծառաները սրբազան պարտականութիւնը ունին շարունակելու իրենց առաքելութիւնը. վաղուան հայրենիքին պիտի մնան արտասահմանեան հայ մշակոյթի այսօրուայ բերքերը։

Դասախօսութենէն ետք տեղի ունեցաւ կարծիքներու փոխանակութիւն։

Շահեկան էին տրուած հարցերը ու խանդավառիչ էր հաստատել թէ խօսապէս կը հետաքրքրէին անոնք ուսանող երիտասարդները եւ ներկայ հասարակութիւնը։ Շնորհակալութեան եւ շնորհաւորութեան արժանի է Գ. Ն. Սարաֆեանը, որ կրցաւ հաղորդական իր խօսքով նոր հորիզոն մը բանալ մեր միտքերուն առջեւ։

Գ. Շ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

★

Համազգային ընկերութեան հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Մարտ տասնին, Քաֆէ Րիժանի վերնայարկը։

Դասախօսն էր Գ. Օննիկ Գէրպէրեան, նիւթը՝ «Ամերիկահայութիւնը»։

Վարչութեան քարտուղարը, Գ. Զպուքճեան ներկայացուց դասախօսը, որ մէկուկէս տարիէ ի վեր Մ. Նահանգները կը գտնուէր, համերգներ կազմակերպելով։ Ահաւասիկ դասախօսութեան ամփոփումը. —

«Ամերիկահայերը կը կազմեն, ամբողջ ամերիկեան ժողովուրդին մէկ հազարերորդը։ Կարելի է գաղութը բաժնել չորս զանազան խմբաւորումներու, — 1895ի ջարդերէն ետք գաղթողներ, 1915ի ջարդերէն եւ աքսորէն ազատուողներ, Ամերիկա ծնածներ եւ նոր սերունդը։

Այս խմբաւորումներուն վրայ աւելցնելով զանազան հաւատածներ, բողոքական, կաթոլիկ, լուսաւորչական, հայրենակցական, կուսակցական եւայլն, տարբեր տարիքի, տարբեր շրջաններու բարքերով, տարբեր մտածողներու խառն զանգուած մը՝ դուք կ'ունենաք պատկերը Ամերիկահայութեան։ Անշուշտ այս կացութիւնը կը վնասէ միասնականութեան, որ անհրաժեշտ է ազգապահպանման համար. Հակառակ ասկայն, այն տխուր վիճակին, Ամերիկահայութեան մէջ կան բազմաթիւ մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ։ Ունի գրագէտներ, որոնք երեք դասակարգի կը բաժնուին, հայերէն գրողներ, անգլիերէն գրողներ եւ Ֆրանսերէն գրողներ։ Կան նաեւ հրապարակագիրներ, քրոնիկագիրներ եւայլն։ Գաղութը հարուստ է երաժշտական տեսակէտով։ Ունին տաղանդներով լաւ երգիչներ եւ երգչուհիներ որոնց ձայնը մասնաւոր շեշտ մը ունի։ Ամերիկահայը մասնաւորապէս կը սիրէ Կոմիտասը։ Արեւելեան երաժշտութիւնը եւս իր տեղն ունի հոն, եւ տեղական երաժիշտներու կողմէ շատ հաւնելի եւ ժողովրդական լեզուով գրուած երգեր կը լսուին։ Տխուր է թեմական պառակտումը։ Երկու հատուածներու բաժնուած, սուր պայքար մը կը մղեն իրարու դէմ։ [illegible]գիմէ, 8 – 10 տարեկան սերունդին մեծ մասը անգլիերէն կը խօսի եւ հայերէն չի գիտեր։ Տասնեակ մը տարի ետք դատապարտուած են ուծանալու։»

Դասախօսը սիրով պատասխանեց կարգ մը հարցումներու

Գ. ՎԱՐԴԱՆ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Լոս Անճէլըսէն (Քալիֆորնիա) կը հաղորդեն թէ երկու սրտցաւ մեկենասներ, հայր եւ որդի Տիգրանեան 30.000 տոլար նուիրած են Հալէպի Քառէն Նփիէ ճեմարանին, երեք յարկով շէնք մը կառուցանելու համար ճեմարանի հողին վրայ, գիշերօթիկներու համար, բոլոր յարմարութիւններով։ Այս նուէրը յայտարարուած է Փալանճեան ճեմարանի յոբելենական հանդէսին առթիւ, ընկ. Յ. Քարիանի կողմէ, ջերմ ծափերու մէջ։

Ինչպէս ամիսներ առաջ հաղորդած էինք Օրը Օրինով մը, հայր եւ որդի Տիգրանեան խոստացած էին կրթական շէնք մը կառուցանել, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝ Տիկին Հերմինէի յիշատակին։

Ուրեմն Քառէն Նփիէ ճեմարանն ալ պիտի ունենայ վայելուչ շէնք մը։ Կ'արժէ ջերմապէս շնորհաւորել նուիրատուները։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի, Մարտ 13ին, Պոլէի գերեզմանատունը, Տէր Ազդէ քահանան, մի խումբ հաւատարիմ բարեկամների եւ ընկերների ներկայութեամբ, կատարեց հոգեհանգստեան արարողութիւն ողբացեալ Արտաւազդ Ատոմեանի գերեզմանին վրայ։

Լրացաւ հինգ տարի [illegible] բանակի սպայ Արտոյի մահուան օրից եւ նրա յիշատակը թարմ է ոչ միայն իր հարազատների, այլ եւ նրանց որոնք ազգային կեանքում ծանօթացել են այդ սպայի, արդարամիտ եւ հայրենասէր ընկերոջ հետ.

[illegible] Գերասիմ Բալայեան ներկաներին հանգուցեալ ընկերոջ յիշատակը, վերյիշելով մի քանի դրուագներ նրա անցեալից։ Ընկեր Արտօն, հիւանդանոցում պառկած ատեն, գրելով անխուսափելի վախճանը, դժուարաւ չընկճւեց է Բալայեանի. — «Երանի թէ Հայաստանի պաշտպանութեան կռիւներում սպաննուած լինէի (վիրաւորուել էր) եւ թաղուած հայրենի հողի մէջ»։

Ներկաները պարտք սեպեցին այցելել նաեւ մեծ յեղափոխական ընկեր Աբրահամ Գիւլխանդանեանի գերեզմանը։ Տէր Ազդէն այստեղ եւս գերեզմանօրհնէք կատարեց եւ ընկեր Բալայեան մեծարեց Հայաստանի Հանրապետութեան նախարարի յիշատակը։ Այցելուներն վերադարձին հանդիպեցան Ատոմեան ընտանիքի բնակարանը, մխիթարելու ողբացեալ ընկերոջ այրին եւ զաւակները։

Հ. Ս.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (104)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Նա լսել էր մեկնելէն առաջ Աղթամարի կողմից Թնդանօթի որոտումները, նոյնիսկ մտածել էր Աղթամար գալ, բայց վերջը ասել էր. «Աւելի լաւ է որ մեր ճանապարհը շարունակենք դէպի Դատուան»։

Երբ երեկոյ եղաւ, մենք էլ պատրաստ էինք մեկնելու։ Նոր լուր չէինք առած։ Պիտի մեկնէինք Դիմոր եւ Հայկական Ալիւր գիւղը։

Վանքի վանահայրը եւ միաբանները խնդրեցին Անդրանիկից, որ մի գիշեր եւս մնանք, որովհետեւ վստահ էին թէ մի բան պիտի չպատահէր։ Մենք մերժեցինք շնորհակալութեամբ՝ ասելով. «Մեր առաջումը չենք կարող յետաձգել»։

Տարօրինակ բան էր։ Այստեղ Կտուց Անապատի տեղապահը ոչ միայն մեզ կ'իմացնէր իրենց ունեցած պաշարի քանակը, այլ եւ մեր տրամադրութեան տակ կը դնէր այն, մինչդեռ անդին՝ Աղթամարի տեղապահը ոչ միայն պաշար չէր ամբարած, այլ եւ վանքի ունեցած պաշարը դուրս էր հանել տուած, որպէսզի չլինի թէ յանկարծ հայ յեղափոխականները ներս գային եւ բան գնէին հոն։ Նա դրանով էլ չէր բաւականացած եւ անմիջապէս հաղորդած էր վալիին մեր Աղթամար մտնելու մասին, նոյն օրն իսկ։

Ալիւր գիւղի ճանապարհը չգիտէինք. Վանքի ամենաերիտասարդ միաբանը՝ Սիմոն վարդապետը մեզ ասաց. «Խաչս կ'առնեմ եւ ձեզ կ'առաջնորդեմ»։ Ա՜ա Ղեւոնդների նման մի հոգեւորական Կտուց Անապատի մէջ։

Այդ մենաստանի մէջ կը գտնուէին աղքատ հոգեւորականներ, մաքուր եւ անկեղծ։

Մեր նաւավարներն էին Գէորգը եւ այն Թուրքը, որ կարաւանապետն էր եւ պատասխանատու եղած էր նաւերի մէջ գտնուած ապրանքներին։ Հաշուի նստանք այդ Թուրքի հետ։ Բոլոր վնասը գնահատեցինք, եւ Անդրանիկը վճարեց մի բան էլ աւելի, որ չասեն թէ՝ «Ֆետայիները նաւերը կողոպտեցին»։

Մեր մեկնելէն առաջ, պատուիրած էինք, որ նաւավարները մեկնին կէս օրին եւ խուսափին մեր մասին ոեւէ տեղեկութիւն հաղորդելէ, թէ չեն ուզեր մի օր մեր թշնամութիւնը հրաւիրել իրենց վրայ։

Նրանց մեկնումէն յետոյ, մենք էլ, գիշերուան խաւարից օգտուելով, նաւակներով անցանք Կտուցաշխնոցի Քարերը եւ այնտեղից ճանապարհուեցինք դէպի Ալիւր գիւղը։

Մութ գիշեր էր։ Աստղերը երկնքում փայլում էին ադամանդների նման։ Դա յաջողութեան նշան էր։ Առանց վտանգի անցանք ճանապարհը։ Մեզ առաջնորդողին ընկերանում էին մեր լաւ նշանաձիգներից Մոկացի Գրիգորը եւ Ասօն։ Իսկ մեր աջն ու ձախը պահպանում էին Հաճի Գէորգը, Սէյտօ Պօղոսը եւ Վարդանը։ Վերջապահներն էին Հասրաթ, Ցարօ (Մշեցի) եւ Էլօ։ Սրանցից ամէն մէկը այնպէս վարժուած էր, որ կարող էր կռուել տասնեակների եւ յիսնեակների դէմ

Լոյսը դեռ չբացուած՝ մենք հասանք Ալիւր գիւղը։

Գիւղի խմբապետը՝ Արբօն մեզ ընդունեց շատ բարեկարգօրէն։ Իր զարմանքը յայտնելով՝ նա ասաց մեզ.

— Հոս լուր տարածուած էր, թէ խումբին մի մասը Գէորգ Չաւուշի առաջնորդութեամբ անցել է Սխլաթ, իսկ միւս մասը կը սպասէ Աղթամարի մէջ եւ դուրս գալու հնարաւորութիւն չունի։

Անդրանիկը Արբոյին ասաց, որ անմիջապէս գիւղի չորս անկիւնների մէջ տեղեր պատրաստէ, որպէսզի խումբը, բաժանուելով, մասերի բաժնուի։

Գլխիս վրայ, աչքիս վրայ, ձեզ դուրան, միայն դուք ասէք, պահանջեցէք։ Ձեզ համար ամէն ինչ կը պատրաստեմ եւ կը գտնեմ։

Նա գնաց։ Մենք փողոցի մի անկիւնը նստանք ծխելու, երբ հաստատեցինք, որ գիւղում օտարներ չկան։ Ամբողջ գիւղը ամբողջութեամբ հայկական էր։ Մեր գրպանիկները կը պատրաստէինք, երբ Մուրատ մեզ հրահանգեց, որ բացէն չծխենք, այլ մեր ափերի մէջ առնենք, [illegible] մեր ֆետայական սովորութեան։ Հրահանգը կատարուեց։ Մեր մէջ երկաթէ կարգապահութիւն կար։

Կէս ժամ չանցած՝ մեզանից իւրաքանչիւրը գնաց իրեն համար որոշուած տեղը։

(Շար.) ՄԱԿՈՒՐ

Ցոյցի նախօրեակին ձրի պիտի բաշխ՚ն հինգ հարիւր հազար օրինակ «Ֆրանսա-կան Եղբայրութիւն» թերթէն։

Հարկատուներուն համակրանքը շահե-լու համար Փուժատ ուրիշ միջոց մըն ալ մտածեր է, բայց առ այժմ կը յետաձգէ, տարակուսելով տարկութիւններ լսած ըլլալով։ Այդ միջոցն է — ինչպէս կը բացատրէ «Լը Մոնտ» — պատուիրել առեւտրականնե-րուն որ տուրքերը չվճարեն, ոչ ալ հաւա-քեն եւ պահեն, այլ ծախուած ապրանք-ներու գիներէն զեղչեն անուղղակի տուր-քերը, ուրիշ խօսքով՝ աւելի աժան ծա-խեն։

✕ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ պա-ռակտում ծագած է Փուժատի բնակած քաղաքին մէջ (Սէն Սէռէ) եւ թէ իր ըն-կերներէն 14 հոգի 200 էջնոց գիրք մը պիտի հրատարակեն քանի մը օրէն, կարգ մը մեղադրանքներ ուղղելով կազմակեր-պութեան վարիչին դէմ։

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՆՈՐ ԴԱՇԻՆՔ ՄԸ Կ՚ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ Իրաքի վարչապետը եւ Սուրիոյ արտաքին գոր-ծերու նախարարը կատարեալ համաձայ-նութեան մը յանգեցան վերջին օրերս քըն-նուած բոլոր խնդիրներու մասին։ Պաշ-տօնական զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Սուրիա լու-սաբանութիւններ ստացաւ Իրաքի տեսա-կէտներու մասին։ Իրաք եւ Սուրիա կը յուսան թէ արաբական երկիրներու միաց-ման ջանքերը պիտի շարունակուին, զօ-րացնելով արաբ ազգերուն հաւաքական դիրքը։ Սուրիոյ արտաքին նախարարը հաւաստիք ստացած է թէ Իրաք փոխա-դարձ օգնութեան դաշինք մը կնքեց Թուր-քիոյ հետ՝ պարզապէս ապահովելու հա-մար Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը։

Պաղտատի բանակցութիւնները չորս օր տեւեցին։ Կոյտար համաձայնութեան հետեւանքով էր որ յետաձգուեցաւ արաբ վարչապետներու նոր խորհրդաժողովի մը գումարումը Գահիրէի մէջ։

✕ Գահիրէի սուրիական նոր դեսպանը, Ահմէտ Շուգայրի յայտարարեց լրագրա-կան ասուլիսի մը ատեն. «Քննեցինք Եգիպտոսի առաջարկած դաշինքին մանրամասնութիւնները. Քննեցինք նաեւ արաբական բանակներու միացեալ հրա-մանատարութեան խնդիրը, ինչպէս եւ ապագայ քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութիւնը Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ միջեւ»։

Դեսպանը յետոյ ըսաւ թէ Դամասկոս պիտի վերադառնայ քանի մը օրէն, խոր-հրդակցելու համար կառավարութեան հետ, Եգիպտոսի հետ կատարուած բա-նակցութեանց մասին։ Վարչապետներու խորհրդաժողովը պիտի գումարուի երբ վերջանան Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները։

Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաստատեն թէ ծրագրուած դաշինքը հետեւեալ տրա-մադրութիւնները կը պարունակէ. —

1. Միայն խորհուրդ մը ստեղծել Ե-գիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներէն. — 2. Ստեղծել տնտեսական խորհուրդ մը, նոյն երկիրներու տնտեսական նախարարներէն. 3.— Արաբական դրամատուն մը հաստա-տել արաբական դրամագլուխով եւ արա-բական դրամ մը շրջաբերութեան հանել. 4.— Միացեալ հրամանատարութիւն մը հաստատել, արաբական զօրքը կազմա-կերպելու եւ մարզելու համար։

✕ Թուրքիա մերժեց ընդունիլ Սուրիոյ կառավարութեան մէկ յուշագիրը՝ արա-բական երկիրներու յարաբերութեանց մա-սին։ Վարչապետը իր մօտ հրաւիրելով Անգարայի սուրիական դեսպանը, բա-ցատրեց թէ թուրք-սուրիական յարաբե-րութիւնները ծանրակշիռ ատենանի մը հասած են։ Յուշագիրը վերադարձնելով, Ատնան Մէնտէրէս ըսաւ թէ անոր պարու-նակած տեղեկութիւնները եւ Սուրիոյ ու Եգիպտոսի ծրագրած դաշինքը ճշմարտու-թեան չեն համապատասխաներ։

✕ Եգիպտոսի ազգ. առաջնորդութեան նախարարը, Սալեհ Սալեմ, յայտարարեց թէ արաբական պետութիւնները պէտք է Նրբանցք մը ունենան Իսրայէլի մէջ, Նե-ճիպի անապատային շրջանին վրայ, ցա-մաքէն կապուելու համար Յորդանանի հետ։

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Նշա-նակուեցաւ Այզընհաուըրի կողմէ, Հ. Սթեսըն, — աննախընթաց դէպք մը ազ-գերու պատմութեան մէջ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին։

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համա-լսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին։

Կը խօսի գրագէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱ-ՏԻՊՈՒԹԻՒՆԸ։

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի՝ Մարտ 27ին, կիրակի։
Մէզօն տը լա Շիմի

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մա-տենադարանին 11 Սքուար Ալպօնի, սը-րահներուն մէջ պիտի դասախօսէ մարդա-բանութեան փրոֆէսէօր ՌԸՆԷ ԽԵՐՈՒՄ-ԵԱՆ հետաքրքրական նիւթ մը ունենալով. «Կրուփ Սանկէն է լը Փրոպլէմ տը լա ռաս շէ լէ զ՚Արմէնիէն»։

Այս Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը վեցին։ Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը։ Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաթէ սրճա-րանի վերնայարկը ժամը 9ին։ Կը շարու-նակուի մաքերու փոխանակութիւնը՝ 1921 Փետրուար 18ի դէպքին պարզա-բանութեան մասին։

ՀԱՅՆ. ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՏՕՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձ. նախումբը կը ծանուցանէ թէ իրենց տա-րեկան տօնավաճառը տեղի պիտի ունե-նայ Մայիս ութին Գօնըլթէքի սրահնե-րուն մէջ գեղեցիկ անակնկալներով եւ պարահանդէսով, որ պիտի սկսի ժամը 15ին։ Կը խնդրուի բոլոր հայ առեւտրա-կաններէ եւ ընտանիքներէ քաջալերել ներկայացող տիկինները։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաշխարհային Հայկ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւ-կիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յոյներու սրա-հը, 5 ռիւ Գօնֆուա։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թւ-ականը։

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ։

Գրական էջեր.— Հայկ. Կեանք, Ար-ուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս-բժշ-կական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սու-րիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անց-քեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.։

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրատուն Հրանտ Սամուէլի։ ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Ե. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

«ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ»

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտայոյզ դրը-ուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն. Գին 400 ֆրանք։

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԷՐ-ՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ՚Իթալի, Փա-րիզ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կող-մէ։ Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գի-շեր, Քէս տ՚էփառնեը, 32-34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակ-ցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտ-ներու։ Մուտք 250 ֆր.

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Քաֆէ Րէժանի վերնայարկը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ա-հարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Օրակարգ.— «Նոր Սերունդ»ի Օրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ _ ԾԻԾԱՂԻ ՕՐ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ 22 ՄԱՐՏ 1955 ԺԱՄԸ 9ԻՆ

SALLE IENA — 10 Av. d'Iéna — Métro: Iéna

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐ - ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնեն հայ երգիծաբանութեան անմահ վարպետին Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆի

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԱՂԲԱՐ

Ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 3 արար

Տոմսերը կը ծախուին Հ. Բագունեան գրատունը։

ՄՈՒՏՔԻ ԳԻՆԵՐԸ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻ - ՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ՝

ԹԱՏԵՐԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 3ին, Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր։

Իսիի քաղաքապետարանին մեծ սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

MARIGNAN — LE FRANÇAIS

Շարժանկարի սրահները կը ներկայացնեն՝

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆի

վերջին շարժանկարը՝

LES AMANTS DU TAGE

«Թաժոյի սիրահարները», հետեւո-ղութեամբ Ժոզէֆ Քեսէլի վէպին եւ խա-ղարկութեամբ Ֆրանսուազ Արնուլի եւ Տանիէլ Ժըլէնի

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 16էն 23։ Գեղարուեստական բաժին, պար եւ պիւֆէ։

Կը հրաւիրուին անդամներն ու համա-կիրները, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թր-րէվիզ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ Բ. հատոր։ Պատկերներ երբեմնի զաւառէն, Քիւրտիստանի լեռ-ներէն եւ ամերիկեան դպրոցներէն։ Գրեց՝ Արամ Հայկազ, 315 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ։ Դիմել Պարսամեան գը-րատուն։ Գին 750 ֆրանք։

ՈՐԴԻՔ ՑԱՍՄԱՆ, գրեց Շաւարշ Նար-դունի։ Տպ. Արաքս։ 1955։ Գին 100 ֆր.։

ԱՅՍՊԷՍ ՄԵԾՑԱՆ ԱՆՈՆՔ... (Թա-տերախաղ 4 արար)։ Գրեց՝ Ատրինէ Տա-տրեան, Իսթանպուլ 1954։ Գին 250 դրշ.։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը տա-րեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը Մա-յիս ութին։

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

1955 Տարուոյ տօնական օրերու առթիւ, Դպրոցասէրի խնամակալութիւնը հետե-ւեալ նուէրները ստացած է եւ բոլոր նուի-րատուներուն կը յայտնէ իր սրտագին շը-նորհակալութիւնը։

Պ. Պ. Չէքմեճեան (Արտէշ) հինգ հազար ֆրանք, Սաաթճեան (Քոլոմպ) հինգ հա-րիւր, Գալըպճեան (Փարիզ) հինգ հա-րիւր, Երուանդ Սրմաքէշեան հինգ հա-զար, Թեւանեան ճաշարան (Եար) երկու հազար, Ուշաքլեան 1500, Պերճ Զաքը-ճեան երեք հազար, Շողիկեան երկու հա-զար, Մոսկոֆեան (Վէզինէ) հինգ հա-րիւր, Պապիկեան (Սէվրան) երկու հա-րիւր, Զ. Սապաեան (Ռոնի) հինգ հա-րիւր, Յ. Տապալեան հազար, Ադամայ-եան (Փարիզ) հինգ հարիւր, Պաքըր-ճեան տասը հազար, Եէտիքարտաշեան հինգ հարիւր, Կ. Ցախոքեան (Փարիզ) 5 հազար, Տիկին Քէօլեան հազար, Պ. Պ. Սանոյեան հազար, Խտրինէյեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Պետրոսեան, Պ. Հ. Տէօվլէթ-եան հազարական, Պ. Լեւոն Մուրատեան (Փարիզ) երկու հազար, Պ. Պօղոս Ֆր-րէնկեան հինգ հազար, Պ. Ճիլիզճեան 25 հազար ֆրանք, Խ. Ալապեան տասը հազար ֆրանք։

Գումար 84.700 ֆրանք։

Պ. Պ. Թէքրլեան ութ ժիւր, Պօյաճեան չորս զոյգ գուլպայ, Տիկին Զէրաշեան մէկ քէս արմաւ եւ մէկ քէս թուզ, Պ. Ա-դամ Ճանճիկեան մէկ սնտուկ նարինջ, Մարգարեան երկու քիլօ պոնպոն, Լեւոն Յովհաննէսեան մէկ սնտուկ նարինջ, Հր-աչեան չոր պտուղներ, Թապիպեան երկ-սունը հինգ քիլօ չոր ծիրան, Տէր եւ Տիկ. Մատանկէօզեան ոստխօ մը։

(ԿՆԻՔ)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԻԷՆ, ԿԷՄԷՐԷԿՑԻ.— Ինչո՞ւ կը գրա-գիք այդ բանաարկուներով եւ իրենց զրա-բանութիւններով։

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, սափրիչի փոն տը ֆոմէրսով մը եւ ուրիշ խանութ մը։ Երեք կառա-տուն, 14 սենեակ։ Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն։ Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿ-ԵԱՆ, 80, Av. de Livry, Sevran

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16bis, Bd. Sébastopol, Paris (4)
52, Rue de Chalon, Paris (12)
4bis, Rue Vaillant Couturier, Argenteuil
10, Ave. de Gennevilliers, Villeneuve-la-Garenne

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական հանելի և ջերմ մթնոլորտ, իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՄԱՐՏ

MERCREDI 23 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7629 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3040

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ն. Վ. ՍՈՒՏԸ

Փարիզեան ամսագրի մը խմբագրութիւնը կը հարցնէ դրագէտ Անտոէ Մալրոյի :

— Ձեր կարծիքով, ո՞րն է մեր դարաշրջանին յատկանիշը, Ազատագրութենէն ետք :

= Սուտը, կը պատասխանէ Մալրօ .

Ի՛նչ մտքով ալ արտասանուած ըլլայ այս հատու բառը, կը համապատասխանէ անուրք իրականութեան մը : Մանաւանդ քաղաքական եւ ընկերային տեսակէտով :

Նորութիւն մը չէ Նորին Վեհափառութիւն Սուտը, քաղաքականութեան մէջ :

Բայց, երբե՛ք այսքան լայն բացած չէր իր թեւերը, կազմելով առանձին աշխարհակալութիւն մը :

Վարակումը սաստկացաւ Բ. աշխարհամարտէն ետք, երբ յաջորդաբար պայթեցան զարմանազան դաշտնիքներ, ապշութեան մատնելով դիւրահաւան բազմութիւնները.

Հսկայական ուժեր ասպարէզ նետուած էին, շողշողուն եւ շռնդալից նշանաբանքերով, ինչպէս առաջին Մեծ պատերազմին (1914 – 1918) :

Ցայթանակներ շահուեցան, կերպարանափոխելով Եւրոպան եւ ուրիշ աշխարհամասեր :

Նշանախօսքերուն ամէնէն սրտառուչը, փոքր ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը, դարձաւ աչնան տերեւ : Եւ կամ երախայ մը անանուանելին .

Սառնաշունչ խորշակ մը, Ն. Վ. Սուտը ցամքեցուցած էր կենդանութեան բոլոր աղբիւրները :

Եւ, — ո՛վ հեգնութիւն — դասալքութեան ճամբուն վրայ իրար կը դիմաւորէին աջն ու ձախը : Դեղինը եւ կարմիրը : Քաղքենին ու յեղափոխականը :

Անշուշտ շատ աւելի մեղաւոր էր — եւ է՛ — ան որ չափորը կը հնչեցնէր յեղափոխական ուժղնութեամբ : Նոր, արդար եւ ազատ աշխարհ մը կերտելու յաւակնութեամբ :

Այս պարագան աւելի շեշտուեցաւ Բ. աշխարհամարտէն ետք, երբ յաղթականները ի վիճակի էին արդարութիւն բաշխելու տիրաբար, քանի որ խոստացած էին ամէն խոյընդոտ :

Ն. Վ. Սուտը անգամ մը եւս խուճապի մատնեց բարեմիտ բազմութիւնները, չարախինդ քրքիջներ արձակելով :

Պատմութիւնը անգամ մը եւս կրկնուեցաւ, — նորազատ ազգեր նորէն ինկան լուծի տակ, չինծու պիտակներով :

Իսկ անոնք որ ազատ են առ այժմ, անձկութեամբ կը սպասեն գալիքին :

Ո՜րքան պերճախօս վկայութիւններ Նայեմայի խորհրդամողովին ատենադրութեանց մէջ, Սուտի եւ կեղծիքի տիրապետութեան մասին . . .

Եւ դեռ կայ Փոցտամը : Կատարեալ առուծախ :

Մեր փոքր անուն ալ ազատ չմնաց Սուտին հրապոյրներէն եւ աւերներէն :

Մինչեւ այսօր, թերթեր կան որոնք անսպառ դրամագլուխի մը վերածեր են Սուտը :

Անոնք թուղթ կը մրոտեն խեղաթիւրելով, կեղծելով, ժխտելով կամ վերիվայր շրջելով անժխտելի, պատմականօրէն ապացուցուած իրողութիւններ :

Ամէն տեղ ալ, գլխու վրայ տեղ ունի ո՛վ որ կրնայ ամէնէն հրէշային սուտերը յղանալ եւ «ասեղնագործել» :

Ամէնէն բացորոշ դէպքը դարձած է կրաւորակնձոր, բութ սլաքներ արձակելու համար նոյնիսկ նահատակներուն դէմ, քառասուն տարի ետքը :

Պարզ բանաւէճ մը կը վերածուի խուժանավարական մարզանքներու, տարեկր տեւելով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄ ՓՈՒԺԱՏԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ԴԷՄ

Դատական իշխանութիւնը քննութիւն բացաւ, օրինազանցութիւններ գտնելով գրաւման առ Փուժատի կազմակերպած հակահարկային շարժումին մէջ : Նախ պիտի ճշդեն թէ ո՛վ հրատարակեց անանուն թըռուցիկ մը որ կը թելադրէ հաւաքաբար մերժել տուրքերու վճարումը : Միեւնոյն ատեն քննութիւններ պիտի կատարուին Փարիզի եւ գաւառի մէջ սարքուած կարգ մը ցոյցերու մասին, որոնց նպատակն էր ընդդիմանալ հարկային քննիչներու հետազօտութեանց : Այս հետապնդումները պիտի կատարուին «Գ.»ի դէմ, համաձայն 1939ին հրատարակուած օրէնքի մը, որ տուգանք եւ բանտարկութիւն կը նախատեսէ, եթէ ոեւէ մէկը փորձէ հարկադուլ հրամայել բռնութեամբ, սպառնալիքներով կամ դաւադրութեամբ : Ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, անանուն թռուցիկը մօտաւորապէս կը ներկայացնէ Փուժատի տեսակէտները : Միջն Սենէյի գրաւածառը, որ կը պարծենայ թէ 800 հազար մանր եւ միջին առեւտրականներ կազմակերպած է, դանազան հրահանգներ ուղղած էր, տուրքերու ճշդումը եւ վճարումը խափանելու համար : Վերոյիշեալ օրէնքը կը նախատեսէ երկու տարի բանտարկութիւն եւ 240.000էն մինչեւ 2.400.000 ֆրանք տուգանք :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կարգ մը հարկատուներ, մանաւանդ մանաւորապէս վարձու աշխատաւորները, որոնց վաստակը գործատէրերուն կողմէ կը հաշուրդուի կանոնաւորապէս, գոհ չեն Փուժատի շարժումէն : Հարկատուներու ընդհ. դաշնակցութիւնը, որ կը ներկայացնէ Փարիզի խանութպանները եւ արհեստաւորները, իր պաշտօնական միջոցաւ յայտարարեց թէ ցոյցերու ընթացքին Փուժատ վարձու աշխատաւորները մանր առեւտրականներուն դէմ կը հանէ : Այս առթիւ կ'ըսէ թէ՝ անոր ձեռք առած միջոցները տհաճութեամբ ընդունուած են հարկատուներու եւ սպառողներու մեծամասնութեան կողմէ :

Արհեստակցական Միութիւն մըն ալ, Բանուորական Ուժը, կը ձաղկէ Փուժատի շարժումին «ֆաշական հանդամանքը» եւ կարգ մը առեւտրականներու ծրագրած հրապարակային ցոյցերուն հակընկերային նկարագիրը : Կազմակերպութիւնը միեւնոյն ատեն կը պարսաւէ այն երեսփոխանները որոնք մեղսակից կը դառնան գիտակցօրէն կամ խուճապի մատնուելով :

× Պ. Փուժատ անցի օր լրագրական ասուլիս մը սարքած էր զարեջրատան մը վերնայարկը, ի ներկայութեան 250 քաղաքացիներու որոնց մէջ կը գտնուէին հարկային քննիչներ եւ պետական պաշտօնեաներ : Այս առթիւ ըսաւ թէ վարչապետը երբ հարկային օրէնքի բարենորոգում առաջարկէ յառաջիկայ երկուշաբթի, պէտք չէ որ սրբագրէ հին օրէնքը եւ մանրակրկիտ պրպտումները, այլ պարզապէս ջնջէ զանոնք, ինչպէս եւ ընդհ. ներում շնորհէ սահմանուած պատիժներուն համար :

Ունկնդիր մը հարցուց թէ ի՛նչ պիտի ընէ, եթէ իր պահանջները գործադրուին : Փուժատ պատասխանեց .

— Վար պիտի իջնենք մեր ապօրինութեան սանդուղներէն ուր բարձրացած ենք այժմ :

Ուրիշ մը հարցուց թէ անգամ եղա՞ծ է ծաւ Տորիոյի ֆաշական կազմակերպութեան : Փուժատ պատասխանեց .

— Ես շատ երիտասարդ էի այն ատեն (այժմ 34 տարեկան է), քաղաքական կազմակերպութեան մը մասնակցելու համար. սակայն չեմ ծածկեր թէ կապեր ունէի Տորիոյի երիտասարդական շարժումին

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

« ԻՄ ՑՈՒՇԵՐԻՑ »

Նոր հրատարակութիւն մը եւս Լիբանանէն, Աւ. Իսահակեանի Ցուշերը.—Տպ. Էտվան, 1955 :

Պէյրութի այս համեստ հրատարակչականը կը շարունակէ հին եւ նոր հեղինակներու գործերը լոյս ընծայել, ընտիր տպագրութեամբ եւ մատչելի գիներով .

Արդէն իսկ հրատարակած է 18 սիրուն հատորներ :

Լաւ կ'ըլլար որ անուն մը նշանակէր կողքին վրայ, իբրեւ Մատենաշար, դիմացն ալ՝ թիւը :

« Իմ Ցուշերից »ը առաջին անգամ տպուած է 1946ին, Երեւան :

Հատորը կը պարունակէ մէկը միւսէն հետաքրքրական յուշեր՝ հետեւեալ ականաւոր դէմքերու մասին.— Ղ. Աղայեան, Պերճ Պռօշեան, Յ. Յովհաննիսեան, Յ. Թումանեան, Վ. Տէրեան, Նար – Դոս, Յ. Ցակոբեան, Թ. Թորամանեան, Գ. Բաշինջաղեան, Ա. Թամանեան, Ա. Սպենդիարեան, Երիմեան Հայրիկ :

Ուրեմն, տասներկու անուն :

Անոնք որ գաղափար չունին այս դէմքերու մասին. մէկ անգամէն պիտի ճանչնան զանոնք, երբ կարդան այս Ցուշերը :

Եւ մանաւանդ, պիտի ըմբռնեն իւրաքանչիւրին հոգին, տառապանքը եւ տենչերը, որոնք նկարագրուած են այնքա՜ն պարզ, այլ վառ գոյներով :

Հատորը կը պարունակէ նաեւ իւրաքանչիւրին լուսանկարը :

Դժբախտաբար կարգ մը վրիպակներ սպրդած են նոր տպագրութեան մէջ, բոլշեւիկեան սխալագրութիւնը դասական ուղղագրութեան վերածուած ատեն. — Հարկ (յարկ), Հեղհեղուկ (յեղյեղուկ), մեգ (մէգ), Ավօ (Աւօ), բերեք (բերէք), յետադասել (հետադասել) :

Ուրիշ նշանակելի պարագայ մը .—

Հեղինակը բազդատաբար ազատ մնացած է անտեղի օտարաբանութիւններէ, երբ արտասահման կը գտնուէր :

Խառնիճաղանճը կ'անի, երբ կը գրէ Երեւանի մէջ (իւրաքանչիւր յուշի տակ նշանակուած է քաղաքը եւ թուականը) :

Այսպէս, Ղ. Աղայեանի վերաբերեալ յուշերը, որոնք խմբագրուած են 1941ին, Երեւան, կը պարունակեն հետեւեալ այլանդակութիւնները .

— Քարվանսարա, կոտեգորիա, կոլորիտ, սոցիալիզմ, կոզմոպոլիտիզմ, ռեւոլուցիոն շարժումներ, ուտոպիա, ռէակցիա, օպտիմիստ, օպտիմիզմ եւն. :

Յովհ. Յովհաննիսեանի բաժնին մէջ .

— Հալյուցինացիա, ռոմանտիկական, ինտելեկտ, իմպերիալիստական :

Յակոբ Յակոբեան .— Տեմպերամենտ, ռեւոլուցիա, լիրիկա եւն. :

Թորամանեան — Մոնումենտ — Թամանեան — Սիմբոլ, սիմվոլ :

Սպենդիարեան. — Կոմպոզիտոր, աֆերա, լիրիկա, օրկեստր, արխիտեկտուրա, կոլեկցիա, մեխանիկ, կատաստրոֆ, կոլյորիտ եւն.

Եւ տակաւին երանելիներ կան որ չեն ըմբռներ թէ «քանը ինչո՛ւմն է » :

Մօտ ութսունամեայ Աւ. Իսահակեանն ալ վարակուած է «գոյնզգոյն ոլոռներբով պճնազարդուելու չտեսի պչրամոլութեամբ» : ՎԱՀԷ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Այրի Տիկին Ռուբէն Զարդարեան 5000 Ֆրանք կը նուիրէ Ա. Ահարոնեանի դամբարանի շինութեան : (Նաեւ 5000 ֆրանք Նշան Փալանճեան ճեմարանին համար)

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Նախարարական խորհուրդը վաւերացուց Ալժերիոյ համար մշակած բացառիկ օրէնքը, որ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացուի այսօր, չորեքշաբթի, որպէսզի անմիջապէս քննէ : Այս բացառիկ օրէնքին շնորհիւ, որ պաշարման վիճակ չէ, կառավարութիւնը կ'ուզէ աւելի ազդու միջոցներով ապահովել բարեկարգութիւնը Ալժերիոյ կարգ մը շրջաններուն մէջ, մանաւորապէս Օրէսի (Աւրես) եւ Քապիլի մէջ :

Բացառիկ վիճակը առժամեայ կացութիւն մըն է բնական վիճակին եւ պաշարման վիճակին միջեւ : Անոր շնորհիւ կարելի է ոստիկանական միջոցներ ձեռք առնել եւ զինուորական ատեանի յանձնել կարգ մը յանցագործութիւններ : Օրէնքին գործադրութեան շրջանները պիտի որոշուին կառավարութեան հրամանագրով :

Այս վարչական տնօրինութեանց հետ զուգընթաց, զինուորական նոր միջոցներ պիտի որոշուին ազգ. պաշտպանութեան գերագոյն կոմիտէին կողմէ : Այս մարմինը անցի օր լսեց պատերազմական նախարարը, զօր. Քէօնիկ, բանակին կազմակերպութեան մասին :

× Կառավարութիւնը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները օրուան հրապարակ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Հետ : Ցեռոյ, գերմանական գրաւման ատեն, աքսորուեցայ ուրիշներու հետ եւ, աւելի վերջը, միացայ Ազատ Ֆրանսայի ուժերուն :

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՁՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Մեսրոպ Թորոսեան (Թօան)	5.000
Այրի Տիկին Իսկուհի Մարաշեան (իր նահատակներու յիշատակին)	1.000
Վիէնի հայկ. երգչախումբ	3.000
Տատուրեան (Սալէն տը Ժիռօ)	500
Լազեան ընտանիք	1.000
Գումար՝	10.500
Երէկուան գումարը՝	577.050
Ընդհ. գումար՝	587.550

ԵՐԵՒԱՆԷՆ ՍԻՊԵՐԻԱ

(Դէպի խամ եւ խոպան հողերը)

Մոսկուայի ռատիօն կը տեղեկացնէ թէ Մարտ 18ին, Հայաստանի երկաթ երիտասարդութենէն կազմուած կարաւան մը մասնաւոր կառախումբով Երեւանէն մեկնեցաւ դէպի Արեւմտ. Սիպերիա, խամ ու խոպան հողերը մշակող իրենց ընկերներուն միանալու համար :

Ռատիօն չհաղորդեց մեկնողներուն թիւը, սակայն կարելի է գաղափար մը կազմել, քանի որ մասնաւոր կառախումբ տրամադրած են :

Ռատիօն չհաղորդեց նաեւ, թէ՝ Հայաստանէն մեկնողներու քանի՞երորդ կարաւանն էր այդ :

Կը սպասենք լրացուցիչ տեղեկութեանց :

ՎԱՂԸ՝ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏԱՒ ՄԱՐԴԸ

Անգլիացի հռչակաւոր վիպասան Ակաթա Քրիստիի ամէնէն հետաքրքրական վէպերէն մէկը, որուն հիացողներէն եղած է արտաքին գործերու նախարարը՝ Սըր Էնթընի Իտըն :

Թարգմանուած է անգլերէն բնագրէն :

Դուք ալ պիտի կարդաք յարուած ուշադրութեամբ, ինչպէս իր միւս գործերուն թարգմանութիւնը :

ԴԵՌ ԵՐԿԱՐ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ԱՅՍ ԱՆԵԼԸ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ) — Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանը, մէկ անգամէն եւ անսպասելի կերպով փրկուեցաւ անկոչ հիւրէ մը որ եկած տուն – տեղ եղած էր այնտեղ, մօտաւորապէս երեք ամիսէ ի վեր ։

Պրոֆէսըրը Աշոտ Աբրահամեան անունով այդ անկոչ հիւրը եկած էր Պէյրութանցեալ Դեկտեմբերի 22ին եւ առկէ ի վեր կը բնակէր Անթիլիասի վանքը։ Եկած էր Էջմիածնի կողմէ կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար։ Եկած էր ու չէր վերադարձած, հակառակ, այն իրողութեան, որ իր ժամանումէն առաջ իսկ, անորոշ ժամանակով յետաձգուած էր ընտրութիւնը։ Ուրիշներ ալ եկան այդ օրերուն, եւ երբ ընտրութեան յետաձգումը իմացան, վերադարձան իրենց գործերուն գլուխը։ Այս մէկը սակայն մնաց յամառօրէն։ Անշուշտ մասնաւոր առաքելութեամբ։ Ու մնաց մինչեւ այն օրը, երբ իր կրտսեր զաւկին մահը գուժող հեռագիր մը Երեւան կանչեց զինք, քանի մը օր առաջ, անակնկալօրէն ։

Կաթողիկոս չունէինք Մեծի Տանն Կիլիկիոյ գահին վրայ եւ «Պրոֆէսըր»ը, այս երեք ամիսներու ընթացքին, փաստօրէն դարձաւ այդ գահին անվեհեր «պահակալը»։ Կաթող. Տեղապահը դարձաւ իր գործակատարը։ Իր շուրջը հաւաքեց մարդիկ իր մանկլաւիկներէն եւ խորհրդակցեցաւ անոնց հետ։ Ջեւեր ու ծրագիրներ արտօնեց, որպէսզի կարենայ լուծել կաթողիկոսական տագնապը իր հայեցողութեամբ։ Փորձեց բանակցիլ երբորդ անձերու միջոցով։ Բայց երբ ձախողման դատապարտուեցան իր բոլոր ծրագիրներն ու մեքենայութիւնները, երբ տեսաւ որ Երեւանէն բերած կանոնով կարելի չէ չափել կառքը Պէյրութի մէջ, հրահանգեց չարունակել խափանարարութիւնը, — այսինքն որեւէ պարագայի տակ չհրաւիրել Ընդհանուր եւ Պատգամաւորական ժողովներու գումարումը։

Այս բոլորը կատարուեցան անշուշտ ձեռքի տակէ։ «Պրոֆէսըր»ը երբեք չերեւցաւ բեմին վրայ։ Իր հրահանգները գործադրուեցան շուրջը հաւաքած խորհրդականներուն եւ մասնաւորապէս Տեղապահ Սրբ. Հօր կողմէ։ Իրատեսական գործադիր խափանարարը սակայն այս վերջինն է, Տեղապահի իր հանգամանքով։ Ան է որ պիտի հրահանգէ ժողովներու գումարումը։ Ասկէ առաջ երկու անգամ հրաւիրեց այդ ժողովները եւ երկու անգամին ալ, այլանդակ պատրուակներով չեղեալ նկատեց հրաւէրները։ Չեղեալ նկատեց, երբ տեսաւ որ իր ցանկութիւնները պիտի չիրականանան։ Այսինքն, ոչ իր նախասիրած մարդոցմով Ազգ. Կեդր. Վարչութիւն պիտի կազմուի, ոչ ալ ինք պիտի ընտրուի կաթողիկոս։ Այս անգամ եւ «պրոֆէսըր»ի հրահանգներէն ետք պիտի չուզէ կամ չկրնայ ապահովաբար գործել երրորդ ձախաւերութիւն մըն ալ։ Մանաւանդ որ զինք խափանարարութեան դրդողները չորս աչքով կը հսկեն իր վրայ եւ հետեւաբար թոյլ պիտի չտան նման բան մը ։

Ուրեմն, ժամանակի մը համար գէթ, եւ ցորչափ տեղապահը տեղի տալու հարկադրանքին տակ չգտնուի, պիտի չկատարուի կաթող. ընտրութիւն Անթիլիասի մէջ։ Մինչեւ քանի մը ամիս առաջ, ընտրութեան յետաձգման մեղքը փաթթէին Դաշնակցութեան վիզը։ Իսկ հիմա արդէն ամէն ինչ պարզ է եւ որոշ։ Եւ ամէն մարդ կը տեսնէ, թէ ով է մեղաւորը ։

Դաշնակցութիւնը միշտ պատրաստ եղած է եւ այսօր ալ պատրաստ է բերելու իր նպաստը — իր կարեւոր նպաստը — Կիլիկեան Աթոռի գործերուն կարգաւորման համար։ Ինք կ'ուզէ բոլորէն առաջ վերջացած տեսնել Կաթողիկոսարանէն ներս տիրող անկերպարան եւ անպատասխանատու վիճակը։ Եթէ տիրող կացութիւնը, Անթիլիասի Միաբանութիւնը մինչեւ այն շահագրգռող հարց մը եղած ըլլար, կենսական նշանակութիւն մը պիտի չունենար իրերու ներկայ ընթացքը։ Կաթողիկոսական այս տագնապը, սակայն, ունի համահայկական նշանակութիւն Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի մեր գաղութներուն համար։ Համահայկական նշանակութիւն՝ ոչ միայն կաթողիկոս մը ունենալու տեսակէտով — Աթոռը թափուր կմնայ մօտ երեք տարիէ ի վեր — այլ մանաւանդ, իր դերքին արժանի եւ երեք գաղութներու շահերուն համապատասխան եկեղեցականի մը ընտրութիւնը ապահովելու անհրաժեշտութեամբ ։

Ժողովուրդին եւ անոր պաշտօնական ներկայացուցիչներուն պահանջն է ընտրել այնպիսի Կաթողիկոս մը, որ դեռ չընտրուած իսկ յանձնառու ըլլայ ընդ առաջ երթալու երկու հիմնական պայմաններու իրագործման —

1) Ընտրուելիք կաթողիկոսը ամէն բանէ առաջ պիտի յարգէ եւ կիրարկէ Ազգ. Սահմանադրութիւնը իր ամբողջութեան մէջ եւ

2) Պիտի ըլլայ բացարձակապէս անկախ արտաքին ազդեցութիւններէ ։

Դաւադիրները կ'ուզեն որ Անթիլիասի մէջ ալ նստի խորհրդային իշխանութեան հլու – հնազանդ Կաթողիկոս մը, մանաւանդ որ թեկնածու եպիսկոպոսներ չեն պակսիր, դժբախտաբար ։

Ահա այս բանին պիտի չհանդուրժեն մեր երեք գաղութները։ Այս բանին պիտի չհանդուրժեն՝ գումարուելիք Պատգամաւորական Ժողովին անդամները։ Ու պիտի ընտրեն կաթողիկոս մը, որ ամէն բանէ առաջ վճռաբար պիտի ընդդիմանայ արտաքին դաւերու ։

Կաթողիկոսական ընտրութեան պայքարը կը մղուի ահաւասիկ այս հիմնական կէտին շուրջ։ Եւ պիտի մղուի առանց ընկրկումի, եթէ նոյնիսկ դեռ ժամանակ մըն ալ թափուր մնայ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը։ Զարաչար կը սխալէին Երեւանցիները, եթէ կը կարծեն, որ այս ուղղութեամբ եւ խափանարարութեան շարունակութեամբ, պիտի կրնան վիջումներ կորզել հայ ժողովուրդի ներկայացուցիչներէն։

Պիտի գայ անշուշտ օրը, երբ վերջ պիտի գտնէ այս խափանարարութիւնը։ Պիտի գայ օրը, երբ կաթողիկոսական ընտրութիւն պահանջող ժողովուրդը պիտի ունենայ իր ուզածը։ Կաթող. Տեղապահը իր բոլոր յանցանքները մոռցնել պիտի տար, եթէ վերջին պահուն լրջօրէն դառնի գալով, նիստի հրաւիրէր Ընդհանուր եւ Պատգամաւորական Ժողովները։ Որեւէ պարագայի տակ, սակայն, Տեղապահի իր հանգամանքը իրաւունք չի տար շարունակելու իր ներկայ ընթացքը, որ կը հակառակ ժողովուրդին շահերուն եւ կամքին։ Ցամաքելը, մնալը խոհեմ մարդու գործ չէ ոչ ալ վայել բարձրաստիճան հոգեւորականի մը։

Եթէ չուզեր կամ չի կրնար գգաստութեան ապացոյցը տալ նիստի հրաւիրելով երկու ժողովները, կրնայ սակայն ընել ուրիշ բան մը, հետագայ ամէն պատասխանատուութիւն թօթափելու համար. Կրնայ քաշուիլ տեղապահական պաշտօնէն, որպէսզի իր յաջորդը ստանձնէ՝ Կաթողիկոսարանի գործերը կարգի դնելու եւ այս անկերպարան վիճակին վերջ մը տալու պատասխանատուութիւնը ։

Լաւագոյն ելքը պիտի ըլլար ասիկա, անելի մատնուած Սրբ. Հօր համար ․

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Գ.

ՀԱՅՐ ԳԱՎԱՖԵԱՆ, մեր Թուաբանութեան եւ գրահաշիւի ուսուցիչը, գորովալի մարդ մըն էր։ Միջահասակ, քիչ մը լեցուն, գլխուն մէջտեղէն հերաթափ, միշտ բարի ժպիտով ։

Մեծ վարկ կը վայելէր ամէն կողմ, իր ուսողութեան հեղինակութիւններով, որոնք իբրեւ դասագիրք մուտք ունէին Պոլսէն մինչեւ հեռաւոր Արեւելքի դըպրոցները ։

Թուաբանական գիտելիքները կ'ուսուցանէր ժողովրդական պարզ եւ գործնական լեզուով մը, ոչ միայն Կեդրոնականի, այլ Պոլսոյ հայկական շատ մը վարժարաններուն մէջ։ Շատոնց ծերութեան տարիքը թեւակոխած՝ երբեմն կը պատահէր որ հիւանդ իյնար, որով անդրանիկ տղան տեղը կ'անցնէր ։

Հաշուական գիտութիւններուն մօտիկ չէի, մինչեւ հիմա ալ անոնք իմ խոցելի կէտս եղած են, բայց ալեւոր վարժապետս գիս չէ նեղած բնաւ։ Պոլսէն մեկնելէս օր մը առաջ, երբ Կեդրոնական գացած էի հրաժեշտի, բախտը այնպէս բերաւ որ վերջին անգամ ներկայ ըլլամ իր դասին ։

Երկրաչափութեան մեր համակրելի ուսուցիչը՝ Ցարութիւն Սարաֆեան, զոր Փարիզի հայութիւնը լաւ կը ճանչնայ իր հանրային գործունէութեամբ, — Ուրուպա անցած ըլլալով, հայր Գավաֆեան զինքը կը փոխարինէր երիտասարդի մը աշխոյժով ։ Ցուցիչ եղաւ մեր բաժանումը։ Ցարդանքով ձեռքը համբուրեցի պատուական ծերունին, զոր ալ պիտի չտեսնէի երբեք ։

Ընտանեկան տեսակ մը աւանդութեամբ, լուսահոգին նախապատրաստած էր իր որդին ԳԵՂԱՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆը, ուսողական բարձրագոյն գիտելիքներու ։

Վայելչահասակ, սրածայր մօրուքով եւ միշտ ժպտուն աչքերով, Կեդրոնականի մեր անօրէնը այն յանկուցիչ դէմքերէն էր, որ գիտէր համակրանք ներշնչել իր շուրջ։ Կանուխէն լրացուցած Փարիզի հանրօգուտ շինութեանց վարժարանը, երկար ժամանակ եղած էր գործակիցը քաղաքապետ Ճէմիլ փաշայի եւ իբրեւ անոր գլխաւոր ճարտարապետը, հով տարած էր Պոլսոյ բարեկարգութեան ։

Գեղամ Գավաֆեան մեզի դաս չէ տուած երբեք — այդ պատիւը վերապահուած էր բարձրագոյն կարգերուն։ Ժամանակ մը հրատարակած է «Բարձրավանք» հանդէսը, Թէքէեանի եւ Կոստան Զարեանի ընկերակցութեամբ։ Որքան կը յիշեմ երկար կեանք մը չունեցաւ այս պարբերաթերթը, որ կը ճախրէր գրական եւ գիտական բարձրագոյն ոլորտներուն մէջ։

Գավաֆեան սովորութիւն ունէր վճարկացոյցի բաշխման հանդէսին շնորհաւորելու յաջողակները, իսկ յուսադրիչ խօսքեր կ'ընէր ձախողած աշակերտներուն, կոտրած սիրտերունդատնութիւնը մեղմելու համար։ Դպրոցին մէջ յաջողակ աշակերտի համբաւ ունէր դասընկերներէս Նազարէթ Վաճառականեանը, որ կարճ ժամանակէն մէկ կարգէն միւսը ցատկեց։ Ներկայիս իբրեւ երկրաչափ փայլուն դիրք ունի Պէյրութոյ մէջ։ Գալով Զաւէն Սիւրմէլեանի, անգամ մը առաջնութեան դափնին խլեց ամբողջ վարժարանին մէջ։

Դաշտի տարիներուն՝ Կեդրոնականի խնամակալութիւնը Թէքէեանը բերաւ Գավաֆեանի տեղ, յետոյ երիտասարդ տնօրէնը նորէն վերադարձաւ իր պաշտօնին գլուխը. Վերջապէս, ժամանակ մը ետք հրաժարեցաւ վարժարանէն ու ամբողջովին նուիրուեցաւ իր ասպարէզին. Ձեռք ձեռքի տուած սրտցաւ ազգայիններուն, Գեղամ Գավաֆեան այս վերջին տարիներուն նախախնամական դեր մը կատարեց Պոլսոյ Հանրային խնդիրներուն մէջ։ Քանի մը անգամ Անգարա գնաց եկաւ, յաջողեցաւ ի վերջոյ պատրիարքական ընտրութեան վճիռը ձեռք բերել եւ դառնալ ատենապետ առաջին վարչական ժողովին։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ, երբ պաշտօնի կը կոչուէր մեր վարժարան, արդէն կը վայելէր վարկը հին լրագրողի

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

« ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ »

■

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ ՎԷՊԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՐՔԻՑ)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆԸ

— Մեր ներկայութիւնն իսկ սանձահարում է սուլթանի ախորժակները։ Հայերի Սահմանադրութեան փաստը ինքնին վկայում է, որ մեր ազդեցութիւնը զօրեղ է ։ Բայց քրիստոնեաներն էլ պարտաւոր են յարգել այն երկրի կարգ ու կանոնը, որտեղ ծնուել եւ որտեղ անշուշտ պէտք է աւարտեն իրենց կեանքը։ Դուք երեւի կարդացել էք Քեթմանլիի արեւոտ դէպքի նկարագիրը… օ՛, մարդու արիւնը սառչում է երակներում ։

Դեսպանը բարեպաշտութեամբ մշուշոտ աչքերը վեր յառելով եւ երկար ձեռքերն իրար միացնելով՝ ինչ որ բան մրմնջաց, ըստ որում գծի նման բարակ շուրթերը հազիւ էին իրարից հեռանում ։

— Դուք, միլորդ, հաւատացա՞ծ էք, որ այդ տեղեկութիւններն իրականութիւն է, — հարցրեց Նալբանդեանը ։

— Դեսպանն ամբողջ զրոյցի ընթացքում առաջին անգամ ծիծաղեց ։

— Իսկ դուք միթէ՞ այնքան սկեպտիկ էք, որ կարծում էք, թէ «Հեւըլտ Հերալդը» ընդունակ է լուրերն աղաւաղել ․

— Ընդունակ չէ՞ ։

- Մեր էքսպերտները եղել են արիւնահեղ դէպքի վայրում ։

— Միսիոնէրները …

— Անշահախնդիր ու բարեպաշտ մարդիկ …

— Իսկ չէ՞ք կարծում, միլորդ, որ ընդհակառակը՝ շահախնդրութիւնը կամ ոխակալութիւնը նրանց կարող էր դրդել դէպքը այնպէս գունազարդել եւ աղաւաղել, որ դրանից վնասուի մի անմեղ ժողովուրդ …

Թարգմանը կմկմաց

— Պարոն, — դիմեց նրան Նալբանդեանը, թարգմանեցէք նոյնութեամբ, իսկ եթէ ձեր լեզուական գիտելիքները չեն բաւարարում, նոյնը ես կարող եմ ասել անգլերէն

— Ի՞նչ ոխակալութեան մասին է ձեր խօսքը, սը՛ր, — հարցրեց լորտ Բոյլվերը՝ վստահ, որ այս Հայը չի համարձակուի լիովին բացայայտել իր միտքը ։

Ոխակալութիւն, որ յառաջացել է Տաճկահայերի մեծ մասին կողմից դաւանափոխութիւնից հրաժարուելուց … — ուղղակի ասաց Նալբանդեանը եւ անմիջապէս մտածեց. «Ոչ, դիւանագիտութիւնը իմ բանը չէ …»։

— Եթէ դուք սիրում էք ձեր ազգը, հայրենասէր էք, ապա աշխատեցէք բանալ նրա աչքերը, որ տեսնի իւր բարեկամներին ։

— Այդպէս էլ անում ենք, միլորդ ։

— Միայն թէ ճիշդ ընտրուեն այդ բարեկամները։

— Բարեկամներն իրենց բարեկամութիւնն ապացուցում են գործով ։

— Բարեկամութիւնը երկկողմանի է ։ Պէտք է ետ մղել այն ձեռքը, որը կարող է ետ պահել սպառնացող սուրը ։

— Սատանան Ֆաուստին աշխարհի կեանքի հրապոյրները պարգեւելով՝ գողացաւ նրա հոգին… վերջը՝ դարձեալ դժոխք ։

— Շատ հաճելի է ձեզ հետ զրուցելը, սըր, այստեղ յաճախ չեն պատահում սրբամիտ մարդիկ։ Սակայն, ցաւօք սրտի, պէտք է վերջացնենք, — դեսպանը վեր կացաւ. ապա աւելացրեց. — Անգլիան բարձր է գնահատում մարդու ազատութիւնը, ուստի, չնայած ձեր արտայայտած խիստ խօսքերին, ես կարող եմ միայն ողջունել դատողութիւնների նմանօրինակ կիրքը։

— Ձեր գնահատականի համար, յայտնում եմ իմ խորին շնորհակալութիւնը, միլորդ, — նոյնպէս ոտքի կանգնելով՝ ասաց Նալբանդեանը։

— Ասացէք խնդրեմ, եթէ դուք կոմերսանտ չէք, հապա ո՞վ էք, — հարցրեց լորտ Բոյլվերը։

— Ես մի բանաստեղծ եմ եւ ուրիշ ոչինչ։

— Օ, առաւել եւս տեղին է իմ խորհուրդը՝ բանաստեղծից բացի, ուրիշ ոչինչ չլինել։ Քաղաքական աշխարհը թողէք պետական գործիչներին։

— Դա ի հարկէ շատ ձեռնտու կը լինէր քաղաքական գործիչների համար… բայց, ինչպէս երեւում է, խորհուրդներով չի կարելի վերացնել բանաստեղծների քաղաքացիական պարտքի գիտակցութիւնը, — պատասխանեց Նալբանդեանն այնպիսի մեղմ եղանակով, կարծես սիրաշահող բառեր էր ասում։

Մինչեւ ընդունարանի ելքին հասնելը Միքայէլը թիկունքին զգաց անգլիական դեսպանի փշոտ հայեացքը, որ մինչ այդ թաքնուած էր անտարբերութեան դիմակի տակ ․

Ա. ԱՐԱՔՍՄԱՆԵԱՆ

(Վերջ)

Արտագրուած է «Սով. Գրականութիւն եւ Արուեստ» հանդէսի 1954 համար 12էն ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ֆրանսական հեռագրական գործակալութեան խմբագիրը, Էրոլ Կիւնէյ. Թերթերը կը գրեն թէ պիտի վտարուի Թրքական հպատակութենէ եւ պիտի արտաքսուի երկրէն, իբրեւ խռովարար ։

եւ քաջահմուտ հայկաբանի։ Պէտք է ըսեմ որ իրմէ դաս չեմ առած, — ցաւով կը յիշեմ այս պարագան, — բայց յետագային առիթը պիտի ունենայի մօտէն ճանչնալու զինքը։

Ծանրաբարոյ մարդ էր, պարթեւահասակ եւ բաւական լեցուն, քիչ շատ կատակախօս։ Երբ մեր դասարանէն կ'անցնէր, բոլորը կը լռէին եւ կը շտկուէին։ Պէրպէրեանի աշակերտներէն Հրանդ Տանձիկեանը՝ հռչակաւոր իր «անառակութիւններով», միտքը դրած էր անոր առաջին դասախօսութեան սարսափելի խաղ մը խաղալ։ Բայց, երբ պատկառելի հայկաբանին ակնարկը ինկած էր վրան, պարզապէս սմքած եւ ամօթահար եղած էր ընկերներուն առջեւ...։ Ժամանակ մը վերջ, անառակորդին պիտի պատմէր իրողութիւնը իր վաղեմի ուսուցիչին, մտերմական հաւաքոյթի մը ընթացքին։

Տարիներու հոլովոյթին հետ, բախտը այնպէս պիտի բերէր որ ապրէինք Պանթէոնի մերձակայ մէկ պանդոկին մէջ։ Առաւօտեան առաջին պահերուն, մերթ վերի յարկէն կը լսէի իր «Լոյս Զուարթ»ը, տաք եւ թաւահունչ ձայնով մը, որ զիս կը փոխադրէր տարաշխարհիկ մթնոլորտ մը։

Ջերմ ընթերցող մըն էր «Յառաջ»ի։ Երբեմն երբ այս կամ այն թիւը կ'ուշանար, առտուն կանուխ դուռս կը թակէր եւ փոխ կ'ուզէր։ Վաղեմի հրապարակագիրը կ'աշխատակցէր այս թերթին, մանաւանդ բարբառ իր լեզուաբանական եւ քերականական յուցմունքներով (Տարազ), որոնք շատ կը փնտռուէին նախապատերազմեան օրերուն։ Հինգերորդ դարու իր ոճը, հզօր եւ առնական, այլ խճճուած սաւառնաթիւ խրթնաբանութիւններով, անշուշտ ամէն ընթերցողի մատչելի չէր։

Ժամանակին պաշտպան կանգնած էր Մեծարենցի, կարգ մը յոխորտ գրչակիներու յարձակումներուն դէմ։

— Խոնարհ տղայ մըն էր, երեսէն միւռոն կը կաթէր, օր մը եկաւ եւ ձեռքս համբուրեց, կը պատմէր յաճախ, մտերիմ պահու մը։

Մեր հայկաբանը գտած էր իր փնտռուած մարդը՝ Օհան Կարօն, Սորպոնի սրճարանին մէջ։ Պատճա՞ռը, պիտի հարցնէք, որովհետեւ «քաջ իմանում էր» գրոց բարբառը։ Աքանչելի նիշ մըն էր ատիկա Մուսայէլին համար։ Բայց, աւաղ, վարպետը շուտով կորսնցուց իր երկրպագու բարեկամը։ Երբ միասին կ'երթային անոր յուղարկաւորութեան, չկրցաւ դիմանալ եւ պատնաւեան թախիծով դամբանական մը կարդաց Վանեցի դժբախտ գրագէտին դագաղին վրայ։

Մեծ էր իր հոգը. սիրելի Վահէն հիւանդ էր, երկար ատենէ ի վեր անշարժութեան դատապարտուած։ Տօքթ. Թորգոմեան յաճախ իրեն կ'այցելէր։ Այսուհանդերձ, վաստակաւոր ուսուցիչը ժամանակ կը գտնէր ինքզինքը նուիրելու գրական եւ հանրային կեանքին։ Հաճոյք մըն էր իրեն համար ասուլիսներ ունենալ Նարդունիի, Զօպանեանի եւ Պէշիկթաշլեանի հետ, իր ընտանեկան յարկին տակ։ Հայ ազգը ժլատ չգտնուեցաւ իրեն հանդէպ եւ զինքը պատուեց յոբելեանով մը։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՅԱՐԳԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

Ո՞Վ ՀՆԱՐԵՑ ԱՅՍ ԼՈՒՐԸ

*

Անցեալ Փետրուար 12ին 13ին հաղորդուած էինք թէ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը որոշած է արտօնել որ բոլոր հանրապետութիւնները արտաքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւններ հաստատեն։ (Ցարդ այդ իրաւունքը տրուած է միայն Ուկրայնայի եւ Սպիտակ Ռուսիոյ)։

Լուրը քաղուած էր հեռագրական գործակալութիւններէն որոնք իբրեւ աղբիւր ցոյց կուտային Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը եւ անթէլը։

Նոյն ատեն, հեռագիրը մասնաւորապէս կը յիշէր թէ առաջին առթիւ երկու նոր նախարարութիւնները պիտի կազմէ Հայաստան։

Այդ օրէն ի վեր, ի զուր տեղեկութիւն կը սպասենք, հաղորդելու համար նոր նախարարներուն անունները եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ։

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը Յուսաբեր, որ վերապահութեամբ հրատարակած էր նոյն լուրերը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, «Ուշագրաւ սուտ մը» խորագրով (15 Մարտ)։—

Անմոռնելի էր «Թասի հաղորդագրութիւնը մասնաւորաբար մեր նկատմամբ, որովհետեւ մենք Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ստեղծման օրերէն, 1945էն այս կողմ, թուղթի վրայ թէ «արտաքին գործոց նախարարութիւն» ունէինք եւ թէ «նախարար»...

Մեր այս «նախարարը»՝ Սահակ Կարապետեան՝ իր բարձր պաշտօնին կոչուելով՝ մինչեւ իսկ յուզիչ ճառ մըն ալ խօսեցաւ՝ Երեւանցիները յորդորելով ծառազարդել մայրաքաղաքի փողոցները ...

Ճիշդ է, ատկէ վերջ մեր «նախարար»ը նոյն կարեւորութեամբ քաղաքական երկրորդ ճառ մը այլեւս չխօսեցաւ, բայց եւ չյայտարարուեցաւ, թէ վերջ տրուած է իր պաշտօնին եւ իր նախարարութեան ...

Եւ ահա տարիներ վերջ, նորէն հեռագիր մը... Նոր կազմուելիք արտաքին նախարարութեան մասին ...

Եւ հեռագիրներու մէջ յատուկ յիշատակութիւն մը ... ՀԱՅԱՍՏԱՆի մասին։

Բայց դառնանք իրողութեան,

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի 2րդ Նստաշրջանի բացումը տեղի ունեցած է 1955 Փետրուար 3ին, Մոսկուայի մէջ. աշխատանքները տեւած են առ 9 Փետր.։

Մենք մեր տրամադրութեան տակ ունինք զոյգ պաշտօնաթերթերու՝ «Պրաւդա»յի եւ «Իզվեստիա»յի բոլոր թիւերը՝ 1955 Փետրուար մէկէն առ փետր. 28։

Ունինք նաեւ Հայաստանի զոյգ պաշտօնաթերթերու՝ «Ս. Հայաստան»ի եւ «Կոմունիստ»ի (ռուսերէն) համապատասխան թիւերը։

Մասնաւորաբար Կեդր. օրգանները՝ «Պրաւդա» եւ «Իզվեստիա»՝ իրենց Փետր. 3 – 10 թիւերով տուած են Գերագոյն Խորհուրդի աշխատանքներու ամբողջական պատկերը (զեկուցումներ, ճառեր, ընտրութիւններ, նշանակումներ, ուկազներ եւայլն)։

Այդ ամբողջ նիւթին մէջ ոչ իսկ ՄԷԿ ԲԱՌ — 16 հանրապետութեանց արտաքին նախարարութիւններու մասին։

Կայ յիշատակութիւն միայն Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան քարտուղարի՝ Ն. Պեգովի զեկուցման մէջ վաւերացման մասին այն ՀԻՆ ուկազներու (հրամանագիր), որ նախագահութիւնը հանած է առ 3 Փետրուար 1955, մինչեւ Գերագոյն Խորհուրդի 2րդ Նստաշրջանին բացումը (տես «Իզվեստիա»յի եւ «Պրաւդա»յի 1955 Փետրուար 8ի թիւերը)։

Այդ ուկազներու թիւին կը պատկանի նաեւ այն ուկազը, որով աւելի քան տարի մը առաջ Պետական Ապահովութեան Կոմիտէներ (եւ ոչ նախարարութիւն) կը հաստատուէին միութենական հանրապետութեանց մէջ։ Նման Կոմիտէ մըն ալ (Չեկա) հաստատուեցաւ Հայաստանի մէջ։ Այս Կոմիտէներու նախագահները մաս չէին կազմեր հանրապետութեանց նախարարական խորհուրդներուն, մինչ այժմ, Սահմանադրութեան 83րդ յօդուածին փոփոխումով, այս չեկիստները անոնց մաս պիտի կազմեն։

Այս է ամբողջ եղածը։

Բոլոր պայմաններու տակ — Ոչ մէկ խօսք 16 հանրապետութեանց արտաքին գործոց նախարարութիւններու մասին

Արդ, ինչո՞ւ այս ՍՈՒՏԸ ...

Ի՞նչ էր այս սուտ հաղորդագրութեամբ հետապնդուած ՆՊԱՏԱԿԸ ...

Եւ ինչո՞ւ այս սուտին մէջ ԿՐԿՆԱԿԻ սուտ մը՝ յատուկ յիշատակութիւն մը ՀԱՅԱՍՏԱՆի մասին ...

Ի՞նչ էր այս կրկնակի սուտով հետապնդուած նպատակը ...

ՅԱՌԱՋ.— Նոր ստացանք «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին վերջին թիւերը, մինչեւ 3 Մարտ (թիւ 52), Սովետական Վրաստանը մինչեւ Մարտ 8 (թիւ 52) եւ Բագուի հայերէն Կոմունիստը, մինչեւ Մարտ 8։

Ոչ մէկ լուր՝ Հայաստանի եւ միւս հանրապետութեանց եղած նոր «շնորհ»ի մասին։

Ինչո՞վ բացատրել այս քար լռութիւնը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Ֆրանսական յաղթանակները կը շարունակուին։ Կիրակի օր պասքէթ-պոլի միջազգային հանդիպումին (Ֆրանսա – Պուլկարիա) այս վերջինը որ յաղթած էր Խ. Միութեան Մոսկուայի մէջ, պարտուեցաւ 54ի դէմ 61 կէտով։

Ֆութպոլի Ֆրանսական բաժակի մրցումներու կարգին Ռենս պարտուեցաւ Թուլէզէն 0ի դէմ 2 կէտով եւ մնալով հանդերձ դասաւորման գլուխը, միայն երեք կէտ ունի երկրորդին վրայ (Ռենս 39, Թուլուզ 36)։

ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը Ֆորմոզայի վրայ պիտի յարձակին յառաջիկայ Մայիսին, համաձայն ազգայնական Ձինաստանի կառավարութեան տեղեկութեանց։ Ամերիկացի զօր. Ֆլիթ խորհրդակցութիւն մը կատարեց Զանկ Քայ Շէքի հետ։ Փեքինի պաշտօնաթերթը կը գրէ այս առթիւ.— «Ամերիկացիները կ'երազեն աչքերը բաց։ Եթէ կը կարծեն թէ միայն իրենք ունին հիւլէական զէնքեր, որոնց շնորհիւ արագ յաղթանակ մը պիտի շահին, չարաչար կը սխալին։ Մ. Նահանգները կորսնցուցած են իրենց գերազանցութիւնը հիւլէական զէնքերու ճակատին վրայ»։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆՔԷՆ

ՇԻՓԿԱՅԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ.— Խորհրդային թերթերը մանրամասնօրէն կը նկարագրեն գունաւոր շարժանկար մը, «Շիփկայի հերոսները», որ կը ներկայացնէ Պուլկարիոյ ազատագրական պայքարները՝ Ռուսերու օգնութեամբ։ 1876ին ապստամբութեան օրերուն էր, երբ Պուլկար ժողովուրդը իր հայեացքը դարձնելով դէպի Արեւելք, կը սպասէր ռուս ժողովուրդի պաշտպանութեան ու օգնութեան։ Պատերազմին մէջ ռուս զինուորները իրենց արիւնով ապահովեցին Պուլկարներու ազատագրութիւնը։ Ուշագրաւ են Աղեքսանդր Բ. ցարին ռուսական բանակը գլխաւորող զօրավարներու տիպարները, ջերմօրէն պատկերացուած են հասարակ ռուս զինուորները։ Մէկը միւսին ետեւէ կ'ազատագրուին Թրքական սարսափելի կատէքրներու լուծին տակ հեծող, պուլկարական քաղաքներն ու գիւղերը։ Եւ գրկաբաց կը դիմաւորէ Պուլկար երջանիկ ժողովուրդը իր ազատարարները։ Պարտուած թշնամին կատաղի դասատան մը կը տեսնէ Պուլկարներու դէմ։ Նորէն կոտորած, նորէն հրկիզում։ Ցոյց կը տրուի թէ ինչպէս Թուրք զինուորները վերի կը տանին պուլկար կիները։

Ռուս զօրքը արագօրէն կը գրաւէ ռազմական տեսակէտը կարեւոր բարձունք՝ Շիփկայի կիրճը։ Շարժանկարին մէջ ցոյց կը տրուի թէ ինչպէս Թրքական արքունիքը խուճապի մատնուած էր։ Այդ ծանր պահուն Ապտիւլ Համիտին կ'օգնեն Անգլիացիները։ Շիփկան վտանգի մէջ է։ Գեղեցկօրէն նկարագրուած է Շիփկայի հերոսական պաշտպանութիւնը։

ՀԱՅԿ. ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ մեծ հաւաքածոյ մը կայ Խ. Միութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի Լենինգրատի Արեւելագիտական Հաստատութեան մէջ։ Այս ձեռագրերու ուսումնասիրութեամբ կը զբաղի Լեւոն Օրբելիի դուստրը՝ Ռուսուդանա։ Մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ թանգարանին մէջ վերջերս երեւան եկած նամակ մը, գրուած հայ ականաւոր բանասէր — պատմաբան Յովսէփ Էմինի կողմէ 1862ին, ուղղուած անծանօթ անձի մը, ուր կ'արծարծուին հայագիտութեան վերաբերող կարգ մը կարեւոր հարցեր

Թանգարանին մէջ կը պահուին նաեւ մագաղաթեայ հնագոյն Աւետարանի պատառիկներ եւ ուրիշ կարգ մը նիւթեր։ Հայկական ձեռագիրները կ'ընդգրկեն աւելի քան եօթ հարիւր տարուան շրջան 1186էն ի վեր։ Հոն կան մեծ թիւով փաստաթուղթեր հայ ժողովուրդի պատմութեան մասին, գիտութեան, աշխարհագրութեան, բժշկութեան, աստղագիտութեան, փիլիսոփայութեան, գրականութեան եւն.։ Մասնաւորաբար մեծ թիւ կը կազմեն փիլիսոփայութեան նուիրուած նիւթերը, Դաւիթ Անյաղթի, Յովհաննէս Որոտնեցիի, Գրիգոր Տաթեւացիի գործերը։ Մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ նաեւ բուժական բոյսերու բառարանի ձեռագիրը, կազմուած հայերէն, պարսկերէն, թուրքերէն, արաբերէն, լատիներէն եւ յունարէն լեզուներով։ Արդէն աւարտած է Արեւելագիտական հաստատութեան հայկական ձեռագրերու գիտական լիակատար նկարագրութիւնը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (105)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Թէեւ մենք ուզեցինք պահապաններ նշանակել մեր տղաներից, բայց Արրօն մեզ ամէն կերպով վստահացուց, թէ գիւղական խմբի տղաները այդ պարտականութիւնը սիրով պիտի կատարեն։

Նրանք ասում էին.— «Մեր եղբայրները ամիսներէ ի վեր սարերում ու ձորերում տանջուել են, այժմ էլ թող մի քիչ հանգիստ անեն»։

Խմբապետը ապահովութեան վերաբերեալ բոլոր կարգադրութիւնները անելէ յետոյ, եկաւ մեզ մօտ եւ շարունակեց իր կիսատ պատմութիւնը։

Նա ասաց.

— Երեւում է թէ դուք թեւեր ունիք, եւ ձեզ «արծիւ» անունը ի զուր չեն տուել։ Երէկ այստեղ (Ալիւր գիւղում), կը խօսէին, թէ Վանի վաճառականներից Պ. Գափամաճեան հինգ հարիւր պարկեր է նուիրել Թուրք կառավարութեան, որպէս զի աւազ լցնեն եւ որպէս պատնէշ գործածեն նաւերի վրայ։ Ահա այդ աւազ լեցուցած պարկերով եւ երկու թնդանօթներով զինուած նաւերը՝ պաշարել էին Աղթամարի կղզին, ուր դուք կը գտնուէիք, եւ ասում էին թէ՝ ոչ մի ճանապարհ բաց թողուած էր հեռանալու համար։

— Այդ ճիշդ է, պատասխանեց մեզմէ մէկը, եթէ երէկ գիշեր դուրս չգայինք, կառավարութիւնը հետեւեալ օրը հաւանաբար այդպէս պիտի անէր։ Բայց մենք նրան կանխեցինք»։

Քանի որ կացութիւնը այդ էր, եւ դեռ յայտնի չէր թէ՝ կառավարութիւնը ինչ միջոցներ ձեռք էր առել, երբ մեզ այնտեղ չէր գտած, կրկին կանխելու համար կառավարութեան ծրագիրները, որոշեցինք անմիջապէս Վան մտնել, քանի որ առակաւին մուտքի ճանապարհները բռնուած կամ փակուած չէին։

Արրօն, որպէս փորձուած մարդ, մեզ նման էր մտածում։ Միայն խորհուրդ էր տալիս, որ աւելի ապահով պիտի լինէր անմիջապէս մի սուրհանդակ հանել դէպի քաղաք եւ պատասխանը ստանալ Լէզք գիւղում, ուր մենք պէտք է երթայինք՝ սպասելու այդ պատասխանին։

Լէզքը յայտնի գիւղ էր։ Ըստ աւանդութեան՝ երբ Շամիրամ թագուհին պատերազմ մղեց Արա Գեղեցիկի դէմ նրան ողջ ողջ բռնելու համար եւ երբ չյաջողուեց, դրաւ Արայի դիակը այդ գիւղի ժայռերի վրայ, որպէսզի «յարալէզ»ները լիզելով նրան վէրքերը առողջացնէին։

Արրոյի խորհուրդը իր օգուտն ունէր։ Սուրհանդակը կրնար Կոմսից լուր բերել, միեւնոյն ատեն մենք Լէզք գնալով՝ Վանին մօտեցած կը լինէինք ու մեր ճանապարհը դիւրացուցած։

Զինուորական Խորհուրդը որոշեց այդպէս էլ անել։

Այժմ, երբ զինուորական խորհուրդի մէկ անդամը՝ Գէորգ Զավուշը չկար, նրա տեղ ինձ կանչեցին։ Դարձեալ այս որոշումի գործադրութիւնը յանձնուեց Անդրանիկին։

Սուրհանդակը անմիջապէս մի կարեւոր նամակով ճամբայ հանուեց։ Նա կէս գիշերին կամ արշալոյսին մեր որոշած գիւղում պէտք է լինէր։ Իսկ մենք պիտի ըսպասէինք նրան գիշերը։

Կէս օր չեղած՝ նա ճամբայ ելաւ։ Իսկ մենք, երեկոյեան, խաւարին հետ, ճանապարհ ելանք։

Ալիւր գիւղի ժողովուրդը շատ լաւ հիւրասիրեց մեր տղաներին։ Շատերը կազդուրուած էին եւ նոր մարդ դարձած կարծես մոռնալով ամիսների ընթացքին իրենց կրած նեղութիւնները, անքուն թափառիլը, կամ անօթի մնալը։

Մեր խումբը այսպիսով բաւական քիչցաւ։ 45 հոգի մնացինք։ Բոլորն էլ՝ լաւ մարզուած, փորձուած, կրակի ու պատերազմի բովից անցած։ Այդ խումբով կարելի էր լաւ կռիւ մղել Վանի, Այգեստանի մէջ, եթէ պէտք լինէր։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

հարցերու մասին. Այսօր դարձեալ նիստի հրաւիրուած է նախարարական խորհուրդը, քննելու համար, մասնաւոր իրաւասութեանց խնդիրը, հարկային բարեփոխման օրէնքը եւն.: Այս վերջինը Ազգ. Ժողովին պիտի յանձնուի վաղը, հինգշաբթի, որպէս զի նիւթական յանձնախումբը ժամանակ ունենայ ուսումնասիրելու, ընդհանուր վիճաբանութիւններէն առաջ որոնք պիտի սկսին Բշ. (28 Մարտ): Օրինագիծ մըն ալ մշակուած է հողագործութեան զարգացման համար, չուկաներ կազմակերպելու, արտաքին շահաստաններ գտնելու, կաթի, գետնախնձորի, ճակնդեղի եւն. սպառման զարկ տալու համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԱՒԵԼԻ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՔԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս, որ վերջերս պտոյտ մը կատարած էր Մայր. Արեւելքի մէջ, ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, յայտարարեց թէ Չինացի համայնավարներուն «հիթլերաձեւ յարձակողական մոլեռանդութիւնը» կրնայ աւելի շուտ պատերազմ յարուցանել, քան Խ. Միութեան աւելի պագարիւն հաշիւներով ծրագրուած նախայարձակումը: Այս առթիւ թուեց կարմիր Չինացիներուն յաջողութիւնները, — 1949ին լրացուցին չինական ցամաքամասին նուաճումը, իրենց տիրապետութեան տակ առնելով վեց հարիւր միլիոն ժողովուրդ: 1950ին երբ Ազգաժողովին ուժերը Եալու հասած էին, խառնուեցան Քորէայի պատերազմին եւ շահեցան յաղթանակ մը, տիրապետելով Հիւս. Քորէայի: 1951ին իրենց բանակները գրաւեցին Թիպէթը: 1953ին եւ 1954ին օգնութեան հասան Հնդկաչինի իրենց զինակիցներուն, յաղթանակ մը շահեցնելով անոնց: Այժմ գործօն են Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ, ուր բռնի գրաւեցին ազգայնական Չինաստանի կղզիներէն մին, ինչպէս եւ ուրիշներ որոնք պարպուած էին: Անոնք զինուորական ուժ մը կը կազմակերպեն Հիւս. Քորէայի մէջ, բացէ ի բաց խախտելով զինադադարի պայմանները: Անոնք չարաչուք հետեւողականութեամբ կը շարունակեն իրենց խռովայոյզ պայքարը հարաւ. արեւելեան Ասիոյ ազատ պետութեանց դէմ »:

Ուրիշ կարգ մը իրողութիւններ եւս պարզելէ ետք, նախարարը եզրակացուց թէ «Չինացի համայնավարներու մեթոտները կրնան աւելի վտանգաւոր ըլլալ, տեղի տալով պատերազմի մը: Անշուշտ իրենց յաջողութիւնները կը պարտին կարգ մը նպաստաւոր պարագաներու, ի միջի այլոց ազատ ազգերու համբերութեան եւ խաղաղասիրութեան »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԸՐՉԻԼԻ ԵՒ ՄԸՆՏԷՍ ՖՐԱՆՍԻ միջեւ փոխանակուած նամակներուն պատճէնները հրատարակուեցան, երէկ, նախորդ վարչապետին նախաձեռնութեամբ: Նամակները անձնական են, գրուած՝ 1954 Յունիս 12ին: Ինչպէս գրած ենք արդէն, Չըրչիլ իր պատասխանով կ'ազդարարէ թէ արեւմտեան պետութիւնները կրնան զանց առնել Ֆրանսան, եթէ անյապաղ չվաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները: Միեւնոյն առեն կը մերժէ Զօրսերու ժողով մը, առանց վաւերացնելու արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին մարտ 21ին պաշտօնանկ ըրաւ մշակոյթի նախարարը, Գէորգի Ալեքսանդրով: Իրեն յաջորդեց Վարշաւայի խորհրդային դեսպանը, Գ. Միխայլով: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ Ալեքսանդրով, որ հրաժարեալ վարչապետ Մալենկովի բարեկամն էր, «չէ կրցած ապահովել մշակոյթի նախարարութեան ղեկավարութիւնը »:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ եւ արբանեակ պետութիւնները որոշեցին միացեալ հրամանատարութիւն մը կազմել, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք: Արտաքին գործերու նախարարութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց այս լուրը, աւելցնելով թէ որոշումը միաձայնութեամբ տրուած է Խ. Միութեան, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, արեւելեան Գերմանիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ կողմէ: Համայնավար Չինաստանն ալ իր կատարեալ հաւանութիւնը յայտնած է:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ հանրապետութեան նախագահը, Ք. Շամուն Հռոմ հասաւ Մարտ 21ին: Պիտի մնայ հինգ օր:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան
Այս Կիրակի ժամը 15ին
MAISON DE LA CHIMIE, 28bis. Rue St. Dominique, (Métro Solférino)
Կը նախագահէ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Խօսք կ'առնեն՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱԼԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՑԱՊԷԹ – ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՈՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն):
Հ. Յ. Դ. Պանեէօ – Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար):
Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)
Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՑԻՇԵԱՆի
Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆի մէկ անտիպ գործը
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
Ղեկավարութեամբ հեղինակին: Մուտքը ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին:

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին:

Կը խօսի գրագէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏԻՊՈՒԹԻՒՆԸ:

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ՝

ԹԱՏԵՐԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 3ին, Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր:
Իսիի քաղաքապետարանին մեծ սրահը:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ Քաղէ սրճարանի վերնայարկը ժամը 9ին: Կը շարունակուի մօրիսու փոխանակութիւնը՝ 1921 Փետրուար 18ի դէպքին պարզաբանութեան մասին:

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ — Ինչպէս ամէն տարի Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, համազգային սգատօնը պիտի կատարուի միասնականութեամբ, յառաջիկայ Ապրիլ 24ին, վեցերորդ թաղապետարանի սրահին մէջ, ռիւ տը Սէզ, ժամը երեքին, իբրեւ 40րդ տարեդարձ գեղարուեստական պատշաճ վայելչութեամբ:

Կը յանձնարարուի հայ սրճարանապետներու փակել սրճարանները նոյն օրը: ժամը երեքէն վեց:

Ամէն Հայ իբրեւ նուիրական ազգային պարտականութիւն, պէտք է փութայ, ճիշդ ներկայ ըլլալ յարգանքի սոյն արտայայտութեան: (Դիւան)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ: Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11:

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին. Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ):

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ:

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955

(Բ. ՏԱՐԻ)
Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ծոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Գրական էջեր.— Հայկ. Կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահագրութիւն, օրացոյց եւն.:

ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 1300: Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրասենեակ Հրանտ Սամուէլի: ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Ց. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ փորձառու հաշուակալ մը որ կարող է Ֆրանսերէն եւ անգլերէն սահուն թղթակցութիւն ալ առանձնել, կ'ուզէ գործ: Գրել Պ. Փանոսեանի՝
3, Rue Bourdaloue, Paris (9)

FOURRURES
ROGER YOPIAN
84, Boul. de Stalingrad, 84
CHOISY-LE-ROI (Seine)
FOURRURES

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ: Օրակարգ.— «Նոր Սերունդ»ի Օրը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Մանուկեան խումբի ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Լա Պաուպթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Եօրի դիմացը): Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, Արմենեան դպրոցը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Պ. Գրիգոր Կորգանեանէ տասը հազար Ֆր.:

ԿՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օդափոխութեան կայանին համար: Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

Կարճ ժամանակէն ինքնաշարժ վարել սորվելու համար դիմեցէք միակ հայ հաստատութեան

AUTO - ECOLE BEAUMONT
— B E R B E R I A N —
24,Bd.Vincent Ortusi Marseille(12)
Tél. GA. 72 - 61

Գրեցէք եւ «դպրոց ինքնաշարժ» Ձեր ժամադրութեան ներկայ պիտի ըլլայ. (Դիւրութեան մեթոտ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ եղբարք, Միսաք եւ Իսկէնտէր Քէօշկէրեան, հօր անունը Արմէն, մօր անունը Գոհար, Եոզղաթի գիւղերէն, Գարաեազուպ գիւղացի:

Փնտռողն է հօրեղբօր տղան Պ. Աւետիս Քէօշկէրեան, հօր անունը Յարութիւն, մօր անունը Տիլպար: Կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին —
16,Rue Cuvière, Vienne (Isère,France)

Կը կարծուի թէ Երուսաղէմ կամ Եգիպտոս կը գտնուին:

Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել:

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, սափրիչի փոք տը Քոմէրսով մը եւ ուրիշ խանութ մը: Երեք կառատուն, 14 սենեակ: Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն: Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 80, Av. de Livry, Sevran

*

Կօշկակարի կազմածք մը նորոգութեան համար եւ փինիսած մեքենայ մը, «Վիքթորիա», նոր: Ծախու է մեկնումի պատճառաւ, աժան գինով: Դիմել՝
Mme LAMBERT
119, La Canebière, Marseille.

ՄԷԿ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հայկական ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ ճպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ:

Բժիշկներու կողմէ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (ֆայոր՝

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՅԱՌԱՋ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՐՏ

JEUDI 24 MARS 1955

ՕՐԱԹԵՐԹ

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ ... 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3041

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

Երբ գանազան առիթներով կ'արձանագրենք աժգոյն կամ տխուր իրողութիւններ, չենք մոռնար կազդուրիչ երեւոյթներն ալ։

Ասոյն պարագային մէջ, կ'ուզենք ակնարկել ներքին կեանքի երեւոյթներուն։

Ի վերջոյ ամէն ինչ սեւ չէ հայ ակնոցներով։

Ամենօրեայ մամուլը յաճախ կ'արձանագրէ բարենշան իրողութիւններ որոնք աննշմար կ'անցնին։

Մ... գլխաւորաբար «...» ...

Կը մոռնան որ Մեծերը իրենց չափազանց մտահոգուած են, եւ հազիւ կը բաւականանան փոքրերուն վրայ ակնարկ մը նետել, իբրեւ ժամանց։

Իրարմով գրուած առեն ալ, անոնք յաճախ քար մը կը գլորեն, փոխանակ սրտանց մասնակցելու միջազգային շինարար ձեռնարկի մը։

Դառնալով մեր կղզիացեալ անդաստաններ, ի՞նչ կը տեսնենք, իբրեւ կազդուրիչ երեւոյթ։

— Համբուլուած հանգանակութիւններ, ...

Եւ հասարակութիւնը կը հասնի ամէն նուէր ալ. Ամէն մէկը բաժին մը կը տրամադրէ, համաձայն իր հայկական եւ կարողութեան։

Առնենք միայն մեր գաղութը։

Անցեալ շաբաթ երկուշաբթի ի վեր, ծննդեան մը առթիւ մտած է Լիոնի հայ գաղութը, եկեղեցի եւ ազգ. տուն կառուցանելու համար, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան։

Մինչդ չմնաց որ չփորձեն, դրամ ճարելու համար, սկսելով պարզ հանգանակութիւնէն։

Եկեղեցի շինելու ձեռնարկած է, նաեւ, Փարիզի բանուորական արուարձանը, իսկ ...։ Ցանկերը կը հրատարակուին պարբերաբար։

Իր կազդուրման կայանի շէնքին նորոգման համար հանգանակութիւն կը կատարէ Ֆ. Կ. Խաչը։

Համազգային ընկերութիւնը ձեռնարկած է հանգանակութեան, իր եւ Փալանճեան Ճեմարանին 25ամեայ յոբելեանին առթիւ։

Ամէն առիթով դրամ կը հաւաքէ Դպրոցասէրը։ (Վերջին ցանկը հրատարակուեցաւ Մարտ 22ին)

Պարբերաբար գումարներ կը տրամադրուին Հայ Մշակոյթի Տան կամ Անհաւրեանի ... շինութեան, Տիկնանց Միութեան, ծերանոցներու եւն.։

Միջանկեալ՝ «Յառաջ»ի բացած հանգանակութիւնը, ապահովելու համար Աթէնքի Զաւարեան վարժարանին չքաւոր աշակերտներուն ճաշագինը։

Երկու շաբթուան մէջ գոյացաւ կէս միլիոն ֆրանք։ Եւ ամէն օր նոր գումարներ կը հասնին։

Միեւնոյն առեն կը ստանանք բողոքի նամակներ.

— Ինչո՞ւ չենք ցանկը փակելու ... Ինչո՞ւ կը կտրէք եղբայրական պարտականութեան մը թափը։ Զգեցէք որ ուղողը իր բաժինը բերէ ...

Նոյն կազդուրիչ պատկերը՝ ամերիկահայ գաղութին մէջ, որ չատանց կտրած է մրցանիշը, իբրեւ մշտահոս աղբիւր, հայրենասիրական ... հաստատութեանց եւ նոր ձեռնարկներու մատակարարութիւնը ապահովելու համար։

Այսպէս, ժողովուրդը բնազդաբար կը բանայ ձեռքերը, երբ կենդանի գործ մը կամ իրական թշուառութիւն մը կը տեսնէ։

Տակաւին չենք խօսիր մեծագումար անհատական վարկերու կամ կտակներու մասին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՍԿՍԱՒ ՔՆՆԵԼ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

★

ԶԱՆԱԶԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

Հանրապետութեան խորհուրդը (Ծերակոյտ) երէկ սկսաւ քննել Փարիզի համաձայնութիւնները, որոնց վաւերացումը պահանջած է կառավարութիւնը։ Վիճաբանութիւնները պիտի տեւեն երեք օր։

Սահմանադրութեան համաձայն, Հանրապետութեան Խորհուրդը կրնայ Ազգ. Ժողովին վերադարձնել համաձայնութիւնները, որպէս զի նորէն քննէ։ Բայց այդպիսի նախանշան չի տեսնուիր։ Երբ Ծերակոյտն ալ վաւերացնէ համաձայնութիւնները, Ֆրանսան ընդունած պիտի ըլլայ արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը, զոր Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա կը պահանջեն 1950էն ի վեր։

Վարչապետը նկատի առնելով զանազան պարագաներ, առջի օր իր մօտ հրաւիրեց Փարիզի բրիտանական դեսպանը եւ ամերիկեան գործակատարը, պարզելու համար կառավարութեան տրամադրութիւնները։ Իրազեկներ կը հաւատան թէ Պ. Էտ. Ֆոր այս առթիւ ալ հասկցուցած է որ Ֆրանսան արեւմտեան մեծ պետութիւններէն մէկը համարուի, վաւերացումէն ետք։

Փարիզի ... շրջանակները չեն ծածկեր իրենց փափաքը, տեսնելով որ Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա տեսակ մը վերապահութիւն ցոյց կու տան Ֆրանսայի հանդէպ։ Վարչապետը հաւատացած է Ծերակոյտին թէ կարելի պիտի փորձէ, որպէս զի Ֆրանսա վերագրաւէ իր դիրքը արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքականութեան մէջ։

Վերջին պահուն Ծերակոյտին նկատառման յանձնուած են ... համաձայնութիւն յայտնից վաւերացման համար, անգամ մը եւս յիշեցնելով թէ անհրաժեշտ է արեւմտեան Եւրոպայի դաշնագիր մը կնքել սպառազինութեանց արտադրութեան մասին։ Վերջնական արոշումը ձգուած է Ծերակոյտին եւ հաւանական է որ բուռն վիճաբանութիւններ ծագին։ Եթէ ժողովը փոփոխութիւն առաջարկէ, խնդիրը կրնայ ամիսներով ձգձգուիլ, ինչ որ ընդունելի չէ կառավարութեան համար։ Իսկ եթէ պարզ բանաձեւ մը առաջարկուի, կրնայ անմիջապէս քուէարկուիլ։ Զորս յանձնաժողովներ բացորոշապէս հաւանութիւն յայտնած են վաւերացման համար։

Հանրապետութեան խորհուրդին դիրքը այնքան ալ զօրաւոր չէ իբրեւ օրէնսդրական մարմին։ Սահմանադրութիւնը անոր կու տայ խորհրդակցական հանգամանք։ Ազգ. Ժողովը կրնայ անտեսել անոր տեսակէտը, առանց երկար – բարակ վիճաբանելու։ Բայց ներկայ պարագային իսկապէս կարեւոր դեր մը կ'ինկնայ իրեն։ Չըրչիլի այն ազդարարութիւնը թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները Գերմանիոյ վերազինումը գլուխ պիտի հանեն առանց Ֆրանսայի, եթէ այս վերջինը նորէն ձգձգէ վաւերացումը, ծանր տպաւորութիւն գործած է։

Շատ մը հոսանքներ եւ մամուլին մեծ մասը կը թելադրեն դգուշանալ Ֆրանսայի կղզիացումէն, որ կրնայ անխուսափելի դառնալ, եթէ վաւերացումը ուշանայ կամ ջուրը իյնայ։ Միւս կողմէ կան հոսանքներ որոնք առիթ կը փնտռեն, ներկայ դահլիճը տապալելու համար։

Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ կան 16 համայնավարներ, իսկ Ազգ. Ժողովին մէջ՝ մօտ հարիւր, ուղեկիցներու հետ միասին։ Այս պարագան ալ բարենշան կը համարուի, վաւերացման համար։

Մինչ այս մէկ այն, Համայնավարները ամէն միջոց կը փորձեն, վաւերացումը խափանելու համար։ Կոչեր կ'ուղղուին, հանրագրութիւններ կը հաւաքուին, հրապարակային ժողովներ կը սարքուին, պարզելու համար Գերմանիոյ վերազինման չարիքները։

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ 35 անդամներ խօսք ուզած են Ծերակոյտին մէջ։

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

■

Ց. ՊԱՐՈՆԵԱՆ ԵՒ ԻՐ «ԵՐԿԵՐԸ»

Ինք անօթի մեռաւ, բայց իր գործը կ'ապրի ու կ'ապրեցնէ։

Ծօթանասուն – ութսուն տարի ետքն ալ, թէ կը կարդան եւ թէ կը խաղան։

Երեքշաբթի գիշեր նորէն լեցուն էր Եմայի սրահը, տեսնելու համար «Պաղտասար Աղբար»ը։

Ձեռնարկը կազմակերպած էին Արտաշէս Գմրէթեան եւ Գրիգոր Վահան, եւ ներկայացումը անցաւ գոհացուցիչ։

Նոյն խաղը Երեւանի մէջ ալ կը ներկայացնեն երկար ատենէ ի վեր, իսկ վերջերս մինչեւ Բագու փոխադրած էին, շրջջուն թատերախումբի մը միջոցաւ։

Միեւնոյն ատեն, Հայաստանի Պետական Հրատարակչականը (Պետհրատ) ձեռնարկած է Պարոնեանի ամբողջական երկերուն հրատարակութեան։

Առաջին հատորը լոյս տեսած է արդէն, ընտիր թուղթով, խնամեալ տպագրութեամբ եւ շատ մատչելի գնով։

Կը գտնուի Փարիզի գրավաճառներուն քով ալ։

Դժբախտաբար, տպուած է բոլշեւիկեան ուղղագրութեամբ, սկսելով նոյնիսկ անունէն.— Հակոբ Պարոնյան..

Այս առթիւ, հարց մը կը ծնի մտքիս.

— Ո՛ւր է հրատարակչական, պետական ... ըլլայ թէ անհատական, իրաւունք ունի՞ փոխելու դասական ստեղծագործութեանց ուղղագրութիւնը։

Երբ լեզուն չեն կրնար փոխել, երբ չեն փորձեր արեւելեան հայերէնի վերածել «Պաղտասար Աղբար»ը, «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ը կամ «Ազգային Ջոջեր»ը», որո՞վ իրաւամբ կը փոխեն հեղինակին գրելու ձեւը։

Որպէսզի մատչելի՞ ըլլայ Հայաստանի ժողովուրդին, որ մինչեւ այսօր կարօտով կը փնտռէ դասական ուղղագրութիւնը։

Եւ կամ, կ'ուզեն ազատ արտասահմանի ընթերցողնե՞րն ալ վարժեցնել պարտադրուած յետադիմական, հակագիտական ուղղագրութեան։

Գիտեմ որ անօգուտ են այս հարցումները։

Եւ սակայն, քանի որ ձեռնարկած են արեւմտահայ գրագէտներու երկերուն հրատարակութեան, կը կարծեմ թէ ոչ Լենինի, ոչ ալ Մարքս Էնգելսի աւետարաններէն թուղթ մը կը պատռի, եթէ երկրորդ վերաքննութեան մը ենթարկեն բոլշեւիկեան այլանդակ ուղղագրութիւնը, որ յարմարցուած է ռուսական կաղապարին, իր «յուր»երով, «յուղ»երով, «իետռ»ներով, «հաջող»ներով, «կիլիկիոն»ներով եւ ... «հատուցիմականն»երով։

Եթէ իրենց ուզածը «կուլտուրական» կապ է, ազգս քայլ մը առած կ'ըլլան վերահաստատելով հարազատ ուղղագրութիւնը։

ՎԱՀԷ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՈՐ ՊԱՇՏՕՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

●

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Խ. Միութիւնը եւ արբանեակ պետութիւնները միաձայնութեամբ որոշած են միացեալ հրամանատարութիւն հաստատել, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն անմիջապէս ետք։ Միացեալ ուժերուն ստորաբաժանութիւնը պիտի յանձնուի, կ'ըսեն, մարաջախտ Թոլպուխինի։

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, որոշուած է նաեւ հաստատել ուժ խորհրդային երկիրներուն տնտեսական յարաբերութիւնները։ Կը կարծուի թէ այդ պաշտօնը պիտի յանձնուի Պ. Անաստաս Միկոյեանի, որ վերջերս հրաժարեցաւ ներքին առեւտուրի նախարարութենէն, մնալով միայն փոխ – վարչապետ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, յաւակնաւոր խորհրդային ամէն պաշտօնէ ազատ ձգուած է Միկոյեան, որպէսզի կարենայ ամբողջովին տնտեսական գործերու նուիրուիլ։ Կ'ըսուի թէ հայազգի փոխ – վարչապետ, այս հարցով ալ զբաղած է, երբ Լայփցիկի ցուցահանդէսին գացած էր։

× Խ. Միութեան վարչապետը, մառեչալ Բուլկանին, երեք նոր օգնականներ նշանակեց արտաքին գործերու նախարարութեան համար։ Այդ երեք փոխ – նախարարներն են,— Վ. Կուզնեցով (առաջինը), Վ. Սեմենով եւ Ն. Ֆետերենկօ։ Առաջինը անդամ է Կեդր. Կոմիտէին եւ նախապէս դեսպանութեան պաշտօն վարած է Չինաստանի մէջ։ Եղած է նաեւ խորհրդային պատուիրակութեան անդամ Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին եւ ՄԱԿի ընդհ. Ժողովին (Լոնտոն, 1946)։ Ուրիշ կարգ մը պաշտօններ եւս վարելէ ետք, 1946–1950ին ընտրուեցաւ նախագահ Ազգութեանց խորհուրդին։ Ֆետերենկօ եւս Չինաստան գտնուած է եւ մասնագէտ մը կը համարուի Ծայր. Արեւելքի հարցերու։ Մոլոթովի խորհրդականն էր 1954ին, երբ Չորսերու խորհրդաժողովը գումարուեցաւ Պերլինի մէջ, գերմանական հարցը քննելու համար։ Սեմենով արեւելեան Գերմանիոյ սովետական նախկին ներկայացուցիչն է, մասնագէտ գերմանական գործերու։ Կարեւոր դերք մը կը գրաւէ կուսակցութեան մէջ։

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», խստօրէն կը քննադատէ վեց նախարարներ որոնց պաշտօնը սերտ կապ ունի ծանր ճարտարարուեստի, փոխադրութեանց, հողագործական արտադրութեանց եւ մեքենաներու շինութեան հետ։ Բացատրելէ ետք թէ նոր մեքենաներու փորձերը կատարուած են «անթոյլատրելի դանդաղութեամբ», թերթը դիտել կու տայ թէ «տարիներէ ի վեր գործարանները կ'արտադրեն բեռնակառքեր եւ չրջագայութեան կառքեր որոնք չեն համապատասխաներ արդիական պահանջներուն»։ Ցեառոյ կ'ըսէ թէ գործարանները չունին գարբնոցներ եւ ուրիշ կարգ մը մեքենաներ։ Ի վերջոյ կը պահանջէ պայքարիլ «սովորամոլութեան եւ լճացման դէմ»։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՇԱԳԻՆ ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Տէր եւ Տիկին Լուսինեան (Մոնթելիմար)	5.000
Դատանեան (Լա Սիոթա)	500
Սէն Լըթիէի Ազգ. դպրոցէն	1.000
Արսինէ եւ Ժիզէլ Տիգեան	2.000
Փոքրիկներ Ռիշար եւ Էլիզա Մուշկամպարեան (Մարսէյլ)	4.000
Գումար՝	12.500
Երէկուան անցուածը՝	587.530
Ընդհ. գումար՝	600.030

ԱՅՍՕՐ ԿԸ ՍԿՍԻՆՔ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

Շատ հետաքրքրական վէպ մը միջազգային կեանքէ, խորհրդաւոր գաղտնիքներով։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թ.— ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Հայերը Ամերիկայի բնակչութեան մէկ հարիւրերորդը կը կազմեն։ Ամերիկահայութիւնը իր շուրջ 160.000 հայութեամբ, մեր Սփիւռքին մէջ, Մերձաւոր Արեւելքի Հայ գաղութէն վերջը կուգայ, երկրորդ գծի վրայ, իր թիւով։

Գաղթած 1895էն 1915ի աղէտներէն վերջ, մանաւանդ հայկական դպաստներէն՝ Ամերիկահայութիւնը նիւթական բարգաւաճ վիճակ մը ունի այսօր, եւ այս տեսակէտով մեր ատաղ գաղութն է։ Տասը ընտանիքի վրայ ինը՝ իր սեփական տունը ունի, եւ տունին մարդը, շատ անգամ ալ ընտանիքին միւս անդամները, լաւ գործ ունին։ Հայերը ճանչցուած են Ամերիկայի մէջ իբրեւ բանիմաց, արտադրող եւ պարկեշտ տարր մը։ Անոնց մէջ կան վաճառականներ, գործատէրեր, արհեստաւորներ, բանուորներ եւ ազատ ասպարէզի հետեւորդներ.

Ամերիկահայութեան մէջ այսօր ապրող չորս սերունդներէն առաջին երկուքը, 1915ի ծնողքները եւ անոնց զաւակները, ու հատուածի Ամերիկայէն դուրս ծնած են, բնագաւառին մէջ իսկ երրորդ եւ չորրորդ սերունդները՝ ամերիկեան հողին վրայ։ Առաջին երկու սերունդները հայերէն կը խօսին կամ թուրքերէն, ըստ բընագաւառին մէջ խօսուած լեզուին։ Երրորդ սերունդը, որ կազմուած է 20էն 35 տարեկաններէն, անգլերէն կը խօսի. Բայց ի հարկին կը փորձէ նաեւ կոտրած հայերէն մը խօսիլ, ամերիկեան արտասանութեամբ, կամ թուրքերէն՝ եթէ իր ծնողքը թրքախօս է։ Չորրորդ սերունդը որ կը բաղկանայ մինչեւ տասը տարեկան տղաքներէն միայն անգլերէն կը խօսի։ Առաջին երկու սերունդները կը կազմեն հին սերունդը, իսկ վերջին երկուքը՝ նոր.

Բոլորն ալ երկրորդ տարեկան երրորդ սերունդի երիտասարդները շնորհալի օրիորդներ եւ բարեկազմ պարոններ են, որոնք իր հետաքրքրուին հայկական կեանքով, հայաշատ քաղաքներու մէջ կումիտէներ կազմած՝ եւ ծրագրեան գործունէութիւն մը ունին եկեղեցական եւ մշակութային նպատակներու շուրջ։

Ամերիկահայերը զրեթէ ամբողջութեամբ ամերիկեան քաղաքացի են։ Իրաւունք ունին ընտրելու եւ մասնակցելու երկրի ընտրական պայքարին։ Ներկայ եղայ Հայկ. հաւաքոյթի մը, ուր փաստաբան հայ տիկին մը, Նիւ Եորքի քաղաքապետի պաշտօնին թեկնածու, գեմոկրատ Վակների ընտրութիւնը կը պաշտպանէր։ Երկրին մէջ ծնած Հայերը ընտրելի ալ են կառավարական որեւէ պաշտօնի։

Մեզի համար բարեբախտութիւն մըն է որ մեր հայ սփիւռքին մէկ կարեւոր գանգուածը, աշխարհի քաղաքակրթուած ամէնէն մեծ երկրին՝ Միացեալ Նահանգներուն քաղաքացին է, ինչ որ Հայութեան ապագային համար կրնայ երաշխաւորութիւն մը դառնալ։

Թէեւ տուներուն մէջ խօսուածը անաղարտ, ժողովրդական հայերէն մըն է շատ անգամ, բայց մեր արեւմտահայ ոսկեդիկ եւ մեծաքանչ բարբառը կը մնայ միշտ կենսունակ, շնորհիւ մեր մտաւորականներուն որոնք կը գրեն ամերիկահայ օրաթերթերուն եւ պարբերաթերթերուն մէջ, կամ կը խօսին լսարաններու բեմերէն, կամ կ'արտայայտուին գիրքերով։ Հայ գրագէտներուն մեծ թիւը, բաց ի քանի մը անգլիագիրներէ, մեր մայրենի լեզուն կը գործածէ։ Երրորդ սերունդը որդէն չի կրնար հասկնալ մայրենի լեզուն եւ իրեն համար, մեր թերթերուն հետ համընթաց, կը հրատարակուին անգլերէն հայանուն պարբերաթերթեր։ Մեր գրագէտները կը մշակեն գրեթէ բոլոր գրական սեռերը, — բանաստեղծութիւն, վէպ, պատմուածք, յուշագրութիւն, փորձեր, գրական եւ գեղարուեստական քննադատութիւն, ուսումնասիրութիւններ, քրոնիկ, եւն., եւն.։ Իրենց մէջ չեն պակսիր գրական ժամանակակից շարժումին նուաճումներուն իրազեկները եւ հետեւորդները։

Ամերիկահայ հասարակութեան ստուար մեծամասնութիւնը, յարգելով բացառութիւններ, կը ճաշակէ մեր ժողովրդական երգին գոհարները առաւելապէս, ինչպէս նաեւ ալաթուրքան, որուն երգարուեստները կը գտնուին գրեթէ ամէն հայկ. տունի մէջ, եւ կը նուագուին ամէն հայկ. հաւաքոյթի մէջ։ Ժողովրդականութիւն կը վայլէ նաեւ տեսակ մը կեղծ հայ ժողովրդական երգ մը, որ խառնուրդն է հայ հարազատ ժողովրդական երգին եւ ալաթուրքային։

Ամերիկահայ երգչուհիները արեւային պայծառութեամբ լուսաւորուած եւ թովիչ «թէմպօ»ով, հաղուագիւտ ձայներ ունին.

Իմ սէնֆօնիք երաժշտութիւնս, որուն ունկնդրութեան հայ խումբերամ բազմութիւն մը փութացած էր գալ, լեցնելով Քարնէկի Հոլի ընդարձակ սրահը, անսպասելի նորութիւն մը եղաւ ընդհանրապէս ամերիկահայ հասարակութեան համար, որուն բնտանի էին ուրեմն միայն հայ երաժշտութեան ժողովրդական ձեւերը։ Հայ սէնֆօնիք այս երաժշտութիւնը խորապէս ցնցեց ամերիկահայ հասարակութիւնը։ Ասիկա կը բացատրուի անով որ՝ երաժշտական հայկ. մեծ ձեւերը կ'արտայայտեն, հայրենական իրեն, շրջանակին մէջ, սիրոյ, յոյսի եւ քաջութեան հասարակաց զգացումներ եւ սասով հզօրապէս եւ առ հասարակ կր խօսին իրենց լսողականէն արմատախիլ բոլոր հայ սրտերուն, եւ իրականութեան մէջ, աւելի ժողովրդական են քան սովորաբար «ժողովրդական» կոչուած երգերը։

Ամերիկայի մէջ Հայ. Եկեղեցին լաւ կազմակերպուած է այսօր։ Զանազան հայաշատ կեդրոններու մէջ եկեղեցիներ շինուած են արդէն կամ շինուելու վրայ են։ Ամերիկեան հայ ծուխերու հովուութիւնը յանձնուած է Երուսաղէմի ժառանգաւորացը կամ Անթիլիասի դպրեվանքը աւարտած կղերականներու, որոնք իրենց ուսումը կատարելագործած են ամերիկեան համալսարաններու աստուածաբանական բաժիններուն մէջ։ Հոգաբարձութիւնները ստանձնած են եկեղեցիներու վարչական հոգը։ Զանազան համայնքներէ նշանակուած երեսփոխաններ չորս տարին անգամ մը թեմական ժողով գումարելով կ'ընտրեն առաջնորդ մը, որ կը վարէ թեմին գործերը կեդր. վարչական ժողովի մը աջակցութեամբ, լայն իրաւասութիւններ վայելելով եկեղեցական բոլոր խնդիրներուն կարգադրութեան մէջ։ Քանի աւելի հովիւներ ունի Հիւսիսային Ամերիկայի Հայկ. Թեմը (Քալիֆօռնիան կազմելով անջատ Հայ Թեմ մը) որոնք արեգաներ, քահանաներ, վարդապետներ են։

Ամերիկահայ քահանան շատ բարեշրջուած տիպար մը կը ներկայացնէ այսօր։ Հեռու ենք դաւառի մէկ անկիւնին կամ Պոլսոյ մէկ արուարձանին մէջ մեր ճանչցած տրուպ քահանայէն որ, ճմեռնային եղանակին, ցեխոտ կօշիկներով, ատմատին անձրեւէն խոնաւցած ծայրերը վեր դարձուցած, կամարաձեւ անձրեւանոց մը գլխուն վրայ բռնած, շալ մը վզին, ծածանուտ մօրուքը հովին ու բուքին, կ'երթար տնօրհնէքի, թաղէ թաղ։ Այս աւանդական պատկերը անհետացած է այսօր։ Ամերիկահայ քահանան ածիլուած է ամէն առաւօտ եւ լուացք մը առած, իր հագուստը, որ զոց օձիքով սեւ բաճկոն մըն մաքուր է, շատ անգամ գլխարկ չունի եւ իր բոլոր տեղափոխութիւնները կը կատարէ իր անձնական կառքով։ Այսպէս հայ կղերականին այս արտաքինը հասարակաց է Ամերիկայի բոլոր հոգեւորականներուն Բողոքական մօրուքը ժամանակավրէպ զարդարանք մըն է այլեւս։

Մխական խարհուրդներ կամ հոգաբարձութիւններ, տարեցներու եւ երիտասարդներու յանձնախումբերու աջակցութեամբ կը կազմակերպեն յաճախ ճաշեր, «պազարներ», «փիքնիք»ներ եւ ուրիշ հաւաքոյթներ որոնց նպատակն է անշէջ պահել պապենական եկեղեցիին սէրը հայ սրտերու մէջ։

ՕՆՆԻԿ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (106)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Կէս գիշերը անց էր, երբ հասանք Լէզք գիւղի եղերքը։

Մեզ հետ ընկերացած Ալիւրցի ընկերները մտան գիւղը եւ բերին գիւղին խմբապետը Մուրատի մօտ։

Նա հարց ու փորձ արաւ թէ՝ ովքե՞ր կային գիւղին մէջ, թէ զինուորներ կամ Քիւրտեր կա՞յին եւ կամ ցերեկին անցա՞ծ էին այս տեղերէն եւն. եւն.։

Այս խմբապետին անունը Սարգիս էր. Նա հաղորդեց թէ՝ գիւղում ոչ մէկ օտար կար, եւ թէ Լէզքը աւելի ապահով էր քան միւս շրջակայ գիւղերը, նոյնիսկ Այգեստանէն էլ ապահով։

Այդպէս էր. որովհետեւ եթէ մի բան պատահէր, կարելի էր բարձրանալ «Ցաբալէզ»ներու քարերը, որոնք բնութիւնից պարգեւուած էին ֆետայիներուն կռուի յարմարութեան համար։

1896ին մի անգամ ապաստանել էինք այդ քարերուն մէջ։ Այն ժամանակ թուրք զինուորը չկարողացաւ մօտենալ մեզ, թէեւ միայն «կայծքարով հրացան»ներ ունէինք։

Նստանք խմբապետ Սարգիսի կողքին, կարկաչող առուի եզերքը։ Մուրատը շարունակեց իր հարցումները, մինչ տղաները կը ծխէին ու կը շաղակրատէին։

Վտանգ չկար։ Մեզ համար տեղ պատրաստեցին, որպէսզի հանգստանայինք.

Վանի այդ երկու գիւղերը (Ալիւր եւ Լէզք) մեզ ուղղակի ապշեցուցին։ Մենք սկիզբէն յոռետես էինք, կը տեսնէինք, որ հայ ժողովուրդը ամէն տեղ բաւականաչափ գիտակցութիւն ունէր եւ Դաշնակցութեան տարիների պրոպագանդն ու տըւած դաստիարակութիւնը պատրաստել էին առողջ մտքով խիզախ մարդիկ։

Երբ մեզ հիւրասիրողներին ասում էինք թէ՝ «մեր պատճառով մեծ վտանգի կ'ենթարկեն իրենց», նրանք կը պատասխանէին. «փոխանակ թշնամու անարգ լուծը ամէն օր կրելու, ամէն օր մեռնելու, աւելի լաւ է տղամարդու նման դուրս գալ եւ ցոյց տալ մեր դարերի սոսոխին, որ Հայն էլ մարդ է եւ գիտէ զէնքով իր պատիւը պաշտպանել»։

Նստանք գիւղացիներին հետ։ Պատմեցին մեզ օրուան նորութիւններն ու անց ու դարձերը։ Զարմացանք թէ՝ ի՛նչպէս լուրերը այդպէս արագօրէն կը տարածուէին։

Նրանք պատմեցին թէ ֆետայիների մօսինները այնպիսի սարսափ էին ձգել թշնամու շարքերի վրայ որ նրանք երկիւղով փսփսում էին իրարու։ Քանիներ վիրաւորուել եւ սպաննուել էին նաւերի վրայ. Եւ այդ ժամանակ հրամանատարը հրամայել էր թրքական նաւերին չուել դէպի ծովափ։ Կարելի չէր եղած խաղ անել ֆետայիների հետ ցամաքի վրայ, էլ ո՞ւր կը մնար ծովի վրայ, մանաւանդ որ թուրքերը վախեցել էին որ նաւերը եւ թնդանօթները կրնային ջրասոյզ լինել։ Թուրք զօրքի հրամանատարութիւնը, այդ անյաջողութիւնից յետոյ, որոշել էր մի նոր ծրագիր, այն է՝ պարկերը լցնել աւազով եւ նրանցով պատնէշաւորել նաւերը, թիւով 15, որպէսզի զինուորները կարողանային պաշտպանուել բնափիր փետայիների անողորմ գնդակներից։ Նաւերը պատրաստ էին եւ ամէն մէկի մէջ տեղաւորուել էին քառասուն զինուորներ, առատ ռազմամթերքով միասին»։

Նրանք պատմեցին նաեւ թէ՝ թուրք հրամանատարը անմիջապէս գործի էր անցել, եւ թնդանօթի կրակի պաշտպանութեամբ նաւերը յառաջացել էին դէպի ղաթամար կղզին։ Թնդանօթները անընդհատ որոտում էին։ Երբ կղզիից ոչ մի պատասխան չեն ստանում, թուրք հրամանատարը մի պահ շփոթութեան է մատնւում։ Կասկածում է եւ արգիլում աւելի մօտենալը։ Զինուորները երբ կրկին կրակ են բաց անում, գնդակներից ոմանք հասնում են վանքի պատերին։ Նորից ոչ մի պատասխան։

Ահա, այդ առեն կը հրամայուի մի նաւի յառաջանալ, մինչ միւս հրացանակիրները աչալուրջ կերպով կը հսկէին։ Յառաջացած նաւը կը հասնի կղզիի ափը։ Զինուորները վախվխալով դուրս կ'ելլեն եւ հարաւային մասի մէջ, ժայռերի մօտ դիրք կը բռնեն. Երբ կը տեսնեն, որ ոչ մարդ կայ եւ ոչ էլ նաւ, կը տեղեկացնեն հրամանատարին կղզիի «պարպուած» լինելու մասին։

«Յաղթական հերոսը» քաջարար կը հրամայէ, որ նաւերը մօտենան կղզիին, թնդանօթները գետեղեն արեւմտեան մասին մէջ, եւ, բոլոր կանխազգուշութիւնները առնելէ յետոյ, մտնեն Վանք՝ խուզարկելու համար ներսը։ Կը կողոպտեն վանքին խաչերն ու խաչվառները։ Կողոպուտից յետոյ, կը նկատեն մի գոցուած դուռ, կը բանան անմիջապէս, կը տեսնեն կեավուռ վարդապետները, որ պահուել էին խուցերի մէջ։ Նախ լուսանքները կը թափեն, ապա կը գանակոծեն առանց խղճահարելու։

«Դուք, կեավուրներ, կ'ըսեն, փոխանակ մեզ օգնելու, ֆետայիները ճամբու կը դնէք եւ ապա կը քաշուիք ներս։ Մեզ այնքան չարչարեցիք, զրադեցրիք, որ նրանք պատեհութիւն ունեցան հեռանալու»։

(Շար.) ՎԵՊՈՒՀ

ռ. Միութիւնը մեծ պահանջներով չներ – կայանայ ապագայ միջազգային ժողովներուն, յառաջ քշելով վոտկայի եւ խաւ – հարի չուրջ խօսուած "բաներ, որքան ալ իմաստով ծանրակշիռ բլլան անոնք: Ըսէ – լու ձեւ մը՝ թէ Բոդվէլթ սխալած էր, հիմա այլեւս չկայ ան, մե՛նք ենք որ կը վարենք ղեկը, մեր ըմբռնումներով ...

Կամ նաեւ աւելի՛ թաքուն ու նրբին պատճառ մը: Անգլեւամերիկեան ներքին հակամարտութիւնը: Թերեւս Ամերիկան կ'ուզէ քանդել անգլիական ղարաւոր քաղաքականութեան դասական հմայքը Ջի – նուաստէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Մոսկուա, ստեղծելով անկիւնադարձ մը դիւանագիտութեան պատմութեան մէջ: Չէ որ կ'ըսեն թէ Ռուզվէլթը փորձառու չէ, եւ յաճախ թարթափումներով կը չարժի այդ մարզին մէջ ... Չէ՞ որ կ'ըսեն թէ կարող թափող է երբեմն ... Եւ՝ դեռ կայ անգլիական ծածուկ եւ ծածկամիտ քաղաքականութիւնը:

Կարծողներ կան թէ ամերիկեան մրտարին քաղաքականութիւնը կը ձգնի վերի – վայր շրջել դիւանագիտական այս վաղեմի կարգուսարքը: Կ'ուզէ վարկաբեկել «հինը», ասիրէ երկիրներու քաղաքական հարցերը, եւ մանաւանդ դաշնակից – ներուն Արլինն դիւանագիտական հնադարեան վարկն ու փորձառութիւնը: Անշուշտ փոթորիկին մէջ, ի՛նչ ալ փետուրներ կը ձգէ: Բայց կ'ուզէ յուսալ թէ չահը աւելի՛ մեծ է քան վնասը:

Ու եթէ տակաւին բոլորովին յստակ չեն Եալթայի յայտնութեանց բո՛ւն չարժառիթները, գոնէ կարելի է նախատեսել անմիջական արդիւնքները:

Դիւանագիտական ընդհանուր ձգտում մը: Նախ արեւմտեան ճակատի Մեծերուն միջեւ: Յետոյ «Մեծերուն» եւ «փոքրերուն» միջեւ, որոնք պիտի չուզեն միայն [illegible] թեամբ» վաճառ սին [illegible] Վերջապէս Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ միջազգային հաւանական ժողովներու նախօրեակին: Կրեմլին ինքն ալ արտայայտութեան մտադրուած է «ժողովուրդներու հայր Սթալինի» խօսքերուն [illegible]

Ա[illegible] [illegible] [illegible] հաւասարակշռութեան մասին, երբ դեռ Եալթայի պատմութիւնը ամբողջութեամբ ծանօթ ալ չէ: Արդարեւ, ըստ կարգ մը լուսաբեկեակ աղբիւրներու, դիւանագիտական այս նորելուկ աւետարանը պիտի ունենայ, ոչ թէ 834, այլ 1400 էջ, եթէ 150 [illegible] հաւաքելիքէն չանցնէր: Այն ատեն պիտի կարենայինք գիտնալ օրինակի համար թէ [illegible] սխալած էր: Թէ Եալթայի մէջ սպառնացած էր դադրեցնել պատերազմը Գերմանիոյ դէմ եթէ դոհացում չստանայ: Եւ [illegible] Բոդվէլթ եւ Չըրչիլ, համակերպեցան եւ չարաչար տուժեցին, վտանգելով ի միջի այլոց ամբողջ Կեդր. Եւրոպան [illegible] Հոնոլուլէն քանի մը հարիւր քիլոմեթր [illegible]: Հոս է որ Բոդվէլթ ի վերջոյ հաս—

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

*

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ), — Մարտ վերջին կիրակի օրը տեղի ունեցաւ Վարդանանց հանդէսը Հօհէնցոլլեռն եկեղեցիին չէնքին մէջ:

Պերլինի Հայկ. Միութեան նախագահ Դոկտ. Հ. Եաղճեան բացման ճառով մը պարզեց Վարդանանց հերոսական նահատակութեան իմաստը եւ շեշտեց թէ այդ զոհաբերութեան արդիւնքն է նաեւ այսօրուան մեր Հայաստանի գոյութիւնը, որ ծնաւ 1918 Մայիս 28ին եւ կը բարգաւաճի օրէ օր:

Երգուեցան «Նորահրաշ» եւ «Տարած – եալ» հոգեւոր երգերը:

Օրուան բանախօսն էր Գ. Գ. Ֆրուէնճեան, որ հակիրճ վերլուծումով մը՝ բացատրեց Վարդանանց պատերազմին նշանակութիւնը բնաբան ունենալով՝ «Մահ ոչ – իմացեալ մահ է, մահ իմացեալ անմահութիւն է»: Գերմանական պատմութեան մէջէն «Երեսնամեայ» պատերազմը յիշելով ըսդգծեց թէ՝ մինչդեռ հոս 1648ին Վեսթֆալեան դաշինքով երեսուն տարիներու կրօնական պատերազմները վերջ գտան եւ պետութեան մը իշխանութեան տակ կրօնի ազատութիւնը յաջողուեցաւ, Հայերը նոյն կրօնի ազատութեան իրաւունքը յաջողցուցին 451ին, ուրեմն ասկէ 15 դար առաջ՝ Վարդանանց զօրավարաց հերոսական ընդդիմութեամբ, կամ, այդ կրօնական իրերահաւակցողութեան թըւականէն 1200 տարի առաջ: Հայ գրի եւ Հայ. Եկեղեցիի շնորհիւ հայութիւնը կը տեւէ իր առանձնայատկութիւններով: Թէեւ փոքր ենք թիւով, ինչպէս կ'ըսէ Խորենացին, բայց մեր աշխարհի մէջ ալ արութեան գործեր կատարուած են:

Բանախօսը յիշելով նաեւ Եղիշէի «Տիկնայք փափկասունք Հայոց աշխարհին»ը, կոչ ուղղեց ամէն մէկուն, իր խղճին հարցնելու թէ արժանաւոր ժառանգորդ կրցա՞ծ է բլլալ քաջարի Վարդանանց ...:

Միութիւնը գաղափարն ունեցած էր հայկական գաւառի տօնակատարութիւնէն յետոյ ճաշակ մը տալ եւ բարեխառնարար վանեցի հայրենակիցներէն Տիկին Անիկ Տէր Յարութիւնեան վերյիշել 1916ի [illegible] միրիկեան փարամարանի [illegible], որ [illegible] չահէ [illegible] եղած էր եւ [illegible] թուր Լեւոնեանի մէկ տամնուորը արտասանած: Սաորեւ կուտանք այդ ատանաւորը զոր Տիկինը արտասանեց յուզիչ տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ:

Գ. Վահան Սեւաչունի արտասանեց Գաբեղին եղակ. Սրուանցտեանցի «Թէ հայրենեաց պաշտպանը» ծանօթ բանաստեղծութիւնը: Եւ հանդէսը վերջացաւ Վ. Թէքէեանի «Ապահարդ Վարդանանց»ի ընթերցումով եւ այս «Դարերը» կ'անց –

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

★

ԽՈՊԱՆ ՀՈՂԵՐԸ մեկնեցան նաեւ Խ. Հայաստանէն մեքենագէտներ, մասնագէտ գիւղատնտեսներ, առողջապահական եւ կրթական աշխատաւորներ, ընդառաջ երթալով համայնավար կուսակցութեան կոչին: Անոնք կ'աշխատին մէկ տարիէ ի վեր Խազախստանի մէջ: Առաջին տարին պատուով կատարելով նոր հողեր իւրացնելու գործը, ստացան առատ վարձատրութիւն ինչպէս եւ հացահատիկ: Պետութիւնը պայմաններ ստեղծած է որպէս զի բուռնելիք հացահատիկը անոնց տրուի իրենց ուզած վայրին մէջ:

«ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ԴՐԱՄԱԴՈՒՐԳԻԱՆ» անունով ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է երիտասարդ գրող Հր. Թամրազեան: Գիրքը կը սկսի Շիրվանզադէի գեղեցկագիտական հայեացքներու ուսումնասիրութեամբ, բացատրելով թէ պէտք է պայքարիլ գրականութեան մէջ իրենց ուղղութեան յաղթանակի համար: Շիրվանզատէն կ'աշխատէր բացատրել քննադատական իրատեսութեան անհրաժեշտութեան ընկերային պատճառները. Թամրազեան ցոյց կուտայ թէ Շիրվանզադէն տիպական հասկացողութիւնը ամէնէն առաջ կը կապէ կերպարի ընկերային – պատմական էութեան հետ: Ան միեւնոյն ատեն յառաջ կը քաշէր արուեստագէտի աշխարհահայեացքի դերը իրականութեան փաստերը ընտրելու եւ ընդհանրացնելու մէջ:

Շիրվանզադէի երկերը («Նամուս», «Զար Ոգի», «Պատուի համար» եւն.) վերլուծելով քննադատը կը գտնէ որ Շիրվանզադէի գրական մեթոտի եւ հայեացքներու միջեւ, («Արմենուհի», «Աւերակներու վրայ» եւայլ թատերգութեանց մէջ) չէ եղած սուր անջրպետ:

Երեք շրջանի կը բաժնէ Շիրվանզադէի թատերգութիւնը (1901 – 1905, 1907 – 1917, 1917էն ետք): Այսպէս կը ներկայացնէ Շիրվանզադէի գրական ուղիի բոլոր վերելքներն ու վայրէջքները: Գիրքը բոլորովին նոր մեկնաբանութիւն կուտայ կարգ մը երկերու: Ինչպէս «Զար Ոգին» եւ «Նամուս» թատերգութիւնները չի ներկայացներ իբրեւ միայն նահապետական բարքերու եւ սովորութեանց դէմ ուղղուած երկեր» նկատելու աւանդութիւնը, Թամրազեան նոր տեսակէտ կը պարզէ, թէ այդ երկերու բովանդակութիւնը նահապետականութեան հետ լծորդուած բոլորին յարաբերութիւններէն յառաջ եկած գաւառական քաղաքի մարդոց ընկերային ողբերգութիւնն է:

Գիրքը ունի վիճելի թերութիւններ: Շիրվանզադէի դերը եւ դիրքը որոշելու համար պէտք էր որ յիշուէր անոր կապը Գ. Սունդուկեանի հետ, թէ ան ինչ ազդեցութիւն գործած է անոր վրայ, գիտնէ կուտայ քննադատ մը:

ԳԻՏԱ – ԲԺՇԿԱԿԱՆ գրադարանը որ հաստատուած է հինգ տարիէ ի վեր, ունի աւելի քան 70 հազար գիրք, եւ պարբերաբար կը ստանայ մեծ քանակութեամբ զանազան բժշկական թերթեր եւ ամսագրեր: Բացի Երեւանէն գրադարանը կը սպասարկէ շրջանային հիւանդանոցներու գրադարաններու ինչպէս եւ բուժաշխատողներուն: Գիրքեր կը ստանան Մոսկուայէն, Լենինգրատէն, Քիէվէն, Խարքովէն եւ այլ քաղաքներէն: Գարբերաբար կը կազմակերպուին նոր գրականութեան ցուցափեղկեր, տկնաւոր գիտնականներու գիտական, յայտնագործումներու յոբելեաններուն նուիրուած ցուցահանդէսներ, դասախօսութիւններ եւ զրոյցներ.

ՆԻՆ՝ բայց Վարդանը Քաջ, բայց Վարդանը Սուրբ կ'երթայ միշտ առաջ»:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Յ. Գ.— Աիաւասիկ արտասանուած ոտանաւորը

ԱՂԽ. ԷԼ Ի՞ՆՉ ՄՆԱՑ ...

Ո՛վ քաջ նահատակ դու անմահ Վարդան
Բա՛ց աչքդ մէկ մը տես քո Հայաստան,
Որուն մայրած է փառք, պսակ, պարծանք,
Տիրէ ամէն տեղ զուլում, հալածանք:
Շէն արտեր խոպան, շատերը շիջած.
Հայ շինականը ընկած կամ զաղթած.
Ա՛խ էլ ի՛նչ մնաց ...:
Թշնամին թէ խլեց մեր քաջն ու պարծանք,
[illegible]
Բայց արեամբ զնուած այդ եկեղեցին
Կործանել ջանան Վասակներ ներքին:
Դրսէն ու ներսէն ենք այժմ վտանգուած,
Մարմնով ու հոգիով ընկած կործանուած.
Աղխ. էլ ի՞նչ մնաց ...:
Էլ ոչ սէր մնաց եւ ո՛չ միութիւն.
Տիրէ ամէն տեղ քէն ատելութիւն.
Թշնամի դարձած զոյգ հայ եղբայրներ.
Կր հանեն յանախ կազ ու կռիւներ.
Օրէնքը ընկած. հաւատքը թուլցած.
Աղխ էլ ի՞նչ մնաց ...:

★

Բայց չէ՛ ի՞նչ կ'ըսեմ ես իբր ցնորած.
Չի դեռ կ'ապրի Հայը,
Որի մոխրացած կոյտին մէջ,
Կայծեր կան. պահուած ցարդ վառ.
Որ պիտ արծարծին օր մը անպատճառ.
Ուստի թող հրճուին հոգիք Վարդանանց.
Թող խայտան ոսկերք հայ նահատակաց.
— Դեռ շա՛տ բան մնաց ...:

կրցաւ թէ «Ընքըլ Եոլֆ»ը այնքան ալ անուշիկ ու պարկեշտ մարդ չէ եղեր, թէ Թեհրանի իր անկիսակցութեան աւազանին մէջ մկրտուած այդ «հօրեղբայրը» ազուէսներուն աղուէսն է եղեր: Բայց այլեւս ուշ էր:

Ա. Վ-ԱԶԻՏ

ՊԱՏԱՅ թերթերը կը գրեն թէ Մարտ 15ին կատարի [illegible] պարգեւեց, Փութայի մրցումներուն ընթացքին: (Ցէնէր Պահչէ – Կալաթա Սէրայ): Մարզիկներէն մին սպաննեց 18 տարեկան պատանի մը, թուրնցքով եւ կիցով: Հինգ վեց հազար Ցէնէրցի ցոյցեր բրին Կալաթա Սարայի ակումբին առջեւ եւ շատեր վիրաւորուեցան: Ներկաներուն թիւը կը հաշուեն 26 հազար հոգի: Սպաննուած պատանին կը կոչուի Մէհմէտ Կիւլապ. մարդասպանը՝ Իպրահիմ Գուլկուն: Կ'ըսուի թէ Ղպտի է

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, պատասխանելով Մոսկուայի «Փրաւտա» թերթին հարցումներուն, կ'ըսէ թէ Գերմանիոյ վերազինումը սպառնալիք մըն է Ֆրանսայի համար եւ թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն ետք անխուսափ կը դառնայ Զօրսերու խորհրդաժողով մը:

ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԴՈՐՇ ՋԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ՆԱԽԱԲԱՆ

Թոււս պարուհին՝ Նատիա, որ փոթորկած էր ամբողջ Փարիզը, ծափերէն վերջ մէկիկ քաշուելով՝ կրկին ու կրկին խոնարհութիւն բրաւ: Իր փոքրիկ սեւ աչքերը աւելի եւս փոքրացան, եւ բոսորագոյն [illegible] երկար գիծը թեթեւակի դէպի վեր կորացաւ: Ֆրանսացիներու խանդավառ բացմութիւնը կը շարունակէր ասանկ ծափել տախտակամածը, մինչ վարագոյրը կ'իջնէր յամրաբար, արգիլելով կարմիր, կապոյտ եւ ծիրանի գոյները տարօրինակ զարդանկարին: Կապոյտ եւ նարնջագոյն հանդերձներու ծալքերուն յորձանքի մը մէջ՝ պարուհին դուրս ելաւ բեմէն: Մօրուաւոր պարոն մը դինքը առաւ իր բազուկներուն մէջ՝ խանդավառ. թատրոնին տնօրէնն էր:

— Աքանչելի է, սքանչելի, փոքրիկս: Դուն քեզ գերազանցեցիր այս գիշեր, ո – սաւ, եւ երկու այտերէն համբուրեց կնամեծար խոնարհութեամբ մը:

Տիկին Նատիա յարգանքի այս տուրքը ընդունեց այնպիսի ձեւով մը, որուն շատոնց վարժուած էր, եւ անցաւ իր հանդերձարանիկը, որուն իրարանցումը անկիւնը խառն ի խուռն դիզուած էին հրաշալիօրէն բանուած գգեստեղէններ: Օդը տաք էր եւ այլազան ծաղիկներու բողբոջներն ու անուշահոտութիւնները քաղցր բուրմունք մը կը սփռէին սենեակին մէջ: Ճէյն հանդերձայարդար աղջիկը, օգնելով հանդերձ իր տիրուհիին արդուզարդին՝ մեծարանքի եւ շնորհաւորութիւններու խօսքեր կ'ուղղէր անոր:

Մեծարանքի այս դեղումը ընդմիջուեցաւ դրան բախումով: Ճէյն դէպի դուռը գնաց եւ վերադարձաւ այցետոմսով մը.

— Տիկինը պիտի ընդունի՞:
— Տեսնեմ:

Պարուհին ձեռքը երկարեց յուշօրէն. ստակայն տեսնելով տոմսին վրայ գրուած «Կոմս Սերդէյ Պաւլովիչ» անունը, հետաքրքրութեան յանկարծակի շողք մը տեսնուեցաւ աչքերուն մէջ:

— Կ'ուզեմ տեսնել զինքը: Եգիպտացիներով ծաղկազարդուած լոգանքի զգեստս, Ճէյն, շուտ: Ու երբ Կոմսը ներս մտնէ, դուն կրնաս մեկնիլ:

— Շատ լաւ, Տիկին:

Ճէյն բերաւ լոգանքի զգեստը, հրաշալիք մը սպիտակ կղաքիսի (Հերմին): Նատիա հագաւ զայն ու նստաւ ժպտադէմ. եւ իր սպիտակ երկար ձեռքով սկսաւ թափահարել հանդերձասեղանի ապակին:

Կոմսը իրեն ընծայուած այս առանձնաշնորհին վրայ անմիջապէս ներս մտաւ: Միջահասակ մարդ մըն էր, նրբամարմին, չափազանց վայելուչ, շատ գունատ եւ արտակարգօրէն յոգնաբեկ: Մէկը՝ որուն արուեստակեալ շարժուձեւերը եթէ մէկդի գրուէին, դժուար պիտի բլլար վերստին ճանչնալ: Խոնարհեցաւ պարուհիին ձեռքին վրայ չափազանցեալ քաղաքավարութեամբ եւ յարեց.

— Տիկին, հաճոյք մըն է այս, արդարեւ:

Ճէյն այնքանը միայն իմացաւ, դուռը անոնց վրայ գոցելէն եւ դուրս ելլելէն առաջ: Իր այցելուին հետ առանձին մնալէ ետք, Նատիայի ժպիտը խորամանկ քրմծիծաղի փոխուեցաւ:

— Թէեւ հայրենակիցներ, բայց կարծեմ ռուսերէն պիտի չխօսինք:

— Այդպէս պիտի բլլայ, քանի որ երկուքս ալ բառ մը ռուսերէն չենք գիտեր, պատասխանեց այցելուն:

Փոխադարձ համաձայնութեամբ խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ անգլերէն: Եւ այժմ որ Կոմսը թողած էր արուեստակեալ ձեւերը, ոչ ոք պիտի կասկածէր թէ անգլերէնը իր մայրենի լեզուն չէր: Արդարեւ ան իր կեանքը սկսած էր Լոնտոնի մէջ՝ իբրեւ երդեցիկ արձարանի (Միւզիք Հօլ) արուեստագէտ:

— Այս գիշեր մեծ յաջողութիւն ունեցաք, շնորհաւորութիւններս:

— Միեւնոյնն է, պատասխանեց կինը: Մտահոգ եմ: Վիճակս լաւ չէ: Պատերազմի ընթացքին յարուցուած կասկածը չէ փարատած տակաւին: Շարունակ կը հետապնդուիմ:

— Սակայն որեւէ լրտեսական ամբաստանութիւն չկայ ձեզի դէմ:

— Այդ մասին մեր մեծաւորին կազմած ծրագիրները չափազանց զգոյշ են:

— Երկար կեանք «զնդապետին», բսաւ Կոմսը, ժպտելով:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ
(Շար.)

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ յարաբերութիւնները յանկարծ լարուեցան Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, ճիշդ այն պահուն երբ բարւոքման նշաններ կը ցուցնէն Սուրիոյ եւ Իրաքի յարաբերութիւնները ։

Կացութիւնը ծանրացաւ երբ Թուրքիոյ վարչապետը մերժեց Անգարայի սուրիական դեսպանին ծանուցագիրը, «անընդունելի» համարելով զայն ։

Թուրքեւիրաքեան դաշինքին ստորագրութենէն առաջ, Թուրքիա անհրաժեշտ կը համարէր Սուրիոյ անդամակցութիւնը եւ փորձեց համոզել զայն ։ Բայց Սուրիա նախընտրեց մնալ Եգիպտոսի առաջարկած համարաբական զինակցութեան, ինչ որ Թուրքիոյ դէմ ուղղուած արարք մը համարուեցաւ Անգարայի մէջ ։ Այն ատեն կարգ մը ճնշումներ գործադրուեցան Սուրիոյ վրայ, որպէսզի ետ կենայ իր որոշումէն ։ Փետրուար 2ին Դամասկոսի ամերիկեան դեսպանը յուշագիր մը կը յանձնէր Սուրիոյ արտաքին նախարարին, թելադրելով չանդամակցիլ նոր զինաթափութեան ։ Այս առթիւ կ՚ըսէր թէ Մ. Նահանգները երբեք տրամադիր չեն զէնք ծախելու որեւէ նոր կազմակերպութեան որ կը ստեղծուի Թուրքեւիրաքեան դաշինքէն դուրս ։ Թուրքիան ալ յուշագիր մը յանձնեց, ոչ – բարեկամական դիրք մը վերցնելով Սուրիոյ ։ Քանի մը օր առաջ, Դամասկոսի Թուրք դեսպանատան գործակատարը նոր յուշագիր մը կը յանձնէր, նոյն բովանդակութեամբ ։ Եւ վերջապէս Մարտ 14ին Թրքական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը կ՚ուղղէր Սուրիոյ, բացատրութիւններ պահանջելով արտաքին նախարարութեան մէկ յայտարարութեան մասին ուր կ՚ըսէր թէ «միայն սահմանային խնդիրներ ունինք Թուրքիոյ հետ» ։ Անգարայի մէջ կը կարծեն թէ Սուրիա հող կը պահանջէ Թուրքիայէն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ նոր փորձ մը (6րդ) կատարուեցաւ Լաս Վեկասի մէջ (Մ. Նահանգներ) ։ Մինչեւ 120 քիլոմեթր հեռուէն ճերմակ լոյս մը կը նշմարուէր որ տեսնուեցաւ նաեւ Լոս Անճէլըսի մէջ ։ Երկու հազար զինուորներ ալ կը մասնակցէին, ռազմափորձերով ։ — Քիմիագէտ մը, Լինուս Փոլինկ, որ Նոպէլեան մրցանակ ստացած է, յայտարարեց թէ պատերազմը պիտի խափանուի շնորհիւ ջրածին ռումբին, որ կրնայ քանդել ամբողջ մարդկային քաղաքակրթութիւնը ։

66 ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐ (զինուորական) զոհ գացին օդանաւային արկածի մը, Հավայեան կղզիներուն մէջ ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը յայտարարեց թէ առ այժմ անօգուտ է որեւէ խորհրդակցութիւն Խ. Միութեան հետ ։ Նախագահը կ՚ուզէ ճշգրիտ փաստ մը ունենալ Մոսկուայի ուղղամտութեան մասին, մասնաւոր Բուլկանինի [illegible] առաջ ։ Ցետոյ, պայման կը դնէ որ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները ։

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները իրենց երկիրները կանչուեցան, խորհրդակցելու համար վերջին անցքերու մասին (հաշտութեան դաշնագիր եւն.) ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետ Մարտ 22ին երկրին դրօշը պարզեց Սուէզի անգլիական զօրանոցներէն մէկուն վրայ ։ Ներկայ էին օտար զինուորական կցորդները եւ ահագին բազմութիւն ։ — Հինգ սիոնականներ նաեւ թիապարտութեան դատապարտուեցան Գահիրէի մէջ, իբրեւ լրտես ։ Բոլորն ալ ֆրանսական հպատակներ են ։

ՌՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ընդհ. գործադուլ մը սարքեցին երէկ, 24 ժամուան համար ։ Աշակերտները մեծ մասամբ տունը մնացին ։

ԿԱՄԱՒՈՐ ՆԱՒԱԲԵԿՈՒՄ ՄԸ սարքած են վեց նաւաստիներ, Պրէսթի մէջ ։ Վեց օր միայն ծովու ջուր պիտի խմեն եւ ձուկերով պիտի սնանին, գիտական տեսութիւն մը փորձելու համար ։

ԳԱՀԻՐԷԻ իրաքեան դեսպանը յայտարարեց թէ յարաբերութիւնները զգալապէս բարւոքած են Եգիպտոսի եւ Իրաքի միջեւ ։

ՉԸՐՉԻԼ պիտի հրաժարի մօտերս, վարչապետութեան պաշտօնը յանձնելով Իտընի ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան

Այս Կիրակի ժամը 15ին

MAISON DE LA CHIMIE, 28bis Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն՝ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ)

եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին

Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱԼԵՔՍԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՑԱՐԷԹ ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՈՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն) ։

Հ. Ե. Դ. Պանծօ – Քաջունի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար) ։

Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)

Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՑԻՇԵԱՆի

Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ

Ղեկավարութեամբ հեղինակին ։ Մուտքը ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին ։

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին ։

Կը խօսի գրագէտ

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏԻՊՈՒԹԻՒՆԸ ։

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը ։

ՍԵՐԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ՝

ԹԱՏԵՐԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ապրիլ 3ին՝, Կիրակի ժամը 15էն կէս գիշեր ։

Իսիի Քաղաքապետարանին մեծ սրահը ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մաննիկ Պէրպէրեանի բանաստեղծութիւններուն ֆրանսերէն հատորը — Mon Chemin Ensoleillé - հրատարակիչ Փիէռ Սէկէրսի, մամուլի տակ է, եւ լոյս կը տեսնէ մօտերս ։ Ամէն անոնք որ արձանագրուած են արդէն, պիտի ստանան հատորը ։ Իսկ անոնք որ դեռ չեն ղրկած իրենց արձանագրութեան տոմսերը, հաճին փութացնել ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Անահիտ Ե. Ուզունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, (15 ռիւ Ժան Կուժօն), իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ ։

Հոգեհանգստեան պաշտօնէն վերջ այց գերեզմանատունը ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները ։

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Նուպարեան Մատենադարանին 11 Սքուար Ալպօնի, սրահներուն մէջ պիտի դասախօսէ մարդաբանութեան փրոֆէսօր ՌԸՆԷ ՃԵՐՈՒՄԵԱՆ հետաքրքրական նիւթ մը ունենալով. «Կրուփ Սանկէն է լը Փրօպլէմ տը լա բաու շէ լէ զ'Արմէնիէն »։

Այս Շաբաթ կէսօրէ առաջ ժամը վեցին ։ Սիրով կը հրաւիրուի հասարակութիւնը ։ Մուտքը ազատ է ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ՚ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ ։ Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն ։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ։ Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11 ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

. Երգահանդէս Գ. տարի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ) ։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝

ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ

ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ ։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ ։ Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Քէա տ՚էփառնեը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փօրթ տէ Լիլա ։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու ։ Մուտք 250 փր.

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պանծօ Քաջունի «Արծիւ» ենթակոմիտէն խաչատուր Ազլաղանեանի մահուան առթիւ, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր եղբօր՝ ընկեր Յակոբ Ազլաղանեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն ։

Գրիգոր Յարութիւնեանի մահուան առթիւ, իր սղակիր կինը՝ Տիկին Արմինէ Յարութիւնեան հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այրի Տիկին Սօֆի Ճանկէօզեան փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր կը նուիրէ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան, Այրի Տիկին Վէրգին Թիրեաքեանի մահուան առթիւ ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԼԻՈՆ.— Թիրեաքեան եւ Գէորգեան ընտանիքները իրենց սիրեցեալ մօր եւ զոքանչին՝ Այրի Տիկին Վերգին Թիրեաքեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն.— երկու հազար ֆր. Համազգային ընկերութեան (Փարիզ) «Յառաջ»ի միջոցաւ, երկու հազար ֆր. Լիոնի Կարմիր Խաչին, երկու հազար ֆր Լիոնի Կապոյտ Խաչին, հազար ֆրանք Լիոնի Ազքատախնամին, երեք հազար ֆր Լիոնի Ազգ. Միութեան ։

Ստանալ Ազգ. Միութենէն (Լիոն) փոխան ստացագրի ։

ԿԻՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար ։ Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թաշճեանի,

5, Rue Mayran, Paris (9)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Լա Պառսոթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Նօռի դիմացը) ։ Ներկայանալ անդամատետրերով ։

Կը զեկուցանէ ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին, Ազգ. Տան մէջ ։ Օրակարգ.— «Նոր Սերունդ»ի Օր ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Թրիմեան դպրոցը ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան հերթական հրապարակային դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ ։ Պիտի խօսի Պ. ԱՐԹԻՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆ, ԺԸ. դարու Օսմանեան ամիրաներու գործունէութեան մասին ։ Մուտքը ազատ է ։

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Ցոյներու սրահը, 3 ռիւ Պօնփուա ։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ եղբարք, Միսաք եւ Իսկէնտէր Քէօշկէրեան, հօր անունը Արմէն, մօր անունը Գոհար, Եօզղաթի գիւղերէն, Գարաեազուալ գիւղացի ։

Փնտռողն է հօրեղբօր տղան Պ. Աւետիս Քէօշկէրեան, հօր անունը Յարութիւն, մօր անունը Տիրզար ։ Կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին ․

16,Rue Cuvière, Vienne (Isère,France)

Կը կարծուի թէ Երուսաղէմ կամ Եգիպտոս կը գտնուի

Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել ։

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, սափրիչի փօն տը քօմէրսով մը եւ ուրիշ խանութ մը ։ Երեք կառատուն, 14 սենեակ ։ Շատ յարմար գիներ եւ դիւրին վճարման դիւրութիւն ։ Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 80, Av. de Livry, Sevran

*

Կօշկակարի կազմածք մը նորոգութեան համար եւ փինիսածի մեքենայ մը, «Վիքթորիա», նոր ։ Ծախու է մեկնումի պատճառաւ, աժան գինով ։ Դիմել՝

Mme LAMBERT

119, La Canebière, Marseille.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

«ԽԱԶԻՆ ՃԱՄԲԱՆ»

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պատրունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն ։

Դին 400 ֆռանք ։

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տԻթալի, Փարիզ ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

31րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7631 31e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ 25 ՄԱՐՏ
25 MARS VENDREDI 1955

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 11րդ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ ...42

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾՓՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Մարտ 21ին Հեռավիրը կը ծանուցանէր թէ խաղաղութեան կամ զինաթափութեան նախարարութիւն մը հաստատուած է Մ. Նահանգներու Նախագահին կողմէ։

Նշանակուած է նախարարն ալ, Հերոլտ Սթեսըն։

Անախընթաց իրողութիւն մը աշխարհի պատմութեան մէջ։

Մանրամասնութիւններ կը պակսին նոր նախարարին իրաւասութեանց մասին։

Բայց, կը հաւաստեն թէ Այզընհաուըր այդ պաշտօնին կոչելով իր մտերիմ խորհրդականներէն մին, անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ լուրջ եւ յարատեւ աշխատանքի կը կարօտի խաղաղութեան դատը։

Նախագահը անցեալ տարի ալ ձեռնարկ մը փորձեց [illegible]

Հանդիսաւոր ճառ մը խօսելով Ազգաժողովին առջեւ, ծրագիր մը կ'առաջարկէր, որպէսզի միջազգային համաձայնութիւն մը կնքուի եւ հիւլէական ուժը [illegible] նպատակներու համար։

Ամէնքն ալ սկզբունքով ընդունած են առաջարկը եւ կարգ մը խորհրդակցութիւններ ալ կատարուեցան։

Բայց, առաջին խօսակցութիւններէն իսկ երեւան եկաւ որ անհաշտ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ ծրագրին գործադրութիւնը։

Խ. Միութիւնը այս առթիւ ալ առաջարկեց ռուսական բանաձեւ մը, քաջ գիտնալով հանդերձ որ պիտի չընդունուի։

Կը պահանջէր [illegible] հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը եւ ոչնչացնել [illegible]

[illegible] եւ, այսպիսի պարագաներու մէջ։

Տարիներ առաջ ալ, երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ծրագիրներ կ'որոնէր զինաթափութեան համար, Լիթվինով կ'առաջարկէր ցրուել բոլոր բանակները, ինչպէս եւ ծովային ու օդանաւային ուժերը։

Այն ատեն տակաւին փորձուած չէր հիւլէական զէնքը, իր ահռելի հետեւանքներով։

Միւսները կ'ըմբռնեն թէ ինչ հեռաւոր եւ երկդիմի նպատակներ կը հետապնդէ Խ. Միութիւնը, այսքան յանդուգն ծրագիրներ առաջարկելով։

[illegible] մինչ կը ծփայ պղտոր ջուրերու վրայ։

Եւ զինարշաւը կը շարունակուի ամէն [illegible]։

Հիմա որ Գերմանիոյ վերազինումն ալ պիտի սկսի Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումով, Մոսկուան արդէն ձեռնարկած է ուրիշ նորութեան մը։

Ինչպէս հաղորդեց պաշտօնական գեկոյցը, Խ. Միութիւնը եւ եօթը արեւելեան երկիրները որոշած են կազմել ընդհանուր հրամանատարութիւն մը, միացնելով իրենց զինեալ ուժերը։

Տարակոյս չկայ թէ այս կարգադրութեան պիտի յաջորդեն ուրիշ «միջոցառումներ» (տնօրինութիւն), աւելի զօրացնելով կարմիր աշխարհակալութեան տիրապետութիւնը հարեւան երկիրներուն վրայ։

Միւս կողմէ, Հիւս. Ամերիկայի մէջ հաստատուած «խաղաղութեան նախարարութիւնը» ամէն բանէ առաջ պիտի փորձէ ուժերու հաւասարակշռութիւն հաստատել։

Չէ՞ որ իբրեւ սկզբունք ընդունուած է հետեւեալ բանաձեւը, — ուժի դէմ ուժ, հաւասարէ հաւասար բանակցելու համար։

Իսկ անդին բնագէտները եւ հիւլէագէտները կը շարունակեն կատարելագործել ամենաքանդ զէնքերը, պարբերաբար հաղորդելով անոնց մահասփիւռ ուժին տարածութիւնը եւ տեւողութիւնը ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԱՌՋԵՒ

*

ՄԵԾ ՄԱՍԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ Է ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ

Ազգ. Ժողովը երէկ ալ շարունակեց Փարիզի համաձայնութեանց քննութիւնը, որ պիտի վերջանայ այսօր, ուրբաթ։

Չորեքշաբթի օրուան վիճաբանութեան ներկայ էին 250 անդամներ։ Նիստը բացուած ատեն վարչապետը յայտարարեց թէ պիտի պաշտպանէ համաձայնութիւնները յանուն կառավարութեան որ ամբողջովին համերաշխ է այս հարցին մէջ։ Այս յայտարարութեան վրայ իր բանաձեւը ետ առաւ անդամներէն Մարիլասի որ կ'ուզէր վաւերացումը յետաձգել [illegible]։ Ինչպէս կը հաւաստեն տեղական թերթերը, ծերակոյտը (Հանրապետութեան Խորհուրդ) համակերպած է վաւերացման, նախընտրելով արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինման։ Ամէնքն ալ կ'ըմբռնեն թէ Ֆրանսա չի կրնար երկրորդ անգամ մերժական դիրք բռնել, առանց անախորժ կացութեան մը մատնուելու։ Արտաքին գործերու յանձնաժողովին տեղեկաբերը, Միշէլ Տեպրէ, մանրամասնօրէն պարզելով հանդերձ Գերմանիոյ վերազինման վտանգները, յայտարարեց թէ վարչապետին եւ արտաքին գործերու նախարարին խոստումները համոզեցին զինքը թէ իմաստութիւնը կը պահանջէ վաւերացնել կնքուած համաձայնութիւնները։ Այս առթիւ թուեց յաջորդական դահլիճներու գործած սխալները Ազատագրութենէն ի վեր, բացատրելով թէ անոնք զանց առնելով Ֆրանսայի ներքին վերակազմութիւնը, թոյլ չտուին որ Ֆրանսան արտաքին քաղաքականութիւն մը վարէ ինքնաբար։ Տեղեկաբերը չյայտնեց վարչապետին եւ արտաքին նախարարին տուած խոստումները, բայց կը հաւաստեն թէ նոր փորձ մը պիտի կատարուի, խորհրդաժողով մը գումարելու համար Խ. Միութեան հետ, ինչպէս կը պահանջեն ինք եւ ուրիշներ։

Վարչապետը որեւէ տեղեկութիւն չհաղորդեց Փարիզի անգլիական դեսպանին եւ ամերիկեան գործակատարին հետ ունեցած տեսակցութեանց մասին, բայց կ'ըսուի թէ [illegible] խնդրած է Չորսերու խորհրդաժողով մը գումարել, համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջ։

Այդ պահուն Ժողովը կ'իմանար թէ Նախագահ Այզընհաուըր տրամադիր է Չորսերու խորհրդաժողով մը գումարելու, երբ Ֆրանսա վաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները, հետեւաբար եւ Գերմանիոյ վերազինումը (տես չորրորդ լուրը)։

Իրազեկներու կարծիքով, համաձայնութիւնները պիտի վաւերացուին 160–170 ձայնով, իսկ վաւերացման պիտի ընդդիմանան մօտ 50 անդամներ, մէջն ըլլալով 16 համայնավարները։ (Հանրապետութեան Խորհուրդը կը բաղկանայ 320 անդամներէ)։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, 57 ընկերվարական անդամներուն մեծ մասը տրամադիր է թեր քուէարկելու, իսկ զօր. տը Կոլի 49 հետեւորդները մեծ մասով հակառակ են։ Միւս հոսանքները վարանոտ ընթացք մը բռնած են։

Տեղեկաբերը իր զեկուցման ատեն հետեւեալ պայմանները կ'առաջարկէր. —

1. Հիւս. Ատլանտեանի Կազմակերպութիւնը (Նաթօ = Հակ) պէտք է դառնայ որքան զինուորական նոյնքան քաղաքական միութիւն մը, պարտադրելով որ անդամները քաղաքականօրէն գործակցին Եւրոպայի մէջ թէ դուրսը. — 2. Ֆրանսա պէտք է գոհացուցիչ կարգադրութիւն մը ստանայ Սարի մասին. — 3. Անհրա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼ

★

ԵԱԼԹԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Նախագահ Այզընհաուըր կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ իր լրագրական ասուլիսին մէջ, մասնաւորապէս ծանրանալով Չորսերու խորհրդաժողովի մը գումարման վրայ։ Ըսաւ թէ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն վերջը միայն կարելի է խօսակցութեան մը ձեռնարկել Խ. Միութեան հետ, այն ալ ոչ թէ դաշնակից երկիրներու վարչապետներուն, այլ ուրիշ ներկայացուցիչներու միջոցաւ։ Եթէ արդիւնքը նպաստաւոր ըլլայ եւ նախնական համաձայնութիւն մը գոյանայ, այն ատեն կարելի է բանակցութիւնները վարել վարչապետներու միջոցաւ։ «Ես պատրաստ եմ երթալու որեւէ տեղ»։ Առ այժմ ծրագրուած չէ երկրորդ [illegible] խօսակցութիւն մը Խ. Միութեան նոր վարիչներուն հետ, բայց ինք պատրաստ է կարգ մը զիջումներ կատարելու, այդ կարգի տեսակցութեան մը համար որ կրնայ շատ օգտակար ըլլալ։

Նախագահը տրամադիր չէ զիջումներ կատարելու Մ. Նահանգներուն կենսական շահերուն մէջ, բայց անպատճառ նախապայմաններ պիտի չառաջարկէ։ «Միջազգային ժողովները կարգ մը նպատակներ կը հետապնդեն, որոնց մէկն է հասարակ պրոպագանդը։ Մ. Նահանգները այն տեսակէտն ունին թէ ցորչափ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացուած չեն կարգ մը երկիրներու մէջ, [illegible]»։

Պատասխանելով կարգ մը հարցումներու, Այզընհաուըր ըսաւ թէ միշտ կը սպասէ որ Խ. Միութիւնը ապացուցանէ իր անկեղծութիւնը իրական համաձայնութեան մը յանգելու համար Արեւմուտքի հետ։ Այս առթիւ յիշեց թէ երբ կը խօսի անկեղծութեան մասին, անպատճառ ըսել չուզեր թէ հարկ է համաձայնութիւն մը կնքել Գերմանիոյ կամ Աւստրիոյ մասին։ «Խ. Միութիւնը ուրիշ պատեհութիւններ ունի ապացուցանելու իր անկեղծութիւնը, օրինակ՝ նպաստաւոր դիրք մը բռնել ամերիկեան այն ծրագրին հանդէպ որ կը թելադրէ միջազգայնացնել հիւլէական ուժը, Ազգաց Ժողովին հովանաւորութեամբ։

Նախագահը առ այժմ յարմար չի գտներ արեւմտեան Գերմանիան ալ հրաւիրել ծրագրուած խորհրդաժողովի մը, իսկ բոլորովին կը մերժէ համայնավար Չինաստանի մասնակցութիւնը։

Եալթայի գաղտնիքներուն հրատարակութեան մասին ալ խօսելով, Այզընհաուըր բացատրեց թէ որեւէ օգուտ կարելի չէ քաղել տասը տարի ետ երթալով, ապացուցանելու համար թէ այսինչ մարդը ծուռ գործած է կամ շիտակ։ Կարելի չէ որոշ պահու մը ըսել թէ պատմութիւնը արդար կամ անարդար պիտի նկատէ այս կամ այն վճիռը։ Դժուար է վերակազմել պատերազմի շրջանին մթնոլորտը եւ վճիռներ արձակել այդ պահուն տրուած որոշումներու մասին։ Պէտք չէ [illegible] յիշատակը անոնց որ ջանացած են ծառայել իրենց հայրենիքին, այլ օգտուիլ անցեալի սխալներէն, անոնցմէ զգուշանալով ապագային։

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐ ՊԵԼՃԻՈՅ ՄԷՋ

Մանր դէպքեր պատահեցան Պելճիոյ մէջ, դպրոցական օրէնքի մը առթիւ որ կռուախնձոր դարձած է։ Ընդհարումներ տեղի ունեցան Պրիւքսէլի ոստիկանութեան եւ քանի մը հարիւր կաթոլիկ ուսանողներու միջեւ, որոնք բողոքի ցոյց մը սարքած էին։ Քանի մը ուսանողներ վիրաւորուեցան եւ մօտ քսան ցուցարարներ ձերբակալուեցան։ Ուսանողները համախմբուելով մայրաքաղաքին կեդրոնը «Կանիթ՝ կրթական նախարարը» կ'աղաղակէին եւ կը խափանէին երթեւեկը։ Ոստիկանութիւնը ցրուեց բազմութիւնը, սակայն ցուցարարները նորէն համախմբուեցան եւ ընդհարումը սաստկացաւ։ Կաթոլիկ ուսանողները Լուվէնի մէջ ալ ցոյցեր սարքեցին, բողոքելով կառավարութեան այն որոշման դէմ որ կը ջնջէ կաթոլիկ դպրոցներու նպաստը։ Հարիւր հազար կաթոլիկ ուսանողներ, ուսուցիչներ եւ ծնողներ հրապարակային ցոյց մը ծրագրած են շաբաթ օրուան համար։ Պրիւքսէլի քաղաքապետը արգիլեց այս ցոյցը, բայց կազմակերպիչները կ'ըսեն թէ պիտի չհամակերպին արգելքին։ Կը վախցուի որ կրկնուին 1950ի տեսարանները, երբ փողոցային ցոյցեր կատարուեցան Լէօփոլտ թագաւորին հրաժարման առթիւ։ Այն ատեն շարժման գլուխն անցած էին ընկերվարականները։ Հրացաններով եւ արտասուաբեր ռումբերով զինուած ոստիկան — զինուորներ փոխադրուած են մայրաքաղաք, խափանելու համար շաբաթ օրուան ցոյցը։ Ծնողներուն յանձնարարուած է իրենց զաւակներուն ընկերանալ, դպրոց դացած ատեն։

Ուսանողները կրթական նախարարին փայտէ կերպարանքը շինելով կրակի տուին։

ՃԱՇԱԳԻՆ
ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ՉԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Այս վերջին ցանկով փակուած կը համարինք հանգանակութիւնը որուն գումարը մեր նախատեսածէն շատ աւելի եղաւ։ Շնորհակալութիւն բոլորին։

Այս առթիւ նամակներ ալ ստացած ենք Աթէնքէն շնորհաւորութեան եւ երախտագիտութեան արտայայտութիւններով։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Կարպիս Մահմուզեան (*Մարսէյլ*)	2.000
Խումբ մը Հայեր Պորտոյէն (*ցանկը առանձին Դ. էջ, վաղը*)	10.500
Կառտան – Պիվէրէն (*ցանկը առանձին*)	16.640
Երուանդ Գույումճեան	1.500
Տիկ. Ե. Պիւլպիւլեան	1.000
Սարգիս Ցովհաննէսեան	2000
ՌՄՆ	2000
Եր. Արփիկ Միսաքեան	4.310
Գումար՝	39.950
Նախկին գումար՝	600.050
Ընդհանուր գումար	640.000

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Միւնիխի Ազատագրութեան ատեանը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց Դոկտ. Արտաշէս Աբեղեանի յուղարկաւորութեան մասին. —

Անցեալ հինգշաբթի օր, 17 Մարտ, Միւնիխի Նորտֆրիտհօֆ գերեզմանատան մէջ տեղի ունեցաւ Դոկտ. Արտաշէս Աբեղեանի յուղարկաւորութիւնը։ Ներկայ էին շատ մը [illegible]։ Գերեզմանին վրայ դրուած էին բազմաթիւ ծաղկեպսակներ [illegible], Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, Ազատագրութեան ատեանի, հայկական [illegible], [illegible] գործակիցներուն, բարեկամներուն եւ հարազատներուն։

Կրօնական արարողութենէն ետք [illegible], Եղիշէ Ծ. Վ. Իւթիւճեան, գամբանականներ խօսեցան զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, հանգուցեալին գործակիցները եւ բարեկամները, պանծացնելով Աբեղեանի կրթական, գրական եւ հայրենասիրական ծառայութիւնները։ «Հայկ. Մշակոյթը ի դէմս դոկտ. Աբեղեանի կորսնցուց իր լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը»։

Հ Նոյն ատեանը Մարտ 18ին կը հաղորդէր Արտաշէս Աբեղեանի մահը, ներկայացնելով կենսագրութիւնը եւ մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդելով անոր կրթական եւ մշակութային գործունէութեան մասին։

ՁԵՆՔ ԶԱՐՄԱՆԱՐ

•

Ինչո՞ւ ծածկել,— պատերազմի շրջանին զումարուած ժողովներուն, արեւմտեան խօսակիցներու անկիւտակցութիւնն եւ ապիկարութիւնը՝ պէտք է նկատել սկիզբը Ներկայ Թնճուկին, ու թերեւս նաեւ սաղմը ապագայ հաւանական պատերազմի մը :

Հանրապետական ծերակուտական Նոլէնտ բացաւ յայտնութեանց շարանը, առաւելապէս մղուած ներքին նկատումներէ : Կ'ըսեն թէ կ'ուզէ յաջողցնել Թեհրանի հանդիպումին ներքին ծալքերուն հրապարակումն ալ, նկատելով որ 1943ի այդ Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր ամիսներն եղան նախապատրաստականը Եալթայի : Արդարեւ, հո՛ն էր որ Րուզվէլթ հանդիպեցաւ առաջին անգամ Սթալինի, եւ հո՛ն «սիրելի » ստանձնողի կարմիր բռնապետը Ջէ՞ որ զայն կը կոչէր «հօրեղբայր Եօզեֆիկ»... Ծիծաղելի պիտի թուէր այս բոլորը եթէ արդիւնքը չըլլար ողբերգական : Նոյնպէս դէպք մը՝ որ ունեցած է իր ազդեցութիւնը Թեհրանի մէջ : Կը պատմեն թէ կեսթափօն ծրագրած էր Չըրչիլի սպանութիւնը : Այս նպատակով Թեհրան ղրկած էր Գերմանիա ուսանած քանի մը պարսիկ երիտասարդներ : Բայց «Ինթելիճէնս Սըրվիսը» տեղեկացած է ժամանակին, եւ ոպաքը օգնաւէն վար իջած ատեն իսկ ձերբակալել տուած՝ իրենց մեղսակիցներով :Րուզվէլթ աւելի ազդուած եւ վախցած է պատահարէն, քան թէ Չըրչիլ : Եւ երբ Սթալին հրաւիրած է զայն բերդի մը պէս ամրացած խորհրդային գեսպանատան մէջ, ապահովութեան համար, շատ լաւ տպաւորութիւն գործած է Րուզվէլթի վրայ : Իրազեկներ կ'ըսեն թէ այս ժէսթին վրայ է որ ամրապնդուեցաւ Րուզվէլթի վստահութիւնը Սթալինի հանդէպ :

Կը մտածեմ թէ ինքը Րուզվէլթ ինչ պիտի ըսէր այս բոլորի մասին եթէ ողջ ըլլար :

Իսկ Չըրչի՞լ... որ ողջ է : Ի՞նչ պիտի ըսէ Ֆրանսային՝ ուր ընդունուած է միշտ մեծ շուքով եւ հաւռաններով, իբրեւ Ֆրանսայի մեծ բարեկամ եւ դաշնակից .

Մասնաւորապէս նեղ կացութեան մը մատնուած է Փարիզի առջեւ : Որովհետեւ շատ ծանր են Եալթայի յայտնութիւններ իր Ֆրանսայի մասին :

Ի զուր չէ որ «Լը Մոնտ»ն անգամ խորին դառնութեամբ արձանագրեց «ափսոսքի»ի պատմութիւնը, եւ սա յայտնութիւնը.— « Առանձնաշնորհեալներու գոց ճլիւպ մըն է այս, որուն կարելի է անդամակցիլ հինգ միլիոն զինուորի անդամավճարով » :

Չըրչիլ չի՞ գիտեր թէ ի՞նչ ունէր նոյն շրջանին (1939 – 40) Անգլիան : Ոչ մէկ կազմակերպուած բանակ : Տալատիէն ի զուր կը պահանջէր կէս միլիոն անգլիական զինուոր ցամաքային Եւրոպայի համար : Լոնտոնի պատասխանը «ոչ» էր : Եւ պատերազմական նախապարութիւնը կը խոստովանէր թէ չորս տարի պէտք էր անգլիական զօրաւոր բանակ մը մէջտեղ բերելու համար :

Ի՞նչ եզրակացնել այս բոլորէն, երբ դաբուն «արկածախնդրութիւնը» կը ճնշէ բոլորին վրայ

Տասնեակ տարիներէ ի վեր, սերունդներ որ տեսած են մէկէ աւելի պատերազմներ, իրաւամբ կրնան այլեւս ոչինչ յուսալ : «Հաստարակ մահկանացուն» ընդհանրապէս չունի այլեւս, ոչ վարդագոյն երազներ, ոչ մեծ ակնկալութիւններ, եւ ոչ ալ յուսաբեկութիւն՝ յայտնութեանց առջեւ : Երբեմն ոչ իսկ զարմանք՝ «զգայացունցիչ»ն առջեւ : Կարծէք զարմանքի զգայարանքը կոշտացած ըլլար դէպքերու օղակումովն եւ բարդումով, տարիներու ընթացքին : Կարծէք «ուրիշ բան կարելի՞ էր սպասել»ը կարգախօս դարձած ըլլար :

Աւրկա մենք, Հայե՛րս մանաւանդ, շատ լաւ գիտենք : Հրապարակէն մեր մասին ալ յայտնութիւններ, կամ ոչ, նոյնն է : Թափած ենք արիւն, տեսած ենք շատ բան, դրամաբանած դեռ ուրիշ բաներ : Ըսեն կամ ոչ, թէ այսինչը կամ այնինչը,

—երբ մեր դիւանները կը դիզուէին, — « ծածուկ դիւանագիտութեամբ» մեր կըլուխը գցած է զանազան նժարներու մէջ, դէմն ալ անշուշտ ուրիշ գլուխներ, նորէն նոյնն է : Նոյնիսկ եթէ ըսեն՝ — ձգեցինք որ քիչ մը «զայլայլէք» :

Ոչ . մանաւանդ Հայուն համար ոչ մէկ նորութիւն այս վերջին «զգայացունցիչ»ին մէջ : Ձենք զարմանար :

Հինգ միլիոն զինուորի անդամավճարն ալ նորութիւն չէ մեզի համար : Գիւղացի մեր Հայրիկը, որ դիւանագիտական դըպրոց ալ չէր տեսած, չէ՞ր ըրած արդէն երկաթէ եւ թուղթէ շերեփին պատմութիւնը տարինե՞ր ու տարիներ առաջ :

Եալթա՞ն նորութիւն պիտի ըլլար մեզի համար : Կամ անցեալի ժողովներուն հրապարակութի՞ւնը ... Կը կարդանք հետաքրքրութեամբ, մեր առած գործնական դասերուն վրայ դաս մը եւս կ'աւելցնենք, եւ այդքան : Ցետոյ կը դառնանք մեր առտարանին՝ Տօկալու, Տեւելու մեր կամքին :

Ա. Վ–ԱԶԱՏ

ՏԷՆՏԻԼԻ ՔԱՋԵՐՈՒՆ ԳՈՑԱՄԱՐՏԸ (1915)

•

Տէնտիլ կը պատկանի Սեբաստիոյ նահանգին Կէմէրէկէն, քառն քիլոմեթր հեռաւորութեամբ : Ալիս գետին հիւսիսային կողմը : Գիւղը զուտ հայաբնակ էր, մօտ չորս հազար բնակիչներով : Տէնտիլի դիրքը շատ անառիկ է, հիւսիսէն եւ հարաւէն պաշտպանուած լեռնաշղթաներով որոնք կը հասնին մինչեւ Ալիս գետը : Տէնտիլ անուանի է իր բարեբերութեամբ, ինչպէս սեպաձեւ լեռներով եւ վիթխարի քարանձաւով մը, որ ունի 8 – 900 մեթր տարածութիւն :

Երբ ջարդի սպառնալիքը բացորոշ եղաւ, երիտասարդութիւնը մէկ մարդու պէս ամփոփեց իր ուժերը եւ որոշեց կուրծք տալ մօտալուտ վտանգին : Արդէն լսեր էինք թէ տեղահան ըրած են, Ջեպնի, Գարակէօլ, Գուրհան, Թափաճ, եւն. գիւղերը եւ կացութիւնը օրէ օր կը ծանրանար :

Տէնտիլցիք այս անել կացութեան մէջ որոշեցին լքել գիւղը եւ ապաստանիլ մօտակայ ապահով վայրերը, ի հարկին ինքնապաշտպանութեան դիմելու համար .

Տէնտիլի չորս հազարէ աւելի բնակչութիւնը կը հետեւէր ղեկավարութեան, միասին տանելով անսպառ պաշար : Իբրեւ անառիկ վայր ընտրուեցաւ վիթխարի քարանձաւը : Նախ մարտիկներու խումբերը դրաւեցին իրենց դիրքերը քարայրին մօտ, զուլալ աղբիւրի մը շուրջը, իսկ ոչ-մարտիկները անցաւորուեցան քարայրին անցքին բոլորտիքը :

Քանի մը խօսքով նկարագրեմ քարայրը :

Երեւակայեցէք շարք մը հսկայ ժայռեր որոնց մէկուն ճիշդ կէսին վրայ, հարիւր մեթր բարձրութեամբ բացուած է երեք չորս մեթր լայնքով դուռ մը : Եթէ այս դրան առջեւ կանգ առնենք եւ վար նայինք պիտի նշմարենք մեծադանգուած ժայռեր, յիսուն մեթր բարձրութեամբ : Եթէ անդամ մը եւս վեր նայինք, մեր աչքերը պիտի տեսնեն միայն սեպ եւ անհարթ ժայռեր : Զափազանցած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ թէ ձեր գլխարկը վայրկենապէս կը թռի ժայռերուն ստորոտը, բայց երբեք մեր աչքերը պիտի չտեսնեն անոնց կատարները որոնք խորասուզուած են երկինքի անհունին մէջ : Նոյնպէս այդ կատարէն վար նայողը բնաւ պիտի չկրնայ նշմարել քարայրին դուռը, որ ամրապէս պաշտպանուած է բնութեան հանճարեղ ճարտարապետութեամբ :

Դուռնէն ներս մտնողը կը յառաջանայ նեղ ու մութ ուղիները եւ բաւական երկար քալելէ ետք կը մտնէ բուն քարայրը, որուն ամէն կողմերէն իրար կը խաչաձեւեն նեղ անցքեր, առասպելական մռայլապատ լաբիւրինթոսներու նման ուր կը վխտան տամուկ սողուններ, չղջիկներ եւ ուրիշ կենդանիներ :

Ահաւասիկ այս պատմական քարայրին մէջ էր որ տեղաւորուեցաւ մօտաւորապէս չորս հազարէ աւելի բազմութիւն մը որուն եօթը հարիւրը զէնք բռնող երիտասարդներ էին : Այս կտրիճներէն միայն երկու հարիւրը զէնք ունէր : Կային նաեւ ռումբ շինող երկու վարպետներ : Ամբարուած էր մեծաքանակ ուտելիքներ : Միայն ջուրն էր որ պիտի պակսէր :

Անակնկալ մը չեղաւ Տէնտիլցիներուն համար երբ առտու մը իմացան որ գիւղը պաշարուած էր հարիւր ոստիկաններով . Երբ տեսան որ գիւղը մարդ չկար, սկսան վրէժ լուծել ծերունիներէն, կատղած գազաններու նման : Գիտէին թէ ուր էին Տէնտիլցիները, սակայն չէին համարձակեր ըմբոստներուն կողմը երթալ :

Երբ համախմբուեցան 1300 զինուորներ եւ հինգ հարիւր «պաշըպոզուքներ» յարձակեցան քարայրին վրայ, բայց տեսան որ երէկուան հայ գիւղացին չէր իրենց դիմացինը : Սկսան զանազան միջոցներու դիմել, ըմբոստները թակարդը ձգելու համար :

Գիւղին մեծաւորներու խորհուրդը Տէնտիլ թողած էր երկու կիներ, Տիկին Կիւլիզար Գուլումեան եւ եղբօրը կինը՝ Աննա, որոնք իբրեւ «Թրքացածներ» քարայրին կուզային Թուրքերու կողմէ ,անձնատուութիւն առաջարկելու համար : Կիւլիզար եւ Աննա իրենց տրուած պաշտօնը օգտագործելով, վառօդ եւ կապար կը հասցնէին ըմբոստներուն, միեւնոյն ժամանակ կը թելադրէին որ չխաբուին շինծու խոստումներէն : Վերադարձին Թուրք հրամանատարութեան կը յանձնէին պատասխանը :

Ըմբոստներու մերժումին վրայ, Թուրքերը կատաղօրէն յարձակեցան, գրաւելու համար յառաջապահ դիրքերը : Բայց կարելի չեղաւ ընկճել մարտիկներու կորովը : Օսմ. բանակը ճարահատ, հսկայ թնդանօթներ բերաւ շարել քարայրին դիմացը եւ ահեղ ռմբակոծութեան մը ենթարկեց Հայոց դիրքերը : Թափիկները կը պատասխանէին հրացաններով : Ի վերջոյ թնդանօթներու օգնութեամբ Թուրքերը յաջողեցան շղթայի տակ առնել Աղբիւրը որ ամէնէն կենսականն էր ժողովուրդին համար :

Անկարելի եղաւ ջուր ստանալ : Ծարաւը գերագոյն աստիճանին հասած էր : Անհըրաժեշտ էր ջուր ճարել կեանքի գնով, եթէ ոչ չորս հազար հոգի ծարաւէն պիտի մեռնէին :

Ոստիկանները հագնելով պատրաստուած խրամներու մէջ դիրք բռնելով անխնայ եւ անընդհատ կրակ կը տեղային աղբիւրին բոլորտիքը . Հասաւ խաւար գիշերը : Միակ առիթն էր կրակի կաթսայէն ջուր ստանալու : Մարտիկները հոգին թնդաց : Ամէնէն տկարն անգամ համոզուեցաւ որ փրկութիւնը կախուած ունի օրհասական պայքարէ մը : Զահերով ու մոմերով լուսաւորուած քարայրին մէջ ողբուկոծի եւ հեծկլտուքներու խորէն յանկարծ դուրս անմման ղեկավար Կարապետ Փէհլիվանեան .

— Տղաք այսպիսի մահը պիտի անպատուէ մեզ պատմութեան մէջ : Երթանք կռուելով, նոյն իսկ զոհուելով ջուր բերելու այս ձագուկներուն :

Իսկոյն աւելի քան հարիւր կտրիճներ յառաջ անցան զինուած՝ ռումբերով զոր շինած էին քարայրին մէջ : Ահաւասիկ այդ օրուան կամաւորներու ցանկը.— Կարապետ Փէհլիվանեան խմբապետ, Սարգիս Տէօէ Գույումճեան (ռումբ շինող), Գրիգոր Համբարձումեան, Յարութիւն Մուրատեան, Տոնիկ Յովսէփեան, Սահակ, Սարգիս, Վարդեվառ Փէհլիվանեան, Եղիա Քէաթիպեան, Գրիգոր Փէհլիվանեան, Կարապետ Յովսէփեան, Օհաննէս Տէմիրճեան, Սարգիս Գարաճեան, Տէօէ Խէնչէրլեան, Աւետիս Արսլանեան (բոլորն ալ նահատակուած) :

Իսկ ողջ մնացած էին.— Հովհաննէս Վահանեան, Մանուկ Խաչատուրեան Սեդրակ Օհանեան, Աւետիս Խաչատուրեան, Ասլան Տոնիկ, Գրիգոր Տոնիկեան, Յարութիւն Խաչատուրեան, Համբարձում Խաչատուրեան, Վարդեվառ Գէորգեան, Տիգրան Խնտոյեան (անյայտ), Կարապետ Օհանեան :

Այս կտրիճներուն կ'ընկերանար կինեբու խումբ մը :

Խումբին քարայրէն ելքը տեղի ունեցաւ ծայր աստիճան ազեխարշ տեսարաններով : Կարելի չէ նկարագրել, մայրեր իրենց զաւակներուն վզին փաթթուած խս-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (107)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

•

Նրանք երգւում են, որ ոչինչ գիտեն ֆիտայիների հեռանալու մասին, որով – հետեւ արդէն երկու օրերէ ի վեր, անօթի եւ ծարաւ բանտարկուած են :

« Ինչպէս տեսաք, կ'ըսեն վարդապետները, դուռը դրսից կղպուած էր ֆիտայիների ձեռքով : Այլեւս մենք ի՞նչ բանով մեղաւոր ենք : Աստուած ունեցէք, խնայեցէք մեր ծերութեան» : Կ'աղաչէ ութսունամեայ ծերունի Յովսէփ եպիսկոպոսը :

Թշուառ ծերունին այնքան կը չարչարեն, որ նա չդիմանալով այդ տանջանքներուն, ուշաթափ կը լինի : Ահա այդ ատեն կ'այրեն նրա մօրուքը :

« Եթէ Պօղոս վարդապետը չլինէր, — կ'ըսէին գիւղացիները , սուրբը բոլորովին պիտի այրուէր եւ մոխիր դառնար :

Հրամանատարը , ամօթահար՝ իր պարտութիւնից, կը հեռացէ Վան, որ անմիջապէս պահապաններ դրուին բոլոր ծովեզերքները, Վանի ծովը շղթայի տակ առնուի, մի նաւային խումբ ղրկուի Լիմ, Կտուց – Անապատը, խուզարկութեան համար :

Ահա այդ լուրերն էին, որ մեզ հաղորդեցին խմբապետ Սարգիսն ու գիւղացիները :

Ժամանակը բաւական յառաջացած էր : Կէս գիշերը շատոնց անցել էր, կ'ուզէինք պառկիլ ու հանգստանալ :

Այդ ատեն Անդրանիկը, խօսքն ուղղելով Սարգիսին , ասաց.

— Պարոն Սարգիս, անշուշտ պահապաններ նշանակած ես :

Սարգիսը քահ, քահ ծիծաղեց :

— Ինչո՞ւ կը ծիծաղիս, Սարգիս, հարցուց Մուրատը :

— Օհ, անմահացայ, գոչեց սա :

— Թէ ինչպէս :

— Անդրանիկ փաշան ինձ «պարոն » ասաց :

— Է, ի՞նչ կայ անմահանալու ։

— Ջէ՞ որ գիւղի երիտասարդութիւնը լսեց այդ : Երբ դուք հեռանաք, ես այլեւս Սարգիս չեմ, «պարոն եմ» :

— Աւելի լաւ, թող լինի «պարոն» .

— Եթէ Թուրքերը լսեն «պարոն» բառը, կաշիս ուղղակի կը քերթեն : Որովհետեւ Աղբիւր Սերոբի անունն էլ «պարոն» էր :

Մեզ հիւրընկալողները տակաւին կ'ուզէին երկար խօսիլ : Խնդրեցինք իրենցմէ , որ «մեզ ազատ թողնեն, որպէսզի մի քիչ հանգստանանք » :

Առաւօտ արշալոյսին էր : Սարգիսն եկաւ ու յայտնեց, թէ Վանից երկու ոստիկաններ եկած են եւ կ'ուզեն ներկայանալ խմբապետին : Ներկայացան Անդրանիկին եւ յանձնեցին մի փոքրիկ թղթի կտոր, որի վրայ գրուած էր հետեւեալը .

— « Սուրհանդակները անձամբ եւ բերանացի կը պատմեն ձեզ օրուան նորութիւնները : Վաղը երեկոյեան ձեզի կը սպասենք Շահ Բաղի գիւղում : Մեր փառոլն է «ՎԱՐԱԳ» : ԿՈՄՍ» :

Ահա մեր ստացած նամակի ամբողջ բովանդակութիւնը :

Անդրանիկը այդ օրը մի քիչ տկար էր, երկարած էր կակուղ բուրդէ մի թաղիքի վրայ : Նրա փոխարէն Մուրատ հարցափորձեց Սուրհանդակները : Նրանք պատմեցին եւ հաստատեցին այն բոլորը, ինչ որ լսած էինք Սարգիսից, եւ աւելացուցին հետեւեալը .

— « Այժմ Կտուց Անապատը լեցուած է Թուրք զինուորներով : Այնտեղ ահագին չարչարանքներ են տուել միաբաններին : Միաբանները պատասխանել են թէ՝ «իրենք ոեւէ մէկը չեն տեսած : Միայն՝ այդ նաւաստիները եկած սատ են, որ նաւի մէջ տղաներ կան եւ ցամաք հանել են Սիփանի ստորոտը եւ իրենք վերադարձել ու չունչերնին հոս առել » :

Նաւավար Պետրոսը եւ քիւրտ նաւավարներ էլ բանտարկուել էին : Բանտարկեալ նաւավարները նոյն բանը ասել էին թէ՝ «հայ ֆիտայիները դուրս եկան Սիփանի մօտերը » :

Այժմ բոլոր ծովեզերքը բռնուած էր Իշխանը իր խումբով մի օր ուշացել էր գալու : Իր մեկնած օրին հետեւեալ օրն իսկ նա եկել էր Մոխրաբերդ, որպէսզի նաւ առնէ եւ Ախթամար գայ : Ընդհարում էր ունեցել ծովեզերքի Թուրք ոստիկաններու հետ եւ նորից ստիպուել բարձրանալ հայ գիւղերի մօտակայ լեռները :

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՏՈՄՍԵՐ

« ԱՆԻՄԱՍՏՈՒՆ » ԽՕՍՔԵՐ

★

Գրասեղանիս վրայ՝ Անգլիա հրատարակուած հատոր մը, որուն մէջ կան 14 հազար առածներ, ժողովրդական ասացուածքներ, իմաստուն խօսքեր եւ մասամբ նոյնն, լատիներէն, յունարէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, իտալերէն, սպաներէն եւ փորթուգալերէն։ Իւրաքանչիւրին դիմացն ալ անգլերէն բառացի թարգմանութիւնը կամ համարժէքը ։

Երբ Թուրքմէններու, Գուլկաններու կամ Մէր ազգին Կարմիր – Դեղին տիրացուներուն ալելուիաները կարդամ եւ սկսիմ ձանձրանալ, կը բանամ այս գիրքը՝ քիչ մը լուսաւորուելու համար ։

Բայց, ցաւ ի սիրտ կը յայտարարեմ որ հատորը կազմողը շատ մը «իմաստուն խօսքերու» քով շարած է նաեւ բազմաթիւ «ան իմաստուն» խօսքեր։ Ցանցանքը իրենը չէ, որովհետեւ այս վերջինները արտասանած են մեծահամբաւ մարդիկ։ Սովորութիւնը կը պահանջէ որ իմաստուններուն ամէնէն ապուշ խօսքն ալ իմաստութեան գոհար մը նկատուի ։

Իրաւունք ունի յոռետես բարեկամս, որ կ՚ըսէ թէ «մեծ մարդ ըլլալու համար յիմարութիւն մը ըսէ կամ ըրէ եւ անունդ պատմութեան կ՚անցնի» ․

Որպէսզի համոզուիք թէ բարեկամս իմաստուն մէկն է եւ իր բամբին մէջ «կուտ կայ», ահաւասիկ քանի մը նմոյշներ՝ պատմութեան մեծ դէմքերէն ։

— Երբ յաւիտենական Աստուածներ մէկը պատժել ուզեն՝ իր մեղքերուն համար, երկարատեւ յաջողութիւն կը պարգեւեն անոր եւ չեն պատժեր զայն, որպէսզի երբ իր բախտին անիւը շրջի, աւելի տառապի իր խղճի խայթէն — Յուլիոս Կեսար ։

Ուրեմն, ըստ Հռոմէացի կայսեր, Թուրքը չի պատժուիր հիմա, որպէսզի, երբ օր մը, ամէն բան «թերս» երթայ, իր խղճի խայթէն խենթենայ … Իսկ եթէ գլխաւոր զօրը կը տառապի այսօր, որպէսզի վաղը, երբ ամէն բան «շիտակ երթայ», իր երջանկութիւնը վախճան չունենայ ։

Պարապ խօսք, որովհետեւ ափիդ մէջ գտնուող մէկ թռչունը ծառին վրայ գտնուող երկու թռչուններէն աւելի կ՚արժէ, ինչպէս կ՚ըսէ Անգլիացին ։

×

— Ժողովրդավարութիւնը ամէնէն խոտաբարոյ բռնակալութեան մէկ ձեւն է — Արիստոտել ։

Երեւի այդ է պատճառը որ Կրեմլինի վարիչները ժողովրդավարութիւնը ծալած, մէկ կողմ դրած են ։

×

— Աղքատէն աւելի բախտաւոր մարդ չկայ, որովհետեւ միայն ան է որ չի վախնար թէ իր վիճակը, երթալով պիտի վատթարանայ — Դիփիլուս ։

Ուրեմն, կեր, արբ եւ ուրախ լեր, հայ ժողովուրդ, որովհետեւ ասկէ աւելի գէշ վիճակ չես կրնար ունենալ։ Բախտաւոր ժողովուրդ …

⁂

— Մարդ իր վիշտը կը դարմանէ՝ սիրտը ուրիշներուն պարպելով — Քոռնէյ ։

Կարծեմ հինգ հարիւր տարին անցաւ որ մեր վիշտը կը պատմենք ուրիշներուն, բայց մեղմացած չունի ։

⁂

— Տիեզերքը ստեղծող Ամենակալին համար, միջատն անգամ աշխարհ մըն է, քանի որ միեւնոյն վարպետութեան պէտք ունէր միջատը ստեղծելու համար — Լամարթին ։

Ուրեմն, մենք միջատ մըն ալ չենք արժեր, որովհետեւ Ամենակալը մեր վրան անգամ չի նայիր ։

— Ոչ՛ինչէն բան չի ծնիր, կ՚ըսէ գերմանացի փիլիսոփայ մը։

Սխալ։ Ծնած է — Թուրքը ։

— Կապիկին պոչէն մազ չի փրցուիր, կ՚ըսէ ուրիշ Գերմանացի մը։

Հապա ինչպէ՞ս պատահեր է որ Ասիոյ խորերէն եկած վայրենի մը «ճէնթլմէն» ազգ մը եղեր է, այսօր։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

բախոյսի եւ խրատի խօսքեր կրկնելով կ՚արտասանէին բարձրաձայն։ Ձեռքեր իրար կը սեղմէին այնքան ուժգին ու սարսուռով։ Ով կրնար յուսալ կրակէ անձրեւին տակէն առանց այրելու վերադառնալ իր սիրելիներուն եւ բախտակիցներուն մօտ։ Բայց խանդավառութեան բոց մը փայլեցաւ շատերուն մարած աչքերուն մէջ։ Գիտէին որ յամառօրէն եւ դիւցազնօրէն մարտնչելով կրնան նեղ մը գտնել։

Հայ կտրիճները յանդգնօրէն դրոհ տալով մութին մէջէն յարձակեցան աղբիւրին վրայ։ Դժոխային էր տեսարանը։ Թշնամիները անդադար կը ռմբակոծէին քարայրը, իսկ զէնքերու համազարկը կը սարսէր լեռները։ Մեր քաջերը աղբիւրին չուրջ թրքական դիրքերու վրայ ռումբ կը տեղացնէին, փախուստի մատնելով Թուրք զինուորը որ կը հեռանար աղբիւրի շրջապատէն։ Ըմբոստները ամրացած նոր դիրքերուն մէջ, մինչեւ արեւածագ ջուր կը փոխադրէին քարայր։ Բայց այս յարձակումը շատ սուղի նստաւ երկու կողմերուն ալ։ Հայերս հարիւր եւ հինգ զոհեր տուինք

Անցաւ լման մէկ ամիս ։ Ժողովուրդը պաշարէն պիտի կոտորուէր։ Ելքի միակ միջոցն էր անձնատուր ըլլալ։ Բայց եւ այնպէս ըմբոստները չուզեցին այդ միջոցին դիմել եւ որոշեցին պաշարման շղթան ճեղքելով բարձրանալ Ագ Տաղի բարձր սարերը։ Գերմարդկային այդ խոյանքի ընթացքին ժողովուրդին մեծ մասը գերի ինկաւ, իսկ կտրիճներէն 19 հոգի յաջողեցան ազատիլ, բարձրանալով ամեհի լեռները ։ Այժմ անոնց համար նոր շրջան մը կը բացուէր։ Իրենց բոյներէն պոկուած վրէժխնդիր եւ անվեհեր լեռնականներ էին դարձեր, բուն ռազմիկներ ։ Երկար ժամանակ Ագ Տաղի սարերը Արծիւի պէս ճախրելէ վերջ, անցան Թրքական սահմանը եւ միացան Անդրանիկին գունդին, վերջինիս անունները ։

Իսկ անոնք որ ինկան մեր պապանին ձեռքը անհրաժե՞շտ է պատմել …

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՍԼԱՆԵԱՆ

Ո՞Վ Է ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՆՈՐ ՏԵՍՈՒՉԸ

•

«Ազդակ»ի մէջ կը կարդանք (13 Մարտ)․

Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան պաշտօնաթերթ «Էջմիածին» իր 1955 Յունուարի թիւով կը տեղեկացնէր թէ Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանի տեսուչ նշանակուած է Գերագոյն հոգեւոր Խորհուրդի անդամ՝ Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան։

Եթէ դեռ արտասահմանի մէջ կային մարդիկ որոնք որոշ յոյսեր կապած էին Էջմիածնի Մայր Աթոռին եւ հոգեւոր ճեմարանին, կը կարծենք, որ այս նշանակումէն վերջ, չքացան նաեւ այդ բարեմիտներու վերջին ակնկալութիւնները …

Ո՞վ է Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան ։ Նախակրթարանի համեստ «վարժապետ»ի պաշարով ռամկավար այս «պարագլուխ»ը երկար տարիներ պաշտօնավարած է Սուրիոյ հակադաշնակցական նախակրթարաններուն մէջ, ամէն տեղ ստեղծելով գեղծումի եւ գայթակղութեանց պատկառազդու տեսարաններ եւ պատմութիւններ, որոնց մանրամասնութիւններուն ծանօթ են մասնաւորաբար իր ընկերները եւ ընդհանրապէս՝ Սանճաքի հայութիւնը ․․

Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան նշանաւոր դարձաւ սակայն, 1946 – 1947ին, ներգաղթի տարիներուն, երբ Հալէպի մէջ կը խմբագրէր ռամկավար «պաշտօնաթերթ» քուրջի կտորը՝ «Եփրատ»ը, որ կորեց զոհելութեան եւ անբարոյութեան ամէն մրցանիշ։ Այդ օրերուն, «ներգաղթի պատուիրակ»ներու հովանաւորութեամբ, ամէնէն սոսրին պայքարը բացուած էր Դաշնակցութեան եւ անոր համակիր կազմակերպութեանց դէմ։ «Հրաժարական»ներու դարշելի հաւաքածոյութիւնը ըսկիզբ առաւ «ռամկավար» պաշտօնաթերթ «Եփրատ»ի մէջ, որ այդ շրջանին կը գտնուէր բոլշեւիկեան ուղղակի հակակշռի տակ։ Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան, իբրեւ գտարիւն «ռամկավար», գերազանցեց ինքինքը Անպատուեց ազգային բոլոր սրբութիւնները, «հրաժարական»ներ կորզելով նոյնիսկ տասը տարեկան սկաուտներէ եւ գայլիկներէ։ Այդ քառակուսի արիկան չինայեց Ս․ Օ․ Խաչիկարծուեկներուն, փողոցային ամէնէն լկտի ակնարկներ ընելով հայ աղջնակներու հասցէին …

Մարտիրոս Տէր Ստեփանեան կը պատկանի ռամկավար պարագլուխներու այն «փաղանգ»ին՝ որոնք հոգիով եւ մարմնով ծախուած բոլշեւիկ լրտեսներ են։ Եւ ահա այս «ռամկավար»ն է որ 1951ին, մասնաւոր «վիզա»յով մեկնեցաւ Հայաստան․ «շնորհք» մը՝ որ կը տրուի միայն «փորձուած» լրտեսներու …

Հայաստան մեկնելէ քիչ վերջ, Մարտիրոս կը նշանակուի անդամ Էջմիածնի հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին, իսկ 1954 Սեպտեմբերին՝ Տեսուչ Մայր Աթոռի հոգեւոր ճեմարանին ։

Եթէ ուրիշ որեւէ բան չգիտնայինք, միայն այս նշանակումը պիտի բաւէր չափելու համար այն անյատակ թշուառութիւնը որուն մէջ ձգած են Մայր Աթոռը՝ բոլշեւիկ բռնակալներ, զոհերիկ եւ վարձկան լրտեսներ նշանակելով Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանի տեսուչ …։

Եւ մտածել թէ Հոգեւոր ճեմարանի տեսչութիւնը վարած են Նահապետ եպիսկոպոսի, Գարեգին Տէր Մկրտիչեանի, Գարեգին վարդապետ Յովսէփեանցի եւ Մանուկ Աբեղեանի նման դէմքեր ․ ․

Հազար ափսոս Ս․ Էջմիածին…։

Հալէպ ԱՇՈՏ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

★

ԼՈՆՏՈՆ, 20 Մարտ․— Սիրելի «Յառաջ», բարի լուր մը ունիմ սիրելի ընթերցողներուդ, բայց թոյլ տուր որ քիչ մը չեղիմ նիւթէն.

Թուականէս 25 – 30 տարի առաջ, երբ առանձնացած էի հեռաւոր Փանամայի մէջ, միակ ընկերս «Հայրենիք» օրաթերթն էր։ Անկեղծ ըլլալու համար կը խոստովանիմ որ չէի ուզեր հաւատալ թէ հայ ժողովուրդը այնքան տաղանդաւոր է։ Երբ «Հայրենիք»ի մէջ հայ արուեստագէտներու մասին գրուած յօդուածները եւ կամ նուագահանդէսներուն նկարագրութիւնը կը կարդայի, «էհ, կ՚ըսէի Հայ ըլլալուն համար կը չափազանցեն, երկինք կը բարձրացնեն »։

Այսօ՞ր, ահա 8 – 10 տարի է որ Լոնտոն կը բնակիմ։ Հոս երբ կը տեսնեմ իմ սեփական աչքերով հայ ժողովուրդին տաղանդաւոր զաւակներուն փառաւորուիլը օտար բեմերու վրայ, հազարաւորներու առջեւ, կը համոզուիմ թէ մեր ազգը ոչ միայն տաղանդաւոր է, այլ բան մըն ալ աւելի։

Մարտ 18ի գիշերը հայ տաղանդ մը եւս փայլեցաւ Լոնտոնի ճիշդ կեդրոնը, նշանաւոր Թէյմս գետին ափը, աշխարհահռչակ Րոյըլ Ֆէսթիվըլ Հոլի մէջ, — Դաշնակարուհի Տիկին Էլէնի Գիւտեան։ Սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ ։

Որպէսզի հայ գաղութը տեղեկութիւն ունենայ, շաբաթներ առաջ տպագրուած յայտագիրը իւրաքանչիւրին հասցէներով եւ հինգ հարիւր պահարաններով զրկուեցաւ ծանօթ Հայերու եւ Թայմզ օրաթերթին մէջ ալ յայտարարուեցաւ։ Հակառակ այս բոլոր աշխատանքներուն, հազիւ 8–10 Հայեր ներկայ էին նուագահանդէսին ։

Ոչ մէկ ջոջ կամ զօրգավաճառ։ Նորէն օտարներն էին որ ջերմապէս կը շնորհաւորէին հայ դաշնակահարուհին ։

Տիկին Գիւտեանի երիտասարդ ամուսինը որ ատամնաբոյժ է եւ նկարիչ, վարժ հայերէնով մը իր դժգոհութիւնները յայտնեց Լոնտոնի գաղութին այս աններելի անտարբերութեան առթիւ ։

Ի՞նչ պատասխանէի, սիրելի «Յառաջ»։

ՅՈՎՀ․ Կ․ ՁԱԼԸԳԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ հատիկ – հատիկ գրել անուն, մականուն, ստորագրութիւն, քաղաքի, գիւղի, փողոցի կամ սրահի անուն, նուիրատուներու եւ վաւերաթղթեանց անդամներու ցանկեր, եւայլն։

Խմբագիրը գրաշարը հանելուկ լուծելու պարտականութիւն չունին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԳՈՐՇ ՁԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

■

ՆԱԽԱԲԱՆ

Զարմանալի չէ՞, որ կ՚ուզէ քաշուիլ հրապարակէն։ Քաշուիլ, բժիշկի մը, մասնաճառի մը, կապարագործի մը … — կամ որ եւ է տարբեր գործի մարդու մը նման, վերջացուց Նաթան։ Պէտք չէ զարմանալ։ Այդ է որ եղած է շարունակ «Գնդապետը» — հրաշալի գործի մարդ մը։ Ոճիրը կազմակերպած է այնպէս, ինչպէս ուրիշ մէկը պիտի կազմակերպէր կօշիկի գործարան մը։ Առանց ուղղակի ինքը մասնակցելու՝ ծրագրած եւ վարած է շարք մը սխրալի ձեռնարկներ, որոնք կ՚ընդգրկեն բոլոր ճիւղերը, իր «մասնագիտութեան» — զոհարեղէնի գողութիւն, հեղծարարութիւն, լրտեսութիւն, (այս վերջինը շատ շահաբեր պատերազմի ատեն), զգուշաւոր մարդասպանութիւն։ Դժուար է գտնել որեւէ բան որուն ձեռնարկած չըլլայ ։ Իսկ ինչ որ ամենախելացի բանն է, գիտէ կանգ առնելու ժամանակը։ Երբ խաղը վտանգաւոր դարձուածք մը առնէ, ազնուօրէն կը քաշուի ահագին հարստութեամբ մը ։

— Հը՛մ, ըսաւ կոմսը երկմտութեամբ։ Եւ այդ բոլորը կ՚ըլլան ի գին մեր կործանման, կորուստի ճամբուն վրայ կը գտնուինք ։

— Բայց կը վարձատրուինք առատօրէն։

Կնոջ այս խօսքերուն մէջ ծաղրական շեշտ մը կար։ Կոմսը նայեցաւ անոր խոժոռութեամբ։ Կինը կը ժպտէր․ եւ այդ ժպիտը մարդուն հետաքրքրութիւնը շարժեց։ Սակայն շարունակեց զբաղեցնել գիւտնականութեամբ ։

— Այո, «Գնդապետ»ը միշտ առատաձեռն եղած է։ Իր յաջողութիւններու մեծ մասը կը վերագրեմ այդ բանին, ինչպէս նաեւ յարմար քաւութեան նոխազներ ճարելուն։ Մեծ ուղեղ մը, անտարակոյս մեծ իմացականութիւն մըն է։ Եւ առաքեալ մը իմաստուն առածին ․ — «Եթէ կ՚ուզես որ գործ մը ապահով ըլլայ, դուն ինքդ մի՛ ըներ զայն»։

Ահա մենք, մեզմէ իւրաքանչիւրը մխրճուած է ոճրապարտ արարքներու մէջ եւ բացարձակապէս նենթակայ է աղդեցութեան, ու մենք որեւէ բան չունինք իր վրայ ։

Կանգ առաւ․ կարծէք կ՚ակնկալէր որ տիկինը հակառակ արտայայտուէր․ սակայն ան լուռ մնաց, ինքնիրեն ժպտելով՝ ինչպէս առաջ ։

— Մեզմէ ոչ ոք, շարունակեց երազկոտ։ Եւ սակայն գիտէք թէ ծերունին նախապաշարեալ մարդ է։ Տարիներ առաջ կարծեմ բախտագուշակի մը մօտ գնաց․ Գուշակուհին ըսաւ թէ ցկեանս յաջողութիւններ պիտի ունենայ, բայց իր անկումը պիտի կատարուի կնոջ մը կողմէ ։

Այս անգամ յաջողած էր շարժել կնոջ հետաքրքրութիւնը։ Վեր նայեցաւ ուժգին ։

— Տարօրինակ է, շատ տարօրինակ։ Կնոջ մը կողմէ՞, ըսինք։

Կոմսը ժպիտով մը թօթուեց ուսերը ։

— Անտարակոյս, հիմա որ այլեւս … քաշուած է, պիտի ամուսնանայ ։ Երիտասարդ գեղուհի մը, որ պիտի մսխէ իր միլիոնները աւելի շուտ քան այդ տարիները՝ զոր վատնեց զանոնք շահելու համար ։

Նատխա գլխով ժխտական շարժում մը բրաւ ։

— Ոչ, ոչ։ Այս բանը չի կրնար պատահիլ։ Մտիկ ըրէք, բարեկամս, վաղը Լոնտոն կ՚երթամ ։

— Բայց այստեղի պայմանագի՞րը ․

— Միայն մէկ գիշեր պիտի բացակայիմ ։

Եւ պիտի մեկնիմ ծպտուած։ Մէկը պիտի չիմանայ թէ Ֆրանսայէն մեկնած եմ։ Կրնա՞ք մտածել թէ ինչու համար կ՚երթամ ։

— Դժուար թէ տարուան այս ժամանակին մեկնիք հաճոյքի համար։ Յունուար, անախորժ, մառախլապատ ամիս։ Ծահու համար պէտք է ըլլայ, չէ՞։

— Ճիշդ այդպէս ։

Ու եյլելով կանգնեցաւ մարդուն դիմաց՝ շնորհալի զուարթութեամբ մը ։

Քիչ առաջ կ՚ըսէիք թէ մեզմէ ոչ ոք որ եւ է ազդեցութիւն ունի մեծաւորին վրայ ։

Սխալ էք։ Ես ունիմ։ Ես, այո, կին մը, խելացութիւնն ու քաջութիւնը ունեցայ, որովհետեւ իրապէս քաջութիւնը պէտք էր զէնքը խաչաձեւելու ։ Տէ Գիրի ագամանդները կը յիշէ՞ք ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար․)

մեջտ է համաձայնութիւն մը կնքել արեւմտեան Գերմանիոյ եւ կարգ մը եւրոպական երկիրներու ապառազինութեանց արտադրութեան մասին։

Բանգէտներ կը կարծեն թէ այս պայմաններու մասին խօսուած է, վարչապետին հետ կատարուած բանակցութեանց առեն։ Տեղեկարերը իր զեկուցման մէջ բացատրեց թէ վաւերացում առաջարկած առեն չի մոռնար որ «գերման ժողովուրդը ծունկի գալով Հիթլէրի առջեւ՝ զաւածանեց քաղաքակրթութեան»։ Յետոյ յիշեց Փարիզի մէջ կատարուած խոստանգումները՝ դրաման առեն, Հրեաներու բնաջնջումը եւ ուրիշ բարբարոսութիւններ զորս կարելի չէ մոռնալ։ Ի վերջոյ հաստատեց թէ շատեր կը կարծեն որ վերագինեալ Գերմանիա մը պիտի խանգարէ խաղաղութիւնը, քանի որ պիտի ուզէ ամէն բանէ առաջ ետ առնել արեւելեան Գերմանիոյ կորսուած հողերը։ Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ Գերմանիա պիտի փորձէ ետ առնել Սարի շրջանը եւ թէ «մեր անգլիւսաքսոն դաշնակիցները իրենց զօրքերը պիտի կեդրոնացնեն Գերմանիոյ վերազինման վրայ եւ պիտի լքեն Ֆրանսան»։ Հակառակ այս բոլոր մտահոգութիւններուն, զեկուցաբերը համաձայն է վաւերացման, վասն զի Ֆրանսան իր զինուորն ունի զօրաւոր եւ կենսունակ դըրացի մը, Գերմանիան եւ արեւմտեան աշխարհը հարկադրուած է ապահովել իր ինքնապաշտպանութիւնը սովետական ուժին դէմ։

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ գիշեր ուշ ատեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ յարաբերութիւնները բարւոքելու համար Լիբանան պատրաստ է միջնորդելու, ինչպէս կը հաստատէ Պէյրութէն Այս առթիւ Լիբանանի վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թրքական պետականին հետ։ Իրաքի հետ համախորհուրդ, Լիբանան պիտի միջամտէ որպէսզի Թուրքիա զսպէ իր լրագրական պայքարը Սուրիոյ դէմ։ Այս խնդիրը պիտի քննուի նաեւ Իրաքի եւ Լիբանանի ներկայացուցիչ Շարլ Մալիքի կողմէ, որ Պաղտատ մեկնեցաւ երէկ, Իրաքի վարչապետին հրաւէրով։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ԲԱՐԵՓՈԽՄԱՆ օրինագիծը յանձնուեցաւ Ազգ. Ժողովի նմտական յանձնախումբին։ Կառավարութիւնը ջնջած է 33րդ յօդուածը, որ քար գայթակղութեան դարձած է։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին գործերու նախարարին Ա. օգնականը, Կրոմիքօ, Շուէտ երթալով տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ կառավարութեան հետ։ Ինչպէս կը յիշուի, վերջերս խորհրդային լրտեսներ ձերբակալուեցան Շուէտի մէջ։

ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆ Լիւսիէն Լաքազ, որ 94 տարեկան ծովակալ մըն է, մեռաւ առջի օր։ Անցեալ Փետրուարին մէկ արուներ կորսած էր, անկումի մը հետեւանքով։ Հանգուցեալը երկու անգամ ծովային նախարար եղած է եւ գործօն դեր կատարած՝ առաջին մեծ պատերազմին առեն, իբրեւ հրամանատար Միջերկրականի Ֆրանսական նաւատորմին, ինչպէս եւ Մարսէյլի եւ Թուլոնի նաւահանգիստներու։ Ակադեմիկոս ընտրուած էր 1922ին։ Ակադեմիային անդամ ընտրուեցաւ 1936ին։

ԻՐԱՆԻ Շահին եղբայրը Փարիզ հասաւ երէկ, փնտռելու համար հանգուցեալ եղբօրը հօթնամեայ զաւակը, իշխան Ալի Պատրիկ, որ Զուիցերիայէն անհետացած է իր Ֆրանսացի մօրը հետ։ Ֆրանսական ոստիկանութիւնը կ'ըսէ թէ որեւէ լուր չունին տղուն եւ մօրը Ֆրանսա հասած ըլլալու մասին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվէստիա», խմբագրականով մը՝ կ'ազդարարէ թէ Ֆրանսայի ծերակոյտը շատ ծանր պատասխանատուութիւն մը պիտի ստանձնէ, վաւերացնելով Փարիզի համաձայնութիւնները։ «Այդ վաւերացման հետեւանքը պիտի ըլլայ Ֆրանսայի ժողովուրդը զրկել իր ամէնէն հզօր նեցուկէն եւ յանձնել արեւմտեան Գերմանիոյ վրէժխնդիրներուն»։

ՅԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱԾ ՄԸ

Ալֆորվիլի իրենց բնակարանին մէջ հեղձամահ գտնուած են Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մանուկեան (54 տարեկան, Շապին Գարահիսարցի)։ Զորեսարթի տասօտ կանուխ հրշէջները եկան՝ ... [illegible] կայն անօգուտ, երկուքն ալ արդէն մեռած էին։ Կը կարծուի թէ վառարանին խողովակը գոց ըլլալով, թունաւորուած են ածխային թթուէն։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան
Այս Կիրակի ժամը 15ին
MAISON DE LA CHIMIE, 28bis Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն՝ ԿՈՄՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ) եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Գ. ԱԼԵՔՍԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՅԱՐՔԷԹ-ՆԱԳՈՎԵԱՆ, Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՕՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն)։
Հ. Յ. Դ. Գանեէօ — Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՑԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (Հայկ. պար)։
Կը նուագէ ՋԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)
Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՑԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
Ղեկավարութեամբ հեղինակին։
Մուտքը ազատ է

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ԲՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ը. ՑԱՆԿ

Ա. Տապալեան	10.000
Գ. Կոլկուեան («Յառաջ»ի միջոցաւ)	10.000
Ա. Տ. Կ.	5.000
Ե. Աստանալեան	5.000
Այրի Տիկ. Ռուբէն Զարդարեան («Յառաջ»ի միջոցաւ)	5.000
Սարգիս Մինասեան եղբ.	2.000
Եփրեմ Թեւանեան	1.000
Վահրիճ Եսայեան	1.000
Յ. Պալեան	1.000
Պօղիկեան Քհնյ.	1.000
Հ. Պօտկեան	500
Ոմն	100
Գումար	41.600
Նախորդ գումարը	365.000
Ընդհ. գումար	406.600

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. Մշակոյթին

Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին։

Կը խօսի գրագէտ
ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Նիւթ՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏՊՈՒԹԻՒՆԸ։

Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՕԼՏԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ — Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը Մարտ 13ի թէյասեղանին առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ իր դրամարկղին — Մ. Անասեան, Ա. Սիսեան, Օրիորդներ Թէրզիեաններ եւ քանի մը ընկերներ հազարական ֆրանք։

Մ. Սալամեան, Մ. Ալիքեան, Վ. Մարուքեան, Մ. Միքայէլեան, Ա. Մուխաֆեան, Ա. Կիւմիւշեան, Վ. Օնպաշեան, Թորոսեան Ովսաննա, Ճերմակեան, Մանուկեան, Գ. Օհանեան, Մ. Ճէլալեան, Ս. Կիւրճեան, Ա. Երանոսեան, Ի. Քիւրքճեան, Օր. Ուզզուրլեան 500ական Ֆր։ Ս. Արապեան 750, Տիկ. Աննիկ եւ Ե. Կիւմիւշեան 200ական ֆրանք։

Օգախոխութեան կայանի համար ալ եղան հետեւեալ նուէրները — Տիկիններ Հախխամէ Միսքճեան հազար ֆրանք, Մանուկեան 500 Ֆր., Ճերմակեան 500 ֆրանք։

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Մութիւալիթէի մեծ սրահին մէջ

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՍՏ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր-եան Ենթակոմիտէին ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած է Փետրուար 18ի տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի ժամը 3.30ին, զպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ։ Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ [illegible]
Երգահանդէս Գ. տարի

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20.30ին, քաղաքապետարանի սրահը։
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, Քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ։
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ)։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՒԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիւլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ։
Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ
Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն կէս գիշեր, Բէօ տ'Էքիտանեշ, 32-34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա։

Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու։
Մուտք 250 ֆր.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Գ. Ճրճրեան եւ զաւակները՝ Գառնիկ եւ Տիգրան՝ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ պատարագ, հանգուցեալ Տիկին Ցոլինէ Ճրճրեանի (Ծնեալ Աւշարեան)
յիշատակին։ Ի գիտութիւն իր բոլոր ազգականներուն եւ բարեկամներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն եւ ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ստեփան Թիրեաքեանի (Ալֆորվիլ) եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց մօրը մահուան առթիւ եւ երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան ֆոնտին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Յակոբ Ալլահվերտեանի իր եղբօր հաջատուր Աղլաղանեանի մահուան առթիւ եւ 2500 Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան ֆոնտին։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգախոխութեան կայանին համար։ Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թաղէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20.30ին, Լա Պառոլթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Նորի դիմացը)։ Ներկայանալ անդամատետրերով

Կը զեկուցանէ ընկ. ԿՈՄՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ — Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը

ԻՍԻ — Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, Խրիմեան դպրոցը։

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Միութեան հերթական հրապարակային դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Ազգ. Տան մէջ։ Պիտի խօսի Պ. ԱՐԹԻՆ ՍԱԼԱՄԵԱՆ, ԺԸ դարու Օսմանեան ամիրաներու գործունէութեան մասին. Մուտքը ազատ է.

ՊԱՏԱՐԱԳ ՋԱՑՆԱՍՓԻՒՌԻՒՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10էն Վարիկանէն պատարագ Զայնասփիւռէն, կարճ ալիք 31.41, 25.55, 19.84։

× Հայածէս պատարագ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 6ին, հանգիստեան պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Գրիգորի մատրան մէջ։ (148 Ռիւ տը Լ'Էկալիթէ)։
Ս. Խաչի ծուխի դպրոցական ... [illegible]

DU 16 AU 25 AVRIL 1955
IMPORTANTES FACILITES DE VOYAGE
Demandez le Catalogue des Exposants
470 fr contre remboursement.
Renseignement: LYON,
Rue Menestrier, (BU 55 - 05)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ եղբայրք, Միսաք եւ Իսկէնտէր Քէօշկէրեան, հօր անունը Արմէն, մօր անունը Գոհար, Եօզղաթի գիւղերէն, Գարաեազուզ գիւղացի։

Փնտռողն է հօրեղբօր տղան Պ. Աւետիս Քէօշկէրեան, հօր անունը Յարութիւն, մօր անունը Տիրպար։ Կը խնդրուի հաղորդել հետեւեալ հասցէին —
16, Rue Cuvière, Vienne (Isère, France)

Կը կարծուի թէ Երուսաղէմ կամ Եգիպտոս կը գտնուին։

Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել։

ԾԱԽՈՒ Է

Տուն մը, ամփրէշի փոն տը Շօմէրօյ մը եւ ուրիշ խանութ մը։ Երեք կառքատուն, 14 սենեակ։ Շատ յարմար գիներ եւ վճարման դիւրութիւն։ Դիմել՝ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, 80, Av. de Livry, Sevran

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

31՝ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7632 31e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 հատը 12 ֆր․

ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՐՏ * SAMEDI 26 MARS 1955

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3043

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՐՈՒՆ Է, ՏՂԱ՛Ք

Գարուն՝ է բնութեամբ։

Դուք ալ մեր գարունը՝ տարիքով եւ ձեր կազմակերպութեամբ,— Նոր Սերունդ ։

Վաղը, Կիրակի պիտի տօնէք ձեր Օրը, պատմելու համար կատարուած նուաճումները։

Ունկնդիրները պիտի ուզեն իմանալ թէ ի՛նչ աշխատանքներ կատարած էք, ընդարձակելու համար ձե՛ր իսկ փրկութեան ցանցերը ։

Մեր գիւղացի մշակները գարնանացա՛ն կը կատարէին, առանձին հոգալով աշնան բաժինը ։

Անոնք որ իրենց կեանքին աշունը կը բոլորեն, անձկութեամբ կը սպասեն ձեր գարնանացանին ․ Երիտասարդութեան ցանքին ։

Գիտէք որ մեր ընկերային եւ հանրային կեանքն ալ գարնանացանի մը կը կարօտի։

Ձեր կոչումն է կատարել այդ պարտականութիւնը։ Նախ՝ ձեր ինքնապաշտպանութեան, յետոյ ընդհանրական բարիքին համար

Ի՞նչ կ՚արժէ երիտասարդութիւն մը առանց գարնանային շունչի․ Առանց խանդավառութեան, հաւատքի եւ յարատեւ գործունէութեան ։

Միջավայրի փոփոխութիւնը պէտք չէ պատրուակ ծառայէ, ընկրկելու, թարթափելու կամ կէս ճամբան մնալու համար ․

Ունիք ուղեցիծ եւ ասպարէզ։ Աջակիցներ եւ ուղեկիցներ ։

Կը վայելէք լայն ազատութեան ինքնագործունէութեան ։

Երէկ ուրիշ երիտասարդութիւն մը ճորտները կը հիւսէր եւ կը մաքառէր անվեհեր, պժոխային պայմաններու մէջ ։

Եթէ ան հող ունէր ոտքին տակ, միեւնոյն ատեն կը տենէր դամոկլեան սուր մը՝ գլխուն վերեւ ։

Այն ատեն [illegible] [illegible] անոնք կը լեցնէր իր աչքեր, իր իսկ [illegible]

Եւ ամէն անգամ նոր կայծեր կը շողային, Ջահը վառ պահելու եւ յաջորդ սերունդին փոխանցելու համար ։

Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդը ունի ներշնչարան մը անսպառ — պատմութիւն Հայոց, հին դարերէն մինչեւ մեր ժամանակները։

Ունի մշակոյթ մը բազմակողմանի, որուն զարգացումն ու թարմացումը ձեզմէ ալ ճիգեր կը պահանջեն ։

Անցեալ երեսուն տարիները անգամ մը եւս հաստատեցին թէ երբեք պատմութիւնը չունինք նկատի երեւոյթ սաստութեան մէջ ։

Եթէ երէկ բռնութեան լուծը գլխիկոր երեւոյթ մը կուտար մեզի, այսօր ամէն իրաւունք ունինք միշտ քալել բռնելու մեր ճակատը, իրական արժանիքներու պատռոյ յայտութեամբ ։

Մարդկային գործունէութեան ո՞ր մէկ ասպարէզին մէջ ետ մնացինք ։

Ո՞ր մէկ զարգացման մէջ կարգ չփոխեցինք ։

Մտքի ճախրանքներու ո՞ր մէկ բարձունքը անհասանելի մնաց մեզ ։

Այս լուսապայծառ իրականութիւնը միշտ ուժ մը կը կազմէ տարագիր երիտասարդութեան համար ։

Առաջին ճակատին վրայ արձանագրուած նուաճումները կը պահանջեն բացառիկ ճիգեր՝ ներքին ճակատի վրայ ։

Այդ աշխատանքն է որ կը սպասենք ձեր գարունքէն, ընկերներ եւ քաղաքացիներ։

Դուք պիտի անօրինէք ձեր ճակատագիրը, օգտուելով ազատ աշխարհի բոլոր պատեհութիւններէն ։

Ձեր կրակոտ աչքերը եւ ուշիմութիւնը կոչուած են փարատելու յոռետեսութեան ամպերը ։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԻՒՃԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ ԵԹԷ ՉՎԱՒԵՐԱՑՆԵՆ

●

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ՄԷՋ

Երկրորդ օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, վարչապետը ստիպուեցաւ խօսք առնել եւ լուրջ ազդարարութիւն մը ուղղել Հանրապետութեան Խորհուրդին անդամներուն։ Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեցուց ․

— « Ձենք կրնար յաւիտենապէս բանել մեր դաշնակիցներուն թէ Ֆրանսա նորէն փոխած է միտքը։ Եթէ այդպէս պատահի այս ժողովին մէջ ալ, ես չեմ որ այդ պարագան պիտի անդրկացնեմ անոնց »։

Այս յայտարարութենէն կը հետեւի թէ Պ․ Էտ․ Ֆոր պիտի հրաժարի, եթէ Ծերակոյտը չվաւերացնէ Փարիզի համաձայնութիւնները։ Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, դահլիճը կրնայ վստահութիւն պահանջել միայն Ազգ․ Ժողովին մէջ․ բայց եւ այնպէս վարչապետին յայտարարութիւնը համազօր էր վստահութեան քուէ պահանջելու։ Պ․ Ֆորի սպառնալիքը եզական պարագայ մը կը կազմէ․ Նախընթաց դահլիճներէն ոչ մէկը տապալած է Հանրապետութեան Խորհուրդին միջոցաւ ։

Ահաւասիկ վարչապետին յայտարարութեանց ամփոփումը ․

Կը պահանջէք որոշում չտալ ճնշումի եւ սպառնալիքի տակ։ Բայց մեր դաշնակիցները այդպիսի բան ըրած չեն։ Ճիշդ է որ Ֆրանսայի դիրքին զանազան փոփոխութիւնները զարմանք պատճառած են մեր բարեկամներուն։ Մենք ջատագովեցինք Ատլանտեան դաշինքը։ Ուզեցինք որ Ամերիկան չհեռանայ։ Այն ատեն մեր դաշնակիցները խնդրեցին լեցնել ուժի պարապը Եւրոպայի սրտին վրայ։ Մենք « այո » ըսինք։ Նոյն իսկ ջատագովեցինք միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը ։ Ստորագրեցինք դաշնագիր որ, եզերական պարագաներու մէջ, պէտք է մերժուէր։ Խնդիրը այն չէ թէ Գերմանիոյ վրայ վստահութիւն ունի՞նք թէ ոչ, այլ այն թէ վստահութիւն ունի՞նք մենք մեր վրայ։ Ինչ որ ալ ընէ Ֆրանսան, արեւմտեան Գերմանիան պիտի վերստանայ իր անկախութիւնը։ Բուն խնդիրը Ֆրանքօ-գերման յարաբերութեանց հարցն է։ Ես անգամ էի Նիւրընպէրկի դատական ատեանին, բայց երբեք այն կարծիքը ունեցած չեմ թէ Գերմանիան ոճրագործ երկիր մըն է ։ Մենք արէ չանցուցինք անոր բնակչութիւնը։ Անհրաժեշտ է որ կարելի դառնայ ֆրանքօ-գերման գործակցութիւնը։ Այժմ ուրիշ ստուեր մը կը սաւառնի մեր վրայ։ Օգտուիլ Գերմանիոյ նոր կարգուսարքէն եւ ժողովրդապետական կլիմայէն զոր կը հաստատենք ամէն օր։ Ես պիտի նախընտրէի որ Գերմանիան առաջին զինաթափ պետութիւնն ըլլար, փոխանակ դառնալու վերջին վերազինեալ պետութիւնը։ Բայց, սրո՞ւնն է յանցանքը ․ Ֆրանսա միշտ պաշտպանած է զինաթափութիւնը եւ հակակշիռ․ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը պէտք է ըլլայ պայծառ, ուղղագիծ, առանց երկդիմութեան, յառելով դէպի ապագան »։

Երէկ ալ արտաքին գործերու Նախարարը խօսեցաւ ։

✕ Վիճաբանութեանց ընթացքին ընդդիմադիրներէն մին խստօրէն քննադատեց նախորդ կառավարութիւնը, Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին խորտակման պատասխանատու համարելով Մենտէս Ֆրանսը։ Ուրիշ մը, Շափալէն, որ Տախտու աքսորուած էր, պարզեց գերմանական արգելարաններու սարսափները եւ ա-

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Շինում են հա՛, շինում ․ ․

Լեյպրիստական պարտիա ։ Այսպէս կը կոչեն Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը ։ *Լէյբըր*՝ աշխատանք, «իստը» ական, իսկ *իստակա՞նը* ։

Միլիտարացում, ռեմիլիտարացում .— Ամէնուդ գիտցած «վերազինում»ն է, այնքան հասուն եւ բովանդակալից ։

Ժոնգլօրիստ (ժոնկլէօր)։ — Ձեռնածու ։

Ամորալ = Ապաբարոյ։

Պրես - կոնֆերանս = լրագրական ասուլիս ։

Պակտ = Դաշինք։ *Բեգիոնալ* (շրջանային)․— *Կոնստրուկտոր* — կառուցանող ։ *Պրովինցիա* = գաւառ ։

— *Առօրեային էնէրգիան* պէտք է նպաստի մտրդկութեան *պրոգրեսին*։

Եթէ տրամադրութիւն ունիք, նաշակեցէք, պրտասանութեան փորձ մըն ալ կատարելով .—

Միզանսցենա (միզ ան սէն) = *բեմադրութիւն* ։ *Սցենարիօ* (սէն) = բեմական տեսարան ։

Բոլորն ալ հաւաքուած՝ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի վերջին թիւերէն, պատահաբար ։

Կը թուի թէ Երեւանի Տերմինոլոգիական ինստիտուտը եւ մամուլը մրցումի ելած են, երկու քայլ յառաջ, տասը քայլ ետ Լեքթալու համար ․

Անցնինք արտասահման ։

Ամերիկայէն Փարիզ եկած այցելու մը օրիորդ ․ իր տպաւորութիւնները հրատարակելով կրթական հաստատութեան մը մասին, կը գրէ ․

— « Անոր մօտ (կը գտնուի) հանդիսասրահը, եթէ չեմ սխալիր՝ 500 եագի *մատակարարելու* յարմարութիւններով» (*Գայքար*, 26 Յունուար)։

Գիտէ՞ք թէ ինչ ըսել կ՚ուզէ եւ թէ ինչ կը նշանակէ մատակարարել ։

Պոլսոյ *Ժամանակը* կը շարունակէ ինքնուրոյն հայերէնի գոհարներ ցանել անտառսն յարատեւութեամբ ։

Անցեալ Փետր․ 26ի թիւէն կը քաղեմ հետեւեալ նախադասութիւնը, խորագիրն ալ միասին ․

— *Աթաթիւրքի կեանք․ փրկած ժամացոյցը — « Մուսթաֆա Քէմալ ընկերակցութիւնը նամակ մը պիտի ղրկէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին եւ պիտի խնդրէ որ ներկայիս գերման զօր․ Ֆոն Զանտերսի մօտ գտնուող Աթաթիւրքի ժամացոյցը քաղաքիս Աթաթիւրքի թանգարանը ուղարկուի »*։

Կ՚առաջարկեմ Փարիզի շաբաթական դասընթացքներու աշակերտներուն լուծել հանելուկը ,—

Աթաթի՞ւրքն է որ զօր․ Զանտերսի քով կը գտնուի թէ անոր ժամացոյցը ։

Տակաւին կայ — «Եզակիացութեամբ յանդուեցաւ (յանգեցան) եւն․ ։

Աչքերդ լոյս ժողովո ․ ՎԱՀԷ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախագահը, Թէոտոր Հէօս, Մարտ 24ին ստորագրեց այն օրէնքները որ կը վաւերացնեն Փարիզի համաձայնութիւնները ։ Այսպէս արեւմտեան Գերմանիան վերջնապէս վաւերացուցած կ՚ըլլայ զանոնք Ուշագրաւ է որ Նախագահը չէ սպասած Գարլսրուէի սահմանադրական ատեանին որոշման։ Ինչպէս յայտնի է, ընկերվարական կուսակցութիւնը այդ ատեանին դիմած է, ապօրէն համարելով կնքուած համաձայնութիւնները։Գերման Նախագահին ստորագրութիւնը մեծ ազդեցութիւն գործեց, փարատելով ամէն կասկած Գերմանիոյ մտադրութեանց մասին։ Կը կարծուի թէ այս պարագան ալ պիտի ազդէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Խորհուրդին վրայ ։

Ներկայ պարագաներուն մէջ Նախագահին ստորագրութիւնը սովորական ձեւակերպութենէ աւելի բան մըն է, քանի որ կ՚ապացուցանէ թէ վարչապետը՝ Տոքթ․ Ատընաուըր սահմանադրութեան համաձայն ազատ է դաշնագիրներ վաւերացնելու ։

Գարլսրուհէի ատեանին որոշման կը սպասուի Բշ․ օր։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն այժմ կը խորհրդակցին, Չորսերու խորհրդաժողով մը առաջարկելու համար Խ․ Միութեան, անմիջապէս որ վաւերացուին Փարիզի համաձայնութիւնները ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսական կառավարութիւնը նախաձեռնութիւն ստանձնած է այս ուղղութեամբ։ Արտաքին գործերու Նախարարը, Պ․ Փինէ, բացորոշապէս պարզած է Ֆրանսայի դիրքը, անգլիական դեսպանին եւ ամերիկ․ գործակատարին հետ ունեցած տեսակցութեանց առթիւ։ Մինչեւ անգամ կ՚ըսուի թէ յուշագիր մը յանձնուած է երկու դաշնակիցներուն ։

Փարիզի եւ թէ Լոնտոնի մէջ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Նախագահ Այզընհաուըրի վերջին յայտարարութիւնը, որով տրամադիր կ՚երեւայ կարծիքի փոխանակութիւն մը կատարելու Խ․ Միութեան հետ ։ Կը թուի թէ Մ․ Նահանգները հրաժարած են նախապայմաններ առաջ քշելէ ։

Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ մօտերս խորհրդակցութիւններ պիտի կատարուին յառաջիկայ Մայիսին, Չորսերու խորհրդաժողով մը հրաւիրելու համար ։

✕ Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը գրէ թէ « նոր եւ ծայր աստիճան կարեւոր» առաջարկ մը պիտի ներկայացուի յառաջիկայ շաբթու, զինաթափութեան մասին։ Այս նոր ծրագիրը հիմնուած է 1954 Յունիս 11ի անգլօ-ֆրանսական առաջարկներուն վրայ եւ միջազգային պայմանագիր մը կը նախատեսէ, սպառազինութեանց կրճատման եւ հիւլէական զէնքերու խափանման մասին։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, պիտի առաջարկուի բոլոր պետութեանց պայմանագիր մը կնքել, յանձն առնելով հետեւեալ պարտականութիւնները․—

Ա․— 50 առ հարիւր կրճատել դասական զէնքերը եւ ոչնչացնել բոլոր հիւլէական զէնքերը, պայմանագրին ստորագրութենէն վեց ամիս ետք․ Բ․— Երկրորդ կրճատում մը կատարել յաջորդ վեցամսեակին։ Միեւնոյն ատեն, յանձն պիտի առնեն չարտադրել այնպիսի զէնքեր, որոնք զանգուածային ջարդումներ յառաջ կը բերեն ։

ԼՈՆՏՈՆԷՆ մեզի կը գրեն թէ իրանահայ նկարիչ Պ․ Յ․ Մինասեանի ցուցահանդէսը բացուած է հովանաւորութեամբ իրանեան դեսպանին։ Անգլ․ թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին նկարահանդէսի մասին ։

Խ․ ՄԻՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարը, Մոլոթով, Մոսկուա հրաւիրեց Աւստրիոյ վարչապետը, խորհրդակցելու համար հաշտութեան դաշնագրի մասին։ Կ՚ըսուի թէ Մոսկուա տրամադիր է պարպելու իր զօրքը, կարգ մը պայմաններով ։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը եւ արտաքին Նախարարը Մ․ Նահանգները մեկնեցան ։ Պիտի այցելեն նաեւ Քանատա, քաղաքական եւ տնտեսական շահեր պաշտպանելու համար ։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞ՆՉ Է «ՓՈԼԻՎԱԼԱՆ»Ը

Ֆրանսայի հարկային դրութիւնը, որու դէմ ուժգին պայքար մը բացուած է վերջերս, լրջօրէն կը զբաղեցնէ մամուլը եւ հանրային կարծիքը. Ինչպէս յօդուածով մըն ալ պարզեցինք, Սէն Սեռէի գրավաճառը, Փիէռ Փուժատ, մասնաւոր կազմակերպութիւն մը ստեղծած է, պահանջելով ջնջել տուրքերու ստուգման ման-րակրկիտ ձեւակերպութիւնները, վճռել կարգ մը տուրքեր եւ չեղեալ համարել պատժական տնօրինութիւնները:

Այս պայքարին առթիւ յաճախ կը յիշուին «փոլիվալան» քննիչներուն խստութիւնները:

Տեղական թերթ մը կը գրէ թէ այդ քննութեանց հեղինակն է հարկային գործողութեանց բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, Գ. Լոռէն: Ան ստեղծեց մասնագէտ խումբեր, հարկատուները հետապնդելու համար, ամենավերջին վարպետութեամբ: Նախ սկսաւ իր շուրջ հաւաքել երիտասարդ, կործունեայ պաշտօնեաներ, որոնք դիւրաւ պիտի չմոլորէին:

Գործի ձեռնարկելէ առաջ հարկախոյզները (փոլիվալան) նախապատրաստական դպրոց մը կը յաճախեն, զոր հիմնեց Գ. Լոռէն եւ ուր կ'ուսուցանեն հարկային քննութեան բոլոր նրբութիւնները: Աշխարհի ամէնէն բարդ գործողութիւնն է այս: Տեսակ մը դասընթացք հարկային մաքսանենգութեան դէմ:

Ինչպէս կը պատմէ նոյն թերթը, պատերազմէն առաջ երբ տուրքերու քննիչ մը կը ներկայանար հաստատութիւն մը եւ կը պահանջէր հաշուակալութեան բոլոր տետրակները, աւելի շատ կը ճգնէր իր ոգիտութիւնը պարտկելու, քան մէջտեղ հանելու զեղծումի մը հետքը:

Անկէ վար, ամէն հարկային վարչութիւն կ'աշխատէր առանձին եւ իր հաշւոյն: Կարծես թէ չէին ուզեր դիմել տօմարներուն.

Գ. Լոռէի բուն նպատակն եղած է հարկային քննութեան համար գործածել աշխատանքի այն մեթոտները որոնք կը գործածուին քրէական օրէնքի մէջ:

Հարկախոյզները իրենց փորձերը սկսան արտադրող կամ բաշխող հարկատուներու հարկախուզութեամբ:

Մեծ ճարտարարուեստներէն ետք առնոնք անցան միջին ձեռնարկներու, սակայն բացի քանի մը պարագաներէ, անոնք ոչ մէկ անկանոն հաշուապահութիւն գտան եւ ստիպուեցան հետապնդել աւելի փոքր հաստատութիւններ:

Անհարկւ համբաւ ունէին հարկախոյզները: Ամէնէն առաջ խլրտեցան երեսփոխանները, պահանջելով ջնջել այդ դրութիւնը: Ուշ էր: Գ. Լոռէն տարածած էր իր իշխանութիւնը: Ան կ'աշխատէր նախ փոքրիկ գրասենեակի մը մէջ, իսկ նոր կայիս կը վարէ Ելմտական նախարարութեան հսկայ շէնքին հարկային բաժինը:

Ամէն օր թարմ ուժեր կը հասնէին Սէն Սիւլփիսի հարկային դպրոցէն: Դրամը կարծուածէն աւելի շատ եւ շուտ կը գանձուէր: Երեսփոխանները ընդհարում կ'ունենային Ելմտական նախարարութեան հետ: Եւ անգամ մը որ շարժման մէջ դրուեցաւ վարչական մեքենան, այլեւս ոչ մէկ բան կրնար սանձել: Հարկախոյզներու թիւը 376 է, իսկ տուրքերը ճշդողներու թիւը 4700:

Այն ատեն էր որ վրայ հասաւ Փինէ, կողմնակից՝ տուրքերու մեղմացման: Նախկին վարչապետին պարզած սկզբունքը խորապէս վրդովեց Ելմտական նախարարութեան աւանդապաշտները: Բայց ներումը քուէարկուեցաւ.

Երբ վերջ գտաւ ընդհ. ներումի թուականը, հարկային վարչութիւնը գործի ձեռնարկեց յաւելեալ եռանդով մը: Գանձային պաշտօնեաները կանոնաւորապար գործադրեցին շրջաբերականներու յանձնարարութիւնները եւ խորհրդարանական ու օրէնսդրական կանոնները:

Եւ քննութեան խստութեան շնորհիւ մաքսանենգութիւնը նուազեցաւ, մեծ գործերու մէջ, որոնք ցարդ աժան ազատած էին: Սակայն այլեւս ոչ մէկ բան կրնար դիմանալ նոր քննիչներուն, որոնք ելած էին հարկախոյզներու դպրոցէն:

Կասկածի ենթարկելէ առաջ, հարկախոյզները կը հետեւին երկար փորձերու, անցնելով դրամատուներէ, հայթայթիչներէ եւայլն: Ան որ կը դիտէ կապոցներու պիտակները կայարանի մը մէջ պահւդրուած ապրանքներուն եւ հասցէները կ'առնէ, հարկախոյզ մըն է: Քանի մը օր ետք հարկախոյզները կը դիմեն այդ հասցէին եւ կը ճշդեն թէ ղրկուած ապրանքները Փարիզէն արձանագրուա՞ծ են իր հաշուետոմարին մէջ:

Եւ երեսփոխանները սկսան տրտնջալ թէ հարկախոյզները ոստիկանական մեթոտներու կը դիմեն, հարցաքննութեան բիրտ ձեւերով: Ելմտական նախարարութիւնը չուզեց ջնջել հարկախուզութիւնը, այլ հարկախոյզներուն պատուիրեց որ չթերանան քաղաքավարութեան կանոններէն. Օրինակ, հարկախոյզ մը սկզբունքով իրաւունք չունի դարակ մը բանալու, սակայն կրնայ խնդրել հարկատուէն որ բարեհաճի բանալ...

Երբ հարկախոյզ մը գործի մը լծուի, այլեւս կէս ճամբան չի մնար, որովհետեւ պիտի վնասէ իր համբաւին:

Օրինակ, հաստատութիւն մը որ մասնագէտ էր մետաղագործական շինութեանց, նախ կը գնէր իր հում նիւթերը, յետոյ կը համաձայնէր ուրիշ հաստատութեան հետ որ տեղին վրայ կը շինէր: Ուրիշ մասնաճիւղ մը կը քակէր ամբողջութիւնը եւ կը վերաշինէր յաճախորդին մօտ: Հանելուկ էր գիտնալ տուրքին չափը, երեք հաստատութիւններէն իւրաքանչիւրին մէջ:

Հարկախոյզները մանաւորապէս կը հետապնդեն մեծ մաքսանենգները, որոնք կայթակղելի շահեր կ'ընեն, ապօրինաբար մրցելով պարկեշտ քաղաքացիներու հետ, արտադրող թէ սպառող:

Սակայն անոնց արտակարգ եռանդը վրդովում կը պատճառէր: Բոլոր նահանգներէն գանգատներ կը լսուէին:

Կառավարութիւնը շուտ ըմբռնեց վտանգը, եւ արդէն օրինագիծ մը պատրաստած է, որ պիտի քննուի Մարտ 28-ին, Ազգ. Ժողովին մէջ:

«Փոլիվալան» անունը ժողովուրդին համար հոմանիշ է ճնշումի:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

«ՄԱՌՈՒՇԷՃԻ» ՅԱԿՈԲ

*

Ամէն առաւօտ, գրեթէ միեւնոյն պահուն, երկաթէ վարագոյրի մը աղմուկը կ'իմանամ: Պատուհանէս կը նայիմ, մառշէճի Յակոբն է, միշտ մաքուր հագուած, գլուխը բաց, աղպղպեղ մազերուն մէջ անթերի ճեղք մը բացած, ճակտին վրայ փունջ մը մազեր խնամքով շեղակի ետեւ տարած, իր ամերիկեան չքեղ կառքը կառատունէն դուրս հանելով կը կեցնէ մայթին եզերքը, վար կ'իջնէ, կառատունը կը գոցէ, թեւի ժամացոյցին վրայ արագ ակնարկ մը նետելէ վերջ կը մտնէ կառք ու կը սուրայ մեղմօրէն:

Իր անունէն խաբուելով թող չկարծուի թէ այսքան համեստ գործի տէր մարդ մը կրցած է իրեն պարգեւել այս բացառիկ պերճանքը, — ամերիկեան չքեղ կառք մը: Ոչ, այս անունը կուգայ անցեալէն, երբ մառշէճ էր իր գործունէութեան ասպարէզը:

Այսօր ալ այդ մակդիրը կը կրէ հաճութեամբ, այնքան զօրաւոր է իր մէջ երախտագիտութեան զգացումը:

Հպարտութեամբ կը յիշէ իր մօտիկ անցեալը, իբրեւ ինք իր միջոցներով յառաջ եկած մարդ մը: Կը պատմէ թէ ինչպէ՞ս ուսէն կախուած զոյգ մը պայուսակներու բեռան տակ կը վազէր մեթրոյէն շոգեկառք, շոգեկառքէն հանրակառք, ժամ առաջ հասնելով լաւ տեղ մը գրաւելու համար «մառշէ»ին մէջ: Թէ ինչպէ՞ս երկու զոյգ գուլպայ ծախելու համար ժամերով լեզու կը թափէր, շունչ կը հատցնէր մինչեւ որ յաջողէր դժուարահաճ յաճախորդներուն քսակին բերանը բանալ տալ: Թէ ինչպէս երբեմն օրեր, սեւ օրեր, մէկ ֆրանքի առուտուր չըրած կը վերադառնար տրտում եւ գլխիկոր: Մելամաղձոտ շեշտ մը կը գնէ իր պատմութեան մէջ, կարծես թէ այսօր ալ այդ կեանքը կ'ապրի, միայն մերթ ընդ մերթ սրամիտ ելոյթներ կը մատնեն այսօրուան փոքր կուշտ մարդու հոգեբանութիւնը:

Հպատացած է տարիներու ընթացքին հանդարտ հանգրուան. Այս պարագան նշմարելի է իր կենցաղավարութեան մէջ:

Ոչ նոր հարուստի մը մեծամոլութիւնը ունի եւ ոչ ալ պզտիկ մարդու մը պարզամտութիւնը: Երբ կառքին շուրջը կը դառնայ, իր շարժուձեւերուն մէջ պեղջուկի մը պէս պարզուկ մը չէ, որ ըսեն թէ այս կառքը իրեն չէ վայլած, եւ ոչ ալ նոր հարուստի մը պէս «ինծի կը նային կործի» հոգեբանութիւնը կը ցուցնէ, այլ չափաւոր «տեսած» մարդու մը տպաւորութիւնը կը ձգէ դինքը դիտողին վրայ:

Այսքան մը ծանօթացնելէ ետք, պատմեմ թէ ինչպէ՞ս դժուարին սկզբնաւորութենէ մը վերջ այսօր կը գտնուի կարեւոր հաստատութեան մը գլուխը եւ միլիոններու հետ կը խաղայ:

Յակոբն ալ շատերուն պէս Արեւելքէն փչած փոթորիկին հետեւանքով նետուած է այս ափերուն վրայ: Ան ալ շատերուն պէս գործարան մտաւ ապրուստը ճարելու համար: Հոն կեանքը տժգոյն էր, բայց ոչ անտանելի: Զմբռնեց որ կարելի է քիչ մը դրամ մէկդի դնել, քանի մը տարի ակռայ սեղմելով դրամագլուխ մը կազմել եւ գործի մը ձեռնարկել:

Այսպէս, ապագայ լաւագոյն կեանքի մը հեռանկարէն խթանուելով խնայողութեան ճամբան բռնեց: Երբ կիսամսեայ աշխատավարձը կը ստանար մանրակրկիտ բաշխում մը կ'ընէր, սենեակի վարձք, ուտելիք, հագնելիք, լուացք, մանր մունր ծախքեր, եւ մնացեալ կարեւոր մաս մը կը յատկացնէր խնայողական սնտուկին: Տետրակին մէջ թիւերը հետզհետէ կը բարդուէին, գերօնները կ'աւելնային եւ վեցերորդ տարին լրանալուն երկու տասնեակ հազարի պատկառելի գումարի մը հասած էին:

Այն ատեն ինքզինքը ըստ բաւականի տեղացի համարեց նորեկի փուշին թօթափելով նետուելու համար գործի ասպարէզ: Այլեւս Թընոյի չորս պատերը նեղ կուգային իրեն: Կ'ուզէր դուրս ելլել եւ հորիզոնը ընդարձակել: Գործի մարդուն որդը արթնցած էր իր մէջ, անհանգիստ էր, կ'ուզէր բան մը ընել, դրամ շահիլ: «Ապրելիք երկիր է, դրամ շահիլ եւ ապրիլ, այս է իմ խօսքս», կ'ըսէր: Գնաց հոս ու հոն, բան տեսաւ, բան իմացաւ, տեսածները վեր վար չափեց, կշռեց, իմացածները մաղէ անցուց եւ այն եզրակացութեան եկաւ թէ ինքն ալ բան մը պիտի կրնայ ընել: Յաջողութեան ճամբաները աւելի լայն տեսաւ, բայց պէտք էր զգոյշ ըլլալ, սխալ քայլ մը կրնար դինքը անդունդը գլորել:

Այսպէս, «տասը մտածէ եւ մէկ գործէ», նշանաբանին հետեւելով, ծրագիրներ յղացաւ, բայց քիչ մը տրամաբանելէ ետք անգործադրելի գտաւ: Օրինակի համար, մտածեց «խալիի գործ» ընել, բայց Աստափազարցի ըլլալով հանդերձ խոստովանեցաւ թէ խելքը չի հասնիր այդ գործին: Ուզեց հագուստ մաքրելու խանութ մը բանալ, բայց մասնագէտ չըլլալով վախցաւ, որ հագուստ մաքրելու տեղ իր դրամները կը մաքրուին: Մտածեց հին հագուստի գործ ընել, բայց վախցաւ որ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (108)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ
Յ Ո Ւ Շ Ե Ր Է Ս

●

Սուրհանդակները հաղորդեցին, թէ ուրիշ մանրամասնութիւններ չունին, եւ մեկնեցին իրենց գիւղը:

Մենք հանգիստ քնացանք: Մեզ ձայն տուին, երբ արդէն կէս օրն անցած էր եւ արեւը թեքուած դէպի արեւմուտք:

Մեր Ֆետայի ընկերները կէս օրէ վերջ պատահածին հետ միշտ հաշտ էին: Երկար ժամանակ պիտի չլինէր փամփուշտ սպառելու, քանի որ մեր փամփուշտները բաւարար չէին տասը կամ տասներկու ժամ տեւող կռիւների համար:

Մինչ անդին՝ շնորհազուրկ Թուրքերը, ահագին ռազմամթերք ունէին եւ փամփուշտ խնայելու մասին հոգ չունէին: Բացի այդ, երբ կռիւները առաւօտ կանուխէն սկսէին, նրանք միշտ պատեհութիւն ունէին նոյնիսկ հեռու տեղերից օգնութիւն ստանալու եւ աւելի ամրացնելու մեր շուրջը գտնուած դիրքերը:

Լէզք (Ցարալէզներ) գիւղի մէջ վտանգաւոր մի բան չպատահեց: Երեկոյեան դէմ ամբողջ գիւղը ոտի վրայ էր: Բոլորը կ'ուզէին տեսնել Անդրանիկին եւ Սասնոյ հերոսներին:

Անդրանիկի կարգադրութեամբ խումբը դուրս ելաւ գիւղի հրապարակը: Գիւղացի ծերեր, երիտասարդներ, պառաւներ, ջահիլներ եկան տեսնելու հայդուկներին եւ օրհնեցին զանոնք:

Զափազանց յուզիչ տեսարան պարզուեցաւ: Ոմանք կուլային, ուրիշներ կ'աղօթէին, իսկ գիւղի քահանան «Տէր, ուղղեա զճանապարհս մեր» կ'երգէր:

Անդրանիկ մի քանի հրաշունչ խօսքեր ուղղեց, եւ գիւղին հրաժեշտ տուինք:

Մեկնեցանք Լէզքէն դէպի Շահ Բաղի, երբ արդէն արեւը մայրը մտած էր: Մեր գնալիք գիւղը շատ մօտ էր: Այդ պատճառով իսկ չէինք աճապարում, ընդհակառակը, հանդստանալով կ'անցնէինք ճանապարհը, որպէսզի մինչեւ մեր գիւղ մտնելը գիւղը քնացած լինէր:

Պէտք է ասել, որ Լէզքը բաւական ապահով վայր էր: Նախ՝ Վան քաղաքից բաւական հեռու էր եւ մանաւանդ երթեւեկութեան ճանապարհներ չունէր: Իսկ Շահ Բաղին, ընդհակառակը, վտանգաւոր գիւղ էր եւ քաղաքին մօտիկ: Միեւնոյն ժամանակ, հոս ընտրելու պատճառներէն մէկը այն եղած էր, որ հետեւեալ օրն իսկ կարելի պիտի լինէր այդ տեղէն քաղաք մտնել եւ պատսպարուել:

Մեր Վանի ընկերները նկատել էին, որ գաղան թշնամին իր ուշադրութիւնը դարձրել էր ծովեզերքները պաշարելու: Այդ պատճառով էլ այդ գիւղը մեզ համար յարաբերաբար ապահով էր:

Կէս գիշերը անց հասանք գիւղի եզերքը:

Մէկը պոռաց, «ՎԱՐԱԳ»: Մենք էլ պատասխանեցինք նոյնութեամբ: Գիւղի խմբապետն եկաւ մեր հրամանատարի մօտ, ջարի գալուստ մաղթեց եւ ասաց.

Մեր գիւղը ձեր տրամադրութեան տակն է: Ամէն մէկս պատրաստ ենք ձեզ ծառայելու:

Կ'երեւի խմբապետը Պոլիս տեսած մարդ էր:

Խումբը տեղաւորուեցաւ գիւղի մէջ:

Անդրանիկը հարցուց.

— Վանից ուրէ մարդ եկա՞ծ է:

— Այո, Փաշա, ես եւ Գօգոսը եկած ենք, պատասխանեցին երկու կայտառ երիտասարդներ եւ յառաջ եկան:

Խօսոզը յայտնի ընկեր էր Վանի մէջ Երբ առաջին անգամ ես եւ Մուրատը Վան եղած էինք, ծանօթացել էինք նրանց հետ եւ նրանք, որպէս հին ընկերներ, մտերմօրէն բարեւեցին մեզ:

Խմբապետը Անդրանիկի առողջութիւնը հարցնելէ ետք, մի բաժակ լեցուց Շահ Բաղիի նշանաւոր գինիէն, բարի գալուստ մաղթեց եւ «մեր զէնքերի յաջողութեան համար» իր կոկորդը թրջեց: Առաջին անգամ ինքը խմելով կ'ուզէր ցոյց տալ, որ գա անխարդախ գինի էր եւ՝ զերծ է ուէւ վտանգաւոր խառնուրդէ ու թոյնէ:

Մուրատը դիմամբ հարցուց նրա առաջին անգամ խմելուն պատճառը: Խմբապետը պատասխանեց.

— Որպէսզի չկասկածիք ուէւ բանէ: Կը յիշէք անշուշտ, երբ Գիւղաշէնցի Ակօն խաբեց եւ թունաւորեց անմահ Սերոբին:

Մի միայն մէկ-մէկ գաւաթ առինք այդ գինիէն Անդրանիկ, Մուրատ եւ ես: Պատուիրուած էր չխմել. Հակառակ պարագային՝ պատիժը խիստ էր:

Անդրանիկ տեղեկութիւններ քաղեց սուրհանդակներէն, թէ ո՞րտեղից քաղաք պիտի մտնէինք, եւ թէ ճանապարհների վրայ գինուոր կամ զօրանոց կա՞յ թէ ոչ, որպէսզի տեղեակ լինէինք դժուարութիւններին եւ դիւրութիւններին:

Ալէս պարզեց Կոմսին արած կարգադրութիւնները եւ ըսաւ.

— Փաշա, այսօր հաղորդուեց մեր բոլոր խումբերին, որ պատրաստ լինին եւ եթէ հոս մի բան պատահի, նրանք անմիջապէս օգնութեան պիտի գան: Եւ եթէ գիշերը խաղաղ անցնի, նրանք երեկոյեան ժամը 12ից յետոյ պիտի գան եւ մեր գնալիք ճանապարհի վրայ պիտի սպասեն մեզ: Այս խումբը չորս մասերի պիտի բաժնուի հոն, եւ խմբապետներով միասին պիտի գնան որոշուած տեղերը: Կը յուսանք, որ մի բան չի պատահիր: Մեր առած տեղեկութիւնների համաձայն Թուրքերը դեռ կը հաւատան թէ՝ դուք ծովի վրայ էք:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

ապրանքը ձեռքը կը մնայ եւ կեանքին մինչեւ վերջը հին հագուստ կը հագնի: Վերջապէս գուլպայի գործ մըն ալ աչքի առջեւ ունեցաւ, գնաց Ապուքիր փողոցի մեծաքանակին գինը հասկցաւ «մառչէ»ներուն մէջ ալ մանրավաճառներուն գիները եւ տեսաւ որ Հրեաները մեծաքանակին գինէն աւելի աժան կը ծախէին:

Գուլպայի գործը, սկիզբէն ի վեր, միջազգային սկսնակներու խումբ մը քաշած է իրենց փարիզեան արուարձաններու «մառչէ»ները: Հոն կը տեսնենք ամէն ազգէ գուլպայ ծախողները որոնք իրենց «խանութը» չոկած, միջին մեծութեամբ պայուսակ մը, լայն բացած եւ ամէնէն աչքը բացերը գետինը լաթ մը փռած եւ ամբողջ ապրանքը 40 – 50 զոյգ գուլպայ քով քովի շարած, իրենք ալ ոտքի վրայ, անհոգէտ կը սպասեն հաւանական յաճախորդի մը:

Յակոբ ինքն ալ երկար տատանումներէ ետքը որոշեց միանալ այդ բանակին, եւ որովհետեւ ծննդավայրէն դիտէր առեւտրական սա սկզբունքը թէ խանութպան մը ապրանք առած ատենը կը շահի, իրեն համար կարեւոր էր իմանալ Հրեաներուն ապրանք առած տեղը:

Դժուարին գործ էր անծանօթ այլազգիէ մը կորզել գաղտնիք մը որուն յայտնութիւնը կը հակասէր անոր շահերուն: Պէտք էր բարեկամութիւն կեղծել եւ կամաց կամաց, զգուշութեամբ մօտենալ հարցին, ինչ որ ժամանակի կը կարօտէր:

Բարեբախտաբար ձուկը ծառը հանելու պէտքը չունեցաւ: Դիպուածը օգնութեան հասաւ, Հրեան «մառչէ»էն մեկնած ատեն իր գտնուած տեղին վրայ թուղթի կտորներ ձգած էր: Յակոբ նախզգացումէ մղուած մէկ քանին կը վերցնէ: Ո՜վ զարմանք, գուլպայի վաճառականի մը հասցէն կար վրան: Աւելորդապաշտ մը չըլլալով հանդերձ այս իրողութիւնը մեկնեց իբրեւ երկինքէն եկած բարի նշան մը, եւ իր ընելիք գործին յաջողութեան առաջին ազդանշանը: Այդ վայրկեանէն սկսեալ անվարան եւ եռանդով փարեցաւ գործին:

Եւ առաւօտ մը պայուսակը լեցուցած զանազան տեսակի եւ գոյնզգոյն գուլպաներով գնաց «մառչէ»: Հոն վարանոտ քայլերով եւ վեհերոտ շարժումներով տեղ մը փնտռեց, վերջապէս գտաւ եւ պայուսակը բացաւ: Յուզումէն կը դողար: Տարիներէ ի վեր փայփայած գործը իրականութիւն կը դառնար: Իրար խառնուած գուլպաները քով քովի շարեց եւ ամէնէն ընտիրները աչքի զարնելիք դիրքի մը մէջ դնելով, ոտքի վրայ սպասեց յաճախորդներուն:

Անցան վայրկեաններ եւ ժամեր, բայց ոչ ոք կը մօտենար իրեն, նոյն իսկ իր կողմը նայող չկար, բացի միւս վաճառորդներէն որոնք ծուռ ծուռ իրեն կը նայէին: Այդ օրը բան մը չծախած վերադարձաւ տուն. Հետեւեալ օրը նոյնպէս, յուսահատիլ սկսած էր, նորէն գործարանի գործը փնտռեց, բայց աշխատաւորի ինքնութեան թուղթը փոխանակուած էր «քոմերսան»ի եւ դարձեալ փոխանակել անկարելի էր: Անգամ մը ինկած էր թնճուկին մէջ, ուզէր չուզէր պիտի յարմարէր իր նոր վիճակին: Երրորդ եւ չորրորդ օրերը քանի մը զոյգ գուլպայ ծախեց եւ քաջալերուելով եռանդը կրկնապատկեց: Հետզհետէ սկսաւ հացին դրամը հանել շահածովը ապրիլ: Այսպէս քանի մը տարիներ:

Իր դրամագլուխին պզտիկ մասը միայն յատկացուցած էր գործին եւ երբ վարժուեցաւ, մտածեց ամբողջ դրամագլուխը տրամադրել եւ աւելի լաւ պայմաններու տակ աշխատիլ: Նախ պզտիկ գործածուած կառք մը գնեց, եւ վաճառականէն ալ կարեւոր զեղչ մը ստանալով մնացեալ դրամը ամբողջ ապրանքի պատկեցուց: Փոխանակ Փարիզի շուրջը դեգերելու, գաւառական մեծ տօնավաճառները ընտրեց իբրեւ գործունէութեան ասպարէզ:

Յակոբի համար նոր շրջան մը բացուեցաւ: Ամէն շաբաթ հազարաւոր ֆրանքներ գրպանը կը մտնէին կ'ելլէին իրեն կարեւոր շահեր ապահովելով: Երբ պատերազմը վրայ եկաւ մեծ քանակութեամբ ապրանքներ ունէր որոնք ծախուեցան անմիջապէս: Ուրիշ ապրանք գտաւ եւ ծախեց եւ վերջապէս Փարիզի կեդրոնին մէջ խանութ մը վարձեց ուր մեծաքանակի գործեր ըրաւ: Պատերազմէն վերջ, երբ հիւսուածեղէնի ազատ առուտուրը վերսկսաւ մեծ յաջողութիւններ շահեցաւ շնորհիւ իր դրամագլուխին եւ փորձառութեան:

Այսօր «մառչէճի» Յակոբ տէր է իր ծանրութեան չափ ոսկիի եւ գիտէ որ ուրիշներ իր հարստութեան մասին կը խօսին:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ԴՈԿՏ. ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

*

Մեծ դէմքեր կան, որոնց կը հանդիպինք պատահականօրէն մեր ճամբուն վրայ, առանց երբեք ճանչնալու իրենց մօտէն կեանքը: Այդպէս էր Աբեղեան մեր աչքին, երբ 1921ին կուգար Կեդրոնական (Պոլիս), մեզի խօսելու այլազան նիւթերու մասին, որոնց ճոխութիւնը մեզի զարմանք պիտի պատճառէր:

Միջահասակ էր, թիկնեղ, ծաղիկէն թեթեւակի աւերուած դէմքով ու արդէն ցանցառ մազերով: Օրուան դասերէն յոգնած տղաքը, անշուշտ քիչ մը կամաւոր զոհողութեամբ պիտի յօժարէին լսել պատկառելի մտաւորականը, որ իր լայն ճակտին ունէր Մարպուրկի համալսարանի փիլիսոփայական դոկտորի դափնեպսակը:

Դասաժամերէն դուրս, ամբողջ շաբաթ մը ուսուցչապետը մեզի խօսեցաւ Կովկասահայ զարթօնքի, թատրոնի, գրականութեան եւ Հայաստանի հանգերուն վրայ: Դորպատի համալսարանին դերը՝ ազգային վերածնունդի մարզին մէջ, Աբովեան, Նալպանդեան՝ Քամառ–Քաթիպա, Ահարոնեան, Իսահակեան եւ Թումանեան իրարու յաջորդեցին շարժապատկերի մը պէս.

Մինչեւ հիմա, — հակառակ աւելի քան 33 տարիներու անջրպետին, — աչքիս առջեւն է իր պատկերը: Կարծես փակուած զառաւեղի մը մէջ, խոշոր սեղանին մէկ ծայրէն միւսը կ'երթեւեկէ, մերթ քաղուածքներ ընելով ձեռքի բանաստեղծական հաւաքածոյէն: Բամբ ձայնը՝ ներշնչեալ պերճախօսութեան մը յորձանքէն տարուած, հեղեղի պէս կը յորդի ամփիթատրոնին կամարներուն տակ, անսահման խանդավառութեան ճառագայթներ սփռելով հոգիներէն ներս:

Պատերազմի երրորդ տարին, Դոկտ. Աբեղեանին պիտի հանդիպէի տարբեր պարագաներու մէջ: Արդարեւ, 1943ի գարնան կ'երթամ Պերլինի Քանթ փողոցի գրասենեակը, անձնական գործի մը կարգադրութեան համար: Այնտեղ կը տեսնեմ հիւծած զինուոր մը, որ Դրոյի եղբօրորդին էր: Որովհետեւ բոլորն ալ զբաղած էին, յօժարակամ կը ստանձնեմ զինքը տանիլ պատկանեալ յանձնախումբին, որ հաւաքուած էր Ֆրիտրիխշթրասէի մէկ սրճարանը: Սեղանին գլուխը նստած էր Դոկտ. Աբեղեան, շրջապատուած իր գործակիցներով եւ կովկասահայ պարախումբի տղոցմով: Մամուլէն ծանօթ էր անունիս: Շատ գոհ կը մնայ, երբ իրեն կ'ըսեմ թէ «1921ին զինքը լսելու պատիւն ունեցած եմ Կեդրոնական վարժարանի ամփիթատրոնին մէջ»: Յետոյ կը ներկայացնեմ հէք զինուորը, որ կը պարզէ իր կացութիւնը:

Աբեղեան կարգադրեց որ գիւղ մը ղրկեն, կազդուրուելու համար:

Մայիս 28ի անկախութեան տարեդարձը մեծ շուքով կը տօնուէր Պերլինի մէջ, գաղութին երեւելիներէն Դաւիթխանեանի նախագահութեամբ: Գերման «Արուեստի Տան» ընդարձակ սրահը կը յորդէր բազմութեամբ, որուն մէջ աչքի կը զարնէին սպաներ, արտասահմանէն եկուորներ ու մայրաքաղաքին հայ մտաւորականները: Աբեղեան կը գտնուէր զուարթ տրամադրութեան մէջ: Տեսնելու բան էր. առաջին կարգը նստած՝ յաճախ վեր կ'ելլէր տեղէն եւ ջերմ ծափերով կը խրախուսէր հայ զինուորները, որպէս զի կրկնեն յայտագրի այս կամ այն մասը: Ազատագրուած այդ գերիները՝ իրօք իրենց երգերով եւ լեռնական պարերով, թարմ շունչը կը բերէին հայրենիքին, որուն կարօտով կը տոչորէր բազմահմուտ ուսուցչապետը:

ԱՐԱՄ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԻՐՈՒՆԻ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Խորունկ վշտով լսեցի իմ այնքան անկեղծ եւ սիրելի հայրենակիցիս, Աւետիս Գրիգորեանի դառնաղէտ մահը:

Ծնած էր 1880ին, Վասպուրականի Թիմար Գիւմենց գիւղը: Առաջին աշխարհամարտին իրեն հետ եկաւ Ռուսիա եւ անկէ ալ Երեւան, պարտականութեան գիտակցութեամբ, մտաւ կամաւորական շարժման մէջ:

Դրոյի գունդին հետ կը մասնակցի Վանի կռիւներուն, եւ գրաւումէն վերջ կը մնայ մինչեւ նահանջի օրերը: Ապա կ'անցնի Իրաք եւ ժամանակ մը Պաղտատ մնալէ ետք 1925ին կուգայ Ֆրանսա, Մարսէյլ, հոն կ'ամուսնանայ եւ կը կազմէ համեստ բոյն մը:

Եղած է հաւատաւոր Դաշնակցական մը, ժիր եւ գիտակից, միշտ նախանձախնդիր ազգային շահերու:

Դժբախտաբար իր անյարմար գործին հետեւանքով երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր սրտի տագնապէ մը եւ ահա, Մարտ երկուքին, կը փակէ իր աչքերը, հայրենիքին հողին ու ջուրին կարօտովը:

Ըլլալով պարտաճանաչ հայր մը, իր ընտանեկան համեստ բոյնը կ'ոգեւորէ հայրենաշունչ ոգիով, վառ կը պահէ զոհաբերութեան, հայրենասիրութեան ոգին:

Իր ետին կը թողու այրին Մարիամը եւ երկու չափահաս զաւակները, Վարազդատ եւ Գրիգոր:

Սիրելի Աւետիս, այս քանի մը տողերը փոխան փունջի թող մնան որպէս յիշատակ հայրենակցական սիրոյ եւ վշտի, իբրեւ մխիթարութիւն այրի կողակցիդ եւ երկու որդի զաւակներուդ:

Այս առթիւ, քու քաղցր յիշատակդ վառ պահելու համար, կուզեմ նուիրել 500 ֆրանք (Աթէնքի Զաւարեան վարժարանի չքաւոր աշակերտներու ճաշարանին, եւ 500 ֆրանք ալ Կապոյտ Խաչի:

ԳԱՐԵԳԻՆ ԳԱՏԱՆԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԷՆ

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ անունով թանգարան մը բացուած է Թիֆլիսի «Թավիթաշվիլ» փողոցին 18 թիւ տանը մէջ ուր կը բնակէր եւ կը գործէր բանաստեղծը: Լուսաւոր եւ ընդարձակ սենեակներէն մէկուն մէջ սարքուած է ընթերցարանը: Գրադարանը կը ստանայ բազմաթիւ տեղական եւ կեդրոնական թերթերու ամսագրեր, տասնըութ հազար գիրք կայ, ուրկէ կ'օգտուին մօտ 550 ընթերցողներ: Ունի գրական խմբակ մը որ կը կազմակերպէ դեկուցումներ, զրոյցներ:

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ստեղծագործութեանց նուիրուած երեկոյթ մը տեղի ունեցած է Թիֆլիսի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ստ. Շահումեան գրադարանի տնօրէնութեան եւ Վրաստանի Խորհրդային Գրողներու Միութեան հայկական մասնաճիւղի: Ներկայ եղած են մշակոյթի գործիչներ, դպրոցներու ուսուցիչներ, աշակերտներ, ուսանողներ: Երեկոյթը բացած է տնօրէն Գ. Նաճղեբեան: Յետոյ Եղիշէ Չարենցի կեանքի եւ գործունէութեան մասին զեկուցում տուած է քննադատ Հ. Սեբոբեան: Ներկայ վրացի հասարակութեան համար Չարենցի մասին խօսած է Ս. Ցիցիշվիլի: Բանաստեղծի գաղափարական ու գեղարուեստական արժանիքներու մասին խօսած են գրողներ Վ. Առաքեան, Բ. Սէյրանեան եւ Ա. Աւագեան: Աշակերտութեան կողմէ Ս. Միրզոյեան. Արտասանութիւններ եղած են Չարենցի գործերէն: Ապա տեղի ունեցած է համերգ: Չարենցի ստեղծագործութեանց նուիրած ցուցահանդէս մըն ալ սարքուած է: (Գրական Թերթ):

ԱԹԷՆՔԷՆ կը գրեն թէ Եգիպտոսի առաջնորդը, Մամբրէ արք. որ միեւնոյն ատեն կը վարէ յունահայ թեմին առաջնորդութիւնը, հրաժարած է այս վերջին պաշտօնէն: Աթէնքի Ազգ. վարչութիւնը մերժած է այս հրաժարականը, բայց Մամբրէ արք. կը պնդէ, այնպէս որ հարկ պիտի ըլլայ յաջորդ մը ընտրել:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ՆԱԽԱԲԱՆ

Այո, կը յիշեմ: Քիմպըրլիի մէջ, պատերազմէն անմիջապէս առաջ, այնպէս չէ՞: Ես գործ չունէի առոր մէջ, մանրամասնութեանց մասին ալ բան մը չիմացայ. եւ խնդիրը փակուեցաւ կարգ մը պատճառներով, այնպէս չէ՞: Հրաշալի աւար մըն էր կարծեմ:

— Հարիւր հազար անգլ. ոսկի արժէքով քարեր: Երկու հոգի աշխատեցանք, անշուշտ «Գնդապետ»ին անմիջական հրամանին տակ: Այդ ատեն է որ տեսայ բախտս: Ծրագիրը հետեւեալն էր. — Տի Պիր ադամանդներէն մէկ քանին պիտի փոխանակէինք պարզ ադամանդներու հետ, որոնք Հարաւային Ամերիկա բերուած էին երկու երիտասարդ բախտախնդիրներու կողմէ եւ որոնք Քիմպըրլի կը գտնուէին այդ միջոցին: Կասկածը, ուրեմն, պիտի իյնար անոնց վրայ:

— Շատ խելացի ծրագիր, յարեց կոմսը, հաստատական կերպով:

— «Գնդապետ»ը միշտ խելացի է: Լաւ, ես իմ բաժինս կատարեցի: Բայց ըրի նաեւ բան մը որ «Գնդապետ»ը նախատեսած չէր: Պահեցի Հարաւ. Ամերիկայի քանի մը քարեր, որոնք իրարու շատ կը նմանին եւ դիւրաւ կարելի է հաստատել թէ երբեք Տի Պիրի ձեռքերէն անցած չեն: Որքան ատեն որ այս ադամանդները մօտս գտնուին, այնքան ժամանակ ափիս մէջ պիտի ունենամ մեր պատուական հրամանատարը. Անգամ մը որ երկու երիտասարդները մաքրուին, խնդրին մէջ իր մասնակցութիւնն ալ կասկածի տակ պիտի իյնայ: Տարիներով բան չըրի այդ մասին, սակայն գոհ էի պահելով այս զէնքը ունենալու համար: Հիմա պարագաները տարբեր են: Բաժինս կ'ուզեմ, եւ կրնամ ըսել, թէ պիտի ըլլայ մեծ, ահաւոր գին մը:

— Արտակարգ, ըսաւ կոմսը: Եւ անկասկած այդ ադամանդները ձեր մօտ կը պահէք միշտ եւ ամէն տեղ:

Աչքերը շրջեց անխնամ սենեակին շուրջ:

Նատիա մեղմիւ խնդաց:

— Այդ տեսակ բան մը ձեր մաքէն մի անցընէք: Ապուշ չեմ: Ադամանդները այնպիսի ապահով տեղ մըն են, որ մէկու մը մտքէն պիտի չանցնի, զանոնք գտնելու համար:

— Բնաւ չեմ կարծեր թէ յիմար էք, սիրելի տիկին, սակայն թոյլ կուտա՞ք որ ըսեմ թէ ձեր ըրածը յանդգնութիւն է: Գիտէ՞ք «Գնդապետ»ը այն տեսակ մարդոցմէն չէ, որ շորթուելէն վերջ ներողամիտ գտնուի.

— Ես իրմէ՛ չեմ վախնար, պատասխանեց Նատիա խնդալով: Միայն մէկ մարդէ վախցած եմ, ան ալ մեռած է:

Կոմսը անոր նայեցաւ հարցական երեւոյթով մը.

— Յուսանք թէ յարութիւն չառնէր:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, գոչեց պարուհին ջղայնացած:

Կոմսը զարմացական արտայայտութիւն մը ունեցաւ:

— Պարզապէս ըսել ուզեցի թէ յարութեան պարագային ձեր վիճակը շատ գէշ պիտի ըլլայ: Յիմար կատակ մը:

— Օ՜, ոչ, վստահ եմ, մեռած է, պատասխանեց կինը սփոփանքի արտայայտութեամբ մը: Մեռած է պատերազմին մէջ: Մէկն էր, որ զիս ժամանակին ... սիրեց:

— Հարաւային Ափրիկէի՞ մէջ, հարցուց կոմսը անփութօրէն:

— Այո, քանի որ կը հարցնէք, Հարաւ. Ափրիկէի մէջ:

— Ձեր ծննդավայրն է, այնպէս չէ՞:

Կինը գլխով հաստատական շարժում մը ըրաւ:

Այցելուն ոտքի ելլելով՝ գնաց գլխարկը առնելու:

— Լաւ, դուք ձեր գործը աւելի լաւ գիտէք, սակայն եթէ ես ձեր տեղը ըլլայի, Գնդապետէն աւելի պիտի վախնայի, քան թէ ցնորամիտ սիրահարէ մը: Մարդ մըն է, որ շատ դիւրութեամբ կարելի է ստորագնահատել:

Նատիա արհամարհալից.

— Կարծես թէ այսքան տարի վերջ տակաւին զինքը չեմ ճանչցած:

— Կը տարակուսիմ: Շատ կը տարակուսիմ թէ չէք ճանչցած, ըսաւ կոմսը փափկութեամբ:

— Օ՜հ, ապուշ չեմ: Այս գործին մէջ մինակ ալ չեմ:

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

ւեյցուց. — «Իմ ընկերներս մինչեւ վերջին շունչը խնդրեցին ձեռք առնել բոլոր միջոցները, որպէսզի այլեւս չտեսնենք այսպիսի բաներ»։ Համայնավար ներկայացուցիչ մը առաջարկեց Զորսերու ժողով մը գումարել քննելու համար գերմանական հարցը եւ հաւաքական ապահովութեան խնդիրը։ Մողէլի ներկայացուցիչը հարցումներ ուղղեց հիւլէական զէնքերու մասին։ Անկախ ծերակուտական մը, Պ. Փերնօ բացատրեց թէ Փարիզի համաձայնութիւնները վաւերացնել՝ կը նշանակէ ամրապնդել Ատլանտեան դաշինքը որմէ կախում ունի բոլոր ազատ ժողովուրդներուն կեանքը։ «Վաւերացնել՝ կը նշանակէ միացեալ Եւրոպայի հիմերը դնել եւ դիւրացնել Ֆրանքօ-գերման հաշտութիւնը։ Եթէ չվաւերացնենք, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ։ Այդ ճակատագի՞րն է որ կը վերապահէք նոր սերունդին։ Ֆրանքօ-գերման հաշտութիւնը հրաշխիքն է խաղաղութեան։ Պէտք է վաւերացնել առանց փոփոխութեան եւ առանց պայմանի։

Ուրիշ ներկայացուցիչ մը դիտել տուաւ թէ Գերմանիոյ վերազինումը չէ որ վրդովում կը պատճառէ Խ. Միութեան, այլ միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը։

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ եւ հաւանական է որ վերջանան վաղը, կիրակի։

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՊԵԼՃԻՈՑ ՄԷՋ

Պրիւսէլէն կը հեռագրեն թէ · Հարիւր հազար կաթոլիկներ որոշած են մայրաքաղաքին վրայ քալել այսօր, շաբաթ, անտեսելով հաստատուած արգելքները։ Առջի օր նոր անկարգութիւններ պատահեցան չորս տարբեր քաղաքներու մէջ,— Կան, Լիէժ, Մոնս եւ Մալին։ Կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց Պռապանի նահանգին մէջ։ Թերթերը կը գրեն թէ շատ մը ուսանողներ վիրաւորուած են, ոմանք ծանրապէս։ Քիչերը հիւանդանոց կը մտնեն, վախնալով որ կը ձերբակալուին։

Զափաւոր ընկերվարականները եւ կաթոլիկները կը փորձեն ղադրեցնել խլրտումները, բայց տակաւին չեն յաջողած։ Դահլիճը որոշած է վերջնել կաթոլիկ դպրոցներուն յատկացուած նպաստները, բուռն պայքարի պատճառելով։ Կանի մէջ ուսանողները քարկոծեցին ոստիկանութիւնը, երբ կը փորձէր ցրուել ցուցարարները։ Երեք հազար կաթոլիկ վարժարաններու ինը հարիւր հազար աշակերտները դպրոց չգացին առջի օր։ Պետական դպրոցներու մէջ կազմ եւ պատրաստ կը պահուին հրշէջ գործիքներ, որեւէ յարձակում ետ մղելու համար։ Կառավարութեան դէմ յայտարարութիւններ փակցուած են պատերուն վրայ։ Ցուցարարները նարինջներ եւ հաւկիթներ կը նետեն իրարու վրայ եւ ոստիկանութեան դէմ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին գործերու նախարարութիւնը բուռն ծանուցագիր մը ուղղեց Սուրիոյ կառավարութեան, բողոքելով անոր վերջին ցեկոյցին դէմ։ Դամասկոսի թերթերը կը գրեն թէ Թուրքիա զինուորական համախմբումներ կը կատարէ սահմանագլուխին վրայ։ Իրաք ..... միջամտել, յարաբերութիւնները բարուոքելու համար։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ զինուորական պաշտօնաթերթը, «Կարմիր Աստղ», խիստ խմբագրական մը հրատարակեց Շուէտի դէմ, ամբաստանելով թէ «յետադիմական շրջանակները» կ'ուզեն խախտել Շուէտի աւանդական չէզոքութիւնը եւ երկիրը կցել Ատլանտեան դաշինքին։ Թերթը կ'ազդարարէ թէ Զրանծին ոումբեր կրնան կործանել Շուէտը, նոր պատերազմի մը պարագային։

ԻՍՐԱՅԷԼ խնդրեց Ազգաժողովին Ապահովութեան Խորհուրդին պատասխանել Եգիպտոսը, կարգ մը մեղադրանքներ ուղղելով։

ԽՄԲԱԳԻՐ ՄԱՐՍԷԼ ՏԷԱ, որ ի բացակայութեան մահուան դատապարտուած էր, իբրեւ գերմանական գործակալ, անցեալ Յունուարին մեռած է Իտալիոյ մէջ, գրոյցի մը համաձայն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՈՒՆՋԻ

ՇԱՒԻԼ. — Այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, իր բարեկամուհիին՝ Այրի Տիկին Շահանիկ Զաքարեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան
Այս Կիրակի ժամը 15ին
MAISON DE LA CHIMIE, 28bis Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Խօսք կ'առնեն՝ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ)
եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԻՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱՒԵՏԻՍ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՑԱՐԵԹ-ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՈՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն)։
Հ. Յ. Դ. Գանձօ — Քաջանի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար)։
Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)
Անիէռի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՑԻՇԵԱՆի
Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
Ղեկավարութեամբ հեղինակին։ Մուտքը ազատ է

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարելիցին առթիւ, այրի Տիկին Հ. Գ. Իփէքեան եւ զաւակները հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.—
Համազգային ընկերութեան հազար Ֆր։
Յ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին հազար Ֆր։
Մշակութային Տան ֆոնտին հազար Ֆր.։
Հայ – Բոյժի հազար Ֆրանք։
«Յառաջ»ի հազար Ֆրանք։
Ստանալ Տիկին Իփէկեանէ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Դասախօսութիւն նուիրուած Հայկ. մշակոյթին։
Այս Շաբաթ իրիկուն Մարսէյլի համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ (40, Ալէ Լէօն Կամպէթա) ժամը ճիշդ 21ին։
Կը խօսի գրագէտ
ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ
Նիւթը՝ ՀԱՅԿ. ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ ԻՆՔՆԱՏԻՊՈՒԹԻՒՆԸ։
Դասախօսն ու իր գրական գործը կը ներկայացնէ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ։
Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղէն 2000 Ֆրանք։ Վարչութիւն

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ։ Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԻԼ. — Տէր եւ Տիկին Գ. Կիւլեան ..... յայտնեն ընկեր Ստեփան Թիրեաքեանին եւ իր պարագաներուն իրենց մօր՝ Այրի Տիկին Վերգինէ Թիրեաքեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան ֆոնտին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Յ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ս. եւ Գ. Թիրեաքեանի եւ պարագաներուն իրենց մօր մահուան առթիւ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ փորձառու հաշուակալ մը որ կարող է ֆրանսերէն եւ անգլերէն սահուն թղթակցութիւն ալ առանձնել, կ'ւզէ գործ. Գրել Պ. Փանոսեանի՝
3, Rue Bourdaloue, Paris (9)

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ընկերահամակրական խնճոյք մը սարքած է Փետրուար 18ի տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի ժամը 3·30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին ընկերները եւ համակիրները։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Մարտ 26, Շաբաթ ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը։
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ։
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ)։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Փարիզի եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցին Սանուց Միութեան կողմէ։ Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԻՆ
Մարտ 27, կիրակի ժամը 16էն 24ս գիշեր, Քէս տ'Էփառնեը, 32–34 Ավրնիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա։
Գեղարուեստական բաժին, մասնակցութեամբ փարիզահայ արուեստագէտներու։ Մուտք 250 ֆր.

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԶԵԿՈՅՑՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու քոյր կոմիտէներու բոլոր ընկերները անխտիր այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 20·30ին, Լա Պասպոթ սրճարանի վերնայարկը (Կառ տիւ Նօռի դիմացը)։ Ներկայութիւնը անպայմանօրէն ...
Կը զեկուցանէ ընկ. ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՌՆՈՒՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Վարդան Եւ-Թակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

ԻՍԻ. — Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Երեմեան դպրոցը։

Յ. Կ. ԽԱՉԻ ԻԹալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ օր կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ժանթիյիի հայկ. դպրոցին սրահը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Յ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ընկերական հաւաքոյթը այս կիրակի, ժամը 16էն 23։ Գեղարուեստական բաժին, պար եւ պիւֆէ։
Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրըբէվիզ։
Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է.

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌՈՎ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Վատիկանէն պատարագ։ Ձայնասփիւռէն, կարճ ալիք 31·41, 25·35, 19·84։

× Հայածէս պատարագ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 6ին, հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրիւնոյի մատրան մէջ։ (148 ռիւ տը լ'Էկալիզէ)։ Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար։ Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵՒԱՐ

Հիմնադիր-տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԻԱՆԵԱՆ

Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
4, Rue Robert - Estienne
(Rue Marbeuf) PARIS (8e)
(Métro: F. D. Roosevelt)

*

Հաճելի մթնոլորտ
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «շաշլիք», «քարաքի»

*

BAR AMERICAIN

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հաջակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով
Զանազան թայրերով, նուշով եւ կաղ ինով պատրաստուած տեսակներ։
Բժիշկներու խակ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԵԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոյ (fwjnr'.
ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՐՏ — DIMANCHE 27 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7633 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3014

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՁԱՅՆ ՈՒՆԻՆՔ

•

Տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան պայքարը կը պահանջէ համաքական եւ յարատեւ ճիգ՝ ամէն ճակատի վրայ.

Եւ, ամէնէն առաջ կը պահանջէ հաւատարմութիւն, պաշտպանութիւն ազգային մշակոյթի :

Ամէն գնով պիտի պաշտպանենք մեր բոլոր իրական արժէքները. Հին թէ նոր. Արեւելեան թէ արեւմտեան. Հայրենիքին մէջ ծաղկած ըլլան թէ օտար ափերու վրայ.

Տեսակ մը զոյամարտ ալ այս, ներկայ պարագաներուն մէջ :

Ուրեմն, ո՛վ որ ճեղքեր կը բանայ այս ճակատին վրայ, գիտակցաբար կամ տգիտութեամբ, քրէական յանցանք մը գործած կ՚ըլլայ.

Բուն բառով՝ կը դաւէ ինքնապաշտպանութեան պայքարին դէմ :

Կարելի չէ թէ հայրենասէր ձեւանալ, եւ թէ հանդուրժել որ անհատներ կամ պաշտօնական հաստատութիւններ մասպաղաշտի մը վերածեն ազգային մշակոյթը, սկսելով լեզուէն եւ բառերէն.

Մենք ալ ձայն ունինք սովորական կամ պետական լեզուի կազմութեան մէջ :

Պէտք չէ թոյլ տանք որ մարի, կեղծուի կամ խափանուի այդ ձայնը :

Մենք ալ ունինք վաստակ եւ անպատ կարողութիւն՝ խմբովին ոգենլու, սերտելու, պաշար հաւաքելու եւ արտադրելու :

Ունինք ամէն իրաւունքին՝ ...ելու մասնագիտական, պատմական եւ բանասիրական ուսումնասիրութեանց :

Ունինք ամէն յարմարութիւն՝ հետեւելու՝ որ գոց գիրք է գարձեր շատերուն համար :

Ոչ միայն Երեւանի, այլեւ արտասահմանի մէջ :

Ինչ որ գիւղած են Թիֆլիս ու Պոլիս՝ տարիներու ընթացքին, կրնայ իրբեւ ավեհանք ծառայել Երեւանի Տերմինոլոգիական Ինստիտուտին :

Ո եւ է պատ ուսումնական, ինչ դասանանքի ալ պատկանի, պարտաւոր է միշտ յիշեցնել թէ՝ ի զուր «ռեւոլուցիոն տենդենց»ներ կը փորձեն, այլափոխելով, աղճատելով, աղքատացնելով մայրենի լեզուն :

Կը լսե՞ն թէ ոչ, — երկրորդական խնդիր է : Հիմնականը այն է որ իմանան թէ իրենք ամէն բան չեն :

Ժողովուրդին կէսը դուրսն է, իր ազգային մշակոյթով եւ անոր թանկագին գանձերով :

Այդ աշխարհացրիւ բազմութեան ուսումնական դասը ողնայար եւ ջիղ պիտի ունենայ, պաշտպանելու համար հարազատ ժառանգութիւնը :

Որքան միակամ եւ միաձայն երեւայ այս նուիրական պայքարին մէջ, այնքան կը բարձրանայ իր վարկը :

Թող կը տեսնեն որ անդաստանը անտէր չէ, եւ պահակները արթուն կը հսկեն, բոլոր պատնէշներուն վրայ :

Կերպարանք պիտի ունենանք եւ դիմագիծ : Տեսակէտ եւ դիրք :

Այլապէս, ամէնէն իմաստունը եւ գիտունն ալ կը դառնայ արգահատելի Արժանի գթութեան կամ արհամարհանքի :

Մէկ ձայն պիտի լսուի դուրսէն —Հայկական Արտասահմանէն — երբ մայրենի ածուն կը կոխկրտեն ռուս – թաթարական «ճիրմէջ»ներով :

Մէկ ձայն — բողոք մը՝ եղբայրական և ուժգին, երբ կը փորձեն օտար հունտեր ցանել սանձարձակ, «խամ եւ խոպան» անապատի մը տեղ դնելով մայրենի անդաստանը :

Հայրենիքին շահն ալ կը պահանջէ որ կարելի եղածին չափ յստակ եւ բարձր հնչէ այդ ձայնը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՊԻՏԻ ՔՈՒԷԱՐԿԷ ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ

•

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆ ԱԼ ՊԱՀԱՆՋԵՑ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ

Հանրապետութեան Խորհուրդի Գ. օրուան նիստին մէջ, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ, յանձնարարելով անյապաղ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները: Այս առթիւ ազդարարեց թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ «սովետական Եւրոպա», եթէ ձախողի արեւմտեան միացեալ Եւրոպա մը կազմելու ծրագիրը: Ահաւասիկ իր ճառին հիմնական մասերը.

— Ութ տարիէ ի վեր Ֆրանսա միշտ նախաձեռնութիւն առանձնեց, կազմակերպելու համար արեւմտեան աշխարհը : Գիտէք կատարուած աշխատանքին գանազան հանգրուանները, — Տիւնքերքի դաշնագիր (Անգլիոյ հետ), Պրիւքսէլի դաշինք, Ատլանտեան Կազմակերպութիւն, հանքածուխի եւ պողպատի միացեալ արտադրութիւն եւն. Ուրեմն այս վիճաբանութեան գլխաւոր նիւթն է մեր դիւանագիտական գործունէութեան շարունակութիւնը : Պիտի ապացուցանենք Ֆրանսայի ստորագրութեան արժէքը: Առաջին դաշնագիր մը (միացեալ բանակ) մերժուեցաւ Ազգ. Ժողովին կողմէ: Անցնալը չքրքրենք : Այն ատեն ծանր տագնապ մը ծագեցաւ դաշնակիցներուն միջեւ: Կարեւորը այն է որ տագնապին առաջքը առնուեցաւ : Եւ ահաւասիկ երկրորդ մը: Լսելով տեղեկարերները եւ գանազան ատենախօսներ, հաստատեցի թէ ամէնքն ալ կ՚ընդունին որ անհրաժեշտ է Արեւմուտքի միացնել զրահուած կաշկանդումներէն ազատուած արեւմտեան Գերմանիա մը: Բացորոշ է վիճաբանութեան իմաստը. երեւութապէս կապ ունի Գերմանիոյ վերազինման հետ, բայց իրականին մէջ վիճելի կը դարձնէ Ատլանտեան գինակցութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ 30 ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ 250Ի ԴԷՄ

Խ. Միութիւնը ստեղծած է արեւելեան խմբակցութիւնը որ այսօր ունի 250 զօրաբաժին, 23.000 օդանաւ եւ սուզանաւերու ամէնէն հզօր տորմիղը աշխարհի մէջ: Արեւմտեան Եւրոպան հազիւ այսօրուան 14 հինգերորդն ունի: Դաշնակիցներուն նպատակը չէ զինարշաւ մը ձեռնարկել, երեսուն եւ 250 զօրաբաժիններուն միջեւ եղած անջրպետը գոցելու համար, այլ ամէնէն աղէկ պաշտպանութիւնն ապահովել նուազագոյն միջոցներով, համաձայն արդիական ռազմագիտութեան: Հարկ է պաշտպանութեան գիծը կազմակերպել կարելի եղածին չափ դէպի արեւելք, փոխանակ պահելու Հռենոսի վրայ: Ի՞նչ հեռանկար պիտի ունենանք, եթէ Փարիզի դաշնագիրը չվաւերացուի: Իմ պատասխանս յստակ է: Արեւմտեան Գերմանիան պիտի վերազինուի միակողմանի, այս կամ այն ձեւով: Իրաւագիտօրէն ինչ որ ալ մտածէք մեր ժխտական դիրքի մասին (վեթօ), կարելի՞ է լրջօրէն հաւատալ թէ գործնական արժէք մը պիտի ունենայ: Կրնա՞նք նոյն իսկ վեթոյի մասին խօսիլ, երբ ամէնքն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն վերջ տալ Գերմանիոյ գրաւման: Ամէն պարագայի մէջ, ճակատագիրը մեզի պիտի վերապահէ անյոյս գերութիւն մը կամ ապստամբում՝ աւերակներու մէջ: Անհրաժեշտ է որ Ատլանտեան դաշինքը լիովին դառնայ այն ինչ որ արժանի է ըլլալու, — ազդու գործիքը ամբողջ աշխարհի մէջ՝ քաղաքական համերաշխութեան մը, բառին ամենախոր եւ ամէնէն ազնիւ իմաստով, այսինքն քաղաքակրթութեան համերաշխութիւն մը :

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

■

« ԲԱՄԲԻՌ »

Նոր ստացայ Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ճեմարանի պարբերաթերթին աշնան եւ ձմրան միացեալ թիւը (6 – 7, Յունուար):

« *Բամբիռ* » նախապէս կը հրատարակուէր բազմագրութեամբ, իսկ այժմ տպագիր, ընտիր թուղթով եւ ներկայանալի:

Թերթիս կը յիշէ թէ պարբերաթերթը կը խմբագրուի ճեմարանին ուսանողներուն կողմէ: «Կը ձգտի ուսանողութեան փորձերը ներկայացնել հանրութեան »:

Առ այժմ կը գոհանան հրապարակ հանելով տարեկան չորս թիւ,— Գարնան, Ամրան, Աշնան եւ Ձմրան :

Ինչպէս նախորդ համարները, այս թիւն ալ ունի բազմակողմանի բովանդակութիւն :

Ու, ամէն բանէ առաջ, աչքի կը զարնէ նիւթերը մշակելու եղանակը :

Թղթատելով էջերը, կը տեսնէք որ աղէկն անվարժն ալ աշխատած բափած, յղկելով, ներդաշնակելով նախադասութիւնները :

Ո՞ւր էր որ նոյնքան խնամք տանէին շատ մը բազմամեայ թերթերու ամենագէտ խմբագիրները .

Պարբերաթերթին խմբագրականը նուիրուած է հայ լրագրութեան 160ամեակին :

Բաղձանք մը, այս առթիւ .

— « Պէտք է, մանաւանդ, անհատական եւ հաւաքական մեր ճիգը խառնենք հինհրու աշխատանքին, հայ մամուլը իր արժանաւոր բարձրութեան վրայ տեսնելու համար »:

Յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ ունին բոլոր դասարաններու աշակերտները :

Պատահաբար կ'արձանագրեմ քանի մը նիւթեր —

« Ինչ՞ու թէ հաներ»,— վերլուծական փորձ մը՝ Եղիա Տէմիրճիպաշեանի մասին (Արմէն Տողոյեան, հայագիտական Ժ Ա. կարգ):

« Եկեղեցին Հայկական » (շարադրական փորձ, Զաւէն Այանեան, նոյն կարգէն):

«Բանաստեղծութիւն » (Ռուբէն Պարսումեան, Թ. կարգ):

« Փակ գիրքեր» (Սերոբ Արապեան, նոյն կարգէն):

« Մեծ Ազգեր մեծ կիրքերէ կը ծնին » (Յովհէնի Նանարեան, նոյն կարգէն):

Հողագործը իր արտին մէջ (Տիրան Երեցեան, Է. կարգ):

«Ակօսներուն առջեւ» (Մանուշակ Սրդոեան, Ը. կարգ):

Ուսանող մը՝ Ա. Տ. կը շարունակէ Եզնիկի ընծայուած խրատներու թարգմանութիւնը՝ գրաբարէ աշխարհաբար :

Եւ վերջապէս «Արձագանգ ճեմարանէն» — մանրամասն տեղեկութիւններ՝ հաստատութեան ներքին կեանքի մասին:

Այս առթիւ ալ նուէրներու ցանկ մը՝ ի նպաստ ճեմարանին:

Ո՞վ սրտագին եւ բարձրաձայն *կեցցէ* մը չարտասանեց, իմանալով որ հայր եւ որդի Տիգրանեան — հեռաւոր Քալիֆորնիայէն — յանձն առած են եռայարկ շէնք մը կառուցանել ճեմարանին համար, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր յիշատակին:

ՎԱՀԷ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Խ. Միութիւնը մարտ 25ին պաշտօնապէս հաղորդեց թէ պատրաստ է կրճատելու դասական սպառազինութիւնները, հիւլէական զէնքերը արգիլէլ առաջ, ինչպէս կ՚առաջարկեն արեւմտեան պետութիւնները :

Այս յայտարարութիւնն եղաւ փոխվարչապետ Կրոմիքոյի կողմէ, Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան հետ կատարուած տեսակցութեան մը առթիւ Պ. Կրոմիքօ, որ Խ. Միութեան պատուիրակն է Ազգաժողովին յատուկ յանձնախումբին, խախտած էր գաղտնապահութիւնը, այս տեսակցութեան առթիւ, ինչ որ մեծ վրդովում պատճառեց Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Այս առթիւ ալ տեղեկութիւններ յայտնած էր յատուկ յանձնախումբին աշխատանքներու մասին:

Պ. Կրոմիքօ կրկնեց թէ Խ. Միութիւնը կ՚ուզէ հիւլէական զէնքերը «արգիլել անմիջապէս եւ առանց որեւէ պայմանի, բայց, նկատի առնելով արեւմտեան պետութեանց ընդդիմութիւնը, պատրաստ է զիջումներ կատարելու, որպէս զի ճամբան հարթուի համաձայնութեան մը համար»:

Կրոմիքոյի ծրագիրը կը տրամադրէ մինչեւ վեց ամիս կամ մէկ տարի 50 առ հարիւր կրճատել սպառազինութիւնները, իբրեւ հիմք առնելով 1953 Յունուար 1ի վիճակը: Խորհրդաժողով մը հրաւիրել, ընդհանուր կրճատում կատարելու եւ հիւլէական զէնքերը արգիլելու համար : Վերատեսիչ կազմակերպութիւն մը հաստատել: Նոր կրճատում մը կատարել յաջորդ վեց ամիսներու կամ մէկ տարուան ընթացքին եւն.:

× Լոնտոնի մէջ անընդունելի կը գտնեն Խ. Միութեան պատուիրակին առաջարկութիւնները, մինչեւ այժմ առեն իրողութեանց խեղաթիւրում վերագրելով : Փարիզի մէջ դիտել կուտան թէ Խ. Միութիւնը նորէն քարոզչական մարզանքներ կը կատարէ: Իսկ Ուաշինկթընի մէջ բացէ ի բաց կ՚ըսեն թէ Խ .Միութիւնը դրժած է իր խօսածը՝ դաշնադրութեան մասին :

× Պ. Կրոմիքօ շարք մը բանակցութիւններ կը կատարէ Սթոքհոլմի մէջ (Շուէտ): Վաղը օր ունկնդրութեան ընդունուեցաւ թագաւորին կողմէ:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐԸ

Նոր ստացուած նամակէ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը քաղենք ընկեր Ա. Աբեղեանի մահուան պարագաներու մասին .

Մահէն տասը օր առաջ սրտի տագնապ մը ունեցած էր, բայց անվտանգ: Մարտ 13ի կիրակի օրը առտուն կ՚ուզէ հանել փիժաման եւ կ՚ըսէ կնոջը.— Այսօր կիրակի է, նոր հագուստս բեր, կարգին հագուիմ »:

Տիկին Աբեղեան կ՚երթայ յարակից սենեակը եւ գլխաշը բերելով կը տեսնէ որ դժբախտ Արտաշէսը աթոռին վրայ փլուած է անշունչ: Ուրեմն յանկարծամահ եղած էր :

Յուղարկաւորութեան առթիւ կարճ դամբանական մը գրած էր ընկեր Ս. Թորոսեան, բայց հիւանդ ըլլալով գերեզմանատան մէջ կարդացած է Պ. Վ. Գույումճեան: Խօսած են նաեւ Կովկասի հարեւան երկիրներու ներկայացուցիչները: Այդ օրը բուռն փոթորիկ մը կը տիրէր քաղաքին մէջ :

ՊՐԻՒՍԷԼ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ

Ամբողջ Պելժիան անձկութեան մատնուած էր երէկ, շաբաթ, կաթոլիկներու կողմէ սարքուած բողոքի ցոյցին առթիւ: Պրիւսէլն ալ պաշարուած էր, նկատելով որ երեք հարիւր հազար ցուցարարներ արշաւ մը սարքած էին դէպի մայրաքաղաք: Ամէն կողմէ օգնական ուժ փոխադրուեցաւ Պրիւսէլ: Քաղաքը պաշարուած էր փշաթելերով եւ զրահապատ կառքերով, հինգ եւ երեք մղոն հեռաւորութեամբ : Կառավարութեան կուսակիցներն ալ ցոյց մը կազմակերպած էին: Ոստիկանութիւնը արգիլած էր անհատական կառքերու մուտքը Պրիւսէլ: Արգիլած էր նաեւ բանեցնել 130 մասնաւոր կառախումբեր որոնք վարձուած էին կաթոլիկներու կողմէ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՐԳՈՒԹԻՒՆ
... ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ
Դ.

545 Թուականն է։

(Միշտ Պրոկոպիոսն է աղբիւրը)։ Դարձեալ ապստամբած են Մաւրիտանացիները։ Բիւզանդիոն վախ կայ որ կորսնցնէ Ափրիկէն։ Կայսրը Ափրիկէ կը ղրկէ ծերակուտական Արէոբինդոսը, զսպելու համար ապստամբութիւնը։ Բայց Գոնթարիս կը սպաննէ կայսեր ներկայացուցիչը, կը համաձայնի Մաւրիտանացիներուն հետ եւ տէր ու տիրական կը դառնայ երկրին։ Եւ ահա, դարձեալ, հայ զօրապետ մը, Արտաւան, Արշակունեաց ցեղէն, իր զինուորներով կը քալէ Գոնթարիսի բանակին վրայ, կը ջախջախէ եւ կը սպաննէ ապստամբութեան այս նոր պետը։ Կայսրը իբրեւ վարձատրութիւն, Արտաւանը կը կարգէ ընդհ. հրամանատար Ափրիկէի բիւզանդական բանակներուն։ Եւ սակայն Արտաւան կը խնդրէ վերադառնալ Բիւզանդիոն, ուր կը կանչէր... իր սէրը։ Կայսեր զարմուհին գեղանին Պրեյեկտա, ամուսնացած էր Արէոբինդոսի հետ, — կ'ըսեն թէ Գոնթարիս սպաննեց Արէոբինդոսը՝ տիրանալու համար Պրեյեկտային։ Հայն ալ սիրահարած էր գեղուհիին, եւ սպաննեց Գոնթարիսը՝ մինակ մնալու համար իբրեւ դարպասող։ Ուստի խնդրեց վերադառնալ Բիւզանդիոն, ուր ամուսնացաւ Պրեյեկտային հետ ու նշանակուեցաւ հրամանատար կայսեր անձնապահ գունդին.

*

603 Թուականն է։

Ամբողջ Ափրիկէի վրայ կ'իշխէ Հայ մը, Հերակլիոս։ Իբրեւ տեսակ մը փոխարքայ Ինիկ Եղեռայի.

Հերակլիոսի կեանքը նորութիւն չէ, ծանօթ է պատմութեան բոլոր մեծ գիրքերուն, բոլոր պատմաբաններուն ու բիւզանդագէտներուն, — Պրոկոպիոսէն մինչեւ Շարլ Տիլ։

Այն շրջանն է, երբ Բիւզանդիոնի գահին վրայ կը գտնուէր բռնակալ Փոկասը։ Անարժէք արարած մը, վատշուէր եւ անագորմ, որ այնքան քաջ էր բանակին մէջ, որքան զզուելի դարձաւ պալատին մէջ, — երբեք չհեռացաւ իր գահէն, երբ Պարսիկները անցան Եփրատը, գրաւեցին Եդեսիան եւ հասան մինչեւ Վոսփորի ափերը։ Ընդհակառակն ամէն տեսակ խենէչութիւն եւ անգթութիւն գործեց իր շուրջը, սպաննեց Մօրիկ կայսրը՝ ծագումով Հայ, Ներսէս զօրավարը՝ ծագումով Հայ, փորեց պալատականներուն աչքերը, արեան մէջ խեղդեց ամէն դժգոհ։

Ափրիկէէն Հայ փոխարքան, իր եղբօր՝ Գրիգորիսի հետ համախորհուրդ, կը ծրագրէ տապալել կայսրը։ Զօրաւոր նաւատորմ մը կը յանձնէ իր տղուն, որ նոյն իր անունը կը կրէր։ Եւ երիտասարդ Հերակլիոս յառաջ կը խաղայ դէպի Բիւզանդիոն՝ ծովու ճամբով, մինչ հօրեղբօրորդին կ'արշաւէր ցամաքի ճամբով (Եգիպտոս, Սուրիա, Կիլիկիա)։ Հերակլիոս մայրաքաղաքին ջուրերը հասաւ 610 տարւոյն Հոկտեմբեր 4ին։ Տեղի կ'ունենայ նաւամարտ մը, որ կը տեւէ հազիւ 24 ժամ։ Ժողովուրդը եւս միացած է ապստամբներուն։ Կրկեսի պալատականն ալ, իր կարգին, դիւրացուց ապստամբներուն գործը։ Հերակլիոս կուգար «ցորենի երկրէն», ու ոչ միայն հաց կը խոստանար ժողովուրդին, որ սովի մատնուած էր, այլ եւ ազատութիւն։ Կայսրը, Փոկաս, յաջորդ օրը, կալանաւոր, կը բարձրացնեն այն նաւը, որու վրայէն Հերակլիոս կը վարէր կռիւը։ Երբ կայսրը բերին Հերակլիոսի առջեւ, երիտասարդ հայ հրամանատարը, 36 տարեկան, յանդիմանեց բռնակալը, պախարակեց եւ անարգեց՝ իր կատարած բռնութեանց եւ անգթութեանց համար։ Փոկաս մրմռաց. «Լա՛ւ, դուն աւելի աղէկ կառավարէ»։ Հերակլիոս հրամայեց գլխատել անարժան կայսրը։ Եւ նաւին վրայ, ցամաքին մօտ, ի տես ժողովուրդին՝ որ խռնուած էր ծովեզերքը, կտրեցին Փոկասի գլուխը։ Ընդոց՝ դոռղաց։ Փոկաս իր կարգին գլխատած էր Մօրիկ կայսրը։ Հայը Հայուն վրէժը կը լուծէր կարծես։

Այս յաղթանակէն ետք, Հերակլիոս ուզեց վերադառնալ հօրը մօտ, բայց Բիւզանդացիները արգելք հանդիսացան եւ կայսր հռչակեցին զինք։

Զարմանալի է որ Հ. Կարապետ Տէր Սահակեան, Բիւզանդիոնի հայ կայսրերուն պատմութեան նուիրած իր աշխատութեան մէջ (2 հատոր), չի յիշատակեր Հերակլիոսը, որու ազգութիւնը ոչ մէկ պատմագիր կ'ուրանայ կամ կը ծածկէ։

Հետաքրքրական դէմք մըն է Հերակլիոս։ Վերջերս, պատկերազարդելու համար իմ ուղեգրութիւնս դէպի արեւելք՝ երբ կ'ուսումնասիրէի Պարսից պատմութիւնը, ինծի հիացում կը պատճառէին այն պատերազմները, զորս Հերակլիոս կը մղէր մերթ դէպի Գանձակ, մերթ դէպի Միջագետք, ու մինչեւ Երուսաղէմ, ջախջախելով պարսկական հզօր բանակները, որոնց հրամանատարներուն մէջ նշանաւոր է Սարբարը կամ Շարբարզը, Թարգմանի պահլաւերէն՝ վարազ, նոյն կենդանիին նման անողորմ եւ անգութ։

Հերակլիոսի զինուորական տաղանդը ի յայտ կուգայ ռազմավարական իր առաջին փորձով.— Արքայից արքային բանակները, Սարբարի հրամանին տակ, կը բարձրանային դէպի Բիւզանդիոն՝ Փոքր Ասիոյ վրայով։ Բիւզանդական բանակը վրան դարկած էր Քաղկեդոնի բլուրներուն վրայ։ Հերակլիոս գիտէր թէ ահարկու ուժ մըն էր պարսկական այրուձին, որ կրնար վճռական դեր մը կատարել դաշտային ճակատամարտներու մէջ, — հարկ էր այդ ուժը նետել ու ծեծել լեռնաշխարհի մէջ։ Ուստի հրաժեշտ տուաւ Պոլսոյ, բանակը նաւատորմով փոխադրեց Կիլիկիա, անցաւ Թշնամիին կռնակը, լեռներու եւ հեղեղատներու մէջ մտաւ, այնպէս որ Սարբար երբեք չկրցաւ կասեցնել Հերակլիոսի յառաջխաղացութիւնը, ընդհակառակն պարտուեցաւ ամէն բախումի մէջ։ Հերակլիոս, միշտ յաղթական, հասաւ մինչեւ Գանձակ։ Չափազանց հետաքրքրական են այս պատերազմներու նկարագրութիւնները իբրեւ ռազմավարական յաջող փորձեր, — Հերակլիոսի բանակը, Գանձակի յաղթութենէն ետքը, կ'իջնէ Հայաստանի լեռներն ի վար մինչեւ Եփրատի հովիտը, փառաւոր ճակատամարտ մը կը մղէ Տիգրիսի եզերքը 627 տարւոյն Դեկտեմբեր 12ին, Շարաթ, կը խորտակէ Սարբարի բանակը, կը քալէ Տիզբոնի վրայ, փախուստի կը մատնէ արքայից արքան՝ Խոսրով։ Նման յաղթանակներէ ետք, խաղաղութիւն կնքելով կը վերադառնայ Բիւզանդիոն եւ կը զբաղի ... աստուածաբանական մարզանքներով։ Այս անգամ Արաբներն են որ կը յարձակին։ Կը պարտուին բիւզանդական բանակները։ Հերակլիոս դարձեալ կը ձգէ աստուածաբանութիւնը եւ կը բանայ ... ռազմավարութեան գիրքը։ Կը հասնի Երուսաղէմ, Քրիստոսի խաչին նշխարքը կ'առնէ, կը փոխադրէ Բիւզանդիոն, բայց երբ կը հասնի Վոսփորի ափը, իր հիւանդութիւնը, որ կը կոչուի սիէքլոթիմի, որովհետեւ պարբերաբար եւ փոփոխիփոխ զինք կը նետէր ոգեւորութեան եւ ոգեսպառութեան մէջ, տարբեր ձեւ կը ստանայ այս անգամ, — կը վախնայ անցնիլ ջուրին վրայէն։ Ուստի ամբողջ Վոսփորին վրայ, մէկ ափէն միւսը, նաւերով կամուրջ մը կը շինեն, ու նաւային այս կամուրջին եզերքը ծառեր ու թուփեր կը տնկեն՝ ծովը ծածկելու համար Հերակլիոսի աչքերէն, որպէսզի կայսրը անցնի Վոսփորը, ցամաքի վրայ քալելու պատրանքով։

Նման խանդավառութեան եւ յուսահատութեան պարբերական նոպաներէ, փոխն ի փոխ յաղթանակէ եւ պարտութեան պատմութիւններէ ետք՝ Հերակլիոս մեռաւ գահակալելով աւելի քան 30 տարի։ Թաղուած է Սրբոց Առաքելոց եկեղեցիին մէջ։ Իր հսկայ արձանը կը մնար մինչեւ ԺԷ. դար։

Զուզեցի ծանրանալ իր պատմական արժէքին վրայ, չուզեցի նաեւ նկարագրել իր հրաշալի պատերազմները, որովհետեւ տեղի ունեցած են Ափրիկէէն հեռու, - մեր նիւթէն դուրս։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՓՈՔՐ ԱԹՈՒՆ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Մարտ 2ին ընդունելութիւն մը սարքուած էր Գահիրէ, Ցուսաբեր Տան հիւրասրահին մէջ, ի պատիւ Արսէն Երկաթի։ Այս առթիւ մեր բանաստեղծ աշխատակիցը հետեւեալ ուղերձը կարդաց.

Երբ պատանի էի, եւ արդէն սկսած ոտանաւոր գրել, հայրս հպարտութեամբ կը ներկայացնէր զիս իր ծանօթներուն՝ ըսելով.

— Բանաստեղծ տղաս։

Մինչեւ ականջներս կը կարմրէի, յանցաւորի նման։ Ցետոյ, երբ Գալուստեան վարժարան կը յաճախէի, ընկերներս զիս իրարու ցոյց կուտային ծաղրանքով.

— Բանաստեղծը։

Այն ատեն ալ ամօթահար կ'ըլլայի, փոխանակ զայրանալու։ Այսօր, երբ տարիները անցեր են երազի պէս եւ անոնց միայն շուքն է մնացեր վրաս, ինծի տարօրինակ չի թուիր, որ տակաւին ամչնամ՝ լսելով իմ մասիս եղած գովասանքները։

Ասոր գաղտնիքը այն է, որ ես հոգիով մանուկ մնացած եմ եւ աշխարհը, հակառակ բոլոր վիշտերուն եւ զրկանքներուն, անայլայլ պահած է միշտ ինծի համար իր առաջին կախարդանքը։

Եւ արդէն կարելի չէ բանաստեղծ ըլլալ առանց մանուկ ըլլալու։

Եւ հիմա, այսքան գովասանք լսելով, նորէն կը կարմրիմ ամօթէս։ Ինծի կը թուի լսել հօրս անմոռանալի ձայնը.

— Բանաստեղծ տղաս։

Երբեք չեմ կրցած անջատել բանաստեղծութիւնը կեանքէն։ Ես աշխարհ չէի կրնար գալ տարբեր հոգիով. այնպէս ալ չեմ կրնար շնչել մթնոլորտի մը մէջ, որ բանաստեղծական չէ։ Փառք աստուածներուն, որ տիեզերքի ամէնէն մեծ եւ անհուն այս խորհուրդը ծաղկեցուցած են ամենուրեք։ Բանաստեղծութիւն կայ մինչեւ իսկ աննշան եւ աննկատելի ամէն բանի մէջ։ Կը բաւէ հաղորդուիլ գիտնալ եւ ժպիտ մը, արցունք մը, գեղեցկութեամբ սարսռուն գիծ մը, դրուագ մը, ձայնի մը շնչէն քաղել հոգին համայն այն երկնային շնորհը, զոր մենք մեզի հետ կը բերենք եւ մեզմէ քիչերը կը գտնեն յարատեւօրէն անոր անպատում ներկայութիւնը իրենց էութեան մէջ։

Գովասանքները թէ օգտակար կրնան ըլլալ եւ թէ վնասակար։ Վնասակար չեն, երբ զանոնք ընդունողը ի բնէ համեստ մէկն է։ Անոնք վարձատրութիւն կ'ըլլան, մանաւանդ երբ կ'ուղղուին հայ գրագէտին կամ բանաստեղծին, որ տարբեր բան չի սպասեր իր ժողովուրդէն։

Ես գրեթէ յիսուն տարիէ ի վեր կը մշակեմ իմ փոքրիկ ածուս հայ գրականութեան շքեղ պարտէզին մէջ։ Կը ջանամ, որ անցնող աշուններ բոլորովին չթառամեցնեն հոն բացուած ծաղիկները։ Կը նկատեմ, որ երբեմն երբեմն անցորդներուն բարեացակամ ուշադրութեան արժանի տեսարան մը կը պարզէ անիկա։ Հոս հոն քանի մը վայրի կապուտակ ծաղիկներ կը յայտնուին։ Երբեմն ալ ամառնային ոսկեհուր եղանակին՝ հպարտ վարդենի մը կը զարդարէ անոր մթասուեր մէկ անկիւնը։

Չեմ մոռցած նաեւ գեղուղէշ սօսի մը տնկել անոր մէկ եզերքը, հայրենական աստուածներու սրբազան պատգամը լսելու համար։ Եթէ կարենամ այսպէս, մինչեւ կեանքիս վախճանը, մշակել իմ խոնարհ ածուս, կը կարծեմ թէ ինձմէ ետքը, գոնէ ժամանակ մը, թարմ կը մնան անոր ծաղիկները եւ անունս չի մոռցուիր։

Սակայն մեծ վարձատրութիւն մը պիտի ըլլայ հայ բանաստեղծին համար։ Որովհետեւ ինչ որ մենք կը ստեղծենք, ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ մեր սրտին եւ մտքին տուրքը տալ այն լեզուին, որուն բիւրեղները կը շողան անշէջ արեւի մը բոցավառ կրակներով։

Իշխանական լեզուի մը պահապան քուրմն է ամէն հայ գրագէտ, որուն գերագոյն պարտքն է հսկել, որ չկորսուի կայծ մը իսկ անոր ոսկեշող պայծառութենէն, չիյնայ փշուր մը իսկ անոր յաւերժագեղ դարաւոր քանդակներէն, որոնց մէջ սուրբի մը սիրտը կը բաբախէ հրաջերմ սաստկութեամբ։

Ինծի համար անպատում հաճոյք մը եղած է միշտ գրական աշխատանքը։ Անիկա փրկած է զիս յաճախ ամենասեւ յուսահատութիւններէ։ Նիւթական անձկութիւններն իսկ հոգիս չեն ջլատած, երբ ես գիրին հրապոյրին տակ գտած եմ ինքզինքս։ Քերթուածի մը մէկ ներդաշնակ տողը հարստութիւն համարած եմ, եւ անոր կշռոյթը երկար ատեն օրօրած է միտքս՝ հեռացնելով զայն առօրեայ ծանր հոգերէ։

Եւ ահա, կեանքի այս հանգրուանին վրայ, երբ տակաւին շատ բան կայ ընելիք, հեւասպառիչ դարիթափէ մը կ'իջնեմ արդէն։ Որքան ալ արագ ըլլայ էջքը, կը յուսամ՝ յամառօրէն կառչելով սպառնացող անդունդին եզերքը՝ բան մը թողուլ ինձմէ, որպէսզի, ինչպէս կ'ըսեն, աչքերս բաց չմտնեմ գերեզման։

Կը կարծեմ թէ կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել այս իղձը, որովհետեւ, ինչպէս ըսի, անհուն է ունեցած սէրս մեր լեզուին հանդէպ։ Անոր վրայ կը գուրգուրամ, ինչպէս սրտահատորի մը։ Անոր լուսաճաճանչ բիւրեղներուն հնչիւնը կը հասնի ականջիս, ամէն անգամ որ աղօթքի մը մրմունջը կը բարձրանայ մթամած կամարներու տակ, կամ շարականի մը յորդագեղ գետը կը հոսի եւ քանդակուած քարերը կ'ողողէ անսպառ աղամանդներով։

Պէտք չէ սարսափիլ երբեք, երբ ճամբուն վախճանը իր սպիտակ տեսիլքը ցոյց կուտայ մառայլ հորիզոնին տակ։ Ինծի համար մեծ մխիթարանք մըն է, նաեւ սրտային բերկրանք մը, շրջապատուած ըլլալ համակիր բազմութենէ մը, որ իմ մէջս կը տեսնէ, ամէն բանէ առաջ, հայ գրագէտը, հայ բանաստեղծը։

Շնորհակալ եմ, որ կը պատուէք զիս, ապացուցանելով որ հին ժամանակներու լքուած եւ անտեսուած հայ գրականութեան ծառաները այսօր կը բազմեցնէք իշխանական աթոռներու վրայ։

Հիմա տարաժամ են օրերն ու գիշերները եւ մեզի կը մնայ չթողուլ, որ վայրկեաններն իսկ ապարդիւն սահին։ Ասոր համար է, որ ես վերադարձած եմ մանկութեանս աշխարհը եւ կեանք կուտամ յուշերուս։ Կը խառնեմ մոխիրը՝ անոր մէջ վաղնջական կրակներէն մնացած կայծեր փնտռելու համար։ Կ'ոգեկոչեմ ամէն ինչ որ անցեալանոյշ հմայք մը ունի եւ կրնայ դեռ հուզեղինել զիս։ Կը զգեստաւորեմ սարսռագին մերկութիւնը այն օրերուն, երբ ձիւնին եւ անձրեւայորդ հովին մէջէն ինծի կը հասնէր վանքին տաղաչափական երիվարներու։ Մեռած հարսները կը կանչեմ, որպէսզի երազագեղ հարսանիք ըլլայ շուրջս։ Կը պատգամեմ հրաթեւ վիշապներուն, որպէսզի անոնք զիս տանին բարձունքը լերան։

Փորձած եմ նաեւ Ֆրանսերէն գրել։ Ունիմ տասնէ աւելի հատորներ, որոնք արժանացած են օտար քննադատներու ուշադրութեան։ Բայց սակայն ոչ մէկ չափով զիս կը բաժանցնէ։ Իմ հայրենի տանս հացն ու պանիրը չեմ փոխեր ամենափարթամ սեղանին հետ, որուն շուրջը հրաւիրուած են զիս օտար իշխաններ։ Տէր Եփրեմին տան, ուր մանկութիւնս ապրեցայ, փոքրիկ աղբիւրին ջուրը քաղցրալոյն յագուրդով կը կոտրէ ծարաւս, քան ոսկեզօծ գինիով լեցուն բաժակները, զորս ինծի կը հրամցնեն օտարները։ Ոչ մէկ ատեն հպարտութեան եւ փառքի բաժին մը հանած եմ ինծի համար այն ջերմագին համակրանքէն, որով շրջապատուած են զիս Ֆրանսացի, պելճիքացի եւ խաղայի գրագէտներ։ Ամէն բանէ առաջ ես հայ բանաստեղծ եմ, եւ ինչ որ հայկականութիւն կը բուրէ, ինծի կ'ընծայէ յաւիտենական գարունի մը զգլխանքը։ Որովհետեւ իրապէս բացառիկ գեղեցկութեամբ եւ անսահման խորհուրդով պատկուած է մեր երկիրը. արիւն արցունքով ոռոգուած այն սրբազան հողը, որուն մէջ նահատակի եւ սուրբի աճիւններ անշէջ կրակով մը կը վառին միշտ։ Եւ երբ կը մտածեմ մեր նահատակուած մեծ բանաստեղծներուն մասին, սիրտս դժան կսկիծով կը ճմլուի այս պահուս։ Ո՞նչ կ'արժեմ ես անոնց քով։ Եւ խորհիլ, թէ ոչ իսկ ռամակ մը գինի կը պարպենք անոնց փառքին համար, եւ միայն ողահանդէսներու մէջ կ'ոգեկոչենք անոնց ողբերգական յիշատակը։

Ժամանակ մը եւս, եւ յիսուն տարի պիտի ըլլայ որ ես հայ գիրին կը ծառայեմ։ Բոլորանուէր եղած է իմ ծառայութիւնս։ Օր մը չէ անցած, որ ես տող մը գրած չըլլամ այն լուսեղէն լեզուով, որ յաւիտենական ներդաշնակութեան խորհուրդը կը պահէ իր մէջ. որ ես կարդացած չըլլամ էջ մը այն մատեաններէն որոնք մեր պապերուն շունչը կը փոխանցեն մեր հոգիին։

Ցարատեւ հաղորդութեան մէջ եղած եմ հզօր բարախումներուն հետ այն վիրադեղ, բայց անմահ սրտին, որ մեր ցեղին անայլայլ պատկերը կը ցոլացնէ։

Շնորհակալ եմ դարձեալ, որ պատուեցիք զիս։

Փոխադարձաբար, ես ալ պարզեցի ձեր աչքին առջեւ իմ հոգիիս պատկերը՝ հա–

ՍԱԹԵՆԻԿ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

*

Դրապիտուհի Պերճուհիին «Յանձուած Սրերծը շարքին մէջ, ամէնէն լաւ տըր–ուած տիպարներէն մէկը՝ հերոսուհի Զա–րօն էր :

Թերեւս անոր հերոսութիւնը չափա–զանցուած նկատուի : Բայց ես ճանչցայ այդպիսիներ, եւ մէկը մանաւանդ, որ Զարոյին մասին կարդացած ատենս, կը ցցուէր աչքիս առջեւ :

Այդ տիպարը, Սաթենիկ Օհանջանեանն է, զոր ճանչցայ Ցամ. Սահմանադրու–թեան առաջին ձմեռուան ընթացքին, 1909ին, Բերայի խանդավառ շրջանակնե–րուն մէջ :

Այնքան բարի էր Սաթենիկը, այնքան լուրջ եւ այնքան կիրքով նուիրուած մեր ազգային դատին, ինքզինքը, իր սիրտը, եւ մարմինը մոռնալու աստիճան, որ քա–նի հետը ըլլայի, եւ տեսնէի անոր տխուր, եւ սակայն յամառ եւ վճռական սեւ խո–շոր աչքերը, ինքզինքս անպէտ բան մը կը զգայի այս աշխարհին վրայ ...

Ինչ կը խորհէի թէ, Սաթենիկը ինչպէ՞ս կը յաջողէր, ըլլալ, վերջ ի վերջոյ, այն–քան քիչ անձնասէր, եւ այնքան շատ մարդասէր ...

Ոչ թէ կը «յաջողէր» այդպէս ըլլալ, այլ այդպէս ծնած էր, այդպէս եկած էր աշխարհ :

Անիկա շառավիղն էր, մեր մեծ հերո–սուհի հին Հայուհիներուն, որոնք մեր պատմութեան սկիզբէն իսկ, կռուած են հայ կրօնքին, հայ ազատագրութեան հա–մար, այլերուն կողքին :

Երբ տեսնէիր Սաթենիկին յաղթական սեւեռեալ աչքերը, կը հասկնայիր որ ան, իր սատանձնած առաքելութեան մէջ, որ–քան յառաջ, դէպի ապագան կը նայէր, նոյնքան ալ ետ կ'երթար, իր ուժը քա–ղելու համար մեր պատմութեան մէջէն :

Եւ կամ կը մղուէր դէպի յառաջ, հին դա–րերէն, հին փորձութիւններէն, հին սուր–բերէն առաջնորդուած, դէպի մեր այս տաժանալին դարը:

Ան, Զարոյին պէս, Սահմանադրու–թեան այն սքանչելի շրջանին, մեր մէջ յայտնուեցաւ յանկարծ : Կազմակերպեց, օգնեց, բուժեց: Յետոյ, Ատանայի ջար–դին, գնաց Կիլիկիա, Զապէլ Եսայեանին հետ, միշտ օգնելու, դարմանելու եւ վերստին ոտքի հանելու, խեղճ խար–ուած Հայութիւնը:

Ես իր հետքը կորսնցուցի, Փարիզ ու–սանողութեանս շրջանին, իսկ վերադար–ձիս Սաթենիկը մեկնած էր Կովկաս :

Յետոյ եկան, առաջին Մեծ Պատերազ–մին եւ Հայկական հալածանքներուն ծանր շրջանները: Յաճախ կը խորհէի թէ, ո՞վ գիտէ, Սաթենիկին սիրտը ինչքան կ'արիւնէր, իմանալով իր գաղափարի ըն–կերներուն եղերական կորուստը, Թուրք սուրին տակ :

Աւելի վերջը լսեցի, որ անկախ Հայաս–տանի ստեղծումի օրերուն, արդէն Երե–ւան էր ան, եւ նետուած վերստին իր գործին մէջ

Եւ հայկական կռիւներուն միջոցին, Սաթենիկը Հայ զինուորին քովն էր, Թր–քական սահմանագլուխին վրայ ...

Եւ հոն է որ, վարակուելով բծաւոր ժանտախտէ, մեռած էր, ճակատի, հայ զինուորներուն քով, ինչպէս հայ հին հե–րոսուհի մը ...

Եւ գիտեմ որ, իր մշտական ընկերներէն Միքայէլ Վարանդեանը, հոն եկած էր., թաղելու համար այս սքանչելի հայ աղ–ջիկը, Հայաստանի հողին մէջ: Եւ մէկ քանի խոր բառեր արտասանելու, իր մե–ռած ընկերներուն ալ կողմէ, Սաթենիկին համար ...

Փարիզ, 1955 ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԻԹՐՈՅԹ.— Մարտ 13ին տօնուեցաւ Համազգային ընկ. եւ Փալանճեան ճեմա–րանի յոբելեանը եւ հանգանակուեցաւ 20 հազար տոլար: Մեծագոյն գումարները տրամադրեցին Ցարէթ Թովմասեան (որ–փոփաքած էր տալու՝ Ուշատնիի անունով սրահ մը ունենալ) եւ Բժ. Գ. Դարբին–եան 3000ական տոլար: Բարեգործականի անդամներէն ալ քանի մը հոգի եւ Նախա–գահը Գ. Մանուկեան մասնակցեցան 200ա–կան տոլարով :

Լոս Անճելըս.— Փետրուար 27ին «Հա–մազգային» յոբելեանական ճաշկերոյթին առ–թիւ հանգանակուեցաւ 11698 տոլար: Ըն–կերներ Ալեք Փիլիպպոս եւ Հէրի Քարեան մասնակցեցան 1500ական տոլարով : Նո–րեկ հայրենակիցներ տուին 3000 տոլար, իսկ ներկաները՝ 6000 տոլար :

Բիչմընտի հայ գաղութը կը նուիրէ 523 տոլար :

Պրնկիէմթընի գաղութը՝ 321 տոլար :

Հարթվորտի գաղութը հազար տոլար :

Քղիի Հայր. միութեան կեդր. վար–չութիւնը 250 տոլար :

Ուոթըրթաունի մէջ հանգանակուած է 1700 տոլար :

բացուած գիծերով: Ցոյց տուի անոր ցոյ–ներուն եւ երազներուն բազմաշող ցոլքը: Խոստովանեցայ թէ այդ հոգին մանուկ մնացած էր միշտ, սրպէսզի դուք զիս ճանչնայիք միայն իբրեւ բանաստեղծ :

Ըսի Ձեզի նաեւ, թէ որքա՜ն հաւատա՜ցի եւ երազեցի, եւ թէ ժամանակը շատ կարճ էր բոլոր երազներուն կեանք տա–լու համար :

Բայց թերեւս, երբ իրիկունը իջնէ, այս անգամ երբեք չլսուած անհուն մըր–մունջներով, եւ ես ինքս չհասնիմ վառե–լու գիշերական հսկումիս ճրագը, թե–րեւս՝ կ'ըսեմ, դուք որ ճանչցաք եւ սի–րեցիք զիս եղբայրօրէն, առաւօտուն գտ–նէք, սնարիս մօտ բացուած մատեանի մը մէջ, քանի մը խոնարհ անթառամ ծաղիկ–ներ :

Տարբեր ոպասում չունիմ ես իմ ճակա–տագրէս, բայց միայն երկար ապրելու զաղութիւնը եւ ափսոսանքը՝ կորսնցնե–լու բարեկամութիւնը աստուածներուն :

Ափսոսալի է սակայն ինծի համար ձեր համակրանքը, որուն արժանացած ըլլա–լու քաղցր ուրախութիւնը կը զգամ այս գիշեր :

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՅԻՍՈՒՍ ՎԵՐՍՏԻՆ ԽԱՉՈՒԱԾ»

Նիկոս Քազանցաքիի գիրքը «Յիսուս վերստին խաչուած», սովորական գիրք մը չէ: Տաղանդաւոր այս յոյն վիպասանին ուրիշ մէկ գրքին «Ալեքսիս Զորպա»յի մա–սին ժամանակին գրեցինք, թէ որքան կենդանի եւ կենսունակ էր: Այս նոր գիրքը, Ֆրանսերէնի ալ թարգմանուած է: Այս առթիւ Կապրիէլ Վէնէսիէն կը գրէ թէ հոյակապ գիրք մըն է:

Տեսարանը կ'անցնի յունական պզտիկ գիւղի մը՝ Լիքովրիսի մէջ, որ կ'ուզէ մոռ–նալ թրքական գրաւումը, խմելով օղի, եւ քաշելով կլկլակը: Բռնակալ Թուրք աղան, մեծ փորով, օղիի մեծ շիշի մը եւ սիրուն թոնթաշիկի միջեւ, կը մտածէ թէ դժգոհելու պատճառ չունի, իր գառ–նուկները սքանչելի են: Անոնք կը գիրնան Լիքովրիսի մէջ, դանդաղ բայց վստահ: Զատիկ է: «Քրիստոս յարեա՛ւ», կ'ըսեն, գիւղացիները իրար ողջունելով:

Կրիկորիս քահանան կը հրաւիրէ ծերե–րու խորհուրդը (որ մեծ կալուածատէր է), մեծամիտ ուսուցիչը, կծծի Լատոսը, որ կը կքի ոսկիներու ծանրութեան տակ եւ սակայն բալիկ կը պտտի, Նաւապետ Թամփեթը եւ կ'ըսէ անոնց թէ՝ համա–ձայն երկրին հին մէկ սովորութեան, եօ–թը տարին անգամ մը ժողովուրդին մէջէն վեցեակ մը գիւղացիներ պիտի ընտրուին, այլ թէ կին, որոնք պիտի վերապրեցնեն իրենց մարմնին մէջ Յիսուսի Չարչարան–քը Աւագ Շաբթուան ընթացքին: Եւ կ'ընտրէ անձերը, — Փանայոթիսը՝ կարմիր մազերով եւ կապոյտ դիմագծով, պիտի ըլլայ Յուդան, այրի եւ պոռնիկ կին մը՝ Կատարինէն՝ պիտի ըլլայ Մագ–թաղինացի, պարզամիտ հովիւը՝ Մանո–լիոսը պիտի ըլլայ Քրիստոսը, մեծ կալ–ուածատէրին տղան՝ Յովհաննէս առաք–եալ, փերեզակ Եանոքոսը՝ Պետրոս առաք–եալ, մեծահարուստ ջոջը՝ Պիղատոս, ժառանգորդը՝ Կայիափա

Աւելի քիչ ատեն ետք, սովամահ Յոյ–ներու խումբ մը որ կը հալածուէր Թուր–քերէն, Լիքովրիսի գիւղէն կ'անցնի Փո–թիոս քահանային հետեւելով: Անոնք կը խնդրեն որ այդ արգաւանդ հողերուն վրայ բնակին եւ նոր գիւղ մը հաստատեն: Սակայն իշխանները կը մերժեն նիհարնե–րը, որոնք անօթի ծարաւ կը բնակին Լի–քովրիսի լեռներուն վրայ: Այս դէպքը ի–րար կ'անցընէ գիւղը: Եւ ահա դերասան–ները կը մտնեն իրենց խաղական դերերուն մէջ: Օրինակ, Յուդան կը բազմացնէ իր մատնութիւնները, Կայիափա կը ծծէ գիւղին կենդանի ուժերը, Մագթաղինէ անձնասպան կ'ուզէ ըլլալ, փրկելու իր սիրածը, Յովհաննէս կը լքէ իր նշանածը եւ հարստութիւնը, Յակոբ ալքատներուն եւ մաքուրներուն հետ է, իսկ Յիսուս կը պարտնուի եկեղեցիին մէջ, քահանային օրհնութեամբ :

Գիրքը, կարելի է կոչել վէպ մը, գիւցազնավէպ մը, բանաստեղծութիւն մը, առասպել մը, կատակերգութիւն մը, ողբերգութիւն, հերոսական, կրօնական բանահիւսական գործ մը եւն.: Դարերու խորէն եկած հոսանք մըն է եւ իր ընդ–լայնելու ուժը անըմբռնելի է: Հատա–րակ պատկերներ չեն: «Քրիստոս վերս–տին խաչուած» գիրքը սովորականէն տարբեր բան մըն է, հոն կը տեսնուի ուժը Շէյքսփիրի մը, Հոմերոսի մը, Տանթէի մը, Վիքթոր Հիւկոյի մը, Ռապըլէի մը :

ԱՆՑԵԱԼԻՆ ՄԷՋ

*

Առանձնութեանս մէջ շուրջբոլոր,
Լռեցի ես այս իրիկուն՝
Երկաթաձայլ ռազմերգն հզօր
Արշաւազիգ հայ զօրքերուն :

Առինք իրենց սուսերն ու զէն
Հրթայրքն ու կիրք, ախն ու կազ,
Իջան երկէն ցասումն ու ճէն
Հագած զրահ ու կրակ :

Համատարած ընտուերին ծոց,
Վաշտն յառաջեց շար ի շար,
Որուն վրայ դրօշն Հայոց
Բացաւ գոյներն իր փարփառ:

Կը դիտէի անցքն այս խորին,
Հայրենասէրն անմէ սեմ,
Մինչ կ'այցամբոր դէմքն անցեալին՝
Իմ յուշերուս դէմ առ դէմ :

Թոյրով երկինքն էր բերկրալի,
Հողն՝ յուզումով թեռնաւոր,
Մինչ յոյսն ու խինդ ամէն սրտի
Կը ցամքէին կեանք մը ծոր :

Կ'ըթթանայինք զօրք ու բռպայ
Իրարու կից, սիրտ սրտին,
Որոնց կու տար վարդն իր ընծայ՝
Մայիսեան զինք գեղուհին :

Տեսայ յաճախ երմոյզ մը սէզ,
Որուն բամբին վրայ յայն,
Ծրպիտն այտին բազմած էր շէկ՝
Տրդեկը հայ, հա՛յ արիան :

Տեսայ Հայոց մայրերն արեւ,
Քոյրերն խնուած Ցիսուսի,
Որոնք լրճած քողն իրենց սեւ՝
Հագան զմրուխտ եւ ոսկի :

Ապա տեսայ ամբոխ մ'անլուծ,
Ու ներշնչման մէջ անշէջ,
Ազատութեան երգն հնչեցուց
Արտասուած դաշտին մէջ:

Երգն քնարուն ցայտեց բոցեր,
Վառեց արիւն եւ հոգի,
Ու շանթշալեն իր աւետաբեր՝
Պոտեց աշխարհին հայրենի :

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Լուկանօ, 19-3-1955

ԲԱԽՏԱԳՈՒՇԱԿԸ.— Զգուշացիր բարձ–րահասակ, խարտեաշ եւ կապուտաչուի կինէ մը ...

Ա.— Կապոյտ հագուստով, եւ ճերմակ գլխարկո՞վ

ԲԱԽՏԱԳՈՒՇԱԿ. Ճիշդ այդպէս :

Ա.— Իմ կինս է ...

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հարաւ. Ափրիկէի միջեւ երթեւեկող նաւը վաղը Սաութէմփթըն կը խարսխէ, անոր մէջ կը գտնուի մէկը, որ իմ հրա–հանգներուս վրայ Ափրիկէէն է եկած, բերելով իմ կարգ մը հրամաններս: «Գն–դապետ»ը ոչ թէ մէկ, այլ երկու հոգիի հետ գործ պիտի ունենայ:

— Ըրածդ խելացութի՞ւն է :

— Անհրաժեշտ է :

— Վստա՞հ էք այդ մարդուն վրայ :

Անօրինակ ժպիտ մը ուրուագծուեցաւ պարունիին դէմքին վրայ :

— Բացարձակապէս վստահ եմ իր վը–րայ:

Անկարող մէկն է, բայց վստահելի :

Կանդ առաւ պահ մը: Յետոյ անտարբեր շեշտով մը շարունակեց .

— Իրականին մէջ ան իմ ամուսինս է :

●

ԳԼՈՒԽ Ա.

Այժէն ձախէն՝ ամէն մարդ եսեւէս են–կած էր, որպէս զի գրեմ այս պատմու–թիւնը: Սկսած Լորտ Նեադլէն մինչեւ մեր տան աղախինը՝ Էմիլին, զոր վերջին ան–գամ տեսայ Լոնտոնի մէջ :

— Ո՛հ, օրիորդ, ինչ գեղեցիկ գիրք մը պիտի կրնայիք գրել այդ մասին. իսկա–կան շարժանկար մը :

Կ'ընդունիմ թէ կարգ մը յատկութիւն–ներ ունիմ այդ աշխատութեան համար Գործին խառնուեցայ սկիզբէն իսկ, մը–տայ, ելայ անոր մէջ եւ յաղթանակեցի զինքը մահուան գնով Բարեբախտաբար ինծի անծանօթ մնացած ամէնանիները ճարուեցան շնորհիւ Սըր Է. Փէտլըրի օրագրին, զոր հաճած էր ազնուօրէն իմ տրամադրութեանս տակ դնել :

Ահա, ուրեմն, Անն Պետինկֆիլտ կը սկսի իր արկածախնդրական պատմութիւ–նը :

Միշտ սիրած ու փնտռած եմ արկածա–խնդրութիւնները Եւ սակայն կեանքիս օրերը սահեցան մահաւթ միօրինակու–թեամբ: Հայրս, պրօֆ. Պետինկֆիլտ՝ Անգլիոյ ամենանշանաւոր հեղինակու–թիւններէն մէկն էր Նախամարդը ուսում–նասիրող հարցերուն մէջ: Իսկական հան–ճար մըն էր, ամէն մարդ կ'ընդունի այս պարագան: Անոր միտքը կը բնակէր Քարի Դարի շրջանին մէջ, սակայն կեանքի ան–պատեհութիւնը այն էր, որ իր մարմինը կ'ապրէր ներկայ դարուն մէջ: Հայրիկս չէր մտածեր անգամ արդի մարդուն մա–սին :

Դժբախտաբար սակայն կարելի չէ ամ–բողջովին հրաժարիլ արդի մարդէն : Ստիպուած ենք տեսակ մը ընչափոխու–թիւն ընել մսավաճառներուն, հացագործ–ներուն, կաթնավաճառներուն եւ պտղա–վաճառներուն հետ: Հետեւաբար հայրս միխրճուած ըլլալով անցեալին մէջ, երբ մայրս մեռաւ մանուկ հասակիս, կեանքի գործնական մասին բեռը ինկաւ իմ փոքր ուսերուս վրայ :

Անկեղծօրէն խօսելով կ'ատեմ Նախա–պատմական Մարդը, ըլլայ Օրինեասեան, Մուսթերական, Զիլլական կամ ուրիշ մը: Ու թէեւ մեքենագրեցի եւ սրբագրեցի հայրիկին «Նախամարդը եւ իր նախնիքը» աշխատասիրութեան մեծ մասը, սակայն զարշանք մը կը զգամ նախնական մարդոց հանդէպ: Ու կը մտածեմ թէ ինչ լաւ ե–ղած է որ կորսուեր են անյիշատակ դա–րերէ ի վեր :

Ձեմ գիտեր հայրս թափանցա՞ծ էր զգացումներուս՝ այդ հարցի մասին : Հաւանաբար ոչ. տարբերութիւն չէր ալ ըներ արդէն: Ուրիշներուն կարծիքը զին–քը բնաւ չէր հետաքրքրեր: Կարծեմ այդ պարագան իր մեծութեան ապացոյցն էր: Նոյն կերպով ալ քաշուած կեանք մը ապ–րեցաւ, անտարբեր հանդէպ առօրեայ պահանջքներուն: Կ'ուտէր ինչ որ իր առ–ջեւ կը դրուէր. սակայն կը վշտանար երբ ուտելիքի վճարման մասին խնդիր կը յա–րուցուէր: Երբեք դրամ չունեցանք : Իր նշանաւոր մարդու համբաւը համապա–տասխան եկամուտ չէր ապահովեր իրեն: Անգամ գրեթէ բոլոր կարեւոր ընկերու–թիւններուն, հասարակ ժողովուրդը չէր իսկ ճանչնար զինքն ու իր բազմաշխատ երկասիրութիւնները: Մէկ անգամ միայն իր վրայ հրաւիրեց ժողովուրդին ուշա–դրութիւնը .

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

Փարիզի համաձայնութիւններն ալ չեն սահմանափակուիր զինուորական խնդիրներով։ Անոնք միացեալ Եւրոպան կը կերտեն, կը բանան ճամբան՝ Ֆրանքեւգերման հաշտութեան մը։ Շատեր դանդաղ կը գտնեն իր ընթացքը ։ Անոնք կը հաւատա՞ն թէ մերժումը պիտի փութացնէ զայն ։

Կառավարութիւնը որոշած է նախապատուութիւն տալ ապառազինութեանց հաւաքական արտադրութեան հարցին, որ հիմնական կարեւորութիւն մը ունի ։ Սաարի համաձայնութեան գործադրութիւնը պիտի յանդի տնտեսական գործակցութեան մը։ Կառավարութիւնը վճռած է գործել։ Անհրաժեշտ է վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները պայծառ եւ նշանակելի քուէարկութեամբ մը, առանց նախավճռի, առանց փոփոխութեան եւ առանց յապաղման ։

Կ'ըսեն թէ վաւերացնել՝ կը նշանակէ վերազինել Գերմանիան, օտարին բռնադատման տակ, անկարելի դարձնել բանակցութիւն մը Արեւելքի հետ, եւ վերջապէս ձեռնթափ ըլլալ, հրաժարիլ «ոչ» ըսելու իրաւունքէն

Գերմանիոյ վերազինումը արտաքին բռնադատման խնդիր մը չէ, այլ ռազմագիտական անհրաժեշտութիւն մը զոր մենք իսկ ջատագոված ենք, վասն զի միակ միջոցն է ամրապնդելու ապահովութիւնը։ Արեւելքի հետ բանակցութիւնը մենք ալ կ'ուզենք, բայց ոչ իբրեւ քարոզչական տեսարան մը եւ քարոզութեան համար, այլ իբրեւ լուրջ խօսակցութիւն մը։ Ատլանտեան զինակցութեան զօրացումը, որ նոյնպէս կապուած է Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման հետ, նախապայման է այդպիսի բանակցութեան մը։ Գալով «ոչ» ըսելու իրաւունքին, ինչո՞ւ ոչ պիտի ըսենք մեր առաջարկին, մեր սեփական քաղաքականութեան դէմ։ Քաջութիւնը կը պահանջէ «այո» ըսել մեր նախաձեռնութեանց, մենք մեզի։ Լաւ գաղափար է համակեցութիւնը Սովետներուն հետ, բայց նախ պէտք է ապահովել գոյութիւնը։ Անոնք որ կ'ըսեն թէ Ֆրանսա պէտք է քանի մը ամիս եւս յետաձգէ վաւերացումը, անգամ մըն ալ բանակցելու համար Խ. Միութեան հետ, չարաչար կը սխալին, վասն զի Սովետները դիւրաւ կրնան նոր յապաղումներ յառաջ բերել եւ ի վերջոյ քանդել արեւմտեան զինակցութիւնը ։ Ա՛յդ է իրենց նպատակը ։

× Վիճաբանութեանց ընթացքին, անգամներէն մին յայտարարեց.— Մենք չենք ուզեր համայնավար աշխարհ մը, վասն զի ան զուրկ է կենսական տարածութենէ մը, — ազատութիւն ։

× Նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց երէկ, քննելու համար կացութեան ելեւէջները։ Վարչապետը նոր ճառ մը պիտի խօսի այսօր, կիրակի։ Վաւերացումը ապահովուած կը համարուի ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Թուրքիա զինուոր համախմբած է սահմանագլուխին վրայ եւ թէ ուրիշ վրդովիչ միջոցներ ձեռք առած է։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրք զինուորներ գրաւած են սահմանամերձ գիւղերը եւ ուրիշ կարգ մը շէնքեր ։

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՕԴ ՄԸ կը տիրէ Փարիզի մէջ, քանի մը օրէ ի վեր։ Առջի օր ջերմաչափը 27 կը ցուցնէր, ինչ որ տեսնուած չէ 82 տարիէ ի վեր։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը տրամադիր կ'երեւայ ընդունելու Խ. Միութեան հրաւէրը եւ կը յուսայ արդիւնք մը ձեռք բերել, Մոսկուա երթալով։ Արեւմտեան դաշնակիցները նոր խաղ մը կը տեսնեն Մոսկուայի այս ձեռնարկին մէջ, Աւստրիան չէզոքացնելու համար ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը արշաւանք մը կը պատրաստեն Քէմուա եւ Մացու կղզիներուն դէմ, ապրիլ 15ին, յառաջ խաղալու համար դէպի Ֆորմոզա։ Քանդէտներ կը կարծեն թէ այս ձեռնարկը կրնայ պատերազմի յանգիլ ։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Նոր – Տեսթուր կուսակցութիւնը պահանջեց աքսորէն արձակել իր պետը, Պուրկիպա, որ արգելափակուած է Ֆրանսայի մէջ։

ԼՈՆՏՈՆԻ թերթերը չհրատարակուեցան երէկ, գործադուլի մը հետեւանքով։ Քաղաքացիները գաւառական թերթեր կը գնեն ։

ԳԱՀԻՐԷԻ անթելը կը ծանուցանէ թէ Եմէն ալ պիտի մասնակցի Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ միջեւ կնքուած դաշինքին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան
Այս Կիրակի ժամը 15ին
MAISON DE LA CHIMIE, 28bis Rue St. Dominique, (Métro Solférino)

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ՇԱՀԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Խօսք կ'առնեն՝ ԿՈՊԵՌՆԻԿ ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ (ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ)
եւ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին
Օր. ԱՍՏՂԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Պ. ԱԼԵՏԻՍ ՔԻՐՓԷԼԵԱՆ (երգ), Օր. ՑԱՔԷԹ – ՆԱԳՈՎԵԱՆ. Օր. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, ՍԻՄՈՆ ՔԽԵԱՆ (արտասանութիւն) ։
Հ. Ց. Դ. Գանձէօ – Քաջունի Նոր Սերունդի պարախումբը եւ Օր. ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ (հայկ. պար)։
Կը նուագէ ԶԱՒԷՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ (ջութակ)
Անիէտի եւ Իսիի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. ԳԱՅԻՇԵԱՆԻ
Կը ներկայացուի՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ մէկ անտիպ գործը
ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԿԱՆԹԵՂԸ
Մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ խումբին ։
Ղեկավարութեամբ հեղինակին ։
Մուտքը ազատ է

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը
Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին .— Պ. Տարանտալեան (դաշնակ), Մ. Պօլֆէնս (թաւջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ), Տէռէճեան (ձեռնադաշնակ) ։
Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼԻ
Կ'երգեն.— Տիկ. Մառի Շարբ Կառվարեան, Օր. Մ. Մուրատեան եւ Մ. Պօղոսեան, կ'արտասանեն միութեան երկու սաներ ։
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով գերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՋԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ» կատակերգութիւն մէկ արար ։ Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խրտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հայէշեան ։
Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։ Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխօ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ։ Ճոխ պիւֆէ

ՃԱՇԱԳԻՆ
ԶՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ԶԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Հաւաքուած Պատայի մէջ. Գումարը յայտարարուած Մարտ 24ին.—
Կարապետ Վարդանեան երկու հազար, Վարդան Վարդանեան, Եսայի Գայթաճեան, Սարգիս Գոնեալեան, Ճիւան Տօ– [illegible] Գէորգ Հալաճեան, Կիրակոս Հալաճեան, Հայկուհի Թաշճեան հազարական ֆրանք, Խաչատուր Հոթիկեան 500 ֆրանք։ Գումար 10.500 ֆրանք ։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ ։ Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, 0 Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ։
Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։
× Վալանսի Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ա. Տէր Սարգիսեաններէ իրենց թոռնիկին ծննդեան առթիւ 1000 ֆրանք։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Մատրան մէջ տեղի կ'ունենայ Ս. Պատարագ, Գալստեան տօնին առթիւ։ Արարողութեան կը նախագահէ եւ կը քարոզէ կաթող. պատուիրակ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ Ծ. ՎԱՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Ցաւարտ պատարագի Արեւագալի արարողութիւն։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ։ Սկիզբ ժամերգութեան 9, Ս. պատարագ 10, Արեւագալ 11։

ՊԱՏԱՐԱԳ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10էն Վատիկանէն պատարագ. Ջայնասփիւռէն, կարճ ալիք 31.41, 25.55, 19.84։
× Հայածէս պատարագ Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 6ին, հայաքիւուր պատարագ պիտի մատուցուի Սէն Պրիւնոյի մատրան մէջ։ (148 ռիւ տը լ'էկալիզ)։ Ս. Խաչի ժողովրդապետութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հետեւեալ թուականները ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ձեռնարկներուն ։
Մայիս մէկ, տարեկան հողեհանգիստ հիմնադիրներու յիշատակին ։
Յունիս 19, դաշտահանդէս ։
Յուլիս 9, ամավերջի հանդէս ։

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ ։

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը ։

ԽՆՁՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան)։
Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ։
ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ ԺԷ)։

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14.30ին, Միւթիւալիթէի մէջ ։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ

Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ՀԱԻԿԹԱԽԱՂ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Համաշխարհային Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը, Զատկի առթիւ հաւկիթախաղ մը սարքած է, Ապրիլ 11ին, երկուշաբթի ժամը 14ին, Յօյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա ։
Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկ. Թիրեաքեանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Երանուհի Գամպուրեան հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարեսպասման ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս կիրակի ժամը 3ին Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։
ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը այս կիրակի ժամը 5ին, Խրիմեան դպրոցը ։
Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի մասնաճիւղի անդամուհիները այս երկուշաբթի ժամը 16ին Քաֆէ Ռէժան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Կը խնդրուի Պ. Հայկ Մաճարեանէ իր հասցէն տալ «Յառաջ»ի։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.—
2 140 144 166 180 182 185։
Դիմել Տիկին Լուսիկ Քիւրքճեանի բնակարանը, 3 թիւ Իւլիս Կրա, Սէնթ Մարկրիթ, Մարսէյլ, ստանալու համար նուէրները

ԴԵՌ ԿՐՆԱՔ ՃԱՐԵԼ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1955
(Բ. ՏԱՐԻ)

Կազմեց՝ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ
Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, պատկերազարդ ։
Գրական էջեր.— Հայկ. կեանք, Արուեստի աշխարհ, Հայաստան, Կէս – բժշկական, գաղութներ (Լիբանան եւ Սուրիա), երգիծանք, մարզաշխարհ, անցքեր, մահապրութիւն, օրացոյց եւն.։
ԳԻՆ 1200 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարի ծախքով 1300 ։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի գրասենեակին Հրանտ Սամուէլի։
ՄԱՐՍԷՅԼԻ համար Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆի՝
3, Bd. Théodore Turner, Marseille

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

« ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ »

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտապատառ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն ։
Գին 400 ֆրանք ։
Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՔԷՐԹԻՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայ փորձառու հաշուակալ մը որ կարող է ֆրանսերէն եւ անգլերէն առեւտրական թղթակցութիւն ալ ստանձնել, կէսօրէ ետք։ Գրել Պ. Փանոսեանի՝
3, Rue Bourdaloue, Paris (9)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար։ Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թաղէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

LUCIEN DURAND
ՓՈՐՁԱԳԷՏ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼ
23, Rue Notre Dame des Victoires, Paris (2) GUT. 36-71

MORY et Cie
SERVICE VAUQUELIN
Միակ արտօնուած տունն է ծրարներ ղրկելու համար ՀԱՅԱՍՏԱՆ
(U. R. S. S.)
Հաստատութիւնը արտօնուած է ՄԻԱՅՆ ՆՈՐ ԶԳԵՍՏՆԵՐԸ ղրկելու, պաշտօնական հաշուեցոյցներով, իսկ գործածուած հագուստներ՝ շատ լաւ վիճակի մէջ ։
1 RUE ST-VINCENT DE PAUL
Paris 10e, Tél.: TRU. 72-60 (Poste 80)

Imp. ARAXES, 46, rue Richer. PARIS

ՕՐԱԹԵՐԹ

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7634 31e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 · Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր.

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՐՏ
MARDI 29 MARS
1955

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3045

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՈՄԸ ՈՐՈՄ ԿԸ ԲԵՐԷ

•

Ամէն անգամ որ նոր սերունդի փրկութեան խնդիրը արծարծենք, աչքի առջեւ կը պարզուին կարգ մը երեւոյթներ :

Նախ, բացորոշ է որ ճեղքեր բացուած են, նա՛եւ, այս ճակատին վրայ :

Կարճամիտ կամ նենգամիտ առաջնորդներ կը շահագործեն այդ իրողութիւնը, առելութիւն սերմանելով մէկ հոսանքին միւսը :

Անոնք մասնաւորապէս կը նախապաշարեն իրենց հովանաւորած երիտասարդութիւնը՝ մենաշնորհի վերածելով հայրենասիրութիւնը :

Այն աստիճան որ, նորահաս երիտասարդութեան մէկ հատուածը կը դառնայ թշնամի՝ միւս հատուածին, բուն բառով՝ մեծամասնութեան :

Եւ թշնամութիւնը կ՚արտայայտուի զանազան ձեւերով, — անձնական յարաբերութեամբ, այլ մանաւանդ օտարալեզու հրապարակագրութեամբ :

Այս պարագան մասնաւորապէս կը շեշտուի Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ, անգլերէն եւ սպաներէն հրատարակութիւններով։ Իսկ մեր գաղութին մէջ ալ՝ Ֆրանսերէն։

Այդպէս դաստիարակուած են, մանաւանդ առաջադրութեամբ :

Տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէր որ ամէն բանէ առաջ գրաղէին իրենց փրկութեամբ, մինչ... [illegible] եւ հասարակական ամբոխներու կը մարմանին օր ալ... [illegible]

Տարիներու ընթացքին, իրենց նուիրուած թերթը խորթ ծիլեր կ՚արձակէ եւ այլ եւս չեն ուզեր ուրիշ բան լսել

Հայրենիքը սիրելու զանազան ձեւեր կան :

Կարելի է նախընտրել այս կամ այն վարչաձեւը :

Կարելի է տարբեր տեսակէտներ ունենալ ազգ. դատ շահելու համար :

Կարելի է հետեւիլ որոշ վարդապետութեան մը :

Բայց այդ բոլորը իրաւունք չեն տար ատելավառ ոգի մը ներշնչելու նոյն տարիքի սղոց միջեւ :

Արդէն իսկ խրամատ մը բացուած է, իբրեւ՝ հետեւանք ազանդամոլութեան, խախտելով ինքնապաշտպանութեան ճակատը :

Աջ համարուին թէ ձախ, այս տղաքը ի վերջոյ կոչուած են դեր մը կատարելու մեր հանրային կեանքին մէջ:

Որո՞նք որ եւ է բարիք սպասել, եթէ կանխակալ կարծիքները կաշկանդ կապեն, տարիներուն հետ :

Այս ընթացքով, տարեցներուն վերագրուած կարգ մը մեղքեր նորերուն փոխանցուած պիտի ըլլան իբրեւ ժառանգութիւն :

Եւ մթնոլորտը աւելի պիտի թանձրանայ, վասն զի «պրոգրեսիւ» կոչուած երիտասարդութիւնը մայրենի լեզուն ալ չի գիտեր, եւ վէճերը պիտի արձակէ այլազան լեզուներով :

Օրինակները կը տեսնենք ամէն օր ·

Ո՛ւր որ ալ դառնուինք, նորահաս երիտասարդութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ նախ ինքզինքը փրկել :

Իր կոչումը կը թելադրէ հայերէն սորվիլ եւ հայկական պաշար ամբարել, որպէսզի կարենայ իր դերը կատարել իբրեւ նոր եւ պիտանի ուժ, թարմացնելու համար մեր հանրային կեանքը :

Չէ՞ք տեսներ որ Խ. Միութեան մէջ անգամ պայքար բացուած է նորահաս «կոսմոպոլիտ»ներու դէմ, որոնք իրական չարիք մը դարձած են :

Շ.

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ, 12րդ հատուած, Ա. տողը կարդալ — Ունինք նոխ եւ բազմազան պաշար

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ

ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ 110Ի ԴԷՄ 184 ՁԱՅՆՈՎ

•

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՊԱՀԱՆՋԱԾ Է՛Ր ՎԱՒԵՐԱՑՆԵԼ ԱՆՓՈՓՈԽ ԵՒ ԱՆՅԱՊԱՂ

*

ՄԵԾ ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ, Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Հանրապետութեան Խորհուրդը (Ծերակոյտ), որ քառասուն ժամէ ի վեր կը քննէր Փարիզի համաձայնութիւնները, բոլորը միասին վաւերացուց կիրակի առտու ժամը 3ին, 110ի դէմ 184 ձայնով, — աւելի ստուարաթիւ մեծամասնութեամբ քան Ազգ. Ժողովը։ Այժմ կը մնայ Հանրապետութեան նախագահին ստորագրութիւնը :

Առանձին քուէարկուեցան հետեւեալ դաշնագիրները — Դաշինք Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան (110ի դէմ 184 ձայն) — Դադարում Գերմանիոյ գրաւման (75ի դէմ 234 ձայն) — Գերմանիոյ անդամակցութիւնը Ատլանտեան կազմակերպութեան (114ի դէմ 200 ձայն)։ Ֆրանքօ-գերմանական համաձայնութիւն Սարի մասին (92ի դէմ 217 ձայն)։ Եւ վերջապէս կառավարութեան յայտարարութիւնը Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան մասին զոր վարչապետը անձամբ կարդաց ժողովին մէջ :

Այս համաձայնութեանց վաւերացումով, արեւմտեան Գերմանիան իրաւունք պիտի ունենայ վերազինուելու, ... կերպելով 12 զօրաբաժին (500.000 զինուոր), օդատորմիղ մը (1500 օդանաւ) եւ սահմանափակ ծովային ուժեր։ Միեւնոյն ատեն կը դառնայ 15րդ անդամը Ատլանտեան Կազմակերպութեան :

Աւելորդ է ըսել թէ քուէարկութեան արդիւնքը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

«ԴԱՀԻՃԸ ԳԼԽԱՏՈՒՄ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ»

Նոյն օրը (Կիրակի) Ռատիօ Մոսկուան լուրը կը հաղորդէր հետեւեալ խորհրդածութեամբ, խօսնակ Եուրի Ժուկովի բերնով.

— « Կարգ մը մարդիկ արշալոյսին կը կատարեն իրենց յոռի արարքները։ Դահիճները արշալոյսին կը մահացնեն իրենց զոհերը։ Ֆրանսական խորհրդարանին մէջ երբեմն արշալոյսին կը քուէարկեն չարաշուք բանաձեւեր, հակառակ ազգին շահերուն։ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը Հանրապետութեան Խորհուրդին կողմէ՝ Ֆրանսայի ժողովուրդին վաւերական կամքը չի ներկայացներ եւ պարզապէս արդիւնքն է օտարին կողմէ գործադրուած ճնշումներու».

ՎԵՐՋԻՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր ալ թեր ու դէմ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Վաւերացման հակառակորդներէն մին անրաւական կը գտնէր Սարի մասին, կնքուած համաձայնութիւնը : Ուրիշ մը, որ մասնակցած է Եւրոպայի Խորհուրդին, ուր Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը քուէարկուած էր 7ի դէմ 20ձայնով, հարցուց թէ միայն Ֆրանսա՞ն է որ «ոչ» պիտի ըսէ։ Համայնավար ներկայացուցիչ մը, Ռամեթ, մէկ ժամ ճառ խօսեցաւ, ուժգնօրէն ձաղկելով կնքուած համաձայնութիւնները Ուրիշ մը ողբաց Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագրին մերժումը, տեղի տալով ժխորի մը։ Այս առթիւ թեր ու դէմ խօսքեր արտասանուեցան նախորդ վարչապետ Մենտէս Ֆրանսի մասին։

Գիշերային նիստին մէջ, ճառախօս մը դիտել տուաւ թէ արտաքին նախարարը բուէ չէ տուած Փարիզի համաձայնութեանց։ Գ. Փինէ անմիջապէս պատասխանեց — Ես ձեռնպահ մնացի բոլորովին անձնական պատճառներով։ Ես այն վարչապետն էի որ ստորագրեց միացեալ բանակի ծրագիրը։ Երբ Գ. Մենտէս Ֆրանս կը բանակցէր Փարիզի համաձայնութեանց համար, լսի թէ կը գործէ իր անձնական պատասխանատուութեամբ : »

Ճառախօս մը բացատրեց թէ կը վախնայ որ Գերմանիան օր մը հիւլէական ռումբ չինէ շնորհիւ իր վերազինման եւ ճարտարարուեստական ուժին։ Վարչապետը դիտել տուաւ թէ Գերմանիան արտօնուած չէ հիւլէական ռումբեր շինելու :

Ցետոյ կարգ մը բանաձեւեր առաջարկուեցան, բայց բոլորն ալ մերժուեցան : Ընկերվարական ներկայացուցիչ մը բացատրեց թէ Փարիզի համաձայնութիւնները մեկնակէտ մը կը կազմեն, բանակցելու համար Արեւելքի հետ :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ԿՈՉԸ

Ահաւասիկ Գ. Էտկառ Ֆորի ճառին ամփոփումը ·

— « Կը զանուինք ոչ թէ օրէնսդրական բանաձեւի մը, այլ միջազգային դաշնագ... [illegible] զոր չենք կրնար փոփոխել ... [illegible] Միայն ցաւալի պիտի ըլլան բանակցութեանց վերսկսման հեռանկարները։ Նախ՝ ծայր աստիճան հարուստ է որ բանակցութիւնը վերսկսի դաշնագրի մը մասին : Ցետոյ, չմոռնանք որ խնդիրը սեղանի վրայ է 1950էն ի վեր եւ թէ այդ օրէն ասդին տեղի ունեցան խորհրդաժողովներ, կարծիքի փոխանակութիւններ եւ շարք մը որոշումներ տրուեցան։ Միացեալ բանակի կուսակից երկիրներու մեծ մասը վաւերացուց դաշնագիրը · ոմանք արդէն վաւերացուցած են Փարիզի համաձայնութիւնները։ Անոնց ոչ մէկը բան մը պահանջեց, բայց եթէ մենք պահանջենք վերսկսիլ բանակցութիւնները, մերժումի պիտի հանդիպինք։ Անոնք որ հրէշային կը համարեն այս դաշնագիրը կրնան ոչ թէ բարեփոխել, այլ պարզապէս չքուէարկել : Պէտք է ընտրութիւն մը կատարել։ Այս համաձայնութիւնները անցք մը կը կազմեն, չարունակելու համար մեր եւրոպական ճամբան, եւ կամ պէտք է ետ դառնալ եւ տապալել մեր զինակցութիւնները · Մեծ մասամբ համաձայն ենք եւրոպական կառուցման։ Պիտի կուրօ՞նք ձեւերու մասին։ Կ՚ընդունիմ որ անհրաժեշտ է ամրապնդել Ատլանտեան զինակցութիւնը։ Արեւմտեան պետութեանց զինուորական համերաշխութեան պէտք է ընկերանայ քաղաքական համերաշխութիւնը։ Օրինակ, անըմբռնելի է որ անոնց միայն մէկը ճանչցած է Փեքինի կառավարութիւնը եւ որ այդ կառավարութիւնը տեղ չունի Ազգաժողովին մէջ։ Ռուսական քաղաքականութիւնը շատ մը յուսախաբութիւններ պատճառեց մեզի. բայց կրնամ ըսել թէ որոշ բարուոքում մը կը նշմարուի 1952էն ի վեր։ Պէտք չէ տեւականօրէն սկեպտիկ ըլլանք այդ բարուոքման հանդէպ։ Ես կը կարծեմ թէ բարենշան էր Խ. Միութեան դիրքը Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ։ Թերեւս Ռուսիա չահով կ՚առաջնորդուի, բայց եթէ այդ շահը խաղաղասիրական ձեւ մը կ՚առնէ, ուրախ ըլլանք։ Ոմանք կը կարծեն թէ Ֆրանսա միջնորդի դեր կատարելով իր ձեռքն ունի բանակցութեան բանալիները : Ափսո՛ս. այդ վսեմ տեսակէտը երբեք չի համապատասխաներ իրականութեան, ոչ իրաւապէս, ոչ քաղաքական, ոչ ալ բարոյական տեսակէտով։ Մենք չենք կրնար իրաւարար ըլլալ, քանի որ արդէն կը գտ—

ՃԱՇԱԳԻՆ

ՉՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՁԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

ԽՄԲ.— Ցանկին փակման յայտարարութենէն վերջ ստացանք հետեւեալ գումարները —

Անի եւ Անրի Խանճեան	5.000
Խաչերեան	2.000
Ժաք Ֆէյտի	1.000
Եփրեմեան	1.000
Պարթեւեան	500
(Այս գումարները ձեռամբ Տիկ. Շ. Ադամեանի)	
Ոմն	400
Տիկ. Աշնեան (Վօքլիւզ)	1.000
Պ. Փիէռ	100
Տիկ. Թիւֆէնքճեան	1.000
Եղբարք Թիւթիւնճեան	2.000
Տիկ. Մ. Փափազեան	1.000
Պ. Ն. Ապասեան	1.000
Տիկ. Սօնա Ջաքարեան — Սօնյի	1.000
Քլեման Սարգիսեան (Մարսէյլ)	1.000
Տիկ. Սօֆի Մահրամանեան	2.000
Գումար	20.000
Նախորդ գումար	640.000
Ընդհ. գումար	660.000

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՑՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ափրիկեան փոքր գաղութէ մը ստացանք 225.000 ֆրանք եւ յանձնեցինք ընկերութեան Փարիզի վարչութեան (տես յաւելր. Դ. էջ).

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ.— Ա. ՆԱՒԱՐԵԱՆ

Նիսէն երէկ հասած նամակէ մը ցաւով կ՚իմանանք թէ չորեքշաբթի օր մեռած է ուսուցիչ - բանաստեղծ Ասատուր Նաւարեան, որ վերջերս հիւանդանոց փոխադրուած էր, արկածի մը հետեւանքով : Թաղումը կատարուած է ուրբաթ օր :

Ծնած էր Ռոտոսթօ, 1875ին։ Վեց տարի առաջ վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուելով կորսնցուցած էր մէկ աչքը եւ իր աշխատութիւնները գրի կ՚առնէր կնոջը միջոցաւ ։ Արմաշական էր, դասընկեր՝ Բաբգէն կաթողիկոսի եւ Զաւէն Պատրիարքի։ Եղած է աշակերտ Օրմանեան արք.ի եւ Դուրեան արք.ի։ Հետեւած է նաեւ Սորպոնի եւ Քոլէժ տը Ֆրանսի դասընթացքներուն։ Ցետոյ եղած է ուսուցիչ Արմաշի դպրեվանքին, դասաւանդելով Ֆրանսերէն եւ փիլիսոփայութիւն։ Ատեն մը վարած է Ատափազարի Կեդր. վարժարանին տեսչութիւնը։ 1912ին Գահիրէ հրաւիրուած է, իբրեւ տեսուչ Գալուստեան վարժարանի :

Ունի կարգ մը Ֆրանսերէն հրատարակութիւններ, —

Poèmes d'Orient, Le Soleil d'Automne, Anthologie des Poètes Arméniens, Les Sultans Poètes, Poésie et Matière.

Վերջերս գրած էր «Հաւատք եւ Ցոյս» (հայերէն), տպուած՝ Երուսաղէմ, Գ. Մուշեղ Ճիլըրճեանի ծախքով :

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Նաւարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն :

նուինք երկու ճակատներէն մէկուն մէջ : Ներհակութիւն չկայ բանակցութեան եւ ապահովութեան միջեւ։ Երկուքը զուգընթաց կ՚երթան. պէտք չէ ըսել ոչ « նախ ապահովութիւն », ոչ ալ « նախ բանակցութիւն »։ Առաջին լուծումը զինարշաւն է, երկրորդը՝ աղբիւր դանդաղութեանց եւ ձգձգումներու, խոր է յուզումս, բայց կատարեալ՝ համոզումս։ Կարգ մը մեղադրանքներ արտնեզութիւն պատճառեցին ինծի. բայց ոչինչ ։ Ես չեմ ուզեր խօսիլ տկար Ֆրանսայի մը անունով։ Միեւնոյն ատեն չեմ ուզեր խօսիլ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՀՆՇԱՀԻ ԵՐԿԻՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ահա երկիր մը, որուն հետ Հայերու բարեկամութիւնը կը սկսի հին դարերէն: Ցեղային ծագումով, լեզուական ազգակցութեամբ, հին հաւատալիքներով երկու ազգերը սերտօրէն կապուած էին իրարու: Անկասկած արիւնոտ պայքարներ ալ ունեցած ենք անցեալին:

Թուրքերու կողմէ Կովկասի գրաւումէն ետք, քաղաքական ցետնի վրայ յուսախաբ եղան Հայերը Ներսէս Աշտարակեցիի օրէն սկսեալ, եւ Հայ ու Պարսիկ այլեւս տարակարծութիւններ չունեցան իրարու հետ:

Ընդհակառակն, Պարսկաստան՝ մասնաւորաբար նոր ժամանակներու մէջ՝ քաջալերեց Հայերը խաղաղութեամբ աշխատելու եւ երկրին օգտակար հանդիսանալու: Յիշենք Մելքոն խանը, որ Իրանը ներկայացուց 1878ի Պերլինի վեհաժողովին, իսկ Յովհաննէս խան Մասեհեան եղաւ Պերլինի, ապա Լոնտոնի դեսպան եւ որ հայերէնի թարգմանեց Շէյքսփիրի գլխաւոր գործերը: Վերջապէս անզուգական Եփրեմը Քեռիի հետ մասնակցեցաւ սահմանադրական շարժումին:

Թեհրանի Հայոց եկեղեցիի բակին մէջ կը գտնուի Եփրեմի շիրիմը, երկաթէ փոքր ցանկապատով շրջապատուած: Բայց անբացատրելի ու անհասկնալի է, թէ ինչու ոչ իսկ անունը փորագրուած է գերեզմանաքարին վրայ: Այս բակին մէջ դպրոցական նոր շէնք կառուցանելու ծրագիր կայ, եւ Եփրեմի աճիւնը պիտի փոխադրուի այլուր: Բայց այժմէն դժուար չէ մարմարի մը վրայ փորագրել տալ հերոսին անունը, արժանի մակագրութեամբ մը:

Հայեւպարսիկ բարեկամութիւնը ոչ միայն անցեալ մը ունի, այլեւ մանաւանդ ունի ներկայ մը: Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք տասը հազար քաղաքական տարագիրներ ապաստան գտան Ատրպատականի, առանց որեւէ կաշկանդումի եւ սեղմումի: Բոլորն ալ ընդունուեցան ինչպէս հարազատներ:

Տարագիրներու մեծ մասը վերադարձաւ. Բայց Իրան մնացին բազմաթիւ մտաւորականներ, զինուորականներ, հայդուկներ, քաղաքական գործիչներ, որոնք կռուած էին պոլշեւիկներու դէմ:

Անցնող պատերազմի ընթացքին, երբ կարմիրները հաստատուեցան Իրանի հիւսիսը, չկրցան հալածել իրենց հակառակորդները: Ձերբակալուեցան բազմաթիւ Պարսիկներ, Ազերիներ եւ Հայեր: Ռուսներն ալ խարէութեամբ ծուղակը ձգուեցան ու պատանդ տարուեցան: Եւ դեռ Սովետներ կը գարմանան, որ խաղաղութեան անունով այնքան ճառ կը խօսին, թուղթ կը մրոտեն, բայց մարդիկ վստահութիւն չունին իրենց վրայ. աւելին, կը զարշին իրենցմէ:

Իրանի մէջ Հայերը միակ բազմամարդ քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնն են: Բացի Օսմ. կայսրութենէն, Իրանն է միակ երկիրը, ուր Հայերը այնքան բացառիկ դիրք գրաւած են վաճառականութեան, ճարտարարուեստի, շինարարութեան, երկրագործութեան, արհեստներու եւ ազատ ասպարէզներու մէջ: Այդպէս եղած է Շահ Աբբասի օրերէն մինչեւ հիմա:

Կը պատմուի, թէ Շահ Աբբաս, տեսնելով մեր ժողովուրդի հայրենասիրութիւնը, Հայաստանէն բերել կուտայ Ս. Լուսաւորիչի աջը եւ Ս. Էջմիածնի քարերէն 15 հատ ու հրովարտակներով կը ճանչնայ Հայերու ինքնուրոյն եկեղեցին:

Մինչեւ 1918 թուականը, պարսիկ կառավարութիւնը Թումանեաններուն յանձնած էր ոսկի եւ արծաթ ներածելու մենաշնորհը. կառավարութիւնը պետական դրամատուն չունէր, ուստի դրամական գործառնութիւնները մեծ մասամբ կը կատարէր Թումանեան առեւտրական տան միջոցով:

Այսօր չունինք այլեւս Մելքոն խան, Մասեհեան խան, Եփրեմ խան: Փոխուեր է, յառաջդիմեր է Պարսկաստանը, որ հիմա կը կոչուի Իրան եւ չի նմանիր երբեմնի Պարսկաստանին: Փոխուած է նաեւ Հայերու մասնակցութիւնը երկրի զանազան ասպարէզներուն մէջ, բայց ըստ ձեւի, եւ ոչ ըստ էութեան: Փոխանակ խաներու, այժմ ունինք հայ երեսփոխաններ (Ջոհրապեան, Բուդաղեան) Իրանի խորհրդարանին մէջ: Սենատորներու տեղ ունինք բազմաթիւ ճարտարապետներ, երկրաչափներ, բժիշկներ, մասնագէտներ, պահեստի սպաներ, առեւտրականներ, արհեստաւորներ, որոնք մասնաւորաբար Ատրպատականի, Թեհրանի, Սպահանի, Սպատանի եւ այլ քաղաքներու մէջ, պատուաւոր դիրքերու վրայ կը գտնուին:

Անցեալին միայն քանի մը հարիւր հայ ընտանիքներ կը բնակէին Թեհրանի մէջ. իսկ այսօր մայրաքաղաքին մէջ կան 40 հազար Հայեր: Ասոնք եկած են Թաւրիզէն եւ Սպահանի գիւղերէն: Քանի մը տասնեակ տարիներու ընթացքին Իրանի մայրաքաղաքը ընդարձակուած, արդիական քաղաք մը դարձած է: Ոչ մէկ կասկած, որ Հայերու աշխատասիրութիւնը ապարէզ պիտի գտնէր այս վերածնող երկրին մէջ:

1946 – 1948ին Իրանէն, մասնաւորաբար Սպահանի գիւղերէն, 18 հազար Հայեր ներգաղթեցին Հայաստան: Իսկ քանի մը հազար գիւղացիներ խեղճ ու անտէր վիճակի մէջ ձգուեցան Թեհրան: Ասոնք այլեւս կարելիութիւն չունէին վերադառնալու իրենց գիւղերը: Սովետները հաւանաբար ուզեցին դժգոհ տարր մը ձգել իրենց ետին: Բայց, ի պատիւ մեր ժողովուրդին պէտք է յայտնել, որ այս գաղթականները, բազմաթիւ ընկերներէ ետք, արդէն տեղաւորուած են իրենց իսկ նախաձեռնութեամբ, աշխատանք գտած են, իրենց հացին դրամը կը հանեն եւ այլեւս ոչ ոքի վրայ բեռ չեն, իսկ քաղաքականապէս ալ վստահելի տարր կը նկատուին:

Սորբեւ կուտանք Իրանահայերու մօտաւոր թիւը.—

ԹԵՀՐԱՆԻ ԹԵՄ	
1. Թեհրան քաղաքը եւ արուարձանները	40.000
2. Մէշէտ Մազանդարա	2.000
3. Ռէշտ – Փէհլեւի եւ շրջակայքը	2.000
4. Ղազուին	1.500
5. Ղարաղանի հայ գիւղերը	2.000
6. Համատան, Մալայէր, Քիրմանշահ	2.500
7. Սուլթանապատ եւ շրջանը	12.000
Գումար	62.000
ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ	
1. Թաւրիզ	6.000
2. Մարաղա եւ շրջակայքը	1.500
3. Ուրմիա քաղաքը եւ շրջանը	2.500
4. Սալմաստ	2.000
5. Ղարատաղի գիւղերը	2.000
Գումար	14.000
ԱՊԱՏԱՆ ԵՒ ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ	
1. Նոր Ջուղա	6.000
2. Նամակերտի շրջանի հայ գիւղերը	15.000
3. Չար Մահալ եւ այլ շրջաններ	12.000
4. Աբատան քաղաքը	7.000
5. Շիրազ, Մէսջէթ Սուլէյման եւն.	3.000
Գումար	43.000

Ընդհ. գումար՝

62.000+14.000+43.000=119.000

Ինչպէս մեր բոլոր գաղութներուն, նաեւ Իրանի մեր ազգային մարմինները վիճակագրութիւն չունին: Մօտաւոր թիւեր են տրուած. ամէն պարագայի մէջ, հարիւր հազարէն պակաս չեն Հայերը այս երկրին մէջ:

Ըսինք թէ երկրի ներքին քաղաքական կեանքը ամրապնդուած է, ինչ որ իր բարեկամներու ազդեցութեան տակ: Հինչն հայկ. կեանքի մէջ: Թուտէի մարդիկը քշուած են հրապարակէն: Իրանահայութեան ազգային մարմինները ամբողջովին կը գտնուին Դաշնակցութեան եւ իր բարեկամներու ազդեցութեան տակ: Հինչն ի վեր այդ գաղութին մէջ ՌԱԿի անունը լսուած չէ: Բարեկամներ ինծի գիտել տուին, թէ ինչու այսքան կը գրաղինք այդ մարդոցմով:

Ձեռքիս տակ է «Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդի» կողմէ հրատարակուած «Տեղեկագիրն դպրոցների եւ հասարակական – բարեգործական մարմինների հաշիւների քննութեան՝ կատարուած հաշուեքննիչ մարմնի կողմից, 1951 Փետրուարից 1954 Յուլիս»:

Նոր ազգային իշխանութեան առաջին գործը եղած է ընտրել հաշուեքննիչ մարմին մը, որ քննած է, օրինակ, «Թեհրանի Հայ Կանանց Եկեղեցասէրաց Միութեան» 9 տարուան հաշիւները (1942 – 1950) Նախորդները վարած են գործերը անտարբեր, առանց անկանոն: Հաշուեքննիչը, բացի քննութիւններէն, ցուցմունքներ բրած է, որպէսզի այլեւս բարեխղճութիւն դրուի հանրային մարմիններու նիւթական գործառնութեանց մէջ:

Գ. Լ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

Ա Լ Ե Կ Ո Ծ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

*

Երկրորդ՝ համաշխարհային պատերազմի արհաւիրքներէն հրաշքով ազատած Միջին Արեւելքը, որ կը կարծուէր վերջնապէս խաղաղացած է, յանկարծ կ'ալեկոծի օտար խաղերու եւ շահերու պատճառաւ:

Նախ տեղի ունեցաւ Պաղեստինի պատերազմը, որ առաւելապէս տեղական հանգամանք ունէր: Այժմ, նոր եւ ծանր դէպքեր կ'ալեկոծեն արաբական աշխարհը: Ծանրակշիռ դէպք մը պատահեցաւ 1939 – ին, թէեւ սահմանափակ: Բայց եւ այնպէս Սանճաքին խնդիրը կը կազմէր վըտանգաւոր նախընթաց մը:

Ինչ որ ալ ըլլայ Արեւմուտքի գիտութիւնը եւ փորձառութիւնը, միշտ դժուարութիւն կը կրէ Միջին Արեւելքը ճանչնալու եւ անոր բարդ կազմութիւնը հասկնալու: Արեւմուտքցին միշտ կը տրամաբանէ այնպէս, որպէս թէ ուրիշ Արեւմուտքցիի մը հետ ըլլար գործը: Այս է պատճառը որ միշտ ալ Արեւմուտքը խաբուած է Արեւելքէն:

Թուրքերը շատ լաւ սորված ըլլալով այս պարագան, յաջողած են միշտ ծփալ ջուրին երեսը, հակառակ ամենածանր նաւաբեկութիւններու:

1939ին ալ, արեւմտեան դաշնակիցներու մտահոգութիւնը կը կազմէր Խ. Միութիւնը, հակառակ Հիթլէրի օր ցորեկով պատրաստած աղէտին: Եւ այն ատեն ալ Թուրքիան իրենց կողմը շահելու համար, անոր նուէր կուտային Ալեքսանտրէթի Սանճաքը, առանց բուն տիրոջը՝ Սուրիոյ կարծիքը իսկ հարցնելու:

Պատերազմի ընթացքին տեսանք թէ Թուրքիան ինչպէս շարժեցաւ: Ան՝ այն ատեն ալ Ցանաստանի զինակիցն էր, բայց իր ճկոյթ մատն իսկ չշարժեց երբ Ցունաստանը ենթարկուեցաւ ահաւոր արշաւանքի մը:

Պատերազմէն վերջ, ամէն բան բնդարձակուեցաւ ու մեծցաւ, անիկա որ աչքառու ալ պզտիկ գոյ սկսաւ: Այն ինչ որ 1939ին պատահական կտոր մը եւ տեղական վարձք մը կը նկատուէր, 1955ի տեսողութեամբ՝ դարձաւ պզտիկ պատուհան մը որուն խօսքն անգամ չի կրնար ըլլալ:

Երկրագունդիս այս մասին մէջ, Արեւմուտքի մտահոգութիւնները եւ ռազմավարութիւնը կը մնան նոյնը, այսինքն ապահովել նաւթական շահերը եւ տնտեսական գերիշխանութիւնը ու համամնական դէպքի մը պարագային պատրաստ ըլլալ արշաւանքի նոր եւ խոցելի ճակատ մը գտնելու:

Արեւմուտքցիները կ'ուզեն ապահովել Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն ազատութիւնը, առանց նկատի առնելու որ այդ ժողովուրդներուն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (109)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Եւ այդ մտածումով՝ հեռացրով խիստ հրահանգներ ղրկուած են Սորբ, Բաղէշ, Ատոլճէվազ՝ հսկելու համար ծովի եզերքները եւ «առիպելու ձեզ անձնատուր լինելու»:

Բոլորս կը ծիծաղէինք այդ «խիստ կարգադրութիւնների» մասին:

Անդրանիկը բաժանեց խումբը չորս մասերի: Մի մասը իր տրամադրութեան տակ առաւ, իսկ միւս մասերն առինք Մուրատը, Քեռին եւ ես: Ջատ ջատ խումբերով պիտի մնայինք որոշ տեղեր, մինչեւ որ տեսնէինք թէ՝ ի՞նչ հանգամանք կը ստանար կացութիւնը՝ եւ ի՞նչ կը լինէին Թուրք հրամանատարութեան կարգադրութիւնները:

Մուրատ հարցուց Ալէսին, թէ ունէ՞ տեղեկութիւն ունէի՞ն Գէորգ Չաւուշի ճամբորդութեան մասին եւ թէ Կեղր. Կոմիտէին լուրեր առացա՞ծ էր:

Նա պատասխանեց:

« Այո: Երէկ Դատուանից Աւանցի մի նաւավար բերին եւ բանտարկեցին: Մեր Արմենակը, որ նրան հեռուից ազգական էր, տեսութեան գնաց նրա մօտ: Նաւավարը մանրամասն պատմել է բոլոր պատահածները խումբին Շամիրամից հեռանալէն յետոյ: Գիւղացիները տանջել են, Տելեմաքին բռնել են եւ մի քանի ընկերներով ուղարկել Բաղէշ: Գիւղը թալանել են ամբողջովին: Շամիրամի եկեղեցին այրել են ասելով. «այդ շէնքը՝ որպէս ամրութիւն եւ բերդ ծառայած է խընգըր ֆետայիներին»: Թումբի մեկնած հետեւեալ առաւօտուն, երբ իմացած են որ խումբը հեռացել է, Թուրքերը իրենց թոյնը թափել են շրջակայ գիւղերի վըրայ: 70էց աւելի կին, երեխայ եւ անզէն մարդիկ են սպաննել:

« Այս ոճիրի գործադրիչն էր Չէրքէզ Ալի պէկը:

« Այս անգամ, դժբախտաբար, Տելեմաքը իր օձիքը պիտի չկրնայ ազատել, մանաւանդ որ Գէորգ Չաւուշի դէպքն էլ իր բանտարկումից մի օր առաջ է եղել:

« Ինչպէս գիտէք, նա, ալեկոծութեան բռնուելով, իր խումբով ապաւինած էր Կտուց Անապատը, մինչեւ որ ծովը հանդարտէր: Անկից յետոյ, նա մեկնած էր դէպի Ախլաթ: Մի օր յետոյ, երեկոյեան, երբ կը մօտենան Ազախի Քարծրին, իրենց շուրջը կը նայեն եւ մի բան չեն տեսներ մութ լինելու պատճառով: Նաւից դուրս կ'ելլեն, եւ նաւը մի քիչ կը հեռանայ:

« Բայց աղաները ժայռերի մէջ ստանաձայներ կը լսեն: Կը սկսին անմիջապէս աւելի ապահով տեղեր քաշուիլ: Եւ յանկարծ մի հրացան կը պայթի:

« Տղաները առանց շուարումի դիրք կը բռնեն: Կռիւը կը սկսի մթութեան մէջ: Այդ ժամանակ մի պատահական գնդակ կը դպչի Մոկանցի Աստուրի՝ Սասնոյ նշանաւոր եւ վաստակաւոր հերոսներից մէկի կուրծքին, եւ նա շնչասպառ գետին կ'ընկնի:

« Տղաները երբ կը տեսնեն իրենց սիրելի ընկերոջ ընկնիլը, կը շտապեն նրա մօտ: Անմիջապէս նրա զէնքերն ու փամփուշտները կ'առնեն եւ դիակը կը քաշեն մի ժայռի տակ:

« Գէորգ Չաւուշը կ'երդնու նրա դիակի վրայ, որ նրա փոխարէն հարիւր պիտի սպաննէ: Եւ կ'ասէ. «Աստուրն էլ պէտք է դառնել մեր սուրբերի կարգը: Եւ երբ մեր հայրենիքը կ'ազատուի այդ քարերի վրայ, պէտք է կառուցանել Ս. Աստուր անունով մի յիշատակարան, նուիրուած նրա անմահ յիշատակին»:

« Թէեւ, գիտեմ, կ'աւելցնէ Գէորգ Չաւուշ, մինչ այդ Թուրքերը պիտի յօշոտեն նաեւ դիակը, եւ թերեւս պիտի չգտնենք նոյն իսկ ոսկորները»:

« Կռիւը կը շարունակուի մինչեւ կէս գիշեր: Եւ յետոյ, մեր քաջերը, ըստ իրենց սովորութեան, կռուելով կը բարձրանան Նէմրութ ու կ'անյայտանան խաւարի մէջ»:

Ահա այդ էր պատահածը: Դրանից յետոյ բանտարկել էին նաւավարին եւ Տելեմաքին:

**

Այստեղ միջանկեալ ասեմ, որ Տելեմաքը բանտից ազատելու համար՝ անձամբ կաշառք տրուեց: Կաշառքն էլ վրայ գնաց, օգուտ չունեցաւ: Նա բանտը մնաց մինչեւ Թրքական սահմանադրութեան յայտարարութիւնը, յուլիս 1908:

Ամբողջ չորս տարի Տելեմաքին չարչարել էին բանտին մէջ:

Սահմանադրութիւնից յետոյ, Մուրադեանի հետ գնացել էինք Բաղէշ: Տելեմաքը եկաւ մեզ մօտ: Երկար տեսնուեցինք: Յիշեցինք մեր բոլոր լաւ ու վատ օրերը: Նա պատմեց անցեալից: Հարցուցինք իր քաշած տառապանքների մասին: Չեմ մոռնար նրա հետեւեալ խօսքերը:

«Պարոն, այսքան արիւն թափեցինք, զոհեր տուինք, եւ գիւղերն աւերեցին, միթէ՞ այդ բոլորը լոկ Թրքական Սահմանադրութեան համար է, որպէսզի դարձեալ այդ աշիրէթները եւ զապիթները մե՞զ կառավարեն: Այո, մեր պատասխանը այդ չէր, բայց այդպէս եղաւ»:

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

քաղաքակրթական ըմբռնումները տրամագծօրէն կը տարբերին արեւմտեան ըմբռնումներէ :

Գահ մը, Մեծն Բրիտանիա կարծեց թէ Արաբական Դաշնակցութիւն մը կազմելով կ'ապահովէր իր շահերը։ Ասոր համար ալ, յառաջ մղեց արաբական աշխարհը կազմակերպուելու եւ պատուար հաստատելու Իսրայէլի դէմ ,որ Մ. Նահանգներու գործակատարը կը համարուէր։ Բողվէյլթն էր որ կը յայտարարէր Եալթայի մէջ, թէ ինք Սիոնական է։

Բայց Նեղոսի եւ Թէմսի ափերուն վրայ պատմութիւնը նոյն նշանակութիւնը չունեցաւ։ Այս բանը Մեծն Բրիտանիա տեսաւ Սուէզի վէճին կարգադրութեանը մէջ։ Անգլեւսաքսոնները հասկցան թէ իրենց բերած ազատութենէն բան չեն հասկնար Արեւելքի, մանաւանդ արաբական աշխարհին մէջ։ Ուստի՝ աւելի յարմար նկատեցին գործել միջնորդի միջոցաւ։ 1939ի իրենց դաշնակիցը, Թուրքիան, պատրաստ էր այս դերը կատարելու։ Մանաւանդ որ ախորժակը ուռելով է որ կը բացուի եւ Թուրքիոյ համար լաւագոյն առիթն էր վերահաստատելու իր ազդեցութիւնը 1918ին կորսնցուցած երկրամասերուն վրայ։

Եթէ՝ պատմութիւնը քննենք, պիտի տեսնենք որ անցեալին մէջ ալ, Օսմանցիները արաբական աշխարհը մտան ու կամաց կամաց տեղաւորուեցան, Պաղտատէն սկսելով։

Անշուշտ այսօր Գանունի Սուլթան Սիւլէյմանի ժամանակը չենք եւ ազդեցութիւնը տարածելու ուրիշ միջոցներ կան, շատ աւելի նուրբ եւ ճարպիկ։ Այդ միջոցներն են «դաշինքները», «ուխտ»երը, մանաւանդ երբ երկու կողմերը չեն ներկայացներ միեւնոյն ուժը։

Թուրքիոյ վարչապետ Ատնան Մէնտերէսի ցաւկոտ քայլարարութիւնը շատ բան կը մատնէ Թուրքերու իրական ծրագիրներէն, ճեղքելով խաղաղասէր, դեմոկրատ եւ իր ունեցածէն գոհ երեւցողի դիմակը։

— «... Ամէնքն ալ գիտեն որ Սուրիոյ հետ կապուած են երկայն սահմանով մը, հետեւաբար բնական է որ Սուրիա մտէն հետաքրքրուի մեր երկրին անցուդարձով [illegible] ... Այս արեւմըն կարեւոր դէպք մը պիտի նկատէինք ատ պարագան որ մեր դրացի Սուրիան կը կապուի անտեղի եւ նոյն իսկ թշնամական ծրագիրներու, երբ եգիպտական կառավարութեան հետ կը ստորագրէ այդ համաձայնագիրը»։

Ինչպէս կը տեսնէք, Թուրքիան ինքն իրեն իրաւունք կու տայ իր ուզած ազդուութիւնը տալու Սուրիոյ քաղաքականութեան։ Վաղը նոյն յաւակնութիւնը կրնայ յայտնել Կովկասի մասին ալ, քանի որ այդ երկրամասին հետ եւս կապուած է երկայն սահմանագիծով մը։ Չմոռնանք թէ Կովկասը՝ Թուրանի ճամբան է։

Քաղաքագիտութեան հիմնական կանոններէն մէկն է իր դիւանագիտութիւնը եւ քաղաքական բաղձանքները չափել համաձայն իր ուժին։ Պետութիւն մը՝ կամ իր ուժին համապատասխան քաղաքական ախորժակներ պէտք է ունենայ եւ կամ իր ախորժակներուն համապատասխան ուժ։

Քանի մը տարի առաջ, իր ժողովին մէջ [illegible] Թուրքիան [illegible] որ ալ պէտք չունենայ իր ախորժակները պահելու, Իրաքէն վերջ Սուրիան, Լիբանանը, Արաբիան եւ Եգիպտոսն ալ իր թեւարկութեան տակ առնելու համար, ստիճանաբար։

Թրքական դիւանագիտութիւնը, որ շատ ճարպիկ է եւ դարերու փորձառութիւնն ունի, անշուշտ այսպիսի ախորժակներ պիտի չցուցնէր, եթէ քաջալերող մը չգտնուէր իր ետին։

Արեւմուտքը կ'ուզէ Թուրքիան գործածել իր շահերուն եւ նպատակներուն իրագործումին համար, վստահ՝ որ միշտ ալ ան պիտի մնայ Արեւմուտքի թեւին տակ, ըլլալով տկար՝ տնտեսական եւ ճարտարարուեստական տեսակէտով։ Իսկ Թուրքիան կ'ուզէ օգտուիլ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հակամարտութիւններէն իր ցանկութիւնները իրագործելու համար ու կազմել Թրքական մեծ կայսրութիւնը, մինչեւ Թուրան։

Կայ ուրիշ հիմնական կանոն մը եւս.— ժողովուրդ մը կ'ըլլայ իրապէս անկախ երբ կը գործէ համաձայն իր ուժերուն, [illegible] Որովհետեւ՝ օտար կրնայ պարագաներու բերումով փոխել իր քաղաքականութիւնը։ Ան առեն այդ օտարին ապաւինած եւ իր ցանկութիւններուն մէջ շատ յառաջ գացած ժողովուրդը ի՞նչ կ'ընէ։

Ամերիկեան ռազմավարութիւնը կը կարծէ թէ Խ. Միութեան խոցելի կէտը, Աքիլլէսի կրունկը, Կովկասն է. ուստի կը շփացնէ Թուրքիան կարգ մը խոստումներով։

Թուրքերը շատ լաւ կ'ըմբռնեն այս պարագան, բայց միշտ իրենց խաղը կրկնելով, կը խորհին թէ ինչ որ կը կորզեն արաբական աշխարհէն կը մնայ իրենց շահը։

Մօտաւոր ապագան պիտի ապացուցանէ թէ ով է բռած ճիշդ հաշիւը։

Ամէն պարագայի մէջ, Ֆորմոզայի կամ գերմանական հարցին չափ փափուկ կացութիւն մը ստեղծուած է Միջ. Արեւելքի մէջ։ Եւ եթէ հրդեհ մը ծագի, խանձր կրնայ շատ հեռուները հասնիլ։

ՊԵՐՃ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅԵՐ ՀՈՆՈԼՈՒԼՈՒԻ ՄԷՋ.— Երուսաղէմի միաբաններէն Աստղիկ Ծ. Վ. Ղազարեան, Աւստրալիոյ հոգեւոր հովիւը այցելած է նաեւ Հաւայեան կղզիներու մայրաքաղաքը Հոնոլուլու, ուր պատահմամբ տեսած է նաեւ քանի մը Հայեր։ «Հետաքրքրուեցանք գտնելու Հայերու հետքերը Խաղաղականի խորերը,կը գրէ վարդապետը «Սիոն»ի մէջ։ «Հեռաձայնի գիրքը առի եւ հոն գտայ Թօյ Խոսրեան անուն Հայ մը։ Հեռաձայնով բացատրեցի իմ ով ըլլալս։ Ան նաւ եկաւ իր ամերիկացի տիկնոջ հետ։ Թօյ կարնեցի ծնողքի մը խոսեաններու երիտասարդ տղան է։ Ծնած է Ճափոն, իր ուսումը առած Շանկայ եւ թղթակից է ամերիկեան մեծ գործակալութեան «Խոշիէթըտ Փրեսս»ի։ Ճաշէն վերջ գացած են ուրիշ հայ տիկնոջ մը տունը, որուն ամուսինը ամերիկացի է, Միչեցիի դաւակ, ծնած Ֆրէզնօ, Ցակոբեանի աղջիկ։ Երկու Հայեր եւս կան Յակոբ Իսրայէլեան, որ թէ կ'ուսանի, թէ կ'ուսուցանէ, միւսին անունը չի յիշեր։ Մեծ ուրախութեամբ ընդունած են հայ հոգեւորականը։

ԼԵՀԱՀԱՅ Է. Լ. Հոլտանովիչ, մարտ 2ին դասախօսութիւն մը տուաւ Լոնտոնի մէջ Հայկ. Մշակոյթի մասին։ Դասախօսութիւնը սկսելէ առաջ փրոֆէսէօրը ըսաւ թէ՝ «Թերեւս զարմանաք որ Լեհ մը դասախօսութիւն տայ Հայերու մասին։ Բայց իմ նախնիքներս հայ ժողովուրդի զաւակներ եղած են, Քէփրուեան մականունով։ Հայութիւնը իմ մէջս արթնցուց եղաւ 1941ին տառապանքի ընկերս եւ Հայաստանէն աքսորական, 70 տարեկան փրոֆ. Թորոս Գրիգորեանը, որ հիմա մեռած է։ Այն փոքր գումարը որ պիտի ստանամ այս գիշեր, պիտի յատկացնեմ Լեհերէն գրական թերթի մը «փրոֆ. Թորոս Գրիգորեան» անունով։ Ապա խօսած է հայ գրաբար լեզուի, Խորենացիի, Եղիշէի, Սասունցի Դաւիթի մասին եւ հրատարակած է Ամառունին որ շարական մը երգէ։ Խօսած է առաջին հայ լրագրի «Ազդարար»ի մասին։Լեհուհի Օր. Իռենա Թոշէքա կարդացած է լեհահայ աչաղուրկ բանաստեղծ Պարոնի «Աղթամար»ը։ Ապա փրոֆէսէօրը կարդացած է Ռաֆայէլ Պատկանեանի բանաստեղծութիւններէն, Ալ. Ծատուրեանի «Զկնորսը» ինչպէս եւ Սայաթ Նովայէն 8–9 տաղեր, զարմանքի մատնելով ունկնդիրները։ Պաստառի վրայ ցուցադրուած են հայ երիտասարդ Հայուհիի մը եւ երիտասարդի մը նկարները, ինչպէս եւ աչաղուրկ բանաստեղծ Պարոնի եւ Արամ Խաչատուրեանի նկարները։ Կարդացած բոլոր բանաստեղծութիւնները փրոֆէսէօրը ռուսերէնէ լեհերէնի թարգմանած էր։ Ան խնդրած է իրեն տրամադրել Միցքեւիչի բանաստեղծութիւնները, զոր Յ. Թումանեան հայերէնի թարգմանած է։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՄԷՋ Մեծ Պահքի առթիւ Հայկազուն քհնյ. կանոնաւորապէս կը կատարէ Արեւագալի եւ Եկեսցէի արարողութիւնները, խօսելով ատեն պատշաճի քարոզներ, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը։ Ներկայիս 250 հայ ընտանիքներ կ'ապրին Կեսարիոյ մէջ ապրուստ ճարելով իբրեւ հողագործ, արհեստաւոր եւ խանութպան։ Կեսարիոյ քաղաքապետութիւնը այս տարի եւս քանի չափ հայ չքաւոր ընտանիքներու նպաստէն եւ վառելանիւթ բաժնեց։ Զարդարեաններու դաշտը, որուն վրայ Հայոց արդիական գերեզմանատուն մը շինելու որոշում տրուած է քաղաքապետութեան կողմէ, արդէն իսկ ծածկուած է չորս պատերով։ Գարնան պիտի շինուի պահապանին բնակարանը։ Գալ տարի Կեսարիոյ մէջ մանկապարտէզ մը բանալու ծրագիր կայ։ Կեսարիայէն 14, իսկ Էվէրէկէն մէկ ուսանող ղրկուած է Սկիւտարի Դպրեվանքը։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Փետրուար 7ին Պէյրութի մէջ մեռաւ Դանիէլ Ատալեան։ Ծնած էր Ատանա, 1892ին։ Իբրեւ Դաշնակցական շատ սիրուած էր Դամասկոսի մէջ։ Ոգեւորութեամբ նուիրուած էր Դամասկոսի Միացեալ վարժարանին մատակարարութեան ծանր գործին։ Թաղեցան էր Նոր Մարաշի մէջ (Պէյրութ)։ Ամէն առիթով կ'օգնէր անճար ընկերներու։

×Պուէնոս Այրէսի մէջ (Արժանթին) մեռած է Տոքթ. Օննիկ Թահթաճեան։ «Արմենիա» օրաթերթի հիմնադիրներէն Ցարութիւն Թահթաճեանի որդին Օննիկ։ 30 տարեկան էր։ Երբ լողանքի պահուն իր նշանածին մատանին կը սահի ու կ'իյնայ գետը, Տոքթ. Օննիկ զայն փնտռած պահուն ջրամոյն կ'ըլլայ։ Անդամ էր Ա. Ե. Միութեան «Միքայէլեան» խումբին եւ Համալսարանականներու Միութեան օգտակար ըլլալու Հայութեան։ «Դաշնակցութիւնը ինծի համար մկրտութեան աւազան է, բայց դեռ անհասանելի տաճար մը, որուն սեմէն կարողանամ ներս մտնել», կ'ըսէր իր բարեկամներուն։

ԱՏԻՍ ԱՊԵՊԱՅԻ «Զեռարուեստից վարժարանին» տարեկան ցուցահանդէսին լաւագոյն բաժնին պատասխանատուն, Տիկին Սիրվարդ Պապլանեան կրցած է հրաշալի արդիւնքներ ձեռք ձգել՝ սորվեցնելով եթովպացի աղջիկներուն ձեռագործը, եւ կարուձեւը։ Կրթական նախարարը, Կայսրը՝ Հայլէ Սելասիէ եւ կայսրուհին մեծ հիացումով դիտած են Տիկին Պապլանեանի բաժինը եւ իրենց գնահատանքը յայտնելով միասին լուսանկարուած են։

ՆՈՐ ՊԱՆԴՈԿ ՄԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Նոր եւ գեղեցիկ պանդոկի մը բացումը պիտի կատարուի Պոլսոյ մէջ, Յունիս 10ին։ Պանդոկը կը կոչուի Հիլթըն։ Տասնըմէկ յարկ ունի 300 սենեակներով։ Այս առթիւ միջազգային մեծ հանդիսութիւններ տեղի պիտի ունենան։

Այս գեղեցիկ շէնքը որ Թուրքիոյ առաջին արդիական պանդոկն է, կը բարձրանայ Պէշիկ- [illegible] կեդրոնին վրայ։ Արժած է եօթ միլիոն տոլար։ Ամէն մէկ սենեակը ունի պատուհան Վոսփորի կամ գեղեցիկ պարտէզներու վրայ։ Շէնքին զարդարանքները ներշնչուած են [illegible]

Բացման առթիւ միջազգային մեծ պէտքեր, կառավարական ներկայացուցիչներ, իմաստական եւ առեւտրական շրջանակներէ անձեր, ամերիկեան եւ եւրոպական աստղեր հինգ օր հիւր պիտի ըլլան պանդոկին։

Առաջին երկու յարկերուն մէջ կան ճաշարաններ, ըմպարաններ, դասախօսութեան սրահներ, խանութներ եւ գրասենեակներ։ Գլխաւոր ճաշարանը՝ պետնայարկի պարտէզին վրայ կը նայի։ Այս ճաշարանին մէկ պատը ամբողջովին ապակի է եւ կը տեսնուի լիճը, ուր կարելի է լողալ։ «Մարմարա տանիքը», պանդոկին վերնայարկը, աշխարհի ամենէն գեղեցիկ համայնապատկերը կը ներկայացնէ

Ամէն մէկ սենեակ ունի իր մասնաւոր լողանքի սենեակը եւ պատշգամբ։ Քանի Թուրք երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ մէկ տարիէ ի վեր կ'ուսանին Մ. Նահանգներուն մէջ պանդոկավարութեան արհեստը սորվելու համար։

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ընկերութեան մը մէջ դասախօսութիւն մը կարդաց Շիմփանզէներու մասին եւ հաստատեց այն վարկածին՝ թէ մարդը կապիկէն սերած չէ, սակայն արդեօք կապիկները մարդէ՞ն սերած են։

«Առօրեայ Եկեղեցաշխարհ» (?) թերթին խմբագրութիւնը իմանալով հօրս դասախօսութիւնը, լուրը ապեց խոշոր խորագիրներով, «Նշանաւոր ուսուցչապետը կ'ըսէ թէ Շիմփանզէները մարդոց վտառծին ցեղը կը կազմեն»։ Քիչ ատեն վերջ թըղթակից մը ներկայացաւ հայրիկիս, եւ թերթին կողմէ խնդրեց որ ժողովրդային լեզուով խմբագրուած յօդուածաշարք մը գրէ այդ նիւթին մասին։ Հայրս շատ քիչ անգամ այդքան բարկացած տեսած էի։ Գրեթէ կոպտօրէն առինէն դուրս վտարեց մարդը, ի մեծ ցաւ ինծի, վասն զի այդ օրերուն դրամի շատ պէտք ունէինք։ Այն առտիճան, որ նոյն վայրկեանին մտածեցի երիտասարդին ետեւէն վազել եւ յայտնել անոր թէ, հայրս փոխեց իր միտքը եւ պիտի գրէ խնդրուած յօդուածաշարքը։

Շատ դիւրութեամբ կրնայի գրել այդ յօդուածաշարքը եւ հաւանաբար գաղտնիքը մէջտեղ չելլէր, քանի որ հայրս թերթին ընթերցող մը չէր։ Սակայն հրաժարեցայ մտադրութենէս, զայն համարելով շատ վտանգաւոր։ Ուստի ամենագեղեցիկ գլխարկս գլուխս դնելով գացի ցուցամէջը դիւղին նպարավաճառին։

«Առօրեայ եկեղեցայդոյթ»ին թղթակիցը միակ երիտասարդն էր որ մեզի այցելեց։ Ատեն կ'ըլլար որ կը նախանձէի մեր երիտասարդ պախինէն՝ Էմիլի, որ պատեհութիւնը ներկայացած պահուն, «պտոյտի կ'ելլէր» իր նշանածին՝ Թիկնեղ նաւաստիի մը հետ։

Երբեմն շրջագայութիւններ ալ կը կատարէր նպարավաճառին աչկերտին եւ դեղագործին օգնականին հետ «թեւանցուկ» մը ընելու համար, ինչպէս կ'ըսէր ինք։ Կը մտածէի տխրօրէն, թէ ես չունէի մէկը, որուն հետ «թեւանցուկ» ընէի։ Հայրիկիս բոլոր բարեկամները տարեց ուսուցչապետներ էին, ընդհանրապէս երկար մօրուքով։ Ճիշդ է թէ պրոֆ. Ֆիթըրսըն անգամ մը գիս դրկեց խանդակաթ կերպով եւ ըսաւ թէ «վայելուչ փոքր մէջքը» մը ունիմ եւ փորձեց համբուրել զիս։ Գարիկեա կնոջ մը համար ներելի չէին այս բաները։

Կը ցանկայի արկածախնդրութիւններու, սիրոյ եւ վիպերգութեան, ու կը թուէր թէ դատապարտուած էի գոյութիւնս քարշ տալ անպէտ կերպով։ Գիւղին մէջ կար գրադարան մը, լեցուն արտասպելական պատմութիւններու գիրքերով։ Ու ես անուղղակի կ'ապրէի անոնց վտանգներով եւ սիրահարութիւններով։ Գիշերները կը քնանայի երազելով լռակեաց Ռոտեղրացիներն եւ զօրաւոր մարդիկը, «որոնք միշտ կը զգետնէին իրենց հակառակորդները մէկ հարուածով»։

Շարժանկար ալ ունէինք, պաստառին վրայ յաջորդաբար կը ներկայացուէր «Փամելային արկածները»։ Փամելան աքանչելի երիտասարդ եւ անվախ կին մըն էր։ Օդանաւերէն վար կ'իյնար, արկածախնդրութիւններ կը կատարէր ընդծովեաններու մէջ, երկնամերձ շէնքերէն վեր կը մագլցէր, առանց մազն իսկ շարժելու, եւն.։ Գլխապտոյտի բռնուած վիճակի մէջ կը վերադառնայի տուն, ուր յաճախ կը գտնէի հայրի ընկերութեան ապգարարութիւնը, որով կը սպառնային կարել հոսանքը,.հաշուեցոյցը չվճարուելու պարագային։

Եւ սակայն ամէն վայրկեան զիս աւելի կը մօտեցնէր դէպի արկածախնդրութիւն։

Հաւանաբար աշխարհի վրայ շատեր բնաւ չիմացան հնագոյն գանկի մասին, որ գտնուեցաւ Գրիքըն Հիլի մէջ։

Հիւսիսային Ռոտեզիա։ Առտու մը վար իջած ատեն տեսայ որ հայրիկը կաթուածահար ըլլալու աստիճան ջղային վիճակի մը մէջ կը գտնուի։ Ամբողջ պատմութիւնը առջեւս թափեց։

— Կը հասկնա՞ս, Աննա, ճաւա գանկին հետ որոշ նմանութիւններ կան, անկասկած, բայց հարեւանցի, շատ հարեւանցի։ Ոչ, ասիկա այն բանն է որուն վրայ միշտ պնդած եմ,— Նախամարդուն ցեղին հընայեցին ձեւը։ Կ'կնդունի՞ս թէ ծիպրալթար գանկը ցարդ գտնուած նեանտրթէլ գանկերուն ամէնէն նախնականն է։ Ինչո՞ւ։ Այդ ցեղին օրրանը Ափրիկէի մէջ կը գտնուէր, Անցան Եւրոպա։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

(Շար.)

անուսոյգ Ֆրանսայի մը անունով ։ Ամէնքըս ալ համաձայն չե՞նք Ատլանտեան դաշինքին, բանակցութեանց եւ զինաթափութեան։ Ես չեմ ուզեր խօսիլ խոնարհ եւ նուաստացեալ Ֆրանսայի մը անունով... Կը խօսուի Ֆրանսայի բացակայութեան մասին եւ տեսակ մը ամօթ կը զգանք. բայց մենք մեզմէ չէ որ կ'ամչնանք։ Եւ վերջապէս, ես չեմ ուզեր խօսիլ զօրող Ֆրանսայի մը անունով, զգուշանանք յանձնապաստանութենէ ։ Մեր զգայնութիւնը պէտք չէ վարանոտ դարձնէ մեր մտածումը եւ անսասոյց՝ մեր ընթացքը։ Մեր ամենադէշ թշնամիները մեր մէջ են, եւ կը կոչուին տարակոյս եւ երկիւղ։ Մեր սիրտերէն վանենք երկուքն ալ։ Ձեզմէ կը խնդրեմ պայծառ, հաւատարիմ եւ յուսալից քուէարկութիւն մը» ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, անդորրութիւնը վերահաստատուած է Պրիւքսէլի մէջ։ Շաբաթ օր հարիւր հազար կաթոլիկներ արշաւ մը սարքած էին դէպի մայրաքաղաք, երկրին բոլոր մասերէն, բողոքելու համար կառավարութեան դպրոցական ծրագրին դէմ։ Ընդհարումներու միջոցին 180 հոգի ձերբակալուեցան եւ 30 հոգի վիրաւորուեցան ։

Ցուցարարներու թափօրը թշնամական կանչեր կ'արձակէր կառավարութեան դէմ։ Կէս օրէն վերջը կացութիւնը ծանրացած ըլլալով, ոստիկան – զօրքը կրակ բացաւ։ Ոստիկանութիւնն ալ արտասուաբեր կազեր կը գործածէր, ամբոխը ցրուելու համար։ Ցոյցերը շարունակուեցան մինչեւ իրիկուն, բայց տեղատարափ անձրեւը նպաստեց հանդարտութեան վերահաստատման ։

Փողոցները մաքրուած են արդէն, փշաթելերը վերցուած։ Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն ձերբակալուած էին վեց հարիւր հոգի, բայց մեծ մասով ազատ արձակուեցան։

Հեռագրի մը համաձայն դժգոհները այժմ ալ գործադուլներ կը պատրաստեն, պայքարը շարունակելու համար ։

ԵՒ ԱՅԺՄ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

Հիմա որ Ֆրանսա վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, պատրաստութիւններ կը տեսնուին Չորսերու խորհրդաժողովի մը հրաւիրելու համար։ Բայց ամէնէն առաջ արեւմտեան երեք պետութիւնները պիտի խորհրդակցին, փութացնելու համար ժողովը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը արդէն գործի ձեռնարկած է, տրամադրութիւնները շօշափելու համար ։

Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումէն քանի մը ժամ առաջ, Խ. Միութեան վարչապետը, մառէշալ Պուլկանին պատասխանելով Մոսկուայի հեռագրական գործակալութեան թղթակցին, ըսաւ թէ «խորհրդային կառավարութիւնը ինչպէս առաջ, այժմ ալ համաձայն է Չորս Մեծերու խորհրդաժողովի մը, եթէ այդպիսի ժողով մը կրնայ նպաստել մեղմացնելու համար միջազգային լարուած յարաբերութիւնները ։ Խ. Միութիւնը արդէն առաջարկած է մօտաւոր ապագայի մը մէջ հրաւիրել Չորսերու խորհրդաժողով մը, քննելու համար Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը»

Հաւանական է որ ժողովը գումարուի Սթոքհոլմի մէջ ։

× Մառէշալ Վորոշիլով ճառ մը խօսելով յայտարարեց — «Եթէ նոր պատերազմ մը պայթի, համաշխարհային քաղաքակրթութիւնը չէ որ պիտի կործանի, այլ դրամատիրական կարգուսարքը որ մաշած է արդէն»։ Նախապէս Մոլոթով ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւն մը ըրած էր ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը կը գրեն թէ հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցած է Կազայի շրջանին մէջ, Իսրայէլացիներու եւ Եգիպտացիներու միջեւ, տեւելով մէկ ժամ։ Իսրայէլի վարչապետը իր մօտ հրաւիրելով ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները յայտարարեց թէ կացութիւնը մեծապէս ծանրացած է ։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ սուրիական օդանաւեր անցած են սահմանագլուխը եւ թէ կառավարութիւնը անմիջապէս բողոքագիր մը յանձնեց սուրիական դեսպանատան

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին ․— Պ. Տարանտալեան (դաշնակ), Մ. Պօլէճեա (թաւջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ), Տէտէեան (ձեռնադաշնակ) ։

Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼի

Կ'երգեն.— Տիկ. Մառի Շարք Կառվարենց, Օր. Մ. Մուրատեան եւ Մ. Պողոսեան, կ'արտասանեն միութեան երկու սաները ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ․— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՁԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ»

Կատակերգութիւն մէկ արար ։ Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հալէչեան ։

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։ Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխա ԳԱՐԵԳԻՆԻ ։ Ծոխ պիւֆէ

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ ։ Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին, Օ Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ։

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քատէ սրճարանի վերնայարկը այս չորեքշաբթի գիշեր։ Դասախօսն է տիկին ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ։ Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանի թատերական գրականութիւնը։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի
ժամանակացոյց Ս. Զատկի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4·30 ։

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Ցերեկուան Տասն Կուսանաց ժամը 4·30ին։

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ցերեկուան Ընթրեաց, Ոտնլուայ 8·30ին։

Ս. Պատարագ 10ին։

Ոտնլուայի արարողութիւն Երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի արարողութիւն ժամը 7·30ին։

(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ․— Շաբաթ եւ կիրակի օրերը աննախընթաց բազմութիւն մը հաւաքուած էր Փարիզի երկու մարզադաշտերուն մէջ։ Շաբաթ օր ոստիկանութիւնը մասնաւոր միջոցներ ձեռք առած էր տեղաւորելու համար 62·000 հոգի Սթատ տը Քոլոմպի մէջ, ուր Ֆրանս – Կալլէս ըկպի (15) հանդիպումը տեղի կ'ունենար ։ «Հինգ ազգերու մարզաշարքի» կարգին. Հակառակ իր ճիգերուն, Ֆրանսան չկրցաւ պարտութեան մատնել Կալլէսի խումբը որ 11ի դէմ 16 կէտով պահեց իր առաջին տեղը, հինգ ազգերու գլուխը։ Հանրապետութեան Նախագահն ալ ներկայ էր մրցումին ։

Կիրակի Փարք տէ Փրէնսի մէջ 45·000 հոգի կը դիտէին Ֆրանսական բաժակի մրցումներու շարքին Լիլ – Ռէնս հանդիպումը (Ցրդ տը ֆինալ), ուր այս վերջինը պարտուեցաւ մէկի դէմ 0ով ։

Պաւէեք Պօլի մէջ Իտալիա յաղթեց Ֆրանսայի 36ի դէմ 64 կէտով ։

ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգափոխութեան կայանին համար։ Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թաղէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Աճարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան)։

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՀԱՅ ՍՊԱՅԻՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի դրաւումէն վերջ հայ Սպաներու կարեւոր մաս մը անցաւ Պոլիս, ուր «Ճակատամարտ» թերթի պաշտպանութիւնը վայելեց, քանի որ անտեղեակ էին տեղական լեզուներու, արհեստի ։ Բայց կամքը յաղթեց ի վերջոյ ։

Այս սպաները 25 տարի առաջ հիմնեցին Հայաստանի Միութիւնը, համախմբուելով զօր. Կորկանոֆի շուրջ։

Կը տօնուի ճաշով մը յառաջիկայ ուրբաթ ժամը 20ին, Սէրքլ Միլիթէրի մէջ ։

Պատուակալ նախագահութեամբ առողջապահական նախարար եւ Փարիզի քաղաքապետ ՊԵՐՆԱՐ ԼԱՖԷՅի։

Միութիւնը կը հրաւիրէ փափաքողները մասնակցելու այս տօնակատարութեան ։

Արձանագրուիլ Պ. Յակոբ Առաքելեանի մօտ՝ 20 Ռիւ Նիւսէժէսէր է Փօլի։

Ճաշագին 3000 ֆրանք ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ուզունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ողբացեալ դերասան ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան տարելիցին եւ Ուզունեան ընտանիքի ննջեցեալներուն համար պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 3 Ապրիլ առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Թ. ՑԱՆԿ

Աֆրիկեան գաղութէ մը (Յառաջի միջոցաւ)	225·000
Հիւրմիւզեան (Նանթէր)	5·000
Թիրեաքեան եւ Գէորգեան ընտանիքներ	2·000
Եր. Ճամկէօզեան	1·000
Ոմն	1·000
Տիկին Նոյեմի Մաքոսեան	1·000
Ոմն	500
Ոմն	500
Ոմն	500
Ոմն	200
Գումար	236 700
Նախորդ գումարը՝	406·600
Ընդհ. գումար	643·300

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ ։

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մարի Խուպճանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Շահնուր Նիկողոսեան, Հաճեան ընտանիք եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւագեան (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Խուպճանեան Հայրապետ և զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խուպճանեան Մուրատ եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Վարպաճեան Մուրատ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէքսանեան Պօղոս եւ զաւակները (Կրընոպլը), Այրի Տիկին Նոյեմի Վարպաճեան, Տէր եւ Տիկին Գալֆաքեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Թագւոր Մակարեան եւ զաւակները (Արժանթէյ), Բենիկ Սիմոնհնարեան եւ զաւակը (Աթէնք), Հայրապետ Սարաֆեան (Փարիզ), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն զաւակնոյն մահը՝ իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԹԱԳՒՈՐ ԽՈՒՊՃԱՆԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ, 25 Մարտ, ուրբաթ օրը՝ իր բնակարանը 61 տարեկան հասակին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան ։

Սուգակիրները թէ պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 29 Մարտ, իր բնակարանը, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ավրնիւ Պէրթըլօյի Կիւմիլի նոր գերեզմանատունը ։

Մահագդ դրկուած չըլլալով, ներկայս իբր այդ նկատել ։

Imp. ARAXES, 46, rue Richer, PARIS

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԶԱՐԴԵՐԸ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵՆԷՆ

Ets. THOMLAC

16bis, Bd. Sébastopol, Paris (4)
52, Rue de Chalon, Paris (12)
4bis, Rue Vaillant Couturier, Argenteuil
10, Ave. de Gennevilliers, Villeneuve-la-Garenne

ՊԱՏԻ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԹՈՒՂԹԵՐ ԵՒ
ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԻՒՂԱՆԵՐԿ՝ ՍԵՓԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

THOMLAC

Ձեր բնակարաններուն կուտայ գեղարուեստական համեստ և ջերմ մթնոլորտ, իսկ ձեր պիւտճէին վրայ կը կատարէ խիստ կարեւոր խնայողութիւններ։

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Ջանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ ։

Բժիշկներու նախ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (ֆալոր՝

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 7635 31e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél.: PRO. 86-60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՐՏ

MERCREDI 30 MARS 1955

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 3046

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՍԱՅՐԻ ՍՈՒՐ

Ամէն տեղ ալ ունինք գրագիտաւոր սերունդ մը, տիրացած՝ օտար լեզուներու ։

Բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ ի վիճակի են տեսութիւններ պարզելու եւ տեսակէտներ պաշտպանելու իրենց բնակած երկիրներու լեզուներով, — ֆրանսերէն, անգլերէն, սպաներէն, պարսկերէն, արաբերէն կամ գերմաներէն ։

Թանկագին տաւելութիւն մը՝ բաղդատելով նախընթաց սերունդներու հետ ։

Առաւելութիւն մը, որ կ'աճի եւ կը ծաւալի շարունակ, բոլոր հայաշատ գաղութներուն մէջ ։

Ինդիր է թէ ի՛նչպէս կ'օգտագործեն այս պաշարը, հանրային գործունէութեան տեսակէտով ։

Առաջին Մեծ Պատերազմէն առաջ, Եւրոպայի, մասնաւորապէս Ֆրանսայի եւ Զուիցերիոյ մէջ ունէինք ուսանողական սերունդ մը որ կ'աշխատէր իր սորվածէն բաժին հանել ամէնուն ։

Ան ունէր հիմնական սկզբունք մը, — ծառայել ժողովուրդին՝ երկրին մէջ, իսկ դուրսը՝ պաշտպանել անոր շահերը, օտար լեզուներով եւ իր ամբարած գիտութիւններով

Պայմանները արմատապէս փոխուեցան, բացարձակօրէն նոր կացութեան մը առջեւ գտնելով մեզ ։

Եւ այժմ սախուած ենք վերադնահատումներ կատարել, մտածելու եւ գալիք տարիներու համար ձեւեր փնտռել, որպէսզի կարենանք գոհացնել օրուան պահանջները ։

Այս նոր կացութեան մէջ, կարեւոր դեր մը կ'իյնայ նորահաս ուժերուն ։ Մանաւանդ անոնց որ օտար լեզուներու հետ, մշակած են հայագիտութիւնն ալ, իբրեւ լրացուցիչ մաս ։

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ, մեր ափերէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Ամերիկա ։

Նոյն սերունդէն բազմաթիւ շրջանաւարտներ իրենց լեզուագիտութիւնը կ'օգտագործեն ... ջուր պղտորելու համար ։

Պարզապէս օտարալեզու հրատարակութեանց մէջ կը փոխադրեն մեր հանրային կեանքին բացասական երեւոյթները, կուսակցական մոլեռանդութեամբ եւ եղբայրաջինջ ատելութեամբ ։

Այս մարզանքը կատարել համաձայնակի մը վերածուեցաւ Բ. աշխարհամարտէն ետք, բոլոր հայաշատ գաղութներուն մէջ ։

Եւ արդէն կազմուած է աղանդ մը, որուն անդամները չեն կրնար գիշերը հանգիստ քնանալ, եթէ օտարալեզու զրպարտութիւն մը կամ ցնդաբանութիւն մը չթխեն, պարբերաբար ։

Այս տեսակ ասպետները իրենց գըլխուն վերեւ ունին չար ոգիներ որոնք հում նիւթեր կը ճարեն, վերիվայր շրջելով ժամանակակից պատմութիւնը ։

Այս առթիւ ալ չարաչար կը շահագործուի նուիրական բառ մը, Հայրենիք ։

Տարեցներուն հետեւելով նորահասներն ալ կը փորձեն, օրինակ, Հայրենիքի եւ Հայ ժողովուրդին թշնամի ներկայացնել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ։ Այն ուժը որ Հայրենիքի կորիզ մը ձգեց իրենց ։

Աւելի յառաջ երթալով, ազատութեան եւ խաղաղութեան ալ թշնամի կը հռչակեն Դաշնակցութիւնը ։

Այսպէս, լեզուագիտութիւնը դարձած է երկսայրի սուր մը, որ կրնայ թ'ւ բարիք թ'ւ չարիք պատճառել։

«Պրոգրեսիւ» կոչուած աղանդը չըմբռներ թէ արգահատելի կը դառնայ ոչ միայն հանրութեան, այլեւ օտարին առջեւ, երբ կը փորձէ ցորեն քաղել որոմ ցանելով ։

Ինչո՞ւ կը պղտորեն Երիտասարդութեան միտքը եւ արիւնը ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԿՍԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻԼ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

*

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՎԱՒԵՐԱՑՆԵՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

Հիմա որ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Խորհուրդը վաւերացուց Փարիզի համաձայնութիւնները, տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ։ Արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, Չորսերու ժողով մը հրաւիրելու համար ։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Սըր Էնթընի Իտըն հաստատեց թէ Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա միջոցներ կը խորհին խորհրդաժողովի մը գումարման մասին, քանի որ լրացած է նախապէս դրուած պայմաններէն մին, — Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը Ֆրանսայի կողմէ ։ Ցարդ եօթը դաշնակիցներէն չորսը միայն — Արեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսա, Իտալիա եւ Անգլիա — վաւերացուցած են այդ համաձայնութիւնները, բայց բրիտանական կառավարութիւնը վստահ է թէ Պելճիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ եւս պիտի վաւերացնեն մօտերս

Պատգամաւորներու հարցումի մը, Իտըն կրկնեց, — Արդէն իսկ կը խորհրդակցինք մեր դաշնակիցներուն հետ, քայլ մը եւս յառաջ երթալու համար ։ Նախ պիտի շօշափենք Խ. Միութեան տրամադրութիւնները եւ եթէ արդիւնքը նպաստաւոր ըլլայ, արտաքին նախարարներու նոր խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի ։ Իսկ եթէ այս խորհրդաժողովն ալ յաջողի, այն ատեն կարելի պիտի ըլլայ ժողովի հրաւիրել բուն վարչապետները, այսինքն գործել « ամենաբարձր աստիճանի վրայ », համաձայն Չըրչիլի բանաձեւին զոր պարզեց 1953ի նշանաւոր ճառով ։

Անգլիոյ ձախակողմեան հոսանքները կը կը պահանջեն օր առաջ բանակցիլ Խ. Միութեան հետ, հրատապ հարցերու, մասնաւորապէս Ջրածին ռումբի մասին։ Կառավարութիւնը ինքն ալ համաձայն է եւ ձեւեր կը փնտռէ, յուսալից եղրակացութեան մը յանգելու համար ։ Բայց, Լոնտոնի մէջ ամէն բանէ առաջ կ'ուզեն որ Խ. Միութիւնը ապացուցանէ իր բարեմտութիւնը, օրինակ՝ դիւրացնելով Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը ։ Այդ պարագային կը դիւրանայ գերմանական դաշնագրին կնքումը ։

✕ Լուրի մը համաձայն, Աւստրիոյ վարչապետը, որ Մոսկուա հրաւիրուած է եւ յառաջիկայ կ'երթայ, պիտի առաջարկէ Չորսերու նոր խորհրդաժողովը գումարել Վիէննայի մէջ։ Լոնտոնի, Փարիզի, Մոսկուայի, Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի դեսպանները կանչուած են, Խ. Միութեան հրաւէրին առթիւ ։

✕ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնն ալ կը հաստատէ թէ երեք Մեծերը խորհրդակցութիւններ կը կատարեն, Չորսերու ժողով մը հրաւիրելու համար։ Այս առթիւ հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երբ խորհրդաժողովը գումարուի, Արեւմտեան Գերմանիան ալ պիտի հրաւիրուի, կարգ մը պարագաներու մէջ։ Ուաշինկթընի մէջ ալ այն տեսակէտն ունին թէ նախ անհրաժեշտ է հրաւիրել արտաքին նախարարներու ժողով մը, յետոյ մտածել մնացեալի մասին։

Միեւնոյն ատեն կը ծանուցուի թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը պիտի պահանջէ ծերակոյտէն անյապաղ վաւերացնել Փարիզի համաձայնութիւնները,

✤ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ✤

★

ՄԱՆԿԱԿԱՆ

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, Հայաստանի բանաստեղծները յաճախ աւելի սիրով գիտեր կ'ընեն, երբ մանկական բանաստեղծութիւններ փորձեն, քան «սոցիոլոգիական պրոբլեմ»ներ մշակած ատեն ։

Այն ատեն, լեզուն եւ շարահիւսութիւնն ալ առուակի պէս կը հոսին, վճիտ եւ կարկաչուն ։

Աչքի առջեւ ունիմ Գուրգէն Բորեանի « Հատընտիր »ը, տպուած՝ Երեւան, 1953ին։

Վերջին մասը կը պարունակէ շարք մը մանկական ոտանաւորներ, — առաջինը Ես, Դու, Նա ։ Իւրաքանչիւր տողը հազիւ երկու բառէ բաղկացած ։

Երեք փոքրիկ — Ընկերներ ենք — Ուրախ զուարթ — Երգում, վազում — Խաղում ենք մենք. — Ե՛ս եւ Նա՛ — Եւ դու ...

Ուրիշ պատկեր մը, «Նկարը ». —

Սա երկինք է — Կապուտակ. — Այս էլ ամպիկն է — Ճերմակ. — Այստեղ սար է. — Այնտեղ ձոր — Անդունդներով — Մութ ու խոր. — Այստեղ դաշտ է, — Այնտեղ՝ արտ — Եւ արտեր — Ծաղկազարդ ։ — Իսկ սա տուն է — Սա՝ պարտէզ, — Այստեղ գետն է — Փրփրադէզ — Վրան փայտէ — Մի կամուրջ — Որ օրօրւում է քամուց ...

Եւ դեռ ուրիշներ, մէկը միւսէն գեղեցիկ — «Իմ Ձին», «Ես եւ արձագանգը », « Ծիտը» ։ Եւ ահա Ծիծեռնակը ․

Մեր փայտաշէն — Ցարկի տակ — Ապրում է մի — Ծիծեռնակ ։ — Ծիւ, ծիւ, ծիւ, ծիւ, — Ծիծեռնակ — Գարնան սիրուն — Իմ Թռչնակ ։

Եւ տակաւին Եղեւնին. —

Մեր տան դիմաց, մեծ պարտէզում
Եղեւնի ծառն է կանգնած.
Նա միշտ ուրախ երգ է ասում ,
Թեւերն ազատ տարածած .
Գարունը գայ՝ կանաչ է նա,
Ամառ, աշուն՝ կենսալից .
Իսկ թէ դաժան ձմեռն էլ գայ,
Նա վախ չունի նրանից ։
Թէ ձիւն էլ տեղայ առատ ,
Ծածկի անտառ, դաշտ ու լեռ ,
Նա միշտ հպարտ, կանաչազարդ ,
Ցրտին, բքին անտարբեր ։

Կրնայի դեռ յիշել Գետակը, Քամին, Անձրեւը, Ծայլ Փիսօն, Իմ ստուերը, Ծառերի Օրօրը, Իմ մայրիկը, Մանկական երկաթուղին, Փայտաձիատը, եւայլն ։ Բոլորն ալ միեւնոյն ատեն իրագիտական դասեր ։ Մատչելի եւ հրահանգիչ՝ մանուկներու համար ։

Կան ուրիշ բանաստեղծներ ալ որոնք գրականութեան նոյն ճիւղը կը մշակեն յաջողութեամբ ։

Ինչո Ապեր համեստ ածու մը բացած էր ։ Արդէն ծաղկաստան մը կազմուած է, նոխ եւ դալարագեղ ։

ՎԱՀԷ

ՊՂՏՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑ ՍՈՒՐԻՈՅ

«Լը Մոնտ»ի Անգարայի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Թրքական կառավարութիւնը նոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով բոլորովին Սուրիոյ վրայ կը ձգէ յարաբերութեանց լարման պատասխանատուութիւնը ։ Յայտարարութիւնը կը բացատրէ թէ Սուրիոյ քաղաքականութիւնը խոր փոփոխութիւն մը կրեց Ֆարէս էլ Խուրիի դահլիճին հրաժարումէն ետք։ Յետոյ ոչ-բարեկամական արարք մը կը նկատէ ժողովի մը հապճեպ գումարումը Գահիրէի մէջ, Թուրքեւիրաքեան դաշինքին կնքումէն անմիջապէս ետք։ Եւ վերջապէս յիշելով սուրիական մամուլին թշնամական հրատարակութիւնները, յայտարարութիւնը գիտել կու տայ.

1. Թուրքեւիրաքեան դաշինքը նկատի ունի ամէն նախայարձակում, ո՛ր կողմէն ալ գայ, մէջն ըլլալով Իսրայէլը ։ Արաբական պաշտպանութեան դաշինքն ալ միեւնոյն մտահոգութեամբ կազմուած է ։ Անհրաժեշտ է երրորդ համաձայնութիւն մը (Եգիպտոս, Արաբիա, Սուրիա)։

2. Պաշտպանութեան միջոցները միայն անդամակից երկիրներուն սահմանափակել եւ մերժել զօրաւոր պետութեանց աջակցութիւնը՝ կը նշանակէ անկարողութեան դատապարտել նոր դինակցութիւնը ։

3. Սուրիոյ պաշտպանութիւնը աւելի՞ լաւ կ'ապահովուի հեռաւոր Եգիպտոսէն քան Թուրքիոյ միջոցաւ, որ հասարակաց սահմանագլուխ մը ունի ընդարձակ տարածութեամբ եւ որ միշտ Սուրիոյ անկախութիւնը ուզած է ։

Անգարայի մէջ այն կարծիքն ունին թէ Սուրիան օգտուեցաւ առաջին պատեհութենէն, ստորագրելու համար դաշինք մը որ յայտնապէս ուղղուած է Թուրքիոյ դէմ ։ Անգարայի յայտարարութիւնը կ'աւարտէ այս առթիւ. «Երկար տեւեց այս խաղը։ Եթէ Սուրիոյ կառավարութիւնը անկախութեան եւ գերիշխանութեան իրաւունք ընելով ժողովուրդը արկածախնդրութեան առաջնորդել կը հակնայ, պարտաւոր է հաշիւ տալ անոր, իր դրացիներուն եւ բոլոր խաղաղասէր ազգերուն»։

✕ Կիրակի օր Թուրքիա կը գանգատէր թէ սուրիական օդանաւեր սաւառնած են թրքական հողին վրայ ։ Յաջորդ օրը Սուրիոյ կառավարութիւնը ինք բողոքեց թէ թրքական օդանաւեր երեւցած են սուրիական հողին վրայ ։ Այս բողոքագրին համաձայն, որ յանձնուած է Դամասկոսի դեսպանին, թրքական օդանաւեր չորս անգամ բռնաբարած են Սուրիոյ օդային տարածութիւնը, անցեալ շաբթուան ընթացքին ։ Սուրիոյ օդանաւային սպայակոյտին պետը հերքելով Թուրքիոյ ամբաստանութիւնը, կ'ըսէ. «Երկար ատենէ ի վեր սուրիական որեւէ օդանաւ տեղէն չէ շարժած հիւսիսային շրջանի օդակայանէն ։ Բայց թրքական երկու օդանաւեր թռիչքներ կատարած են Սուրիոյ սահմանին վրայ»։

Սուրիոյ թերթերը գիտել կու տան թէ Թուրքիա պատրուակներ կը փնտռէ, արդարացնելու համար իր զինուորական համախմբումները Սուրիոյ սահմանին վրայ ։

✕ Ուաշինկթընի լիբանանեան դեսպանը, Շարլ Մալիք, որ այժմ Պաղտատ կը գտնուի, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Ֆրանսական գործակալութեան . — Մասնաւորապէս ազդուած եմ Իրաքի նիւթական աճային հարստութիւններէն, որոնք քարիւղի եկամուտներուն իմաստուն գործածութեամբ կրնան տասը տարիէն Մօտաւոր Արեւելքի ամէնէն կարեւոր երկիրը դարձնել Իրաքը»։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

փութացնելու համար Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը։ Կը կարծուի թէ ծերակոյտին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովը վաւերացումը պիտի կատարէ հինգշաբթի օր, իսկ Ծերակոյտը՝ ուրբաթ կամ շաբաթ, Զատկի արձակուրդէն առաջ ։

✕ Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման շնորհիւ, կը յուսացուի Սարի մասին Նախատեսուած հանրաքուէէն կատարել յառաջիկայ ընտրութիւններէն ։

ՄԷԿԸ ՄԻՒՍԷՆ ՊԵՐՃԱԽՕՍ

× Ամերիկան 125 միլիոն Ֆրանք կը տրամադրէ Հարաւային Սպանիոյ մէջ հըսկայական օդակայաններու շինութեան համար։ Բայց որովհետեւ շինութիւնները պէտք եղած արագութեամբ չեն ընթանար Ուաշինկթըն որոշած է աւելի՛ մօտէն հըսկել աշխատանքներուն վրայ։ Պատասխանատու ընկերութիւնները խոստացած են ամէն ինչ վերջացնել 1956 Սեպտեմբերին.

Կը յիշեցնենք թէ այս օդակայանները պիտի ըլլան զուտ ամերիկեան, որովհետեւ կը ստեղծուին սպանեւամերիկեան համաձայնութեամբ միայն։ Արդարեւ, Սպանիան մաս չի կազմեր ՀԱԿին (Հիւս. Ատլանտեանի դաշինք) եւ ուրեմն կը մնայ եւրոպական պաշտպանութեան ցանցին լուսանցքին վրայ։ Ուշագրաւ է ամերիկեան սպայակոյտին փութկոտութիւնը՝ ռազմական այս շինութեանց մասին։

× Ուրիշ դժուարութիւններ՝ Անգարայի հետ ալ։ Ուաշինթընէն նոր առաջարկներ եւ պահանջներ ներկայացուցած է Թուրքիոյ տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը բարւոքելու համար։ Ամերիկացիք պատրաստ են բարձրացնելու փոխառու գումարը, պայմանաւ որ գործառնութիւնները ենթարկուին իրենց ուղղակի հսկողութեան։ Բայց ինչպէս կ'երեւա՛յ Անգարա մերժած է ընդունիլ պայմանաւորեալ օժանդակութիւն։ Միշտ նոյն պատմութիւնը։ Որքա՞ն տամ որ «այսքան» առնեմ ...

× — ՄԱԿի զեկոյցը քարիւղի վաճառման մասին՝ տագնապի մատնեց ամերիկեան նաւթային ընկերութիւնները։ Արդարեւ, հրապարակուած թիւերէն երեւան կուգայ որ այդ ընկերութիւնները շատ սուղ գիներով կը ծախեն Միջին Արեւելքի հում քարիւղը Եւրոպական երկիրներուն։

Այս իրողութիւնը կարելի է հաստատել Ֆրանսայի մէջ ալ, ինչպէս դիտել կուտան կարգ մը թերթեր։ Կառավարութիւնը — որ հեղուկ մազութի (ֆիւըլ) թոնին վրայ դրած էր 400 ֆրանքի տուրք մը, որպէսզի հանքածուխի վաճառումը պաշտպանէ իբրեւ զուտ ֆրանսական արտադրութիւն, — ստիպուեցաւ քանի մը օր առաջ վերցնել այդ տուրքը որովհետեւ մազութի թոնը երեք հարիւր ֆրանք բարձրացած էր։

Քարիւղի ընկերութիւնները փորձեցին հրապարակել չտալ ՄԱԿի հաշուեկշիռ-զեկոյցը։ Բայց ձախողեցան։ Թէ ո՞ւր կրնայ յանգիլ քարիւղ — հանքածուխ — համադրեալ քարիւղ (առաւելաբար գերմանական պատրաստութեան) մրցակցութիւնը, անշուշտ կրնայ ազդել դիւանագիտական յարաբերութեանց վրայ։

× — Ուրիշ խնդիր մը, միշտ քարիւղի կապակցութեամբ, որ անշուշտ կ'օգտուի վերը յիշուած կացութենէն։ Իրաքի մէջ տնտեսական ուշագրաւ բարւոքում մը կը զուգադիպի Թուրքեւիրաքեան դաշնագրին ստորագրութեան։ Իրաքի վարչապետ Նուրի Սաիտ յայտնած է Էնթըրնի Իսըրնի, որ Պաղտատ գացած էր վերջերս, թէ Իրաքը դիւրաւ պիտի կրնայ հոգալ Անգարա — Պաղտատ ռազմական դաշնագրին նոր ծախքերը։ «Իրաք Փեթրոլիըմ Քըմփընիի» հետ ստորագրուած համաձայնութենէն ետք Քերքուկի արտադրութիւնը կը բարձրանայ տարեկան վեց միլիոն թոնէն (1951), 30 միլիոն թոնի 1954ին... Եւ զուգահեռաբար՝ պետական եկամուտը քարիւղի աղբիւրէն, կը հասնի տարեկան վաթսուն միլիառ ֆրանքի։ Այնպէս որ Պաղտատ որ 1950ին չորս միլիառ վեց հարիւր միլիոն ֆրանքի փոխառութիւն մը խնդրած էր Միջազգային Դրամատունէն, հիմա կը գոհանայ այդ գումարին կէսով։ Քարիւղ եւ դիւանագիտութիւն։ Պատճառ ու արդիւնք։ Բայց ո՞ր մէկը միւսին ...

× — Լոնտոն հետզհետէ աւելի կը համոզուի թէ կարելի չէ յուսալ Փեքին — Մոսկուա խզում մը։ Գոնէ դեռ երկար ժամանակ։ Ըսած էինք այստեղ թէ առաջին յուսախաբութիւնը ունեցած էր Չինեւխորհրդային ռազմական դաշնագրին առթիւ։ Խօսած էինք Ալմա – Աթայի մասին, իբրեւ արեւելեան ճակատին ռազմական կեդրոնը՝ Ասիոյ մէջ։ Ըսած էինք նաեւ թէ Ալմա – Աթան իր դիրքով պիտի դառնայ միեւնոյն ատեն ռազմագիտական երկաթուղիներու կարեւոր հանգոյց մը։ Երկու կողմէն յանձն առած էին շինել երկաթուղիներու կարեւոր ցանց մը։ Եւ ահա նորութիւնը — կ'երեւայ թէ ծրագրուած շինութիւնները բաւարար չեն նկատուիր, քանի որ Բուլկանին – Խրուշչեւ եւ Մաօ Ցէ Թունկ – Շու Ան Լէյ բանակցութեանց արդիւնքով Փէքին յանձն կ'առնէ շինել նոր երկաթուղիներ, 3000 քիլմ. երկայնութեամբ «աւելի սերտօրէն կապելու համար Չինաստանը սովետական խորհրդային հանրապետութիւններուն»։ Ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ երկու համայնավար պետութեանց գործակցութիւնը շատ սերտ է, քաղաքական, ռազմագիտական, թէ տնտեսական գետնի վրայ, եւ թէ ծրագրուած է ան, երկար ատեն տեւելու տրամադրութեամբ։ Միեւնոյն ատեն կը հաստատէ թէ Ալպիոնի դասական «բաժնել տիրելու համար»ը, այս անգամ լուրջ դժուարութեանց կը բախի։

× — Ֆրանսայի մէջ 1954ին լոյս տեսած են 12,179 գիրքեր, ֆրանսերէն լեզուով։ Անցեալ տարուան վրայ՝ 828 հատ աւելի։ Համեմատելով միւս ճիւղերուն, հրատարակուած են մասնաւորաբար գրական գործեր (3634)։ Այսինքն՝ ամէն օր տասը գրական երկ, միջին հաշուով։ Բայց այս վերջին լուրը, արդէն ուրիշ բան է։ Անշուշտ հասկցողին համար։

Ա. Վ–Ա

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

Դ.

Մեր քիմիաբանութեան ուսուցիչը՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ, անվնաս մարդ մըն էր։ Միջահասակ, բաւական լեցուն եւ ցանցառ մազերով։ Փոքր տարիքէն եկած Փարիզ, լուրջ կրթութիւն մը ստացած եւ վերադարձած էր Պոլիս։

Զոր եւ հանդարտ ձայնով մը կը դասախօսէր քիմիաբանութիւնը, կարծես յոգնութեան մը տաժանքը խնայելու համար։ Կը սիրէր տղոց քիթէն բռնել, բայց այս ալ ընտրութեան հարց մըն էր, որովհետեւ առհասարակ նախասիրութիւնը կ'երթար այն աշակերտներուն, որոնք կը խուսափէին իրեն երեւելէ ...

Բնածխային թթու, բորակային թթու, ծծմբաջրային թթու, որմէ կ'արտահոսէր խատած հաւկիթի բոյր···։ Էհ, շիտակն ըսելով, ասիկա բնաւ չէր յարմարեր մեր ճաշակին։

Վերջապէս, կրնայի՞նք ըսել թէ Քիւրքճեան չար մարդ էր. բնաւ երբեք... լեզունիս պիտի չուրնար։ Բաւական տաղտկալի էր սա քիմիաբանութեան դասը, ու մեր չարաճճի վարժապետը կիզիչ փափաքը կը զգար տղոց մռութէն բռնելով թաթխելու... բուրումնաւէտ թթուներուն մէջ, քիչ մը զրօսնելու անմեղ դիտաւորութեամբ

Պայծառ լուսնի ապակոյն դերը աւելի հմայիչ է քան քիթը կախ վարժապետին։ Զարմանալի թող չերեւայ, ուրեմն, որ Կարապետ Քիւրքճեան փայլուն ամուսնութիւն մը կնքեց եւ արընթաց բարձրացաւ Պոլսոյ Մխիթարեան Լիսէի տնօրէնութեան։

ՓՐՕՖ. ԱՌԱՔԵԼ ՉԱՔՐԵԱՆ, կանուխէն բարձրագոյն կրթութիւն ստացած Փարիզի մէջ, անշուշտ աւելի մաքրակրօն քիմիկոս մըն էր։ Սպիտակ վերարկուն կոնակն ի վար, ձեռքը բռնած տարրալուծական սրուակները, նետի մը պէս կը խոյանար աշխատանոցէն ներս եւ վերի կարգերուն կը սորվեցնէր գործնական քիմիաբանութիւն։

Դամասկոս ծնած էր, — հայրն էր որ [illegible] եկած էր Մուշի մէջ, — բայց Չաքրեան իր երակներուն մէջէն կը զգար կայծկլտումը Մամիկոնեանի արեան։ Շատ մը պետական դէմքեր ունեցած էր իբրեւ աշակերտ, պաշտօնակից եղած էր Փրօֆ. Ֆուատ Քէօփրիւլիի, Պոլսոյ համալսարանին մէջ, այլ սակայն մեծ հայրենասէրը արհամարհեց ամէն դիրք, հարստութիւն, փառք ու պատիւ, դարձաւ պաշտպանը առեւանգուած հայորդիներուն։

Զուարթ մարդ էր եւ կուշտ ու կուռ խնդաց, երբ Մշեցի աշակերտ մը կեդրոնականցիներու մէկ հաւաքոյթին պատմեց հին զրուցք մը, որ կը վերակոչէր ինքը խաղի բերելու իրենց մտադրութիւնը։

— Չաքրեանը գիւղին գիւղին «ասլմա» կլլողներէն չէ, պոռացած էր տղոց երեւին ողբացեալ ուսուցչապետը։

Բնաւ իրմէ դաս չէի առած, բայց վերջին տարեգլխին իր շնորհաւորութիւններն ստացայ, Կեդրոնականի մէջ, տրուած ներկայացման մը առթիւ։

Հոս, Սէնի ափերուն վրայ, պատեհութիւն ունեցայ խորապէս ճանչնալու իր նկարագիրը։ Հակառակ բոլոր յուսախաբութիւններուն եւ դառնութիւններուն, իր սրտի մեծութիւնը անհաւատալի էր, այս ապականուած աշխարհին մէջ։

Մտադրած էր գրի առնել իր յուշերը. Ատեն ատեն կը բանար փոքրիկ պայուսակ մը, մէջէն դուրս կը բերէր հայերէն, ֆրանսերէն ու անգլիերէն վաւերագրեր եւ ցոյց կուտար երկիւղածօրէն։ Ամէն կերպով կը քաջալերէի զինքը, նոյնիսկ ներկայացուցի յատակագիծը ապագայ յուշամատեանին եւ օգնեցի իրեն որ կարգ մը մասեր կարգի դնէ, բայց Չաքրեան մինչեւ ետքը վարանեցաւ։ Չեմ գիտեր թէ բախտը պիտի ունենա՞մ իրագործելու մեծ բարեկամ, վերջին կամքը։

Հելլէն կառավարութիւնը իրեն շնորհած էր Ս. Գէորգի պատուանշանը, իսկ Ֆրանսայի կրթական նախարարութիւնը «Պատուոյ լեգէոնի» եւ «Օֆիսիէ տ'Աքատեմի»ի կարգերը, գիտական իր արդիւնաւէտ աշխատանքներուն համար։ Բազմավաստակ գիտնականը, կամաւոր ասպետը որբերուն, յեղակարծօրէն մեզի սուգի պիտի մատնէր այն պահուն, երբ որոշած էինք պանծացնել իր ազգանուէր գործունէութիւնը։

Դափնեպսակէ մը աւելի կ'արժէ անշուշտ Սորպոնի հեղինակաւոր դէմքերէն Փրօֆ. Հիւպէրի վերջին խօսքերը իր դագաղին վրայ.— Սիրելի Հայեր, դուք չէք կրնար երեւակայել թէ ինչ մեծ գիտնական հայրենակից մը կը կորսնցնէք, որ եզական է ամբողջ աշխարհի մէջ։

Մեր երաժշտութեան ուսուցիչը՝ ԳՐԻԳՈՐ ՍԻՒՆԻՆ (Միրզայեանց), արտակարգ դէմք մըն էր բառին բովանդակ առումով։ Ոչ միայն լրացուցած էր Փեթրոկրատի երաժշտանոցը, այլ աշակերտած էր գերման վարպետներու եւ Ռիմսքի – Կորսաքովի։

Բաւական հասակաւոր էր, մազոտ պէս ցցուն եւ յորդառատ մազեր ունէր, մանր, այլ կայծկլտուն աչքեր, [illegible] չոր ու երկար դէմքի մը վրայ։

Հայաստանի խորհրդայնացման օրերուն, Պաղտատ անցած էր իր բազմանդամ ընտանիքով եւ հոնկէց Սուրիոյ ճամբով շունչն առած Պոլիս։ Մեզի համար նշանաւոր անծանօթ մըն էր, հետեւաբար զարմացած ծիծաղով մըն էր որ դիմաւորեցինք այս թափթփած վարժապետը, որ կուգար յաջորդել Յովհ. Մեհրաբեանի։

Ռուսահայ երաժշտագէտէն առաջ, ասուպի պէս եկած անցած էր Կոմիտասի սաներէն Վարդան Սարգիսեանը։ Նիհարակազմ, մութ ակնոցներով, այս համակրելի երիտասարդը շատ անուշ յիշատակ մը պիտի թողուր մեր վրայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (110)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Այն ատեն խօսեցանք վալիին՝ Տելեմաքից առնուած ահագին կաշառքների մասին եւ մի մասը կարողացանք ետ առնել։

Տելեմաքը, ողջ էր մինչեւ 1914ի համաշխարհային սկիզբը։ Բայց, աւաղ, նա էլ թրքական անողոք մոլոքին զոհ գնաց։

⁂

Բանտարկուած նաւավարին պատմածները մեր Արմենակի կողմէ մեզ հաղորդուելէն յետոյ, մեզ մածուն եւ սեր բերած էին։ Ընթրեցինք եւ պառկեցինք։

Դուրսը շուները կը հաչէին։ Իսկ մեր պահապանները կը հսկէին փայլող աստղերի տակ եւ պարզ լուսնի լոյսով։

Հետեւեալ օրն էլ անցաւ առանց միջադէպի։

Այստեղ Անդրանիկ Լէզգի ցոյցը չհըկնեց, որովհետեւ Մուրատ խնդրեց, որ ցուցամոլութիւններէ հեռու մնանք։ Անդրանիկ թէեւ մի քիչ վշտացաւ նրա այդ խօսքերից, բայց նա էլ իրաւացի գտաւ եղած նկատողութիւնը։

Այս անգամ գիւղացիները իրենք սկսան ելեւմուտ անել մեր կեցած տան մէջ։ Կ'ուզէին տեսնել Անդրանիկը։ Նրա անունը այդ օրերին կը հնչէր լեռնէ լեռ։ Իսկ մենք որպէս մոլորակներ, կը դառնայինք նրա շուրջը։

Անդրանիկը՝ ինքն էլ կը զգար, որ, այն, ինչ որ կը հիւսէին իր անուան շուրջ, չափազանցութիւն եւ շռայլութիւն էր, բայց որպէս մարդկային էակ կը տանէր։

Արեւմուտին մենք պատրաստ էինք մեկնելու։ Վալատներն եկան, եւ մենք ուղեւորուեցինք դէպի զըմզըմ քարայրը, ուր պիտի տեսնէինք Մհերի պատմական դուռը։ Հոն պահուած էր Սասնոյ Մհերը։

Երբ մի օր «երկրի վրայ, ցորենի հատիկները սիսեռի չափ մեծ լինէին» այդ նշանաւոր Դուռը պիտի բացուէր, ու նշանաւոր Թուրը ձեռքին, Քուռկիկ Ջալալին տակին դուրս պիտի գար եւ վանէր թշնամին մեր Հայաստանից»։

Ժողովուրդը այդպէս կը պատմէր, եւ շատերը կը գնային այդ Դրան մօտ իրենց երեսները կը քսէին, որպէսզի Մհերը գար եւ իրենց ազատէր Թուրքի անարգ լուծից։

Ալէսն ու Գօգոսը ընկերների հետ խօսած էին, որ պիտի սպասէին Մհերի Դըռան մօտերը։ Որոշեալ ժամին հոն հասանք, ուր գտանք ընկերները։

Առանց աղմուկի խումբը բաժնուեց չորս մասի։

Ամէն մի վալատ ընկեր առաջնորդեց իր մասը՝ ապահով ճանապարհներով դէպի նշանակուած տուները։

Նախապէս ամէն միջոց ձեռք առնուած էր որ ուէ՛ բան չպատահի։ Բոլորիս փափաքն էր այդ։ Մեր խումբը տեղաւորուեց Քէնտիրճի փողոցի մէջ գտնուած Ռստական Մուստուրի տունը։

Մեր տեղը ամէնից ապահովը կ'երեւէր։ Ո՞վ կը կասկածէր ոստիկանի տանը վրայ, եթէ ինքը՝ այդ ոստիկանը լուր չտար։

Ինձ հետ էին Առաքել Աղան, Մոկացի Դրիգորը, Կծուակցի Աբրօն եւ ուրիշներ։ Խումբի մեր մասը՝ 16 հայդուկներից էր բաղկացած։

Երբ այդ տունը հասանք, պատրաստ գտանք մեզ համար նախաճաշը։ Ինչպէս նաեւ ամէն մէկիս համար հարիւրից աւել փամփուշտներ, տուփերի մէջ դրուած։

Կերանք, խմեցինք եւ փառք տուինք Դաշնակցութեան։

Փամփուշտները բաժանեցի տղաներին։

Մոկացին ասաց.

Ալ հիմա մեզ աշխարհը չէ կարող յաղթել։ Դաշնակցութեան ռազմամթերքի հանքը հոս է։ Երբ Ֆէտային առատ փամփուշտ ունի, այլեւս ոչ մէկին գլուխ չի ծռի, եթէ նոյնիսկ իր դիմացն ըլլայ ամբողջ Օսմանեան բանակը։

Նա շատ ուրախ էր։ Ասում էր որ ծիծաղը կը վանէ տրտմութիւնը։ Այդ օրը՝ բոլորս միասին որոշեցինք՝ որ այլեւս յոռետես բանի մասին չմտածենք։ Երբ մանաւանդ կը դառնայինք Վանի մէջ, որ տարիներ շարունակ մտածել եւ բաղձացել էինք տեսնել։

Ճիշդ էր որ այժմ նրա տէրը չէինք, բայց մեծ յոյսեր ունէինք եւ որոշած էինք զէնքը վար չդնել, մինչեւ որ նրա տէրը դառնայինք։

Փամփուշտների բաժանումից յետոյ, տղաները լցուցին նրանց իրենց փամփշտակալների մէջ, մաքրեցին իրենց հրացանները, ոմանք սկսեցին գիրք, թերթ կարդալ, ոմանք էլ յօրանջելով սկսան քնանալ։

Դուրսէն նամակ ստացանք, որ երեկոյեան ես եւ Աղան ներկայ պիտի լինէինք Կեդր. Կոմիտէի մէկ ժողովին։

Ընթրիքից յետոյ, մի տեղացի առաջնորդի ուղեկցութեամբ, մի քանի զինուորներով այգիների պատերի վրայից ցատքելով հասանք ժողովատեղին։

Վանի այգիները լաւ յարմարութիւններ ունէին փոխադրութիւնների համար։ Այդ այգիներու միջոցով կարելի էր քաղաքի ուէ մէկ ծայրից դուրս գալ՝ առանց նըկատուելու։ Նեղ փողոցներ միայն կը զատէին մէկ այգին՝ միւսէն, այն էլ տասնեակ այգիներ անցնելէ յետոյ։

Վան օրհնուած քաղաք է։ Օժտուած էր ամէն յարմարութիւններով, թէ պահուելու եւ թէ կռուելու համար։

(Շար.) ՍԵՊՈՒՀ

Սինեին հիւանդ էր, կքիփ, ճահճատենդ ու թանչքը ունէր, բայց առանց հանգիստ կը գտասուանդէր զարմանալի կորովով մը:

Առաջին պահէն, այս լեզուանի եւ մանկավարժ երաժշտագէտը սիրելի դարձաւ մեզ բոլորիս: Գրատախտակին վրայ կաւիճի թեթեւ հպումով մը կամ նշած քանի մը թիւերով, մեզի ձայնանիշ եւ եղանակ սորվեցնելու իր պարզ, դիւրըմբռնելի եւ ինքնայատուկ մեթոտը զարմանքի միայն արժանի էր:

Գ. Սինեին շատ ալ չէր խրտչեր կարմիրներէն: Անգամ մը, երբ խօսքը կը դառնար Վահան Տէրեանի վրայ, աշակերտներէն մէկը ըսաւ թէ «բոլշեւիկ է ծրիտաարդ բանաստեղծը»

— Ախր, բոլշեւիկ կամ չովինիստ, ինչ պաhրուիմար կ'ուզի թող լինի, խոմ նա մարդկանց չի ուտի ...

Պոլսոյ մէջ, վարպետին ամէնէն փայլուն գործը եղաւ «Սքեթինկ»ի թատրոնին իր հօյակապ երգահանդէսը, Էսայեան եւ Կեդրոնական վարժարաններու խառն աշակերտներով, որոնց կ'ընկերակցէր բազմերանգ նուագախումբ մը: Վեցամսեայ երկար, սպառիչ պատրաստութիւն մը հարկ եղաւ ասոր համար: Շաբաթը երկու անգամ, Ղալաթիայէն մինչեւ Թաքսիմի բարձունքը կ'ելլէինք, Էսայեանի աշակերտուհիներուն հետ փորձ կատարելու համար: Գ. Սինեի իր մարած, այլ զօրեղ ձայնով կը տիրապետէր այս պատկառելի բազմութեան: Իր դէմքի խրախուսիչ կծիկումը պատկեր մը, «մաժոր կամմա» մրն էր, ինչպէս այնքան յաճախ կը սիրէր կրկնել: Երբեմն շատ կը բարկանար, կը պոռար, կը գոռար.

— Զահրումար, այ էս սխալը գցողին վիզը կտրէ ...

Արտակարգ լռութիւն ունէր: Կիրակի մը, կը յիշեմ, ընդհ. փորձի համար Էսայեան գացած էինք: Վարպետը նստած էր երդեհոնին առջեւ, մէկ ձեռքով կը նըւագէր, իսկ միւսովը չափ կուտար, կիսովին աշակերտներուն կողմը դարձած: Յանկարծ ընդհատեց նուագը եւ վեր թըռաւ տեղէն: Խոշոր սխալ մը սպրդած էր: Ձայներու աներեւակայելի բազմակցութեան մէջ, սակայն, ան կրցած էր ճշդել անոր հեղինակը, նուագախումբի անդամներէն մէկը, պարտաւորելով զայն մը անոր սրբելու համար անոր զլխին:

Սինեին հետամուտ էր բանելու խառնուածին համեմատ ոճի, եղանակ գտնել երգին մէջ: Հակառակ իր եւրոպական երաժշտական պատրաստութեան, աւելի մօտ էր Արեւելքի քան Արեւմուտքի: Իր բոլոր հեղինակութիւններուն մէջ, վարպետը կը ցուցադրէր մասնաւոր հակում մը դէպի պարսկական երաժշտութիւնը, որուն լաւագոյն «մոթիֆ»ները իւրացուցած էր:

«Սքեթինկ»ի երաժշտահանդէսը ճշմարիտ յաղթանակ մը եղաւ վարպետին համար: Այդ օրը ի միջի այլոց երգեցինք «Արիք Հայկազունք»ը, «Միրան Աստղիկը» եւ իր ամէնէն տարածուած սերերգը, —«Մարերի հովին մեռնիմ»ը: Բայց Սինեիի գլուխ գործոցը՝ «Միփանայ քաջեր», լեռն ի վար գրոհ տուող անվեհեր հայդուկներու մրրկայոյզ խոյանքով, մրէժխնդրական «լօ», լօններով եւ վարտալով կանչերով, խնկական պատերազմ մը եղաւ ...

Գաղթի տարիներուն՝ Գրիգոր Սինեին անցաւ Պուլկարիա, իսկ անկէ ալ Ամերիկա: Հոն՝ աննկուն կորովով մը շարունակեց իր արուեստագէտի առաքելութիւնը, թատրոններու, ցուցահանդէսներու եւ մանաւանդ ձայնասփիւռի գործիքին առջեւ: Մեռաւ 1939ի ձմրան, կոկորդի անողորմ խլիրդէ, ահաւոր տանջանքներու մէջ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՐԴԱ՞Լ ԹԷ ՉԿԱՐԴԱԼ

*

Ամերիկացի գրավաճառ մը, Ուոշինկթընէն, կը պահանջէ որ Թղթատարական վարչութիւնը իրեն վերադարձնէ Հելլէն Թատերագիր — բանաստեղծ Արիստոֆանի «Լիսիստրատա» թատերգութեան, հազուագիւտ օրինակներէն մէկը, զոր վարչութիւնը գրաւեր է վերջերս Գալիֆորնիոյ մէջ:

Արիստոֆան ապրած է Քրիստոսէ առաջ, հինգերորդ դարուն: Ունի շատ արժէքաւոր քերթուածներ, ինչպէս նաեւ շատ սրամիտ «ծաղրանկարներ», որոնց մէջ քաշքշած է իր ժամանակակիցները:

Վերոյիշեալ հատորին մէջ, Արիստոֆան, չարաճճի զարձուածքներով, կը բացատրէ թէ կարելի է պատերազմներուն եւ եղբայրասպան կռիւներուն վերջ տալ ... եթէ Ելլայի թռռնուհիները խօսք մէկ ընեն, գործադուլ հռչակեն եւ ամէն կապ կտրեն Աղամի թոռներուն հետ: Միայն այդ արմատական սպառնալիքով է որ այրերուն խելքը գլուխը կուգայ, կը հասկընան Հելլէն իմաստասէրը ... իր միտքը հասկցողներուն:

Ինչպէս կ'երեւի, ամերիկեան իշխանութիւնները քիչ մը շատ վրան բաց կը գտնեն այս արմատական — իսկապէս, շատ արմատական — միջոցը եւ չեն ուզեր որ Ամերիկուհիները ծանօթանան անոր հետ: Զարմանալին հոն է որ այս թատերգութիւնը Նիւ Եորքի մէջ բեմադրուած էր, տակաւին, երէկ — 1947ին:

Տեղական թերթ մը կը գրէ իր խմբագրականին մէջ որ եթէ հաւկիթին մէջ մազ պիտի փնտռենք, այն ատեն պէտք է գրաւուին նաեւ Պոքաչիոյի Տամնօրեակը, Թոլսթոյի Կրէյցերեան Սոնատը, Բալզէի, Ֆլոպերի, Զոլայի վէպերը, եւ շատ մը ուրիշ բաներ:

Թերթը, այս առիթը օգտագործելով, գիտել կուտայ թէ կառավարութիւնը շատ անիմաստ քայլ մը առած է, վերջերս, երբ որոշած է փճացնել Դրախտավայրէն Ամերիկա հասնող թերթերն ու գիրքերը:

Խմբագրապետը իր քաջալերութիւնը կը տանայ Մոսկուայի նախորդ դեսպանէն, Մուր Բէնըլէն, որ անցեալ կիրակի օր, «Թայմզ»ի սիւնակներուն մէջ կը քննադատէր կառավարութեան այս վերջին որոշումը: Դեսպանին կարծիքով, պէտք չկայ համայնավար գրականութեան ընթերցումը արգիլելու, որովհետեւ «Իզվեստիա» կամ «Փրաւտա»ն անգամ չեն կրնար Ամերիկացիներուն միտքը պղտորել: Ընդհակառակն, պէտք է կարդալ այդ թերթերը՝ Դրախտավայրը աւելի մօտէն ճանչնալու համար:

Նախորդ դեսպանը մասամբ իրաւունք ունի, անշուշտ: Հակառակորդին գրածը չկարդալ պիտի նշանակէր, ջայլամին պէս, գլուխը աւազին մէջ խրել՝ թշնամին երեսը չտեսնելու համար:

Բայց, շատ ալ անհրաժեշտ չէ, որ հանրութիւնը, առտու — իրիկուն, համայնավարներուն չան քարոզներով սրացի, որովհետեւ ազատ աշխարհէն մէկ հոգի ալ թունաւորուի եւ «պակսի», վնաս է: Եւ, կառավարութիւնը ճիշդ այդ կէտն է որ չեշտել կ'ուզէ, կարծեմ: Խմբագիրները թող հետեւին համայնավար գրականութեան, բայց փողոցէն անցնող մահկանացուն «Իզվեստիա»ն ու «Փրաւտա»ն թղթատելու պէտք չունի:

Մենք ալ կրնանք օգտուիլ կառավարութեան այս զաղէն: Մեր ընթերցո. հասարակութիւնը պէտք չէ ձեռքը առնէ այն պիսի հրատարակութիւնները, որոնց էջերուն վրայ կը փառաբանուի պատմութեան ամէնէն ահաւոր վարչաձեւը եւ պատէ պատ կը զարնուի մեր ըմբռնած ազատութիւնը.

Խմբագիրներո՞ւն գործը ինչ է: Թող անոնք նստին, կարդան եւ, ի հարկին, պատասխանեն: Խմբագիր կոչուած աբարածը խմբագիր եղած է, որպէսզի իր աչքին լոյսը մաշեցնէ իր ազգին: Ազգը, եթէ խելք ունի, թող գիտնայ իր աչքին լոյսին յարգը:

Մենք ձեզի համար կը կարդանք, հայրենակիցներ եւ ձեր ուզած պատասխանը կուտանք Հայոց ազգին — եւ մնացեալ ազգերուն — ցաւազարներուն: Դուք ուրիշ բան կարդացէք, մեղք էք:

ԻԻՐՈՊԱՑԻ

ՑԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (յապաղած). Մարտ 12ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ, խանդավառութեամբ տօնեցինք Փետր. 18ի տարեդարձը: Այս առթիւ սարքուած ընկերահամակրական խնջոյքին մէջ շատեր խօսք առին պատմելով զանազան դրուագներ: Միեւնոյն ատեն լսեցինք ազգային երգեր: Ընկեր Ս. Ընտրիկեան փառաբանելով յայտնի եւ անյայտ հերոսներուն յիշատակը ըսաւ. — «Ժողովուրդը չէր կրնար հանդուրժել բոլշեւիկներուն գործած վայրագութեանց, անմեղ մարդոց կացինահարման եւ 1200 սպաններու աքսորին եւ ապստամբութեան դրօշը պարզեց»:

Իսկ Արմենակ Գույումճեան ալ իր կարգին պարզելով ապստամբութեան պատճառները, եզրակացուց — «Մենք տօնելով Փետրուար 18ը, յարգած կ'ըլլանք ազատագրական պայքարի ամէնէն փայլուն յաղթանակներէն մէկը»:

Հանդէսը վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԵՒԱՐԱԲ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

*

Նիւ Եորքի հայ տեղեկատու դիւանը կը հաղորդէ. —

Միացեալ Նահանգներու մէջ գործող Արաբական Դաշնակցութեան առաքելութեան վարիչ Քամել Ապտէլ Րահիմ, որ եղած է Եգիպտոսի դեսպանը Ուաշինկթընի մէջ, Մարտ 17ի երեկոյեան Նիւ Եորքի «Մեթրոփոլիթըն Քլըպ»ի շքեղ սրահներուն մէջ հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ ընկեր Եդուարդ Սահակեանի, Եգիպտոսի Արտաքին գործերու նախարարութեան Արաբական բաժնի տնօրէն գնդապետ Սալահ Կոհարի, Իրաքի Խորհրդարանի անդամ Ապտէլ Քերիմ էլ Ուզրի, Յորդանանի նախկին ելեւմտական նախարար եւ այժմ Պիր Զէյթ Քոլէճի տնօրէն Մուսա Նասըրի եւ ընկ. Բ. Նաւասարդեանի:

Ներկայ էին նաեւ Միացեալ Ազգերու արաբական պատուիրակութեանց պետերն ու ներկայացուցիչները:

Երեկոյթը անցաւ ջերմ մթնոլորտի մէջ, որու ընթացքին խօսուեցաւ առաւելապէս հայեւարաբ դարաւոր ու սերտ եղբայրութեան մասին ու նաեւ այն աշխատանքին, որ կարելի է տանիլ Միացեալ Նահանգներու մէջ, ամերիկեան ժողովուրդը լուսաբանելու համար միջին արեւելեան երկիրներու, անոնց պայմաններու եւ նուաճումներու մասին:

Տեղեկանալով, որ ընկեր Ե. Սահակեան կը մտածէ այցելութիւն մը կատարել Միջին Արեւելքի արաբական երկիրները, ներկաները յանձն առին ընել անհրաժեշտ կարգադրութիւնները, որպէսզի իրենց երկիրներու ներքին գործերու նախարարութիւնները լաւագոյն ընդունելութիւն մը վերապահեն ընկեր Սահակեանին:

Ընկերը շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եւ Բ. Նաւասարդեանի եղած պատուին համար, խնդրելով, որ առիթ տրուի իրեն, մեկնումէն առաջ, փոխադարձելու իրենց եղած ջերմ վերաբերմունքը:

Հայ տեղեկատու դիւանը կ'իմանայ թէ Ուաշինկթընի Եգիպտական դեսպանատունը արդէն իսկ քայլեր առած է տեսակցութիւն մը սարքելու համար Եգիպտոսի վարչապետ Կամալ Ապտէլ Նասըրի եւ ընկ. Սահակեանի միջեւ: Ընկերը արդէն ծանօթ է Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարար Մահմուտ Ֆաուզիի, որուն նրմանապէս լուր տրուած է այցելութեան մասին:

Գահիրէի «Ալ Ահրամ» եւ «Էլ Կումհուրիա» թերթերու թղթակիցները, Պ. Լեւոն Քէչիչեան եւ Պ. Ֆաւըլ, որոնք ներկայ էին հացկերոյթին, այս մասին թղթակցութիւններ գրած են իրենց թերթերուն:

ՇՈՒԷՏԻ կառավարութիւնը արգիլեց չեխ զինուորական կցորդներուն մուտքը, իբրեւ զգուշական միջոց լրտեսութեան դէմ: Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ առ այժմ այդ կցորդներուն արտօնութիւն պիտի չտան վերադառնալու:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ Ա.

— Անուշեղէնը աղած ձուկին վրայ մի քսեր հայրիկ, գոչեցի, կեցնելով այսպէս մօտեցրիւ հօրս ձեռքը: Այո, կ'ըսէիր թէ՝ անցան Եւրոպա ..

Այստեղ ձուկի փուշերը մտան հօրս կոկորդը: — Սակայն պէտք է անմիջապէս մեկնինք, յարեց, ճաշը վերջացնելէ ետք ոտքի ելլելով: Կորսնցնելու ժամանակ չունինք. տեղւոյն վրայ գտնուելու ենք: Անկասկած անգնահատելի գիւտեր պիտի կատարուին շրջակայքը: Շատ հետաքրքրուած եմ տեսնելու թէ արդեօք անոնց գործածած գործիքները նմանութիւն ունին Մուսթիրական շրջանին հետ: Այնտեղ պիտի գտնուին մնացորդները նախնական եղին, կրնամ ըսել, բայց ոչ անգեղջիւրին: Այո, փոքրիկ բանակ մը պիտի մեկնի չուսով: Մենք անոնցմէ առաջ պէտք է երթանք: «Գուք ընկերութեան» գրէ այսօր, Աննա:

— Դրամի մասին ի՞նչ պիտի ընենք, հայրիկ, գիտել տուի փափկութեամբ:

Ցանդիմանական նայուածք մը ուղղեց վրաս:

— Քու տեսակէտդ գիս կ'ընկճէ միշտ, գիտութեան զատին համար մարդ պէտք աղջիկս: Պէտք չէ կծծի ըլլալ: Ոչ, ոչ, գիտութեան զատին համար մարդ պէտք չէ ընչաքաղց ըլլայ:

— Սակայն «Գուք»ը կրնայ ըլլալ հայրիկ:

Հայրիկը նայեցաւ վշտալից:

— Սիրելի Աննա, պատրաստ գրամէն վճարէ:

— Պատրաստ դրամ չունիմ:

Հայրիկը սաստիկ զայրացաւ:

— Աղջիկս, ինչպէս ես չեմ կրնար զբաղիլ այս տեսակ դրամական գռեհիկ մանրամասնութիւններով: Դրամատան տնօրէնէն նամակ մը ստացայ երէկ ուր կ'ըսուէր թէ քսանըեօթ ոսկի ունիմ:

— Ես կը կարծեմ թէ փոխանցած գումարդ պէտք է ըլլայ ատիկա:

— Ահ, ունիմ ես այդ դրամը: Տպագրիչներուս գրէ:

Հաւանեցայ վերապահութեամբ. հայրիկին գիրքերը աւելի փառք կը բերէին իրեն՝ քան դրամ: Սակայն Թոսեզիա մեկնելու գաղափարը ինծի թուեցաւ մեծապէս հաճելի: «Խոժոռադէմ լուռ մարդիկ» մրմնջեցի: Ցնորյ հօրս կերպարանքը շատ տարօրինակ թուեցաւ ինծի:

— Հայրիկ, սխալ կօշիկ հագեր ես: Թխագոյն կօշիկդ հանէ եւ միւս սեւը հագիր: Եւ մի մոռնար վզնոցդ: Այսօր շատ ցուրտ է:

Քանի մը վայրկեան վերջ դուրս ելաւ, կօշիկները մաքրուած եւ վզնոցը փաթթած:

Իրիկուան տուն վերադարձաւ շատ ուշ, եւ սոսկումով տեսայ որ վզնոցն ու վերարկուն չկային:

— «Սիրելի Աննաս, շատ իրաւացի ես: Նկուղը մտնելու համար ստիպուեցայ հանել անոնք: Մարդս այնքան կ'աղտոտի որ այնտեղ:

Գլխովս հաստատական պատասխան տուի, յիշելով այն օրը, երբ տուն վերադարձաւ կուապատ ցեխի մէջ թաթխուած՝ ոտքէն մինչեւ գլուխ:

Մեր Լիթըլ Հէմսլի բնակելուն գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ Հէմսլի Գովերնին մերձաւորութիւնն էր, թաղուած նըկուղ մը, հարուստ՝ Օրինեակեան մշակոյթի մնացորդներով: Գիւղին մէջ ունէինք փոքր թանգարան մը, որուն պահապանն ու հայրիկս օրուան գլխաւոր մասը կ'անցընէին թափառելով գետնին տակ, որպէսզի լոյս աշխարհ բերեն ռնգեղջիւրներու եւ քարայրի արջերու բեկորներ:

Հայրս այդ ամբողջ գիշերը հազաց. յաջորդ առաւօտ տեսնելով ջերմութեան բարձրացումը, բժիշկ կանչեցինք:

Խեղճ հայրիկ, բախտ չունեցաւ երբեք: Թոքատապի բռնուած էր: Չորս օր վերջ մեռաւ:

ԳԼՈՒԽ Բ.

Ամէն ոք ազնիւ վերաբերում ունէր ինծի հանդէպ: Ու ես որ շփոթած վիճակի մը մէջ կը գտնուէի՝ կը գնահատէի այդ վերաբերումը: Անդարմանելի վիշտ մը չըզգացի: Հայրս երբեք սիրած չէր զիս. շատ լաւ գիտէի ատիկա: Եթէ սիրած ըլլար, ես ալ զինքը պիտի սիրէի փոխադարձաբար: Ոչ, սէրը գոյութիւն չունէր մեր երկուքին միջեւ, սակայն իրարու կը պատկանէինք ու ես կը խնամէի զինքը եւ գաղտնապէս կը հիանայի իր կարողութեան եւ գիտութեան հանդէպ ցոյց տըւած անվերապահ սիրոյն վրայ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

(Շար.)

× Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հաւանած է չեղեալ համարել Իրաքի հետ կնքուած 25ամեայ դաշինքը, եւ միանալ Թուրքեւիրաքեան ըինակցութեան, որ պիտի կազմէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ցանցին գլխաւոր օղակը, կապուելով Ատլանտեան կազմակերպութեան հետ : Ուրիշ արաբ ազգեր եւ Մ. Նահանգներն ալ կրնան միանալ նոր դաշինքին, մինչեւ մէկ տարի : Քանի մը օրէն միացեալ յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի Լոնտոնի եւ Պաղտատի մէջ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ազգ. ժողովը սկսաւ քննել կառավարութեան մշակած օրինագիծները՝ հարկային օրէնքի բարեփոխման եւ մասնաւոր իրաւասութեանց մասին : Նախապէս կառավարութիւնը խորհրդակցութեան հրաւիրած էր առաջնակարգ մասնագէտներ, վարչապետական պաշտօնատան մէջ : Խորհրդարանին մեծամասնութիւնն ալ համաձայն կ'երեւայ կառավարութեան տեսակէտներուն : Ինչպէս կը հաստատեն տեղական թերթերը, դրամաճառ Փուժատի կազմակերպած շարժումը մեծապէս ազդած է հանրային կարծիքին վրայ եւ կառավարութիւնը կը ջանայ գոհացնել կարգ մը պահանջներ : Երբ Ազգ. ժողովը առաջին անգամ քննեց այս խնդիրը, Փուժատ ալ ներկայ էր իբրեւ ունկնդիր : Այն ատեն դահլիճը վստահութեան քուէ ըստացաւ մեծ դժուարութեամբ : Այժմ աւելի զօրաւոր է կառավարութեան դիրքը, քանի որ օրակարգէն վերցաւ ծանրակշիռ խնդիր մը, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը :

× Երկուշաբթի օր, Փուժատի հետեւորդ առեւտրականները մասամբ գոցեցին իրենց խանութները, առանց մեծ անպատեհութիւններ պատճառելու : Փակումը տեւեց քանի մը ժամ, իբրեւ բողոքի ցոյց : Պոռտոյի մէջ խանութները փակուած էին 80 առ հարիւր : Փարիզի մէջ տասը հազար ցուցարարներ թափօր մը կազմեցին խոշոր նշանատախտակով մը որուն վրայ արձանագրուած էր — «Մենք ոչ տիղոսներ կ'ուզենք, ոչ ալ չքանչաններ, այլ պարզապէս ապրելու իրաւունք». Փուժատ ինք ալ Կրընոպլ գացած էր, մանր եւ միջին առեւտրականները համոզելու եւ իր շարժումին միացնելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԻ տպարաններուն գործադուլը կը շարունակուի, խափանելով թերթերուն հրատարակութիւնը : Այս տագնապէն կը շահին գաւառական թերթերը, ինչպէս եւ պարբերականներու եւ գիրքերու հրատարակիչները :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ յայտարարեց թէ իրենց երկրին վերամիութիւնը «պիտի փոխէ աշխարհի քաղաքական կացութիւնը եւ թէ Խ. Միութեան վարիչները պիտի հարկադրուին վերաքննել իրենց ներկայ քաղաքականութիւնը» : Վարչապետը եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փ. Փինէ, տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Պոնի մէջ, Զատկէն ետք, քննելու համար բոլոր Ֆրանքօ-գերման խնդիրները :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Շելպա, ջերմ ընդունելութեան մը արժանացաւ Մ. Նահանգներուն մէջ եւ ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Այզընհաուըրի կողմէ :

ՁԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ յանձնախումբը կը շարունակէ իր աշխատանքները Լոնտոնի մէջ : Բրիտանական ներկայացուցիչը լաւատես կ'երեւայ արդիւնքի մասին :

ԵՐԵՔ ՆԱՒԱՍՏԻՆԵՐ, որոնք հինգ օր ծովուն վրայ մնացած էին, միայն ձուկ ուտելով եւ ծովու ջուր խմելով, վերադարձան իրենց տուները (Պրէսթ) : Փորձը յաջող կը համարուի : Խումբը տասը հոգիէ կը բաղկանար, բայց միւսները չկրցան դիմանալ եւ կէս ճամբէն ետ դարձան :

ԺԱՄԸ 320 ՔԻԼՈՄԵԹՐ արագութեամբ վայրաշարժ մը փորձուեցաւ անցեալ օր, Պոռտոյի գծին վրայ, կոտրելով ամէն մրցանիշ : Երէկ ուրիշ մը պիտի փորձուէր, աւելի սրընթաց :

ԻՍՐԱՅԵԼԻ վարչապետը, Մոշէ Շարէթ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ, քննելով «կացութեան ծանրութիւնը» : Նոր դէպքեր պատահած են սահմանագլուխին վրայ, ինչպէս կը ծանուցանեն եգիպտական թերթերը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԷՅԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Տարանտալեան (դաշնակ), Պ. Տարանտալեան (ջութակ), Մ. Պօլֆէնս (թաւ-ջութակ), փոքրիկ Ներկարարեան (ջութակ), Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼԻ

Կ'երգեն.— Օր. Շաքէ Պէնկեան, Օր. Մ. Մուրատեան կ'արտասանեն միութեան երկու սաները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով գերասան ԱՒԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ԶԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ» կատակերգութիւն մէկ արար : Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հապէշեան :

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ : Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարխտ ԳԱՐԵԳԻՆԻ : Ձոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ժ. ՑԱՆԿ

Ստեփան Թիրեաքեան	5·000
Պ. Խարբուբեան	2·000
Մելքոն Պասմաճեան	2·000
Տիկին Հրանդ Մենոսեան	2·000
Ոմն	1·500
Տիկին Մ. Էսապալեան	1·000
Տիկին Հ. Իփէկեան	1·000
Գ. Ֆէրմանեան	1·000
Լ. Գանարեան	1·000
Պէտիկեան	1·000
Զըրըգճեան	1·000
Տիկին Ա. Գազազեան	1·000
Պօյաճեան	1·000
Մելքոնեան, Երամեան, Բազուսեան, Գրաճեան, Տիկ. Գույումճեան, Նիկողոսեան, ոմն, Տիկին Ճանկէօզեան, Կարապետեան, 500ական	4·500
Ոմն	200
Ազարեան, ոմն, ոմն, Գէորգեան 100ական	400
Գումար	25·600
Նախորդ գումարը	643·300
Ընդհ. գումար	668·900

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ : Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին, 0 Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ : Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՄԼԵԱՆ : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը Քասէ սրճարանի վերնայարկը այս չորեքշաբթի գիշեր : Դասախօսն է տիկին ԱՆՆԱ ԲՈՒՇԱՂԵԱՆ : Նիւթը՝ Գ. Սունդուկեանի թատերական գրականութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
Ս. Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցի
ժամանակացոյց Ս. Զատկի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երկսեռ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4·30 :

5 Ապրիլ, Աւագ երեքշաբթի, Ճաշատակ Տասն Կուսանաց ժամը 4·30ին :

7 Ապրիլ, Աւագ Հինգշաբթի, Ճաշատակ Ընթրեաց, Նախատօնակ 8·30ին.
Ս. Պատարագ 10ին :
Ոտնլուայի արարողութիւն երկսեռ խումբով ժամը 4·30ին, Խաւարումի արարողութիւն ժամը 7·30ին :

(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Վալանսէն կը գրեն մեզի. — Երկու տարիէ ի վեր Մոնթէվերտէն է որ կը պահէ ծանրութիւն վերցնելու Ֆրանսայի մրցանիշը 178 քիլոյով : Բայց կիրակի օր հայ մարզիկ մը, Ճերանեան մրցանիշը բարձրացուց 197 քիլօ 800ի ինչ որ մեծապէս գնահատուեցաւ մարզական շրջանակներու մէջ : Նոյն օրը Փափազեան կրտսերներու շարքին մէջ մրցանիշը կոտրեց 140 քիլոյով :

ԽՆՋՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան) :

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները :

ԾԻԾԱՂԻ ԵՐԵԿՈՅ

Ապրիլ 16, Շաբաթ ժամը 20·45ին
Դերասան Գ.ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ կը ներկայացնէ

ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆՈՅ
Տարեկան պարահանդէսը
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻՆ
GRAND HOTEL

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ուզունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր՝ ողբացեալ դերասան ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի մահուան տարելիցին եւ Ուզունեան ընտանիքի ննջեցեալներուն համար պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի 3 Ապրիլ առաւօտեան ժամը 9ին, Սէն Մարթէնի եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ
Ղեկավարութեամբ՝
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼՇԽՈՆԵԱՆԻ
Երգահանդէս Գ. տարի

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ :
ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի (Ռիւ Ժէ) :

ՀԱՅԿ. ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Եկեղեցաշէն Տիկնանց Յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ իրենց տարեկան տօնավաճառը տեղի պիտի ունենայ Մայիս ութին Պօնիւթէրի սրահներուն մէջ գեղեցիկ անակնկալներով եւ պարահանդէսով, որ պիտի սկսի ժամը 15ին : Կը խնդրուի բոլոր հայ առեւտրականներէ եւ ընտանիքներէ քաջալերել ներկայացող տիկինները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է տէր եւ Տիկին Դաւիթ Երամեանէ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք, կնքահօր՝ Խօսրով Առաքելեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ օգնութեան կայանի, ինչպէս եւ Պ. Մեսրոպ Դաւիթեանէ երկու հարիւր ֆրանք, Կ. Խ. դպրոցներուն համար :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան Թիրեաքեան (Ալֆորվիլ) իրենց դստեր Օր. Սեդա Թիրեաքեանի էնժենիէռի ճոխ յաջողութեան առթիւ կը նուիրեն հինգ հազար ֆրանք Համազգայինի Փալանճեան ճեմարանին, երեք հազար Ֆր. Հայ - Բոյժի տարածման ֆոնտին, երկու հազար Ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի օգնութեան կայանի շէնքին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԵՐ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻՑ : Գրքոյկ Ա. : Գրեց՝ Ս. Նայիրի, Լոս Անճելէս, 1955 : Գին մէկ տոլար :

— ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ —

ՎԻԷՆ. Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ուս. Միութեան ժողովը այսօր, չորեքշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նորընտիր Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 8·30ին Ահարոնեան ակումբը : Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Կը տօնուի Յունիս 5, կիրակի ժամը 14էն 24, Ե. Թաղամասի սրահը :

ԱՊՐԻԼ 11—24Ը

Կը տօնուի Փարիզի մէջ Ապրիլ 24ին, Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ :

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ կը տօնուի՝
ՄԱՅԻՍ 22ԻՆ
ժամը 14·30ին, Միւթիւալիթէի մէջ :

ՅԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ

Քիւրտիստանի լեռներուն մէջ եւ ուրիշ պատմուածքներ, պատկերներով :

Գրեց՝ ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

Գին 750 ֆրանք : Դիմել ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ Գրատուն ,46 ռիւ Ռիշէ կամ «Յառաջ»ի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին հանդէսը, Մայիս 15ին, կիրակի :

*

Հետեւեալ թուականները ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ձեռնարկներուն :
Մայիս մէկ, տարեկան հոգեհանգիստ հիմնադիրներու յիշատակին :
Յունիս 19, դաշտահանդէս :
Յուլիս 9, ամավերջի հանդէս :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԱՆՊԱՏՃԱՌ

« ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ »

Նոր հրատարակուած հատոր մը, որ կը պարունակէ յուզիչ ու սրտագրաւ դրուագներ մեր տարագրութեան կեանքէն :

Գին 400 ֆանք :

Կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառներուն մօտ եւ կամ դիմել հեղինակին՝ Ծ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի, 104, Ավընիւ տ'Իթալի, Փարիզ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Խոհարար կամ խոհարարուհի մը օգնութեան կայանին համար : Պայմաններուն եւ մանրամասնութեանց համար դիմել Տիկին Թադէոսեանի,
5, Rue Mayran, Paris (9)

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐ

Կարճ ժամանակէն ինքնաշարժ վարել սորվելու համար դիմեցէք միակ հայ հաստատութեան

AUTO - ECOLE BEAUMONT
— B E R B E R I A N —
24,Bd.Vincent Ortusi Marseille(12)
Tél. GA. 72 - 61

Գրեցէք եւ «դպրոց ինքնաշարժը» Ձեր ժամադրութեան ներկայ պիտի ըլլայ : (Դիւրութեայց ձեթոտ) :

Imp. ARAXES, 46, rue Richer, PARIS

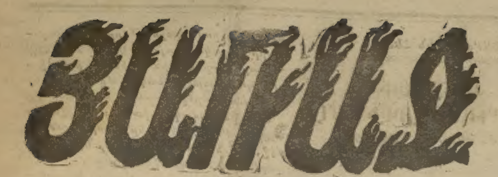

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél.: PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՐՏ — JEUDI 31 MARS 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7636 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3047

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՐԵ՛ՆՔ ԹԵՒ ՏՈՒԻՆ

●

Վերջին տեղեկութիւնները անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ Թուրքիան դժկամակ, մինչեւ անգամ գոռոզ դիրք մը բռնած է Խ. Միութեան հանդէպ :

Ինչ որ առաջարկէ իր երբեմնի փրկիչն ու զինակիցը, Անգարա կամ կը մերժէ, եւ կամ չոր պատասխան մը կու տայ :

Այսպէս էր 1953 Մայիս 30ին, երբ Մոսկուան հանդիսաւորապէս կը յայտարարէր թէ այլեւս հողային պահանջներ չունի Թուրքիայէն :

Յայտարարութիւնը կ'ըլլար յանուն Հայաստանի ու Վրաստանի, որոնց ոչ կառավարութեան, ոչ ալ ժողովուրդին որ եւ է բան հարցուցած էին :

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան սկիզբը՝ 1917 Հոկտեմբերէն հաշուելով, Մոսկուա ընկրկեցաւ եւ դարձեալ, Թուրքիոյ ձգելով ոչ միայն արեւմտեան Հայաստանը, այլ եւ կարեւոր պատառներ՝ Կովկասեան Հայաստանէն :

Եւ երբ հաշտութեան դաշնագիր կը կնքէր Թուրքիոյ հետ, Անիի աւերակներն անգամ չկրցաւ փրկել, գոնէ իբրեւ յիշատակարան մշակոյթի :

Վաղօրէն Թուրքիոյ ձգելով Կարսն ու Արտահանն ալ, Մոսկուա կ'առաջարկէր վերահաստատել բարի դրացնութեան յարաբերութիւնները :

Անգարա բաւական ուշ պատասխանեց, եւ չատ պաղ :

Երբեմնի բարեկարը պահելով իր պագարինը, դարձեալ դարպասեց :

Անգարա նորէն վերապահ դիրք մը բռնեց, քանի որ իր կռնակն ունի այլապէս հզօր զինակիցներ :

Գործածելով քաղաքական գետնի վրայ, Մոսկուայի վարիչները այժմ կը փորձեն մերձեցում հաստատել տնտեսական ձեռնարկներով :

Ինչպէս կը հաղորդեն Պոլսոյ թերթերը, Խ. Միութիւնը առաջարկած է կարգ մը գործարաններ հաստատել Թուրքիոյ մէջ, բայց կառավարութիւնը մերժած է :

Կարճ խօսքով, ժխտական դիրք՝ ամէն ճակատի վրայ :

Ինչ որ ցանեցին, այն կը հնձեն, իբրեւ տրամաբանական հետեւանք :

Ոտքի հանեցին կիսակործան կայսրութիւնը: Թե՛ւ տուին, յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան, ծախելով տկար եւ անճար ժողովուրդի մը դարաւոր ժառանգութիւնը

Բեթամտօրէն պարպեցին հայ եւ ռուս զինուորներու արիւնով ազատագրուած հողերը :

Կանգ չառին որեւէ ստորնութեան առջեւ, Փոքր Ասիան եւ Կիլիկիան ալ պարպել տալու համար :

Եւ հիմա կը զարմանան որ Անգարան ամբարտաւան դիրք մը բռնած է իրենց հանդէպ …

Ոչ միայն իրենց, այլեւ միւս հարեւաններուն դէմ :

Վերջին փաստ՝ իր ճնշումը հարաւային հարեւանին՝ Սուրիոյ վրայ, որպէս զի խզէ Եգիպտոսի եւ Արաբիոյ հետ կնքած համաձայնութիւնը, յարելով Թուրքեւիրաքեան դաշինքին :

Բարդ հանգամանք մը կը ներկայացնէ այս խնդիրը եւ մեր նիւթէն դուրս է քրքրել զայն :

Եւ սակայն, մեկնութեան չի կարօտիր բացորոշ իրողութիւն մը, — Թուրքիան կ'ուզէ առաջնորդի, հովանաւորի դեր մը կատարել Միջին Արեւելքի մէջ, նոյնիսկ սպառնալիքներ ուղղելով արաբական երկիրներուն, որոնք դեռ չեն մոռցած օսմանեան տիրապետութեան «բարիքները»:

Անշուշտ Անգարան ուրիշ պատճառներ ալ ունի, այսքան գոռոզ դիրք մը բռնելու համար :

Բայց, չմոռնանք, վերակենդանութեան եւ յախորտանքի առաջին չինուկը ներարկեցին բոլշեւիկները :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՕՐԷՆՔԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

*

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՏԱՑԱՒ

Ազգ. ժողովին մէջ տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան տնտեսական, ընկերային եւ հարկային խնդիրներու առթիւ որոնք սուր հանգամանք ստացած են շաբաթէ մը ի վեր: Կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւասութիւններ կը պահանջէր կարճ պայմանաժամով, իրականացնելու համար կարգ մը բարեփոխումներ : Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան երէկ գիշեր ալ: Ելմտական նախարարը, Պ. Ֆլիմլէն մանրամասնօրէն պարզեց հարկային օրէնքին բարենորոգման ծրագիրը: Հաստատեց թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ միանուագ տուրքի (Ֆորֆէ) դրութիւնը հաստատել փոքրաքանակ առեւտրականներու գործառնութեանց համար, առաւելագոյն գումարը հաշուելով 15 միլիոն ֆրանք: «Անշուշտ այս միանուագ տուրքը հաստատուած ատեն նախ ստուգումներ պիտի կատարուին. բայց անգամ մը որ «ֆորֆէ»ն ճշդուի, անդառնալի պայմանագրի մը հանգամանքը պիտի ունենայ» (ծափեր) : Պատասխանելով հարցումի մը նախարարը յայտարարեց թէ այս «անդառնալի պայմանագիրը» արժէք պիտի ունենայ երկու տարուան համար: Եւ աւելցուց. — «Ինծի շատ կարեւոր կը թուի այս բարենորոգումը, վասն զի անոր շնորհիւ հարկատուները պիտի վայելեն պարզութիւն, յստակութիւն, հարկային հաստատուն եւ ապահով կացութիւն» : Միեւնոյն ատեն պիտի համախմբուին անուղղակի տուրքերը որոնք այնքան կը ճնշեն փոքրաքանակ առեւտուրին վրայ : Գալով հարկատուներուն տրուելիք երաշխաւորութեանց, նախարարը բացատրեց թէ ամբողջութեամբ կ'ընդունի ելմտական յանձնաժողովին ծրագիրը: «Նոր կարգադրութեամբ պիտի նեղնայ վերստուգումի (քոնթրոլ) սահմանը եւ մօտ 1.200.000 հարկատուներ բոլորովին պիտի ազատին: Միւսներուն համար նոր երաշխիքներ պիտի տրուին: Գալով 33րդ յօդուածին, նախարարը հաստատեց թէ պիտի ջնջուի, բայց ի հարկէ Ազգ. ժողովը ուրիշ յօդուած մը պիտի առաջարկէ, պակասը լրացնելու համար :

Վիճաբանութեանց ընթացքին երեւան եկաւ որ գրավաճառ Փուժատի շարժումը ազդած է շատ մը երեսփոխաններու վրայ : Ինչպէս բացատրած էր Պ. Ֆլիմլէն, հակակշռի նոր ձեւ մը պիտի գտնեն, բողոքները դադրեցնելու համար :

ՋՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՔԱՆԻ ՄԸ ԱՄԻՍԷՆ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, զեկուցում տուաւ ծերակոյտին մասնաւոր յանձնաժողովին առջեւ, Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացման առթիւ : Ահաւասիկ իր յայտարարութեան հիմնական մասերը. —

Արեւմտեան Գերմանիոյ վերազինումը եւ մուտքը Ատլանտեան դաշինքին մէջ՝ պիտի ստեղծէ Եւրոպայի ոչ-համայնավար մասին միութիւնը: Սարի մասին կնքուած համաձայնութիւնը շատ կարեւոր է եւ, ինչպէս Թրիէսթէի համաձայնութիւնը, կրնայ ցամքեցնել վէճերու հին աղբիւր մը: Ֆրանսական եւ գերմանական կառավարութիւնները համաձայնած են, ապահովութիւններ խնդրելու համար Մ. Նահանգներէն եւ Մեծն Բրիտանիայէն, այդ պայմանագրի մասին: Տրամադիր ենք ուժ տալու այդ համաձայնութեանց, առանց որեւէ պարտաւորութիւն ստանձնելու : Ես շատ աւելի կարեւորութիւն կ'ընծայեմ եւրոպական միութեան քան

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

▪

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Լոնտոն օրաթերթէ զրկուած է քանի մը օրէ ի վեր, իբրեւ հետեւանք մեքենավարներու գործադուլին :

Մայրաքաղաքին բնակիչները հարկադրուած են գոհանալ գաւառական թերթերով :

Բայց, այս վերջինները ալ դժուար կը ճարուին :

Ինչպէս կ'երեւայ, համաձայնութիւն մը կնքուած է մայրաքաղաքի եւ գաւառի թերթերուն միջեւ, որպէսզի տպագրութիւնը չաւելցնեն, գործադուլի մը պարագային :

Արդ, գաւառի ամէնէն կարեւոր օրաթերթը, «Մանչէսթըր Կարտիըն», միայն 14.000 օրինակ տրամադրած է Լոնտոնի համար, որ ունի աւելի քան տասը միլիոն բնակիչ :

Այս տագնապէն կ'օգտուին պարբերաթերթերու հրատարակիչները եւ գրավաճառները, պարպելով իրենց դարակները եւ պահեստները :

Անհամար բազմութիւն մը կարգի կը սպասէ ամէն օր, պարբերաթերթ, վէպ կամ որեւէ գիրք ճարելու համար :

Ինչպէս դիտել կու տայ ծանօթ հրատարակիչ մը, Լոնտոնցին չի կրնար նաւաբորդել առանց կարդալիք բան մը ճարելու :

Այս Լոնտոնցիներուն մաս կը կազմեն հազարի մօտ Հայեր :

Անոնք ալ որեւէ հրատարակութիւն կը փնտռե՞ն, իրենց տեղէն շարժած կամ տունը նստած ատեն :

Գիտեմ որ շատերը «*Թայմզ*», «*Տէյլի Թէլէկրաֆ*» կամ «*Տէյլի էքսփրէս*» կ'առնեն ամէն օր, ինչպէս եւ այլազան պատկերազարդ պարբերականներ եւ գիրքեր, բոլորն ալ անգլերէն :

Իսկ մեր համեստ մրգաստանին վրայ եւս ակնարկ մը կը նետե՞ն երբեմն :

Մենք ալ ունինք օրաթերթեր եւ հանդէսներ: Ունինք արժէքաւոր գիրքեր, — պատմութիւն, վէպ եւ այլն:

Գոնէ իրենք կը հետեւի՞ն հայկական հրատարակութեանց: Կը ծանօթացնե՞ն իրենց զաւակներուն :

Հարիւրին քանի՞ն հայերէն հրատարակութիւն մը կը գնէ, ամսէ ամիս :

Եւ եթէ գնեն, կը կարդա՞ն, թէ անկիւն մը կը նետեն, «ազգասիրաբար» :

Լոնտոնցին «ուիսքի» կը խմէ. «փինկ — փոնկ» եւ «թենիս», կը խաղայ: Բայց միեւնոյն ատեն կը կարդայ, ո՛ւր որ գտնուի եւ ինչ որ ալ պատահի :

Հայ-Լոնտոնցին ալ կը հետեւի՞ նոյն օրինակին. թէ միայն խաղն ու խմիչքը իւրացնելով, մնացեալը մէկդի կը նետէ իբրեւ հին ազգաց պատմութիւն :

Շատ պիտի ուզէի որ Լոնտոնցի մը պատասխանէր այս հարցումներուն, վիճակագրական տեղեկութիւններով :

Գոնէ գիտնայինք թէ կրակը մարած չէ տարեցներուն մէջ… ՎԱՀԷ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱ՞Խ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

★

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԸ ՀԵՐՔԷ

Քանի մը օրէ ի վեր զրոյց կը շրջէր թէ Չինաստանի համայնավարները պիտի յարձակին Քեմուա եւ Մացու կղզիներուն վրայ, յառաջ խաղալու համար դէպի Ֆորմոզա: Այդ առթիւ կ'ըսէին նաեւ թէ Մ. Նահանգները կրնան միջամտել, հիւլէական պատերազմ սարքելով :

Այս զրոյցները մեծ յուզում պատճառեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, տեղի տալով բուռն վիճաբանութեանց : Կարճ կապելու համար բանավէճը, նախագահ Այզընհաուըր որոշեց ճշդում մը հաղորդել մամուլին: Նախագահը երէկ իր լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ ինք պատերազմի անմիջական վտանգ մը չի տեսներ Ծայր. Արեւելքի մէջ: Այս առթիւ երեւան ելաւ որ վրդովիչ զրոյցներուն աղբիւրն է ծովակալ Քարնի, որ գաղտնի եւ ծանրակշիռ տեղեկութիւններ հաղորդած էր քանի մը լրագրողներու: Այս վերջինները խորհրդակցելով, որոշեր են ձեռնհաս իշխանութեանց կարծիքը առնել: Մինչ այս մինչ այն, լուրեր կը հրատարակուէին թերթերու մէջ, հետեւեալ խորագիրներով, — «Պատերազմ Չինաստանի հետ Ապրիլ 15ին»: Կառավարութիւնը երեք օր ձայն չհանեց, այնպէս որ կարծուեցաւ թէ իր հաւանութեամբ հրատարակուած էին այդ լուրերը: Առջի գիշեր, տասուան ժամը 1ին Այզընհաուըր յայտարարութիւն մը հրատարակել կու տար, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

«Նախագահը համամիտ չէ անոնց որ պատերազմը մօտալուտ կը համարին Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ: Հակառակ կարգ մը զինուորական պետերու կարծիքին, ան չի հաւատար թէ չինացի համայնավարները պատերազմի պիտի բռնուին ապրիլի կիսուն, գրաւելու համար Մացու եւ Քեմուա կղզիները: Սպիտակ Տուն հասած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Չինացիները տակաւին կատարած չեն այնպիսի զինուորական եւ օդանաւային պատրաստութիւններ որոնք նոր յարձակում մը նախատեսել տային մօտաւոր ապագայի մը մէջ: Նախագահը դժգոհ է այս մասին հրատարակուած գրութիւններէն: Սպիտակ Տունը գիտէ այդ գրութեանց աղբիւրը: Այդ լուրերը կ'արտայայտեն մէկ անհատի կամ մէկ սպատարկութեան կարծիքը: Նախագահը համոզուած է թէ ինք աւելի լայն տեղեկութիւններ ունի քաղաքական եւ զինուորական խնդիրներու մասին քան անոնք որ տեղի տուած են երկիւղալի գրութեանց : Ան չի ժխտեր Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ եղած վտանգը, բայց եւ այնպէս, քաղաքական տեսակէտով չի կարծեր որ համայնավարները նախայարձակման պիտի ձեռնարկեն առական խորհրդաժողովի նախօրեակին: Այս եզրակացութեանց համաձայն են ապահովութեան ազգ. խորհուրդը եւ արտաքին նախարարը »:

Սակայն եւ այնպէս, մշուշը չէ փարատած, ինչպէս դիտել կու տան իրազեկ թերթեր :

Ի ՊԱՏԻՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ

Պէյրութէն մեզի կը հաղորդեն թէ Լիբանանի առաջնորդը, Խորէն եպիսկ. որ Իրան կը գտնուէր մէկ ամիսէ ի վեր, Պէյրութ վերադառնալով արտակարգ ընդունելութեան մը արժանացած է: Ինչպէս գրած ենք արդէն, Խորէն եպիսկ. յաջողեր է ապահովել Առաջնորդարանի կից ազգ. կալուածի մը պարպումը: Առաջնորդը դիմաւորելու համար օդակայան գացած էին ազգ. իշխանութեանց, Համազգային ընկերութեան, Օգն. Խաչի եւն. ներկայացուցիչները: Բոլորը միասին ինքնաշարժներով գացած են Առաջնորդարան, ուր փայլուն ընդունելութիւն մը սարքուած էր :

Պ. Միհրան Հերարտեան ողջունելով առաջնորդը յանուն ազգ. իշխանութեանց, առաջարկած է «Խորէն շինարար» տիտղոսը տալ անոր :

Գերմանիոյ 12 զօրաբաժիններու կազմութեան: Արեւմտեան Գերմանիան դիւրաւ կրնայ վերազինուիլ, առանց վտանգելու իր տնտեսութիւնը, որ Եւրոպայի ամէնէն բարգաւաճ տնտեսութիւններէն մին է: Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան հիմնական նպատակները կը կազմեն Գերմանիոյ վերամիացումը եւ հաշ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇԱՀՆՇԱՀԻ ԵՐԿԻՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Բ.

Իրանի հայութեան՝ միակ օրաթերթն է «Ալիք»ը։ Թէեւ սեփական շէնք չունի, բայց ընդարձակ յարկաբաժին մը վարձած է բազմաթիւ սենեակներով, որոնց մէկ մասին միացումով կը կազմուի ընդարձակ սրահ մը, ուր կը տրուին հանդէսներ եւ կը գումարուին բազմամարդ ժողովներ ։

Հոն գտնուած ատենս Լիբանանի Առաջնորդ Խորէն արք. Բարոյեան, ընկերակցութեամբ Թեհրանի Առաջն. փոխանորդ Հաճեան քհնյ.ի, այցելեց խմբագրատունը։ Զրոյց ունեցանք խմբագիր ընկեր Տաճատ Պօղոսեանի հետ։ Իրեն բսի, որ մեզի ծանօթ թերթերու խմբագրատան սենեակներէն ամէնէն ընդարձակը տրամադրուած է իրեն ։ Բայց ան հայ խմբագրի անխուսափելի տաղտուկը ունի, չի կըրնար ինքնամփոփուիլ, ստիպուած է յաճախ հաճելի կամ անհաճոյ զրոյցներ մըտիկ ընել, գոնէ առ ի քաղաքավարութիւն ....։

Խորէն արք. մեծ շուքով ընդունուեցաւ Թեհրանի հայութեան կողմէ։ Ան հրաւիրուած էր նաեւ այցելելու Ատրպատականի եւ Նոր Ջուղայի թեմերը ։ Մեր ազգակիցները կարօտն ունէին մօտէն տեսնելու բարձրաստիճան հայրենասէր եկեղեցական մը, թող ըլլայ կարճ ժամանակով ։

«Ալիք»ի խմբագրատան յարկաբաժնին ներքեւ կը գտնուին թերթին գրաշարանոցը, տպագրական մամուլը եւ գիրքերու պահեստը ։

Միջին Արեւելքի հայ օրաթերթերուն մէջ «Ալիք» ունի լաւագոյն տպաքանակը եւ թերթին ծաւալը անպայման մեծնալու է, քանի որ այդ հնարաւորութիւնը չի պակսիր։ Անտարակոյս բովանդակութիւնը կրնայ աւելի շահեկան դառնալ, եթէ Իրանի հայ մտաւորականութիւնը ինքզինք աւելի կապուած զգայ թերթին։ Ուժեր չեն, որ կը պակսին։ Քիչ մը ամէն տեղ, մնայուն խմբագիրներուն ձգուած է ամէն հոգ, մինչդեռ աշխատակիցներն են, որ թերթ մը կրնան դարձնել աւելի բովանդակալից ու արժէքաւոր ։

«Ալիք»ի Հրատարակչականը բեղուն աշխատանք կը կատարէ մեր գպրոցներուն հայթայթելով բազմաթիւ դասագիրքեր, որոնք կը խմբագրուին խումբ մը հայ ուսուցիչներու կողմէ։ Թուրքի տիրապետութեան շրջանին ընդունուած էր Սովետներու կողմէ պարտադրուած ուղղագրութիւնը. այժմ վերահաստատուած է նախկին ուղղագրութիւնը ։

«Ալիք»ի յարկաբաժնին մէկ փոքր սենեակը տրամադրուած է Դաշնակցական պատանիներուն, որոնք քանի մը տարուան ընթացքին հրատարակած են, «Հանրամատչելի Մատենաշար» անուան տակ, 13 գրքոյկներ, Թուրքէնի, Ն. Աղբալեանի, Վ. Նաւասարդեանի, Ս. Վրացեանի գործերէն քաղուած առանձին գլուխներ ու այլ գրքոյկներ, երկու հազար տպաքանակով։ Շատերը բոլորովին սպառած են ։

Թեհրանի Հայ Մշակութային «Արարատ» Միութիւնը, կարելի է ըսել, տիպար երիտասարդական միութիւն մըն է, որ ունի ծաւալուն գործունէութիւն ։ Այցելեցի իրենց շէնքը, քանի մը հանդիպումներ ունեցայ երիտասարդ վարիչներուն հետ։ Շատեր համալսարանաւարտ են եւ տոգորուած ազգային զգացումներով ու գաղափարականով ։

«Արարատ»ը փաստօրէն իր մէջ կը կեդրոնացնէ Համազգայինի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, սկաուտներու եւ թատերասէրներու միութիւնները, քանի որ ունի, իբրեւ կազմակերպութիւն, չորս բաժանումներ. ա) սկաուտական, բ) երաժշտական, գ) գեղարուեստական, դ) մարզական։ Կարելի է ըսել՝ նաեւ հրատարակչական բաժին։ Երկու տարուան ընթացքին հրատարակած է չորս գրքոյկներ, Շաւարշ Նարդունիի երկու բանախօսութիւնները, Խալիլ Ջիբրանի «Մարգարէն» եւ Ռաբինտրանաթ Թագորի «Գիտանջալի»ն, թարգմանուած Եր. Փափազեանի կողմէ։

«Արարատ» երիտասարդական միութիւնը կազմուած է 1944 Յուլիսին, Թեհրանի մէջ նախապէս գոյութիւն ունեցող պատանեկան մշակութային հինգ միութիւններու միացումով։ Պատերազմէն առաջ եւ պատերազմի ընթացքին Իրանի մէջ արգիլուած էին հայկական հաւաքոյթները, իսկ վարժարաններու մէջ՝ հայերէնի ուսուցումը։ Ահա այդ օրերուն, կը պատմեն մեր պատանիները. «Հայ ոգին՝ ժառանգուած Հայկից ու Արամից, Մեծն Տիգրանից ու Քաջն Վարդանից, Սուրբ Սահակից ու Սուրբ Մեսրոպից, Եղիշէից ու Րաֆֆիից, այլեւ բազմաթիւ նմաններից, բոց ու կրակ վառեց. մեր պատանիների մատղաշ երակներում վազող անարատ արեան մէջ, փոթորիկ ու մրրիկ առեղծեց նրանց ուղեղներում»։

Տուներու մէջ «առանց դրսեւորումի», առանց աղմուկի աշխատող պատանեկան խմբակներն են, որ իրարու քով գալով 1944ին 124 անդամներով կը կազմեն նոր Միութիւնը, որուն անդամներու թիւը տարուէ տարի աւելնալով, ներկայիս կը հասնի 1200ի ։

Անցեալ տարի միութիւնը կը պատրաստուէր տօնելու իր տասնամեակը մեծ պատրաստութեամբ։ Իրենց թատերասրահին մէջ ներկայացուցած էին Մուրացանի «Գէորգ Մարզպետունի» թատերախաղը յաջորդաբար 12 անգամ ։

1954 Յուլիս 4ին պիտի տօնուէր Միութեան տասնամեակը, իսկ օր մը առաջ անբացատրելի կերպով հրոյ ճարակ կը դառնար թատերասրահը։ Ցուցումի մասնակցեան Թեհրանի մեր հայրենասէր ազգակիցները, որոնք ինքնաբուխ նուէրներով անմիջապէս հանգանակեցին գումար մը, որ կը բաւէ սրահին վերակառուցման։ Մեր այցելութեան ատեն տեսանք մոխրակոյտը, որ կը մաքրուէր։ Զարմանքով ու հիացումով դիտեցինք շարժական բեմի երկաթէ կառոյցը զոր մենք չունինք «Յուսաբեր» թատրոնին մէջ, բեմի խորութեան պակասին պատճառով։ «Արարատ»ի անդամներէն երիտասարդ ճարտարապետ մը, որ Գերմանիա ուսած է, կառուցած էր շարժական բեմը ։

Հաւանաբար արկածի մը արդիւնք էր հրդեհը. բայց ինչպէս չաքանչանալ մեր ժողովուրդի անյողդողդ կամքին, յարատեւութեան ոգիին, զոր ժառանգած են մեր նախնիքը։ Բնութեան չար ուժերը կամ չար մարդիկ երբեք չեն կրցած ընկճել մեր յարատեւելու, տոկալու եւ յաղթելու վճռականութիւնը ։

«Արարատ» ունի նաեւ հարիւր հոգինոց երգչախումբ, նուագախումբ եւ յաճախ տուած է համերգներ։ Իր մարզիկները, սկաուտները ամէն տարի կը մասնակցին Իրանի վեհապետին ծննդեան տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած տողանցքներուն եւ միշտ գնահատանքի առարկայ դարձած են։ Անցեալ տարի վեհապետը իր պալատը թէյի հրաւիրած էր «Արարատ»ի սկաուտները ։

Տեսայ նաեւ մեր երիտասարդներու ընթերցատան ու գրադարանի բաժինը, ուր կան բազմաթիւ գիրքեր հայերէն, պարսկերէն, անգլերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով։ Խոստացայ իրենց ուղարկել «Յուսաբեր» եւ մեր մատենաշարի գիրքերէն։

Ինչո՞ւ չաւելցնեմ, թէ կրկնակի գոհունակութիւն ունեցայ, տեսնելով, որ «Արարատ»ի վարիչներէն շատեր հաւատաւոր Դաշնակցական երիտասարդներ են եւ նուիրուած են եռանդուն աշխատանքի, ծառայելու համար մեր ժողովուրդի բոլոր խաւերուն ։ Իսկ Դաշնակցութիւնը իբրեւ կազմակերպութիւն զօրավիգ է ազգային, մշակութային, երիտասարդական բոլոր մարզերուն մէջ կատարուած վերելքին, այնքան պատուաբեր ամբողջ իրանահայութեան համար ։

Գ. Լ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԵԱԼԹԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

(ՎՈՏԿԱ, ԽԱՒԵԱՐ, ՄԱՆՏԱՐԻՆ)

*

Ինչպէս գրեցինք առեկին, ռումբի մը տպաւորութիւնը գործեց Եալթայի խորհրդաժողովին «գաղտնիք»ներուն հրապարակումը։ Գիրքը կը բաղկանայ երկու հատորէ, 843 էջ։ Թէեւ «Գաղտնիքներ»ը բոլորովին նորութիւն չէին։ Մեծ մասով հրատարակուած են Չըրչիլի յուշերուն մէջ, Ճէյմս Պըրնսի «Բարուէններ սեղանին վրայ» եւ Շերուուտի «Րոզվէլթի յուշերը» գրքերուն մէջ։

Խրիմի ցարերու պալատին՝ Լիվատիայի մեծ պարասրահին մէջ հաւաքուած էին տասնըհինգ հոգի։ Անոնք պիտի վճռէին աշխարհի ճակատագիրը։ Գլխաւորներն էին Չըրչիլ, Րոզվէլթ եւ Սթալին, իրենց աշխատակիցներով։ 1945 Փետրուար 4ին էր երբ սկսաւ Եալթայի խորհրդաժողովը։

Ինչպէս գիտել կուտայ քրոնիկագիր մը, հոս մթնոլորտը աւելի ջերմ էր քան Թեհրանի ժողովին մէջ, երբ այս երեքը հանդիպում մը ունեցան 1943ին, առաջին անգամ ։

Հոս Չըրչիլ լաւ տրամադրութիւն չունէր, բարկացած էր Ամերիկացիներուն դէմ որ Եալթան ընտրած էին իբրեւ հաւաքավայր, «Ժանտատենդի եւ որդերու արքայութիւնն է, ճամբաներն ալ անտանելի են», կ'ըսէր։ Յետոյ քիչ մը հանդարտեցաւ, երբ ամերիկեան ծովային առողջապահական սպասարկութիւնը առատ մանրէասպան դեղեր գործածեց, բայց միշտ ալ ճամբաներէն դժգոհ մնաց։ Պաշտօնական կառքով վեց ժամէն կը կտրէին 140 քիլոմեթր ճամբան Սաքիի օդակայանէն մինչեւ Եալթա ։

Րոզվէլթ եւ ամերիկեան պատուիրակութիւնը բնակեցան Լիվատիայի մէջ զոր աւարի տուած էին Գերմանները եւ ստիպուեցան կարասիները Մոսկուայէն բերել տալ։ Պալատը մեծ էր, սակայն նեղ կուգար երեք հարիւր հոգիի համար։ Եօթը գնդապետ միեւնոյն սենեակին մէջ կը տեղաւորէին ։

Իսկ Չըրչիլ իշխան Վորոնցովի տան մէջ էր, ութ քիլոմեթր հեռու ։

Ռուսերը ամէն բան ըրին վճռերը անուշի կապելու եւ գոհ ձգելու համար իրենց հիւրերը։ Անգլիացիները զարմացան տեսնելով որ երկու օր առաջ պարապ ձկնաբան մը, երկու օր ետք լեցուած էր կարմիր ձուկերով, կարմիր՝ որպէսզի յարմարի տեղական գոյնին։ Օր մը fofբէյլի համար կիտրոն չէին ունենար, իսկ միւս օրը պատրաստ էր սակառ մը լեցուն, որ օդանաւով բերել կուտային գիշերանց ։

Սթալին համակ ժպիտ էր։ Անմիջապէս այցելեց Րոզվէլթին իր յարկաբաժնին մէջ, որուն գլխաւոր սենեակը Նիքոլա Բ. ցարին գնդամուղի սենեակն էր ։

Խօսակցութիւնը սիրալիր էր։ Կատակներ եւ գրաւներ Պերլինի գրաւման մասին, թէեւ Րոզվէլթ տկար էր եւ ծանր հարբուխ ունէր։

Կղզեպատարայի քիթէն ետք, ահա Րոզվէլթի քիթը։ Եւ թերեւս այս հարբուխը վճռական դեր կատարեց պատմութեան ընթացքին վրայ ... Ճէյմս Պըրնս որ Րոզվէլթին կ'ընկերանար, անձնապէս կը գրէ թէ՝ Մալթա հասնելէն ետք միայն հասկցայ թէ մեր նաւուն մէջ կարեւոր փաստաթուղթեր ունէինք ։

«Աւելի ետք առիթ ունեցայ կարդալու այս հիանալի ուսումնասիրութիւնները եւ շատ զարմացայ որ նկատի չառնուեցան անոնք, վասահ եմ թէ նախագահին անհանգստութեան պատճառով չուսումնասիրուեցան այն ատեն ...»։

Առաջին ժողովին իսկ իրիկունը, Րոզվէլթ բոլորը միասին ճաշի հրաւիրեց ։

Առատ էին խաւիարը, վոտկան, խորոված ձուկը, ապուրը, ոչխարը, աղցանը, պահածոյ պտուղը, խմորեղէնք եւն., եւ այս բոլորին հետ Խրիմի եւ Վրաստանի շամփանեան ։ Պէտք էր Չըրչիլը զուարթացնել, եւ Սթալին լաւ տրամադրութեան մէջ պահել. Րոզվէլթ որ որեւէ բանէ տեղեկութիւն չունէր, անոր երկրին գինին կը գովէր եւ կ'առաջարկէր ապահովել անոր ներկայացուցչութիւնը Ամերիկայի մէջ՝ երբ նախագահութիւնը ձգէր ։

Չար լեզուներ կ'ըսեն թէ սովետական բերքը մեծ դեր կատարած է Եալթայի համաձայնութեանց մէջ ։

Կ'ըսուի թէ Սթալին խաբեց Ամերիկացիները դանոնք գինովցնելով, մինչդեռ ինք իր վոտկային մէջ ջուր կը խառնէր եւ կենաց կ'առաջարկէր։

Խորհրդաժողովին յաջորդ օրը Սթալինի եւ Մոլոթովի ճաշերուն ընթացքին, տասնըհինգ բաժակաճառեր արտասանուեցան։ Մանիլայի գրաւումը պատճառ եղած էր այս գինեձօններուն։ Սթալին կորսնցուցած էր իր զրուցը նախորդ օրը, եւ առատօրէն կը խմէին ։

Մանիլայի յաղթութիւնը կորսնցնել տըւած էր խաղաղութիւնը, կը գրէ Ճէյմս Պըրնս իր գրքին մէջ։ Ճշմարտութիւնը այն է որ ամէն մէկ կենացի հիւրերը մէկ մէկ ումպ կը խմէին եւ շատեր խմելու ձեւեր կ'առնէին առանց կաթիլ մը խմելու ։ «Երբ ապուրը կը բերէին, տեսայ որ Վիշինսքին ջուր կը լեցնէր իր վոտկային մէջ։ Մտածեցի թէ ես ալ կրնայի այդպէս ընել ».... ։

Եթէ Րոզվէլթ տեղի չտուաւ Ռուսերուն բոլոր կէտերուն մէջ, ինչպէս կ'ամբաստանեն իր հակառակորդները, Եալթայի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (111)

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

●

Կեդր. կոմիտէի ժողովին ներկայ էին՝ Կոմսը, Անդրանիկը, Մուրատը, Կայծակը եւ մի քանի տեղացի ընկերներ ։

Կոմսը զեկուցում տուաւ ներկայ կացութեան եւ լուրերի մասին։ Հաղորդեց, որ Աղթամարը պաշտպող հրամանատարը պաշտօնազուրկ է եղել, որպէս թէ նա յեղափոխականներից մեծ կաշառք է առացել եւ ազատ ճամբայ ձգել ֆետայիներին «անհրեւութանալու» համար։ Թուրքերը նրան ամբաստանել էին, որ եթէ նա անկաշառ մէկն եղած լինէր, կզղին տեւական ռմբակոծութեամբ կը պաշարէր, եւ հայ ֆետայիները առանց դիմադրելու անձնատուր կը լինէին ։

Ի հարկէ, մենք չհաւատացինք, բայց տեսինք, որ այդ զրոյցները յամառօրէն կը շրջէին ժողովրդին մէջ ։

«Երբ կղզին պատարկ են գտնում, — շարունակեց Կոմսը, անմիջապէս Ռուսանից հեռագիրներ են տրւում՝ ծովի շրջակայքը գտնուած կարեւոր կէտերը հսկողութեան տակ առնելու համար։ Պահապաններ են դրուել Կտուց Անապատի դուրսը, կապաշտմունքների վրայ եւ Լիմ Անապատի կողմերը։ Խուզարկուած են Լիմ եւ Կտուց անապատները։ Ոչինչ գըտած են։ Միայն թէ՝ Կտուցի մէջ նաւավարները բանտարկել են ։

«Վերջի վայրկեանին լուր բերին, որ իբր թէ խումբը տեսնուել է Ալիւր գիւղում եւ անկից անցել է Պարսկաստան ։

«Այս լուրերը սարսամ եւ անորոշ են։ Թուրքերը սակայն չգիտեն թէ՝ խումբը քաղաք է մտած ։

«Թող թշնամին լարէ իր թակարդը, թող աքնի, տանջուի եւ իր կաշիից դուրս գայ մեզ գտնելու համար։ Մենք այժմ պէտք է մեր անելիքի մասին մտածենք ։

«Զանալու ենք, մեր կողմից, տեղի չտալ կռիւի, բացատրում էր Կոմսը ։ Մենք պատրաստ չենք կռուելու։ Թէեւ թշնամին եւ մեր հակառակորդները երեւակայում են, որ մեծ պաշար ունինք ռազմամթերքի, սակայն, դա ճիշդ չէ ։ Դա հազիւ կը բաւէ մի քանի մեծ կռիւների համար։ Յետոյ, դիւանագիտական աշխարհը մեզ համար նպաստաւոր չէ այս բոպէիս ։ Ահա հինգ վեց ամիսներ անցել են այն օրից, երբ Սասունը կռուեց, յաղթեց եւ պարտուեց, եւ մինչեւ հիմա եւրոպական «քրիստոնեայ» պետութիւններից ոչ մէկը նպաստաւոր քայլ առաւ ։ Այս բաները տեսնելով՝ պէտք է խուսափինք անպատ կռիւներ մղելէ։ Հրացանի պայթում մը մեզ համար կարող է մեծ աղէտների եւ թշուառութեանց դուռ բանալ ։

«Վանը առ այժմ պիտի ձգէք անձառ, շարունակեց Կոմսը, եւ ինչպէս Աղթամարում էլ խօսեցանք, որքան կարելի է շուտ։ Ձեր խումբով պէտք է անցնիք արտասահման, այսինքն՝ Պարսկաստան ։

«Տղաների մի մասը, տեղական գիւղական խմբերի առաջնորդութեամբ, կը դրկենք սահմանագլուխ։ Անկից անդին կրնան ապահով ճամբորդել։ Պարսիկ կառավարութիւնը մեզ վրայ բարեացակամ աչքով կը նայի, ուրեմն, վտանգ չկայ ։ Իսկ դուք, Անդրանիկ, Մուրատ, Կայծակ եւ մաս մը տղաներ, զինուած կը մեկնիք։ Կ'աշխատինք, որքան կարելի է, մեզ բարեկամ քիւրտ ցեղապետի հողին մէջէն ճամբայ դանել, որպէսզի վտանգից զերծ մնաք ։

«Ասեմ նաեւ, որ Գէորգ Չաւուշը լաւ կռիւ է ունեցել Ազախի քարերի մէջ, երեկոյեան ժամը 12ի ատեններ, երբ նաւից դուրս են եկած։ Այդ կռիւի մէջ սպաննուած է անզուգական հերոսներէն՝ Մոկունքցի Ասատուր։

«Կառավարական շրջանակների մէջ այդ խմբի մասին տարօրինակ լուրեր են շրջում ։

(Շար.)

ՍԵՊՈՒՀ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

★

Նիւթս, քիչ մը, անձնական բնոյթ կը կրէ, այսօր, բայց կրնայ շահագրգռել նաեւ մեր բոլոր գրողներն ու խմբագիրները:

Վերջերս, ուշադրութեանս յանձնուեցաւ տխուր երեւոյթ մը — Միջին Արեւելք հրատարակուող հակառակորդ թերթ մը, երբեմն, կ'արտատպէ այս սիւնակը՝ առանց այս թերթին խմբագրութենէն արտօնութիւն ստացած ըլլալու:

Թերթին տէր եւ տնօրէնը, հաւանաբար, կ'ուզէ ստեղծել այն տպաւորութիւնը թէ «Եւրոպացին ալ մեզմէ մէկն է»:

Բացարձակօրէն իրաւունք չունի այդ ռազմավարութեան դիմելու եւ միտք պղտորելու:

Դաշնակցական թերթի մը մէջ հրատարակուած այս կամ այն սիւնակը արտատպելէն — առանց մասնաւոր «արտօնագիր» ստանալու — կրնան հրատարակել մնացեալ Դաշնակցական թերթերը:

Հակառակորդները փոխառութիւններ թող ընեն իրենց լուսաղբիւրներէն: Բայց, ոչ մեր մամուլէն:

Պոլսոյ «Մարմարան» ալ կ'օգտուի այս սիւնակէն: Բայց, չեմ գիտեր, ի՞նչ իրաւունքով փոխած է մնայուն խորագիրը:

Ատեն մը, նոյնիսկ, խեղաթիւրած էր ստորագրութիւնը — Եւաստղ — ինքնութիւնս գաղտնի պահելու համար:

Իրաւունք չունի:

Ամերիկեան այս ափերուն վրայ, համայնավար եօթնեայ մը՝ որ առտու իրիկուն Մոսկուայի վարիչներուն գարշապարը կը համբուրէ, քանի մը ամիս առաջ, Հայ Օգնութեան Միութեան պարբերաթերթէն արտատպած էր Մորթի Հիւանդութեանց վերաբերեալ յօդուած մը: Այս յօդուածը կազմած էր հակահամայնավար մը — Դաշնակցական մը — որ նոյնիսկ իր սկզբնատառը շատ կը տեսնէ բոլշեւիկ պաշտօնաթերթի մը համար:

Յանուն արդարութեան, կ'ընդունիմ որ արտատպումը կատարուած էր թիւրիմացութեամբ: Բայց պիտի յանձնարարէի որ այդ անհամութիւնը չկրկնուէր ուրիշ անգամ:

Տարիներ առաջ, պոլսահայ թերթ մը, արտասահմանեան թերթի մը քաղաքական յօդուածներէն մէկը արտատպած էր, խորագրին տակ աւելցնելով թէ արտատպումը կը կատարէ ... զուիցերիական թերթէ մը:

Անվայել էր:

Ուրիշ անփառունակ երեւոյթ մըն ալ սա մէջբերումներու խնդիրը:

Երկու տարի առաջ, դարձեալ, Միջին Արեւելք հրատարակուող ամսաթերթ մը, չակերտի մէջ առած էր, դարձեալ, այս սիւնակէն, բայց պատառը լաւ մը խածնելէ եւ իր «գործին եկած» ձեւին վերածելէ ետք:

Իրաւունք չունէր:

Վերջերս, տխրահռչակ շոշորթ մը, չակերտի մէջ առած էր, դարձեալ, այս սիւնակէն փրցուած քանի մը տող՝ իրեն հաճելի ձեւով մը, որպէսզի ըսելիք մը ունենայ եւ խաբէ իր ընթերցողները:

Իրաւունք չունէր:

Խմբագիրներ, գրագէտներ, համայնագէտներ եւ վարդապետներ ազգիս Հայոց — երբ չակերտի մէջ կ'առնէք դիմացինին բառերը, իշկիւզարութիւն մի ընէք: Ընդօրինակեցէք բառ առ բառ: «Չախչախիչ» պատասխան տալու համար պէտք չունիք ալաթուրքա միջոցներու դիմելու: Ամօթ է:

Երբ գրիչը ձեռք կ'առնէք ձեր «չախչախիչ»ը գրելու համար, ձեր յիշողութեան մի ապաւինիք եւ մի ըսէք — «Լաւ կը յիշեմ, ասկէ քառասուն տարի առաջ գրած էր թէ ...» կամ «Բարեկամէս կը լսեմ որ այդ մարդը հանդէսի մը մէջ յայտարարած է եղեր որ ...»:

Յետոյ, պատասխան տալէ — կամ ձեր լեզուին տալէ — առաջ, ստուգեցէք ձեր հակառակորդին անունն ու մականունը, որպէսզի ծուղակը չիյնաք:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Պոլսոյ թուրք թերթերը կը գրեն.—

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, ռուսական կառավարութիւնը կարգ մը առաջարկներ ներկայացուցած է մեր կառավարութեան, զարկ տալու համար տնտեսական յարաբերութեանց:

Ռուսերը կ'ուզեն երեք նոր դերձանի եւ հիւսուածեղէնի գործարան հիմնել Թուրքիոյ մէջ եւ Կեսարիոյ գործարանն ալ ընդարձակել:

Ըստ ռուսական առաջարկին, այդ գործարանները հիմնուելէ վերջ արտադրութեան մէկ մասը պիտի արտածուի Ռուսիա: Եւ երկար պայմանաժամով մը այդ գործարաններուն շինութեան փոխարժէքը վճարած պիտի ըլլանք: Պայմանաժամը քսան տարի է: Գործարանին կազմածները պիտի ղրկուին Ռուսիայէն եւ ռուս մասնագէտներ պիտի աշխատին:

Մեր քաղած տեղեկութեան համաձայն, նոր կառավարութիւնը այս առաջարկները անընդունելի համարած է:

Արդարեւ մեր կառավարութիւնը երկար պայմանաժամով ներկայացուած առաջարկներուն փոխարէն կը նախընտրէ աւելի զարգացնել Ռուսիոյ հետ մեր առեւտրական յարաբերութիւնները, որոնք կայուն վիճակ մը ունին:

Թղթակից մը արտաքսուած.— Ինչպէս գրած էինք, Անգարայէն արտաքսուած է Ֆրանս Փրէսի թղթակիցը: Թուրք թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն այս մասին.—

Նախարարաց խորհուրդը հպատակութենէ վտարման որոշում տուաւ եւ Էրօլ Կիւնէյ աքսորուեցաւ Եողկատի օտար գաղթականներու կայանը: Էրօլ Կիւնէյ Հրեայ է եւ սպիտակ ռուս, քառասուն տարու է. Համաշխարհային Բ. պատերազմէն վերջ Թուրքիա հաստատուած է: Ստուգուած է թէ Էրօլ Կիւնէյ, վերջին տարիներու ընթացքին ազգ. շահերուն դէմ գործած է, ոստիկանութիւնը կը հետեւէր իր շարժումներուն:

Էրօլի մասին վտարման որոշումը տրուած միջոցին լրագրողը կը գտնուէր անգլիական դեսպանատունը, ուր ընդունելութիւն մը սարքուած էր: Յետոյ գացած էր իր ամերիկացի մէկ բարեկամին բնակարանը: Կէս գիշերին գաղտնի ոստիկաններ իր բնակարանը գացած են եւ զինքը հոն չգտնելով, կանչել տուած: Էրօլ իսկոյն տուն վերադարձած է եւ դէմ առ դէմ եկած ոստիկաններուն հետ, որոնք զինքը իսկոյն ոստիկանատուն տարած են:

Թղթակիցը Եողկատ պիտի մնայ մինչեւ որ վիզէ ստանայ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

Արաբական թերթերը կը շարունակեն թերուդէմ կարծիքներ յայտնել Թուրքեւ-Իրաքեան դաշինքին, ինչպէս եւ Եգիպտոսի ծրագրած զինակցութեան մասին: Այս առթիւ կը քննադատեն, նաեւ, Թուրքիոյ ընթացքը: Պէյրութի «Ալ Քարիտա» թերթը կը գրէ, պատասխանելով Թուրքիոյ սպառնալիքներուն:

— «Սպառնալիքներն ու ազդարարութիւնները, հակառակ արդիւնքը կուտան: Թուրքիա կը սխալի մեզի սպառնալով: Անոնք որ Անգարայի մէջ այդպիսի լեզու մը ընտրած են Արաբներուն հետ խօսելու համար, կը մոռնան որ զէնքերուն ամէնէն տկարը կը գործածեն: Ազդարարութիւններու ժամանակը անցած է: Ո՞վ Թուրքիոյ թելադրած է չափաւորութեան լեզուէն հրաժարիլ եւ դիմել մեթոտներու, որոնք իրեն դէմ կը դառնան: Առաջին անգամը չէ որ արաբական երկիրները կը մերժեն զինակցութիւններու գաղափարը: Անոնք մերժած են ամէնէն մեծ պետութիւններու առաջարկները, առանց անոնց զայրոյթին առարկայ դառնալու: Այս մարզին մէջ, Իրաքն ալ չի կրնար համաձայն չըլլալ Եգիպտոսի հետ: Չկայ Արաբ մը որ ընդունի գլուխ ծռել սպառնալիքի առջեւ:

«Այն Արաբները, որոնք կ'ընդունին պարկեշտ գործակցութիւն մը Արեւմուտքի հետ, իրենց կարծիքը կը փոխեն Թուրքիոյ կամ Արեւմտեան Ժողովրդապետութիւններու ճնշումի փորձերուն առջեւ»:

Ուրիշ թերթ մը, Հայաթ կը գրէ.—

— «Իրականութիւնը կը ցայտէ Սուրիոյ արտաքին քաղաքականութեան վարանումներուն մէջէն: Անգամ մը եւս, դրացի երկիրը կը մտնէ տխուր շրջանակի մը մէջ, ուրկէ առանց դժուարութեան չի կրնար դուրս գալ: Կասկած չկայ թէ Դամասկոսի վարիչները մեծ ծառայութիւն կը մատուցանեն արաբական դատին, երբ կը կառչին եգիպտական բարեկամութեան: Եգիպտոս կը հանդիսանայ ծնունդ մը, ուրկէ արաբականութիւնը չի կրնար հրաժարիլ, բայց Սուրիա ստիպուած [illegible] միաժամանակ նկատի ունենալու աշխարհագրական դիրք մը որ, հակառակ առնչութիւններու, կիրքերու եւ գեղծումի փորձերու, իրեն կը յանձնարարէ կռնակ չդարձնել իր դրացիներուն: Զափազանցութիւն պիտի չըլլար ըսել թէ Սուրիոյ ճակատագիրը խնդրոյ առարկայ է այսօր: Ան կախում ունի իրաքեւեգիպտական վէճը հարթելու ձգտող բանակցութիւններու ելքէն: Բայց ամէն պարագայի տակ, սուրիական գոյավիճակը որեւէ առեն հաստատ պիտի չըլլայ»:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

Համաձայնութիւնները պատճառ եղան որ բաւական թիւով ասիական եւ եւրոպական երկիրներ անցնին Ռուսերու շրջագծին մէջ:

Զինուորական կացութիւնը, նպաստաւոր էր Ռուսերուն, եւ գէշ՝ արեւմտեան երկիրներուն համար: Միւս կողմէ, պատերազմին ելքը Խաղաղականի մէջ տակաւին նկատի չէին առած:

Սակայն այս վերջին կէտին մէջ Ամերիկացիները շատ լաւ ցոյց տուին իրենց հնարքը: Անոնք փորձեցին խորհրդային բանակին օժանդակութիւնը ապահովել Արեւելքի մէջ: Ատոր տեղ անոնց ձգեցին Քուրիլեան կղզիխումբը, Սախալինը եւ Ցայրէնի նաւահանգիստը: Անոնք մինչեւ անգամ նուիրեցին ինչ որ իրենց չէր պատկաներ — Հոնկ - Քոնկի նաւահանգիստը, զորս Անգլիացիները ձգած էին Չինաստանի:

«Գիտեմ թէ, ըսաւ Ռուզվէլթ, երբ գլուխ գլխի կը խօսէր Սթալինի հետ, Գ. Չըրչիլ խստօրէն պիտի ընդդիմանայ այս թելադրութեան»...

Ան չէր հաւատար չինական համայնավարութեան, բայց ի բաց Չանկ Քայ Շէքի ի նպաստ կը խօսէր Ռուսերուն առջեւ:

Եւ եթէ կամովին յայտարարէին թէ Եալթայի մէջ ընտանիքի մէկ անդամի պէս էին, ան շատ չէր նեղուէր խաղալ թշնամի եղբօր դերը Չըրչիլի հանդէպ: Սթալինի հետ մասնաւոր տեսակցութեան մը ընթացքին, ան կարծիքը կը յայտնէր թէ անհրաժեշտ չէր հրաւիրել Մեծն Բրիտանիան՝ Քորէայի պաշտպանութեան:

«Ես այն տպաւորութիւնը ունիմ թէ Գ. Չըրչիլ շատ պիտի բարկանայ մեզի դէմ, գիտել տուաւ իր խօսակիցը:

Համաձայն ամերիկեան վաւերագիրներու, որոնք հրատարակուեցան, Չըրչիլ պէտք եղածէն շատ եռանդով չպաշտպանեց Ֆրանսան եւ պարզապէս լքեց Լեհերը:

Ամէնէն շատ Ռուզվէլթ զիջումներ կ'ընէր: Իր ամէնէն մեծ մտահոգութիւնը Ազգաժողովին ստեղծումն էր: Ասիկա իր դաւանքն էր:

Դաշնակից պատուիրակները Եալթայէն մեկնեցան Փետրուար 10ին, բեռնաւորուած վօտկայով, խաւիարով եւ մանտարիններով:

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Նկատի ունենալով օտար երկիրներէ գալիք այցելուներուն շատ կարեւոր թիւը, Էր Ֆրանս ընկերութիւնը որոշած է մասնաւոր օդանաւ մը տրամադրել, Փարիզ Լիոն երթուդարձի, ինչպէս անցեալ տարի:

Այդ օդանաւը պիտի բանի ամէն օր, ամբողջ տօնավաճառի տեւողութեան, Օռլիէն մեկնելով առտուան ժամը 9ին եւ Լիոնէն Փարիզ վերադառնալով 19·30ին:

Անցեալ տարուան փորձը հաստատեց որ օդանաւային այս երթեւեկը մեծապէս գնահատուած է հիւսիսային եւ հարաւային Ամերիկայէն, Կեդր. Ափրիկէէն եւ Ծայր. Արեւելքէն եկած գնորդներու կողմէն, որոնք սովորութիւն ունին օդանաւով կատարել իրենց ճամբորդութիւնները: Հեռաւոր վայրերէ բազմաթիւ գնորդներ կը սպասեն Տօնավաճառին համար, որ պիտի բացուի յառաջիկայ Ապրիլ 16ի շաբաթ օրը եւ պիտի տեւէ մինչեւ երկուշաբթի, 25 Ապրիլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

●

ԳԼՈՒԽ Բ.

Շատ ցաւեցայ որ մեռաւ այնպիսի ատեն մը, երբ կեանքին արժէքը, գէթ իրեն համար՝ ամենաբարձր աստիճանին պիտի հասնէր: Ես զիս շատ աւելի երջանիկ պիտի համարէի եթէ զինքը թողէի փոսի մը մէջ, ուր գտնուէին նկարներ հիւսիսային եղջերուներու եւ կայծքարէ գործիքներու: Սակայն հասարակաց կարծիքը պարտադրեց ունենալ մարմարէ դամբան մը եկեղեցւոյ մթին բակին մէջ: Երէցին մխիթարական խօսքերը, անշուշտ լաւ դիտաւորութեամբ կատարուած, երբեք չմխիթարեցին զիս:

Բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ զգացի թէ վերջապէս տիրացած էի անոր որուն կը բաղձայի երկար ատենէ ի վեր — ազատութեան: Որբուհի մըն էի, առանց դրամի, բայց ազատ:

Միաժամանակ սկսայ ըմբռնել արտակարգ ազնուութիւնը բոլոր բարի մարդոց: Երէցը ամէն միջոց փորձեց զիս համոզելու համար որ իր տիկինը ստիպողաբար օգնականի մը պէտքը ունէր: Մեր տեղական փոքրիկ գրադարանը յանկարծ պէտքը զգաց օգնական գրադարանապետի մը: Եւ վերջապէս բժիշկը մօտս եկաւ եւ յատուկ նամակ մը չղրկելուն համար ներողամտութեան կարգ մը ծիծաղելի արդարացումներէ եւ դարձդարձիկ խօսքերէ վերջ, յանկարծ առաջարկեց որ ամուսնանամ իր հետ:

Շատ զարմացայ: Բժիշկը մօտ քառասուն տարեկան էր, կլոր, տակառանման փոքրիկ մարդ մը: Բնաւ չէր նմաներ «Փամելայի արկածներու» հերոսին, մինչեւ իսկ խստադէմ եւ լուռ Ռոտեսթերցին: Վայրկեան մը մտածեցի, յետոյ հարցուցի թէ ինչու համար կ'ուզէր հետս ամուսնանալ: Հարցումս բաւական շփոթեցուց զինքը. յետոյ կամաց ձայնով մը ըսաւ թէ կինը բժիշկի մը անհրաժեշտ օգնականն է: Դրութիւնս վիպային ըլլալէ շատ հեռի էր, եւ սակայն ձայն մը ներսէս կը թելադրէր մերժել այս առաջարկը, ինձ կը մատուցուէր կեանքի ապահովութիւն եւ հանգստաւէտ տուն մը: Այժմ, անդրադառնալով այդ մասին, կը կարծեմ թէ անարդարութիւն գործեցի պզտիկ մարդուն հանդէպ: Պարկեշտօրէն սիրահարուած էր ինծի, բայց ձախաւեր փափկանկատութիւն մը զինքը արգիլեց այդպէս արտայայտուելէ: Ամէն պարագայի մէջ ընդվզեցայ, վասն զի ես կը բաղձայի ունենալ վիպային սէր մը:

— Զափազանց ազնիւ էք, պատասխանեցի, բայց անկարելի է: Երբեք պիտի չկրնամ ամուսնանալ մէկու մը հետ, մինչեւ որ խենթի պէս չսիրեմ զինքը:

— Չէ՞ք կարծեր թէ ...

— Ոչ, չեմ կարծեր, ըսի հաստատակամ.

— Բայց ի՞նչ է ձեր առաջարկը, սիրելի աղջիկս:

Յետոյ հառաչելով.

— Արկածախնդիր կեանք մը վարել եւ աշխարհը տեսնել, պատասխանեցի անվարան:

— Օր. Աննա, դուք շատ երախայ էք: Չէք հասկնար ...

— Դժուարութիւննե՞րն այդ մասին: Այո, բժիշկ, կը հասկնամ: Զգացական աղջիկ մը չեմ դպրոցական: Ծանրագլուխ, դժուարաբարոյ աղջիկ մըն եմ ես: Պիտի հասկնաք ատիկա, երբ հետս ամուսնանաք:

— Պիտի ուզեմ որ մտածէք ...

— Չեմ կրնար:

Դարձեալ հառաչեց.

— Ուրիշ առաջարկ մը ունիմ: Ուէյլսի մէջ ունիմ մօրաքոյր մը, որ օգնական երիտասարդ աղջկան մը պէտք ունի: Չէ՞ք յարմարիր արդեօք:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. ՀԱՐԻԼԵԱՆ

(Շար.)

թեան դաշնագրին կնքումը։ Երբ Գերմանիոյ վերամիացումը կատարուի եւ ուզեն Փարիզի համաձայնութիւնները տարածել արեւելեան Գերմանիոյ հողերուն վրայ, կրնայ անհրաժեշտ համարուիլ յաւելուած մը ։

Ծերակուտական մը հարցուց թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ հետեւանքը, եթէ Խ. Միութիւնը խզէ իր 1944ի դաշնագիրը Ֆրանսայի եւ 1942ի դաշինքը Մեծն Բրիտանիոյ հետ ։ — «Ոչինչ», պատասխանեց նախարարը։ Նոյնիմաստ պատասխան մը տուաւ Խ. Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու միացեալ հրամանատարութեան հետեւանքներու մասին։ Ցետոյ աւելցուց. — «Փարիզի համաձայնութեանց վաւերացումը ամենամեծ պարտութիւնը պիտի կազմէ խորհրդային դիւանագիտութեան համար»։ Գալով Չորսերու խորհրդաժողովի մը, նախարարը կը կարծէ թէ չի կրնար գումարուիլ քանի մը ամիսէն առաջ, վասն զի անհրաժեշտ է նախապէս ճշդել մանրամասնութիւնները ։

× Նոյն օրը Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ խօսք առնելով, Չըրչիլ յայտարարեց թէ նախընտրելի է Չորսերու խորհրդաժողովը գումարել վարչապետներով, եւ ոչ թէ արտաքին գործերու նախարարներով, ինչպէս կ'առաջարկէր Իտըն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ուժգին ցնցումներ ըզգացուեցան Պելուճիստանի մէջ (Պաքիստան), ահագին աւերներ գործելով ։ Կառավարական զեկոյցը կ'ըսէ թէ քառասուն հազար բնակիչներ անպատսպար կը մնան։ Ամբողջովին կործանուած է քաղաք մը, Գավասիլա, որ ունի տասը հազար բնակիչ։ Ոչ մէկ տուն կանգուն մնացած է ։ Շարժը տեւած է ութ երկվայրկեան։ Բարեբախտաբար մարդկային կորուստներ չկան ։

ԺԱՄԸ 330 քիլոմեթր արագութեամբ սուրաց Ֆրանսական երկրորդ վայրաշարժ մը, դարձեալ Գոտոյի գծին վրայ։ Բոլոր մրցանիշները ջախջախուած են։ Մասնագէտներ կը հաւաստեն թէ այս վայրաշարժներուն միջոցաւ կարելի պիտի ըլլայ Փարիզ – Մարսէյլ ճամբան կտրել 3-3ուկէս ժամէն։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ երկու փորձեր եւս կատարուեցան Մարտ 29ին, Նեւատայի անապատին մէջ (Մ. Նահանգներ)։ Յունիս 15ին ահազանգը պիտի հնչէ հիւլէական պատերազմի վտանգին դէմ, 52 ամերիկեան քաղաքներու մէջ։ Նախագահը եւ 15.000 պաշտօնատարներ պիտի հեռանան Ուաշինկթընէն ։

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ տեսչութիւնը ձերբակալելով Ֆրէնի բանտը ղրկեց «Ֆրանս-Օպսերվաթէօր» շաբաթաթերթին խմբագիրը, Ռոժէ Սթեֆան։ Այս առթիւ խուզարկութիւն մըն ալ կատարուեցաւ ամբաստանեալին բնակարանին մէջ ։

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ ձերբակալուած է Շէյխ Սայիտի թոռը, Ֆուատ Ֆրաթ, այն ամբաստանութեամբ թէ ազգային շահերուն դէմ կը գործէր, դործակցելով համայնավարներու ։ Շէյխ Սայիտ այն քիւրտ ցեղապետն է որ մեծ ապստամբութիւն մը սարքեց 1925ին եւ յետոյ կախուեցաւ Տիարպէքիրի մէջ ։

ՎՈՍՓՈՐԻ վրայ առկախ կամուրջ մը հաստատելու գործը յանձնուած է Ամերիկեան ընկերութեան մը ։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Ազգ. ժողովը քուէարկեց մասնաւոր իրաւասութեան օրինագիծը, 268ի դէմ 303 ձայնով ։

× Սայկոնէն կը հեռագրեն թէ կռիւները կը շարունակուին նոյն կատաղութեամբ ։ Ըմբոստները պաշարած են քաղաքը եւ կ'ուզեն գրաւել կառավարական շէնքերը։ Մեռեալներուն թիւը հարիւրը կ'անցնի ։

× Ապահովութեան խորհուրդը յանդիմանեց Իսրայէլը, Կազայի դէպքին առթիւ ուր սպաննուած էին 38 Եգիպտացիներ ։

ՎԻԷՆԻ ՀԱՅԿ. ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ՝

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ

Երգահանդէս Գ. տարի

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 3ին, ժամը 16ին, քաղաքապետարանի թատրոնին մէջ։

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 8, ժամը 16ին, Սալ Սէն Լուի, (Ռիւ Ժէ)։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԹԱՏԵՐԱ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 3 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանի սրահը

Ներկայ կ'ըլլայ Մուրատի քոյրը ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԷԼՄԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Տարանտալեան (դաշնակ), Պ. Տարանտալեան (ջութակ), Մ. Պոլֆէնը (թաւ – ջութակ), փոքրիկն Ներկարարեան (ջութակ), Մասնակցութեամբ ծանօթ երգիչ ԺԱՔ ՏԱԼի

Կ'երգեն.— Օր. Շաքէ Պէնկեան, Օր. Մ. Մուրատեան կ'արտասանեն միութեան երկու քայլերը ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ.— Առաջին անգամ ըլլալով դերասան ԱՐԵՏԻՍ ՄԻՍԻՐԵԱՆ կը ներկայացնէ իր թարգմանութիւնը «ՉԱՓԻ ՎՐԱՅ ՇԻՆՈՒԱԾ ԱՄՈՒՍԻՆԸ» կատակերգութիւն մէկ արար ։ Մասնակցութեամբ Օր. Հ. Խըտըշեանի եւ Օր. Սր. Թօփալեանի, բեմի ղեկավար եւ յուշարար Բ. Հապէշեան ։

Եւրոպական պար, օրքէսթր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ։ Հայկական երգերու բաժին, ղեկավարութեամբ Թարիստ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ։ Ճոխ պիւֆէ ժողովրդական գիներով

ՅՈՒՆԻՍ 12ԻՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕՐԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՒԱԳ ՇԱԲԹՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԶԱՏԿԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ

Փարիզի Հայ. եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ հետեւեալ արարողութիւններուն։ Այս ուրբաթ առաւօտ ժամը 9.30ին վերջին Արեւագալ, իսկ երեկոյեան 4.30ին Թաղական եւ հսկում ։

Այս կիրակի Ծաղկազարդ, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10-ին, նոյն օրը երեկոյեան Դռնբացէք ժամը 4.30ին։

ԼԻՈՆ

Այս Շաբաթ, Նախատօնակ Ծաղկազարդի երեկոյեան ժամը 5ին ։

Այս կիրակի, Սկզբ. ժամերգ. առաւօտ ժամը 7.30ին։ Ծաղկազարդ, Ս. պատարագ ժամը 10ին։ Դռնբացէք երեկոյեան ժամը 5ին ։

Կը հրաւիրուի Լիոնահայ գաղութը, անխտիր, ներկայ ըլլալու տօնական օրերու առթիւ կատարուելիք արարողութեանց եւ հոգեհանգստեան պաշտամունքներուն ։

Կը խնդրուի յարգոյ հասարակութենէն որ հաճի նաեւ իւղագինի իր մասնակցութիւնը բերելու համար անցնիլ խորհրդարան ու արձանագրուիլ մասնաւոր տոմարին մէջ նուէրի գումարով ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցի

3 Ապրիլ, կիրակի Ծաղկազարդ, Ս. Պատարագ, բազմաձայն երգեցիկ խումբով, ժամը 10, Դռնբացէք 4.30 ։

(Շար.)

Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10պիս, Ռիւ Թուէն

3 Ապրիլ — Կիրակի Ծաղկազարդ, ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, Անդաստան, ուտօրհնէք։ Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ։ Ժամը 16ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Դռնբացէք ։

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Սիրուն Մանուկեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, մօր եւ ազգականին Տէր եւ Տիկին ՅԱԿՈԲ եւ ԱՆՆԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի արկածալի մահուան առթիւ ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 26 Մարտ, Շաբաթ օրը Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին ։

Imp. ARAXES. 46, rue Richer. PARIS

ԽՆՁՈՅՔ ՓԵՏՐ. 18Ի ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է խնջոյք մը, Ապրիլ 3ին կիրակի ժամը 15ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ, 26 Ռիւ տէ Քօնվալէսան)։

Կը հրաւիրուին բոլոր շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մասնաճիւղին 30ամեակին առթիւ ։ Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին, O Ֆուայէ տը լա սալ տէ Ֆէթ։

Կը նախագահէ ընկերուհի Հ. ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, կը խօսի ընկերուհի ՍԻՍԼԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուս.ը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Լեւոն Կիւրիւնլեանի մահուան առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն ։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

244 - 246, Rue Vendôme, LYON

Պահատուրեան նպարավաճառատունը իր յարգելի հայրենակիցները եւ յաճախորդները կը հրաւիրէ Մեծ Պահքի եւ Ս. Զատկի տօներուն առթիւ ընել իրենց նպարեղէնի գնումները, մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ զգալի զեղջերով ։

Կը ներածենք մեր մասնագիտութեան յատուկ ուտելիքներ միշտ թարմ եւ համեղ, գոհ ձգելու մեր յաճախորդները։ Բաւ է մէկ անգամ այցելել ։

Ունինք թահին, հէլվա, եալանճի տօլմա եւ տերեւ, ձիթապտուղ յունական Կալամաթա, տեղական եւ թրքական զուտ ձէթ, մասնագէտներու կողմէ յանձնարարուած, գարնանային բուժման համար ։

Ձերմակ պանիր, քաշքավալ պարմեզան, պամիա եւ ամէն տեսակ ֆրանսական պահածոներ, Կեսարիոյ մասնագիտութեամբ պատրաստուած ընտիր ապուխտ եւ երշիկ, փէստիլ ծիրանի, պիստակ եւ միջուկը, սահլէպ, մահլէպ, սումագ, սագըզ, պահար, քիմիոն, չաման եւ բոլոր համեմներ ։

Մանաւանդ մեր «ՇԻՐԱԿ» զուտ խաղողէ պատրաստուած օղին անպակաս չմնայ ձեր սեղանէն։ Քաշուած համեղ զուտ սուրճը, որ կը մոռցնէ ձեր բոլոր յոգնութիւնները։

Կրնանք Ֆրանսայի ամէն կողմերը ուղարկել նոյնիսկ Զուիցերիա եւ Պելժիա ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Համօ Օհանջանեանի ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՐ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ գիշեր, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նորընտիր Շրջ. կոմիտէն ընդհ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահը, 149պիս, Ավընիւ Արժանթէօյ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Փարիզի եւ Ալֆորվիլի խումբերուն կողմէ։

Այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 4էն 11, Ազգ. Տան մէջ (32 Ռիւ տը Թրէվիզ)։ Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի ընկերները եւ համակիրները ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Պորտոյի Ն. Աղբալեան մասնաճիւղը Նոր Սերունդի Օրը կը տօնէ այս կիրակի ժամը 15.30ին, կղերականներու սրահը ։

Արտասանութիւն, խմբերգ, նուագ, մեներգ եւն.։

Նոր Սերունդի անդամները կը ներկայացնեն գաւեշտ մը ։

Մուտքը ազատ է ։

ՃԱՇԱԳԻՆ

ԶՔԱՒՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

(ՋԱՒԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԱԹԷՆՔ)

Գիվէքի մէջ հանգանակուած ձեռամբ Մ. Ունանեանի եւ Պ. Հէպոյեանի, (յայտարարուած է Մարտ 25ին) — Ս. Գինոսեան, Հէպոյեան, Ա. Առաքելեան, Յ. Տէմիրճեան, Ե. Սահակեան, Տիկ. Ա. Անտոնեան, Փ. Կիւրճեան, Կ. Պետրոսեան, Խ. Գինոսեան, Տ. Թամոյեան, Վ. Աստուրեան, Ե. Պէյլոյեան, հինգ հարիւրական ֆրանք, Մ. Ունանեան, Մ. Մաթոյեան, Ա. Մաթոյեան, Կիրվոսեան, Ն. Սարգիսեան, Մ. Յովհաննէսեան, Պ. Ալփուճարեան, Ա. Նաւոյեան, Ա. Տօնապետեան, Ս. Ազատեան, երեք հարիւրական ։ Խ. Սերոբեան, Ս. Պետոյեան, Գ. Յովսէփեան, Հ. Պոյաճեան, Թ. Թոմայեան, Ն. Գինոսեան, Յ. Պօլոյեան, Մ. Պետրոսեան, Պ. Գասպարեան, Գ. Պարսամեան, Պ. Պասմաճեան, Մ. Մարթոյեան, Մ. Քիւրքճեան, Խ. Մելքոնեան, Ս. Սերոբեան, Պ. Կիւրճեան, Ն. Գասպարեան, Ե. Յովակիմեան, երկու հարիւրական ։ Գ. Կարապետեան, Բ. Սեդրակեան, Պ. Նորտիկեան, Մ. Խաչիկեան, Ա. Յակոբեան, Հ. Ղուկասեան, Տիկ. Մ. Գինոսեան, Հ. Ղուկասեան, Տիկ. Մարտիրոսեան, Ա. Թորոսեան, Մ. Պուլտուքեան, Ե. Զարգճեան, Փ. Տուրգութեան, Օ. Աստուրեան, Ս. Աստուրեան, Ա. Տէմիրճեան, Կ. Գնաճեան, Տիկ. Տ. Աբրահամեան հարիւրական։ Տիկ. Մ. Աստուրեան, Գ. Օսիկեան, Տիկ. Տօնապետեան 150ական, Ս. Յովհաննէսեան 280, Ս. Մանկոյեան 210, Ե. Յովակիմեան 1300 ։

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Պ Ռ Ո Ս Ֆ Ո Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՒՔՈՒՄԸ, բոլոր հայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ ։

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՒՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալոր...)

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE